DƯƠNG VÂN

Mẹ luôn đồng hành cùng con

Quảng Văn

vh NHÀ XUẤT BẢN VĂN HỌC

Tủ sách Người Mẹ tốt

Bức tường vọng âm của tình yêu

Người mẹ nói

Hiện tại, điều khiến tôi cảm thấy vui mừng và tự hào là, nhờ được sống trong bầu không khí gia đình thoải mái, tràn ngập tiếng cười; con trai tôi đã trở thành một công dân có trách nhiệm với xã hội, có khả năng phục vụ xã hội và có chỉ số hạnh phúc tương đối cao. Kết quả của giáo dục không nhất thiết phải đào tạo ra những tiến sĩ Cambridge, mà chỉ cần con trẻ trở thành một người khỏe mạnh, lạc quan, biết cống hiến cho xã hội và biết tạo dựng cuộc sống hạnh phúc bằng chính sức lao động của mình, đó chính là niềm vui của cha mẹ.

Con trai nói

Tình yêu đối với học tập và cuộc sống của tôi được khơi nguồn từ sự gợi mở tình cảm tự do, vui vẻ, tích cực, thoải mái của gia đình. Quan điểm và thước đo của cha mẹ đối với tôi cũng thay đổi theo sự trưởng thành của tôi. Rất nhiều lần tôi phải thầm thốt lên rằng, dường như cha mẹ luôn hiểu điều mà tôi thực sự cần là gì; trong hiện tại, tôi cũng không thể nghĩ ra phương pháp nào tốt hơn cho tôi.

Lời mở đầu
Cha mẹ là những người thầy đầu tiên của tôi

Biết tin cuốn sách viết về những điều tâm đắc trong quá trình nuôi dạy con của mẹ được tái bản, trong lòng tôi ngập tràn bao cảm xúc.

Là người ở vị trí "được giáo dục" trong gia đình, tôi luôn cảm thấy "nuôi dạy con" là chuyện riêng tư ngại ngùng, thậm chí rất khó nói. Từ lúc cất tiếng khóc chào đời cho đến khi bập bẹ học nói, từ lúc còn non trẻ chưa hiểu gì về cuộc sống đến khi biết làm chủ bản thân trong quá trình đối nhân xử thế, có quá nhiều kỷ niệm non nớt của thuở ấu thơ khiến chúng tôi phải bật cười khi nhớ lại, có quá nhiều chuyện ngông cuồng của thuở thiếu thời khiến chúng tôi cảm thấy nuối tiếc. Và tất cả những điều này, đều được cha mẹ để ý, quan tâm, họ là những người thầy đầu tiên của chúng tôi, cũng là tấm gương sáng cho chúng tôi noi theo.

Từ khi bắt đầu nhớ được mọi việc, tôi đã ý thức gia đình mình không phải là một gia đình an phận thủ thường. Cha mẹ tôi đều là giảng viên đại học, cha dạy môn lịch sử, mẹ dạy môn tiếng Anh. Cha tôi từng chủ biên rất nhiều sách, có rất nhiều bài viết được đăng trên các tạp chí. Hồi ấy, mỗi lần đi công tác các tỉnh, cha thường đưa tôi – lúc đó chưa bước vào lớp một – đi cùng. Tôi đã được ngao du khắp nơi, đôi mắt ngây thơ đã được chứng kiến rất nhiều chuyện thú vị. Tôi hít hà mùi mực thơm của cuốn sách mới, ngồi vắt vẻo trên cổ cha, cha viết, tôi cũng biên soạn sách thiếu nhi cho mình. Mẹ đi làm về, vừa nấu cơm, vừa kể truyện cổ tích cho tôi nghe, vừa để tôi khám phá những điều mới lạ xung quanh, ngay cả khi tôi bóp nát quả cà chua bằng đôi bàn tay lấm lem, mẹ cũng không hề trách mắng. Năm tôi 6 tuổi, mẹ có cơ hội sang Anh học tập, hai năm sau, mẹ mang về tám thùng sách lớn. Từ đó, mẹ bắt

đầu mở các bài hát thiếu nhi tiếng Anh, kể chuyện bằng tiếng Anh cho tôi nghe, để tôi đọc truyện tranh tiếng Anh. Vô hình trung, ngữ cảm của tôi đã được rèn luyện thông qua những hoạt động đó. Sau này, mẹ nói với tôi rằng, thời điểm đó, tôi đã khiến mẹ nảy ra ý định dạy tiếng Anh cho trẻ em, và ý định này đã giúp mẹ trở thành giáo viên dạy tiếng Anh cho trẻ em đầu tiên và xuất sắc nhất ở Chu Hải ngày ấy. Mẹ cũng là người biên soạn bộ giáo trình dạy tiếng Anh cho trẻ em trực quan độc đáo, lấp chỗ trống cho lĩnh vực này trong nước, đồng thời cũng là người mở ngôi trường đầu tiên cho tập đoàn giáo dục Anh Tài Sơn Đông. Tuy nhiên, mẹ luôn nói một cách tự hào rằng, so với những thành tích mà tôi đã đạt được trước đó, thì việc tôi nói tiếng Anh khá chuẩn là điều khiến mẹ hài lòng nhất, đây luôn là bằng chứng xác đáng nhất để mẹ thuyết phục cha. Không khí gia đình tôi rất thoải mái, sự thoải mái này chứa đầy tình yêu bao dung của cha mẹ.

Tôi còn nhớ sau khi từ Chu Hải về Quảng Đông lập nghiệp, thu nhập của cha mẹ đã không còn lại bao nhiêu, nhưng họ đã mang về cho tôi mấy túi đồ chơi lắp ráp khá đắt tiền mà một thời tôi từng rất say mê; còn nhớ một ngày trước khi thi cuối kỳ, cha mẹ vẫn đưa tôi ra ngoại ô chơi để biết thêm về cuộc sống nhà nông; còn nhớ vẻ cao hứng của tôi khi "bàn giao" cho mẹ nhiệm vụ hoàn thành bài tập chép từ mới tiếng Anh mà cô giáo yêu cầu để say sưa "nghiên cứu" cuốn *Tư bản*; còn nhớ khi tôi cảm thấy tự ti trước thân hình hơi mập của mình, cha mẹ đã dày công "sắp xếp" và khéo léo tạo ra môi trường để tôi tìm lại sự tự tin cho chính mình... Dần dần tôi ngộ ra rằng, thực ra không khí gia đình thoải mái này lại được cha mẹ quan tâm sát sao nhất, để tôi được cảm nhận bầu trời bao la, đại dương mênh mông, học được cách chịu trách nhiệm trước hành vi của mình. Dĩ nhiên, thoải mái không có nghĩa là buông thả, mỗi khi tôi để lộ ra những khiếm khuyết trong tính cách, cha mẹ không hề cho qua mà nhẫn nại chuyện trò với tôi, để tôi hiểu được rằng, phẩm chất quan trọng nhất khi làm người là biết giữ lòng tin, tâm hồn luôn phải tràn ngập tình yêu và ánh sáng.

Bạn bè của cha mẹ thi thoảng có nói, tuy lớn lên trong các trò chơi, nhưng tôi lại ham học hơn bạn bè cùng trang lứa, điều này quả là khó lý giải. Thực ra tôi biết rất rõ rằng, nếu so với đám bạn xung

quanh phải khổ sở, vất vả vì sự quản giáo của cha mẹ và sức ép thi cử, thì tình yêu với cuộc sống và học tập của tôi lại bắt nguồn từ chính những gợi mở tình cảm tự do, vui vẻ, tích cực, thoải mái của gia đình. Mỗi khi có một đóng góp nho nhỏ cho gia đình, tôi lại cảm nhận được niềm hạnh phúc khi cho đi và cống hiến; mỗi lần được tham gia vào buổi chuyện trò cùng người lớn, được "hiến kế"... tôi cảm thấy mình như thoát khỏi nỗi ức chế và sợ hãi vì phải đóng vai "đối tượng bị giáo dục". Quan điểm và thước đo của cha mẹ đối với tôi cũng thay đổi theo sự trưởng thành của tôi. Rất nhiều lần tôi phải thầm thốt lên rằng, dường như họ luôn hiểu điều mà tôi thực sự cần là gì; trong hiện tại, tôi cũng không thể nghĩ ra phương pháp nào tốt hơn cho tôi. Đôi lúc, tôi cũng cảm thấy ngượng ngùng vì đã trúng những "mưu kế" tưởng như vô tình nhưng lại đầy tính giáo dục mà cha mẹ đã bày ra; nhưng hơn thế tôi vẫn luôn cảm thấy mình thật may mắn.

Tốt nghiệp cấp ba, tôi may mắn được học ngành khoa học tự nhiên tại Trinity College, Đại học Cambridge. Lúc đầu, mẹ không muốn cho tôi xa nhà, nhưng rồi mẹ đã tự nói với chính mình rằng, chỉ cần điều đó tốt cho tương lai của tôi, mẹ cần dành cho tôi một tình yêu vô tư, nhìn tôi dần dần bước ra khỏi tầm nhìn của họ. Sau này tôi mới biết, trên đường từ sân bay về nhà, xe chạy sáu tiếng đồng hồ, nước mắt mẹ cũng lăn dài sáu tiếng...

Đi du học, sinh hoạt, học tập, làm việc, mỗi khi phải đứng trước những ngã rẽ cuộc đời khó có thể lựa chọn; phải đối mặt với những bài toán khó không thể vẹn đôi đường, nhưng chỉ cần nghĩ đến những gì cha mẹ đã vì gia đình, vì sự nghiệp mà phải trải qua hết lần từ bỏ này đến lần lựa chọn khác, trong lòng tôi lại cảm thấy thanh thản lạ thường và tự nhiên mọi khó khăn vấp phải cũng được giải quyết gọn nhẹ. Chưa bao giờ họ vẽ ra một tương lai giả định cho tôi, có lẽ họ có lý do để tin rằng, con trai của họ đã có thể đưa ra sự lựa chọn có trách nhiệm với bản thân mình.

Hiện tại, mẹ tôi phụ trách công tác quản lý Học viện Anh Tài Sơn Đông, công việc vô cùng vất vả, khiến tôi ở xa cũng rất lo lắng. Thực ra, tôi cảm nhận được một cách sâu sắc rằng, khi mẹ bước vào bóng mát của hàng cây trong sân trường, điều mà mẹ cảm nhận được

không chỉ là niềm vui và những gì đã đạt được, mà quan trọng hơn là trách nhiệm cao cả đối với tương lai của mỗi học trò trong ngôi trường dân lập đông đúc học sinh này.

Tôi nghĩ, cái gọi là "phương pháp dạy con" của cha mẹ có lẽ không phải là sự uốn nắn những lỗi sai hay truyền dạy kiến thức, mà là sự rèn giũa, bồi dưỡng hành vi, phẩm chất đạo đức thông qua lời ăn tiếng nói, hành vi cử chỉ của chính cha mẹ trong cuộc sống thường ngày. Ngoái đầu nhìn lại những gì cha mẹ đã làm cho mình, một đứa trẻ mới cảm nhận được sự công phu và trường kỳ, mới thấu hiểu rằng mọi thứ thật đáng quý và thầm lặng biết bao.

Vài lời bày tỏ, khó có thể diễn đạt hết những suy nghĩ trong lòng.

Hạ Dương

River Cam, nhân dịp trường Đại học Cambridge kỷ niệm 800 năm thành lập.

Lời tựa 1

Đã sáu năm trôi qua kể từ ngày cuốn sách *Mẹ luôn đồng hành cùng con* được xuất bản lần đầu tiên. Sáu năm, thời gian trôi như nước chảy, cuộc sống cũng đã có rất nhiều đổi thay. Con trai đã lấy được bằng tiến sĩ; còn bản thân cũng đã quá niên trạc ngoại ngũ tuần - tuổi "tri thiên mệnh", sau mười năm lập nghiệp, tôi đã hiểu sâu hơn, nhận thức mới hơn về cuộc sống, về bản chất của giáo dục. Với sự quan tâm và khích lệ lẫn nhau, tôi và con trai vẫn tiếp tục vững bước trên con đường của riêng mình, vẫn không ngừng trưởng thành hơn về tâm hồn và lý trí.

Sau khi ra mắt độc giả, *Mẹ luôn đồng hành cùng con* đã nhận được sự ủng hộ của rất nhiều bậc phụ huynh. Có phóng viên từng hỏi tôi rằng, điểm hấp dẫn nhất của cuốn sách này là gì? Tôi liền đáp, thực ra, đây là cuốn sách viết về quá trình giáo dục tố chất cho con trẻ được tôi áp dụng trong thực tiễn. Với tư cách là một người mẹ, thông qua quá trình học tập, nghiên cứu không ngừng, tôi đã đưa lý thuyết khoa học về hoạt động giáo dục trong gia đình. Tôi đã dùng tình yêu và sự nỗ lực của một người mẹ bình thường, để bản thân và con trai mình có những bước tiến xa hơn, vững chắc hơn trong cuộc sống. Tôi đã dùng sự kiên trì của một người làm công tác giáo dục, từ yêu một người đến yêu vạn người, để thực hiện ước mơ trồng người của mình. Có thể coi đây là cuốn nhật ký ghi lại sự trưởng thành của tôi và con trai.

Tuy nhiên, "mỗi cây mỗi hoa, mỗi nhà mỗi cảnh", mỗi đứa trẻ mỗi cá tính, cùng với sự thay đổi của thời gian, sự khác biệt về bối cảnh xã hội và các nền văn hóa, nên phương pháp thích hợp với con trai tôi chưa chắc đã thích hợp với những đứa trẻ khác. Tuy nhiên, tôi tin rằng, tình yêu và tự do mãi mãi là món quà tuyệt vời nhất mà cha mẹ dành cho con trẻ theo phương châm giáo dục khoa học!

Trong cuốn sách *Mẹ luôn đồng hành cùng con*, qua quá trình sự trưởng thành của con trai, tôi chủ yếu chia sẻ với độc giả những quan điểm giáo dục, học tập mà tôi cảm thấy vô cùng tâm đắc. Rất

mong những thứ mà độc giả tìm thấy là sự thay đổi trong quan niệm và tư duy giáo dục chứ không chỉ là sự bắt chước các kỹ năng dạy con. Khi lên kế hoạch xuất bản và biên tập cuốn sách này, con trai tôi đã lớn khôn, tôi cũng vô cùng bận rộn với công việc của mình. Hơn hai mươi năm đã trôi qua, rất nhiều tình tiết đã bị lãng quên, xóa bỏ, ký ức đã nhường chỗ cho công việc bận rộn, do đó, trong sách khó tránh khỏi những điều đáng tiếc. Lần này, Nhà xuất bản Đại học Sư phạm Bắc Kinh tái bản cuốn *Mẹ luôn đồng hành cùng con*, đồng thời xuất bản cuốn *Đồng hành cùng con 2 – Nhịp điệu trưởng thành (Giải đáp những câu hỏi của độc giả)*[1], đây coi như một sự bù đắp và cũng là một sự giải thích tường tận hơn, sâu hơn cho những điều tôi đã viết.

Khi còn là một bà mẹ trẻ, tôi cũng đã đọc rất nhiều sách giáo dục và sách tâm lý, đã biến những phương châm giáo dục khoa học thành phương thức tư duy, tố chất của một người làm mẹ, và chúng đã thay đổi cuộc đời của tôi và con trai tôi. Hy vọng hai cuốn sách này sẽ giúp ích cho nhiều bà mẹ, để họ có thể thấu hiểu thế giới của con trẻ bằng cả trái tim, để có thể cùng con yêu đồng hành và khôn lớn.

Dương Văn

Xuân 2013

Lời tựa 2
Thế nào là tình mẫu tử?

Cả đời tôi chỉ làm một nghề, đó là "giáo dục". Đôi lúc, tôi vẫn tự hỏi rằng, phải chăng tôi đã mắc bệnh nghề nghiệp? Hay tôi thích "làm thầy thiên hạ"? Vì mỗi khi tiếp xúc với bạn bè và người thân trong gia đình, vấn đề mà tôi hay đề cập nhất là nuôi dạy con. Hoặc khi vô tình nhìn thấy một người bạn nào đó – dù là bạn cũ hay bạn mới – có quan niệm hoặc áp dụng phương pháp mà tôi cho là không đúng đắn để dạy dỗ con trẻ, tôi đều kín đáo kéo họ ra riêng một góc và nói với họ phương pháp giáo dục mà tôi cho là phù hợp hơn.

Năm 2003, khi Hạ Dương thi đỗ Trinity College thuộc trường Đại học Cambridge, một nhà xuất bản ngỏ ý muốn xuất bản cuốn sách với cái tên *Hạ Dương - Cậu bé Cambridge*, Hạ Dương đã lựa lời từ chối. Con nói: "Đây chỉ là điểm khởi đầu của cuộc đời con, có gì đáng để viết đâu".

Tôi hiểu, con không thích phô trương mọi thứ. Nhưng ngày càng có nhiều bạn bè tìm đến tôi để thảo luận về các vấn đề nuôi dạy con. Chính vì vậy, sau khi chị Lộc Tuyết mời tôi đến chương trình của chị để trao đổi phương pháp nuôi dạy con, sau khi được sự đồng ý của Hạ Dương, tôi đã mở chuyên mục *Dương Văn nuôi dạy con* kéo dài suốt một năm ở Đài Phát thanh Nhân dân Sơn Đông.

Không ngờ, chương trình đã được thính giả đón nghe rất nhiệt tình. Nhiều thính giả còn gửi thư, gọi điện xin tư vấn và xin tài liệu, chúng tôi liền chỉnh lý thành cuốn sách *Dương Văn nuôi dạy con* và phát hành công khai. Sau đó báo *Phụ nữ Trung Quốc và Sơn Đông buổi tối* cũng đã đăng tải một phần nội dung của cuốn sách và nhận được sự phản hồi tích cực của độc giả. Nhiều phụ huynh trong và ngoài tỉnh gọi điện thoại đến tòa soạn và Học viện Anh Tài của chúng tôi xin tư vấn, do đó, chúng tôi lại thiết lập đường dây

nóng để tư vấn trực tiếp về vấn đề nuôi dạy con, trong hai năm đã nhận được không biết bao nhiêu cuộc điện thoại...

Nhờ hàng nghìn cuộc điện thoại đó mà tôi nhận ra rằng: Trên danh nghĩa tình yêu, có bao nhiêu tâm hồn trẻ thơ bị giam cầm?

Một cậu bé 5 tuổi bị mẹ mắng: "Suốt ngày chỉ mải chơi, chẳng bao giờ chịu học hành".

Một cô bé 16 tuổi, bị mẹ đọc trộm nhật ký, bị mẹ theo dõi mọi hành vi, cuối cùng bỏ nhà ra đi.

Một người mẹ đã từng khóc và nói với tôi rằng: "Vì con mà em đã phải bỏ cả việc, dồn hết thời gian cho con, nhưng tại sao em luôn hết lòng vì con mà con em vẫn không chịu nghe lời?".

Một cậu bé 20 tuổi nói với tôi qua điện thoại rằng: "Từ nhỏ đến lớn mẹ cháu không bao giờ cho cháu được tự do, ngay cả chuyên ngành cháu học cũng là do mẹ chọn, nhưng cháu không hề thích...".

Một cậu bé 8 tuổi, sau khi cùng mẹ nghe xong buổi báo cáo của tôi liền nhắc đi nhắc lại với người mẹ rằng: "Mẹ nhớ chưa? Cô Dương Văn nói 'chơi cũng là học' đấy nhé".

Một nhân viên trẻ của Học viện Anh Tài chúng tôi, sau khi đọc *Mười điều cấm kỵ trong quá trình nuôi dạy con* của tôi đã lắc đầu, thở dài, nói: "Trong mười điều cấm kỵ này, khi em còn nhỏ, mẹ em đều đã phạm hết, mặc dù em biết mẹ rất thương em".

...

Vậy con trẻ đang khát khao phương pháp giáo dục gia đình như thế nào?

Đây là chủ đề mỗi người có một quan điểm riêng, đòi hỏi chúng ta phải dùng tình yêu khoa học, vô tư, đặt mình vào cương vị của trẻ để suy nghĩ. Trong quá trình trưởng thành của Hạ Dương, có những bài học, có những điều nuối tiếc, cũng có điều khiến tôi phải tự cảm nhận bằng cả trái tim, rốt cuộc sự "giáo dục" mà con trẻ cần

nhất là gì? Tôi nghĩ, mục đích của giáo dục là đào tạo một con người có sức khỏe, có tâm lý lành mạnh và có khả năng thích nghi tốt với xã hội. Quá trình giáo dục là thúc đẩy sự trưởng thành về tinh thần của con trẻ một cách vui vẻ, là âm thầm dẫn dắt con vào kho tàng văn hóa tinh thần của nhân loại, để con trở thành công dân có tinh thần sáng tạo, có khả năng tư duy độc lập và phát triển toàn diện.

Tình mẹ là tình cảm ấm áp, là trí tuệ, là trách nhiệm; là sự kế thừa những truyền thống tốt đẹp của dân tộc, là sự đổi mới quan niệm giáo dục hội nhập với quốc tế; là cùng con trưởng thành, là tấm gương sáng để con noi theo.

Tôi yêu con trai mình, nhưng tôi không chỉ mong được hy sinh cho con, mà còn mong được trưởng thành cùng con; tôi yêu con trai mình, nhưng tôi không muốn chỉ là ngọn nến soi sáng đường con đi, mà còn muốn ngọn nến của cuộc đời mình trở nên rực rỡ, tươi sáng.

Thế gian này không có hai chiếc lá giống nhau hoàn toàn, mỗi đứa trẻ đều có một cá tính riêng, phương pháp nuôi dạy Hạ Dương cũng chưa chắc đã phù hợp với những đứa trẻ khác; nhưng tôi muốn chia sẻ với bạn đọc những điều mình tâm đắc được tích lũy trong hai mươi năm qua.

Hy vọng cuốn sách này sẽ nhận được sự đồng cảm của đông đảo quí vị, để chúng ta trở thành những bậc phụ huynh biết cách yêu con, cùng chia sẻ kinh nghiệm để cùng tháo gỡ những khó khăn, vướng mắc trong quá trình nuôi dạy con, giúp con rắn rỏi trưởng thành.

Hãy dùng tình yêu ấm áp, khoa học hơn để đồng hành cùng con bước qua năm tháng.

Dương Văn

Xuân 2007

Chương 1
Ký ức

Đây là trường tiểu học của con trai. Cổng trường khép chặt, học sinh đang trong giờ nghỉ trưa. Dường như tôi lại nhìn thấy một cậu bé 6 tuổi, đi một mạch vào lớp mà không biết rằng mẹ đang đứng ngoài cổng trường trân trân nhìn theo bóng con mà nước mắt lưng tròng... Đó là cảnh tượng của 17 năm về trước, Hạ Dương chuẩn bị phải chia tay tôi khi tôi sang Anh học. Rất nhiều năm sau, tôi mới hiểu tại sao lúc đó con trai không ngoảnh đầu nhìn mẹ...

Ngày 25 tháng 12 năm 2006, một ngày nắng vàng rực rỡ. Xe ô tô chạy bon bon trên đường cao tốc 104 từ Bắc Kinh về Tế Nam...

Đây không phải là lần đầu tôi đến Bắc Kinh nhận bằng khen cá nhân. Nhưng lần này, tôi không thấy vui mừng hay xúc động, mà thậm chí còn thấy chút gì đó hoang mang. Tôi cảm thấy, phần thưởng này không phải chỉ thuộc về riêng tôi. Bất giác, tôi lại nhớ đến con trai Hạ Dương đang ở London xa xôi, thậm chí tôi còn nghĩ: "Liệu niềm vinh dự mà tôi được nhận có gây sức ép về tinh thần cho con hay không?". Từ trước tới giờ, tôi luôn tạo cho con một không gian phát triển tự do, một tình yêu bao la, tôi không bao giờ để con chịu tổn thương vì mình..

Di động chợt đổ chuông, Hạ Dương gọi về. Giữa chúng tôi dường như có một mối thần giao cách cảm: Rất nhiều lần, khi tôi đang nghĩ đến con, là con gọi điện về. Con chúc mừng tôi qua điện thoại. Có thể nhận thấy, Hạ Dương cũng rất vui mừng.

Mắt tôi cay cay. Đây là con trai tôi, cậu bé 22 tuổi đã làm thay đổi cuộc đời tôi, cùng tôi trưởng thành!

Tôi nhớ lại mùa hè năm nay, sau khi tốt nghiệp chuyên ngành sinh học của Trinity College thuộc trường Đại học Cambridge, Hạ

Dương đưa cho vợ chồng tôi hai tờ thông báo: Một là giấy gọi nhập học tiến sĩ của phòng thí nghiệm sinh vật hàng đầu thế giới trực thuộc trường Đại học Cambridge, kèm theo đó là suất học bổng toàn phần Dorothy Hodgkin mỗi năm chỉ có chưa đầy mười suất của trường; một là giấy thông báo tuyển dụng với mức lương hậu hĩnh của một ngân hàng đầu tư xuyên quốc gia nổi tiếng của Mỹ có chi nhánh ở Hồng Kông.

Giây phút ấy, tôi nhìn con trai, trong lòng khó giấu nổi niềm vui và tự hào.

Con trai đã khôn lớn, nên chúng tôi để con tự lựa chọn. Cũng như từ nhỏ đến lớn, chúng tôi luôn tôn trọng sự lựa chọn của con.

Con quyết định đi học tiến sĩ trước. Sự say mê, ngưỡng mộ đối với khoa học khiến con luôn mơ ước được học tập và nghiên cứu ở phòng thí nghiệm đã đào tạo ra mười bốn chủ nhân giải Nobel. Đây chính là phòng thí nghiệm năm xưa đã phát hiện ra cấu trúc chuỗi xoắn kép DNA, đặt nền móng cho ngành sinh học phân tử hiện đại và ngành khoa học sự sống, có vị thế độc nhất vô nhị trên toàn thế giới. Hạ Dương đi theo chuyên ngành sinh học thần kinh – lĩnh vực mà con cho là có tương lai nhất, còn nhiều vấn đề phải nghiên cứu nhất và có ý nghĩa quan trọng với đất nước nhất, nghiên cứu vai trò của mạng lưới nơ-ron thần kinh tại lớp vỏ đại não đối với sự tính toán, xử lý và dẫn truyền thông tin. Con muốn thực hiện ước mơ khám phá khoa học của mình, đồng thời cũng muốn gây dựng nguồn dự trữ dồi dào hơn, vững chắc hơn cho cuộc đời.

Xe tiếp tục chạy trên đồng bằng Hoa Bắc rộng bao la.

Tôi nói với tài xế: “Em dừng xe một lát nhé”. Tài xế hiểu ý gật đầu. Đã làm việc cùng nhau 8 năm, cậu ấy biết nơi này có vai trò quan trọng như thế nào đối với cuộc đời tôi. Trước đây, mỗi lần từ Bắc Kinh trở về Tế Nam, tôi thường dừng chân ở đây một lát.

Mảnh đất Đức Châu này nằm ở hạ hưu sông Hoàng Hà, một thành phố phía Tây Bắc tỉnh Sơn Đông. Mỗi lần đi qua đây, lòng tôi luôn trào dâng một tình cảm đặc biệt. Lúc này, nhìn thành phố in

đầy dấu chân kỷ niệm của cuộc đời mình, đột nhiên tôi chỉ muốn được ôm trọn nó.

Mặc dù đã nhiều năm xa cách, nhưng tôi không cảm thấy xa lạ trước thành phố này.

Đây là sân trường Trung học phổ thông Nhất Trung Đức Châu. Các dãy nhà cấp bốn đã được thay bằng nhà cao tầng, cây cối xanh tươi. Tôi như nhìn thấy sân bóng của 30 năm về trước, một cô bé tóc tết đuôi sam, kiên nhẫn tập luyện trên xà lệch... Đó là tôi của những năm 13 tuổi, hai bàn tay đã tróc da, nhưng vẫn kiên trì luyện tập. Chính trong giây phút ấy, lần đầu tiên tôi phát hiện ra mình dẻo dai và nghị lực như thế nào...

Đây là khu tập thể mà chúng tôi đã từng sống. Tôi như được trở về với buổi sáng đẹp trời hôm đó, chồng mặt mày hớn hở đưa tôi và con trai vừa mới chào đời từ bệnh viện về nhà. “Lúc đó, anh ấy có biết mình đang đưa người mẹ kiệt xuất của Trung Quốc và tiến sĩ Cambridge về nhà đâu!”. Câu nói của người bạn khiến chúng tôi đều cười ồ lên. Khu nhà này chứa đầy những ký ức về một tổ ấm mới được xây dựng, mặc dù không giàu có nhưng ngập tràn hạnh phúc...

Rạp chiếu trước kia từng rất hoành tráng, giờ đã lọt thỏm giữa những công trình kiến trúc khang trang hơn, đây từng là điểm đến thường xuyên của chúng tôi khi con trai còn nhỏ. Tôi lại như được nhìn thấy cảnh chồng tôi đèo hai mẹ con bằng xe đạp, vừa đi vừa hát ngân nga. Chính từ lúc đó, chúng tôi đã bắt đầu phương pháp giáo dục tùy cơ ứng biến đối với con trai...

Đây là trường tiểu học của con trai. Cổng trường khép chặt, học sinh đang trong giờ nghỉ trưa. Dường như tôi lại nhìn thấy một cậu bé 6 tuổi, đi một mạch vào lớp mà không hề biết rằng mẹ đang đứng ngoài cổng trường trân trân nhìn theo bóng con mà nước mắt lưng tròng... Đó là cảnh tượng của 17 năm về trước, Hạ Dương chuẩn bị phải chia tay tôi vì tôi sang Anh học. Rất nhiều năm sau, tôi mới hiểu tại sao lúc đó con trai không ngoảnh đầu nhìn mẹ...

Đây là Cung thiê´u nhi, vẫn nhộn nhịp trẻ em ra ra vào vào. Tôi như lại được quay trở vê` buổi tô´i mùa hè của 22 năm vê` trước. Chính tại nơi này, tôi đã dán tờ quảng cáo tuyển sinh tiê´ng Anh dành cho thiê´u nhi đâ`u tiên. Kể từ giây phút â´y, tôi đã bị một giâ´c mơ mang tên giáo dục dă´t lô´i.

Đây là khởi điểm của tôi và con trai, dù ở chân trời góc bể, những con sóng nhỏ của những năm tháng đó vẫn xô vào miê`n ký ức và vọng lại những thanh âm rì rào trong tôi.

Con trai đã thay đổi cuộc đời tôi

Tôi phát hiện ra ră`ng, không chỉ Hạ Dương mà cả con của bạn bè tôi đê`u râ´t hứng thú với phương pháp dạy tiê´ng Anh của tôi. Tôi đã tìm ra được thê´ mạnh của mình – tiê´ng Anh và giáo dục trẻ em. Thê´ là trong đâ`u tôi đã nảy ra một suy nghĩ: Nghiên cứu phương pháp học tiê´ng Anh hiệu quả cho trẻ em Trung Quô´c.

Người có ảnh hưởng lớn nhâ´t trong cuộc đời tôi chính là con trai tôi – Hạ Dương. Sự chào đời của con đã làm thay đổi lịch sử cuộc đời tôi, làm thay đổi chặng đường đời tôi đi.

Hơn 20 năm đã trôi qua, tôi còn nhớ như in buổi sáng mùa thu â´y. Ngoài cửa sổ, lá cây đã ngả vàng, tôi yê´u ớt nă`m trên giường dành cho sản phụ. Em bé được quâ´n gọn trong chăn, nă`m yên trên chiê´c giường nhỏ xinh bên cạnh, không khóc lóc, không đòi hỏi. Tôi bị cận thị, lúc đó không đeo kính, dù đã cô´ gă´ng nhưng tôi vẫn không thể nhìn rõ khuôn mặt bé xíu đó. Một cảm giác lo lă´ng chợt trào dâng trong lòng: Bé làm sao vậy nhỉ? Tại sao không khóc, cũng không thâ´y ngọ nguậy? Giây phút â´y, tôi cảm nhận được ră`ng, mình sẽ không bao giờ hê´t lo toan trước sinh mệnh bé bỏng này; trách nhiệm với tình yêu bé nhỏ này sẽ theo tôi suô´t đời.

Mỗi chúng ta đê`u có ước mơ trong cuộc đời. Kể từ khi có con trai, trong lòng tôi luôn â´p ủ hai ước mơ: Một là giá trị nhân sinh và lý tưởng của cá nhân tôi, hai là sự trưởng thành của con và hạnh phúc của người thân trong gia đình.

Chính từ buổi sáng mùa thu năm ấy, tôi lại có thêm một động lực trên con đường theo đuổi ước mơ, đó là sức mạnh của tình mẫu tử.

Trong trường đại học, tôi học ngành sư phạm tiếng Anh, cũng đã từng học giáo dục học, tâm lý học. Trước và sau khi con trai chào đời, tôi lại đọc và nghiên cứu khoảng bốn mươi đến năm mươi cuốn sách về giáo dục trẻ em.

Khi đi học tại Anh, tôi thường xuyên tiếp xúc với các bạn nhỏ người nước ngoài để cố gắng tìm ra phương pháp dạy tiếng Anh tốt nhất cho trẻ.

Tôi ý thức được rằng, tiếng Anh đóng vai trò vô cùng quan trọng đối với tương lai của con, chính vì vậy, tại thời điểm đó, tôi đã cố gắng mua rất nhiều giáo trình dạy tiếng Anh dành cho trẻ em. Tuy nhiên, tôi nhận thấy, hầu hết những giáo trình này đều rất khô khan. Vậy là tôi liền bắt tay vào làm một số giáo cụ thú vị như cắt hộp giấy thành đồng hồ, lấy hộp diêm làm ô tô, làm ngôi nhà, dạy con trai học tiếng Anh bằng những hình ảnh trực quan, sinh động đó.

Tôi phát hiện ra rằng, không chỉ Hạ Dương mà cả con của bạn bè tôi đều rất hứng thú với phương pháp dạy tiếng Anh của tôi. Tôi đã tìm ra được thế mạnh của mình – tiếng Anh và giáo dục trẻ em. Thế là trong đầu tôi đã nảy ra một suy nghĩ: Nghiên cứu phương pháp học tiếng Anh hiệu quả cho trẻ em Trung Quốc.

Tôi đã dán tấm áp phích quảng cáo dạy tiếng Anh dành cho trẻ em đầu tiên ở Cung thiếu nhi, in màu cuốn giáo trình dạy đầu tiên, ghi cuộn băng đầu tiên của mình. Tối nào tôi cũng có mặt đúng giờ trong lớp học dạy tiếng Anh ở Cung thiếu nhi. Tôi còn liên hệ với một trường mầm non và đi dạy tiếng Anh cho các bé. Từ nhà tôi đến đó mất bốn mươi phút đạp xe, thù lao cho mỗi buổi dạy là hai tệ. Chồng tôi đã trêu tôi rằng: “Dương à, anh nghĩ em đừng đi dạy nữa. Mỗi ngày anh để hai tệ ở đó, em đạp xe đến đó rồi nhặt về, coi như tập thể dục”. Ngoài miệng thì trêu như vậy, nhưng thực ra chồng tôi rất ủng hộ tôi.

Chồng tôi hiểu, tôi đã theo đuổi mục tiêu gì thì nhất định sẽ theo tới cùng. Đến tận bây giờ, tôi vẫn cho rằng, trong quá trình làm việc, gặp khó khăn là điều hết sức bình thường, việc bạn khắc phục được bao nhiêu khó khăn tỷ lệ thuận với sự thành công của bạn.

Cứ như thế, tôi đã bước những bước đầu tiên trong quá trình tìm tòi phương pháp dạy tiếng Anh cho trẻ em.

Khi Hạ Dương 6 tuổi, tôi có cơ hội sang trường Đại học Nottingham của Anh học tập, tôi đã chọn Phương pháp giảng dạy tiếng Anh cho trẻ em để nghiên cứu. Tính đến thời điểm ấy, tôi đã dạy tiếng Anh cho con trai và các trẻ em khác được mấy năm, tôi quyết tâm tìm tòi và nỗ lực để con trai tôi cũng như hàng triệu trẻ em Trung Quốc khác được học tiếng Anh – ngôn ngữ quốc tế - một cách hiệu quả hơn, dễ dàng hơn.

Tôi ở trọ nhà của một bà mẹ đơn thân có hai đứa con. Nhiệm vụ của tôi là đưa đón hai bé đi học. Tôi đã coi nhiệm vụ này là cơ hội vàng để quan sát cuộc sống bên ngoài và trường học của trẻ em Anh.

Ở Anh, sách mới rất đắt, mua một cuốn phải mất từ mười mấy đến vài chục bảng. Lúc đó, lương của tôi chỉ có hơn 200 tệ, cả tháng lương mới mua nổi một quyển sách. Trong khi đó, thị trường sách cũ ở Anh lại rất phát triển, 1 bảng có thể mua cả chồng sách cũ. Tôi thường tự làm sandwich, mang thêm chai nước lọc và ra chợ sách cũ để "đãi cát tìm vàng".

Khi về nước, tôi không mua quà gì nhiều cho con trai và người thân trong gia đình mà mang về tám thùng sách lớn chuyên về dạy tiếng Anh cho trẻ em. Đó là những cuốn sách mà tôi đã dày công lựa chọn giữa hàng nghìn cuốn sách cũ. Khi cùng con trai đến cảng Thiên Tân để lấy hành lý gửi theo đường biển, chồng tôi đã vô cùng sửng sốt: Không hiểu một người phụ nữ nhỏ bé như tôi đã chuyển tám thùng sách khổng lồ này lên tàu như thế nào? Nói thực, bây giờ nhìn lại đống sách nặng trịch trong tám thùng sách đó, ngay cả bản thân tôi cũng không biết ngày ấy mình lấy đâu ra nhiều sức như vậy để mang hết chúng về nhà.

Hoàn thành khóa học ở Anh với thành tích xuất sắc, tôi đã giành được học bổng của Hiệp hội Văn hóa Anh và là đại diện duy nhất của Trung Quốc tham gia Hội thảo Giáo dục tiếng Anh thiếu nhi quốc tế, trở thành hội viên Trung Quốc đầu tiên của Hiệp hội Giáo viên quốc tế giảng dạy tiếng Anh cho trẻ em.

Hiện tại, bộ sách tiếng Anh trẻ em do tôi biên soạn đã được phát hành với số lượng hàng triệu bản, được sử dụng ở hàng trăm trường mầm non trên toàn quốc trong mười năm qua. Cuốn sách *Phương pháp giảng dạy tiếng Anh cho trẻ em* của tôi trở thành công trình nghiên cứu đầu tiên về phương pháp giảng dạy tiếng Anh cho thiếu nhi ở Trung Quốc. Môn học Phương pháp giảng dạy tiếng Anh cho trẻ em mà tôi phụ trách được Bộ giáo dục Trung Quốc đưa vào danh sách môn học đặc biệt của quốc gia, tôi rất vinh hạnh khi được bình chọn là Nhà giáo nhân dân. Chuyên ngành đào tạo giáo viên dạy tiếng Anh cho trẻ em do tôi sáng lập đã trở thành chuyên ngành nổi bật trong số hơn 60 chuyên ngành của Học viện Anh Tài thuộc tỉnh Sơn Đông. Với quy mô hơn 2.800 học viên là giáo viên theo học, Học viện Anh Tài đã trở thành một trong những cơ sở có quy mô lớn nhất cả nước chuyên đào tạo giáo viên giảng dạy tiếng Anh cho trẻ em.

Trong quá trình nuôi dạy Hạ Dương, tôi không ngừng học tập và đúc kết những kinh nghiệm giáo dục của mình, rồi vận dụng những kinh nghiệm này vào hoạt động giáo dục thực tế trong ngôi trường mà chúng tôi xây dựng.

Điều khiến tôi cảm thấy hạnh phúc là, trong quá trình theo đuổi ước mơ, không chỉ có tôi là người được trưởng thành. Con trai tôi và người bạn đời cùng theo đuổi ước mơ với tôi suốt hai mươi hai năm cũng đã tìm kiếm và gặt hái được những thành công nhất định của riêng họ.

Hai mươi hai năm qua, từ một hài nhi bé bỏng khóc oe oe, Hạ Dương đã trở thành tiến sĩ của trường Đại học Cambridge danh tiếng, trở thành một chàng trai biết yêu thương, có trách nhiệm và tinh thần nghiên cứu khoa học. Từ một cô công nhân dệt may, tôi đã trở thành tiến sĩ, giáo sư, người sáng lập ra học viện dân lập với hơn

20.000 sinh viên. Người bạn đời của tôi cũng trở thành giáo sư với nhiều cống hiến lớn trong lĩnh vực giáo dục cho tỉnh Sơn Đông.

Cuộc sống có ước mơ, mới có sự theo đuổi không mệt mỏi; có sự theo đuổi không mệt mỏi, cuộc sống mới xuất hiện những điều bất ngờ...

Cô gái tập thể dục dụng cụ

Hoạt động "giáo dục tố chất" mà tôi đề cao chính là những phẩm chất hữu ích được tích lũy sau khi trải qua quá trình làm một công việc nào đó. Ngoài lời răn dạy của mẹ khi tôi còn nhỏ "chí cao hướng lớn, lối đi ngay dưới chân mình", sức khỏe và tâm lý cũng được rèn luyện trong quá trình luyện tập thể thao.

Một buổi tối của 30 năm về trước, một cô bé 12 tuổi ở nhờ trong nhà của một hộ nông dân. Chuột làm loạn lục cục, lích rích suốt đêm, nỗi sợ hãi trong đêm đen trước ngôi nhà xa lạ đó khiến cô bé ngồi thu mình trong góc tường, cả đêm không chớp mắt.

Đó là cảnh tôi đi học xa nhà.

Năm ấy, để tôi có cơ hội học hành tốt hơn, cha mẹ đã đưa tôi đến trường Nhất Trung Đức Châu học nội trú cấp hai và cấp ba.

Hôm nhập học, chúng tôi đi xe khách đường dài, sau đó lại chuyển tàu đi Đức Châu. Lúc ấy, tôi cảm thấy rất lo lắng, vì tôi chưa bao giờ xa nhà. Nhưng kể từ hôm đó, cha mẹ tôi đã dùng "tình yêu vươn xa" để rèn luyện khả năng tự lập cho tôi, để tôi có được ngày hôm nay. Chính điều đó cũng ảnh hưởng lớn đến quan niệm nuôi dạy Hạ Dương của tôi sau này.

Bốn năm cấp hai là bốn năm sống vui vẻ, vô lo vô nghĩ nhất.

Năm lớp 6, tôi ngồi cùng bàn với cậu bạn lớp trưởng vừa học giỏi, vừa có tài tổ chức. Một lần, tôi không hoàn thành bài tập, cậu bạn liền "mách" cô. Cô giáo liền gọi tôi đến văn phòng, nói: "Cha mẹ em lặn lội từ xa đưa em tới đây, em học như vậy mà không cảm thấy

có lỗi với họ sao?". Rồi cô phê bình tôi. Đó cũng là lần duy nhất trong cuộc đời học sinh tôi bị cô giáo phê bình. Bình thường tôi không phải là cô bé hay khóc, lần đó, tôi đã gục xuống bàn khóc nấc lên hồi lâu, hai mắt sưng húp.

Rất nhiều năm sau này, cậu bạn ngồi cùng bàn đó nói với tôi rằng, thấy tôi khóc nấc như vậy, cậu ta cũng cảm thấy áy náy. Mặc dù, cậu ta nói đã "giúp" tôi, đã làm tròn trách nhiệm của cậu, nhưng tôi khóc như vậy, cậu ta cũng không biết phải làm thế nào. Lúc đó, tôi mới biết hóa ra là cậu ta "mách lẻo". Cậu bạn ấy, sau này, lại vô tình bước vào cuộc sống của tôi và trở thành người bạn đời của tôi.

Hồi ấy, các hoạt động trong trường cấp hai không phong phú như bây giờ, cuộc sống của chúng tôi rất đơn điệu. Tôi học hành rất chăm chỉ, nhưng vẫn muốn có nhiều hoạt động ngoại khóa thú vị hơn. Nhà trường chuẩn bị tổ chức đội thể dục dụng cụ nghiệp dư, trong giờ thể dục, thầy giáo yêu cầu chúng tôi lộn thử trên xà đơn, xà kép để lựa chọn bạn nào có khả năng. Còn nhớ, lúc ấy, tôi rất hào hứng, như có một ước mơ, một niềm hy vọng đang nhen nhóm trong lòng...

Tôi đã được lựa chọn.

Đây là trải nghiệm tôi suốt đời không thể nào quên, cũng là trải nghiệm vô cùng có ích cho tôi.

Đó thực sự là những buổi tập luyện phải đổ mồ hôi và máu! Còn nhớ, khi tập xà lệch, hai bàn tay tôi chống xuống, các vết chai trong lòng bàn tay đều bật ra, để lộ ra phần thịt mềm bên trong, đau rát. Tôi lại lấy băng quấn lại và tiếp tục nghiến răng kiên trì luyện tập; lộn trên cầu thăng bằng, đầu va vào cầu kêu "cộc cộc", xong bài tập chỉ thấy mắt hoa lên, đầu cũng ong ong, nhưng trong lòng có một luồng sức mạnh dẻo dai, thôi thúc tôi không thể dừng lại.

Sau này, có phóng viên hỏi tôi rằng: "Nghị lực làm việc của chị được bắt nguồn từ đâu?". Tôi trả lời: "Bắt nguồn từ hoạt động

'giáo dục tố chất' mà tôi được hưởng".

Hoạt động "giáo dục tố chất" mà tôi đề cao chính là những phẩm chất hữu ích được tích lũy sau khi trải qua quá trình làm một công việc nào đó. Ngoài lời răn dạy của mẹ khi tôi còn nhỏ "chí cao hướng lớn, lối đi ngay dưới chân mình", sức khỏe và tâm lý cũng được rèn luyện trong quá trình luyện tập thể thao. Sau đó, trải qua rất nhiều nỗ lực, phấn đấu, tôi có thể kiên trì dẻo dai, trong bất cứ việc gì.

Chính vì thế, sau khi làm mẹ, tôi coi trọng những tố chất tổng hợp mà cuộc sống đã đem lại cho con từ những việc con trải qua. Qua trải nghiệm, những tố chất này đã để lại dấu ấn sâu sắc trong tâm hồn, là nền tảng và ngọn nguồn để con chiến thắng khó khăn, bước lên đỉnh cao cao hơn trong cuộc sống.

Từ cô thợ may thành sinh viên đại học

Những số phận khác nhau là do những ý thức khác nhau quyết định. Ý thức quyết định tư duy, tư duy quyết định hành động, hành động quyết định kết quả, và kết quả sẽ quyết định số phận. Dù trên chặng đường đời của bản thân hay trong việc giáo dục con, tôi luôn tin rằng: Ngày hôm nay của mỗi người đều là kết quả từ sự lựa chọn và tích lũy của họ trong quá khứ.

Trong thung lũng nọ, một đêm tối đen như mực, mưa gió, sấm chớp đầy trời, một cô gái 17 tuổi vai đeo ba lô, một mình đi qua nghĩa địa để tham gia lớp học bổ túc trên huyện chuẩn bị cho kỳ thi đại học. Cô gái ra sức bấm móng tay vào cổ tay mình, để cảm giác đau đớn xóa đi nỗi sợ hãi trong lòng.

Đó chính là tôi - cô thợ may ngoài giờ làm việc, vì ước mơ trở thành sinh viên đại học mà miệt mài phấn đấu...

Sau khi tốt nghiệp trường Trung học phổ thông Nhất Trung – Đức Châu, tôi được cử đến làm việc tại một xưởng may với mấy chục công nhân và mấy chục chiếc máy khâu. Chị thợ chính rất tốt với

tôi, nhiều lần chị chân tình nói với tôi rằng: “Dương Văn à, mặc dù em không được phân công đến xưởng may quốc doanh, nhưng em nên cố gắng, làm tốt chị sẽ đề bạt em thay thế vị trí của chị, làm thợ may chính”. Nghe thấy điều đó, bạn bè đồng nghiệp đều thầm ngưỡng mộ tôi bởi thợ may chính là vị trí cao nhất trong xưởng may.

Tôi rất cảm kích trước tình cảm mà chị thợ chính dành cho tôi. Nhưng trong lòng tôi, luôn có một ước mơ đang vẫy gọi ở phía xa: Tôi phải tiếp tục học lên cao, tôi muốn vào đại học! Hồi ấy, kỳ thi đại học vẫn chưa được tổ chức lại, nhưng tôi khát khao được ngồi trong giảng đường đại học biết bao!

Năm 1977, thông tin kỳ thi đại học tiếp tục được tổ chức lại, khiến tôi vô cùng phấn chấn.

Nhưng lúc ấy, mỗi ngày chúng tôi phải làm việc mười hai tiếng đồng hồ, chính vì thế tôi chỉ có thể ôn thi trong thời gian ngoài mười hai tiếng này. Có lần, tôi và một số đồng nghiệp được cử đi học ở nơi khác. Chúng tôi trọ trong quán trọ, rất đông người ở trong một phòng, tôi không thể học bài. Vậy là, tối đến tôi đi ngủ sớm, nhờ nhân viên phục vụ gọi tôi dậy vào lúc ba giờ sáng hôm sau.

Lúc ấy đang giữa đông, ngoài hành lang rét căm căm, mình tôi ngồi đọc sách dưới ánh đèn lờ mờ, cô phục vụ tốt bụng phá lệ cho tôi vào phòng trực ban ngồi học. Học đến sáu giờ sáng, tôi lại cùng đồng nghiệp ra xe để đi làm.

Những ngày như thế kéo dài đúng ba tháng.

Sau khi trở lại xưởng may, lãnh đạo sắp xếp cho tôi làm nhân viên kiểm tra chất lượng, đây là vị trí được mọi người rất ngưỡng mộ. Trong lúc mọi người làm lót giày, đan áo len, buôn chuyện thì tôi vùi đầu đọc sách; học tiếng Anh theo đài phát thanh. Tối đến, tôi lên trường huyện học bổ túc văn hóa, đường lên huyện buộc phải đi qua một nghĩa địa. Mỗi lần đi qua đây, trong đầu tôi lại liên tưởng đến hình ảnh con ma mặt xanh nanh dài được nghe hồi nhỏ. Tôi bấm móng tay lên cổ tay mình và nhủ thầm: “Điều đáng sợ nhất

trong cuộc đời là cái chết. Mình không sợ chết thì có việc gì đáng sợ nữa đâu".

Sau đó, tôi lại đổi ca cho bạn bè, chỉ làm ca đêm, tám giờ sáng tan ca, tôi lại đến trường học bổ túc. Tôi đọc sách trong thư viện của trường, buổi trưa thư viện đóng cửa, tôi liền năn nỉ các cô nhân viên khóa trái tôi trong phòng. Đói thì ăn tạm cái màn thầu cứng ngắc, mệt thì ngả lưng xuống ghế chợp mắt một lát, tỉnh giấc lại học tiếp. Lúc ấy, vì việc học mà tôi hiếm khi được ăn bữa cơm nóng hay được ngủ trọn được mấy tiếng đồng hồ, nói gì đến chuyện giải trí và trang điểm.

Nhiều người thắc mắc khi thấy tôi vất vả ôn thi đại học, họ cho rằng một cô gái có một công việc tốt như tôi, sao phải tự làm khổ mình như vậy! Còn có người nói với tôi rằng: "Chị hiểu, thi đỗ đại học, sau này tốt nghiệp đi làm, lương sẽ cao hơn nhiều so với làm công nhân". Nghe những lời ấy, tôi không biết phải trả lời thế nào.

Hồi ấy, lương tháng của một người tốt nghiệp đại học khoảng hơn năm mươi tệ, nhưng với tôi, thi đại học không liên quan đến tiền. Điều tôi muốn thực hiện là giá trị cá nhân, một giá trị lớn hơn của một cá nhân đối với xã hội.

Cuối cùng, tôi đã thi đỗ khoa tiếng Anh của trường Đại học Sư phạm Khúc Phủ - một trường đại học ở quê hương của Khổng Tử. Từ nhỏ tôi đã mơ ước trở thành một dịch giả. Sau khi vào đại học, tôi học rất chăm chỉ, tranh thủ từng giây từng phút để "hấp thu nguồn dinh dưỡng kiến thức".

Tiếng Anh đã mở cho tôi một cánh cửa mới mẻ nhìn ra thế giới. Những tháng ngày sau, môn ngoại ngữ này đã cho tôi cơ hội bước vào những ngã rẽ quan trọng trong cuộc sống và sự nghiệp của tôi. Và con trai tôi, cũng đã được hưởng rất nhiều lợi ích từ môn ngoại ngữ này.

Từ trước đến nay, tôi đã được nhận rất nhiều niềm vinh dự. Tuy nhiên, tất cả những niềm vinh dự này không phải dựa vào sự

khéo léo, luồn cúi, mà dựa vào chữ tín và mồ hôi, dựa vào chính bản thân để giành được sự khẳng định của xã hội, có vậy trái tim mới yên bình, vui vẻ với những thu hoạch đó.

Tôi tin rằng mỗi trải nghiệm đều có ý nghĩa tồn tại của nó. Trải nghiệm có ích càng phong phú, thì những tố chất có ích sẽ càng dày dạn hơn.

Tôi thường nói, những số phận khác nhau là do những ý thức khác nhau quyết định. Ý thức quyết định tư duy, tư duy quyết định hành động, hành động quyết định kết quả, và kết quả sẽ quyết định số phận. Dù trên chặng đường đời của bản thân hay trong việc giáo dục con, tôi luôn tin rằng: Ngày hôm nay của mỗi người đều là kết quả từ sự lựa chọn và tích lũy của họ trong quá khứ.

Từ cô thợ may trở thành sinh viên đại học, từ ra nước ngoài học tập trở thành giáo viên dạy tiếng Anh cho trẻ em, từ khi bỏ công việc giảng viên trong trường đại học quốc lập đến khi trở thành người sáng lập ra trường đại học dân lập với 20.000 sinh viên... Tôi thừa nhận, tôi không phải là người thông minh bẩm sinh, nhưng tôi là một người rất nỗ lực. Nhan sắc và sự thông minh bẩm sinh chưa chắc đã đảm bảo cho một người có thể thực hiện được mục tiêu cuộc đời, nhưng sự nỗ lực hết mình, nghiêm khắc với bản thân, nghị lực, tinh thần hợp tác... lại là những phẩm chất có giá trị nhất để một người khẳng định giá trị cá nhân.

Tôi đã cố gắng truyền đến cho con trai những phẩm chất tốt đẹp ấy bằng phương thức phù hợp để con có thể tiếp nhận một cách dễ dàng nhất.

Hai mươi sáu năm sau, tôi đã từng tìm về xưởng may nằm giữa thung lũng mà tôi đã làm việc năm xưa, tìm về những đồng nghiệp cũ, nhưng tất cả đã đổi thay. Xưởng may đã phá sản từ lâu, chị thợ chính có ý tốt truyền nghề cho tôi và các chị em năm xưa không biết đã về chốn nào...

Đứng ở đó, lòng tôi bộn bề bao cảm xúc: Tri thức thay đổi số phận! Nếu tôi không chủ động từ bỏ hoàn cảnh quá khứ thì xã hội sẽ từ bỏ tôi!

Chương 2
Làm mẹ cũng cần chứng chỉ

Rất nhiều bà mẹ đã dồn hết tâm huyết và tình yêu cho đứa con yêu của mình, đồng thời cũng đã "giáo dục" trẻ, nhưng "tình yêu" và sự "giáo dục" đó có phải là thứ con trẻ thật sự cần hay không? Có khoa học và hiệu quả hay không? Nơi làm việc nào cũng có tiêu chuẩn sát hạch riêng, nhưng giáo dục gia đình chỉ khi con trẻ trưởng thành mới biết được kết quả. Công việc có thể làm lại từ đầu, nhưng chúng ta không thể trở về quá khứ để làm thay đổi cuộc đời con trẻ.

Trong việc nuôi dạy con cái, không phải bậc cha mẹ nào cũng nỗ lực miệt mài và nghiêm túc.

Nhiều người cho rằng chỉ cần cha mẹ tự tìm tòi, nghiên cứu là có thể hoàn thành công việc giáo dục con trẻ. Đúng là những trải nghiệm và tìm tòi trong quá trình nuôi dạy con trẻ có những giá trị nhất định. Tuy nhiên, nếu chỉ dựa vào kinh nghiệm, thói quen và sự yêu thích của cá nhân để giáo dục con trẻ, thì e rằng xác suất nuôi dạy trẻ thành công sẽ không cao.

Tôi cho rằng, làm mẹ là một kỹ năng cần dựa vào sự nỗ lực của cá nhân mới có được. Cho dù người mẹ đó không đi làm, ở nhà toàn tâm toàn ý nuôi dạy con hay người mẹ vừa phải đi làm, vừa phải nuôi dạy con, thì người mẹ nào cũng phải được định hướng và đào tạo một cách toàn diện. Với vai trò là "người thầy đầu tiên" của con trẻ, cha mẹ cần có sự chuẩn bị và cần được đào tạo nghiêm túc hơn.

Bắt đầu từ ngày đầu tiên chuẩn bị làm mẹ, tôi đã đặt ra mục tiêu cho mình là: Trở thành một người mẹ có trách nhiệm, coi "làm mẹ" là một công việc nghiêm túc. Giờ đây, khi rất nhiều bạn bè hỏi tôi đã giáo dục con trai như thế nào, tôi liền trả lời rằng: "Trước hết, học để bồi dưỡng ý thức và luôn kiên trì ý thức này, sau đó sẽ có lối tư duy và hành động đồng bộ với nó".

Bạn thu hoạch từ những cái bạn đã gieo hạt.

Tôi đã từng tận mắt chứng kiến một người mẹ đánh đứa con trai 9 tuổi của mình, vì cậu bé hiếu động đó đã không may làm vỡ kính cửa sổ nhà hàng xóm trong lúc đá bóng. Hàng xóm sang nhà nói chuyện, người mẹ giận lắm. Tôi liền khuyên chị không nên làm như vậy với con, chị liền nói: “Không được, tôi phải giáo dục nó!”.

Tôi không biết khái niệm “giáo dục” trong đầu người mẹ này là như thế nào!

Một người mẹ trẻ khác đăng ký rất nhiều lớp ngoại khóa như tiếng Anh, vẽ, đàn piano, múa ba lê... cho đứa con gái mới 4 tuổi, khiến đứa trẻ đó ngày nào cũng bận đến mức không thấy xuất hiện ở nhà, còn người mẹ thì cũng xoay vòng với lịch học của con.

...

Rất nhiều bà mẹ đã dồn hết tâm huyết và tình yêu cho đứa con yêu của mình, đồng thời cũng đã “giáo dục” trẻ, nhưng “tình yêu” và sự “giáo dục” này có phải là thứ con trẻ thật sự cần hay không? Có khoa học và hiệu quả hay không? Nơi làm việc nào cũng có tiêu chuẩn sát hạch riêng, nhưng giáo dục gia đình chỉ khi con trẻ trưởng thành mới biết được kết quả. Công việc có thể làm lại từ đầu, nhưng chúng ta không thể trở về quá khứ để làm thay đổi cuộc đời con trẻ.

Ai cũng có một tình yêu bản năng thiên phú để làm cha, làm mẹ. Nhưng tình yêu chín chắn của cha mẹ thì buộc phải trải qua quá trình bồi dưỡng mới có thể phát triển mạnh mẽ, mới trưởng thành cùng con trẻ.

Thực tế giáo dục bao năm qua đã giúp tôi cảm nhận được rằng, giáo dục con trẻ, quan trọng là phải làm được ba điều ba”.

Thứ nhất, cha mẹ phải đảm nhận được ba vai trò: Người làm gương, người giáo dục và người cung cấp.

Cha mẹ phải làm gương cho con. Trong gia đình, mọi lời nói, hành động của cha mẹ đều trở thành đối tượng để con trẻ bắt chước. Chính vì vậy, muốn thực hiện tốt vai trò người làm gương, cha mẹ phải không ngừng tu dưỡng bản thân, song song với quá trình nuôi dạy con, còn cần phải tự giáo dục mình.

Cha mẹ là người giáo dục con trẻ. Giáo dục không chỉ là quan tâm tới thành tích học tập của trẻ, mà quan trọng hơn hết là coi trọng phẩm chất đạo đức, sự phát triển tâm sinh lý và thói quen hành vi của trẻ. Vai trò "người giáo dục" của cha mẹ được hoàn thành trong quá trình trưởng thành cùng trẻ.

Cha mẹ còn là người cung cấp cho trẻ cả về điều kiện vật chất và môi trường tinh thần. Cha mẹ cần mang lại cho trẻ một mái nhà ấm áp, một môi trường thoải mái, lựa theo bản tính của trẻ, để trẻ được phát triển lành mạnh trong sự khoan dung, đón nhận và được định hướng.

Thứ hai, cho trẻ ba kiểu tình yêu: Tình yêu vô tư, tình yêu khoa học và tình yêu vươn xa.

Tình yêu vô tư là tình yêu xuất phát từ lợi ích của chính bản thân trẻ, chứ không phải do cha mẹ bắt ép trẻ.

Tình yêu khoa học là tình yêu bồi dưỡng để trẻ phát triển toàn diện về phẩm chất đạo đức, chỉ số thông minh và chỉ số đạo đức.

Tình yêu vươn xa là tình yêu bồi dưỡng khả năng độc lập, tự lập, thích nghi với xã hội của trẻ.

Thứ ba, cho trẻ ba sự mở rộng: Mở rộng ra ngoài chương trình học, mở rộng ra tự nhiên và mở rộng ra xã hội, để trẻ được "đọc ngàn cuốn sách, đi ngàn dặm đường, giao lưu với ngàn người".

Với phương pháp giáo dục này, nếu con trẻ của chúng ta có sức khỏe tốt, nhân cách vẹn toàn, phẩm chất đạo đức tốt, chỉ số IQ, chỉ số EQ, chỉ số AQ[1] cao, trở thành một người biết thích nghi, có đóng góp cho xã hội thì chúng ta, bậc làm cha làm mẹ đã làm tròn trách nhiệm của mình.

Đảm nhận hai vai trò

Trong gia đình chúng tôi không có sự quyền uy, ai cũng được tự do thể hiện những tình cảm thân mật, chính diện và phản diện. Cha mẹ không phải là người luôn đúng, con trẻ cũng không phải chỉ biết "một mực nghe lời", có tai mà không có miệng, chúng tôi là bạn bè của nhau. Khi ai đó phạm lỗi, lỗi lầm đó được coi là cơ hội trưởng thành mà không bị chỉ trích, dè bỉu.

Tôi đã từng được xem hai câu chuyện trên tivi:

Câu chuyện thứ nhất: Trên thảo nguyên bao la, có một người phụ nữ, chị nói ngay từ khi kết hôn chị đã là con người của gia đình. Sứ mệnh của chị là chăm sóc túp lều và những đứa con sống trong túp lều du mục đó.

Câu chuyện thứ hai: Có một nhà giáo ưu tú, con chị sốt cao, nhưng chị vẫn kiên trì lên lớp giảng bài cho học sinh, kết quả là trận sốt cao đó đã cướp đi tính mạng đứa trẻ, nhưng chị lại nói rằng: "Một tiết học của bốn mươi học sinh là bốn mươi giờ đồng hồ. Vì các em, tôi không hối hận".

Tôi đã được xem hai câu chuyện này ở hai thời điểm khác nhau, nhưng sự chấn động về tinh thần mà chúng đem lại cho tôi lại giống nhau. Tôi bắt đầu suy nghĩ về vai trò của người phụ nữ.

Mỗi người đều có ngưỡng riêng về cuộc sống của mình, hoặc cao hoặc thấp; mỗi người đều có sân khấu cuộc đời của riêng mình, hoặc lớn hoặc nhỏ. Tuy nhiên, nếu tất cả phụ nữ đều giống như người phụ nữ trong câu chuyện đầu tiên, giá trị sinh mệnh của chị chỉ thuộc về gia đình thì ai sẽ là người cống hiến cho xã hội?

Còn người mẹ là giáo viên đó, tôi kính phục tinh thần làm việc của chị, nhưng bảo vệ đứa con của mình cũng là trách nhiệm của một người mẹ! Khi sự sống của con trẻ bị đe dọa, khi tâm hồn con trẻ bị tổn thương... người mẹ không thể làm ngơ.

Một người phụ nữ muốn có cuộc sống trọn vẹn và hạnh phúc thì cần biết cân bằng giữa vai trò của mình trong gia đình và ngoài xã hội. Một cuộc hôn nhân hạnh phúc, một đứa con khỏe mạnh ngoan ngoãn, một công việc phù hợp để thể hiện năng lực của bản thân, là những điều mà rất nhiều phụ nữ trong thời hiện đại khao khát.

Đảm nhận tốt cả hai vai trò là yêu cầu của tôi đối với chính mình.

Khi Hạ Dương chào đời, tôi 24 tuổi.

Chị chồng tôi nói: “Hai đứa còn trẻ thế, làm sao nuôi được con?”. Thương cháu, thấy hai vợ chồng tôi chật vật xoay sở với thằng bé nên chị cũng lo cho chúng tôi.

Trên thực tế, tôi đã có chuẩn bị về lý thuyết, chỉ có điều kinh nghiệm thực tiễn chưa đủ.

Hai vợ chồng tôi đã dồn hết mọi tình yêu thương và niềm hi vọng cho con. Trước hết, chúng tôi quyết tâm làm một người cha, người mẹ có trách nhiệm. Chỉ khi được sống trong một gia đình có trách nhiệm, con trẻ mới cảm nhận được sự an toàn trong tương lai. Khi ôm cậu con trai bé bỏng trong lòng, chúng tôi quyết tâm dùng sự nỗ lực của mình để đem lại cho con một gia đình tràn ngập tình yêu thương và ấm cúng. Để trong gia đình này, con luôn được ủng hộ, được định hướng bằng những hành vi đúng đắn, từ đó có thể từng bước đưa ra sự phán đoán và quyết định độc lập của riêng mình...

Với sự định hướng đầy trách nhiệm và niềm tin của chúng tôi đã cùng nhau bắt đầu một hành trình mới.

Cuộc đời như một chuyến đi, nhờ duyên phận mà chúng tôi đã lên “chuyến tàu” gia đình. Nhưng chúng tôi sẽ không thể ngồi bên nhau mãi mãi, con cái sẽ trưởng thành, cha mẹ sẽ già yếu, thế nên, những tháng ngày được ngồi bên nhau thật đáng quý biết bao!

Thời điểm ấy, vì mới tốt nghiệp đại học, nên kinh tế của vợ chồng tôi khá eo hẹp. Mặc dù không có quần áo đẹp, đồ gia dụng

đất tiền, nhưng chúng tôi vẫn có thể tìm thấy được tình yêu, tình thương, niềm tin và cảm giác an toàn trong nụ cười của nhau, cho đến tận bây giờ, cảm giác này vẫn luôn luôn đồng hành với chúng tôi.

Còn nhớ hồi ấy, trên bàn ăn nhà chúng tôi bao giờ cũng còn thừa những thức ăn mà chúng tôi cho là ngon nhất, bổ nhất như mấy miếng trứng rán, vài ba miếng thịt... bởi vì ai cũng muốn để phần cho người kia.

Cuộc hôn nhân của hai vợ chồng tôi là kết quả mối tình đầu của cả hai người. Chúng tôi luôn luôn là những người bạn tri kỉ cùng chí hướng. Chúng tôi thấu hiểu suy nghĩ của nhau và tôn trọng cá tính nhau. Tôi là người chậm rãi, còn anh là người nóng tính; tôi không hay thể hiện cảm xúc ra bề ngoài, còn anh thì cái gì cũng thể hiện trên mặt... Cả hai chúng tôi đều không phải là người toàn diện, nhưng chúng tôi luôn có một ước mơ chung là xây dựng tổ ấm của mình trong sự tôn trọng, bao dung và trách nhiệm.

Trong gia đình chúng tôi không có sự quyền uy, ai cũng được tự do thể hiện những tình cảm thân mật, chính diện và phản diện. Cha mẹ không phải là người luôn đúng, con trẻ cũng không phải chỉ biết "một mực nghe lời", có tai mà không có miệng, chúng tôi là bạn bè của nhau. Khi ai đó phạm lỗi, lỗi lầm đó được coi là cơ hội trưởng thành mà không bị chỉ trích, dè bỉu. Gia đình chúng tôi không có những trận cãi nhau gay gắt, không ai đổ dầu vào lửa hay thỏa sức trút giận lên đầu người khác, hai vợ chồng đều biết kìm chế ở mức độ thích hợp, nên không có chuyện cãi vã ầm ĩ. Kể cả tranh luận cũng là một quá trình để hai bên hiểu nhau và đi đến thống nhất.

Quan hệ trong gia đình là sân tập đầu tiên để con trẻ giải quyết mối quan hệ giữa con người với con người. Là học trò, con trẻ rất cần có sự định hướng và làm mẫu của cha mẹ. Thông qua tấm gương là cha và mẹ, trẻ sẽ phát huy trí tưởng tượng của mình, học cách giải quyết mối quan hệ với những người xung quanh, bao gồm cả mối quan hệ với người thân trong gia đình.

Đây là bài học quan trọng trong giáo dục gia đình. Bài học này thậm chí sẽ ảnh hưởng đến việc tương lai trẻ sẽ có cuộc sống hôn nhân như thế nào.

Trong cuộc sống, cả vợ và chồng cần cố gắng xây dựng bầu không khí gia đình. Tôi cho rằng, người vợ đảm nhận vai trò là bạn tri kỷ của người chồng sẽ quan trọng hơn là làm “người giúp việc” của anh ta. Nếu người phụ nữ hiện đại có tiềm lực kinh tế, thì họ có thể thuê công ty giúp việc gia đình dọn vệ sinh, giặt quần áo, đi chợ... Như thế, họ sẽ có thêm thời gian để chuyện trò, chia sẻ với chồng con, để thực hiện giá trị xã hội của mình...

Phụ nữ và nam giới đều có vai trò bình đẳng như nhau, đều khát khao một gia đình hạnh phúc, đều muốn cống hiến cho xã hội. Hai vợ chồng độc lập với nhau sẽ duy trì được mối quan hệ hôn nhân bền vững, lâu dài hơn, cũng tạo cho con trẻ tấm gương sáng hơn, để tình yêu của người mẹ được tăng thêm bội phần. Đó không chỉ là sự chia sẻ về gánh nặng kinh tế đối với gia đình và sự ủng hộ về kinh tế đối với con trẻ, mà quan trọng hơn là, một người mẹ có vai trò nhất định trong xã hội sẽ đem lại cho con trẻ tầm nhìn rộng hơn và không gian sống bao la hơn.

Tôi không muốn để người khác thực hiện ước mơ thay cho mình, cũng không muốn gửi gắm mọi hy vọng của mình vào chồng hoặc con trai. Mỗi chúng ta hãy tự làm một cách tốt nhất, giá trị cá nhân của mỗi con người đều cần thực hiện thông qua sự nỗ lực của chính họ.

Dĩ nhiên, đây chỉ là suy nghĩ của cá nhân tôi mà thôi. Trong cái xã hội mà lối sống ngày càng đa dạng như hiện nay, ai cũng có sự lựa chọn của riêng mình, mỗi cây mỗi hoa, mỗi nhà mỗi cảnh. Nhưng đối với tôi, sự nghiệp và gia đình là hai đầu của một đòn gánh cần gánh vác, đây mới là nguyện vọng thực sự của tôi.

Tôi cho rằng một người phụ nữ cần trí tuệ, tháo vát, đồng thời cũng phải dịu dàng, hòa nhã. Sự thấu hiểu và ủng hộ của người chồng đã giúp tôi thực hiện ước mơ...

“Để vợ tôi ở nhà nội trợ có được không? Cô ấy mà phải ở nhà chơi nửa tháng thì chẳng khác gì là sự trừng phạt đối với cô ấy”. Chồng tôi đã nói với bạn anh ấy về tôi như vậy.

Anh thấu hiểu tôi, anh đã dùng cách của riêng anh để ủng hộ và cho tôi sức mạnh.

Hạnh phúc của một người phụ nữ không thể thiếu sự hy sinh từ phía người bạn đời của họ!

Từng có phóng viên hỏi tôi rằng: “Thông thường trong gia đình, có một người thành công đã không dễ rồi, bởi mọi người trong nhà đều phải làm hậu thuẫn cho người đó. Tại sao cả nhà chị đều thành công?”.

Thật lòng là tôi không dám nói cả ba người trong gia đình chúng tôi đều thành công, mà chỉ có thể nói là ba chúng tôi đều nỗ lực để làm chính mình một cách tốt nhất. Vì trong gia đình chúng tôi, mỗi người đều là một cá thể độc lập, đều có nhân cách độc lập, mục tiêu theo đuổi độc lập, khả năng độc lập, không gian độc lập, đều muốn giúp đỡ đối phương thực hiện ước mơ của mình.

Sự sống là quá trình từ phụ thuộc người khác, phụ thuộc vào môi trường đến phụ thuộc vào chính mình. Dù là vợ hay chồng, là con trai hay con gái, đều phải tự mình đối mặt với cuộc sống và xã hội. Gia đình tựa như bản nhạc giao hưởng, trong đó mỗi người đều biểu diễn một nhạc cụ của riêng mình, đều thể hiện khả năng và sự khéo léo độc đáo của chính mình. Mỗi người là một cá thể hoàn chỉnh, độc lập, nhưng lại cần có sự phối hợp với nhau. Mỗi giai điệu tuyệt vời cần được thể hiện trong sự diễn tấu rất ăn ý của tất cả các thành viên...

Ba thành viên trong gia đình chúng tôi, con trai, chồng và tôi luôn tìm kiếm con đường mới, theo đuổi ước mơ của riêng mình. Hai trăm bốn mươi tệ là “xô vàng đầu tiên” mà năm xưa tôi có được sau khi dạy tiếng Anh cho trẻ em, ông xã đã dùng nó để mua về rất nhiều sách và tài liệu, sau đó lại xuất bản rất nhiều cuốn sách khác... Chúng tôi như những vận động viên chạy tiếp sức trên đường

đua cuộc đời, đi học nước ngoài, đi Chu Hải, đến Tế Nam, mở trường dạy học...

Kể cả đến hôm nay, vợ chồng tôi và con trai đều đã thu được những thành quả nhất định, đều đã phát triển được không gian cho riêng mình, nhưng gia đình chúng tôi vẫn là bến cảng bình lặng, ấm áp. Sau khi ra khơi trở về, chúng tôi vẫn cảm nhận được sự an toàn và sức mạnh tình thương mà gia đình mang lại cho chính mình. Trong cảm giác được trở về chốn yên bình đó, mỗi chúng ta mới có cuộc đời đầy nhiệt huyết và rực rỡ sắc màu của riêng mình.

Không làm những bậc phụ huynh bị động

Đứng trước một mầm non mới nhú, những bậc làm cha làm mẹ như chúng ta có một trọng trách rất lớn. Để tạo dựng nền tảng vững chắc nhất cho trẻ, chúng ta hãy chuẩn bị kỹ càng.

Con trai đang say giấc nồng, mẹ ngồi bên nôi. Mẹ không đan áo hay vá áo mà vùi đầu vào chồng sách, nghiên cứu từng trang sách nuôi dạy con với mong mỏi có thể tìm được tình yêu khoa học nhất cho đứa con bé bỏng của mình.

Đó là khi tôi còn trẻ, để thực hiện tốt vai trò của một người mẹ, tôi đã miệt mài tìm đọc nhiều cuốn sách.

Hiện nay, sách giáo dục trẻ em vô cùng đa dạng, phong phú, nhưng 20 năm về trước, những kiến thức này chưa được phổ cập. Hồi ấy, gần như tôi đã sưu tập được toàn bộ các cuốn sách về giáo dục trẻ em ở trong nước, khoảng bốn mươi đến năm mươi cuốn. Tâm lý học trẻ em, giáo dục trẻ em... đều là những cuốn sách tôi đã từng nghiên cứu rất kỹ và áp dụng vào thực tiễn nuôi dạy con.

Tôi đã từng đọc và biết được rằng, chế độ làm việc, nghỉ ngơi của người mẹ trong thời kỳ mang thai sẽ có ảnh hưởng rất lớn tới đứa trẻ. Người mẹ ngủ sớm dậy sớm thì sau này em bé thường có thói quen ngủ sớm dậy sớm; còn người mẹ thức khuya thì phần lớn em bé

cũng có thói quen này. Tôi mong con trai mình là một chú sơn ca ngủ sớm dậy sớm, nên trong thời gian mang bầu, tôi rất chú ý đến giờ giấc sinh hoạt. Tôi phát hiện ra Hạ Dương đúng là có thói quen ngủ sớm dậy sớm, và thói quen này vẫn được duy trì từ khi còn nằm nôi tới tận bây giờ. Mặc dù, nhiều lúc con cũng phải thức đêm, nhưng nếu cần dậy sớm, con vẫn có thể làm được. Tôi nghĩ, phải chăng thói quen này là do chế độ sinh hoạt khi mang thai của tôi tạo ra?

Đến giờ nhìn lại cũng thấy rất may mắn rằng, những cuốn sách mà tôi đã từng đọc đều là sách tâm lý học, sách giáo dục rất có giá trị, giúp tôi không đi chệch hướng ngay trong thời kỳ đầu dạy dỗ con. Được sự gợi mở của những cuốn sách đó, ngay từ những ngày đầu tiên con trai chào đời, tôi đã bắt đầu "giáo dục" con. Giáo dục ở đây có nghĩa là dựa vào độ tuổi tâm sinh lý của trẻ để dạy dỗ trẻ. Sự giáo dục này nhằm mục tiêu bồi dưỡng ra con người có đầy đủ mọi phẩm chất tốt, thích nghi với yêu cầu của xã hội.

Tôi luôn khuyến khích những người mẹ đang mang thai và những người mới làm mẹ đọc sách về tâm lý học và giáo dục trẻ em, những cuốn sách này giúp mẹ hiểu về thế giới chân thực và nhu cầu chân thực của con trẻ, chứ không phải là sự "giáo dục" mà chúng ta nghĩ rằng đương nhiên sẽ phải áp dụng vào trẻ. Bởi, nếu không có thể sẽ làm lãng phí thời kỳ phát triển "vàng" của đứa trẻ, bỏ lỡ cơ hội quan trọng giáo dục trẻ.

Mỗi người mẹ đều gửi gắm tình yêu vô bờ vào đứa con yêu quý của mình, đều coi trọng sự giáo dục đối với đứa trẻ, nhưng coi trọng giáo dục không đồng nghĩa với việc biết cách giáo dục. Sự trưởng thành của con trẻ chỉ diễn ra trong khoảnh khắc, nếu không có tầm nhìn xa trông rộng, không có phương pháp khoa học, thì sẽ rất khó gánh vác được trách nhiệm và nghĩa vụ từ khi trẻ chào đời đến khi trưởng thành.

Trong cuộc đời có rất nhiều chuyện không thể làm lại, ví dụ nuôi dạy con cái, có thể bạn vừa đúc kết được một số kinh nghiệm thì con trẻ đã trưởng thành. Chính vì thế, tôi quyết không làm bậc phụ huynh bị động, quyết đem lại cho con trai tình yêu khoa học và vô tư nhất ngay từ điểm xuất phát đầu tiên của con trong cuộc đời.

Đọc sách, học hỏi là con đường nhanh nhất, khoa học nhất để hỗ trợ việc giáo dục trẻ trong thực tiễn.

Đâu là cách chăm sóc tốt nhất để trẻ có một cơ thể khỏe mạnh? Đâu là phương pháp giáo dục khoa học nhất phù hợp với sự phát triển của trẻ? Làm thế nào để trẻ thông minh hơn? Làm thế nào để bồi dưỡng khả năng tự lập và sáng tạo ở trẻ? Làm thế nào để tạo dựng cho trẻ môi trường trưởng thành tốt nhất? Trước khi trẻ tự lập bước vào xã hội, cha mẹ cần chuẩn bị hành trang gì cho trẻ?... Tôi đã cố gắng tìm kiếm trong sách vở câu trả lời cho những câu hỏi này.

Đứng trước một mầm non mới nhú, những bậc làm cha làm mẹ như chúng ta có một trọng trách rất lớn. Để tạo dựng nền tảng vững chắc nhất cho trẻ, chúng ta hãy chuẩn bị kỹ càng.

Thông minh nhờ chế độ dinh dưỡng khoa học

Tôi đã từng nghe rất nhiều bà mẹ than phiền rằng "cho con ăn uống thật phiền hà". Thực ra, chỉ cần khéo léo một chút là bạn vẫn có thể giúp con trẻ thích nghi với khẩu phần ăn giàu dinh dưỡng mà bạn chuẩn bị cho bé. Khi Hạ Dương còn nhỏ, trước bữa cơm tôi thường không cho con ăn đồ ngọt, khi vào bữa tôi sẽ cho con ăn trước những món giàu dinh dưỡng nhưng con không thích ăn, đồng thời tăng cường các hoạt động ngoài trời cho con.

Trong thời kỳ mang thai, tôi có đọc một cuốn sách nói rằng, trí thông minh của trẻ có được nhờ chế độ dinh dưỡng khoa học của người mẹ. Trong thời kỳ mang thai và cho con bú người mẹ cần dựa vào yếu tố dinh dưỡng để lên thực đơn khoa học cho mình, không phải thích ăn cái gì thì ăn, mà dựa vào nhu cầu phát triển của con để ăn.

Khi bắt đầu có thai, thói quen ăn uống và giờ giấc sinh hoạt của tôi đều lấy bé làm trung tâm. Chế độ dinh dưỡng của phụ nữ trong thời kỳ mang thai và của con trẻ được tôi phân loại thành ba

nhóm: Nhóm thứ nhất là thực phẩm có nguồn gốc động vật, dù là động vật trên đất liền, dưới biển hay là chế phẩm sữa của động vật, tóm lại, lượng đạm động vật đưa vào cơ thể phải đủ.

Nhóm thứ hai là các loại ngũ cốc. Trên trái đất không có có loại thực phẩm tự nhiên nào có thể chứa đủ mọi thành phần dinh dưỡng, vậy nên cần cung cấp cho thai nhi nguồn dinh dưỡng đa dạng.

Nhóm thứ ba là rau xanh và hoa quả. Phụ nữ trong thời kỳ mang thai và cho con bú cần bổ sung nhiều vitamin và chất khoáng.

Nếu người mẹ đã chú ý sự cân bằng trong dinh dưỡng, thì khi chào đời, có thể trẻ không quá nặng hay mập mạp, nhưng sức đề kháng của bé sẽ tốt.

Hiện nay, các bậc cha mẹ thường nói “không nên để con thua ngay trên vạch xuất phát”. Tôi cho rằng, trên vạch xuất phát của cuộc đời, yếu tố không được để thua đầu tiên là sức khỏe. Nếu không có một cơ thể khỏe mạnh, trẻ sẽ không có một cuộc sống tốt.

Sau khi chào đời, con phải tự hấp thu chất dinh dưỡng. Bởi thế, sau khi Hạ Dương chào đời, tôi rất chú ý đến chế độ ăn uống của con, và cũng thường nói rõ để con hiểu tầm quan trọng của sự cân bằng trong dinh dưỡng. Tôi nói với con rằng, ăn cơm cũng là một trách nhiệm đối với bản thân, với cha mẹ và cũng là trách nhiệm đối với tương lai của chính mình. Chính vì vậy, ngay từ khi còn rất nhỏ, Hạ Dương đã chịu khó ăn các món ăn mà tôi nấu; khi lớn hơn, con chủ động ăn uống theo nhu cầu dinh dưỡng của bản thân. Hy vọng rằng, quan niệm này sẽ giúp ích cho sức khỏe của con suốt đời.

Tôi đã từng nghe rất nhiều bà mẹ than phiền rằng “cho con ăn uống thật phiền hà”. Thực ra chỉ cần khéo léo một chút là bạn vẫn có thể giúp con trẻ thích nghi với khẩu phần ăn giàu dinh dưỡng mà bạn chuẩn bị cho bé. Khi Hạ Dương còn nhỏ, trước bữa cơm tôi thường không cho con ăn đồ ngọt, khi vào bữa tôi sẽ cho con ăn trước những món giàu dinh dưỡng nhưng con không thích, đồng thời tăng cường hoạt động ngoài trời cho con.

Thời kỳ ấy, thu nhập hàng tháng của chúng tôi chỉ khoảng 40 - 50 tệ, nhưng trong kế hoạch chi tiêu gia đình, tôi vẫn đặt khoản chi cho dinh dưỡng của con lên hàng đầu. Có thể do tôi đặc biệt chú ý đến sự cân bằng dinh dưỡng trong khẩu phần ăn của con nên sức khỏe của Hạ Dương rất tốt. Tôi cao 1m60, chồng tôi cao 1m70 nhưng Hạ Dương cao hơn 1m80 và cơ thể rất rắn chắc.

Nhớ lại chặng đường lớn khôn của con trai, tôi càng thấm thía sâu sắc rằng, yêu con là bản năng của mỗi người làm cha, làm mẹ, nhưng để có được điều đó, cha mẹ phải biết vận dụng những kiến thức khoa học thì mới có thể thực hiện được.

Cuộc sống là giáo dục

Con cái là tác phẩm của cha mẹ và môi trường. Khi con càng nhỏ giáo dục con càng hiệu quả. Con càng lớn thì cá tính hình thành càng rõ, tuy nhiên, cách lựa chọn của con vẫn lấy sự giáo dục ban đầu của cha mẹ làm nền tảng.

Có người đã đã hỏi tôi rằng: "Chị là giáo sư, là chuyên gia từng đi du học nước ngoài, liệu chúng em có học theo phương pháp nuôi dạy con của chị được không?".

Tôi đã trả lời rằng: "Tôi cũng là một người mẹ bình thường, cũng từng có nhiều băn khoăn, vướng mắc trong quá trình nuôi dạy con, cũng từng có giai đoạn hết sức khó khăn về kinh tế. Chính tình yêu và trách nhiệm dành cho con đã khiến tôi không ngừng học tập và phấn đấu. Tình yêu này có sự đầu tư về kiến thức, kinh tế, nhưng quan trọng hơn vẫn là ý thức. Ý thức này là việc luôn cố gắng nắm bắt mọi cơ hội giáo dục ở mọi nơi mọi lúc trong cuộc sống...".

Cuộc sống là giáo dục chính là quan điểm mà tôi rất tán đồng.

Triết gia, nhà giáo dục học nổi tiếng người Mỹ John Dewey (1859 - 1952) cho rằng: Giáo dục chính là quá trình mà trẻ em đang sống. Phương pháp giáo dục tốt nhất là "học hỏi từ cuộc sống, học hỏi từ những trải nghiệm". Ông nói: "Mọi hoạt động giáo dục đều

được tiến hành theo ý thức tham gia vào xã hội nhân loại của cá nhân. Quá trình này gần như được bắt đầu một cách vô thức kể từ khi cá nhân đó chào đời. Nó không ngừng phát triển khả năng của cá nhân, hun đúc ý thức, hình thành nên thói quen, rèn luyện tư tưởng và kích thích tình cảm, tâm hồn của anh ta".

Trước khi Hạ Dương chào đời, tôi rất may mắn vì đã được tiếp xúc với quan điểm giáo dục của John Dewey, điều này đã có ảnh hưởng rất lớn tới quan điểm nuôi dạy con của tôi. Tình yêu của một người mẹ bao gồm khả năng nắm bắt vô số cơ hội giáo dục trong cuộc sống, đưa những sự việc có giá trị giáo dục dù chỉ diễn ra trong chốc lát vào hoạt động giáo dục con trẻ.

Khi Hạ Dương còn nhỏ, trong những lần đưa con đi dạo quanh các cửa hàng, khi nhìn thấy một số sản phẩm mới, tôi đều khích lệ Hạ Dương tìm hiểu tính năng và đặc điểm của các sản phẩm này. Ví dụ, khi con 6 tuổi, tôi đưa con đến cửa hàng đồ điện gia dụng, nói với con rằng: "Đây là tủ đông còn kia là tủ lạnh". Con trai đã rất có hứng thú với việc tìm ra điểm khác nhau của hai vật dụng này, tôi và con liền cùng nhau tìm hiểu nguyên lý giữ lạnh. Ngoài ra, con còn hứng thú với việc tại sao tivi màu lại có thể dùng ba loại màu sắc đỏ, lục, lam tạo thành hình ảnh, trong khi tivi đen trắng chỉ có thể hiện hình ảnh qua hai màu là màu đen và trắng. Vợ chồng tôi liền tìm tài liệu giúp con và nói với con rằng có thể tra cứu tài liệu ở đâu. Niềm say mê nghiên cứu khoa học của Hạ Dương đã được gợi mở từ những thứ đơn giản trong cuộc sống thường nhật.

Một lần, Hạ Dương khi ấy mới 4 tuổi kể với tôi rằng, con sang nhà bạn chơi, phát hiện thấy con chó nhà bạn đẻ được năm chú chó con. Hạ Dương liền hỏi: "Mẹ ơi tại sao mẹ không thể một lúc sinh được năm Hạ Dương?". Vợ chồng tôi đều cười, sau đó, chúng tôi liền tìm kiếm những kiến thức liên quan đến hoạt động sinh sản ở người và động vật cho con, đứng trên góc độ và dùng cách giải thích con có thể hiểu để giảng cho con nghe. Sau khi lớn hơn chút nữa, Hạ Dương đặc biệt có hứng thú với các vấn đề về gene của động vật, sinh vật. Hiện tại, Hạ Dương học ngành nghiên cứu khoa học sự sống, không biết có phải liên quan với niềm say mê mà thuở nhỏ chúng tôi đã tạo dựng cho con hay không.

Con cái là tác phẩm của cha mẹ và môi trường. Khi con càng nhỏ giáo dục con càng hiệu quả. Con càng lớn thì cá tính hình thành càng rõ, tuy nhiên, cách lựa chọn của con vẫn lấy sự giáo dục ban đầu của cha mẹ làm nền tảng.

Giáo dục mà tôi nói đến ở đây không phải là sự giáo dục nghiêm túc, có kế hoạch, mà là sự giáo dục có ý thức nhưng không có kế hoạch. Có ý thức ở đây đòi hỏi một sự tự giác, có thể nắm bắt những giá trị giáo dục qua những việc nhỏ trong cuộc sống thường nhật. Còn không có kế hoạch nghĩa là không phải hôm nay dạy toán, ngày mai dạy nhận mặt chữ, ngày kia dạy đạo đức, mà là sự giáo dục tùy cơ ứng biến.

Tôi thấy việc Hạ Dương vào được trường Cambridge cũng như con được một ngân hàng đầu tư tuyển dụng với mức lương hậu hĩnh là kết quả tự nhiên có được sau nhiều năm, chứng tỏ con đã nỗ lực làm chính mình một cách tốt nhất, và cũng đã có khả năng hội nhập vào đời sống giao lưu văn hóa của cộng đồng quốc tế. Nếu một đứa trẻ có thể tự nỗ lực để đáp ứng được nhu cầu sinh tồn và cảm giác an toàn của bản thân, biết yêu thương và được người khác yêu thương thì đứa trẻ này có thể trở thành một người có trách nhiệm với xã hội và có chỉ số hạnh phúc khá cao.

Chính vì vậy, con không nhất thiết phải là tiến sĩ tốt nghiệp Cambridge, cũng không nhất thiết phải là nhà tài chính. Con có thể là nhà sản xuất đồ công nghệ, thương nhân, công chức bình thường... chỉ cần con khỏe mạnh, vui vẻ, đáp ứng được nhu cầu cá nhân, có thể sống lành mạnh, lạc quan, thì tôi nghĩ, đây chính là niềm hạnh phúc lớn nhất của một người mẹ.

Giáo dục gia đình mà tôi tán đồng là sự giáo dục thoải mái và tự nhiên. Quá trình tôi và con trai trưởng thành chính là quá trình cùng con cảm nhận xã hội, cảm nhận thiên nhiên, cảm nhận cuộc đời. Trong quá trình "đọc ngàn cuốn sách, đi ngàn dặm đường, chuyện trò với ngàn người" sẽ tạo ra môi trường giúp con trẻ phát triển một cách tự nhiên nhưng lại có ý nghĩa định hướng tiềm ẩn, giúp trẻ trở thành con người phát triển toàn diện về sức khỏe, phẩm chất đạo đức, chỉ số IQ, chỉ số EQ,...

Khi Hạ Dương đỗ vào trường Cambridge, rất nhiều người hỏi tôi: "Chị đã làm thế nào mà thành tích của con lại xuất sắc như vậy?". Tôi đã trả lời họ rằng: "Những việc mà tôi làm đã ngấm sâu vào mọi mặt trong cuộc sống bên nhau hai mươi năm của chúng tôi, tuy nhiên có mười điều tôi rất kỵ trong quá trình nuôi dạy con".

Mười điều cấm kỵ trong quá trình nuôi dạy con của tôi

♦ Không nên coi con trẻ là người lớn để yêu cầu, coi trẻ lớn là trẻ nhỏ để quản thúc.

♦ Không nên coi "nghe lời" là tiêu chuẩn duy nhất để đánh giá một đứa trẻ ngoan hay không, không phải trẻ cứ "nghịch ngợm" thì là hư.

♦ Không nên làm thay trẻ tất cả mọi việc, để trẻ mất đi cơ hội học cách trưởng thành.

♦ Không nên bắt ép con trẻ làm theo nguyện vọng và sở thích của mình, để trẻ mất đi cơ hội tự chịu trách nhiệm về sự lựa chọn của mình.

♦ Không nên nhấn mạnh khuyết điểm của trẻ, lấy nhược điểm của con mình ra so sánh với ưu điểm của đứa trẻ khác.

♦ Không nên la mắng hay chì chiết trẻ ở nơi đông người, hành động đó được coi là bạo lực về mặt ngôn ngữ đối với trẻ.

♦ Không nên một mực chiều chuộng theo ý trẻ, điều đó khiến trẻ không bao giờ chịu được một chút ấm ức.

♦ Không nên để bài vở chiếm hết thời gian và không gian của trẻ, không coi điểm số là mục tiêu sống duy nhất của trẻ.

♦ Không nên bịt mắt và miệng trẻ lại hay bắt trẻ không được coi cái này, không được nói cái kia.

♦ Không nên trói chặt chân tay trẻ, khiến trẻ không được đi chỗ nọ, không được khám phá chỗ kia.

Cuộc sống là giáo dục, nó không chỉ thử thách vốn kiến thức của các bậc cha mẹ, mà còn đòi hỏi ở chúng ta trí tuệ; cần có nền tảng vật chất nhất định, nhưng không phải cứ có tiền là có tác dụng. Mỗi bậc phụ huynh đều sẽ truyền tải cho con em mình những trải nghiệm về cuộc sống một cách tự nhiên nhất. Điều này yêu cầu họ trước hết phải không ngừng học hỏi, phải có nhân cách toàn vẹn, có phẩm chất tốt, có nguồn của cải tinh thần phong phú được tích lũy trong cuộc sống... Chứng chỉ "làm cha mẹ" yêu cầu những điều này.

Dĩ nhiên, lý tưởng nhất là cần học thêm tâm lý học ở từng độ tuổi của trẻ, để có thể đứng trên góc độ phát triển tâm sinh lý của trẻ ở từng độ tuổi tìm hiểu những đặc điểm khác nhau của trẻ, từ đó mới có thể "dạy một hiệu quả mười".

Mục tiêu giáo dục của tôi đối với con trẻ gồm: Khỏe mạnh, vui vẻ, tự tin, có tinh thần trách nhiệm, khả năng kìm chế, khả năng vượt khó, lòng tin, tôn trọng, chia sẻ, cạnh tranh, kiên trì, chỉ số EQ, quốc tế hóa, khả năng tập trung, khả năng đọc hiểu... Tôi gọi những yếu tố này là "tảng năng lượng tinh thần".

Phương pháp giáo dục của tôi đối với con trẻ gồm: Tôn trọng, lựa theo, kích thích, nắm bắt, "mưu kế", tưởng tượng, trải nghiệm, quan sát, thao tác, nghiên cứu, khen ngợi, nhấn mạnh, xóa mờ, làm gương, định hướng, chuyện trò... Đây chính là phương pháp giáo dục tùy cơ ứng biến mà tôi có thể đem lại cho con trong cuộc sống.

Những từ ngữ này có vẻ rất trừu tượng, nhưng người mẹ biết yêu con khoa học đều có thể làm được.

Những tháng ngày đồng hành cùng con chính là quá trình mẹ và con cùng trưởng thành...

Hiệu ứng hoa gạo

Trong cuộc sống thường nhật, tôi luôn để con trai thấy rằng, nhờ có công việc mà tôi đã tìm thấy được niềm vui và lẽ sống, tôi

không bao giờ than thở rằng: "Mệt quá, cả ngày đầu tắt mặt tối mà không hết việc...". Chồng tôi cũng vậy, cho dù sức ép công việc lớn đến đâu, anh cũng không ôm bộ mặt rầu rĩ ở nhà, mà luôn vui vẻ, hóm hỉnh, lạc quan để tạo dựng bầu không khí trong gia đình.

Sau một cuộc tọa đàm về giáo dục gia đình, một người mẹ đã tìm đến và nói với tôi bằng giọng gần như sắp khóc: "Cô giáo Dương ạ, tôi theo con đến Tế Nam[2] đã sáu năm rồi. Vì việc học năng khiếu của con mà tôi đã để mất công việc trong cơ quan nhà nước, chỉ dựa vào đồng lương của cha cháu. Hiện tại tôi rất buồn khổ...".

Còn có một người mẹ khác, từ khi con chào đời đã dồn toàn bộ công sức và tâm trí vào con, bản thân không có thời gian để giao lưu bạn bè hay học hành... Chị đã theo con trai như hình với bóng suốt 15 năm trời. Hiện tại, tự nhiên cậu con trai 15 tuổi trở nên ngang ngạnh, khó bảo, muốn cắt bỏ "cái bóng" của người mẹ. Và thế là các cuộc tranh cãi giữa mẹ và con trai thường xuyên xảy ra, mấy lần cậu con của chị đã bỏ nhà đi...

Hàng ngàn năm qua, vai trò truyền thống của người mẹ gần như là hy sinh bản thân vì con. Họ thường giống như người làm vườn chăm chút cho hoa, còn đóa hoa rực rỡ của bản thân họ dường như lại chưa từng nở rộ lần nào. Tuy nhiên, nếu người mẹ không có cơ hội tham gia vào công tác xã hội, bản thân họ sẽ đánh mất đi niềm vui sáng tạo và cảm giác an toàn; không học hỏi, phát triển mà chỉ là "cái bóng" của con trẻ, nên khó có thể thấu hiểu những thay đổi trong tâm lý của trẻ trong quá trình trưởng thành. Hụt hẫng và buồn khổ là điều tất yếu...

Tôi không muốn một cuộc sống như vậy.

Tôi thích hình ảnh trong bài thơ *Gửi cây sồi* của nữ thi sĩ Thư Đình[3]: *Em phải là cây gạo, đứng kề sát bên anh...*

Trong muôn vàn phương pháp nuôi dạy con, có một phương pháp khiến tôi tâm đắc nhất, đó chính là thái độ sống của một người mẹ quyết định tương lai của con trẻ.

Năm 1999, tạp chí *Working mother* của Mỹ đã tiến hành một cuộc điều tra với độc giả cho thấy, so với người phụ nữ ở nhà nội trợ, chỉ số hạnh phúc của người phụ nữ có một công việc với mức lương cao sẽ cao hơn, và họ cũng dễ thích nghi với xã hội hơn, con cái họ cũng dễ thích nghi với môi trường sống hơn là con cái của những người phụ nữ chỉ ở nhà nội trợ, nguyên nhân là do người mẹ đã tạo dựng một tấm gương cho con của họ.

Trong ký ức của Hạ Dương, tôi là một người mẹ không bao giờ chịu ngồi yên một chỗ, luôn luôn tìm kiếm hướng đi mới, học hỏi những cái mới. Lẽ sống này của tôi đã ảnh hưởng rất lớn tới Hạ Dương. Không thỏa mãn, không chịu bỏ cuộc, kiên trì trong học tập đã trở thành phương châm quan trọng. Chồng tôi gọi đây là "hiệu ứng hoa gạo".

Chính tình yêu đối với con trai đã làm thay đổi cuộc đời tôi, và sự thay đổi, phấn đấu của hai vợ chồng tôi cũng đã trở thành tấm gương cho con. "Hiệu ứng hoa gạo" này giúp mỗi thành viên trong gia đình chúng tôi đều tự theo đuổi mục tiêu và sự nghiệp của riêng mình, không những thế tinh thần không ngừng học hỏi và phấn đấu này đã khiến con trai tôi tiếp thu được muôn vàn điều bổ ích.

Một số bậc phụ huynh nói với con mình rằng: "Cha mẹ làm việc vất vả như vậy đều là vì con, để con được học hành tốt, có một cuộc sống thoải mái". Hồi nhỏ, Hạ Dương có hỏi tôi: "Mẹ ơi, tại sao mẹ lại làm việc?". Tôi liền đáp: "Vì công việc có thể đem lại cho mẹ rất nhiều điều lý thú".

Trong cuộc sống thường nhật, tôi luôn để con trai thấy rằng, nhờ có công việc mà tôi đã tìm thấy được niềm vui và sức sống, tôi không bao giờ than thở rằng: "Mệt quá, cả ngày đầu tắt mặt tối mà không hết việc...". Chồng tôi cũng vậy, cho dù sức ép công việc lớn đến đâu, anh cũng không ôm bộ mặt rầu rĩ ở nhà, mà luôn vui vẻ, hóm hỉnh, lạc quan để tạo dựng bầu không khí trong gia đình.

Điều Hạ Dương học được từ chúng tôi là, sống là quá trình tìm kiếm hạnh phúc, niềm vui trong sự học hỏi không ngừng và làm

việc hết mình. Không than vãn, không lười biếng, không cơ hội... Một người muốn làm một việc gì đó trong xã hội sẽ luôn có cơ hội đi làm, vấn đề là anh ta có quyết tâm làm việc đó hay không, có đủ trí tuệ để phán đoán cơ hội làm việc này hay không. Trí tuệ này được hun đúc từ quá trình không ngừng học hỏi mà ra.

Hạ Dương luôn giữ được niềm say mê hứng thú và nhiệt huyết học hỏi không ngừng. Ở đây, có yếu tố thói quen được hình thành từ nhỏ, nhưng điều quan trọng hơn là chúng tôi đã xây dựng được một gia đình theo mô hình học tập.

Trong một gia đình theo mô hình học tập, con trẻ dễ hình thành thói quen học tập suốt đời hơn, đồng thời cũng dễ rèn luyện được những tố chất thích nghi với yêu cầu của xã hội hơn. Tôi cho rằng, mỗi bậc làm cha làm mẹ cần có thêm ý thức xây dựng gia đình theo mô hình học tập.

Cha mẹ trong gia đình theo mô hình học tập có hai trách nhiệm: Một là, thông qua niềm yêu thích đối với việc học tập để tạo dựng bầu không khí học tập trong gia đình; hai là, tạo ra một môi trường không có tính cạnh tranh, không có sự đe dọa, tính quyền uy không cao, để trẻ được sống trong bầu không khí ấm áp, bình đẳng, dân chủ, đây là môi trường thích hợp nhất với hoạt động học tập. Các thành viên trong gia đình dựa vào sở thích riêng của mình, cùng nhau học tập, có thể trao đổi, giao lưu hai chiều và đa chiều, để học tập trở nên dễ dàng và đầy hứng thú.

Gia đình chúng tôi có một sở thích chung là mua sách, đồng thời cũng thích tặng sách cho nhau. Chính vì thế, ngay từ nhỏ Hạ Dương đã coi sách là người bạn quý giá. Tủ sách nhà chúng tôi luôn thiếu chỗ để. Sách là người bạn đồng hành của Hạ Dương trong quá trình trưởng thành.

Học tập không chỉ là đọc sách, đọc báo, mà còn là học tập trong cuộc sống. Trong "cuốn sách cuộc sống", chúng tôi đã tạo ra môi trường tâm lý an toàn, ấm áp, đầy sự quan tâm và thấu hiểu cho con trẻ, tạo ra bầu không khí dễ trao đổi, chuyện trò. Khi đã lĩnh hội được vấn đề gì đó, chúng tôi liền nói ngay cho con biết, nhưng đó

không phải là dùng giọng điệu giáo dục quyền uy để thuyết giáo. Khi quan điểm của mình và con trẻ có sự xung đột, trước hết cha mẹ phải tự xem lại bản thân, rồi trao đổi dựa trên sự tôn trọng lẫn nhau.

Trong quá trình chuyện trò, chúng tôi còn tranh thủ mọi cơ hội để nói cho Hạ Dương nghe về những vấn đề liên quan đến giới tính, cho con biết rằng có một số vùng cấm tuyệt đối không được vượt quá. Thậm chí, chúng tôi còn cùng thảo luận tiêu chuẩn lựa chọn bạn đời, chuyện trò về tình yêu nam nữ. Tôi nói với con rằng thời gian có thể chữa lành mọi vết thương. Tôi từng hỏi Hạ Dương: "Con có còn tình cảm gì với người bạn gái mà con yêu thầm hồi cấp ba không?". Con đã mỉm cười rất thoải mái, nhưng không trả lời.

Chuyện trò nhiều với mọi người, chuyện trò nhiều với người giỏi hơn mình cũng là điều quan trọng mà chúng tôi học hỏi. Con đã bước vào một môi trường mới, tiếp xúc với một nền văn hóa mới. Trong bầu không khí này, con đã học hỏi được rất nhiều điều bổ ích. Con đã cảm nhận được thế nào là tinh thần khoa học thực thụ từ chủ nhân của các giải Nobel, các nhà khoa học đẳng cấp thế giới...

Hạ Dương nói, tại trường Đại học Cambridge, con học hỏi từ những người đã khuất và học hỏi được nhiều điều từ những người đang còn sống. Các nhà khoa học đã truyền thụ cho con rất nhiều điều không thể tìm thấy trong sách vở.

"Tam nhân đồng hành tất hữu ngã sư" (Trong ba người cùng đi, chắc chắn có người là thầy của ta) là một trong những quan niệm chung của chúng tôi.

Gia đình theo mô hình học tập được chia thành hai loại yếu tố là ẩn và hiện. Những thành tích hiện dễ được lượng hóa, ví dụ lấy được bằng cấp gì; những thành tích ẩn thể hiện ở việc tố chất của các thành viên trong gia đình được bồi dưỡng, mối quan hệ gia đình hài hòa, chất lượng cuộc sống trong gia đình được nâng cao, sự bền vững và khả năng thích nghi với xã hội của gia đình được tăng cường. Những thành quả học tập mà các thành viên trong gia đình

chúng tôi đạt được trong những năm qua, vừa có yếu tố hiện, vừa có yếu tố ẩn.

Sau khi tốt nghiệp đại học, Hạ Dương trở thành nghiên cứu sinh tiến sĩ của Phòng thí nghiệm Sinh học phân tử MRC cấp thế giới của trường Đại học Cambridge. Nội dung học tập, nghiên cứu của Hạ Dương được mở rộng. Hàng ngày được sống và làm việc với các nhà khoa học hàng đầu thế giới, những kiến thức mà con học được đâu chỉ thuộc phạm vi ngành khoa học tự nhiên?

Biển học vô bờ, những năm vừa qua, vợ chồng tôi cũng chưa khi nào ngừng học tập. Chồng tôi luôn thay đổi vai trò xã hội của mình thông qua hoạt động học tập. Anh ấy đã từng làm cán bộ nhà nước, giảng viên trường đại học, tổng biên tập một tờ báo; còn tôi cho đến thời điểm hiện tại, cũng đã học năm chuyên ngành: Tiếng Anh, Giáo dục trẻ em, Phương pháp giảng dạy tiếng Anh cho thiếu nhi, rồi lại học ngành Quản lý giáo dục ở Đại học Bắc Kinh, đồng thời còn học ngành Quản trị kinh doanh ở Đại học Thanh Hoa và Đại học Phúc Đán.

Học tập đã trở thành lối sống trong gia đình chúng tôi. Thông qua sự tìm hiểu, tiếp nhận, ủng hộ và khích lệ, trong sự gắn bó của tình cảm gia đình, ba chúng tôi cùng nhau nâng cao vốn kiến thức, không ngừng mở rộng mục tiêu và ý nghĩa nhân sinh. Trong gia đình, trong nhà trường, học hỏi các sự vật mới, quan điểm mới ở mọi nơi mọi lúc. Với đủ mọi loại sách, sách chữ, Audio book (sách nói), sách đời sống, sách hữu hình hay sách vô hình, mỗi chúng tôi đều là một học sinh tích cực, đồng thời cũng là người bắt chước.

Cha mẹ là người có ảnh hưởng sâu sắc đối với con trẻ trong quá trình trưởng thành. Trong quá trình này, rất nhiều kiến thức, khả năng, trí tuệ hay tính cách, phẩm chất đạo đức, tác phong và khuynh hướng của trẻ đều được hình thành dưới sự ảnh hưởng của cha mẹ. Không ngừng học tập, học tập suốt đời là một thái độ sống. Cùng là đứa trẻ đó, nếu được lớn lên trong gia đình theo mô hình học tập và môi trường không đề cao sự học tập, sau 8 - 10 năm, lượng thông tin mà trẻ tiếp nhận sẽ khác nhau, thói quen, trí tuệ, trải nghiệm... cũng

sẽ khác nhau, số phận con người có thể cũng vì thế mà có sự thay đổi...

Chương 3
"Học tập" là một khái niệm rộng

Người ta không thể thay đổi và can thiệp vào nhân tố bẩm sinh ở một đứa trẻ, điều có thể can thiệp và thay đổi là làm phong phú môi trường cho trẻ sau khi trẻ chào đời. Có tám loại hình trí thông minh ở con người, nếu trẻ có tiềm năng trong một phương diện nào đó, cha mẹ có thể giúp trẻ thành tài.

Có rất nhiều bạn bè hỏi vợ chồng tôi rằng: "Tại sao thành tích học tập của Hạ Dương lại tốt như vậy?". Câu trả lời của chồng tôi là "Không quản", còn của tôi là "Không học". Bạn bè tưởng chúng tôi đùa, nhưng thực tế những điều đó là sự thật.

Thực ra, Hạ Dương là đứa trẻ biết cách học thông qua trò chơi khá tốt. Thành tích học tập và năng lực trong mọi mặt của con được nâng cao đều là do con được trải qua những "giây phút vàng" trong khi "chơi".

Cô Trần chủ nhiệm lớp Hạ Dương hồi cấp ba nói: "Hạ Dương là học sinh giỏi và có phẩm chất đạo đức tốt. Em không bao giờ vùi đầu vào học giữa núi sách và biển đề thi, em luôn biết cách tìm ra trọng tâm, biết cách tổng kết vấn đề, biết từ một vấn đề liên tưởng đến các vấn đề khác, ngoài ra khả năng lý giải, ứng biến của em đều rất tốt, em là học sinh có tố chất tổng hợp rất tốt".

Trong thời gian học cấp hai và cấp ba, Hạ Dương đã nhiều lần giành được giải Olympic vật lý, hóa học, sinh học, tin học, tiếng Anh, văn học... toàn quốc, và trong cuộc thi hùng biện tiếng Anh trại hè dành cho học sinh phổ thông trung học lần thứ 5, Hạ Dương đã giành được giải nhất.

Năm 2002, khi Hạ Dương đang học lớp 12 tại trường Trung học thực nghiệm tỉnh Sơn Đông, con đã sang học tại một trường trung học tại Anh, chỉ sau nửa năm đã vượt qua được kỳ thi, với thành tích bốn

bài thi đều đạt điểm A, cùng lúc sáu trường đại học mà con đăng ký thi là Cambridge University, Imperial College London, University of Bath, Bristol University, The University of Nottingham, University of London gửi giấy trúng tuyển. Cuối cùng, Hạ Dương đã lựa chọn chuyên ngành sinh học tại Trinity College College của trường Đại học Cambridge nổi tiếng. Trinity College College là học viện lớn nhất và giàu có nhất của Đại học Cambridge, Viện trưởng hiện nay là Chủ tịch Học viện khoa học Hoàng gia Anh Martin Rees. Học viện này đã từng đào tạo ra ba mươi ba chủ nhân của giải Nobel, bao gồm Isac Newton, Francis Bacon, Lord Byron, Bertrand Arthur William Russell, James Clerk Maxwell, J.J Thomson, Dorothy Mary Crowfoot Hodgkin, Andrew Fielding Huxley... Năm đó, Hạ Dương cũng trở thành sinh viên Trung Quốc được tuyển chọn từ hơn hai trăm sinh viên xuất sắc đến từ khắp các quốc gia trên thế giới.

Rất nhiều người hỏi tôi rằng: “Có phải bẩm sinh Hạ Dương rất thông minh không?”. Thực lòng mà nói, tôi cũng chưa bao giờ đưa con đi trắc nghiệm chỉ số IQ, chỉ thấy từ nhỏ Hạ Dương là một đứa trẻ sáng dạ. Tôi cho rằng, người ta không thể thay đổi và can thiệp vào nhân tố bẩm sinh ở một đứa trẻ, điều có thể can thiệp và thay đổi là làm phong phú môi trường cho trẻ sau khi trẻ chào đời. Có tám loại hình trí thông minh ở con người, nếu trẻ có tiềm năng trong một phương diện nào đó, cha mẹ đều có thể giúp trẻ trở thành người có tài.

Năm 1983, nhà tâm lý học Howard Gardner - giáo sư Đại học Havard - đã đưa ra lý thuyết đa thông minh, công trình này đã giúp ông giành được mười tám bằng học vị danh dự ở các trường đại học nổi tiếng, trong đó có Đại học Princeton. Định nghĩa về trí thông minh mà ông đưa ra là: “Một loại tiềm năng tâm sinh lý xử lý thông tin, trong một môi trường văn hóa nào đó, tiềm năng này có thể được dẫn dắt để giải quyết vấn đề hoặc sáng tác những tác phẩm mà nền văn hóa này coi trọng”. Dựa trên định nghĩa này, trí thông minh không thể nhìn thấy và cũng không thể đo lường. Những tiềm năng này có được dẫn dắt và tỏa sáng hay không, còn phải xem xét các quan niệm giá trị mà nền văn hóa này đề xướng, cơ hội mà nền văn hóa này cung cấp, đồng thời bao gồm cả sự lựa chọn,

quyết định của cá nhân anh ta dưới sự ảnh hưởng của những người khác.

Cha mẹ và thầy cô chính là người khai quật những tiềm năng này ở trẻ.

Giáo sư Howard Gardner cho rằng, con người có tám dạng thông minh cơ bản sau: Ngôn ngữ, logic - toán học, hình ảnh - không gian, âm nhạc, cảm xúc vận động, quan hệ giao tiếp, nội tâm, quan sát thiên nhiên. Thông thường, cha mẹ đều coi trọng hai dạng thông minh là ngôn ngữ và logic – toán học, đồng thời lấy đó là cơ sở để đánh giá con trẻ thông minh hay tối dạ. Nhưng trong thực tế, mỗi người đều có những tiềm năng khác nhau, những tiềm năng này cần được sự kích thích trong môi trường phong phú sau khi chào đời. Đặc biệt là sự giáo dục con trẻ trong thời kỳ đầu, phải là sự giáo dục toàn diện về kiến thức, cuộc sống, năng lực, nhân cách, sức khỏe... Nội dung và con đường học hỏi phải rất đa dạng thì mới có thể kích thích trí thông minh đa dạng ở trẻ.

Rất nhiều người chỉ chú ý đến thành tích học tập của Hạ Dương nhưng thực ra điều mà hai vợ chồng tôi coi trọng nhất là sự phát triển toàn diện của con. Cô giáo cấp ba của Hạ Dương từng khen con là một học sinh phát triển toàn diện. Khả năng phán đoán, tự học, thích nghi của con khá tốt, thành tích học tập của Hạ Dương không phải có được do sự vùi đầu vào học, con cũng biết cách đối nhân xử thế với thái độ chân thành, tốt bụng, hiểu phép tắc; làm việc cần mẫn, cẩn thận với hiệu suất tương đối cao.

Hè năm 2006, sau khi tốt nghiệp Đại học Cambridge, Hạ Dương đến thực tập tại một ngân hàng đầu tư nổi tiếng thế giới ở Hồng Kông. Lúc đó, những thực tập sinh tại ngân hàng đều là sinh viên của các trường đại học nổi tiếng thế giới như Harvard, Yale, Stanford, có rất nhiều sinh viên tốt nghiệp ngành tài chính. Chuyên ngành của Hạ Dương là sinh học, nhưng khả năng làm việc và cách đối nhân xử thế của con đã được nhà quản lý đánh giá cao. Trong hơn bốn mươi sinh viên thực tập, Hạ Dương là sinh viên duy nhất đến từ Anh được tuyển dụng.

Thế giới đang thay đổi với tốc độ chóng mặt, trong tương lai, môi trường lớn chào đón con trẻ sẽ càng trở nên đa dạng và nhiều thách thức hơn. Tôi không muốn con trai trở thành một sản phẩm mô phạm hóa trước sức ép của mô hình giáo dục đề cao chuyện thi cử, mà muốn con có được một số phẩm chất thích nghi với xã hội tương lai dựa trên nền tảng giữ vững những phẩm chất gồm có:

Y: Young (Trẻ trung); Yeaning (Khát khao mong mỏi)

O: Optimistic (Lạc quan); Observing (Biết cách quan sát)

U: Upright (Chính trực); Universal (Có con mắt toàn cầu)

N: Natural (Tự nhiên); Notable (Trứ danh)

K: Knowledgable (Có kiến thức); Knowing (Biết phát hiện vấn đề)

E: Efficient (Hiệu quả cao); Energetic (Mạnh mẽ)

R: Respectful (Lịch lãm); Royal (Cao quý)

Những chữ cái này ghép lại với nhau tạo thành chữ Younker – "Thanh thiếu niên". Ngoài ra, còn có một phẩm chất khác là khả năng vượt qua khó khăn, vấp váp.

Một số bậc phụ huynh cho rằng, chỉ có những đứa trẻ cả ngày cầm sách mới là đứa trẻ ham học, hơn nữa lại phải đọc những cuốn sách mà cha mẹ cho là "sách hay". Tôi quan niệm thời gian ở trường và làm bài tập về nhà, trẻ cần học và làm bài tập nghiêm túc, còn thời gian rỗi rãi khác, tôi coi trọng việc trong quá trình làm, con tiếp thu được những gì bổ ích.

Cuộc sống chính là học tập.

Chỉ những thứ được tâm hồn đón nhận, mới trở thành kho báu tinh thần. Một không gian sống tự do, phong phú sẽ kích thích tiềm năng của trẻ.

Tiếp nhận và tôn trọng cá tính của mỗi đứa trẻ, dùng tình yêu khoa học để bồi dưỡng khả năng tập trung, trí tưởng tượng, óc sáng tạo, khả năng suy nghĩ độc lập và dám đưa ra những thắc mắc của trẻ...

Đối với con trẻ, cách "học tập" này có lẽ là niềm vui sướng lớn nhất!

Gieo hạt trong ngày xuân

Thuở nhỏ, Hạ Dương rất thích tháo lắp đồ chơi ô tô, đồng hồ, ngay cả cái radio cũng bị con chọc chỗ nọ, gõ chỗ kia, tháo ra lắp vào rồi hỏng. Nhưng tôi cũng không phê bình con. Tôi biết, con làm việc này là do thích tìm tòi, khám phá. Tôi nghĩ, mình không nên vì một cái đài radio mà phá vỡ niềm say mê tích cực đối với hoạt động khám phá thế giới của con.

Khi người phụ nữ trở thành người mẹ, hoa đã biến thành cây.

Người mẹ dùng mồ hôi và công sức của mình để vun tưới, nuôi dưỡng một sinh mệnh bé nhỏ thành tài, quá trình này quả thực rất vất vả. Nếu chúng ta dùng một tình yêu vô tư và khoa học, mở cho trẻ một cánh cửa trong thế giới nhỏ bé của trẻ, thì sẽ giúp sinh mệnh bé nhỏ này chạm bắt được thế giới chân thực rực rỡ sắc màu.

Vì đã có ý thức không trở thành phụ huynh bị động, đồng thời nhờ sự gợi mở của những cuốn sách nuôi dạy con khoa học, tôi bắt đầu học cách làm mẹ và bắt tay vào thực tiễn. Tôi không bê nguyên xi những gì đã đọc trong sách vở ra để áp dụng, mà kết hợp với đặc điểm của con trai mình, không ngừng tổng kết những trải nghiệm của bản thân.

Tôi đọc trong sách thấy nói rằng, đại não của con người có 100 tỉ nơ - ron (tế bào thần kinh), mạng lưới liên hệ giữa chúng được hình thành nhanh chóng khi bị thế giới bên ngoài kích thích. Nếu không tranh thủ lợi dụng, sự tổ hợp giữa các tế bào thần kinh sớm muộn cũng sẽ biến mất. Khi một em bé chào đời, bẩm sinh đã có các phản

xạ không điều kiện, như phản xạ xương bánh chè, phản xạ chớp mắt... Các nhà khoa học Mỹ đã từng tiến hành thí nghiệm với một nhóm trẻ sơ sinh như sau: Tay nâng hai nách trẻ, để chân trẻ chạm xuống mặt bàn hoặc một mặt phẳng khác, trẻ sẽ có động tác bước chân, hai chân có thể thay nhau "bước đi"; nếu đặt sấp trẻ sơ sinh vào nước, trẻ sẽ ngẩng đầu lên theo bản năng, đồng thời có động tác bơi... Những hoạt động theo bản năng đó của trẻ có thể trở thành nền tảng học tập ban đầu của trẻ, chỉ có điều khi trẻ sơ sinh lớn thêm vài tháng tuổi, những hoạt động này sẽ lần lượt mất đi. Chính vì vậy, việc đem lại cho trẻ nhiều kích thích mới mẻ khi trẻ còn nhỏ có vai trò vô cùng quan trọng.

Ở giai đoạn nhũ nhi, trẻ em tiếp nhận thế giới bên ngoài thông qua các giác quan, từ đó các giác quan thị giác, thính giác, vị giác, khứu giác, xúc giác của trẻ được phát triển. Ví dụ, khi cha mẹ vuốt ve da trẻ, tín hiệu này sẽ được truyền tới đại não, kích thích tế bào thần kinh phát triển.

Có bậc phụ huynh nói con trẻ còn đang quấn trong tã, chỉ biết ngủ và ăn, hoặc là nhìn trân trân lên trần nhà trống không, nên không thể giáo dục được điều gì. Tuy nhiên tôi cho rằng, thực tế đây là cơ hội tốt để giáo dục con trẻ. Dĩ nhiên, sự giáo dục này không phải là dạy chữ, làm toán, đọc thơ, mà là dựa vào độ tuổi, đặc điểm tâm lý của đứa trẻ và tình hình thực tế để giáo dục một cách phù hợp. Tôi cho rằng, quấn chặt trẻ trong chăn là cách làm không khoa học, nếu con tỉnh giấc mà chỉ để bé nhìn trân trân lên trần nhà là một sự lãng phí đối với cuộc sống của bé.

Còn nhớ khi vừa đưa Hạ Dương từ bệnh viện về đến nhà, tôi liền mặc ngay cho con bộ quần áo sơ sinh rồi để thả lỏng trong chiếc chăn nhỏ, để con tự do vươn vai, ngọ nguậy. Thỉnh thoảng, tôi nắn tay nắn chân, để con được tập thể dục, kích thích tai, môi, lòng bàn tay của con, để mọi khu vực trong đại não con đều cảm thấy hưng phấn, tăng cường mối liên hệ giữa các tế bào thần kinh. Hồi ấy, đồ chơi không nhiều như bây giờ, tôi liền cắt rất nhiều giấy màu rồi treo lên thành từng dây trong nhà, để con nằm trên giường vẫn được nhìn thấy một không gian rực rỡ sắc màu. Dùng màu sắc để kích thích và làm phong phú thị giác của con,

đồng thời huấn luyện khả năng tập trung thị giác và khả năng "đuổi bắt" bằng mắt các hình ảnh cho con.

Tôi còn nhớ là một thời gian khá lâu, con không còn hứng thú và cũng không nhìn chăm chú các dây giấy màu nữa. Nhưng khi tôi thay bằng đồ vật gì đó với màu sắc mới, con lại theo dõi rất tập trung bằng ánh mắt tò mò. Điều này cho thấy, cũng giống như người lớn, trẻ em cũng chú ý đến sự thay đổi của môi trường và thích những kích thích mới mẻ.

Khi còn sống ở Đức Châu, nhà tôi có rất nhiều đồ chơi, tuy không đẹp và bắt mắt như đồ chơi thời nay, nhưng chúng tôi cũng đều cố gắng hết sức, ngoài những món tự làm, chúng tôi còn đi thu thập ở các nơi về. Chỉ cần món đồ đó đem lại cảm giác mới mẻ cho Hạ Dương, chúng tôi đều cho con chơi.

Còn nhớ, khi đến thăm một đồng nghiệp bị ốm, thấy hộp thuốc để không, chồng tôi liền xin về nhà cho Hạ Dương chơi. Có lúc chồng tôi bỏ đồ vật gì đó vào trong hộp, cố tình làm cho nó phát ra tiếng kêu, khiến Hạ Dương vô cùng hưng phấn.

Trong các phương pháp giáo dục gia đình truyền thống có rất nhiều cách rèn luyện thính giác cho trẻ, ví dụ chơi trốn tìm trong giai đoạn nhũ nhi, dựa vào âm thanh tìm kiếm vật thể, phân biệt tiếng xe hơi hay tiếng chó sủa, tiếng sấm, tiếng mưa rơi. Sự kích thích giác quan mà người lớn tạo ra cho trẻ qua những trò chơi tùy ý, rất có lợi cho việc làm phong phú thính giác của trẻ. Khi Hạ Dương còn nhỏ, chồng tôi thường chơi trốn tìm với con, rồi bắt chước đủ mọi âm thanh. Bởi vậy, Hạ Dương mới vài tuổi mà cũng đã bắt chước được nhiều tiếng kêu của các con vật.

Khi Hạ Dương còn nhỏ, tôi thường cho con tiếp xúc với các sự vật khác nhau như cho con bốc gạo, cho tay của con vào nước lạnh, cho vào nước nóng (dĩ nhiên nhiệt độ phải ở ngưỡng an toàn), rồi cho vào nước ấm. Tôi còn cho con sờ vào bề mặt xe hơi nhẵn bóng, sờ chó bông, tóm lại là cho con chạm vào vật nóng, vật lạnh, vật mềm, vật cứng, vật nhẹ, vật nặng, để rèn luyện xúc giác, tạo ra nhiều kích thích cho đại não của con.

Còn nhớ có một lần, khi tôi để Hạ Dương khi ấy mới 1 tuổi lấy tay bóp nát quả cà chua, bà nội tôi liền mắng: “Có ai chiều con như cháu đâu!”. Thực ra, tôi làm vậy là có mục đích. Khi bóp nát quả cà chua đó, bàn tay nhỏ xinh của con đã cảm nhận được cảm giác chưa bao giờ có. Đây chính là một kích thích mới mẻ, đánh thức các tế bào thần kinh trong não, kích thích sự tổ hợp giữa các tế bào thần kinh. Trong mắt tôi, giá trị của mấy quả cà chua không thể so sánh với lợi ích mà hành động này đem lại cho con trẻ.

Đôi lúc, tôi lại để cho con lấy tay vốc đỗ, gạo hoặc xé giấy báo... để sự phối hợp giữa tay, bộ não và mắt được điều hòa, rèn luyện các cơ khớp ở tay phát triển. Tôi muốn sử dụng những phương pháp và hình thức phù hợp với đặc điểm phát triển sinh lý, tâm lý của trẻ để giáo dục con ở thời kỳ đầu.

Thuở nhỏ, Hạ Dương rất thích tháo lắp đồ chơi ô tô, đồng hồ, ngay cả cái radio nhà chúng tôi bị con chọc chỗ nọ, gõ chỗ kia, tháo ra lắp vào rồi hỏng. Nhưng tôi cũng không phê bình con. Tôi biết, con làm việc này là do thích tìm tòi, khám phá. Tôi nghĩ, mình không nên vì một cái đài radio mà phá vỡ niềm say mê tích cực đối với hoạt động khám phá thế giới của con.

Nhiều người thường tức giận vì con trẻ để phòng ốc bừa bộn, làm hỏng đồ đạc. Còn tôi lại rất “dung túng” con trong vấn đề này. Nói thật là khi Hạ Dương còn nhỏ, nhà tôi thực sự rất luộm thuộm, vì con thường bày ra các “chiến trường”: Đây là “chiến hào”, kia là “lô cốt”, chỗ này là sân bay, chỗ kia đỗ ô tô... Tôi cũng cho con tự do thoải mái, để con thỏa sức phát huy trí tưởng tượng của riêng mình.

Nhiều trẻ rất thích ném đồ xuống đất hoặc lên bàn. Gặp tình huống đó, các bậc cha mẹ đều ngăn lại: “Không được ném đồ! Mua đồ chơi tốn bao nhiêu tiền, con phải biết giữ gìn chứ!”. Còn trẻ vẫn thích ném, cha mẹ liền nói: “Thằng này khó bảo quá!”. Trẻ thích làm như vậy, bởi đó là cách để trẻ khám phá thế giới. Trẻ thích cảm giác và âm thanh có được khi ném đồ xuống đất, cảm giác và âm thanh này đem lại sự kích thích cho trẻ, thỏa mãn nguyện vọng khám phá của trẻ.

Như bao đứa trẻ khác, hồi nhỏ Hạ Dương rất thích "đập" đồ. Con thường lấy một chiếc ô tô tải đồ chơi để đập đồ vật khác. Có một thời gian, từ sáng đến tối con chỉ xách chiếc ô tô đầy thương tích đó, đập lên những đồ vật mà con muốn khám phá.

Có thể có người sẽ cho rằng như thế là phá phách quá. Nhưng tôi thì cho rằng, đó là quá trình khám phá của con, vì thế, cha mẹ nên có sự định hướng phù hợp chứ không nên ngăn cản. Thực ra, chỉ cần cất các đồ vật đắt tiền lên những chỗ con trẻ không thể với tới thì sẽ không phải kiểm soát con trẻ nữa.

Hạ Dương còn thích đổ nước từ bát vào chai, sau đó lại đổ từ chai ra chậu. Tôi thường khen con: "Con đổ khéo quá!". Vậy là con lại càng phấn khởi, tiếp tục chăm chú đổ. Tôi còn mang về một ít cát, phơi dưới nắng cho khô, rồi lại cho vào nồi đảo khô, sau đó đổ vào chiếc chậu to, rồi thả vào đó ít chai nhựa, lọ thiếc bỏ không, chiếc xẻng nhỏ, đặt các đồ dùng này trong góc nhà, và thế là sẽ không phải quan tâm đến việc thời tiết có đẹp hay không, cát có vệ sinh hay không, con trẻ có thể thỏa sức chơi nghịch.

Bà nội của một cháu bé 2 tuổi nhìn thấy cháu nội mình đang cao hứng lăn lộn trên thảm cỏ trong công viên, liền lôi ngay bé dậy và mắng: "Xem này, quần áo vừa mới thay xong lại làm bẩn hết rồi". Rất nhiều bậc phụ huynh vì muốn tránh những chuyện xảy ra ngoài ý muốn, sợ trẻ phá hỏng đồ đạc, khi trẻ leo lên leo xuống, sờ cái nọ, mó cái kia, lục lọi các đồ vật mà trẻ với được, thường nói những câu như: "Đừng động, bẩn lắm!", "Đừng sờ vào đó, nguy hiểm đấy!", "Con vào đây làm gì, đây không phải là việc của con, ra chỗ khác chơi"... Bản tính tò mò khiến trẻ luôn có hứng thú với những đồ vật gặp lần đầu tiên, sự "nghịch ngợm" của con trẻ cũng phù hợp với đặc điểm độ tuổi của trẻ. Tôi cho rằng, với các đồ vật, các trò chơi, hành động mà phụ huynh đánh giá là an toàn thì không nên ngăn cản trẻ mà nên tranh thủ cơ hội để gợi mở cho trẻ, giải phóng chân tay cho trẻ. Nếu không, rất có thể bạn sẽ vùi dập tinh thần khám phá của một nhà phát minh nhỏ tuổi khi nó còn đang manh nha.

Xét trên góc độ giáo dục, so với sự phát triển của cả cuộc đời trẻ thì một bộ quần áo bẩn, một món đồ chơi bị ném hỏng... không đáng là gì. Còn nhớ, có lần tôi đưa Hạ Dương đi leo núi, con đã bò[1] rạp dưới đất và nói: “Mẹ ơi đây mới gọi là gọi leo núi chứ!”. Mặc dù quần áo con dính đầy đất, nhưng tôi cũng không ngăn cản. Tôi biết lúc đó, con đã cảm nhận được cảm giác “leo” đích thực - một cảm giác rất mới lạ, rất đặc biệt.

Một số bậc cha mẹ khi đưa con đi chơi thường không rời con nửa bước. Tôi thì không như thế. Khi đưa Hạ Dương đến công viên chơi, trước hết, tôi tìm một khu vực an toàn, sau đó để con tự do chạy nhảy, nô đùa. Tôi còn thường xuyên tìm một chỗ dốc hoặc một thảm cỏ, khuyến khích con nằm xuống và lăn từ trên xuống dưới, trong quá trình vận động, tạo cho con trải nghiệm và sự kích thích mới mẻ.

Trẻ trong độ tuổi lúc nào cũng thích hoạt động luôn chân luôn tay, luôn tò mò trước thế giới. Kiểm soát trẻ quá mức chỉ khiến chúng mất đi khả năng khám phá và óc sáng tạo. Tôi cho rằng, giáo dục trẻ thời kỳ đầu là để trẻ chơi đùa, là thông qua sự kích thích các giác quan, thông qua các trải nghiệm phong phú để đưa vào đại não của trẻ mọi thông tin, chứ không phải dạy một đứa trẻ đang còn non nớt cách đọc sách, viết chữ hay học trước các nội dung trong chương trình tiểu học.

Khi bạn và đứa con thân yêu của mình đi trên đường, khi bạn và con chơi đùa trong công viên, khi bạn ngồi trước chiếc cũi xinh xắn, ấm áp của con, khi bạn cùng con tận hưởng những món ăn ngon, thì phương pháp “giáo dục tùy cơ ứng biến” khiến con trẻ cảm thấy mới mẻ, thú vị và tự do cũng đang bắt đầu...

Nắm bắt “giai đoạn quan trọng”

Khi Hạ Dương còn nhỏ, tôi luôn cho con chơi đùa, tiếp xúc với các bạn cùng trang lứa, để trong quá trình chơi, con hiểu được rằng, giữa một tập thể, con phải làm thế nào mới được mọi người đón nhận. Cách giáo dục tùy cơ này hiệu quả hơn nhiều so với việc đợi con lớn lên mới nói cho con biết nên làm thế nào thì ổn.

Nhà động vật học người Áo, Konrad Lorenz, phát hiện ra ră`ng, khi mới chào đời, các chú vịt con đê`u trải qua giai đoạn nhận mẹ. Vịt con mổ vỏ trứng chui ra ngoài, nê´u vịt con nhìn thâ´y vịt mẹ đâ`u tiên thì vịt con sẽ đi theo vịt mẹ; nê´u vịt con nhìn thâ´y nhà khoa học đâ`u tiên thì vịt sẽ đi theo nhà khoa học; nê´u không cho vịt con nhìn thâ´y vật thể di động nào thì sau 2 tuâ`n, vịt con sẽ mâ´t đi khả năng nhận mẹ.

Có hai nhà khoa học Mỹ đã tiê´n hành thí nghiệm với mèo. Họ khâu một bên mă´t của chú mèo con mới chào đời lại, mâ´y ngày sau tháo chỉ thì phát hiện ra ră`ng, vê` cơ bản bên mă´t đó đã không thể nhìn thâ´y đô` vật nữa, trong khi bên mă´t không bị khâu lại có thị lực bình thường.

Thí nghiệm của hai nhóm nhà khoa học này đã chứng minh một điê`u ră`ng: Con người cũng như các động vật khác, có mô´c trưởng thành quan trọng.

Một nhà khoa học Mỹ chuyên nghiên cứu vê` tiê`m năng của con người đã từng nói ră`ng: Mỗi đứa trẻ bình thường khi chào đời đê`u có những tiê`m năng như Albert Einstein, William Shakespeare, nhưng trở nên thông minh hay ngu đâ`n lại là sản phẩm của sự giáo dục sau này. Sở dĩ Hạ Dương có được sự phát triển bước đâ`u như ngày hôm nay, không phải vì bẩm sinh con thông minh hơn những đứa trẻ khác, mà vì khi con còn nhỏ, chúng tôi đã nă´m bă´t được các mô´c quan trọng trong quá trình phát triển trí tuệ của con.

Nhà tâm lý học người Mỹ, Benjamin Bloom, đã nghiên cứu và phát hiện ra ră`ng, nê´u coi ngưỡng phát triển trí tuệ mà một người đạt được ở tuổi 17 là 100, thì 4 năm đâ`u tiên sau khi anh ta chào đời người này có thể đạt tới 50%, đê´n khi anh ta 8 tuổi, ngưỡng này có thể đạt tới 80%, 20% còn lại được hoàn thành trong giai đoạn từ 8 đê´n 17 tuổi. Vì thê´ trước 8 tuổi hay trước độ tuổi đi học là giai đoạn râ´t thích hợp để phát triển tiê`m năng ở trẻ, các tê´ bào thâ`n kinh trong đại não đang ở trạng thái mở, cho chúng những kích thích đa dạng, những tê´ bào thâ`n kinh này sẽ tạo ra mô´i liên hệ, đại não sẽ phát triển; nê´u bỏ lỡ giai đoạn này thì giô´ng như, cửa sổ đã khép lại, tiê`m năng trí tuệ của con trẻ có thể sẽ bị mai một.

Phương pháp lượng hóa mà Benjamin Bloom sử dụng cho thấy thời kỳ phát triển quan trọng nhất trong quá trình trưởng thành ở trẻ là trước tuổi đi học. Nếu giai đoạn này cha mẹ tăng cường bồi dưỡng cho trẻ thì sẽ đem lại hiệu quả "một vốn bốn lời" trong tương lai. Giống như gieo hạt vào mùa xuân, cây sinh trưởng tốt và ta sẽ có vụ mùa bội thu. Quá trình tích lũy kiến thức của con người được tiến hành dần dần, nhưng sự phát triển trí tuệ lại không thể đảo ngược. Khi Hạ Dương còn nhỏ, tôi đã hiểu được lý thuyết giai đoạn quan trọng này, chính vì vậy trong thời kỳ đặc biệt này của con, tôi đã không bỏ lỡ thời cơ mà cố gắng gợi mở, phát triển tiềm năng của con trên mọi phương diện.

Từ 1 đến 6 tuổi là giai đoạn quan trọng phát triển giác quan của trẻ, trong giai đoạn này không nên đưa ra những lời thuyết giáo trừu tượng, khó lý giải mà nên dựa vào các giác quan của trẻ như thính giác, thị giác, vị giác, xúc giác để kích thích trẻ, để trẻ làm quen với các môi trường, thông qua giác quan tìm hiểu, trải nghiệm, khám phá, nhận biết sự vật xung quanh.

Trước 6 tuổi là thời kỳ vàng để phát triển khả năng ngôn ngữ ở trẻ, bao gồm khả năng diễn đạt và khả năng đọc sách. Khi Hạ Dương học nói, tôi đã bắt đầu lợi dụng nguyện vọng muốn diễn đạt của con để huấn luyện con. Tôi để con nhìn vào miệng tôi và nói "a", sau đó con đã biết há miệng ra và phát ra tiếng "a"; tôi lại để con nhìn tôi nói "ao", con cũng bắt chước và nói "ao". Trong quá trình chuyện trò với con, chúng tôi đặc biệt lưu ý không dùng cách nói theo kiểu trẻ em mà lựa chọn cách nói rất quy phạm. Kể cả khi con còn đang rất nhỏ, chúng tôi cũng không bao giờ nói với con những từ như "măm măm". Hồi ấy, chồng tôi thường bế con đi chơi, vừa đi vừa chỉ vào các sự vật cụ thể và nói: "Đây là viên gạch, kia là viên ngói. Đây là bông hoa, kia là cây xanh". Việc sử dụng từ ngữ quy phạm có vai trò rất quan trọng trong việc bồi dưỡng khả năng ngôn ngữ của trẻ.

Hạ Dương có khả năng diễn đạt khá tốt, đã từng nhiều lần đạt giải trong các cuộc thi hùng biện, trong cuộc thi hùng biện tiếng Anh toàn quốc con cũng đã đạt giải cao. Khả năng này phải dựa vào sự tích lũy rất nhiều kiến thức, kỹ năng sau này, nhưng tôi cho rằng

nó cũng có mối liên hệ lớn tới việc chúng tôi chú trọng rèn luyện ngôn ngữ cho con khi con còn nhỏ.

Các cuốn sách mà tôi đọc còn cho biết, từ 1,5 tuổi đến 4 tuổi là giai đoạn quan trọng để trẻ có hứng thú với các sự vật nhỏ. Trong giai đoạn này, trẻ đều có thể phát hiện được con côn trùng nhỏ dưới đất, những hình thù nhỏ trên quần áo, thậm chí một số chi tiết nhỏ mà người lớn không chú ý đến. Còn nhớ khi chưa đầy 2 tuổi, Hạ Dương ngồi xổm bên vệ đường và tỏ ra rất hứng thú với đàn kiến. Tôi liền ngồi xuống, cùng con quan sát đàn kiến đó. Sau đó, tôi tìm hiểu một số kiến thức về kiến trong sách vở và giảng cho con nghe.

Quá trình trưởng thành cùng con thực tế cũng là quá trình giúp tôi không ngừng bổ sung vốn kiến thức cho chính mình. Khi con còn nhỏ, tôi đã mượn một số sách trong thư viện như cuốn *Mười vạn câu hỏi vì sao*, vì qua những cuốn sách viết về tâm lý trẻ em tôi biết được rằng, sau tuổi lên 3, trẻ càng ngày càng thích hỏi “tại sao”. Tôi nghĩ, giai đoạn này, cha mẹ cần có sự chuẩn bị thích hợp.

Sau 3 tuổi, Hạ Dương cũng có đặc điểm này, vì thế tôi đặc biệt lưu ý đến việc bảo vệ tính tò mò cho con, khẳng định sự phát hiện của con, khích lệ con phát hiện ra những điều mới mẻ khác. Khi còn nhỏ con thường hỏi: Đây là cái gì? Kia là cái gì? Tôi sẽ trả lời con rất nghiêm túc, giúp con hình thành khái niệm về những sự vật này, chứ không phải chỉ trả lời qua quýt cho xong hoặc mặc kệ.

Tư duy của trẻ sẽ không ngừng thay đổi trong mỗi giai đoạn trưởng thành của trẻ, đợi đến khi bước qua giai đoạn hỏi “Đây là cái gì?”, thì trẻ lại chuyển sang hỏi “Tại sao?”. Đây là hai quá trình có mối liên hệ mật thiết với nhau. Đến khi con trẻ hỏi luôn mồm, và đặc biệt là hỏi đến mức người lớn không biết phải trả lời thế nào thì chính là tới thời điểm tốt nhất để gợi mở cho trẻ. Tôi tự nói với mình rằng, kể cả đó là lúc bản thân rất bận, rất bực bội, nhưng phải nhớ rằng, không phải con trẻ đang nghịch mà đây là hành vi tự nhiên khám phá thế giới của con trẻ trong quá trình trưởng thành.

Từ 2,5 tuổi đến 6 tuổi vẫn là giai đoạn quan trọng để trẻ học hỏi các nguyên tắc xã hội. Những nguyên tắc xã hội này giúp trẻ từng bước thoát khỏi tư duy coi mình là trung tâm, biết tuân thủ một số nguyên tắc cần thiết, học được cách từng bước kết giao với bạn bè, để trẻ có hứng thú với các hoạt động tập thể và phát triển tính xã hội của trẻ qua những hoạt động này.

Khi Hạ Dương còn nhỏ, tôi luôn cho con chơi đùa, tiếp xúc với các bạn cùng trang lứa, để trong quá trình chơi, con hiểu được rằng, giữa một tập thể, con phải làm thế nào mới được mọi người đón nhận. Cách giáo dục tùy cơ này hiệu quả hơn nhiều so với việc đợi con lớn rồi mới nói cho con biết nên làm thế nào thì ổn.

Tại mỗi bước ngoặt trong quá trình trưởng thành của Hạ Dương, từ thời kỳ nhũ nhi đến giai đoạn dậy thì, tôi đều có sự chuẩn bị, biết cách phòng xa nên quá trình trưởng thành của con diễn ra bình yên. Đọng lại trong ký ức chúng tôi là sự ấm áp và biết bao niềm vui của những tháng ngày bình dị đó.

Tóm lại, giáo dục con trẻ trong các giai đoạn quan trọng được ví như gieo trồng vào mùa xuân. Nếu những bậc cha mẹ có thể cày xới cho mảnh đất này tơi xốp, lựa chọn thời điểm để gieo xuống hạt giống trí tuệ thì tại một thời điểm nào đó trong tương lai, bạn sẽ phát hiện ra rằng, hạt giống bạn gieo xuống đã nảy mầm, ra hoa, kết trái ở đứa con yêu của bạn...

Truyện kể trước giờ đi ngủ và nhận mặt chữ

Trên đường phố, trong cửa hàng, tôi luôn tranh thủ dạy con học chữ. Bạn đừng vừa nghe nói đến "dạy" là cảm thấy "mệt mỏi", nhưng thực tế là chỉ cần có ý thức đó, bạn sẽ có thể thực hiện một cách rất thoải mái ở mọi nơi mọi lúc. Khi bế con, dắt tay con, tôi đều nói với con rằng: "Đây là cửa hàng bách hóa", con liền biết được chữ "bách", chữ "hóa".

Ở một giai đoạn nào đó trong quá trình trưởng thành, trẻ đều rất thích được nghe kể chuyện, nhưng không phải bậc phụ huynh

nào cũng kịp thời nắm bắt được giai đoạn quan trọng này để giúp con phát triển ngôn ngữ. Rất nhiều chuyên gia giáo dục của nước ngoài đều đã chỉ ra tầm quan trọng của "truyện kể trước giờ đi ngủ" (bed – time story) đối với sự phát triển ngôn ngữ và tư duy ở trẻ. Trong quá trình giáo dục Hạ Dương, tôi đã thực hiện công việc này một cách có ý thức và đã thu được kết quả tốt.

Hồi ấy, gần như tối nào dù bận rộn, mệt mỏi đến đâu, tôi cũng kể cho con nghe một câu chuyện. Khi Hạ Dương 5 - 6 tuổi, đến nhà người thân chơi, tối đến không có người kể truyện là con không ngủ được.

Khi Hạ Dương 5 - 6 tháng và đã ngồi được, tôi liền mua sách cho con. *Cuốn sách đầu đời của bé* là bài học đầu tiên của Hạ Dương. Trong sách có các bức tranh lớn với màu sắc sặc sỡ, là cuốn sách rất phù hợp để con "đọc". Khi con lớn dần, tôi dựa vào đặc điểm sinh lý, tâm lý, khả năng phát triển ngôn ngữ và khả năng lý giải của con để lựa chọn sách phù hợp và hứng thú với con, nếu quá khó thì con sẽ nản; quá dễ thì lượng thông tin không đủ, con cũng sẽ mất hứng thú, ví dụ, con đã bước sang giai đoạn hỏi "Tại sao?" mà bạn vẫn giảng giải "Đây là quả táo, kia là quả lê" thì chắc chắn con sẽ không tập trung nghe.

Trong đầu trẻ luôn chứa đựng những hình ảnh sinh động có màu sắc, âm thanh, hình dáng, và thường hình thành lối tư duy nhân hóa. Trẻ cho rằng người biết nói chuyện thì các con vật cũng nói được; động vật có đuôi, người cũng có thể có đuôi. Trẻ sống trong trí tưởng tượng của riêng mình và trí tưởng tượng này rất thậm xưng. Chính vì vậy, trong giai đoạn này, cha mẹ nên kể cho trẻ nghe truyện cổ tích, rất phù hợp với đặc điểm phát triển tư duy của trẻ, có thể mở ra cánh cửa ngôn ngữ và tưởng tượng cho trẻ.

Khi học mẫu giáo, Hạ Dương bắt đầu thể hiện khả năng diễn đạt ngôn ngữ khá tốt. Một lần con còn tranh luận với cô giáo, và có vẻ như không thắng sẽ quyết không chịu. Nhìn cậu bé nói năng rất rành mạch, "lý sự" đủ điều, cuối cùng cô giáo cũng phải bật cười. Khả năng diễn đạt ngôn ngữ nói và viết của Hạ Dương trên lớp đều tương đối khá. Tôi nghĩ, điều này phải chăng có mối liên hệ với

việc từ nhỏ chúng tôi đã kể chuyện cho con nghe, giúp con phát triển tư duy ngôn ngữ?

Khả năng ngôn ngữ của con người là một kỹ năng rèn luyện thông qua quá trình tiếp xúc với người khác. Tôi phát hiện ra rằng, trẻ em rất say sưa với những câu chữ được lặp đi lặp lại nhiều lần. Khi còn nhỏ, Hạ Dương có thể nghe đi nghe lại một câu chuyện. Những câu chuyện như *Ba chú heo con, Cô bé quàng khăn đỏ, Chú thỏ ngoan ngoãn*... đều có các con vật và lời kể được lặp lại, trong quá trình được nghe cha mẹ kể đi kể lại, con trẻ như được bước vào thế giới cổ tích, được thả hồn vào những câu chữ và hình ảnh đẹp, trí tưởng tượng được thỏa sức phát huy, khả năng ngôn ngữ được phát triển.

Hiện nay, sách dành cho trẻ em ngày càng phong phú, ngôn ngữ truyện tranh xuất hiện ngày càng nhiều. Tôi không tán đồng với việc cha mẹ đưa ngôn ngữ truyện tranh vào truyện kể trước giờ đi ngủ cho trẻ. Tôi cho rằng, trong hoạt động đọc sách của trẻ thời kỳ đầu, nên để trẻ tiếp xúc với những câu chữ mượt mà, có vần điệu, trong khi đó ngôn ngữ truyện tranh lại quá đơn giản, không lên bổng xuống trầm, ít vần điệu, không thích hợp với trẻ. Sau khi chào đời, vòng tay ấm áp của mẹ đã đem lại cảm giác an toàn cho trẻ. Khi được tiếp xúc với câu thơ, câu văn có tiết tấu hoặc âm nhạc, trẻ như lại được trở về trong vòng tay mẹ.

Khi còn nhỏ, Hạ Dương rất thích được nghe những câu chuyện có tiết tấu. Trong quá trình đọc, thỉnh thoảng tôi cũng thay đổi một từ hoặc một cụm từ nào đó như làm bài tập thay thế từ ngữ. Có lúc Hạ Dương cũng tự thay thế, làm vậy có thể nâng cao trí tưởng tượng và óc sáng tạo cho con.

Có lúc, con còn dùng các bức tranh tự vẽ để thể hiện câu chuyện vừa được nghe, sau đó, tôi lại bổ sung thêm lời cho con. Mặc dù, bức vẽ của con rất ngờ nghệch, nhưng tôi vẫn rất nghiêm túc viết lời dựa vào những gì con đã miêu tả. Tôi còn mua cho con khá nhiều băng truyện kể dành cho thiếu nhi. Khi kể cho con nghe những câu chuyện này, tôi cũng thường dựa vào tình tiết câu chuyện và bắt chước nhiều âm thanh khác nhau, dùng giọng điệu khác nhau để thể hiện đặc trưng tính cách của các nhân vật trong câu chuyện. Nếu

trong quá trình kể chuyện cho con trẻ mà cha mẹ chỉ sử dụng một ngữ điệu, một giọng kể đều đều thì sẽ không thu hút được trẻ, không thỏa mãn được tính tò mò và trí tưởng tượng phong phú của trẻ, trẻ sẽ không cảm nhận được rõ rệt những cung bậc cảm xúc trong câu chuyện, như thế sẽ khó phát triển khả năng ngôn ngữ, trí tuệ cho trẻ ở thời kỳ đầu.

Thông thường những đứa trẻ có năng khiếu ngôn ngữ thường biết nói sớm và nói luôn miệng, được nghe câu chuyện thú vị liền nhớ ngay và có thể kể lại. Khi nhỏ trẻ được nghe kể chuyện nhiều, được "nạp" vào đầu nhiều ngôn ngữ, trẻ cũng sẽ "phát" ra được nhiều hơn. Nhiều em tuy lớn mà vẫn không biết cách diễn đạt, ngôn ngữ nghèo nàn, nguyên nhân bẩm sinh chỉ là thứ yếu, quan trọng hơn là lượng thông tin được đưa vào không đủ. Chính vì thế tôi cho rằng, phải cố gắng "nạp" cho trẻ những ngôn từ trẻ có thể hiểu. Lượng ngôn ngữ "nạp" vào từ ít đến nhiều, sau này khả năng diễn đạt ngôn ngữ của trẻ, dù là văn nói hay văn viết đều có thể thực hiện một cách dễ dàng.

Khi còn nhỏ, Hạ Dương bắt đầu bi bô nói từ rất sớm, nhiều lúc tôi cũng không hiểu con đang nói gì. Tôi đọc sách và hiểu rằng, đây là trẻ đang nói một số nội dung tư duy nội tại của riêng mình, là một dạng ngoại hóa tư duy.

Chúng ta thường nhìn thấy một đứa trẻ vừa chơi vừa tự nói một mình, nhưng lại rất ít khi nhìn thấy một người lớn có tư duy bình thường ngồi một mình mà lẩm bẩm liên hồi. Khi Hạ Dương còn nhỏ, tôi luôn cho con "tự nói" thoải mái, để con tự rèn luyện khả năng ngôn ngữ của mình trong quá trình "chơi trò tự nói", để vốn ngôn ngữ của con không ngừng được hoàn thiện, sau đó có thể diễn đạt suy nghĩ của mình một cách mạch lạc, phát âm rõ ràng. Khoảng 3 tuổi, Hạ Dương đã có thể trình bày với bác sĩ rất rõ ràng về bệnh tình của mình. Tôi cho rằng, điều này có mối liên hệ rất lớn với việc ngay từ khi con chào đời, tôi đã "nạp" cho con một cách có ý thức những câu chữ mà con có thể lý giải.

Có thể có bậc phụ huynh sẽ nói: "Tôi bận rộn như vậy, làm gì có thời gian để kể chuyện cho con?". Dĩ nhiên, nếu thực sự quá bận rộn,

quá mệt, cha mẹ có thể cho con nghe băng đĩa, xem phim hoạt hình trong VCD. Nhưng tôi vẫn muốn nói với các bậc cha mẹ trẻ rằng, con trẻ trưởng thành rất nhanh, trước khi chúng không còn cần bạn làm những việc đó nữa, thì dưới ánh đèn ấm áp, việc được cùng con tận hưởng những giây phút đầy tình yêu thương qua những câu chuyện trước giờ đi ngủ cũng là một niềm hạnh phúc đáng quý.

Nếu coi "truyện kể trước giờ đi ngủ" là một sự đầu tư đối với con thì đây là một sự đầu tư rất có giá trị!

Khi được 4 - 5 tuổi, Hạ Dương theo cha đến chơi nhà một vị giáo sư đại học. Người lớn nói chuyện với nhau, con ngồi một mình trong phòng khách, cầm một tờ *Nhân dân nhật báo* lên xem rất ra dáng. Vị giáo sư liền hỏi: "Con đọc có hiểu không?". Con liền đọc một lèo cả đoạn dài.

Khi ấy, Hạ Dương đã biết được mấy nghìn chữ Hán. Mọi người hỏi tôi: "Chị dạy con bằng cách nào vậy?". Tôi liền đáp rằng, tôi chưa bao giờ chính thức dạy chữ cho con, thậm chí bản thân chúng tôi cũng không biết con biết nhiều chữ như vậy từ lúc nào. Nhờ cách học tùy cơ ứng biến, đọc sách thường xuyên mà con biết chữ.

Tôi cho rằng, sự giáo dục thời kỳ đầu đối với trẻ không chỉ bó hẹp trong việc dạy trẻ biết chữ, học thuộc lòng thơ Đường hay làm toán. Học chữ, làm toán là một trong những nội dung của giáo dục nhưng không phải là duy nhất; nó là nhiệm vụ của bậc giáo dục tiểu học, không phải là nhiệm vụ của giai đoạn giáo dục mầm non. Tôi cho rằng, trước khi đi học là thời kỳ vàng để phát triển khả năng ngôn ngữ nói ở trẻ, tiểu học là thời kỳ vàng để phát triển khả năng ngôn ngữ viết ở trẻ.

Hiện nay, rất nhiều bậc phụ huynh và nhiều trường mầm non đã dạy trước chương trình lớp 1 cho các bé đang học mẫu giáo. Tôi thấy điều này có thể sẽ ảnh hưởng xấu đến chương trình học của trẻ. Vì con trẻ rất hứng thú với những kiến thức mới mẻ. Nếu dạy trước cho trẻ chương trình, sau khi đi học, trẻ đã nắm được các nội dung đó, ngồi mấy chục phút trong lớp mà không có thêm kiến thức mới, không có thông tin mới, trẻ sẽ mất đi sự hiếu kỳ và niềm

hứng thú. Tôi dạy chữ cho Hạ Dương qua các hoạt động hàng ngày, nhưng chữ đó có mấy nét, phiên âm viết thế nào... tôi đều không dạy. Chính vì vậy, vào lớp 1, có một giai đoạn con rất thích tìm hiểu các nét của chữ Hán. Người khác nói ra một chữ, con liền miêu tả được ngay từng nét của chữ đó với tốc độ rất nhanh, khiến bạn bè, người thân vô cùng sửng sốt.

Nghiên cứu phát hiện ra rằng, từ 9 tháng tuổi đến 2 tuổi là thời kỳ vàng để trẻ lý giải ngôn ngữ, và từ 2 tuổi đến 4 tuổi là giai đoạn quan trọng để con trẻ phát triển khả năng diễn đạt ngôn ngữ. Vì tôi đã hiểu đặc điểm tâm sinh lý, sự phát triển ngôn ngữ của trẻ trong giai đoạn này nên khi Hạ Dương còn nhỏ, tôi đã tập trung phát triển khả năng ngôn ngữ và khả năng đọc cho con qua hoạt động đọc sách nói chung.

Khi Hạ Dương được mấy tháng tuổi, tôi chỉ vào bóng đèn trong nhà và nói "đèn"; chỉ lên bầu trời và nói "trời"... Một lần, con nằm trên cũi, tôi mặc quần cho con và nói "đạp chân, đạp chân" – thì con lại lấy tay chỉ lên bóng đèn trên trần nhà[2]. Quả là rất thú vị. Đứa trẻ mới mấy tháng tuổi đã bắt đầu hiểu được điều người khác nói. Tôi liền nói ngay với con rằng, đây là từ "deng", có nghĩa là "đạp chân", còn từ "deng" kia là "bóng đèn", sau đó tôi liền kéo chân con làm động tác đạp, dùng cách giải thích này để đưa từ "đạp chân" vào đầu con. Sau này, ở các trường hợp khác nhau, tôi nói đến từ "đèn" và từ "đạp chân", con đều có thể hiểu đúng.

Chính vì vậy, trong quá trình giáo dục ngôn ngữ cho trẻ em ở độ tuổi mầm non, tôi luôn khuyến khích "phương pháp giáo dục trực quan" – "sử dụng những ngôn từ trẻ có thể lý giải", cho dù là dạy tiếng mẹ đẻ hay ngoại ngữ, đây đều là phương pháp giáo dục ngôn ngữ hiệu quả đối với trẻ ở thời kỳ đầu.

Trẻ em học ngôn ngữ bắt đầu bằng hoạt động lý giải từ. Khoảng 6 tháng tuổi, trẻ đã có thể "nghe hiểu" một số từ nhưng không nói được; từ 1 tuổi đến 1,5 tuổi, số lượng từ trẻ có thể hiểu đã tăng lên nhanh chóng, sau đó trẻ bắt đầu học nói. Lúc ấy, ngoài chuyện trò trong đời sống thường nhật bằng những từ ngữ mà con có thể hiểu được, chúng tôi còn lựa chọn một số cuốn sách phù hợp với tâm lý

của con để đọc cho con nghe. Thói quen đọc sách của Hạ Dương và những chữ Hán đầu tiên mà con tiếp xúc được bắt đầu từ cuốn sách đầu đời của con mà tôi nói ở trên.

Hồi ấy, sách cho trẻ em còn rất ít, bây giờ nghĩ lại tôi vẫn phải cảm ơn tác giả của cuốn sách đó. Nội dung của cuốn sách rất đơn giản, phần trên của mỗi trang là một bức tranh, phía dưới là một câu văn, mỗi trang một câu. Ở trang thứ nhất dưới bức tranh đầu tàu hỏa là dòng chữ: "Tu tu, đoàn tàu đã đến". Bức tranh là đầu tàu hỏa. Ở trang thứ hai viết: "Trên tàu chở cái gì nhỉ?" dưới bức tranh vẽ đoàn tàu chở rất nhiều táo... Khi đọc cho con nghe, tôi ngồi ở sau con. Trong quá trình đọc, lúc thì tôi chỉ vào bức tranh, lúc lại chỉ vào chữ đọc: "Tu tu, đoàn tàu đã đến". Con sẽ quan sát, chữ và bức tranh đi với nhau, chữ được con tiếp nhận như một bức tranh. Việc nhận mặt chữ bằng cách này được bắt đầu từ khi con mới 5 đến 6 tháng tuổi.

Trên đường phố, trong cửa hàng, tôi luôn tranh thủ dạy con biết chữ. Bạn đừng vừa nghe nói đến "dạy" là cảm thấy "mệt mỏi", bởi thực tế là chỉ cần có ý thức "dạy", sẽ có thể thực hiện một cách rất thoải mái ở mọi nơi mọi lúc. Khi bế con, dắt tay con, tôi đều nói với con rằng: "Đây là cửa hàng bách hóa", con liền biết được chữ "bách", chữ "hóa". Chữ Trung Quốc là chữ tượng hình, nên rất thích hợp để áp dụng phương pháp nhận biết mặt chữ theo kiểu này. Tích lũy dần dần, các con chữ, các vật thể, hình ảnh hoặc cảnh tượng được đưa vào đầu con như những bức tranh, khi nhìn thấy chữ này trong cuốn sách hay tờ báo khác, con có thể đọc từng chữ một. Có lúc, Hạ Dương còn "vẽ" ra chữ mà mình đã đọc được và đang cất giữ trong đầu ở bên cạnh bức tranh mà con vẽ. Có một lần, con vẽ cửa hàng cắt tóc, chữ "cắt"(理)trong cụm từ "cửa hàng cắt tóc" mà con viết bị ngược. Sau đó tôi phát hiện ra rằng, hóa ra trong lúc con được cắt tóc, ngồi ở bên trong cửa hàng nhìn chữ "cắt" dán trên cửa kính đúng là ngược thật.

Đôi mắt con trẻ tựa như chiếc máy chụp ảnh, trong quá trình trưởng thành của trẻ, rất nhiều lúc, rất nhiều sự vật được học hỏi một cách tự nhiên, vô tình như vậy.

Chỉ có phương pháp giáo dục kết hợp với niềm say mê của trẻ mới có thể mở ra cánh cửa học hỏi tri thức của trẻ. Vốn kiến thức phong phú tựa như cơn mưa xuân trong tháng ba, theo gió thấm nhuần vào tâm trí trẻ.

Một chiếc lót giày và trò chơi bằng hình ảnh

Khi còn nhỏ, Hạ Dương vẽ người máy, Trư Bát Giới và con sói tham lam. Trong các bức vẽ của con có bức khá ổn, có bức thì chẳng giống chút nào, nhưng chỉ cần con đưa ra được cách "giải thích có lý", nói với tôi đây là hình ảnh mà con tưởng tượng, tôi sẽ giúp con ghi lại tên của "bức tranh".

Khi Hạ Dương chưa đầy 2 tuổi, một hôm, tay trái con xách một chiếc giày, tay phải cầm một tờ giấy, bước đến trước mặt tôi nói: "Mẹ ơi, lót giày này". Tôi vô cùng bất ngờ khi phát hiện ra rằng, trên tờ giấy mà con đang cầm có hình vẽ một vật bằng bút chì trông như củ khoai tây. Tôi không nói "không giống" mà ra sức khen ngợi, khích lệ con, đồng thời còn viết thêm hai chữ "lót giày" bên cạnh "kiệt tác" của con.

Tôi vẫn lưu giữ "tác phẩm" này, và rất nhiều "kiệt tác" khác của con trai, bao gồm "bức tranh chân dung" vẽ cha của con. Những hình ảnh non nớt, thú vị đó là những ký ức sâu sắc nhất của con trong thế giới tuổi thơ.

Tôi đã từng đọc ở đâu đó rằng, hội họa là sự thể hiện tiêu biểu nhất của chức năng não phải của con người. Chính vì vậy, khi Hạ Dương hơn 1 tuổi, tôi đã chú ý rèn luyện chức năng não phải cho con, cho con một cây bút, vài tờ giấy để con tự vẽ, từ những đường nét đơn giản thậm chí cong queo, đến khi con có thể tưởng tượng ra những sự vật mà con nhìn thấy hoặc những nhân vật trong câu chuyện mẹ kể và thể hiện ra bằng hình ảnh. Tôi phát hiện ra rằng, quá trình này rất có lợi cho sự bồi dưỡng tâm hồn và trí tuệ của con trẻ.

Năm xưa ai đến nhà tôi chơi cũng đều nhớ, trên tường nhà tôi tràn ngập các bức vẽ của Hạ Dương. Thậm chí trên bàn, dưới đất, sau cửa cũng trở thành "nơi sáng tác" của con.

Tôi thừa nhận, tôi rất "nuông chiều" con. Nếu có điều kiện như hiện tại, tôi sẽ làm hẳn cho con một "bức tường sáng tác", để con thỏa sức phát huy trí tưởng tượng của mình. Nhưng hồi ấy, điều kiện không cho phép, chính vì thế tôi đã nghĩ: So với sự phá triển trí tưởng tượng, óc sáng tạo và khả năng tư duy con trẻ có thể phát huy mọi lúc mọi nơi sẽ quan trọng hơn là một ngôi nhà sạch sẽ, gọn gàng.

Đây là một nguyên tắc mà tôi luôn kiên trì trong quá trình giáo dục con: Chú trọng những thứ đọng lại trong con.

Từ nhỏ Hạ Dương đã thích vẽ tranh. Tôi cũng đã từng đăng ký cho con đi học vẽ, nhưng con không thích phương pháp mà cô giáo dạy, đó là yêu cầu học sinh phải vẽ một hình tròn thật là tròn, vẽ một quả táo thật là giống nên không chịu đi. Mặc dù đã nộp học phí nhưng tôi cũng không ép con đi nữa. Vì tôi không coi trọng việc con học được bao nhiêu kỹ năng hội họa, mà coi trọng trong quá trình vẽ tranh, trí tưởng tượng và óc sáng tạo của con có được phát triển không. Tôi nghĩ, cứ để cho con dựa vào sở thích của mình, phát huy tối đa ý tưởng của mình, tự tay vẽ ra có thể sẽ phát huy tốt hơn trí tưởng tượng và óc sáng tạo của con.

Con trẻ học vẽ tranh không phải là sự bắt chước một cách đơn giản, mà là vẽ ra trải nghiệm tâm lý của bản thân, vẽ ra "cuộc sống chân thực" trong lòng trẻ. Bất luận dù hình dạng kì dị, màu sắc chói mắt đến đâu, thậm chí còn đi ngược lại những quy luật của thế giới hiện thực, thì cha mẹ cũng nên tỏ ý khen ngợi, không nên cười chê. Vì điều quan trọng không nằm ở việc con trẻ có sáng tác được một bức tranh hay không mà là trong quá trình này, trẻ đã sử dụng được bàn tay, đôi mắt và trí óc.

Tâm niệm như vậy, nên dù Hạ Dương vẽ cái gì, tôi đều khen ngợi bằng cả ánh mắt và lời nói, thậm chí còn mở "triển lãm tranh" cho con.

Khi còn nhỏ Hạ Dương vẽ người máy, Trư Bát Giới và con sói tham lam, có bức khá ổn, có bức thì chẳng giống chút nào, nhưng chỉ cần con đưa ra được cách "giải thích có lý", nói với tôi đây là hình ảnh mà con tưởng tượng, tôi sẽ giúp con ghi lại tên của "bức tranh", thậm chí còn viết "nhật ký hội họa", giúp con vẽ "truyện tranh" rồi đóng ghim giúp con.

Giai đoạn ấy, Hạ Dương tự thành lập một "Nhà xuất bản thiếu nhi Hạ Dương", "xuất bản" *Tuyển tập truyện kể Hạ Dương*. Có chuyện *Chuột Mickey* ngộ nghĩnh nấu cơm, đi ngủ, có truyện tranh về *Con quái vật hai đầu* mà con tự sáng tác, còn có cả truyện tranh *Chiếc mũ mới và chiếc mũ cũ* mà con cải biên dựa vào truyện kể cùng tên của nước Anh... Con là tác giả hoặc người biên soạn, tôi hoặc bà ngoại là "cố vấn".

Đến giờ, xem lại những bức vẽ của mình ngày ấy, ngay bản thân con cũng phải thắc mắc: "Không hiểu tại sao ngày ấy lại nghĩ ra được cái này nhỉ?".

Hiện nay, rất nhiều phụ huynh đăng ký lớp học vẽ cho con, bởi mọi người đều ý thức được lợi ích của hội họa đối với con trẻ. Tuy nhiên, có bậc phụ huynh lại đề nghị giáo viên "phụ đạo nghiêm chỉnh" cho con, chú trọng vào kỹ năng hội họa mà coi nhẹ việc phát triển óc sáng tạo ngây thơ của con trẻ. Có thể những bậc phụ huynh này cho con học vẽ bởi ôm hy vọng con trở thành họa sĩ tài ba, nhưng làm như thế phải chăng là định hướng quá sớm sự phát triển cho trẻ? Điều đáng quý nhất khi trẻ vẽ tranh là sự phát triển của trí tưởng tượng đầy tính sáng tạo và độc đáo của trẻ ảnh hưởng đến sự nghiệp học hành và cuộc đời của trẻ, chứ không chỉ đơn thuần là những kỹ năng.

"Vẽ nguệch ngoạc" chỉ mang tính giai đoạn, trong thời kỳ vốn từ của trẻ không thể biểu đạt tư duy của mình, trẻ rất muốn dùng bút để "vẽ", tựa như những bức tranh trên vách đá, trong hang động của nhân loại thời kỳ đầu.

Từ 1 đến 8 tuổi là giai đoạn vàng bồi dưỡng trí tưởng tượng, rèn luyện khả năng tư duy hình học, phát triển não phải cho trẻ thông qua

các nét vẽ. Qua giai đoạn này rồi, trẻ không còn ham thích vẽ tranh mãnh liệt nữa. Trong thời kỳ này, trẻ sẽ vẽ ra các nhân vật, ngôi nhà, cây xanh, động vật xung quanh và trong trí tưởng tượng của trẻ một cách tự phát. Có bút và giấy thì càng tốt, không có thì trẻ sẽ tự đi tìm tảng đá, bãi cát, vách tường để vẽ. Lúc này cha mẹ nên giữ niềm say mê cho trẻ, khi trẻ vẽ lên tường hoặc vẽ ra khắp nhà, không nên mắng trẻ mà nên cố gắng tạo cho trẻ môi trường phát huy trí tưởng tượng.

Ngoài việc khích lệ Hạ Dương tự tay vẽ, tôi còn chú ý bồi dưỡng khả năng tư duy hình học cho con qua các trò chơi về hình học.

Con trẻ nhận thức thế giới xung quanh từ hình ảnh, đây là một khâu quan trọng được hình thành nhờ khả năng tư duy và khả năng sáng tạo của trẻ. Chính vì vậy, tôi đã thu thập rất nhiều hình từ đơn giản tới phức tạp để chơi trò phân biệt hình dạng với con. Ví dụ, để con tìm ra những điểm khác nhau giữa các hình tương tự, để con đi tìm và xác định "thủy lôi" hoặc "kho báu" nằm ở vị trí nào trong sơ đồ. Tôi còn chơi trò mê cung với con và con chơi rất thích thú, tôi cũng đã đạt được mục đích để con được trải nghiệm trong mê cung.

Trẻ tầm 1 tuổi là đã có thể phân biệt các hình thù khác nhau, tôi liền mua cho Hạ Dương một số đồ chơi, trong đó có một ngôi nhà đồ chơi bằng gỗ, bên trên có ống khói hình tròn, cửa sổ hình vuông... Có lúc Hạ Dương dậy sớm, tôi để con nằm trong chăn và cầm ngôi nhà cho con chơi, để con phân biệt đâu là hình tròn, hình tam giác, hình vuông...

Khi ra phố, tôi cũng sẽ hỏi con: "Đố con tòa nhà này hình gì? Cánh cửa kia hình gì?".

Ngoài ra, tôi cũng mua cho con rất nhiều những đồ chơi trí tuệ như ghép hình, rubic, ghép tranh... Không chỉ vậy, tôi cũng làm cho con không ít đồ chơi, từ nhỏ tôi đã khích lệ con tự làm một số đồ chơi cho mình.

Khi ấy, "Nhà xuất bản thiếu nhi Hạ Dương" còn "xuất bản" rất nhiều cuốn sách phát triển trí tuệ trẻ em do Hạ Dương tự vẽ,

tôi là “cố vấn”, nội dung bao gồm điền vào ô trống, mê cung, đếm hình, vẽ một nét, vẽ tranh, nối số...

Một buổi tối, Hạ Dương theo bà ngoại đi chơi, bà liền hỏi: “Đố cháu biết tại sao mặt trăng lúc thì tròn, lúc thì khuyết?”. Hạ Dương nhìn mặt trăng thần kỳ với ánh mắt vô cùng tò mò... Sau khi về đến nhà, bà ngoại liền lấy ba quả táo, một quả là mặt trăng, một quả là trái đất, một quả là mặt trời làm mô hình để giảng cho con nghe quy luật vận động của vũ trụ. Mặc dù, lúc ấy con còn nhỏ, có thể vẫn chưa hiểu được hết, nhưng sự gợi mở bằng hình ảnh mang tính trực quan này đã kích thích trí tò mò và óc tưởng tượng của con.

Cô giáo dạy Toán và Hóa học của Hạ Dương thời cấp hai phát hiện ra rằng, khi nghe giảng ở lớp và làm bài tập về nhà, Hạ Dương thường ghi lại lời cô giảng bằng cách vẽ hình. Trong sách của con xuất hiện rất nhiều “ngôn ngữ ký hiệu”. Tôi không biết điều này có phải là do hồi nhỏ con được vẽ nhiều và chơi nhiều trò chơi về hình dạng đồ vật hay không, nhưng thành tích học tập của con hồi cấp hai luôn đứng ở top đầu, mặc dù con không hề dành toàn bộ thời gian cho việc học.

Phải chăng đây chính là khả năng tư duy mà hình học đem lại cho con?

Khả năng tư duy là một năng lực tiềm ẩn liên quan đến các hoạt động nhận thức của con người. Trong cuộc sống, chúng ta thường thấy mọi người khái quát khả năng tư duy của một người bằng cách nhận xét anh ta thông minh hay không. Thông minh trước hết bao gồm khả năng quan sát lấy sự cảm nhận làm nền tảng, mà vẽ và các trò chơi về hình ảnh chính là hoạt động rèn luyện khả năng quan sát của một con người.

Hiện tại, giữa muôn vàn hiện tượng phức tạp trong cuộc sống và học tập, Hạ Dương biết cách nắm bắt những đặc trưng quan trọng và có thể đứng trên nhiều góc độ khác nhau để quan sát và tư duy. Tôi nghĩ có được điều này là do con được rèn luyện thông qua các trò chơi về hình ảnh hồi nhỏ.

Albert Einstein đã từng nói: “Khi suy nghĩ vấn đề, tôi không dùng ngôn ngữ mà dùng các hình ảnh sinh động để tư duy, khi quá trình tư duy này hoàn thành, tôi lại dành thời gian để chuyển hóa chúng thành ngôn ngữ”.

Trò chơi bằng hình ảnh đã rèn luyện cho Hạ Dương khả năng quan sát và mở mang trí tưởng tượng, hơn nữa, con có thể coi sự liên tưởng thành một thói quen, giúp con có được khả năng phân tích, lý giải vấn đề nhanh chóng, hiệu quả trong quá trình nghiên cứu khoa học.

Chúng ta hãy cho con trẻ một trái tim và một đôi tay tự do, để trẻ thỏa sức vẽ ra thế giới muôn hình muôn vẻ trong trí tưởng tượng vô bờ...

Chơi là học

Tôi thường mời bạn bè của con về nhà, để bọn trẻ tự lựa chọn trò chơi mà chúng thích, tự đạo diễn, sắp đặt các tình tiết, phân vai, nhằm phát huy tối đa trí tưởng tượng phong phú của trẻ. Thông qua hoạt động tổ chức, dàn dựng, và đạo diễn trò chơi, óc sáng tạo và khả năng giải quyết vấn đề của trẻ được rèn luyện rất tốt.

Một người mẹ đã viết cho tôi một lá thư như sau:

Con trai tôi năm nay 4 tuổi rưỡi, nghịch ngợm vô cùng. Cô giáo trường mầm non thường xuyên phàn nàn rằng trong giờ học con không chịu tập trung, lúc nào cũng thích nghịch trò nọ trò kia. Về đến nhà con cũng không chịu làm bài tập cô giao. Tục ngữ nói “Nhìn trẻ lên ba là biết tuổi về già”, tôi rất lo sau này khi đi học con cũng như vậy. Tôi muốn hỏi, làm cách nào để con không ham chơi và chịu học hơn?

“Làm cách nào để con không ham chơi mà chịu học hơn?” là câu hỏi chung của rất nhiều người mẹ. Những người mẹ kỳ vọng con sớm thành tài này vô cùng mong mỏi con không ham chơi và chỉ vùi đầu vào học!

Hàng xóm nhà tôi có một cậu bé 6 tuổi bị mẹ nhốt ở trong nhà hai tiếng làm bài tập, cuối tuần bị đưa đi học đàn piano, học thư pháp. Ở cùng một khu nhà nhưng tôi rất ít khi nhìn thấy cậu chơi đùa ở ngoài với các bạn bè khác.

Tôi biết, ở thành phố hiện nay, có không ít những đứa trẻ như thế.

Tôi nhớ lại một cuốn sách đã từng đọc, cuốn sách có lượng tiêu thụ lớn nhất trong lịch sử Nhật Bản, được dịch sang ba mươi ba thứ tiếng, *Tottochan - Cô bé bên cửa sổ*, của tác giả Tetsuko Kuroyanagi, viết về câu chuyện của mình hồi học tiểu học.

Sự ngây thơ, tinh nghịch trong quá trình trưởng thành của cô bé Tottochan được thầy hiệu trưởng Kobayashi thấu hiểu, bảo vệ và nó đã trở thành nguồn tài sản vô giá nhất của cô bé trong cuộc đời.

Quan chức Liên hợp quốc sau khi đọc xong cuốn *Tottochan - Cô bé bên cửa sổ* phiên bản tiếng Anh đã nhận xét rằng: “Không ai có thể thấu hiểu con trẻ hơn Tetsuko Kuroyanagi”, vì thế đã bổ nhiệm chị làm đại sứ thiện chí cho Quỹ nhi đồng Liên hợp quốc (UNICEF), đây là vị đại sứ thiện chí thứ 7 của thế giới sau ngôi sao điện ảnh quốc tế Audray Hepburn, đồng thời cũng là vị đại sứ đầu tiên trong lịch sử châu Á.

Thế giới của trẻ em vô cùng sôi động và trong sáng, tự do và vui vẻ biết bao! Chỉ tiếc rằng, hiện nay những khoảnh khắc tự do và vui vẻ đó đã ngày càng trở nên ngắn ngủi bởi gánh nặng bài tập về nhà và những lời mắng mỏ, nhắc nhở của cha mẹ.

“Sao suốt ngày chỉ mải chơi như vậy? Đã làm xong bài tập chưa?”.

“Chơi, chơi, chơi có vào được đại học không? Chơi có ra được công việc gì ra hồn không?”.

“Không chơi nữa, sắp thi rồi, mau đi ôn bài ngay!”.

...

Đây là những câu nói mà con trẻ thời nay được nghe nhiê`u nhâ´t.

Ngay cả khi chúng đã làm xong bài tập, những trò chơi tinh nghịch vẫn bị người lớn tùy ý thủ tiêu dựa vào sự lý giải và suy nghĩ của họ.

Vì hiểu đặc điểm phát triển tâm lý của con trẻ nên tôi đã cho Hạ Dương một tuổi thơ tự do và tràn ngập niê`m vui.

Ham chơi vô´n là bản tính của con trẻ. Bẩm sinh trẻ râ´t có hứng thú với các hoạt động, quãng thời gian â´u thơ nên tràn ngập niê`m vui, rực rỡ să´c màu, để con trẻ được trưởng thành và phát triển thông qua các hoạt động có ý nghĩa giáo dục và niê`m say mê đích thực đó. Một sô´ đô` chơi giúp trẻ rèn luyện khả năng tập trung, khả năng quan sát, trí tưởng tượng và khả năng thao tác.

Hạ Dương đã từng nhiê`u lâ`n ngô`i theo dõi đàn kiê´n hay chơi với con giun đâ´t râ´t lâu. Nhưng tôi không bao giờ can thiệp vào chuyện của con mà chỉ nhă´c con quan sát từ nhiê`u góc độ khác nhau, định hướng cho con học cách suy nghĩ trong quá trình quan sát.

Hạ Dương thích nghịch cát, nghịch nước, nghịch nam châm, nghịch đâ`u đạn đô` chơi, ghép mô hình từ các miê´ng ghép... Khi con có hứng thú, tôi luôn để cho con chơi thoải mái. Những hình ảnh trực quan sinh động, thông qua sự tưởng tượng cụ thể, mô´i liên hệ giữa đô` vật với động tác giúp trẻ hoạt động các bộ phận trong cơ thể, giúp các giác quan của trẻ phát triển, dĩ nhiên song song với đó là sự phát triển vê` trí tuệ, óc sáng tạo, khả năng lý giải của trẻ.

Tôi còn hay mời bạn bè mà con hay chơi vê` nhà, để bọn trẻ tự lựa chọn trò chơi mà chúng thích, tự đạo diễn, să´p đặt các tình tiê´t, phân vai, phát huy tô´i đa trí tưởng tượng phong phú của trẻ. Thông qua hoạt động tổ chức, dàn dựng và đạo diễn trò chơi, óc sáng tạo và khả năng giải quyê´t vâ´n đê` của trẻ được rèn luyện râ´t tô´t. Trong quá trình chơi đùa với bạn bè, con được rèn luyện cách đô´i nhân xử thê´, lúc vui, lúc giận dỗi, trẻ em luôn có cách giải quyê´t của riêng chúng.

Quá trình này sẽ đem lại rất nhiều lợi ích cho con trẻ. Cha mẹ không nên đứng bên cạnh chỉ đạo này nọ, mà khi đã xác định được rằng trẻ được chơi trong điều kiện an toàn, cha mẹ nên “lùi về hậu phương”, để trẻ được tự do hoàn toàn với đôi chân, đôi tay, đôi mắt và tư duy, để trẻ dựa vào sự nhận thức và lý giải của mình, thỏa sức phát huy trí tưởng tượng và óc sáng tạo trong trò chơi.

Bản thân “chơi” còn là một sự vận động không chỉ giúp tăng cường thể chất cho trẻ, điều hòa động tác của trẻ, mà còn giúp trẻ phấn chấn trong tinh thần và tìm được vô vàn niềm vui.

Các chuyên gia nghiên cứu hành vi động vật phát hiện ra rằng, một chú chó nếu thường xuyên bị nhốt trong chuồng, không có cơ hội tự do vận động, chơi đùa với những chú chó khác thì nó sẽ ngày càng nóng nảy, thậm chí có thể còn cắn người. Còn trẻ em nếu không có nhiều cơ hội chơi đùa thì sẽ không ngừng tìm cơ hội để chơi, không thể tập trung nghe giảng hoặc làm bài tập. Vì vậy, các bậc phụ huynh không nên lo lắng rằng trẻ em ham chơi sẽ trở nên lười học, bướng bỉnh, khó bảo.

Tôi còn nhớ khi Hạ Dương còn nhỏ, hôm nào trời mưa, phải ở nhà suốt ngày thì con sẽ trở nên cáu kỉnh. Trời quang mưa tạnh, chơi xong về nhà, tinh thần lại vô cùng hứng khởi.

Khi ấy, tôi thường xuyên nói với Hạ Dương rằng: “Con có muốn chơi thêm không? Nếu muốn thì phải tập trung làm cho xong bài tập đi”. Con càng muốn chơi nhiều thì càng phải sắp xếp hợp lý thời gian cho mình. Hạ Dương rất biết cách quản lý thời gian cá nhân, vì tôi đã cho con quyền tự do được chơi. Dĩ nhiên, đôi lúc cũng có chuệch choạc, nhưng tôi không ra lệnh hay mắng mỏ con mà định hướng cho con, vì dù sao con cũng chỉ là một đứa trẻ!

Càng là những đứa trẻ biết chơi thì càng biết cách quản lý quỹ thời gian của mình, chơi cũng vui mà học cũng hiệu quả.

Đối với trẻ ở độ tuổi khác nhau, nội dung và ý nghĩa của việc “chơi” cũng khác nhau. Cha mẹ có thể đọc một số cuốn sách về tâm lý học trẻ em để biết nhu cầu của con mình trong các thời điểm

khác nhau, từ đó sẽ biết nên định hướng thế nào cho phù hợp. Làm cha mẹ cũng là một nghề. Vì cuộc đời con trẻ, chúng ta cần kiên nhẫn đọc sách để có thể hiểu tâm lý con trẻ. Điều này sẽ giúp việc nuôi dạy con của bạn hiệu quả hơn rất nhiều.

Khi giáo dục con trẻ, chúng ta thường muốn "chỉnh đốn" chúng, mà đâu biết rằng, trong quá trình trưởng thành của trẻ, có một số nét ngây thơ và óc sáng tạo đáng quý đã bị mất vì sự "chỉnh đốn" của chúng ta. Có bậc phụ huynh lo ngại trẻ ham chơi sẽ trở nên lười biếng, vô tâm. Đúng là chúng ta cần phải rèn cho trẻ thói quen tập trung, cẩn thận ngay từ nhỏ, nhưng việc bồi dưỡng những thói quen này không phải được tiến hành trong sự ép buộc, mà là được rèn một cách tự nhiên, ngay cả trong khi nô đùa thông qua các trò chơi cũng có thể bồi dưỡng và phát triển những phẩm chất này.

Tôi rất khó hình dung một đứa trẻ 4 đến 5 tuổi, trong lớp ngồi khoanh tay trên bàn không nhúc nhích và "nghiêm túc" nghe giảng là như thế nào! Bởi sự trưởng thành và học tập của trẻ cần được tiến hành trong môi trường tự nhiên, không gò bó. Đặc biệt là đối với những trẻ nhỏ tuổi, càng không thể dựa vào suy nghĩ chín chắn của người lớn để yêu cầu chúng làm những việc mà ở độ tuổi đó chúng không thể làm được.

Một cuộc tranh luận sôi nổi đã từng nổ ra trên phạm vi toàn nước Mỹ. Tâm điểm của cuộc tranh luận này là vấn đề phải chăng trường mầm non đã trở thành lớp 1 bởi vì quá tập trung vào việc đọc và viết. Rất nhiều bậc phụ huynh đã thể hiện thái độ không đồng tình, yêu cầu các giáo viên đưa chương trình giáo dục mầm non trở về đúng vị trí ban đầu. Nghiên cứu của Mỹ cho thấy, một số trẻ em có biểu hiện kém khi ở trường mầm non và có thể đến khi học lớp 3 vẫn không thể thoát khỏi bóng đen sức ép. Các chuyên gia trong lĩnh vực này phát biểu rằng: "Đối với một đứa trẻ 5 tuổi, trường mầm non vừa là nơi bắt đầu của giáo dục vỡ lòng, đồng thời cũng nên là thiên đường để trẻ chơi đùa".

Chính vì vậy, chúng ta cũng không nên yêu cầu con trẻ học quá sớm. Một tuổi thơ tự do đầy ắp niềm vui là kho báu mà chúng ta nên tạo dựng và bảo vệ cho trẻ, là nguồn tài sản quý giá nhất thuộc

về riêng trẻ. Niềm vui mà kho báu này đem lại sẽ khiến trẻ được hưởng lợi suốt đời.

Ngoài việc đảm bảo về vật chất và sự ủng hộ về tinh thần, cha mẹ phải đem lại cho trẻ môi trường và điều kiện giáo dục phù hợp với nhu cầu trưởng thành của trẻ.

Nhu cầu của trẻ trong mỗi giai đoạn trưởng thành không giống nhau nên cách giáo dục tốt là căn cứ vào nhu cầu của trẻ để cung cấp đầy đủ các điều kiện hợp lý.

Nghiên cứu cho thấy, có rất nhiều nguyên nhân khiến trẻ em hiện nay có rất ít thời gian tự do chơi đùa như: Một số cha mẹ vì lo vấn đề an toàn cho con trẻ, một số lại sắp xếp thời gian biểu cho con dày đặc, hoặc là trẻ phải đi học, hoặc là phải tham gia các hoạt động ngoại khóa có tổ chức. Bởi thế, xem tivi và chơi điện tử trên máy tính đã trở thành hình thức giải trí phổ biến của trẻ em.

Hiệp hội quốc tế Bảo vệ quyền lợi được chơi của trẻ em (IPA) đã từng công bố báo cáo nghiên cứu cho thấy, hiện nay trẻ em đang bỏ dần các trò chơi giải trí đơn giản như trèo cây, xây lâu đài cát..., trong khi đây chính là những trò chơi không thể thiếu trong quá trình trưởng thành của trẻ. Chính vì vậy, để trẻ em thời hiện đại tìm lại được những trò chơi truyền thống mà cha mẹ chúng đã được chơi ở tuổi ấu thơ, một ủy ban gồm các chuyên gia và những người nổi tiếng đã đề cử 32 trò chơi nên để trẻ chơi trước năm 10 tuổi. Điều khiến tôi cũng cảm thấy mừng là, tôi đã từng cùng Hạ Dương chơi 2/3 số trò chơi này khi con còn nhỏ.

Tôi muốn giới thiệu với các bạn danh sách này, mong rằng những trò chơi ấy sẽ giúp con em chúng ta lưu giữ được những kỉ niệm đáng nhớ nhất trong thuở thiếu thời, đồng thời được rèn luyện tổng thể một cách phù hợp.

Danh sách 32 trò chơi trẻ cần chơi trước năm 10 tuổi:

♦ Lăn lộn trên bãi cỏ bên bờ sông

♦ Nặn đất sét

♦ Nặn tò he bằng bột gạo

♦ Nhặt trứng ếch

♦ Làm nước hoa bằng cánh hoa

♦ Trồng rau bên thềm cửa sổ

♦ Làm mặt nạ bằng bìa cứng

♦ Xây lâu đài cát

♦ Trèo cây

♦ Đào hầm trong sân

♦ Vẽ bằng chân và tay

♦ Dùng bút màu vẽ mặt hề

♦ Vùi mình trong cát

♦ Làm bánh mỳ

♦ Đắp người tuyết

♦ Nặn tượng

♦ Tham gia một lần “thám hiểm”

♦ Cắm trại trong sân

♦ Nướng bánh

♦ Nuôi vật nuôi trong nhà

♦ Đi hái dâu tây

♦ Chơi khăng

♦ Biết được năm loài chim

♦ Bắt cào cào

♦ Đạp xe qua vũng nước

♦ Làm một cánh diều và mang đi thả

♦ Làm một cái “tổ” từ cỏ và cành cây

♦ Tìm mười loại lá khác nhau trong công viên

♦ Trồng rau

♦ Nấu ăn sáng cho cha mẹ và mang đến bên giường

♦ Đánh nhau một trận vừa vừa với bạn.

Đọc sách là một thói quen

Thực ra Hạ Dương không phải tự nhiên mà thích đọc sách. Thành công trong việc tập đọc sách của con bắt nguồn từ những trò chơi, chơi trò chơi vô hình trung đã giúp con rèn được một thói quen tốt.

Mùa đông năm 2002, đứng trước các nhà khoa học và nhà phát minh hàng đầu thế giới của trường Đại học Cambridge, một cậu học sinh trung học đến từ Trung Quốc đã trả lời những câu hỏi rất kỳ quái mà họ đưa ra bằng vốn tiếng Anh rất lưu loát:

Trong quá trình tiến hóa của sinh vật, tại sao không tiến hóa ra bánh xe?

Khi soi gương, tại sao người ta phát hiện ra rằng bên phải và bên trái thì ngược nhau, trong khi bên trên và bên dưới lại không thay đổi vị trí?

Nếu sinh vật không được tổ hợp bởi vật chất hữu cơ do cacbon làm nền tảng như hiện nay mà được tổ hợp bởi vật chất hữu cơ do silic làm nền tảng thì thế giới sẽ như thế nào?

Em sẽ làm gì để có thể tạo ra một bộ não?

…

Gặp phải những câu hỏi không nằm trong sách vở được học, lúc đó Hạ Dương đã vận dụng những kiến thức được tích lũy qua việc đọc sách thường ngày kết hợp với khả năng tư duy nhanh nhạy để khéo léo trả lời những câu hỏi hóc búa này.

Từ nhỏ đến lớn Hạ Dương đã là "con mọt sách". Hiện tại, giá sách của con có rất nhiều các loại sách như: *Sự sống là gì, Bí ẩn về khoa học nhận thức, Truyện danh nhân, Quyền lợi và ý chí, Đạo đức kinh, Bàn về chiến tranh, Tôn tử binh pháp, Tam quốc diễn nghĩa, 30 năm sóng gió, The Economist…*

Khi nhỏ tôi đọc sách cùng con, bắt đầu từ những truyện kể trước giờ đi ngủ cho đến khi con mày mò tự đọc. Khi con bắt đầu biết đọc, tôi thường đưa con đến hiệu sách, lựa chọn một cuốn phù hợp với con. Dần dần, sách đã trở thành người bạn thân thiết trong tuổi thơ của con.

Đọc sách là một thói quen, trong cuộc đời của mỗi con người, thói quen này được rèn càng sớm càng tốt. Nhưng rèn luyện không có nghĩa là áp đặt, không phải cha mẹ nói "con phải đọc nhiều sách" thì sẽ có được kết quả như vậy. Gia đình và nhà trường cần phải tạo cho trẻ niềm vui trong khi đọc sách, giúp trẻ hình thành thói quen đọc sách, bởi không một phép màu giúp trẻ tự nhiên trở nên ham đọc sách.

Một người bạn của tôi thường xuyên rầu rĩ than thở cậu con trai chị không thích đọc sách, chị cũng đã nghĩ ra không ít cách, ví dụ, con trai đọc một cuốn sách thì mẹ cho 20 tệ, nhưng vẫn không thu được kết quả như mong muốn. Một lần, tôi đến nhà chị chơi, phát hiện thấy ngoài số sách mà chị mua cho cậu con trai, chỉ còn một số cuốn về nuôi cá, sách dạy nấu ăn và một số tạp chí giải trí khác.

Tôi đã hiểu ra vấn đề.

Một đứa trẻ có thói quen đọc sách hay không phụ thuộc lớn vào thói quen hành vi của cha mẹ. Rất nhiều lúc, phụ huynh trở thành đối tượng để con trẻ bắt chước một cách vô tình hay hữu ý. Nếu

phụ huynh nói với con: “Mau vào đọc sách đi!” còn mình lại ngồi chơi tú lơ khơ hoặc xem tivi, vậy thì kể cả con trẻ có vào đọc sách, chắc chắn cũng sẽ không chuyên tâm.

Từ ngày đầu tiên mở mắt ra, Hạ Dương đã nhìn thấy tôi đang đọc sách. Khi còn đang ở cữ, tôi vừa bế con vừa đọc những cuốn sách về nuôi dạy con mà tôi đã sưu tầm. Khi con mấy tháng tuổi, nhìn tôi giở cuốn sách vẽ tranh màu cho con, con cũng muốn tự giở. Đến khi biết đọc, chỉ tính riêng số sách con đọc được thôi đã cao bằng con rồi.

Khi Hạ Dương 3 đến 4 tuổi, chồng tôi là nhóm trưởng của một nhóm giảng viên đến từ các trường đại học trên khắp cả nước, biên soạn rất nhiều sách nghiên cứu về lịch sử thế giới hiện đại. Tôi còn nhớ hồi đó chồng tôi ngồi đọc rất nhiều bản thảo, còn Hạ Dương ngồi vắt vẻo trên cổ cha nhìn cha thẩm định bản thảo. Con trai nói đùa rằng, năm xưa cha biên soạn 20 cuốn sách là nhờ có con cưỡi đầu cưỡi cổ “điều khiển” cha.

Sau đó, cậu con trai mới mấy tuổi đầu của chúng tôi bắt đầu bắt chước cha, lấy một ít giấy ra, vẽ lên đó mấy bức tranh, rồi ghi lên trang ngoài cùng tên tác giả là Hạ Dương, mẹ là chủ biên, bắt chúng tôi phải ghi thêm “quyền tác giả” rồi đóng thành một quyển sách. Những hành vi bắt chước này chính là quá trình con học chữ một cách vô tình, cũng là quá trình con rèn thói quen đọc sách. Hôm nay con học một chữ, ngày mai nhớ hai chữ, sau 5 năm, trong đầu con đã có mấy nghìn chữ cũng là chuyện bình thường.

Thực ra Hạ Dương không phải tự nhiên mà thích đọc sách. Thành công trong việc tập đọc sách của con bắt nguồn từ những trò chơi, chơi trò chơi vô hình trung đã giúp con rèn được một thói quen tốt.

Khi Hạ Dương còn nhỏ, trước khi kể chuyện cho con nghe, bà ngoại thường nói: “Sắp biết chữ rồi, biết được nhiều chữ thì con tha hồ tự đọc các câu chuyện hay trong sách. Trong sách có nhiều điều thú vị lắm, đến khi biết đọc rồi, con nhớ kể cho bà nghe nhé”. Dùng những điều con có hứng thú để thu hút con, lặp lại

nhiều lần sẽ giúp con hình thành thói quen tốt. Chúng tôi thường xuyên vận dụng những cách định hướng "ngầm" đó.

Lúc nhỏ, con thường hay đọc nhất là sách khoa học và truyện cổ tích… Có một thời gian con như người khát sách, suốt ngày chỉ ở nhà đọc sách, sau đó, vì muốn con chơi thể thao và vui đùa với bạn bè, chúng tôi phải kéo con ra khỏi nhà. Ở nhà lúc nào có thời gian là con lại tìm một cuốn sách để đọc, cho dù là đi chơi xa hay đi ăn cùng chúng tôi ở ngoài, con đều mang theo một quyển sách, chỉ cần có thời gian là mang ra đọc. Tốc độ đọc của con rất nhanh, có hôm mua một quyển sách mới về, trong ngày đã đọc xong. Nhờ đọc nhiều sách mà con đã rèn được tốc độ "một liếc mười hàng".

Đọc sách đã trở thành một niềm vui, một thói quen, một phần không thể thiếu trong cuộc sống của con. Thói quen này giúp vốn kiến thức của con tăng lên nhanh chóng, phạm vi đọc càng ngày càng rộng. Khi còn học cấp hai, con đã đọc các cuốn như *Chuỗi xoắn kép* của James Watson, *Gene ích kỷ* của Clinton Richard Dawkins, *Khang Hy đại đế* của Nhị Nguyệt Hà, *Tư trị thông giám* của Tư Mã Quang, *Lược sử thời gian* của Stephen William Hawking…

Lên cấp ba, khi học môn Kinh tế chính trị, Hạ Dương rất có hứng thú với giá trị thặng dư, quy luật giá trị, sau đó, con liền nhờ cha mượn cuốn *Tư bản luận* của thư viện về. Lúc đầu, chúng tôi nghĩ con chỉ xem qua cho biết, nên lén nhìn qua khe cửa xem có phải con đọc thật không. Kết quả là thấy con đang đọc rất chăm chú.

Một lần, con "nhờ" tôi: "Mẹ ơi, mẹ chép hộ con bài với, con đã biết làm hết rồi. Con còn phải viết một bài viết khác". Sau đó tôi mới biết, lúc đó con đã viết một bài liên quan đến vấn đề giá trị thặng dư và đăng trên tạp chí *Thời sự* dành cho học sinh phổ thông trung học. Sau đó, con bắt đầu có hứng thú với vấn đề vận hành vốn, mô hình quản lý và marketing của doanh nghiệp. Con đã đọc rất nhiều tài liệu và xem nhiều phim tài liệu về vấn đề này.

Một lần, chúng tôi mua bộ đĩa *Mô hình quản lý A* gồm 40 tập về và dự định sẽ nghiên cứu. Không ngờ ngoài thời gian viết bài, Hạ

Dương đã xem hết cả bộ, đồng thời còn phát biểu suy nghĩ và nhắc chúng tôi cần phải lưu ý những vấn đề gì trong công tác và trong quản lý. Nghỉ hè về nước, Hạ Dương lại xem hết bộ đĩa VCD *Thị trường tư bản* mà tôi mua. Hiện tại chúng tôi không còn phải mua sách cho con, mà trong quá trình chọn sách cho mình, con sẽ giới thiệu một số cuốn sách và bộ đĩa hay cho chúng tôi.

Trong giai đoạn điều kiện kinh tế vẫn còn khó khăn, chúng tôi vẫn dành một khoản tiền quan trọng cho việc mua sách. Còn nhớ hồi ấy tôi mới mở lớp dạy tiếng Anh, thu nhập là 240 tệ, và chúng tôi đã dùng hết số tiền đó để mua sách. Hồi ấy lương tháng của hai vợ chồng tôi chỉ có mấy chục tệ, đồ dùng trong gia đình cũng không đủ. Năm ấy, khi chuyển nhà từ Đức Châu về Tế Nam, gia sản lớn nhất của chúng tôi là hơn 3.000 cuốn sách.

Hiện tại, mỗi lần đi mua sách, mỗi thành viên trong gia đình chúng tôi đều mua rất nhiều, vì không có thời gian đến cửa hàng sách nhiều, cũng vì điều kiện kinh tế đã cho phép. Mua rồi thì phải đọc nhanh, đọc lướt hoặc đọc kỹ. Đọc xong rồi lại tặng cho thư viện của Học viện Anh Tài, hoặc tặng cho những người bạn mà mình quý mến. Hiện nay, ngay cả Hạ Dương cũng thường coi sách là món quà để tặng bạn bè.

So với các hoạt động tiêu dùng khác, mua sách có thể coi là khoản chi phí "xa xỉ" nhất trong gia đình chúng tôi.

Để bồi dưỡng và tăng cường khả năng đọc sách của con trẻ thì điều quan trọng nhất là bồi dưỡng niềm say mê cho trẻ. Tôi nghĩ, sự rèn giũa của tôi đối với Hạ Dương khi còn rất nhỏ hay những câu chuyện kể trước giờ đi ngủ đều là hoạt động bồi dưỡng niềm say mê đọc sách cho con. Ngoài ra, mua sách cho con cũng phải lựa chọn những cuốn sách phù hợp với độ tuổi, đặc điểm tâm lý của trẻ.

Một lần, khi đến hiệu sách tôi thấy một cô bé khoảng 5 tuổi đang hào hứng đứng trước kệ sách đủ mọi màu sắc lật xem, vừa xem vừa gọi: "Mẹ ơi, con thích cuốn này! Mẹ, con thích cả cuốn này nữa!". Những cuốn sách mà cô bé cầm đều là sách về các con vật, nhân vật hoạt hình ngộ nghĩnh, phù hợp với độ tuổi của bé. Nhưng lúc

â ́y, người mẹ lại giă ̀ng lâ ́y chúng rô ̀i câ ̀m một cuô ́n thơ Đường lên và nói: “Con à, con không thể suô ́t ngày đọc những cuô ́n sách đó được, phải chịu khó đọc những cuô ́n sách có ích!”. Cô bé nói giọng như mê ́u: “Không đâu, con thích các con vật cơ…”.

Lúc đó, tôi nhớ đê ́n câu nói: Chỉ khi phù hợp, mới là tô ́t nhâ ́t.

Rèn luyện thói quen đọc sách cũng là quá trình trẻ phát triển trí tuệ, tích lũy kiê ́n thức. Cha mẹ buộc phải tạo cho trẻ thời cơ đọc sách, giúp trẻ hình thành được thói quen quan trọng này. Thói quen đọc sách câ ̀n được bô ̀i dưỡng trong thực tiễn, khi đã có hứng thú thì đọc sách sẽ trở thành một niê ̀m vui của trẻ trong cuộc sô ́ng, trẻ sẽ không ngừng đọc sách và được hưởng lợi suô ́t đời từ hoạt động này.

Hãy cùng con trẻ đọc sách! Đă ́m mình trong sách vở, chúng ta sẽ vượt qua được vụn vặt của cuộc sô ́ng đời thường và thỏa sức vẫy vùng trong vũ trụ tinh thâ ̀n bao la của nhân loại…

Thành công bắt nguồn từ khả năng tập trung

Hô ̀i nhỏ Hạ Dương thích chơi ghép hình, lă ́p ráp đô ̀ chơi… Nê ́u con đang mải mê chơi, tôi và mọi người trong nhà thường không quâ ́y rô ́i con. Vì tôi biê ́t, người lớn cũng không thích bị ép buộc phải dừng lại trò chơi hoặc công việc thú vị mà họ đang làm dở, huô ́ng chi là con trẻ vô ́n ham chơi và thích khám phá!

Một cậu bé lặng lẽ ngô ̀i ở đó, lâ ́y kẹp gă ́p lên từng chi tiê ́t nhỏ, cô ́ gă ́ng ghép thành chiê ́c tàu chiê ́n. Cậu đã ngô ̀i như thê ́ hơn ba tiê ́ng đô ̀ng hô ̀, khiê ́n người mẹ ngô ̀i bên cạnh không nỡ phá vỡ sự kiên nhẫn.

Cuô ́i cùng, cậu đã thành công, cậu câ ̀m tác phẩm này mang đê ́n khoe với mẹ với vẻ râ ́t tự hào.

Đây là cảnh tượng thường gặp nhâ ́t trong gia đình tôi khi Hạ Dương còn nhỏ.

Hồi nhỏ, Hạ Dương thích chơi ghép hình, lắp ráp đồ chơi... Nếu con đang mải mê chơi, tôi và mọi người trong nhà thường không quấy rối con. Vì tôi biết, người lớn cũng không thích bị ép buộc phải dừng lại trò chơi hoặc công việc thú vị mà họ đang làm dở, huống chi là con trẻ vốn ham chơi và thích khám phá!

Chơi cũng là một cách học, khi mình hứng thú chơi một trò gì đó còn có thể rèn luyện, bồi dưỡng khả năng tập trung. Thông thường, không nên đột ngột ra lệnh bắt trẻ dừng lại các trò chơi hoặc hoạt động mà trẻ đang chơi rất hào hứng để tránh tạo thành thói quen xấu mất tập trung hoặc bỏ dở giữa chừng ở trẻ.

Những bạn bè chơi thân với tôi đều biết, mặc dù thành tích học tập của Hạ Dương rất tốt, nhưng khi con đi học, vì một số lý do nên vợ chồng tôi đều không dành quá nhiều thời gian cho con. Khi con vào tiểu học, tôi sang Anh học tập, chồng tôi thì đi học tiếng Đức ở trường Đại học Đồng Tế. Hạ Dương sống với bà ngoại, nhưng thành tích học tập của con không vì thế mà bị ảnh hưởng. Điều này là nhờ những tâm huyết mà bà ngoại đã bỏ ra trong giai đoạn quan trọng kết nối giữa mẫu giáo và tiểu học của con. Bà ngoại đã giúp con rèn được thói quen tốt là: Sau khi tan học lập tức hoàn thành bài tập về nhà. Bên cạnh đó, việc chúng tôi có ý thức rèn cho con khả năng tập trung ngay từ nhỏ cũng đã đặt nền móng để con đạt được thành tích cao trong học tập.

Tôi cho rằng, thành tích học tập của một học sinh phần lớn được quyết định bởi việc em đó có tập trung nghe giảng trên lớp hay không. Tôi đã từng đọc một kết quả thống kê cho thấy, tỉ lệ thiên tài và người thiểu năng trí tuệ chiếm chưa đầy 1% trong xã hội, còn lại 99% là người có chỉ số IQ tương đương nhau. Chính vì vậy, trong 100 đứa trẻ, số trẻ học giỏi thật sự cũng không nhiều, sự chênh lệch về mặt trình độ là do trong lớp trẻ có tập trung nghe giảng hay không.

Khả năng tập trung của một người không phải bẩm sinh, mà do rèn luyện từng ngày. Từ khi Hạ Dương chào đời đến khi học tiểu học, tôi để con rèn thói quen tập trung trong quá trình chơi trò chơi hay nghe kể chuyện.

Chúng tôi bắt đầu từ những công việc mà con yêu thích.

Khi còn nhỏ, có một giai đoạn Hạ Dương rất thích chơi trò ghép hình, tôi liền sưu tầm cho con rất nhiều mô hình mà con yêu thích như tàu chiến, xe hơi, máy bay, để con tự lắp ghép. Con sẽ tập trung ghép những chi tiết nhỏ nhất trong khoảng thời gian dài nhất với sự kiên trì nhẫn nại lớn nhất. Những lúc như thế, chúng tôi không bao giờ quấy rối con, mà tạo cho con một môi trường yên tĩnh, để con có thể chuyên tâm hoàn thành công việc này. Sau khi đã hoàn thành xong "tác phẩm", con sẽ cảm thấy rất tự hào và tin tưởng vào khả năng của mình.

Hồi nhỏ, Hạ Dương còn thích chơi nam châm, đinh ốc, nghịch nước, nghịch cát, nặn đất, ghép hình... Tôi luôn khuyến khích con chơi thoải mái bởi chơi cũng chính là quá trình trẻ rèn luyện khả năng tập trung, khả năng quan sát và tinh thần mày mò nghiên cứu.

Có bậc phụ huynh thường sắp xếp công việc cho trẻ theo kế hoạch của mình, ví dụ, khi trẻ đang tập trung làm những việc yêu thích, thì lại bắt trẻ làm việc khác: "Đừng chơi nữa, đến giờ tập đàn rồi", hoặc "Con không nghe thấy à? Mau ra ăn cơm đi". Trong khi trẻ đang rất tập trung vào công việc đang làm, nếu bạn cắt đứt dòng suy nghĩ của trẻ, thì sẽ khiến trẻ mất đi cơ hội rèn luyện khả năng tập trung.

Khi còn bé, có lúc Hạ Dương rất thích nghe mẹ kể đi kể lại một câu chuyện. Một cuốn sách giáo dục mà tôi đã từng đọc viết rằng kể một câu chuyện nhiều lần cho trẻ cũng là rèn luyện khả năng tập trung ở trẻ.

Tôi đã kể cho Hạ Dương nghe truyện *Chú thỏ ngoan ngoãn* không biết bao nhiêu lần. Chỉ cần con yêu cầu kể là tôi lại kể. Vì lúc ấy, con mới có thể rèn luyện khả năng tập trung một cách tự nhiên. Đến khi con nói: "Con không nghe nữa đâu, con nghe bao nhiêu lần rồi" thì thời cơ vàng rèn luyện khả năng tập trung đã không còn nữa. Dĩ nhiên, trong khi kể đi kể lại một câu chuyện cho con, tôi cũng chú tâm rèn luyện trí tưởng tượng và khả năng diễn đạt cho con.

Việc rèn luyện khả năng tập trung cho trẻ không phải ngày một ngày hai là có thể thành công. Có một câu nói nói rằng, việc rèn luyện một thói quen cần lặp lại hai mươi mốt lần. Khi con còn nhỏ, cha mẹ hãy buông tay để con làm những việc mà chúng thích, đồng thời định hướng và bảo vệ một cách phù hợp niềm say mê của con trong quá trình này.

Trước khi Hạ Dương vào lớp một, ngoài việc giúp con chuẩn bị tâm lý và điều kiện vật chất, tôi đã cố gắng không cho con tiếp xúc với những kiến thức có thể có trong chương trình học ở trường, mà để con tiếp xúc với những nội dung con có hứng thú và có thể lý giải. Tôi cho rằng, nếu để con tiếp xúc quá sớm với những kiến thức học ở trường, khi lên lớp, gặp lại những kiến thức này, con sẽ không còn đam mê học hỏi nữa, khiến con mất đi hứng thú, không thể tập trung nghe giảng.

Trẻ càng nhỏ thì thời gian tập trung càng ngắn, chính vì vậy khi rèn luyện một cách có ý thức khả năng tập trung cho trẻ, cần phải dựa vào đặc điểm về độ tuổi, sở thích và niềm say mê của trẻ.

Có câu nói rất hay rằng: Gieo hành vi, gặt thói quen; gieo thói quen, gặt tính cách; gieo tính cách, gặt số phận.

Người Anh có một câu danh ngôn rằng: “Sự khởi đầu tốt đẹp là một nửa của sự thành công”. Trong những năm tháng đầu đời của một đứa trẻ, nếu các bậc phụ huynh ý thức được tầm quan trọng của việc rèn luyện thói quen, giúp trẻ rèn được các thói quen tốt thì sự giáo dục của cha mẹ đã thành công được một nửa.

Hãy để thời gian biến thành “thời gian vàng”

Con người hiện đại quá bận rộn nên hãy biến thời gian ở bên con thành “quãng thời gian vàng”. Tôi đã tranh thủ thời gian ở bên con khi xếp hàng, khám bệnh, đưa con đi học, đi du lịch, ăn cơm, trước

giờ đi ngủ... chú ý quan sát quãng thời gian ấy có thể giúp con phát triển hay không.

Một phóng viên từng hỏi tôi rằng: “Trong vòng 10 năm chị làm được 10 việc lớn, còn dạy dỗ con trai trở thành tiến sĩ của trường Đại học Cambridge. Chị đã làm điều đó như thế nào?”.

Lúc ấy, tôi đã làm một phép tính cho người phóng viên này xem: Một ngày có 24 tiếng đồng hồ, dành 8 tiếng để làm việc, 8 tiếng cho giấc ngủ, 8 tiếng để hoạt động tự do, bao gồm ăn uống. Nếu tôi dành quãng thời gian 8 tiếng hoạt động tự do đó để làm việc, bao gồm dạy dỗ con thì có nghĩa rằng mỗi năm tôi có thêm hơn 2.000 giờ đồng hồ, 10 năm là 20.000 giờ đồng hồ, 20 năm là 40.000 giờ đồng hồ. 40.000 giờ này cho công việc, học tập hay chỉ để lãng phí sẽ tạo nên sự khác biệt giữa con người với con người.

Trên một chuyến tàu tôi từng thấy một đôi vợ chồng trẻ và đứa con của họ. Trong cả 7 tiếng ngồi trên tàu với nhau, đôi vợ chồng và đứa con nói chuyện rất ít. Thỉnh thoảng nói được một câu thì cũng là lời chỉ trích của cha mẹ đối với đứa trẻ.

Tôi hiểu làm mẹ cần phải biết chú trọng từng giai đoạn phát triển của con trẻ. Trước khi con đi học, tôi luôn cố gắng ở bên con nhiều nhất và tận dụng tối đa thời kỳ giáo dục quan trọng này.

Khi đi du lịch cùng con, tôi luôn nhắc con chú ý cảnh vật bên ngoài và hỏi con một số câu hỏi. Tôi sẽ kể cho con nghe một số câu chuyện liên quan đến chuyến đi, những điều thú vị về các vùng đất, đồng thời gợi ý để con quan sát mọi người trong toa, chơi trò nối chữ hoặc giảng về một số từ tiếng Anh cho con nghe. Nếu chúng tôi đến một thành phố nào đó du lịch, có thể tôi sẽ nói: “Hạ Dương, con hãy tìm ra năm điểm khác nhau giữa thành phố này với thành phố mà gia đình ta đang ở”. Sau đó, con bắt đầu quan sát, quy nạp và chúng tôi cùng tham gia. Từ đó, khả năng quan sát của con sẽ dần dần được nâng cao một cách tự nhiên.

Nên cố gắng sử dụng một cách hiệu quả nhất quãng thời gian cha mẹ và con ở bên nhau. Trong cuộc sống hiện đại, các bậc phụ

huynh đều rất bận rộn, vậy hãy biến giây phút ở bên con thành quãng thời gian có giá trị, vui vẻ và hiệu quả, là cơ hội vàng để tiến hành hoạt động giáo dục tùy cơ.

Mỗi người đều có 24 giờ mỗi ngày. Vậy sao lại có những đứa trẻ học giỏi, giàu kiến thức, thành đạt hơn? Điều này phần lớn là do hiệu suất sử dụng thời gian của trẻ cao. Tại sao nhiều gia đình có mối quan hệ tốt, tình cảm giữa cha mẹ và con cái rất gắn bó, điều này phụ thuộc vào việc cha mẹ có biến thời gian ở bên con thành quãng thời gian có ích và những ký ức đẹp hay không?

Thời gian ở bên con trôi qua thật nhanh. Vì bình thường rất bận rộn nên vợ chồng tôi luôn có một ý thức rằng phải lên kế hoạch thế nào để có thể tranh thủ được quãng thời gian ở bên con, biến đó thành “quãng thời gian vàng”.

Khi Hạ Dương còn nhỏ, chồng tôi đạp xe đưa con đi khắp phố lớn ngõ nhỏ, và luôn giảng giải cho con nghe những vấn đề về thiên văn, địa lý, lịch sử, văn học bằng cách đơn giản, dễ hiểu.

Về điểm này, hai vợ chồng tôi đều có chung quan điểm: Quá trình thu nạp kiến thức chính là quá trình tích lũy. Mặc dù, sau này Hạ Dương cũng không nhớ được bao nhiêu, nhưng chúng tôi tin rằng, quá trình giáo dục tùy cơ đó đã giúp con học hỏi được nhiều điều.

“Giáo dục tùy cơ” là trong cuộc sống đời thường, gặp hoàn cảnh nào, phụ huynh sẽ mượn hoàn cảnh đó để dạy dỗ con trẻ, để trẻ học hỏi được một số điều có giá trị trong hoàn cảnh này. Có thể hiệu quả tại thời điểm đó không rõ nét, nhưng kiến thức sẽ được tích lũy dần dần thông qua hoạt động giáo dục tùy cơ này.

Hoạt động giáo dục tùy cơ này cần chú ý đến bối cảnh, thời điểm. Khi Hạ Dương còn nhỏ, tôi sẽ đứng trong phòng ngủ và nói với con rằng, ai cũng phải học cách sắp xếp giường ngủ và dọn dẹp phòng gọn gàng; trong bữa ăn tôi sẽ nói phải giữ vệ sinh, trước khi ăn phải rửa tay, nhai không nên phát ra tiếng, không làm rơi vãi... Có câu “Không nên ngồi trong phòng ngủ mà kể cho trẻ nghe chuyện

về con khỉ”. Ngồi trong phòng ngủ mà kể cho trẻ nghe chuyện về khỉ trong cuốn sách, chắc chắn sẽ không hiệu quả bằng đứng trong vườn bách thú kể. Và nếu đứng trong vườn bách thú mà giảng giải cho trẻ về sự ngăn nắp trong phòng ngủ, những quy định khi ăn cơm thì cũng không phù hợp.

Tôi không nói với con bằng giọng điệu bực bội, hay giọng kẻ cả của người bề trên, mà nói chuyện một cách tự nhiên, thân mật. Hoàn cảnh nào có nội dung đó, nhưng nếu bầu không khí khiến mọi người cảm thấy thoải mái thì sẽ hiệu quả hơn.

Con người thời hiện đại quá bận rộn nên hãy biến thời gian ở bên con thành “quãng thời gian vàng”. Tôi đã tranh thủ thời gian ở bên con khi xếp hàng, khám bệnh, đưa con đi học, đi du lịch, ăn cơm, trước giờ đi ngủ... chú ý quan sát quãng thời gian ấy có thể giúp con phát triển hay không. Ví dụ, khi Hạ Dương còn nhỏ, trong khi đứng đợi xe bus, tôi liền bảo con cầm một quyển sách con thích để tôi đọc cho con nghe. Lớn lên con hình thành thói quen, nếu ra khỏi nhà, dù là đi du lịch xa hay đi đâu nửa ngày, chỉ cần có thể là con luôn mang theo một quyển sách mà mình thích. Tích tiểu thành đại, dần dần con đã có được khả năng đọc sách với tốc độ nhanh. Thỉnh thoảng cho con cùng đi gặp gỡ bạn bè tôi luôn có ý thức cho Hạ Dương tham gia vào một cách thích hợp, hoặc để con trông những em bé ít tuổi hơn, hoặc để con trao đổi với nhân viên phục vụ, hoặc để con nghe cuộc nói chuyện của những người đến tham gia bữa tiệc... Sự sắp đặt này diễn ra một cách có ý thức, nhưng không mang tính bắt buộc, là cách giáo dục tùy cơ kín đáo, trong đó, cha mẹ đóng vai trò định hướng, con trẻ là người thực hiện.

Trong môi trường tự nhiên đó, Hạ Dương đã học được cách quan sát, cách bày tỏ suy nghĩ của mình, cách giao lưu với mọi người và cách để thời gian của mình không trôi qua một cách vô ích.

Hoạt động “giáo dục tùy cơ” của chúng tôi đối với con là sự giáo dục mang ý nghĩa vĩ mô, là sự giáo dục tổng hợp trên mọi phương diện, bồi dưỡng phẩm chất đạo đức, chỉ số IQ, EQ, AQ... cho con. Khi con gặp vấn đề gì khó khăn trong công việc, chúng tôi đều thảo luận và chú ý định hướng đúng đắn cho con.

Một lần, Hạ Dương cãi nhau với bạn, tôi không mắng con, cũng không bênh vực con mà gọi mấy đứa trẻ lại, tìm hiểu tình hình rồi nói với Hạ Dương: “Con và bạn cãi nhau vì quan điểm của con không được các bạn đồng tình. Về sau nếu lại xảy ra tình huống như thế này, con nên nói ra suy nghĩ và lý do của mình để các bạn có thể hưởng ứng cách làm của con. Nếu mọi người đều không đồng ý với quan điểm của con chứng tỏ ý tưởng đó chưa đủ sức thuyết phục, con cần nghiêm túc suy nghĩ về mình và chịu khó lắng nghe ý kiến của mọi người”.

Trong các cuộc thảo luận có vẻ như vô tình, chúng tôi đã nói với con trẻ nên quan hệ với mọi người như thế nào, thế nào là chính trực, thế nào là tốt bụng, thế nào là không đúng, lúc nào cần kiên trì, lúc nào cần thỏa hiệp, nhượng bộ... Rất nhiều nguyên tắc và kỷ luật của thế giới người lớn đã được gieo vào trái tim con trẻ. Sau khi trưởng thành, sở dĩ Hạ Dương có thể nhanh chóng thích nghi với môi trường mới là do từ nhỏ đã được hưởng sự “giáo dục tùy cơ” trong gia đình. Như vậy, chỉ cần mất mấy phút là bạn đã có thể truyền đạt cho con một kỹ xảo mới, một niềm tin mới, một suy nghĩ mới và một phương pháp mới để nhìn nhận sự vật. Trong “quãng thời gian có giá trị”, chúng ta cần kịp thời gợi mở để con trẻ được chơi mà học.

Tôi là một người không thích để thời gian trôi qua một cách vô ích, không muốn lãng phí một giây phút nào. Nếu ở nhà một mình, cho dù là lúc đi giày, thay quần áo, ăn cơm, tôi cũng phải bật tivi để tiếp nhận các thông tin. Đến bây giờ, khi làm một số việc vặt trong nhà, tôi vẫn tranh thủ làm thêm một việc khác, để hiệu suất sử dụng thời gian tăng gấp đôi, gấp ba, như vậy trong lòng cảm thấy vô cùng phấn khởi.

Khi con còn nhỏ, tôi đã đăng ký dạy môn nghe ở trường đại học bởi như thế tôi vừa có thể chăm lo cho Hạ Dương, vừa đảm bảo cho công việc của mình. Khi Hạ Dương ngủ, tôi vừa làm việc nhà vừa nghe băng để chuẩn bị bài giảng.

Tôi thường nói với con rằng, điểm khác biệt lớn giữa con người với con người là việc sử dụng thời gian ngoài giờ học, ngoài giờ làm việc. Khi còn làm công nhân, trong lúc đồng nghiệp làm lót giày, nói

chuyện, thì tôi đọc sách; khi làm giảng viên đại học, trong khi các đồng nghiệp khác lên lớp xong là nghỉ thì tôi lại nghiên cứu phương pháp giảng dạy, biên soạn giáo trình, mở trường.

Bạn bè thường trêu tôi rằng: “Thành tích của Hạ Dương khi nhỏ là do mẹ cháu biết cách giành giật thời gian từ tay ông già thời gian”. Tôi nói: “Không phải tôi giành giật được mà tôi đã rèn được cho con trai một thói quen, thói quen sẽ làm thay đổi cuộc đời con”.

Trong lúc tắm rửa, tôi sẽ kể cho con nghe câu chuyện về sự sống và nước, nói cho con biết những kiến thức về vấn đề vệ sinh, chơi thuyền giấy với con; trước giờ đi ngủ, tôi sẽ kể cho con nghe truyện cổ tích, bảo con nhắm mắt lại và kể cho tôi nghe những chuyện đã xảy ra với con trong ngày, và cả những câu chuyện con đang nghĩ; trên tàu, tôi sẽ biến toa tàu thành “lớp học” của con ...

Như vậy, chúng ta có rất nhiều thời gian có thể ở bên con, chỉ cần có ý thức đó và nắm được nghệ thuật chơi cùng con, chúng ta có thể biến thời gian ở bên con thành “quãng thời gian có giá trị”. Cách giáo dục tùy cơ, rèn luyện thói quen theo phương pháp này cũng giúp trẻ có được khả năng sử dụng thời gian một cách hiệu quả trong những năm tháng tiếp theo của cuộc đời.

Tôi chép bài tập hộ con

Tôi có một người bạn, từ khi con học tiểu học cho đến hết trung học cơ sở ngày nào chị cũng kèm con làm bài tập. Những năm qua, gia đình chị cũng chẳng mua tivi, tối đến có rất ít thời gian làm việc của riêng mình, trong khi thành tích học tập của con chị lại không được như ý.

Tôi xuất thân là nhà giáo, dĩ nhiên tôi biết bài tập có ý nghĩa như thế nào đối với con trẻ, nhưng tôi vẫn làm trái với “nguyên tắc”. Bình thường tôi rất ít khi hỏi đến bài tập của con, nhưng lần này tôi phát hiện ra rằng con vừa hậm hực nói “Chán ngắt” vừa mần mò đống bài tập. Khi hỏi rõ nguyên nhân mới biết do có rất nhiều bạn không chịu làm bài tập, nên hôm nay cô phạt cả lớp phải

viê´t lại mười lâ`n bài của ngày hôm qua. Tôi hỏi Hạ Dương đã nă´m hê´t được kiê´n thức chưa, con nói đã nă´m được hê´t. Tôi liê`n hỏi con một sô´ câu trong bài để kiểm tra, thâ´y con đã nă´m được hê´t các vâ´n đê`, tôi nói: “Mẹ cũng đang có thời gian rỗi, để mẹ viê´t giúp con”. Và thê´ là tôi liê`n chép hê´t sô´ bài tập còn lại hộ con.

Dĩ nhiên cách làm này râ´t không ổn, sau chuyện đó tôi đã đê´n gặp và trao đổi với cô giáo Hạ Dương, cô giáo cũng bày tỏ sự thông cảm trước việc làm này. Tôi kể chuyện này là muô´n nói quan điểm của tôi trước việc học hành của con trẻ - không nên để trẻ dành tâ´t cả quỹ thời gian cho việc làm bài tập.

Học chương trình sách giáo khoa hay học thêm đê`u là sự chuẩn bị giúp một đứa trẻ có tô´ châ´t tô´t. Tôi không muô´n con trai mình là một “đứa trẻ ngoan” chỉ biê´t làm bài tập. Ngoài giờ học, để trẻ tự đi trải nghiệm, đôi khi còn hiệu quả hơn đọc mười cuô´n sách, bởi có những điê`u không thể học được qua sách vở. Ngoài giờ học, cha mẹ nên để trẻ làm những việc có ích cho sự trưởng thành và phát triển của trẻ.

Dĩ nhiên, nói như vậy không có nghĩa là bài tập không quan trọng đô´i với trẻ. Tiê`n đê` của việc làm bài tập vê` nhà là trẻ đã rèn được thói quen hoàn thành bài tập một cách hiệu quả, châ´t lượng và nă´m được các nội dung trong bài.

Khi con trẻ mới đi học tiểu học, râ´t nhiê`u bậc phụ huynh sẽ cảm thâ´y vô cùng mệt mỏi vì phải giúp con làm quen với râ´t nhiê`u vâ´n đê`, vì tô´i nào cũng ngô`i kèm con làm bài tập. Tôi có một người bạn, từ khi con học tiểu học đê´n hê´t trung học cơ sở, ngày nào chị cũng kè kè kèm con làm bài tập. Những năm qua, gia đình chị cũng chẳng mua tivi, tô´i đê´n chị có râ´t ít thời gian làm việc riêng, trong khi thành tích học tập của con chị lại không được như ý. Chị cũng thường xuyên vừa kèm con làm bài tập vừa că`n nhă`n, khiê´n con trẻ râ´t hậm hực mà bản thân chị cũng khổ sở.

Tôi cảm thâ´y mình râ´t may mă´n vì từ ngày đâ`u tiên Hạ Dương đi học, tôi không hê` cảm thâ´y khổ sở hay mệt mỏi bởi tôi đã bỏ ra râ´t nhiê`u tâm huyê´t để dạy dỗ con trong “giai đoạn then chô´t”

tiền tiểu học và chúng tôi đã có sự chuẩn bị chu đáo trong giai đoạn quá độ quan trọng giữa mầm non và tiểu học.

Sau khi trẻ đến tuổi đi học, các bậc cha mẹ cần chú trọng rèn luyện hai thói quen vô cùng cần thiết để nâng cao thành tích học tập của con.

Thói quen thứ nhất là trong lớp tập trung nghe giảng, tích cực đưa ra các câu hỏi. Trong giờ học trẻ có tập trung nghe giảng hay không phần lớn được quyết định bởi khả năng tập trung của một đứa trẻ. Khả năng tập trung của một đứa trẻ cần được rèn luyện khi trẻ còn nhỏ, khả năng này được hình thành một cách từ từ trong quá trình trưởng thành của trẻ, một hai ngày rất khó thu được kết quả. Nếu không rèn cho trẻ khả năng tập trung khi còn nhỏ, khi vào lớp 1, cha mẹ cần thường xuyên trao đổi với giáo viên, vì giáo viên nắm rất rõ tình hình học tập trong lớp của con. Thời gian Hạ Dương vào lớp 1 trùng với giai đoạn tôi sang Anh học, bà ngoại luôn quan tâm đến tình hình nghe giảng của con, thường xuyên gặp gỡ và trao đổi với giáo viên. Những nội dung cô giáo giảng trên lớp là phần kiến thức chính trong chương trình học của con trẻ, nếu trẻ không nghe giảng kiến thức này thì sẽ giống như trẻ đến bữa không chịu ăn cơm, phải dựa vào đồ ăn vặt sau bữa chính để bổ sung dinh dưỡng, như thế sẽ mắc chứng “suy dinh dưỡng”.

Từ nhỏ Hạ Dương đã thường xuyên đưa ra những thắc mắc. Một lần, cô giáo đã phải thốt lên rằng: “Cậu nhóc này còn nhỏ mà sao có nhiều câu hỏi thế nhỉ?”.

Cô Hà – giáo viên môn Hóa học của Hạ Dương hồi cấp hai rất quý con. Đến tận bây giờ cô vẫn còn nhớ như in rằng, không những sau giờ học Hạ Dương hỏi rất nhiều câu hỏi, mà sau khi làm xong bài tập, ngày hôm sau đến trường con lại có rất nhiều thứ để hỏi cô. Những câu hỏi đó là suy nghĩ của con trong quá trình làm bài tập hoặc khi theo dõi những vấn đề liên quan đến hóa học dù không phải là nội dung trong sách, con cũng nhờ cô giải đáp. Sách hóa học, sinh học của con luôn được vẽ nhằng nhịt, rất nhiều phần trong đó là những câu hỏi của con. Cô giáo nói, học sinh mà cô gặp nhiều

nhất trong văn phòng, không phải là lớp phó học tập phụ trách môn này mà là Hạ Dương hay thắc mắc.

Rất nhiều đứa trẻ không hiểu hết nội dung trong sách, về nhà khi làm bài tập muốn hỏi cha mẹ, nhưng chưa chắc cha mẹ đã giải đáp được. Nên khuyến khích trẻ kịp thời hỏi giáo viên những nội dung chưa hiểu hết trong giờ học hoặc ngay sau buổi học, để trẻ mang câu trả lời của giáo viên về nhà hoàn thành bài tập của ngày hôm đó. Giáo viên là người giải đáp thắc mắc tốt nhất, không có người giáo viên nào không thích trả lời câu hỏi do những học sinh ham học đưa ra.

Thói quen thứ hai là sau khi tan học cần phải hoàn thành bài tập một cách kịp thời, nghiêm túc, độc lập, hiệu quả. Sau khi trẻ tan học, nhiệm vụ quan trọng của cha mẹ là đôn đốc con làm bài tập về nhà. Tôi cũng rất chú trọng bài vở của con, nhưng luôn chú ý rèn luyện cho Hạ Dương thói quen hoàn thành bài tập một cách nhanh chóng, chất lượng, không để việc làm bài tập chiếm quá nhiều thời gian khác của con.

Thành tích học tập tốt quan trọng nhưng không phải là duy nhất trong quá trình trưởng thành của trẻ. Bài tập về nhà là nền tảng giúp con đạt thành tích cao trong học tập, nhưng không phải là nội dung duy nhất để bồi dưỡng tố chất tổng hợp cho con. Một đứa trẻ nếu có thể hoàn thành bài tập giáo viên giao một cách nhanh chóng, chất lượng, thì sẽ có nhiều thời gian và năng lượng hơn để khám phá các kiến thức trong những lĩnh vực khác, thỏa sức chơi những trò chơi mà trẻ thích. Việc tích lũy được nhiều hay ít kiến thức ngoài chương trình học phụ thuộc vào hiệu suất sử dụng thời gian sau khi tan học của trẻ. Trẻ này có thể dùng một giờ đồng hồ để hoàn thành ba bài tập, trong khi trẻ khác phải mất ba giờ đồng hồ mới có thể làm xong một bài tập. Trường hợp đầu tiên có hiệu suất sử dụng thời gian cao hơn trường hợp sau nên có nhiều thời gian sau để khám phá được nhiều kiến thức và mở mang được tầm nhìn hơn.

Khi bắt đầu đi học, Hạ Dương thường hoàn thành bài tập cô giáo giao trong thời gian rất nhanh. Như thế con có đủ thời gian để làm

những việc mà con có hứng thú, như đi chơi, đọc sách, mày mò nghịch ngợm máy tính, có thể xem tivi, tham gia một số hoạt động cùng với người lớn, thảo luận nhiều vấn đề với chúng tôi...

Đối với con, học tập là một khái niệm rộng và diễn ra một cách độc lập.

Học tập là một khái niệm rộng, thành tích ở trường chỉ là một phần trong đó. Mặc dù phải đối mặt với kỳ thi cấp ba, thi đại học, nhưng nếu trong 12 năm học, nội dung mà trẻ học chỉ bó hẹp trong sách giáo khoa thì lượng kiến thức mà đứa trẻ đó tiếp thu chắc chắn sẽ không đủ. Trong thời đại bùng nổ tri thức như hiện nay, không phải chỉ kiến thức trong sách giáo khoa mới là "tri thức" và những điều mà trẻ cần học trong cuộc đời đâu phải chỉ mỗi kiến thức trong sách giáo khoa! Trong quá trình Hạ Dương học, vợ chồng tôi đều thể hiện thái độ tương đối buông lỏng. Chúng tôi cho rằng chỉ cần rèn con tập trung nghe giảng trong lớp và các thói quen tốt khác trong học tập thì đạt thành tích cao là một kết quả tất yếu. Đồng thời, những kiến thức, kỹ năng, sự phát triển trên phương diện trí tuệ, thói quen tốt, niềm say mê ngoài giờ học cũng là nhân tố quan trọng giúp trẻ nắm được các kiến thức trong chương trình học và nâng cao thành tích học tập.

Có nhiều phương pháp giáo dục, nhưng mục đích giáo dục thì chỉ có một, đó là để trẻ thành tài. Phương pháp "giáo dục buông lỏng" của chúng tôi không hẳn đã thích hợp với những đứa trẻ khác. "Mục đích của giáo dục là một ngày nào đó sẽ không phải dạy". Trong quá trình giáo dục con trẻ, một nhiệm vụ quan trọng là bồi dưỡng khả năng tự học và tự giáo dục mình của trẻ. Bề ngoài chúng tôi "buông lỏng giáo dục" đối với con, nhưng thực tế là muốn rèn cho con thói quen tự sắp xếp thời gian, sử dụng quỹ thời gian một cách có hiệu quả.

Tôi cho rằng, quỹ thời gian của trẻ và của các bậc phụ huynh đều rất đáng quý. Nếu tối nào các bậc phụ huynh cũng dành hết thời gian để giám sát con làm bài tập thì không những phụ huynh không có thời gian cho bản thân, mà con trẻ cũng cảm thấy bực bội bất an. Điều này sẽ ảnh hưởng xấu đến mối quan hệ giữa cha mẹ và con cái.

Hãy để trẻ rèn thói quen hoàn thành bài tập vê` nhà một cách độc lập, hiệu quả. Như thê´, cha mẹ cũng có thời gian nâng cao châ´t lượng cuộc sô´ng và tô´ châ´t cá nhân, trở thành một tâ´m gương sáng cho trẻ.

"Không quản" là một biện pháp và "không học" là một cảnh giới.

Truyê`n thụ kiê´n thức là việc đơn giản hơn nhiê`u so với sự tự hoàn thiện bản thân.

Thế giới ngoài kia rất tuyệt vời

Khi ra ngoài ăn cơm, tôi thường bảo Hạ Dương nói với nhân viên phục vụ yêu câ`u của chúng tôi như: "Hạ Dương, con ra nói với cô â´y cho thêm ít muô´i vào đô` ăn của mình"... Từ những việc nhỏ đó, chúng tôi mong muô´n con có thể trao đổi, chuyện trò với người khác để họ thâ´u hiểu và giúp đỡ mình.

... Đột nhiên, tôi phát hiện ra giữa bờ và lớp băng có nước đang chảy. Tôi lập tức hiểu ra vâ´n đê`! Không còn thời gian cho tôi suy nghĩ, tảng băng dưới chân liê`n nứt toác, tôi ướt như chuột lột. May mà nước không sâu, chỉ ngập đê´n thă´t lưng. Lạnh buô´t. Cảm giác đó thật không dễ chịu chút nào! Băng trong hô` cũng khá dày, cha tôi đứng phía sau nên không bị ngã. Tôi lô`m cô`m bò lên bờ, rô`i lại loạng choạng ngã thêm lâ`n nữa, lâ`n này thì người vừa dính băng vừa dính đâ´t, gâ`n như đã trộn thành bùn...

Đây là một đoạn trong bài tập làm văn của Hạ Dương hô`i tiểu học, kể vê` quá trình thám hiểm hô` băng với cha trong ngày 30 Tê´t. Đê´n bây giờ tôi vẫn còn nhớ hình ảnh "thảm hại" của hai cha con khi vê` đê´n nhà.

Trong ký ức của chúng tôi có vô vàn hình ảnh tương tự như vậy.

Hô`i nhỏ, xe đạp của cha mẹ là phương tiện du lịch nhiê`u nơi của Hạ Dương, từ cái ao trước nhà, công viên, đô`i núi ở ngoại ô, đô`ng ruộng cho đê´n các con ngõ nhỏ trên phô´... Chô`ng tôi vô´n là một

người thích xê dịch, sau khi con có thể ngồi sau gác ba ga, anh liền tha con đi khắp nơi. Vốn là một người thích yên tĩnh, nhưng từ khi có con, tôi cũng đã trở thành bà mẹ không yên tĩnh nhất. Họ hàng, bạn bè thường trêu tôi là một "lữ khách" không biết mệt mỏi.

Khi Hạ Dương còn nhỏ, chúng tôi thường đưa con đi đến những nơi gần và khi đó hoa cỏ cây cối, người đi đường, xe cộ... đều trở thành giáo cụ để tôi tiến hành công cuộc giáo dục tùy cơ đối với con. Đến khi con lớn thêm chút nữa, chúng tôi đưa con đến những nơi xa hơn, để con học hỏi được nhiều kiến thức mới trong không gian, thời gian rộng rãi hơn. Chúng tôi chi tiêu rất tiết kiệm, nhưng trong vấn đề du lịch của con, chúng tôi luôn cố gắng đầu tư nhiều nhất phù hợp với khả năng của mình.

Còn nhớ, năm 1992 khi tôi đang công tác ở Chu Hải, tiền lương mỗi tháng là 5.000 tệ. Ở thời điểm ấy, mức thu nhập đó là khá cao, nhưng sau một năm làm việc, tôi cũng không tiết kiệm được nhiều. Tiền của tôi hồi ấy đều chi cho các khoản đi chơi của con. Khi đó, tôi đã đưa con đi khắp các núi non, sông ngòi nổi tiếng ở miền Nam, đi xem các cuộc triển lãm công nghệ cao và các buổi biểu diễn nghệ thuật, chỉ cần đó là điều con trẻ có thể trải nghiệm là tôi lại đưa con đi khám phá, để con cảm nhận và học hỏi những kiến thức nhân văn, tự nhiên, lịch sử không có trong sách vở ở các môi trường khác nhau.

Để con có nhiều cơ hội tiếp xúc với thế giới bên ngoài, thậm chí có lần chúng tôi còn đưa con đi chơi trong khi con chuẩn bị thi cuối kỳ. Tôi nghĩ, những kiến thức trong sách vở có thể nhanh chóng bổ sung, nhưng một chuyến du lịch có ý nghĩa lại rất khó có cơ hội thực hiện. Chính vì vậy, thà là để con bớt đi mấy điểm trong bài thi, chứ tôi không muốn để con mất đi cơ hội tiếp xúc với thế giới.

Thời gian đầu là chúng tôi đưa con đi, khi con lớn chúng tôi đăng ký cho con đi với đoàn du lịch, trại hè hoặc đến nhà bạn bè, người thân. Sau khi đi Thanh Đảo tham gia trận chung kết trại hè tiếng Anh toàn quốc, con đã "kết thân được với mấy người bạn rất có tố chất, rất thú vị".

Năm 15 tuổi, Hạ Dương đã cùng đoàn du lịch người lớn đi Tây Tạng. Một lần, sau khi đi Thiểm Bắc về, con còn học được tiếng Thiểm Bắc, rồi thường xuyên hát dân ca Thiểm Bắc cho chúng tôi nghe.

Phong tục tập quán, cuộc sống con người ở các vùng miền khác nhau đã giúp con tìm hiểu các nền văn hóa khác nhau, biết được thế giới bên ngoài vô cùng đa dạng. So với bạn bè cùng trang lứa, vốn kiến thức, trải nghiệm của Hạ Dương phong phú hơn nhiều.

Hạ Dương từng có hai tấm bản đồ là bản đồ Trung Quốc và bản đồ thế giới. Trên hai tấm bản đồ này, con đều dùng mực đỏ nối những địa điểm con đã đi qua với thành phố Tế Nam nơi chúng tôi ở. Trên tấm bản đồ Trung Quốc đã có mấy chục đường nối màu đỏ, tuổi còn nhỏ mà dấu chân con đã đặt tới trên 20 tỉnh thành. Dốc Tây Bách, cầu Triệu Châu, động Diêm An, Bắc Kinh, Thượng Hải, Tân Cương, Tây Tạng.

Hiện nay, trên tấm bản đồ thế giới của Hạ Dương xuất hiện ngày càng nhiều vạch đỏ. Tôi mong muốn ngoài việc học tập, con sẽ khám phá được nhiều vùng đất, cảm nhận được nhiều cảnh quan thiên nhiên, nhiều nền văn hóa, nhiều kiến thức lịch sử. Tôi không quá lo lắng về các chuyến đi của con vì con đã nắm được những kiến thức cơ bản về du lịch, và có khả năng phân biệt đúng sai, khả năng giao tiếp và khả năng tự bảo vệ mình. Con đã rèn luyện được những khả năng này nhờ những chuyến đi dặm trường mà con đã thực hiện.

Một nữ tiến sĩ tâm lý học người Anh đã từng nói rằng:

Mọi tình yêu trên thế giới này đều lấy sự tụ hội làm mục đích, duy chỉ có tình yêu của cha mẹ đối với con cái lấy sự phân ly làm mục đích mà thôi. Tình yêu thành công thực sự của cha mẹ chính là cố gắng để con sớm trở thành một cá thể độc lập, tách ra khỏi sinh mệnh của bạn, sự phân ly đó diễn ra càng sớm thì bạn càng thành công.

Để những chú hổ con sớm độc lập, hổ mẹ sẽ đuổi những chú hổ con đi một cách có ý thức; nếu gà con chỉ biết nấp dưới đôi cánh của mẹ, cũng sẽ không thể học được cách kiếm mồi; và nếu chú chim ưng con chỉ biết dựa vào sự bảo vệ của mẹ thì mãi mãi không thể sải cánh bay liệng trên bầu trời. Các bậc cha mẹ cần phải dùng tình yêu vươn xa để tạo cho con trẻ không gian rộng hơn, sớm để trẻ thoát khỏi gia đình và thích nghi với xã hội.

Một lần, bạn học của Hạ Dương hỏi con rằng: "Hạ Dương, tớ thấy cậu đi ngao du khắp nơi, việc gì cũng giỏi, điều đó là do cậu đọc được trong sách vở hay là do cha mẹ cậu dạy cậu?". Hạ Dương liền nói vui rằng: "Tại sao không thể tự mình rèn luyện nhỉ?".

Đúng vậy, khả năng thích nghi với xã hội của Hạ Dương tương đối tốt, con có thể giao tiếp với nhiều người, từ người già người trong độ tuổi trung niên, bạn bè cùng trang lứa đến những người ít tuổi hơn. Khả năng thích nghi này là kết quả của một quá trình, từ khi con còn nhỏ, chúng tôi đã có ý thức tạo cho con cơ hội để tự rèn luyện.

Ví dụ, khi ra ngoài ăn cơm, tôi thường bảo Hạ Dương nói với nhân viên phục vụ yêu cầu của chúng tôi như: "Hạ Dương, con ra nói với cô ấy cho thêm ít muối vào đồ ăn của mình"... Từ những việc nhỏ đó, chúng tôi mong muốn con có thể trao đổi, chuyện trò với người khác để họ thấu hiểu và giúp đỡ mình.

Còn nhớ lúc nhỏ, Hạ Dương đến bệnh viện khám bệnh, tôi liền cho con xếp hàng, lấy số, tôi đứng bên cạnh đợi. Sau khi con kiễng chân lấy số xong, con liền cầm sổ khám bệnh đến phòng bác sĩ, tôi bảo con tự trình bày bệnh tình với bác sĩ. Con tự ngồi trên ghế, tôi đứng bên cạnh. Tôi muốn thông qua những việc nhỏ này để rèn luyện khả năng diễn đạt ngôn ngữ và khả năng giao tiếp với mọi người của con. Để con dùng lời lẽ của mình giải quyết vấn đề của mình, như thế sự tự tin và tính độc lập của con sẽ được tăng lên mỗi ngày.

Dĩ nhiên, hoạt động bồi dưỡng tính độc lập này là một quá trình diễn ra từ từ. Giống như việc lúc đầu tôi bế con, sau đó dắt con, tiếp nữa là đi đằng sau con, cuối cùng là nhìn con bước ra khỏi

tâ`m nhìn của mình, dâ`n dâ`n, con có thể làm một sô´ việc một cách độc lập.

Sự tự tin và khả năng tham gia vào các hoạt động xã hội của con người được tăng cường không ngừng thông qua sự thành công của những việc nhỏ.

Hô`i nhỏ, mỗi lâ`n đưa Hạ Dương đi chơi, tôi đê`u để con xê´p hàng mua vé, tôi đứng bên cạnh đợi. Mâ´y lâ`n đi Bă´c Kinh, lâ`n đâ`u tiên tôi đưa con đi chơi khă´p nơi, lâ`n thứ hai con đã lớn hơn, tôi phải đi họp nên đã cho con chơi ở một địa điểm nào đó nửa ngày rô`i quay vê` chỗ cũ. Sau đó, con nói muô´n đi Bă´c Kinh mua sách, tôi suy nghĩ và thâ´y con đã có thể tự đi một mình nên đã đô`ng ý. Thông qua những sự việc này, con cảm thâ´y tự tin, tự hào và những cảm giác này sẽ được tăng lên sau mỗi chuyê´n đi.

Chúng tôi cô´ tình để con tiê´p xúc nhiê`u với người lạ, qua đó sẽ tiê´p nhận được nhiê`u kiê´n thức, nhiê`u sự kích thích mới, giúp con được từng trải hơn. Như thê´, con sẽ không cảm thâ´y luô´ng cuô´ng, khó chuyện trò khi gặp người lạ. Tiê´p xúc nhiê`u thì kiê´n thức mới rộng.

Mỗi chúng ta đê`u có nguyện vọng yêu và được yêu, đê`u mong muô´n được người khác đón nhận. Mô´i liên hệ tâm lý giữa chúng ta với người khác là nê`n tảng của đời sô´ng tình cảm của chúng ta.

Trong tiê´ng Anh có từ “social”, nghĩa là xã giao, mang tính xã hội. Trong xã hội, một người phải học được cách “social”. Nó không phải là “social” mang vẻ giả tạo và có “thủ đoạn”, mà là khả năng nhận biê´t được cảm nhận của người khác, thâ´u hiểu nhu câ`u tình cảm của người khác. Khả năng này có thể ứng dụng trong nhiê`u mặt của đời sô´ng: Quan hệ với bạn đời, nuôi dạy con cái, bán hàng, quản lý, thậm chí là các hoạt động chính trị, ngoại giao, kinh tê´, văn hóa…

Khi tôi còn trẻ, mặc dù trong lòng tràn đâ`y nhiệt huyê´t, nhưng đứng trước người lạ, đôi lúc tôi vẫn thâ´y không tự tin, thiê´u cảm giác an toàn. Tôi không muô´n con trai mình phải trải qua cảm giác ngại ngùng và thiê´u an toàn đó, tôi muô´n con có được khả năng

“social” tốt bằng một phương thức tự nhiên. Không phải là kiểu bẻm mép mà là khả năng giao tiếp xã hội gần gũi, chân thành, khiến người khác vui vẻ, tâm phục khẩu phục, từ đó được người khác tôn trọng, gần gũi và đón nhận.

Đặc biệt là trong môi trường xã hội ngày càng quốc tế hóa như hiện nay, khả năng diễn đạt ngôn ngữ bao gồm cả tiếng Anh, sự hiểu biết về các phong tục tập quán khác nhau, sự đồng thuận trước nền văn hóa đa nguyên, những trải nghiệm về giao tiếp xã hội đều có thể giúp con rèn luyện tính xã hội tốt.

Chính vì vậy, chỉ cần có thể là tôi lại đưa con đi cùng, một là có thể tận dụng thời gian, vừa không ảnh hưởng đến công việc, vừa được ở bên con; hai là cố gắng cho con tham gia một số hoạt động và công việc của chúng tôi. Hồi ấy câu lạc bộ tiếng Anh của chúng tôi thường xuyên tổ chức một số hoạt động, Hạ Dương là một thành viên tham gia tích cực. Trong dịp Noel, con đóng vai ông già Noel, gửi lời chúc tới mọi người bằng tiếng Anh; đến ngày Valentine, con làm MC cho chương trình biểu diễn. Con là hội viên nhỏ tuổi nhất trong câu lạc bộ, thường xuyên chạy chỗ nọ, ngó chỗ kia nhiệt tình giúp đỡ mọi người.

Năm 1997, chúng tôi tổ chức hoạt động ký tên “Chúc mừng ngày quốc tế thiếu nhi đón Hồng Kông trở về tổ quốc” thu hút đông đảo các bạn nhỏ tham gia. Tôi đã giao cho Hạ Dương một số công việc mà con có thể làm được: Con làm MC song ngữ; con là người đầu tiên ký tên lên tấm băng rôn đó. Hiện nay, tấm băng rôn dài 8 mét gồm hàng nghìn nét chữ non nớt đó vẫn đang được lưu giữ ở Hội quán Hội đồng hương Hà Bắc - Sơn Đông của Hồng Kông.

Người xưa nói rằng “Đọc ngàn cuốn sách, đi ngàn dặm đường”. Tôi cho rằng cần bổ sung thêm về: Giao lưu với ngàn người. Từ khi Hạ Dương còn rất nhỏ, tôi đã tranh thủ mọi cơ hội để con được sống trong một đại gia đình chứ không phải chỉ bó hẹp trong không gian chỉ có cha mẹ, ông bà nội, ông bà ngoại, cậu, cô... Để con cảm nhận được tình yêu từ nhiều người thân, người quen, người lạ và người ở độ tuổi khác nhau, để con tăng cường khả năng thích nghi với xã hội.

Chỉ khi được trải nghiệm nhiê ̀u, gặp gỡ nhiê ̀u, một đứa trẻ mới cảm thâ ́y an toàn và tự tin trong mọi hoàn cảnh, mới có thể ứng phó thuâ ̀n thục với mọi vâ ́n đê ̀, mới trở thành một người có khả năng giao tiê ́p xã hội, có khả năng điê ̀u phô ́i công việc và tinh thâ ̀n hợp tác tương đô ́i cao.

Giúp con có nhiều niềm đam mê

Tâm lý khám phá của trẻ câ ̀n được thỏa mãn, óc sáng tạo của trẻ câ ̀n được phát triển, trí tưởng tượng của trẻ câ ̀n được bay bổng, khả năng tập trung của trẻ câ ̀n được rèn luyện, khả năng thao tác của trẻ thậm chí được rèn luyện trong quá trình trẻ phá hỏng đô ̀ chơi, râ ́t nhiê ̀u râ ́t nhiê ̀u thứ trẻ có được là từ niê ̀m đam mê.

Có một cô bé học lớp 7, trong sáng, hoạt bát, nhiệt tình, dễ thương, râ ́t có chính kiê ́n và cũng khá "ngang ngạnh", viê ́t tiểu thuyê ́t võ hiệp, hát bài hát mới nổi, xem tivi, chơi game, thích leo núi, thích tâ ́t cả các động vật, còn muô ́n đi Tây Tạng để tìm kiê ́m cao nguyên tuyê ́t trong giâ ́c mơ...

Mẹ cô bé râ ̀u rĩ than thở với tôi ră ̀ng: "Con gái em ham thích mọi thứ, nhưng thành tích học tập thì chẳng khá lên được. Em thật sự râ ́t lo!".

Tôi liê ̀n hỏi: "Trong lớp con đứng thứ mâ ́y?".

Cô â ́y trả lời: "Lớp có 50 học sinh, con trong top 10, nhưng chẳng chịu tiê ́n lên gì cả, cứ giậm chân tại chỗ. Kiểu gì cũng phải trong top 5 chứ?".

Tôi liê ̀n thở phào rô ̀i mỉm cười.

Một cô bé ham hoạt động, nhiê ̀u niê ̀m đam mê, thành tích giữ ổn định ở mức đó sao mẹ còn râ ̀u rĩ?

Còn điê ̀u gì khiê ́n cha mẹ cảm thâ ́y phâ ́n khởi hơn là một đứa trẻ có sức sô ́ng, yêu đời, tràn đâ ̀y yêu thương?

Dĩ nhiên tôi cũng hiểu, trong cuộc cạnh tranh giáo dục lấy thành tích thi cử làm đầu, có rất nhiều phụ huynh và học sinh mắc chứng "sợ xếp thứ hạng". Trước sức ép thi cử, đôi lúc người ta rất khó nhận thấy ý nghĩa đích thực của giáo dục, hoặc dù hiểu thì cũng cảm thấy bất lực. Nhưng có một số việc, các bậc phụ huynh vẫn có thể thay đổi như đừng theo dõi sát sao điểm số của trẻ, cố gắng tạo cho trẻ môi trường trưởng thành đa dạng, bồi dưỡng niềm đam mê phong phú cho trẻ.

Tôi biết một cậu bé có thành tích học tập đứng đầu 1.000 học sinh của khối. Thông thường những đứa trẻ có thành tích học tập nổi bật như thế này sẽ có tư duy linh hoạt, và đứa trẻ có tư duy linh hoạt thường có nhiều niềm đam mê, tố chất mọi mặt đều khá ổn. Tuy nhiên một điều rất đáng tiếc rằng cậu bé này ngoài thành tích học tập tốt, không còn sở thích gì nữa, khả năng giao tiếp với mọi người cũng như khả năng diễn đạt ngôn ngữ của cậu đều không ổn.

Tìm hiểu nguyên nhân thì thấy gia đình của cậu bé này sống khá khép kín. Yêu cầu duy nhất của cha mẹ cậu là thành tích học tập tốt, ngoài ra không cho phép cậu có bất kỳ sở thích và niềm đam mê nào. Như thế, thành tích học tập của cậu cao nhưng tính xã hội và khả năng tư duy của cậu lại bị hạn chế vì cuộc sống quá đơn điệu.

Giữa con trẻ và các sự vật, tư tưởng tồn tại một mối quan hệ tự nhiên. Con người mà chúng ta bồi dưỡng là con người của xã hội, chúng ta cần bồi dưỡng niềm đam mê cho trẻ trên các phương diện thể dục, tự nhiên, thủ công, khoa học và nghệ thuật... để ngay từ nhỏ chúng được sống trong những "cuốn sách sống", học phương thức sinh tồn mới chứ không chỉ là những kiến thức đơn thuần trong sách vở.

Những điều mà con trẻ thích thường là những thứ chúng cần. Về điểm này, cha mẹ không nên làm trái với ý thích của trẻ mà cần dựa theo bản tính của trẻ, chỉ cần điều đó an toàn. Trẻ thích vẽ thì hãy để trẻ thỏa sức phát huy; trẻ thích hát thì cứ để trẻ cất cao giọng hát; trẻ thích xem phim hoạt hình thì hãy để trẻ được xem ở mức độ phù hợp... Tâm lý khám phá của trẻ cần được thỏa mãn, óc sáng tạo của trẻ cần được phát triển, trí tưởng tượng của trẻ cần được bay

bổng, khả năng tập trung của trẻ cần được rèn luyện, khả năng thao tác của trẻ thậm chí được rèn luyện trong quá trình trẻ phá hỏng đồ chơi, rất nhiều thứ trẻ có được là từ niềm đam mê.

Năm 8 tuổi, Hạ Dương tỏ ra rất có hứng thú với máy tính. Tôi liền đăng ký cho con học một lớp tin học theo lời đề nghị thiết tha của con, con là đứa trẻ duy nhất trong lớp học cùng người lớn. Hồi ấy, vẫn là hệ điều hành DOS, con đã nghiên cứu ra chương trình lập trình đơn giản và học được cách đánh máy. Lúc ấy, con chỉ học theo sở thích, nhưng sau khi trưởng thành, con phát hiện ra rằng những kiến thức học hồi nhỏ rất hữu ích. Hiện tại con được bạn bè gọi đùa là “cao thủ đánh máy tay trái”, chỉ cần ngồi trước máy tính là cảm thấy có cái gì đó rất thân thiết, dường như không cần học mà cũng nắm được phương pháp lập trình, cũng thấy vô quen thuộc với hệ thống, cũng có rất nhiều “tuyệt chiêu” khi sửa máy tính giúp bạn bè.

Lên cấp ba Hạ Dương tham gia trại hè tổ chức ở Australia, khi tham quan một trường trung học thì đúng lúc các bạn đang có giờ tin học. Con liền sử dụng phần mềm VB và chỉ trong hai phút ngắn ngủi, đã tạo ra được một phầm mềm nhỏ, khiến các bạn học sinh nước ngoài vô cùng sửng sốt.

Khi học ở trường Trung học thực nghiệm Sơn Đông, Hạ Dương tự tạo ra một chương trình “nhận dạng”. Sau khi sử dụng chương trình này, hoặc là nó sẽ bắt chước trò chơi đập cá sấu, buộc phải dùng một con trỏ chuột hình đôi môi, thơm vào ảnh Hạ Dương mới mở được khóa; hoặc là hệ thống sẽ tự động khởi động lại, sau đó đưa ra khẩu lệnh “Có thích Hạ Dương không?”. Nếu nhiều lần đưa ra câu trả lời là thích thì sẽ được qua; nếu có một lần không thích thì sẽ có hàng loạt ký hiệu hiện trên màn hình, đồng thời phát ra tiếng kêu, hỏi với giọng ồm ồm rằng “Có thích Hạ Dương không?”. Thực ra trò này không nguy hiểm, con cố tình tạo ra để dọa mọi người cho vui.

Giao diện website đầu tiên của Học viện Anh Tài và một số kết cấu tổng thể sau này là do Hạ Dương xây dựng. Hệ thống tư vấn đăng ký online đầu tiên của học viện cũng là do con viết. Hạ Dương

đã từng là người phụ trách kỹ thuật cho website, forum, hệ thống tuyển sinh, tư vấn của học viện. Khả năng có được là do từ nhỏ con đã được tiếp xúc với máy tính và mạng Internet.

Một số đồng nghiệp của tôi đến giờ vẫn hào hứng nhắc lại rằng, năm 1998, khi mới xây dựng Học viện Anh Tài, chúng tôi phải mở một tài liệu quan trọng nhưng kiểu file rất lạ, không thể mở được. Chúng tôi đã mời mấy sinh viên chuyên ngành tin học nhưng cũng không mở được, khi ấy Hạ Dương mới 14 tuổi, con loay hoay một lúc thì giải quyết được vấn đề.

Hạ Dương thích nghịch ngợm, sửa chữa đồ đạc. Sau khi vào học tại trường Đại học Cambridge, một lần nghỉ hè về Tế Nam, một người bạn học của con khi ấy đang du học tại Canada nhờ con sửa hộ máy tính của nhà, Hạ Dương vui vẻ nhận lời. Sau khi sửa xong, nghe điện thoại từ Canada gọi về, con còn nói đùa rằng: "Nhà cậu còn muốn sửa gì nữa không, tủ lạnh, máy giặt, tớ muốn tháo ra sửa hết". Khả năng tự mày mò các việc này có thể là do từ nhỏ con đã có nhiều niềm đam mê.

Tôi luôn kiên trì nguyên tắc giáo dục "ba mở": Mở ra tự nhiên, mở ra xã hội, mở ra ngoài chương trình học. Từ khi Hạ Dương còn nhỏ, chúng tôi đã chú ý phát triển nhiều niềm đam mê dựa trên sở thích của con, xem phim, nghe nhạc, tập võ, lắp ráp mô hình máy bay, làm phóng viên nhí, làm MC, du lịch, nuôi nòng nọc... Chỉ cần đó là hoạt động con thích, chúng tôi đều cố gắng đáp ứng.

Hạ Dương đã từng tham gia lớp phóng viên nhí, làm MC nghiệp dư cho nhiều chương trình thiếu nhi của kênh Giáo dục Đài Phát thanh nhân dân Quảng Đông; lồng tiếng cho các bộ phim tiếng Anh trên truyền hình; khi học cấp hai con còn làm MC khách mời cho chương trình tiếng Anh của đài phát thanh, giải đáp thắc mắc của một số sinh viên đại học ngay tại trường quay, chuyện trò còn cao hứng hơn cả MC của chương trình. Điều này có được là do con có niềm đam mê.

Trong quá trình trưởng thành của Hạ Dương, cũng như bao bậc phụ huynh khác, tôi đã đăng ký cho con học nhiều lớp năng khiếu,

nhưng các lớp mà tôi đăng ký không phải là “thư pháp”, “hội họa”, mà là các lớp có thể bồi dưỡng khả năng “ba mở” cho con, bao gồm cả lớp rèn luyện sức khỏe, ví dụ lớp vi tính, lớp phóng viên nhí, lớp mô hình hàng không, trại hè, lớp võ thuật, lớp bơi... Tôi mong con trở thành nhân tài “đa năng” hiểu biết công nghệ kỹ thuật hiện đại, có thể tự mày mò làm nhiều việc và có khả năng thích nghi cao với xã hội.

Ngoài ra, chúng tôi còn khuyến khích Hạ Dương tham gia các hoạt động và kỳ thi ở trong và ngoài trường. Hạ Dương đã nhiều lần giành được giải Olympic hóa học, sinh học, vật lý, tin học, viết văn... toàn quốc, và cũng đã từng đạt nhiều giải trong các cuộc thi tiếng Anh toàn quốc.

Thú thực là tôi không quá coi trọng vị trí xếp hạng của con trong các cuộc thi này, mà coi trọng tinh thần cạnh tranh mà con được rèn luyện thông qua quá trình tham gia các hoạt động này. Nếu thành công thì con sẽ tự tin hơn; nếu không đạt được kết quả như mong muốn thì cũng là cơ hội để con trải nghiệm cảm giác thất bại. Tất cả những điều này đều được tiến hành trên nguyên tắc tôn trọng sự lựa chọn và sở thích của con, vì thế con có thể tìm được sự cân bằng giữa việc học và niềm đam mê, giải trí, đồng thời có thể phát triển toàn diện trong sự cân bằng này.

Một người mẹ nói với tôi rằng: “Hiện nay các phương tiện truyền thông tác động rất lớn tới trẻ, ảnh hưởng đến việc học của con. Tivi nhà em gần như chẳng mấy khi bật, đường dây Internet cũng bị em bỏ đi...”.

Tôi rất lấy làm tiếc khi người mẹ này lại “lao tâm khổ tứ” như vậy.

Đối với con trẻ thời hiện đại, thông tin trên các phương tiện truyền thông là “bầu không khí xã hội” mà trẻ không thể tách rời, chúng có ảnh hưởng sâu rộng tới lối sống, tư duy, quan niệm giá trị của thế hệ thanh niên.

Các bậc cha mẹ không nên bịt chặt mắt con, không nên đóng chặt cánh cửa nhìn ra thế giới của con.

Trong thời đại kinh tế phát triển như vũ bão, hiện nay, các phương tiện thông tin đại chúng cũng ở trong thời kỳ phát triển thần tốc. Theo thống kê, phát thanh ra đời 38 năm, có 50 triệu thính giả; để đạt được con số này, truyền hình đã mất 13 năm, còn internet chỉ mất 4 năm. Trong bối cảnh các phương tiện truyền thông phát triển mạnh mẽ như thế, cha mẹ không thể cưỡng lại sự ảnh hưởng của chúng đối với trẻ, mà hãy tích cực lợi dụng chúng để mở ra nhiều cánh cửa tìm hiểu thế giới cho trẻ; làm phong phú đời sống giải trí, kiến thức, bồi dưỡng niềm say mê và óc thẩm mỹ cho trẻ, để trẻ có một cuộc sống phong phú và đa dạng hơn.

Khi Hạ Dương còn nhỏ, các phương tiện truyền thông chưa phát triển mạnh như bây giờ, nhưng tôi luôn cố gắng tìm cơ hội để con được tiếp xúc. Tôi đã đặt các tạp chí như *Nhi đồng, Em bé ngoan* cho con, khuyến khích con xem các chương trình phù hợp với độ tuổi của con trên truyền hình. Sau khi làm xong bài tập, con muốn xem tivi, nghe radio hay chơi game đều được.

Khi con lên cấp hai, các phương tiện truyền thông ngày càng phát triển, những kiến thức mà con tiếp nhận thông qua sử dụng các công cụ này cũng càng ngày càng nhiều. Máy tính, VCD, DVD, băng, học tiếng Anh, xem phim, các phương tiện truyền thông đã trở thành những kênh quan trọng để con mở rộng vốn kiến thức cho bản thân.

Khi con học ở Anh, tôi đã mua cho con các loại đĩa bày bán, bao gồm phần mềm game, mà lúc ấy trong nước còn chưa phổ biến. Tôi không hạn chế Hạ Dương chơi game, chỉ cần con hoàn thành được bài tập, đôi khi tôi còn khuyến khích con chơi. Tôi nghĩ, ý thức cạnh tranh, sự tập trung cao độ trong game có thể bồi dưỡng các phẩm chất như tăng cường ý chí, khả năng tập trung, tinh thần cạnh tranh... cho trẻ.

Dĩ nhiên cũng phải đề phòng việc con trẻ nghiện intenet. Có bậc phụ huynh vừa nhìn thấy con trẻ lên mạng liền nói: “Lại lên mạng

hả? Không được chat chit gì đâu đâ´y!”, “Chỉ được chơi một lúc thôi nghe chưa?”. Những cách giám sát này sẽ khiê´n con trẻ nảy sinh tâm lý chô´ng đô´i. Theo tôi, nên quan tâm nhiê`u đê´n trẻ, tìm hiểu những suy nghĩ của trẻ, đô`ng thời tạo cho trẻ môi trường sô´ng đa dạng hơn, phong phú hơn, định hướng cho trẻ những niê`m đam mê gâ`n gũi, sinh động trong cuộc sô´ng, để trẻ được tham gia nhiê`u hoạt động xã hội, kê´t giao nhiê`u với bạn bè, để trẻ cảm nhận được sự hâ´p dẫn tuyệt vời của thê´ giới hiện thực, trẻ sẽ không chìm đă´m trong thê´ giới ảo trên mạng.

Hiện nay, có trường học coi việc không cho phép học sinh xem tivi là một quy định bâ´t thành văn, có phụ huynh không dám để con trẻ tiê´p cận với các phương tiện truyê`n thông. Tôi cho ră`ng, cách làm này chẳng khác gì đẩy trẻ lên một hòn đảo hoang. Các phương tiện truyê`n thông giô´ng như “bữa ăn phụ có dinh dưỡng” câ`n thiê´t trong quá trình trưởng thành của một đứa trẻ, mặc dù có lẫn tạp châ´t nhưng cũng không thể vì chuyện nhỏ mà bỏ việc lớn. Giáo dục con câ`n được tiê´n hành một cách đâ`y đủ, đa dạng, từ nhiê`u góc độ, các phương tiện truyê`n thông hiện đại đưa một thê´ giới đa nguyên và lượng thông tin phong phú đê´n trước mặt từng người. Nê´u xa cách chúng thì chẳng khác gì bịt mă´t, bịt tai, khép cánh cửa tâm hô`n lại.

Tôi cho ră`ng, thành tích cao trong thi cử và các sở thích ngoài giờ học của trẻ có mô´i liên hệ tương hỗ, bổ sung cho nhau. Sở dĩ Hạ Dương đạt được điểm cao trong các kỳ thi, đô`ng thời lại có nhiê`u niê`m đam mê, có thể tự do thay đổi các kênh thông tin là do con đã rèn được thói quen nhanh chóng hoàn thành bài tập vê` nhà, nhanh chóng nă´m bă´t các kiê´n thức trong chương trình học. Ngoài ra, nhờ hoạt động truyê`n thông của các phương tiện thông tin đại chúng mà con được tiê´p nhận lượng thông tin phong phú, trực tiê´p mở rộng không gian tư duy, thúc đẩy khả năng suy nghĩ và khám phá của con, dĩ nhiên cũng góp phâ`n nâng cao thành tích học tập của con.

Trước môi trường trưởng thành ngày càng phong phú của con trẻ, cha mẹ câ`n có khả năng phán đoán, sàng lọc và lựa chọn nhâ´t định. Khi con còn nhỏ, cha mẹ sàng lọc, lựa chọn cho con; khi lớn lên, con sẽ tự sàng lọc, lựa chọn bă`ng khả năng phán đoán của mình. Con trẻ

có khả năng phán đoán và tiêu chuẩn lựa chọn như thế nào thì đó là kết quả của sự bồi dưỡng có ý thức từ phía cha mẹ.

Trong quá trình trưởng thành của Hạ Dương, tôi luôn cố gắng nói với con những tiêu chuẩn phán đoán đúng sai, thế giới quan, giá trị quan đúng đắn bằng cách con có thể hiểu ở mỗi giai đoạn, mỗi độ tuổi khác nhau. Trong sự thấm nhuần vô hình, tôi tin rằng, con đã có được khả năng phán đoán cơ bản, từ đó có thể tiếp thu những cái có lợi cho công việc học hành và đời sống tinh thần của mình giữa môi trường đầy phức tạp.

Hạ Dương nghiên cứu lĩnh vực sinh học, ngoài chương trình tiến sĩ, con còn làm trợ giảng mấy môn sinh học chuyên ngành cho sinh viên của Trinity College, ngoài ra còn tham gia vào Ủy ban học thuật và một số công tác đoàn thể khác của trường. Tuy nhiên, con không hề từ bỏ niềm đam mê với lĩnh vực tài chính và quản lý doanh nghiệp, hàng ngày luôn tất bật với phòng thí nghiệm và các hoạt động xã hội. Vợ chồng tôi cũng nhắc nhở con phải chú ý phân bổ thời gian, nhưng con nói: “Được hòa nhập với cuộc sống phong phú, được đối mặt với những thách thức ấy chính là cơ hội học hỏi ngàn năm có một mẹ ạ”.

Giờ đây Hạ Dương có thể phân bổ hợp lý, khoa học quỹ thời gian, trong khoảng thời gian ngắn có thể phát triển nhiều niềm đam mê là do thói quen và khả năng được rèn giũa từ nhỏ. Con đã bắt đầu coi cuộc sống căng thẳng và phong phú là một môi trường sinh tồn tự nhiên. Phải chăng đây chính là kết quả của quá trình giáo dục “rèn luyện thói quen tốt”?

Biết cách đối mặt với thi cử cũng là một tố chất

Dạy học vì điểm số chính là giáo dục đối phó với thi cử; học vì điểm số, có thể sẽ khiến tố chất tổng hợp của trẻ bị ảnh hưởng. Tôi mong qua những việc như thi cử, có thể giúp con bình tĩnh đối

mặt với áp lực, trong hoàn cảnh không thể thay đổi điều kiện khách quan thì hãy nỗ lực làm tốt công việc của mình.

Chỉ còn 8 ngày nữa là thi cuối kỳ, tôi lại xin cô giáo cho Hạ Dương nghỉ một tuần để đi Quảng Đông chơi. Cô giáo ấy đã nổi cáu với tôi: "Không thấy gia đình nào lại như vậy! Sắp đến ngày thi rồi mà còn đưa con đi chơi?".

Tôi có thể hiểu suy nghĩ của cô. Nhưng vợ chồng tôi vẫn quyết định đưa Hạ Dương đến vùng đất phương Nam mà con chưa bao giờ được đặt chân đến, vì đối với con, đó lại là một thế giới hoàn toàn mới mẻ.

Một tuần sau, Hạ Dương thi cuối kỳ, hai môn đều đạt 100 điểm.

Đây là chuyện xảy khi khi Hạ Dương học lớp 2.

Cấp hai, cấp ba, trong khi các bạn khác bị hết kỳ thi này đến kỳ thi khác dồn ép, đầu óc căng thẳng, thì trước ngày thi, Hạ Dương thường xuyên đủng đỉnh nghe nhạc, lên mạng hoặc nghịch ngợm những món đồ của con...

Không phải con quá thông minh, mà là con cảm thấy thi cử "cũng chỉ có vậy!".

Không phải con không coi trọng thi cử mà theo con: "Biết cách thi cử cũng là một khả năng và tố chất!".

Mặc dù, áp lực thi cử trong học hành hiện nay có thể sẽ ảnh hưởng xấu đến sự phát triển tố chất chung ở trẻ, nhưng trong bối cảnh không có phương pháp nào tốt hơn để thay thế việc lựa chọn nhân tài thông qua các kỳ thi, thì chúng ta chỉ còn cách dạy trẻ bình tĩnh đối mặt.

Giáo dục tố chất đích thực vừa là quá trình tiếp nhận kiến thức, bồi dưỡng năng lực, vừa là quá trình tạo dựng tình cảm, đạo đức, thể chất, tâm lý, đồng thời cũng bao gồm cả quá trình để trẻ rèn luyện tâm lý thi cử.

Trên thế giới, bất cứ học sinh của quốc gia nào cũng phải đối mặt với các kỳ thi. Hơn nữa, không những trong nhà trường, mà con người khi đã đi làm, khi tham gia vào các khóa đào tạo kỹ năng thì cũng phải thi cử nhằm đáp ứng một tiêu chuẩn nào đó. Không nên vì điểm số trong thi cử mà hy sinh các hoạt động có lợi cho sự trưởng thành của trẻ như vui chơi giải trí, niềm đam mê, giao lưu bạn bè, thể dục thể thao của con trẻ.

Trong một buổi báo cáo về vấn đề giáo dục trẻ em, một phụ huynh đã hỏi tôi rằng: “Bình thường thành tích học tập của con tôi rất tốt, nhưng cứ đến khi thi thì điểm của con lại không cao. Có cách nào để điểm số của con tăng lên hay không?”.

Rất nhiều bậc phụ huynh quan tâm đến thành tích học tập, kết quả thi cử của con, còn tôi lại quan tâm nhiều hơn đến quá trình học tập của con. Một đứa trẻ bình thường học tập không tệ, đến khi thi thường sẽ đạt thành tích tốt. Nếu không, thì có thể là do tâm lý thi cử của trẻ không tốt. Phải chăng cha mẹ hoặc bản thân trẻ đã quan tâm quá mức tới điểm số và thứ hạng, khiến trẻ chịu áp lực tâm lý quá lớn hay không?

Một người bạn từng hỏi tôi rằng: “Chị chưa bao giờ mời gia sư về cho Hạ Dương, cũng chưa từng cho con đi học thêm văn hóa buổi nào, tại sao thành tích học tập của cháu lại tốt như vậy?”.

Câu trả lời là vì Hạ Dương đã rèn được thói quen học tập tốt, con học trên lớp với chất lượng khá cao, hoàn thành tốt bài tập về nhà, đồng thời thông qua hoạt động học tập với nghĩa rộng hơn thúc đẩy việc học ở trường. Như vậy thành tích học tập tốt là đương nhiên.

Con người không phải là cỗ máy mà có thể thể học thuộc hết mọi kiến thức, con người - ngay cả những người có óc sáng tạo cũng cần tích lũy vốn kiến thức lớn rồi biến chúng thành nguyên liệu cho sáng tạo. Phương pháp giáo dục tốt phải là “cho con cần câu” chứ không phải “cho con xô cá”.

Một học sinh giỏi thường sẽ thích suy nghĩ, thích đặt câu hỏi, vừa nghe vừa tích lũy, trong quá trình lý giải, tư duy, tiêu hóa các kiến

thức trong sách vở cũng không từ bỏ niềm đam mê của mình.

Tôi tin rằng, một đứa trẻ có tố chất tổng hợp tốt thì thành tích học tập và khả năng ứng phó với thi cử cũng sẽ tương đối tốt.

Các giáo viên đã tổng kết phương pháp học tập của Hạ Dương hồi cấp ba ở những điểm sau:

Trong lớp, biết lắng nghe nội dung trọng tâm, biết tìm mối liên hệ giữa các kiến thức, đâu là phần trọng tâm, chủ động dự kiến đề sẽ ra như thế nào.

Trước các câu hỏi, luôn cố gắng sử dụng nhiều phương pháp khác nhau, đứng trên nhiều góc độ khác nhau để suy nghĩ, lý giải. Từ những vấn đề nhỏ và suy nghĩ của mình rút ra một số quy luật quan trọng.

Chịu khó suy nghĩ, có khả năng ứng biến tốt. Biết liên hệ, so sánh, quy nạp, tổng kết vấn đề.

Hạ Dương thường mang theo bút bên mình, kịp thời tốc ký những thắc mắc vừa xuất hiện trong đầu, có lúc ghi không kịp, còn vẽ vội vào tay, sau đó sẽ lập tức tra cứu tìm hiểu. Nếu không hiểu sẽ hỏi cô giáo hoặc thảo luận cùng bạn bè chứ không để sót.

Sau khi tan học hoàn thành bài tập về nhà một cách nghiêm túc, hiệu quả, nhưng lại không để mất quá nhiều thời gian cho việc này. Chịu được vất vả, ham học hỏi kiến thức, dám đương đầu với cái khó nhưng không bảo thủ. Hiểu đạo lý "Học mà không chịu suy nghĩ tất sẽ sai lầm, suy nghĩ mà không chịu học tất sẽ bế tắc", chịu khó suy nghĩ trước vấn đề khó và cũng biết cách tìm ra lời giải.

Vấn đề dù lớn đến đâu cũng dám nghĩ, vấn đề dù nhỏ đến đâu cũng không bỏ qua. Trong khi trả lời câu hỏi, song song với việc khái quát vấn đề một cách tổng thể sẽ không bỏ qua những chi tiết có ý nghĩa.

Trong sách vở của Hạ Dương có rất nhiều "bức tranh" bằng các loại bút màu, đó là những suy nghĩ mà con ghi lại trong quá trình

nghe giảng, làm bài tập, bao gồm điểm còn thắc mắc, trọng tâm, phần khó. Trong cuốn vở bài tập của con có rất nhiều câu còn dùng bút màu khác nhau để giải thử bằng nhiều cách khác nhau.

Nghiêm túc xem xét mọi vấn đề là phương châm sống mà chúng tôi "rót" vào đầu con từ nhỏ tới lớn bằng phương pháp làm gương. Hạ Dương đã từng được tận mắt chứng kiến cảnh cha sửa bản thảo, mẹ soạn bài, một dấu chấm, dấu phẩy cũng không được bỏ qua.

Trong quá trình Hạ Dương học, tôi luôn chú ý bồi dưỡng tinh thần khám phá, nghiên cứu khoa học nghiêm túc, cẩn trọng, chịu khó suy nghĩ và giàu tính sáng tạo ở con.

Dạy vì điểm số chính là giáo dục đối phó với thi cử; học chỉ vì điểm số, khiến tố chất tổng hợp của trẻ bị ảnh hưởng. Tôi mong qua những việc như thi cử, có thể giúp con bình tĩnh đối mặt với áp lực, trong hoàn cảnh không thể thay đổi điều kiện khách quan thì hãy nỗ lực làm tốt công việc của mình.

Từ khi lên cấp hai, ngoài chương trình học ở trường, Hạ Dương còn tham gia rất nhiều kỳ thi. Như bao bạn bè khác, thi cử cũng đã từng là một nội dung quan trọng trong cuộc sống của con. Khả năng ứng phó với thi cử của Hạ Dương khá tốt, cho dù là kỳ thi kiểm tra kiến thức trong sách giáo khoa hay các bài thi trắc nghiệm năng lực chung ở phạm vi rộng hơn, con đều có thể bình tĩnh đối mặt. Con đã phát huy khá tốt vốn kiến thức mà mình đã tích lũy được trước đó để đối mặt với những thách thức từ các kỳ thi cam go, trong đó, bao gồm cả cuộc thi phỏng vấn ở Đại học Cambridge. Khả năng ứng phó với áp lực chắc hẳn là do đã được tôi luyện nhiều trong các "thí trường".

Tố chất tổng hợp của một con người luôn có tiêu chuẩn đánh giá. Có thể tiêu chuẩn thi cử của chúng ta hiện nay vẫn cần phải thảo luận, nhưng những điều con người học được qua các kỳ thi, không chỉ nằm ở kết quả, mà còn bao gồm cả quá trình.

Khi thi, tinh thần căng thẳng, tố chất mà con trẻ được rèn luyện là khả năng điều chỉnh tâm trạng để có thể giảm bớt được áp lực trong môi trường có sức ép lớn. Hãy để trẻ trải nghiệm được rằng, khi phải đối mặt với một vấn đề rất khó, không nên sốt ruột, không nên rối trí, mà phải bình tĩnh suy nghĩ một cách độc lập, sắp xếp thời gian hợp lý, từng bước giải quyết vấn đề. Những phẩm chất tâm lý này được tích lũy từ kỳ thi này đến kỳ thi khác.

Tôi cho rằng, bất kỳ sự việc nào cũng đều có ý nghĩa của nó. Học là để con trẻ thông qua sự trải nghiệm của bản thân mà đạt được mục đích tự học và tự giáo dục chính mình. Và thi cử cũng như vậy.

Cứ thế, từ khi con học cấp một đến cấp ba, tuy tôi "không quản" nhưng lại luôn chia sẻ với con thành tích mà con đạt được qua các kỳ thi, còn Hạ Dương thì không ngừng nâng cao khả năng của chính mình qua mỗi kỳ thi mà không cảm thấy mệt mỏi.

Chương 4
Xây dựng ngân hàng tinh thần cho con trẻ

Dĩ nhiên, chúng tôi không mong muốn con là bản sao của mình trong cuộc sống, con cần có cách nhìn, cách phán đoán và sự lựa chọn riêng. Tuy nhiên, chúng tôi mong muốn những phẩm chất đã từng giúp ích cho bản thân chúng tôi trong cuộc sống sẽ được cất giữ vào ngân hàng tinh thần của con thông qua những việc nhỏ hàng ngày.

Ở một thị trấn nọ có hai người cha đều vui mừng vì sinh được quý tử, một người là thương nhân biết nhiều ngón nghề, một người là thợ mộc hiền lành, thật thà.

Một ngày kia, họ gặp nhau trong một quán rượu, vị thương nhân đắc ý nói với người thợ mộc: "Người anh em, đoán xem tôi đã để dành được cho con trai tôi bao nhiêu tiền?".

Người thợ mộc cười hiền hậu, đáp: "Thu nhập của tôi chỉ đủ nuôi gia đình, nhưng tôi sẽ dạy con trai tôi cách tiết kiệm tiền".

Vị thương nhân liền cười ha ha: "Đợi đến khi con trai ông tiết kiệm được một khoản thì con trai tôi đã được hưởng hết vinh hoa phú quý rồi".

...

Rất nhiều năm sau, tại thị trấn đó xuất hiện hai thanh niên thu hút sự chú ý của mọi người: Một là thợ điêu khắc đồ gỗ trong gia đình kinh doanh phát đạt, một là kẻ nghiện rượu suốt ngày lêu lổng chơi bời. Người thợ điêu khắc là con trai của người thợ mộc, còn kẻ nghiện rượu kia là con trai của vị thương nhân.

Năm xưa, vị thương nhân đã để lại cho con một khối tài sản lớn. Từ nhỏ, con trai ông ta được sống trong nhung lụa, thưởng thức sơn hào hải vị, tính tình ngang ngạnh khinh người, không học được nghề gì; còn người thợ mộc mặc dù gia cảnh cũng không khó khăn, nhưng từ khi con trai còn nhỏ, ông đã cho con học nghề mộc, theo ông đến từng gia đình. Cậu con trai nhìn thấy cha mình thật thà, chất phác, tốt bụng, cần mẫn làm việc. Dần dần, cậu cũng trở thành người thợ thủ công gần xa biết tiếng, với tay nghề khéo léo hơn cha, cái duyên với nghề cũng tốt hơn cha, cậu đã xây dựng xưởng mộc của nhà thành một công ty đồ gia dụng rất có tiềm lực.

"Muốn làm việc tốt, trước tiên phải học cách làm người".

Một người dù khỏe mạnh, cường tráng, hay có học vấn cao, uyên bác, thì yếu tố quan trọng nhất thúc đẩy anh ta khắc phục khó khăn, để thành công trong sự nghiệp chính là phẩm chất tốt đẹp trong con người anh ta.

Cho dù là dạy dỗ con trai hay dạy dỗ 20.000 học sinh của Học viện Anh Tài, tôi vẫn kiên trì phương châm giáo dục "phẩm chất đạo đức là hàng đầu".

Trong một buổi gặp gỡ khán giả về giáo dục gia đình trên đài truyền hình, một khán giả đã hỏi tôi rằng: "Con trai chị là tiến sĩ đang học tập và nghiên cứu tại phòng thí nghiệm hàng đầu thế giới của Đại học Cambridge, 20.000 học sinh trong Học viện Anh Tài của chị là sinh viên đại học. Chị thường nói "từ yêu một người đến yêu vạn người", trong lòng chị, tình yêu và niềm tự hào này có giống nhau hay không?".

Tôi là một người mẹ, dĩ nhiên là không tình cảm gì có thể sánh nổi tình yêu đối với đứa con ruột của mình; với tư cách của một người làm công tác giáo dục, đứng trước 20.000 sinh viên của Học viện Anh Tài, mặc dù không phải là tình ruột thịt bản năng, nhưng đó là sự gửi gắm của 20.000 gia đình, là tương lai của 20.000 thanh niên. Trách nhiệm nặng nề này khiến tôi phải đảm nhận một vai trò nặng hơn so với việc nuôi dạy một đứa trẻ.

Đối với sự trưởng thành của mỗi con người, tinh thần có vai trò quan trọng hơn, có giá trị hơn bất kỳ nhân tố bên ngoài nào khác, nó giống như sao Bắc Đẩu chỉ lối dẫn đường cho mỗi người. Từ khi con chào đời, tôi đã quyết tâm dùng sự nỗ lực của mình để xây dựng cho con một ngân hàng tinh thần, để con không ngừng gửi các khoản "tiết kiệm" tinh thần vào trong đó, và trên chặng đường của mình, có thể con sẽ không bao giờ dùng hết.

Tư tưởng, phẩm chất đạo đức của một con người trước hết được hình thành trong gia đình. Ngay khi Hạ Dương còn nhỏ, chúng tôi đã rất chú ý lời ăn tiếng nói của mình. Trong nhà, chúng tôi thường bàn luận một cách có ý thức về con người và sự việc trong xã hội trước mặt con, nhưng chúng tôi không bao giờ phát ngôn bừa bãi mà thông qua phân tích những sự việc, gợi mở cho con trẻ các quan niệm đúng sai, quan niệm đạo đức và quan niệm cơ bản về giá trị.

Chúng tôi biết rằng, quan điểm và cách nhìn nhận của mình sẽ ảnh hưởng đến sự nhìn nhận về giá trị của con, sự ảnh hưởng từ nhỏ này mang tính thâm căn cố đế. Kể cả khi đi trên đường, nếu nhìn thấy một số sự việc nào đó, chúng tôi cũng sẽ bày tỏ suy nghĩ của mình với con, bản thân cách nhìn nhận này cũng hàm chứa sự giáo dục tùy cơ của chúng tôi.

Mỗi khi xem xong tivi hay xem xong một bộ phim, ba thành viên trong gia đình chúng tôi đều có một cuộc thảo luận. Dần dần, chúng tôi phát hiện ra rằng, phương pháp làm việc, cách nhìn nhận, đánh giá về một sự vật của Hạ Dương ngày càng giống với tiêu chuẩn của chúng tôi, thậm chí cách đánh giá đối với nhân vật lịch sử đều giống với người cha làm công tác nghiên cứu lịch sử của con.

Dĩ nhiên, chúng tôi không mong muốn con trở thành bản sao của mình trong cuộc sống, con cần có cách nhìn, cách phán đoán và sự lựa chọn riêng. Tuy nhiên, chúng tôi mong muốn những phẩm chất đã từng giúp ích cho bản thân chúng tôi trong cuộc sống sẽ được dự trữ vào ngân hàng tinh thần của con thông qua những việc nhỏ hàng ngày.

“Lời nói đi đôi với việc làm”. Trong quá trình giáo dục Hạ Dương, ngoài việc dạy dỗ bằng lời nói, chúng tôi cũng chú ý lợi dụng bản tính thích bắt chước của con trẻ.

Đằng sau cha mẹ luôn có một đôi mắt ngây thơ chăm chú theo dõi họ. Mỗi cử chỉ, lời nói của cha mẹ đều ảnh hưởng đến con trẻ. Bạn làm việc, nghỉ ngơi hay nói chuyện với bạn bè như thế nào, bạn nổi cáu với mọi người ra sao, khi bạn khỏe, lúc bạn ốm, khi bạn buồn, lúc bạn vui, tất cả những điều đó đều bị con trẻ theo dõi và bắt chước.

Hạ Dương là một người vui vẻ, lạc quan. Con nói: “Đây là do được hưởng gene di truyền từ cha”. Chồng tôi vốn là một người rất yêu đời, anh luôn mang lại cho mọi người cảm giác vui vẻ, kể cả khi công việc của anh có rất nhiều sức ép, anh vẫn hóm hỉnh, khôi hài. Anh thường nói với con rằng: “Cho dù gặp khó khăn, vất vả gì thì vẫn phải tin tưởng vào tương lai. Thời gian có thể chữa lành mọi vết thương, cần học được cách nhanh chóng chữa trị vết thương cho mình trước thất bại”.

Đối với cha mẹ, tình yêu chính là có thể làm cho con tất cả mọi việc về mặt tinh thần. Trong quá trình trưởng thành của Hạ Dương, tôi thường xuyên để con cảm nhận được sự quan tâm của cha mẹ đối với con về mặt tinh thần chứ không chỉ là sự quan tâm về mặt vật chất.

Trong cuộc đời, mỗi chúng ta sẽ phải trải qua rất nhiều điều. Tôi rất coi trọng những phẩm chất đọng lại trong cuộc đời con trẻ từ khi còn nhỏ, đây cũng là sự dự trữ trong ngân hàng tinh thần của con. Tôi để con tham gia nhiều, để con được trải nghiệm trong nhiều sự việc: tốt và xấu, thành công và thất bại... Không để ý đến kết quả như thế nào mà coi trọng tố chất tâm lý lĩnh hội, sự cảm nhận, những kinh nghiệm, bài học và sự bản lĩnh mà con có được qua quá trình này.

Chúng tôi mong muốn gửi lại cho con khoản “tiết kiệm tinh thần” dồi dào, để con có thể đối mặt với những cơ hội, thách thức và những vấp váp, trắc trở có thể xảy ra trong cuộc đời. Khoản

"tiết kiệm tinh thần" này, có cái là "séc ngắn hạn", có cái là "séc dài hạn", nhưng đều có thể giúp con bình tĩnh đối mặt với mọi khó khăn.

Tôi tin rằng, những phẩm chất tốt đẹp như tốt bụng, khoan dung, tích cực, lạc quan, biết chia sẻ, công bằng, dân chủ và thói quen chăm chỉ, tiết kiệm của cha mẹ đều sẽ được thể hiện ở chính đứa con của họ. Những phẩm chất và thói quen này dù nhỏ đến đâu thì đều sẽ như ánh sao lưu lại trong ký ức trẻ.

Hãy gần gũi với con

Trong thời kỳ vàng vun đắp tình cảm với con, sự hoàn thiện về mặt nhân cách, sự hình thành tính cách và thói quen, cảm giác an toàn ở trẻ đều bắt nguồn từ tình yêu của cha mẹ. Hành động để con trẻ biến thành "đứa trẻ xa cha mẹ" với người giúp việc hoặc các trường nội trú toàn thời gian, thực ra là bỏ bê trách nhiệm mà cha mẹ cần phải thực hiện, vì tình ruột thịt là điều không thể thay thế được.

Tôi có một thói quen, chỗ nào có chữ là tôi đều dừng lại đọc. Và tình cờ một trang giấy với nét chữ màu nâu trong một cửa hàng đồ ăn nhanh đã thu hút sự chú ý của tôi.

Đó là một bài thơ.

Nhưng cha không thế

Một hôm, con nhìn thấy cha mỉm cười, con nói "Con yêu cha" và đợi cha đáp lời,

Nhưng cha không đáp;

Con làm mặt hề và gọi tên cha, con tưởng cha đã nhìn thấy con, con tưởng cha sẽ nghe thấy,

Nhưng cha không nghe;

Con gọi cha ra ngoài đá bóng cùng con, con nghĩ cha sẽ sẵn lòng,

Nhưng cha không thế;

Con đã vẽ một bức tranh cho cha xem, con tưởng cha sẽ giữ nó,

Nhưng cha không giữ;

Con xây một lô cốt đằng sau cánh rừng, con tưởng cha sẽ cắm trại cùng con ở đó,

Nhưng cha không thế;

Con phát hiện ra mấy con giun, có thể mang đi câu cá, con nghĩ cha sẽ đi cùng,

Nhưng cha không đi;

Con muốn cha cùng chia sẻ những khoảnh khắc đáng nhớ của tuổi trẻ, con tưởng cha sẽ tham gia,

Nhưng cha không tham gia;

Tổ quốc gọi con lên đường nhập ngũ, cha muốn con bình yên trở về quê hương,

Nhưng con đã không trở về...

Đọc đến câu cuối cùng, trái tim tôi dường như bị bóp nghẹt! Đôi mắt ướt nhòe...

Tôi gấp tờ giấy đó lại và cất vào túi xách.

Ngay tối hôm đó, tôi đã chép bài thơ đó lại và gửi tặng một người bạn của tôi. Vì công việc mà chị chuẩn bị gửi đứa con gái sáu tháng tuổi đến nhà bà ngoại ở tận Thượng Hải.

Trong xã hội bận rộn này, có bao nhiêu đứa trẻ giống người thanh niên trong bài thơ này, khát khao cha mẹ đồng hành bên mình như

một người bạn, nhưng cho đến khi con trẻ trưởng thành, nỗi nuối tiếc vẫn đọng lại trong lòng.

Năm Hạ Dương 6 tuổi, tôi đã từng sang Anh học tập, và trong năm đó, chồng tôi cũng tham gia khóa đào tạo ở Thượng Hải. Thời gian đó, con trai sống với bà ngoại. Mặc dù bà đã chăm lo hết lòng cho con, nhưng cho đến tận bây giờ, sự vắng mặt tạm thời của chúng tôi vẫn khiến tôi áy náy trong lòng, dù lúc đó làm như thế là vạn bất đắc dĩ.

Còn nhớ, hôm trước khi ra sân bay, tôi đưa con đến trường. Khi đứng ở cổng trường nhìn con bước vào trong, tôi rất muốn con ngoái lại nhìn tôi, nhưng con không quay lại mà đi thẳng. Hai năm ở Anh tôi luôn tự hỏi: Tại sao con không ngoái đầu lại nhìn tôi?

Mười mấy năm sau, trong một bài văn viết bằng tiếng Anh đạt giải của con, tôi biết được rằng thì ra con đã cố tình không quay đầu lại. Con viết như sau:

Mẹ sắp đi rồi, mẹ đưa tôi đến trường, tôi xuống xe rồi bước vào cổng trường. Tôi không ngoái đầu nhìn lại. Tôi sợ mình sẽ bật khóc. Một lát sau, tôi bước ra ngoài và ngó xung quanh, không thấy xe mẹ đâu, và cũng không thấy bóng mẹ đâu nữa...

Đọc bài viết này tôi đã khóc. Tôi không ngờ, một cậu bé tuổi còn nhỏ mà đã có khả năng kìm chế cảm xúc như thế, cũng không ngờ, việc đi ra nước ngoài học của tôi lại khiến tâm hồn con bị tổn thương lớn như vậy.

Trong tâm lý học trẻ em có nói đến sự ảnh hưởng của hành vi bám mẹ (cha) và chất lượng của hành vi này đối với sự phát triển tâm lý ở trẻ em. Bám mẹ là mối quan hệ xã hội quan trọng nhất trong cuộc sống những năm đầu đời của một đứa trẻ, là sự khởi đầu và bộ phận cấu thành quan trọng của sự phát triển tính xã hội ở một cá thể. Thông thường, những em bé được sống trong môi trường gia đình bình thường, nếu có được sự quan tâm, chăm sóc tận tình của cha mẹ, thường có thể thiết lập được mối quan hệ “bám theo” an toàn. Trong mối quan hệ “bám theo” này, con trẻ sẽ có được cảm

giác an toàn và tin tưởng, tích cực khám phá môi trường, có khả năng thích nghi với xã hội và tinh thần hợp tác tốt.

Nếu nhu cầu của trẻ không được người nuôi dưỡng đáp lại, bị coi nhẹ, thờ ơ thậm chí ngược đãi, trẻ sẽ phát triển mối quan hệ “bám theo” không an toàn, ảnh hưởng không tốt tới sự phát triển tâm lý của trẻ sau này. Đặc biệt là thuở ấu thơ, sự thiếu thốn tình yêu của người mẹ sẽ ảnh hưởng rất xấu tới năng lực xã hội, khả năng nhận thức và sự phát triển ngôn ngữ của đứa trẻ. Thậm chí đến khi trẻ đã trưởng thành, có thể sẽ có những khiếm khuyết về mặt nhân cách, không khéo léo trong quan hệ xã hội, phạm tội, ý thức và khả năng làm cha mẹ kém...

Chính vì vậy, xây dựng mối quan hệ an toàn thoải mái giữa cha mẹ và con cái có vai trò vô cùng quan trọng đối với sự trưởng thành của trẻ.

Có thể nhiều người sẽ nói, tình ruột thịt cần gì phải giáo dục! Trên thực tế, kể cả là con ruột, nếu không trao cho trẻ tình yêu vô tư, tình yêu khoa học ở giai đoạn phù hợp nhất để giáo dục tình ruột thịt thì sau khi trẻ trưởng thành, giữa chúng ta và con trẻ sẽ rất xa cách.

Một cuốn sách tôi đọc được nói rằng trẻ từ 0 đến 6 tuổi là giai đoạn trẻ quấn quýt với cha mẹ nhất, luôn muốn được bám riết lấy cha mẹ, không những sự phát triển của cơ thể cần sự quan tâm, yêu thương của cha mẹ, mà tâm hồn cũng rất cần có sự bảo vệ và gợi mở tỉ mỉ của cha mẹ. Trong giai đoạn này, trẻ có lối tư duy lấy ý thức bản thân làm trung tâm, trẻ sẽ hỏi này hỏi kia, có rất nhiều yêu cầu. Đây là lúc cha mẹ phải hy sinh cho trẻ nhiều nhất, nhưng cũng là thời điểm vàng để chúng ta âm thầm xây dựng tình cảm giữa cha mẹ và con cái.

Tôi nghĩ rằng, mấy chục năm trong cuộc đời, dồn thời gian và công sức cho con trẻ mấy năm là điều đáng nỗ lực! Chính vì vậy, trong những năm đầu đời của con, ngoài thời gian làm việc, tôi gần như dồn hết thời gian cho con.

Chủ nhật, tôi đạp xe đưa con đi công viên để con được đắm mình trong thiên nhiên, đến rất nhiều khu vực, để con được đón nhận những kích thích và sự vật mới mẻ trong cuộc sống. Đồng thời, trong hoạt động giáo dục tùy cơ, tôi và con đã thực sự thấu hiểu nhau, thường là tôi nói được một phần ba thì con đã biết tiếp theo tôi sẽ nói những gì. Sự ăn ý này được thiết lập từ khi con còn nhỏ, cho đến hiện tại con đã hơn 20 tuổi.

Lấy con trẻ làm chủ thể, vui vẻ đồng hành với sự trưởng thành của con, đây là một nguyên tắc mà tôi kiên trì trong quá trình giáo dục tình cảm ruột thịt với con. Khi Hạ Dương còn nhỏ, mỗi lần nói chuyện với con tôi đều ngồi xuống, nhìn thẳng vào mắt con, nhẫn nại hỏi con muốn làm gì, cần cái gì. Tôi cảm thấy lúc đó mình là người cung cấp mọi nhu cầu cho con trai, gánh vác một sứ mệnh không thể thoái thác.

Cũng chính vậy mà mà sau này khi Hạ Dương lên cấp hai, cấp ba, dù học hành bận rộn, công việc của tôi cũng bận rộn, thời gian ở bên con không nhiều, nhưng sự thấu hiểu lẫn nhau giữa tôi và con đã ăn sâu vào tiềm thức.

Trong những năm tháng đầu đời của đứa trẻ, người mẹ sẽ phải bỏ ra nhiều thời gian và công sức hơn, đợi đến khi trẻ có thể bước vào trường học, có giáo viên phụ trách người mẹ mới có thể tranh thủ thời gian làm việc của mình, thực hiện ước mơ của mình.

Tôi luôn tin rằng, giáo dục tình ruột thịt là vô cùng cần thiết, và giai đoạn quan trọng để xây dựng tình cảm này là trước khi con trẻ ở độ tuổi đến trường, đặc biệt là trước năm 3 tuổi. Nếu mối quan hệ giữa cha mẹ và con không tốt đẹp, thì việc giáo dục con cũng rất khó thực hiện.

Có một người cha, từ khi con trai chào đời, người cha này chưa từng xuất hiện trước mặt con. Trong những năm tháng trưởng thành của cậu con trai, ông cũng rất ít khi chơi đùa, chuyện trò cùng con, vì ông là phó tổng giám đốc của một doanh nghiệp lớn, công việc luôn chiếm gần hết thời gian trong cuộc sống của ông. Ông phát hiện ra rằng, giữa ông và con trai luôn có một khoảng cách vô hình. Sau

khi về hưu, ông cảm thấy rất khó hòa nhập với cuộc sống gia đình, ông cảm thấy trống trải. Cuối cùng, ông mắc chứng trầm cảm, để lại một lá thư rồi bỏ nhà ra đi.

Đây là câu chuyện có thật mà một người bạn của tôi từ Nhật Bản về kể cho tôi nghe. Báo chí Nhật Bản đã từng có cuộc thảo luận riêng về sự kiện này, kêu gọi những người cha bận rộn điều chỉnh trạng thái, quan tâm nhiều hơn đến cuộc sống gia đình, nỗ lực để mình có thể cảm nhận được tình phụ tử trong những năm tháng sau này.

Thực ra, tôi nghĩ rằng sự việc này không những đáng để các bậc làm cha phải suy nghĩ, mà những người mẹ cũng cần phải quan tâm. Trong xã hội hiện đại, có quá nhiều bậc cha mẹ bận rộn, họ không có thời gian chăm sóc con cái, nên đã gửi con cái cho ông bà hoặc các trường nội trú toàn thời gian. Chúng ta nỗ lực để sự nghiệp của mình thành công, vì đó là một phần của cuộc sống, tuy nhiên, cũng đừng vì thế mà bỏ lỡ giai đoạn vàng thiết lập tình mẫu tử và tình phụ tử với con trẻ.
Tôi không tán thành việc gửi trẻ còn quá nhỏ vào các trường học nội trú toàn thời gian, bởi tôi luôn nghĩ rằng trường nội trú toàn thời gian là "nhà tù văn minh". Mặc dù, môi trường đó giúp ích cho việc rèn luyện khả năng làm việc có trật tự, tính độc lập của trẻ, mặc dù việc học ở trường có thể rất phong phú, nhưng đó chỉ là một môi trường đơn nhất và một tập thể cố định. Trong khi cha mẹ có trách nhiệm cho trẻ tham gia các hoạt động ngoại khóa phong phú hơn, bao gồm đến các địa điểm khác nhau, gặp gỡ nhiều người khác nhau, chuyện trò, giao lưu với con ở bất kỳ thời điểm nào.

Trong thời kỳ vàng vun đắp tình cảm với con, sự hoàn thiện về mặt nhân cách, sự hình thành tính cách và thói quen, cảm giác an toàn ở trẻ đều bắt nguồn từ tình yêu của cha mẹ. Hành động để con trẻ biến thành "đứa trẻ xa cha mẹ" với người giúp việc hoặc các trường nội trú toàn thời gian, thực ra là bỏ bê trách nhiệm mà cha mẹ cần phải thực hiện, vì tình ruột thịt là điều không thể thay thế được.

Thời gian ở bên con chính là cơ hội để cha mẹ giáo dục tùy cơ với con, đồng thời cũng là quá trình vun đắp tình mẫu tử, tình phụ tử,

nếu bỏ lỡ thì thật đáng tiếc. Cuộc sống chính là giáo dục, có cơ hội sống với trẻ mới có cơ hội tiến hành giáo dục tùy cơ.

Hiện tại ở cả nông thôn và thành phố đều có rất nhiều đứa trẻ phải xa cha mẹ, cha mẹ hoặc vì kế sinh nhai, hoặc vì sự phát triển của sự nghiệp mà đi làm xa, để lại con cho ông bà chăm sóc. Tình hình này rất đáng lo ngại, vì một chuyên gia giáo dục trẻ em đã từng tiến hành một cuộc điều tra và phát hiện ra rằng, có tới trên 80% số trẻ em phải sống lâu với ông bà đều tồn tại những vấn đề nặng hoặc nhẹ về tâm lý.

Hãy dành cho trẻ tình yêu trong lúc trẻ cần chúng ta nhất, để sau này không phải nuối tiếc.

Cho con biết một thế giới chân thực

Con trẻ có tiềm năng phát triển rất lớn. Cha mẹ phải cho trẻ thấy một thế giới chân thực, trao cho trẻ sự tin tưởng, bình đẳng và tôn trọng chứ không nên để trẻ sống cô lập trong "môi trường trẻ em".

Rất nhiều năm về trước, có một người cha am hiểu Đông Tây, tính tình phóng khoáng, yêu đời đã đưa cô con gái của mình đi chu du khắp nơi và có rất nhiều trải nghiệm về vạn sự vạn vật.

Khi ở Thượng Hải, người cha này đưa cô con gái mới 9 tuổi đến chốn lầu xanh. Nhìn những cô gái phong trần loanh quanh với những người đàn ông, ánh mắt sửng sốt của cô con gái lộ rõ vẻ thắc mắc. Người cha nói với cô rằng, nên thông cảm với cách sinh tồn của những con người này bằng những suy nghĩ nhân văn.

Khi ở Mỹ, chỉ còn mấy tháng nữa là cô bé tốt nghiệp tiểu học, người cha này lại đưa con sang châu Âu khám phá miệng núi lửa, tham quan nhà thờ, xem múa thoát y...

Khi cô bé tốt nghiệp cấp ba, người cha này không cho cô học đại học, mà muốn cô bước chân vào xã hội ở độ tuổi 17.

Người cha này chính là nhà văn nổi tiếng Lâm Ngữ Đường[1], cô gái đó chính là Lâm Thái Ất – con gái thứ hai của ông.

Đây chính là những điều mà Lâm Thái Ất viết trong cuốn sách *Con gái thứ hai nhà họ Lâm*.

Lâm Ngữ Đường cho rằng, thế giới chính là một giảng đường lớn, những kiến thức có thể học trong nhà trường không nhiều bằng những điều mắt thấy tai nghe ngoài trường học. Trong thời đại đặc biệt và trong một bối cảnh gia đình đặc biệt, bằng phương pháp giáo dục đặc biệt, ông đã để con gái mình được trải nghiệm, học tập, thắc mắc, suy nghĩ mọi chuyện, tất cả những gì được trải qua trong thời niên thiếu đã trở thành nền tảng vững chắc để Lâm Thái Ất trưởng thành.

Cô gái chưa từng học đại học này có khí chất điềm đạm, thanh cao. Năm 18 tuổi, cô đã bắt đầu dạy tiếng Trung ở Đại học Yale của Mỹ, sau đó trở thành giáo sư Trung văn của trường đại học này. Cô đã từng đảm nhận vị trí tổng biên tập tạp chí *Độc giả văn trích* phiên bản tiếng Trung của Mỹ, viết nhiều tác phẩm như *Lâm Ngữ Đường truyện*...

Rất nhiều năm sau này, nhà văn Lưu Dung nổi tiếng đã viết trong cuốn *Dựa vào chính mình để thành công* rằng:

Điều mà tôi muốn nhấn mạnh hơn là, gia đình và nhà trường cần vươn ra xã hội, chính vì vậy, nếu các thanh niên đã bước chân vào xã hội, người khác sẽ không vì anh ta đọc sách, đi ngủ mà tắt tivi, cũng không vì anh ta có buổi tiếp khách mà không trao đổi công việc, anh ta cần sớm học được cách đọc sách trong môi trường ồn ào, làm việc trong lúc tiếp khách, thậm chí là làm nhiều việc cùng một lúc.

Tôi là người rất chiều con, chính vì chiều nên tôi sẽ không vì con đọc sách mà tắt tivi, không vì sợ con gặp nguy hiểm mà không cho con đi leo núi, càng không vì sợ con chịu khổ mà không cho con tham gia vào"trại hè ma quỷ".

Một ngày nào đó, con lớn khôn rồi, sẽ rời xa tôi, tôi sẽ rất thương nhưng sẽ không còn lo lắng, vì tôi đã mở cánh cửa thế giới bên ngoài cho con từ lâu, để con được nhìn thấy cái tốt và cái xấu.

Ghi lại cách dạy con của hai người cha sống ở hai thời điểm rất xa chúng ta không phải là muốn nói phương pháp dạy con của họ rất đáng để chúng ta học tập. Dù hai đứa trẻ có cá tính khác nhau, hoàn cảnh gia đình khác nhau, trưởng thành trong bối cảnh thời gian và văn hóa khác nhau, nhưng hai người cha đều dành cho con cái họ cùng một tình yêu - tình yêu vươn xa.

Tôi từng đọc câu chuyện về một chú cáo nhỏ vừa mới chào đời, lông còn chưa khô, đi còn chưa vững, cáo mẹ đã bắt đầu tuyệt tình đuổi con mình ra ngoài. Dù là mưa to hay gió lớn, cáo con vẫn bị mẹ vứt ra thế giới này và buộc phải đối mặt với thế giới sinh tồn của nó.

Khi chuẩn bị làm mẹ, tôi chưa biết phương pháp dạy của hai nhà văn lớn này, nhưng tôi hiểu sự “vô tình” của cáo mẹ là một tình yêu tự nhiên của giới động vật. Con người cũng vậy, mỗi sinh mệnh đều tồn tại độc lập, càng tách rời sớm thì càng tìm được những điều tuyệt vời trong thế giới của riêng mình.

Đối với con trẻ, những điều không được kiểm tra trong bài thi thì xã hội sẽ kiểm tra.

Chính vì thế, tôi cho rằng trong tình yêu của người mẹ, ngoài tình yêu vô tư, tình yêu khoa học, còn có tình yêu vươn xa.

Giờ đây, bạn bè thường xuyên nói với tôi rằng: “Hạ Dương trông như người lớn, việc gì con cũng có thể tham gia, việc gì cũng giúp được một tay”.

Đúng vậy, Hạ Dương rất nhiệt tình với mọi công việc trong gia đình, từ nhỏ đến lớn, câu mà con hay hỏi tôi nhất là: “Mẹ à, mẹ sao vậy?”. Cho dù là lúc tôi vui, tôi buồn, hay là con cảm thấy trong nhà có việc gì đó, con đều rất quan tâm hỏi han. Lúc vợ chồng tôi bàn

việc, con sẽ hỏi: "Có việc gì vậy cha?". Sau đó, chúng tôi sẽ căn cứ vào tình hình cụ thể và thông báo với con một cách phù hợp.

Tôi cho rằng, con trẻ có quyền được nắm bắt thông tin, hơn nữa cần có ý thức cho trẻ tham gia từ nhỏ. Đây không chỉ là sự tôn trọng đối với trẻ, mà còn là cơ hội để bồi dưỡng tinh thần trách nhiệm cho trẻ trong quá trình tham gia. Điều quan trọng hơn là, gia đình là sân tập để con trẻ bước vào xã hội, giáo dục gia đình không phải là đóng cửa lại để dạy dỗ, mà phải là "sớm mở cánh cửa thế giới bên ngoài cho con, để con được nhìn thấy cái tốt và cái xấu", từng bước rèn luyện khả năng thích nghi với xã hội cho con trẻ.

Trong cuộc sống gia đình, tôi thường không bắt con né tránh điều gì. Câu nói mà tôi thường nói với con là: "Hạ Dương, con lại đây". Khi nói ra câu đó, có nghĩa tôi cùng chồng hoặc người thân, bạn bè đang bàn luận một chuyện mà tôi cảm thấy con nghe sẽ có ích cho con. Ban ngày vợ chồng tôi gặp việc gì, gặp người nào, nghe thấy chuyện gì của ai, chúng tôi thường lựa cơ hội nói cho con, rất tự nhiên, hoặc không nhấn mạnh gì cả, để con có quyền được nghe. Con sẽ lắng nghe rất chăm chú, rồi phát biểu ý kiến của con. Dù đúng hay sai, chúng tôi đều không chỉ trích con mà nói với con cách giải quyết của mình và lý do khiến chúng tôi phải làm như vậy.

Thông qua những điều mắt thấy tai nghe đó, Hạ Dương đã biết được xã hội đời thường, biết được những người như thế nào thì được người khác tôn trọng, những việc gì không được phép làm, thậm chí còn lĩnh hội được một số "quy tắc ngầm" trong thế giới người lớn.

Thực ra, con trẻ luôn tò mò trước mọi sự việc, và sự tò mò này càng không được thỏa mãn thì càng rõ rệt hơn. Tôi thường nghe thấy một số bậc phụ huynh nói với con rằng: "Đây không phải là việc của con, con đừng có hỏi linh tinh. Lo học cho tốt là được rồi", "Việc của người lớn, trẻ con biết nhiều làm gì? Thôi mau mà lo học đi!", "Đây là nơi chỉ có người lớn mới được đi, con không được phép đi...".

Kết quả của việc nghiêm cấm là gì? Đến khi có năng lực hành vi nhất định hoặc đã biết tiêu tiền, rất nhiều đứa trẻ mang theo sự

tò mò hồi nhỏ chưa được thỏa mãn đến những nơi mà các bậc phụ huynh chúng ta không muốn con đi như quán game, sàn nhảy...

Khi Hạ Dương còn nhỏ, chúng tôi cũng đã từng đến sàn nhảy, quán game, khách sạn năm sao, quán nhỏ ven đường, quán trà, quán cà phê.... Nếu có thể là tôi luôn cố gắng đưa Hạ Dương đi theo. Chỉ cần có cơ hội là cho con trải nghiệm; chỉ cần có trải nghiệm là bảo con suy nghĩ. Tôi muốn con nhìn thấy mặt chân thực của xã hội, để con biết được rằng, thế gian này có rất nhiều cách sinh tồn; đồng thời, trong hoàn cảnh đó, nói cho con biết tiêu chuẩn và sự lựa chọn của chúng tôi.

Ngoài việc để con nhìn thấy mặt chân thực của xã hội, đây cũng là cơ hội vàng để tiến hành "giáo dục bằng hình ảnh thực tế" với con. Đối với những cái đã từng được chứng kiến, đã từng trải nghiệm, con sẽ có cảm nhận rõ ràng hơn. Nếu bạn chỉ nói suông với con rằng: "Trẻ con không được đến hộp đêm, lộn xộn lắm", trẻ sẽ không biết lộn xộn như thế nào, lúc này, sự dạy dỗ của bạn đối với con không có tác dụng gì. Có chăng chỉ là lời cảnh báo nhất thời đối với trẻ, hoặc là trẻ sẽ càng tò mò hơn, hoặc là không hề để tâm. Như thế, những quan niệm mà cha mẹ muốn đưa vào đầu trẻ sẽ rất khó truyền tải.

Có một số bậc phụ huynh cũng cho con trẻ biết về thế giới chân thực, nhưng khi con trẻ bắt đầu có sự trải nghiệm lại không kịp thời đưa ra sự định hướng đúng đắn tùy cơ đối với trẻ, kết quả thậm chí còn tồi tệ hơn việc nhốt trẻ trong một thế giới khép kín, bởi đó là sự "dung túng" thật sự.

Để trẻ được trải nghiệm cuộc sống sẽ có lợi hơn nhiều cho sự trưởng thành của trẻ hơn là để trẻ chỉ sống trong lồng kính.

Năm 17 tuổi, Hạ Dương một mình sang Anh học cấp ba, xung quanh con có rất nhiều điều cám dỗ. Tôi dặn con cẩn thận, con nói: "Việc nào nên làm, việc nào không nên làm, con đã biết từ lâu, cha mẹ không phải lo đâu".

Thực ra, hồi mới sang Anh, Hạ Dương cũng rất lẻ loi. Ngôi trường mà con học kỷ luật không tốt lắm, nhưng giữa sự ồn ào con vẫn tập trung vào việc học hành. Những lúc lẻ loi, con ngồi bên vệ đường, vừa ăn bánh mỳ vừa nhìn dòng người qua lại, tự tìm niềm vui cho mình để vơi bớt nỗi nhớ nhà chứ không dấn thân vào những hình thức giải trí không lành mạnh. Con đã trở thành học sinh đầu tiên trong lịch sử của trường thi đỗ Đại học Cambridge.

Con trẻ có tiềm năng phát triển rất lớn. Cha mẹ phải cho trẻ thấy một thế giới chân thực, trao cho trẻ sự tin tưởng, bình đẳng và tôn trọng chứ không nên để trẻ sống cô lập trong "môi trường trẻ em".

Rất nhiều bậc phụ huynh đã thốt lên rằng: "Dạy con thật khó! Nói với nó, mà nó đâu có nghe". Con trẻ không phải là một vật chứa, không thể chỉ dùng tiếng nói của chúng ta để rót vào đầu trẻ những sự việc mà chúng ta cho là đúng. Vai trò của cha mẹ bao gồm cả việc cung cấp cho trẻ những hình ảnh và nội dung chân thực trong đời sống, để trẻ được hoạt động, xung đột và trải nghiệm trong đó, rồi dần dần từng bước hình thành nhận thức đạo đức đúng đắn và mô hình hành vi lành mạnh cho bản thân, để trong quá trình "đọc ngàn cuốn sách, đi ngàn dặm đường, giao lưu với ngàn người", trẻ trở thành một con người toàn diện.

Tại sao tôi không bực mình

Dùng tấm lòng thấu hiểu để nhìn nhận những hành vi, lời nói phù hợp với bản chất của con trẻ thì còn gì có thể khiến các bậc làm cha làm mẹ phải bực mình nữa? Hơn nữa, nổi cáu với con trẻ không những không giải quyết được vấn đề gì, mà còn có thể để lỡ cơ hội giáo dục tốt nhất. Hay nói cách khác là phải kịp thời "nắm bắt cơ hội giáo dục".

Trong ký ức của tôi, từ khi con trai chào đời cho đến nay, dường như tôi chưa bao giờ đặc biệt giận dữ vì con. Người thân của tôi từng nói với tôi rằng: "Nhiều lúc thấy chị nuông chiều con quá".

Tôi liền cười. Tôi thừa nhận, trong rất nhiều việc tôi rất "chiều chuộng" con, ví dụ, hồi nhỏ con bóp nát quả cà chua, con phá hỏng chiếc radio trong nhà, con cầm ô tô đồ chơi đập khắp nơi, con lăn lê bò toài dưới đất, khiến bộ quần áo mới dính toàn bùn đất, con vẽ đầy lên tường nhà, thậm chí trên tấm ga trải giường trắng tinh, cũng có "tác phẩm hội họa" của con, những bài tập con đã biết làm mà không muốn chép, tôi chép giúp con, khi lên cấp hai con lén lút viết đi viết lại tên một bạn gái trên mẩu giấy...

Có thể bạn sẽ hỏi tôi: "Con trẻ nghịch ngợm khó bảo như vậy, tại sao chị không bực mình?".

Tôi liền đáp: "Thực sự là tôi không bực mình. Mọi thứ của con trẻ đều bình thường, tại sao lại phải bực mình? Có một số việc là tôi cố tình để con làm như vậy, một số thì tôi có thể lý giải tại sao con lại làm như vậy".

Tôi dùng sự quan tâm đặc biệt, đứng trên góc độ của một đứa trẻ, thử quan sát thế giới bằng con mắt của trẻ trong độ tuổi của trẻ để hiểu nguyên nhân nảy sinh ra những hành vi đó và kết quả mà nó có thể đem lại.

Quan điểm của tôi là, giáo dục vui vẻ dựa theo bản tính của trẻ và tôn trọng cá tính của trẻ.

Tôi thừa nhận rằng trong cuộc sống gia đình sẽ nảy sinh rất nhiều va chạm, vì những chuyện vặt vãnh. Nhưng nếu một gia đình trong quá trình nuôi dạy con, luôn diễn ra cảnh "con khóc lóc, vợ càu nhàu..." thì đó thực sự là một cuộc sống rất tồi tệ.

Một gia đình êm ấm, hòa thuận là mảnh đất tốt nhất để con trẻ trưởng thành.

Mẹ là người nuôi dưỡng tâm hồn con trẻ. Sự tức giận, đe dọa, bằng lời nói suông sẽ không đe nẹt được những đứa trẻ thông minh. Cách "quản lý" thông minh trong gia đình là cha mẹ không dùng các biện pháp cứng rắn để khống chế mọi chi tiết trong hành vi của

trẻ. Họ sẽ dựa theo bản tính của trẻ, khích lệ trẻ làm những việc mà người lớn không thể tưởng tượng.

Chính vì lẽ đó mà trong quá trình nuôi dạy Hạ Dương, tôi chỉ có niềm vui chứ không có nỗi buồn.

Tôi cho rằng, mục đích của giáo dục là để con trẻ trở thành người vui vẻ, vậy nên phương pháp giáo dục cũng cần phải vui vẻ. Giống như một ống sậy nhỏ, nếu đưa dòng nước đắng chát vào đầu này thì chắc chắn đầu bên kia sẽ không thể chảy ra mật ngọt.

Bên mâm cơm gia đình, trong cuộc nói chuyện trên giường vào một buổi sáng cuối tuần, giữa cánh đồng ở làng quê, bên vườn cây trong công viên, trên chuyến tàu đi du lịch... Từng cảnh tượng đồng hành cùng con vẫn hằn sâu trong tâm trí tôi.

Từ khi Hạ Dương nhỏ cho tới lớn, bất luận điều kiện kinh tế trong gia đình khá giả hay không, cuộc sống đơn giản hay áp lực công việc lớn, chúng tôi đều quây quần bên nhau, lúc nào cũng thấy tràn ngập tiếng cười.

Chồng tôi là một người lạc quan, hài hước, nhờ đó mà bầu không khí trong gia đình chúng tôi lúc nào cũng vui vẻ. Một lần khi Hạ Dương mới 3 tháng tuổi, hai vợ chồng tôi đang ăn cơm ngoài phòng khách thì đột nhiên chồng tôi nói: “Em coi, Hạ Dương đi được rồi kìa”. Tôi giật nảy mình, vội ngoái đầu lại nhìn theo phản xạ. Chồng tôi thì cười rất thích thú. Nghe thấy tiếng cười của chúng tôi, Hạ Dương nằm trong phòng trong cũng kêu “a a”.

Khi Hạ Dương lớn lên, chúng tôi cũng rất hay đùa, xem hài kịch, kể chuyện vui cho nhau nghe. Thỉnh thoảng xảy ra một chuyện nào đó không vui, một trong ba người sẽ đùa câu gì đó, tự nhạo mình hoặc kìm chế một lát là điều không vui sẽ nhanh chóng trôi qua. Thỉnh thoảng, tôi và con hát bài hát tiếng Anh, lời ca tiếng hát sẽ giúp con người giải phóng được nỗi phiền muộn, khiến đại não dần dần hưng phấn hơn, phổi cũng được hoạt động. Tôi mong muốn con có thêm lòng tin với cuộc sống thông qua những niềm vui, có thể cảm nhận được rằng trong cuộc sống không chỉ có cảm giác lúc vui lúc

đơn điệu mà sự nghiệp học hành mang lại, mà còn rất nhiều thứ tốt đẹp khác có thể đem lại niềm vui cho con người.

Khi trẻ vui vẻ, việc học kiến thức sẽ khá dễ dàng, nhưng khi tinh thần ở trạng thái sa sút, buồn chán, căng thẳng, sự tự tin của trẻ sẽ giảm sút, lúc đó dẫu là một nhà giáo dục tài ba đứng trước trẻ thì cũng đành bất lực, cũng sẽ không thể có cách nào tốt hơn. Phương pháp tốt nhất là để tinh thần của trẻ được vui vẻ, tự tin, tập trung trở lại, sau đó bắt đầu học những cái có ích.

Khi Hạ Dương còn bé, tôi thường sẽ không hay làm trái với ý của con. Dựa theo bản tính, tôn trọng cá tính, dạy dỗ một cách thích hợp trong thời điểm thích hợp, là nguyên tắc mà tôi luôn tuân thủ. Dùng tấm lòng thấu hiểu để nhìn nhận những hành vi, lời nói phù hợp với bản tính của con trẻ thì còn gì có thể khiến các bậc làm cha làm mẹ phải bực mình nữa? Hơn nữa, nổi cáu với con trẻ không những không giải quyết được vấn đề gì, mà còn có thể để lỡ cơ hội giáo dục tốt nhất. Hay nói cách khác là phải kịp thời "nắm bắt cơ hội giáo dục".

Dù là người lớn hay trẻ con thì đều không cam tâm khi ý nguyện của mình bị ngăn cản và cũng không thể vui vẻ tiếp nhận ý kiến của đối phương trong khi thường xuyên bị mắng mỏ, chỉ trích?

Say mê và được thỏa mãn niềm đam mê luôn đem lại cho con người niềm vui. Chính vì vậy, cần gợi ra khát vọng cho trẻ, kích thích niềm say mê ở trẻ. Khi giáo dục Hạ Dương, chúng tôi rất chú ý đến vấn đề này. Khi truyền tải kiến thức ở một phương diện nào đó, trước hết, chúng tôi ra niềm vui và niềm say mê cho con, sau đó, sẽ đạt được hiệu quả một công đôi việc.

Còn nhớ, một lần tôi và Hạ Dương khi ấy rất nhỏ đi xe khách đường dài, tôi hát bài hát tiếng Anh cho con nghe: "Mười cái chai màu xanh treo ở trên tường, một cái rơi xuống còn chín cái...". Hát được một lúc thì tôi cải biên "bottle" (cái chai) thành "bottom" (mông đít), bài hát biến thành: "Mười cái mông xanh treo trên tường, một cái rơi xuống còn chín cái...". Nghe đến đó, con liền sững lại rồi bật cười. Con thấy rất thích thú, và điều mà tôi coi trọng hơn cả là

sau khi gợi cho con niềm hứng thú với lời bài hát, tôi đã giúp con tăng thêm vốn từ tiếng Anh.

Một đứa trẻ may mắn khi có cha mẹ biết kìm chế, nhẫn nại, không ngừng tìm kiếm phương pháp giáo dục mới và không ngừng nỗ lực. Về điểm này, tôi và chồng luôn nỗ lực để mình trở thành một người giáo dục vui vẻ. Chúng tôi chú ý những điểm sau:

Cố gắng kiểm soát tâm trạng của mình khi không vui. Không dạy dỗ con trong lúc đang cảm thấy rất bực bội, bởi đây là lúc rất dễ “giận cá chém thớt”.

Không nên giáo dục hoặc bắt ép trẻ học khi trẻ đang giận dỗi hoặc vừa khóc xong.

Không nên bắt ép con làm những việc mà con không muốn khi con đang say sưa với niềm đam mê của mình.

Tạo ra bầu không khí gia đình vui vẻ, tràn ngập sự khích lệ, tin tưởng, để con trẻ cảm thấy, trẻ là người đạt được nhiều thành tích trong gia đình.

Cố gắng lạc quan, yêu đời, phóng khoáng. Một người vui vẻ, khi nhìn trẻ sẽ thấy được nhiều ưu điểm của trẻ, một người không vui sẽ chỉ để ý đến khuyết điểm.

Nhà giáo dục vĩ đại người Liên Xô, Vasyl Olexandrovych Sukhomlynsky, cho rằng, sách giáo khoa, giáo án đã quy định những kiến thức mà học sinh phải học, nhưng lại không quy định phải cho con trẻ điều quan trọng nhất – hạnh phúc. Phương châm giáo dục của ông là “cần bồi dưỡng con người thực sự!” – có hạnh phúc và niềm vui, có tinh thần sáng tạo và khả năng tư duy độc lập.

Trong quá trình dạy dỗ Hạ Dương, dù là khi giữa chúng tôi và con xảy ra mâu thuẫn, hay là khi giáo dục đạo đức đối với con, tôi đều tuân theo nguyên tắc “giáo dục vui vẻ”. Tôi tin rằng, đứa trẻ được dạy dỗ theo cách đó, thì trong tương lai dù làm công việc gì, trẻ đều luôn có chí tiến thủ, có óc sáng tạo và tinh thần hợp tác cao, trẻ sẽ

không sợ những khó khăn phải đối mặt trong quá trình trưởng thành, trẻ sẽ có một cuộc đời hạnh phúc.

Vận dụng khéo "mưu kế" và phương pháp ám thị

Ám thị luôn luôn có mối liên hệ với tình yêu cao cả. Chỉ bằng tình yêu vô tư, ta mới có thể phát hiện ra cách ám thị có ích và phù hợp với con trẻ. Đôi lúc là để kích thích tiềm năng ở một phương diện nào đó của trẻ, đôi lúc là sự phê bình, định hướng cho lỗi lầm mà trẻ mắc phải.

Trong một buổi lễ trao thưởng của Đài Truyền hình trung ương, người dẫn chương trình Trương Việt đã từng hỏi tôi một vấn đề: "Tôi nghe nói, sau khi nghe chị chia sẻ kinh nghiệm dạy con với mọi người, Hạ Dương mới biết một số điều mà hồi nhỏ con vốn tưởng rất tự nhiên thực ra đều là trúng mưu kế của mẹ".

Tôi liền trả lời rằng: "Tôi chỉ dùng phương pháp phù hợp để gợi mở cho con. Tôi đã dùng kết quả mà con mong muốn được nhìn thấy để che giấu ý đồ giáo dục chân thực của mình. Ví dụ, khi con mới đi học, tan học về nhà không thích làm bài tập mà thích ra chơi với các bạn, tôi liền nói: 'Hạ Dương, con làm bài tập nhanh lên, làm xong bài tập, mẹ sẽ đưa con ra chỗ các bạn chơi'. Như thế con sẽ nhanh chóng làm xong bài tập. Dĩ nhiên là tôi sẽ làm đúng những gì mình đã hứa. Một lần, hai lần, ba lần, việc hoàn thành bài tập với hiệu quả cao của con được lặp lại nhiều lần, dần dần tạo thành một thói quen tốt. Con bị 'mắc bẫy' mà không hề hay biết".

"Hành vi đến từ ham muốn cơ bản của chính bản thân chúng ta". Tôi có ấn tượng sâu sắc với câu nói này. "Trên thế giới này chỉ có một phương pháp có thể ảnh hưởng người khác, đó chính là đưa ra nhu cầu của họ, đồng thời để họ biết phải làm gì mới có được điều đó". Đây là câu nói của nhà giáo dục học nổi tiếng người Mỹ Dale Carnegie[2].

Khi còn nhỏ, Hạ Dương rất mong được đi nhà trẻ, vì tôi thường xuyên nói với con rằng: “Con ăn ngoan thì mẹ cho con đi nhà trẻ, ở đó được chơi với rất nhiều bạn”; “Ngủ ngoan nhé, các cô giáo trong trường mầm non chỉ yêu các bạn nhỏ chịu ngủ trưa thôi”. Tôi coi “trường mầm non” là “phần thưởng” khích lệ những hành vi tốt của con, chứ không phải coi đó là một sự trừng phạt kiểu “không ngoan là cho đi nhà trẻ”.

Sau khi con phấn chấn đi nhà trẻ một ngày, ngày hôm sau nói thế nào cũng không chịu đi nữa. Con thấy ở trường mầm non thực sự không được tự do như ở nhà. Lúc này, cha mẹ thường dỗ dành hoặc quát mắng trẻ, nói rằng trẻ buộc phải đi học, ngoài ra không còn cách nào khác. Tôi nghĩ làm như thế có thể thực hiện được mục đích đưa trẻ đến trường, nhưng không phải là cách giúp trẻ thích trường mầm non. Và thế là tôi liền cùng chồng nghĩ lại những chuyện con thích làm, thấy con thích vẽ tranh, thích được chơi đùa với các bạn...

Tối đến chúng tôi liền ngồi với nhau, lấy tay chấm vào nước rồi vẽ lên bàn ăn. Quả nhiên, con cũng hào hứng sà vào xem. Tôi liền nói: “Không được, Hạ Dương. Đây là do hồi nhỏ cha mẹ được học ở trường mầm non, con không đi nhà trẻ làm sao biết cách vẽ được?”. Để con có hứng thú hơn với trường mầm non, tôi lại cố tình nói: “Học ở trường mầm non sẽ có rất nhiều bạn nhỏ vẽ cùng, vui cực nhé”. Lúc này đây, tôi phát hiện ra con có vẻ như đang suy nghĩ gì đó.

Sáng hôm sau, Hạ Dương dậy rất sớm và giục tôi: “Mẹ mau lên, con muốn đi học”. Như vậy, mục đích đã đạt được mà trong cả quá trình, cha mẹ và con đều rất vui vẻ. Điểm mà tôi “lợi dụng” ở đây là khát vọng của con chứ không đe dọa và bắt ép.

Đặc điểm của giáo dục gia đình nằm ở “tính ngấm dần” và “tính tùy cơ”. Cha mẹ là người được tiếp xúc nhiều nhất với con trẻ, sự giáo dục đối với trẻ có thể diễn ra trong mọi hoàn cảnh, mọi thời điểm. Cách giáo dục bằng “mưu kế” và ám thị là phương pháp tốt để thực hiện “tính ngấm dần” và “tính tùy cơ”.

Phụ nữ có bản năng ám thị rất tự nhiên. Cái gọi là giáo dục ám thị ở đây là dùng các phương pháp như ngôn ngữ, động tác, nét mặt... để trẻ tiếp nhận tự nhiên một ý kiến hoặc một sự việc nào đó. Phương pháp này không trực tiếp đưa ra một yêu cầu nào đó đối với trẻ mà thông qua việc kể chuyện, lấy ví dụ, so sánh... để khéo léo bày tỏ quan điểm của cha mẹ.

Hồi nhỏ, Hạ Dương thường làm tay bẩn lem nhem, tôi không trực tiếp phê bình con mà dùng phương pháp ám thị kể chuyển, để con tự giác ngộ và rút kinh nghiệm cho hành vi của mình. Tôi kể cho con nghe câu chuyện *Chó đốm đi tìm bạn*:

Bạn chó đốm muốn kết bạn với mèo trắng, liền đưa tay ra trước bạn mèo, nhưng nhìn thấy bàn tay lấm lem của chó đốm, mèo trắng liền cau mày bỏ đi. Chó đốm muốn kết bạn với thỏ trắng, nhưng thỏ thắng nhìn thấy tay chó đốm bẩn, cũng cau mày bỏ đi. Chó đốm rất buồn, về nhà liền nhờ mẹ rửa tay hộ. Thấy bàn tay của chó đốm rất sạch, bạn mèo trắng, thỏ trắng đều đưa bàn tay trắng tinh của mình ra trước bạn chó, từ đó, bạn chó đốm thích sạch sẽ đã có được những người bạn thân.

Còn nhớ, khi tôi kể xong câu chuyện đó, Hạ Dương đã đưa bàn tay lấm lem ra và nói với tôi rằng: “Mẹ ơi, con sẽ không để tay bẩn như bạn chó đốm đâu”. Tôi liền đưa con ra vòi nước rửa tay, con rất vui vẻ vì con tự nguyện làm như vậy chứ không phải bị tôi mắng mỏ hay bắt ép.

Trong quá trình giáo dục ám thị, trước hết, cha mẹ cần hiểu đặc điểm tâm lý và tích cách của trẻ, dùng hình ảnh hoặc lời nói ám thị để dụ dỗ trẻ. Tuy nhiên, cần lưu ý là nên sử dụng ở một mức độ thích hợp, không nên lạm dụng, nếu không cha mẹ sẽ trở thành một hình tượng không tốt trong mắt trẻ, làm mất đi lòng tin của con trẻ.

Phương pháp giáo dục ám thị của tôi đối với Hạ Dương trong từng độ tuổi sẽ khác nhau. Khi con còn nhỏ thì áp dụng phương pháp thẳng thắn hơn, con càng lớn lên thì nghệ thuật ám thị càng đòi hỏi phải khéo léo hơn. Nếu không khéo sẽ khiến con mất đi lòng tin đối với người lớn.

Ám thị luôn luôn có mối liên hệ với tình yêu cao cả. Chỉ bằng tình yêu vô tư, ta mới có thể phát hiện ra cách ám thị có ích và phù hợp với con trẻ. Đôi lúc là để kích thích tiềm năng ở một phương diện nào đó của trẻ, đôi lúc là sự phê bình, định hướng cho lỗi lầm mà trẻ mắc phải.

Không ai muốn bị giáo dục một cách cứng nhắc, nhưng ai cũng sẽ thay đổi một cách vô tình trong sự định hướng "ngấm ngầm". Đặc biệt là tâm hồn trong sáng như con trẻ, càng cần cha mẹ dùng tình yêu khoa học và sự kiên trì để cùng trẻ vẽ nên một thế giới rực rỡ sắc màu.

Giáo dục là một nghệ thuật, nghệ thuật ám thị đòi hỏi trí tuệ.

Khi vấp ngã con hãy tự đứng dậy

Chúng ta ai phải trải qua những khoảnh khắc hụt hẫng, chán chường, đứa trẻ nào cũng từng trải qua cảm giác thất bại trong thi cử, thất bại trong thí nghiệm, yêu cầu không được đáp ứng, nỗ lực nhưng không thu được kết quả, tình cảm chân thành bị tổn thương... Cha mẹ dù yêu con đến đâu cũng không thể thay con trải nghiệm nỗi đau thất bại.

Khi Hạ Dương còn nhỏ, một lần đưa con đến nhà bạn bè chơi, tôi vô tình nghe thấy Hạ Dương đang nói với một bạn nhỏ đang ngã: "Vấp ngã thì phải tự đứng dậy chứ! Tại cậu không cẩn thận mà! Đúng không nào?". Đây chính là câu mà chúng tôi thường nói với con năm xưa.

Cho đến tận bây giờ, ông ngoại Hạ Dương vẫn còn nhớ, một lần đưa Hạ Dương khi đó hơn 4 tuổi đi chơi, con chợt vấp ngã, ông vội bế con lên và phủi đất bẩn dính trên quần áo. Không ngờ, Hạ Dương lại nằm xuống đất rồi tự mình bò dậy, chững chạc nói: "Mẹ cháu bảo, mình ngã thì mình phải tự đứng dậy".

Đó là một câu nói rất trong sáng và ngây ngô, nhưng cho thấy ý thức vấp ngã tự đứng lên đã như một hạt giống đâm chồi nảy lộc

trong lòng con trẻ.

Một số bậc phụ huynh khi nhìn thấy đứa con yêu của mình ngã đều vội bế con dậy, con trẻ chưa khóc, cha mẹ đã lộ rõ vẻ xót xa, khiến trẻ không có vấn đề gì, nhưng rồi lại bật khóc.

Hồi nhỏ Hạ Dương bị ngã, chỉ cần xác định là con vẫn an toàn, thì vợ chồng tôi sẽ bình tĩnh nói với con rằng: “Tại con không cẩn thận, lần sau con nhớ phải để ý nhé”. Nếu con tự đứng dậy được thì sẽ không ra đỡ con. Sau đó, con vấp ngã trên đường, chúng tôi đứng bên cạnh nhìn, con tự đứng dậy, không khóc mà tỏ ra rằng mình rất dũng cảm.

Qua những việc nhỏ này, chúng tôi đã rèn cho Hạ Dương tinh thần tự chịu trách nhiệm trước những việc mình làm. Mỗi người đều phải không ngừng tiến bước giữa bao khó khăn, vất vả trên con đường đời của mình. Con đường của ai người nấy đi, không ai có thể đồng hành với bạn suốt đời. Trên bước đường trưởng thành của trẻ, luôn dình dập những cạm bẫy “mềm” do những người cha người mẹ bao bọc, che chở con quá mức tạo ra. Những đứa trẻ rơi vào cạm bẫy này, bởi không có cơ hội trải nghiệm sự thành công và thất bại của mình mà mất đi cơ hội trưởng thành.

Một số trẻ sẽ lợi dụng sự mềm yếu của phụ huynh để vòi vĩnh, như sẽ nói “Con thích mua...”, nếu cha mẹ không mua sẽ nằm lăn ra đất ăn vạ; hoặc nói “Con mệt rồi, mẹ bế con đi”, nếu cha mẹ không bế sẽ ngồi phịch xuống đất khóc lóc... Nếu khi trẻ đưa ra một số yêu cầu, đòi hỏi quá đáng mà cha mẹ mềm lòng nhượng bộ, thì nghĩa là đã dung túng cho con, sau nhiều lần được đáp ứng, có thể sẽ khiến trẻ hình thành nên thói quen dùng “thủ đoạn” không tốt để đạt được mục đích của mình.

Khi còn nhỏ, mỗi lần Hạ Dương có ý định ăn vạ bắt nạt cha mẹ, chúng tôi đều bình tĩnh giải quyết bằng cách nói với con rằng: “Được thôi, con cứ khóc đi, khóc xong cha mẹ sẽ nói chuyện với con”, để con hiểu được rằng chỉ bằng cách bày tỏ thông thường mới có thể đạt được mục đích mà con muốn. Cách giáo dục đó của chúng tôi

đối với con đã biến thành một lối tư duy của con và được con sử dụng để thuyết phục mọi người.

Năm ấy, Hạ Dương khoảng 8 - 9 tuổi, một lần em họ con bị ngã và ngồi dưới đất khóc, không chịu đứng dậy. Hạ Dương liền nói: “Em cứ ngồi ở đây mà khóc, em mà còn khóc thì anh không nói chuyện với em nữa. Em khóc xong, anh mới chơi với em”.

Chúng ta ai cũng phải trải qua những khoảnh khắc hụt hẫng, chán chường, đứa trẻ nào cũng từng trải qua cảm giác thất bại trong thi cử, thất bại trong thí nghiệm, yêu cầu không được đáp ứng, nỗ lực nhưng không thu được kết quả, tình cảm chân thành bị tổn thương một cách vô tình... Cha mẹ dù yêu con đến đâu cũng không thể thay con trải nghiệm nỗi đau thất bại.

Trong thời đại cạnh tranh gay gắt này, hầu hết mọi người đều phải học cách tự chiến thắng bản thân. Dù lúc nhỏ, cha mẹ đã dạy trẻ làm thế nào để có được kỹ xảo và lòng quyết tâm gặt hái thành công. Nhưng, mấy ai suốt đời không phải nếm mùi đau khổ của thất bại trong đời, những đứa trẻ chỉ biết đến chiến thắng, khi bước chân vào xã hội, nếu gặp trắc trở sẽ vô cùng yếu đuối, khuyết điểm sẽ bị bộc lộ. Bởi, chúng không biết cách tiếp nhận suy nghĩ của người khác, không biết cách tôn trọng ý kiến và thỏa hiệp với mọi người, chính vì thế chúng cũng không biết cách làm thế nào để lấy lại tinh thần khi phải đối mặt với thất bại và sức ép, lúc này, kể cả trong đầu chứa đựng một lượng kiến thức khổng lồ cũng không giúp ích được gì cho chúng.

Tôi có quen một cô bé, khi học cấp ba thành tích học tập rất xuất sắc, lên đại học, thì thành tích không còn nổi trội như hồi học cấp ba nữa, không giành được học bổng mà cô bé mong muốn, thêm vào đó cô bé đem lòng yêu một nam sinh nhưng đã bị nam sinh đó từ chối. Kết quả, cô bé đã mắc chứng tâm thần phân liệt, phải nghỉ học, hai năm đã trôi qua mà vẫn chưa có dấu hiệu khá lên.

Đối với con trẻ không có từ “thất bại”. Sự vấp váp nhất thời không gọi là thất bại. Một người nếu vấp ngã trên đường đời mà vẫn có thể đứng dậy giữa muôn vàn khó khăn nó sẽ trở thành một

dạng năng lượng, trở thành "khoản tiền tiết kiệm" để trong ngân hàng tinh thần giúp người đó có thể đối mặt với những bất trắc trong cuộc đời sau này.

Không có chiến thắng vĩnh viễn, cũng không có thất bại vĩnh viễn. Khả năng đối mặt với thách thức, áp lực của con người được rèn luyện trong thất bại.

Chúng ta thường lấy thành tích học tập để nói về sự thất bại tạm thời của trẻ. Có bậc phụ huynh khi thấy con mình thua cuộc, không hỏi đầu đuôi mà mắng trẻ té tát, cứ bắt trẻ thắng cuộc. Hạ Dương tham gia rất nhiều cuộc thi, có thắng cũng có thua, thành tích học tập cũng có lúc không được ổn định, những khi con không được như ý, chúng tôi luôn luôn khích lệ con, chuẩn bị cho lần thành công sau. Vì chúng tôi biết nếu không biết cách lấy lại tinh thần trước sức ép và thất bại, con sẽ không rèn được sự dẻo dai và nghị lực cần phải có để đối đầu với mọi khó khăn.

Hồi học cấp một, Hạ Dương là lớp trưởng, lên cấp hai, trong một lần tranh cử chức lớp trưởng, con đã bị "thua", con cảm thấy rất mất mặt. Con học ở khối phổ thông trung học thuộc trường Đại học công nghiệp Sơn Đông, lúc ấy, tôi đang là giảng viên của trường, cũng có quan hệ khá tốt với các thầy cô giáo của con. Tôi có thể đi nói nhỏ với cô giáo, cho con được làm một chức vụ gì đó để con đỡ "mất mặt", nhưng tôi không giúp con, tôi thể hiện thái độ "khoanh tay đứng nhìn" vì nghĩ rằng cần để cho con gặp chút "vấp váp". Tôi muốn con ý thức được rằng, muốn được làm lớp trưởng thì phải dựa vào sự nỗ lực của mình để giành được sự tín nhiệm của các bạn. Đây có thể coi là một lần "giáo dục vấp ngã".

Trong giây phút thành công không dương dương tự đắc, trong hoàn cảnh thất bại vẫn có thể kiên cường, có thể tồn tại trong mọi hoàn cảnh, người không bị khó khăn quật ngã chính là kẻ mạnh. Nếu muốn đem lại sức mạnh thực sự, khả năng sinh tồn và khả năng chịu đựng cho con, thì hãy để con học được cách tự trưởng thành đến khi hoàn toàn có thể tự lập trong xã hội, tách rời khỏi cha mẹ. Tôi rất may mắn vì sự "không giúp đỡ" và "không quan tâm" một cách có ý thức của mình ở một số vấn đề, để con được rèn luyện khả năng

chống chọi với vấp váp, trắc trở, giúp con tích lũy được kinh nghiệm chiến thắng sau thất bại.

Những đứa trẻ trong nhiều gia đình chỉ có một con như hiện nay, trẻ thường nhấn mạnh “cái tôi”, bất kể là cái gì, chỉ cần đó là cái mình muốn sẽ gào lên đòi hỏi, trong khi một số bậc phụ huynh cũng không quan tâm đến việc yêu cầu đó có hợp lý hay không, liền đáp ứng luôn. Thế giới này không phải sinh ra vì một người nào đó, con người luôn có những lúc được như ý và không được như ý. Chính vì vậy, cha mẹ cần “nhẫn tâm” một chút, giấu đi một nửa tình yêu trong những thời điểm phù hợp. Những lúc không được như ý cần phải để tự nhiên, không nên che mưa chắn gió thay cho con, để con không phải chịu bất kỳ sự ấm ức nào. Hãy để con được trải nghiệm cảm giác thất bại, như thế, khả năng đối phó với vấp váp, trắc trở của con mới dần dần được tăng cường.

Dĩ nhiên, cũng cần phải xem xét đến đặc điểm tâm lý của trẻ có thể chịu đựng hay không, không thể để trẻ trong chốc lát mà chịu đựng đến mức suy sụp tinh thần. Cũng giống như môn cử tạ, lúc đầu để trẻ nâng quả tạ nhẹ, sau đó sẽ tăng dần trọng lượng, từ những “vấp váp” nhỏ mà trẻ gặp trong cuộc sống, hoặc những điều “không như ý” này, dạy dỗ một cách tự nhiên để trẻ có thái độ đúng đắn khi đứng trước những vấp váp và sự thất vọng.

Trong quá trình trưởng thành của Hạ Dương, rất nhiều lần tôi nhìn thấy con phải chịu nỗi ấm ức, nhưng nếu đó là điều mà con có thể chịu đựng thì tôi sẽ không giúp đỡ và can thiệp, mà để con tự trải nghiệm, tự đối mặt. Nếu tôi thương con vì những nỗi ấm ức nhỏ này, sau này khi phải đối mặt với nỗi ấm ức lớn không thể né tránh, có thể con sẽ không chịu nổi.

Từ xưa đến nay, tôi luôn dành một khoản tiền lớn để mua rất nhiều đồ chơi, sách vở cho con, nhưng có một lần tôi lại cố tình để con thất vọng.

Đó là khi Hạ Dương 5 tuổi, tôi và con đi mua đồ. Ở quầy đồ chơi, con chọn một người máy rồi đứng trước quầy thu ngân nhìn tôi cười tủm tỉm, đợi tôi trả tiền, vì trước đây tôi đều vui vẻ khen

con, đồng ý với sự lựa chọn của con. Nhưng lần này, tôi đã để con được trải nghiệm cảm giác không đạt được điều mình muốn một cách có ý thức. Tôi bảo con mang đồ chơi trả về chỗ cũ, bảo rằng mẹ không mang đủ tiền. Con rất thất vọng, trong lòng tôi cũng cảm thấy rất không nỡ lòng làm như vậy. Nhưng tôi biết, không thể lần nào cũng để con làm đứa trẻ luôn được thỏa mãn, không biết thế nào là điều đáng tiếc, như thế, con sẽ không biết trân trọng. Con phải biết được rằng, không phải tất cả mọi nguyện vọng đều được đáp ứng.

Tôi tin rằng, sau khi phải trải qua những cú va đập nhỏ này, con sẽ có cách đối mặt với sóng cả, gió to của cuộc đời trong tương lai. Sự lĩnh ngộ thông qua những đợt tập dượt này sẽ trở thành tấm áo chống đạn cho con trong quá trình sinh tồn trên thế giới này.

Những đứa trẻ biết thua mới giành được chiến thắng. Mặc dù không nhất thiết phải cố tình tạo ra khó khăn và vấp váp cho con trẻ hay để trẻ phải chịu khổ, nhưng có thể nắm bắt những chi tiết nhỏ trong cuộc sống, dần dần tạo cho trẻ sự nhẫn nại, không quản ngại khó khăn, giúp trẻ chuẩn bị tốt hành trang bước vào xã hội sau này.

Một đồng nghiệp đã từng nói đặc điểm lớn nhất của tôi đó là: “Dẻo dai”.

Năm xưa, khi từ bỏ công việc trong nhà nước, tôi đã ở tuổi 38. Đối với một người phụ nữ, thay đổi công việc trong thời điểm này là một thách thức rất lớn. Hơn 3.000 ngày trước, Học viện Anh Tài còn chỉ là một ý tưởng. Hôm nay, nó đã trở thành “trường đại học dân lập có ảnh hưởng nhất ở tỉnh Sơn Đông”, “một trong mười trường đại học dân lập có thương hiệu lớn ở Trung Quốc”. Có thể tưởng tượng trong hơn 3.000 ngày đó, nhân viên của học viện Anh Tài chúng tôi đã phải bỏ ra những gì! Không có tinh thần dẻo dai, có lẽ chúng tôi đã ngã xuống đầm lầy từ lâu.

Qua chúng tôi, Hạ Dương đã nhìn thấy tinh thần dẻo dai, đồng thời cũng cảm nhận và hấp thu được tinh thần này trong sự giáo dục tùy cơ của chúng tôi. Có thể là phương pháp giáo dục này đã phát

huy tác dụng, khả năng đối mặt với vấp váp, trắc trở của con khá tốt, có thể chịu đựng thử thách, chịu đựng sức ép trong nghịch cảnh để lấy lại tinh thần.

Năm lớp 12, Hạ Dương muốn được thi vào trường Đại học Cambridge hoặc Đại học Oxford, lúc đó thông tin mà tôi tìm hiểu được chỉ có sang Anh học phổ thông trung học, tham gia kỳ thi đại học tại Anh, thành tích cao mới có thể vào các trường đại học nổi tiếng này, chính vì thế năm lớp 12, chúng tôi đã đưa con sang Anh. Không ngờ, ngôi trường mà con học có chất lượng rất bình thường, học sinh học khá kém, chỉ một mình con là học sinh nước ngoài học khoa học, không có ký túc xá, không có nhà ăn. Con phải tự thuê nhà, đi chợ, nấu cơm, giặt giũ, chỉ trong vòng một tháng mà con gầy đi 20 kg.

Còn nhớ sau khi sang Anh thăm con, trên máy bay từ Anh về nước, tôi khóc suốt trong hành trình bay 11 tiếng đồng hồ. Nỗi vất vả đã khiến một thanh niên 17 tuổi, trong vòng một tháng sụt mất 20 kg. Tuy nhiên, ngoài sự xót xa, tôi cũng cảm thấy mừng vì con đã khắc phục được rất nhiều khó khăn trong cuộc sống, trong học tập, trong ngôn ngữ, trong sự khác biệt về văn hóa và sự lẻ loi trong tâm hồn, khiến quãng thời gian con ở nơi đất khách quê người đã trở thành kho báu tinh thần của con. Giống như con đã nhiều lần nói rằng: “Dù được trả bao nhiêu tiền con cũng không bán đi những trải nghiệm trong quãng thời gian ấy, nhưng nếu cho con bao nhiêu tiền, con cũng không muốn lặp lại lần nữa”.

Sau này, Hạ Dương còn kể với tôi một chuyện, cũng khiến tôi thấy rất mừng.

Trong thời gian học tập ở Anh, con đã nỗ lực và giành được cơ hội làm nhân viên cho phòng thí nghiệm của một nhà khoa học đã từng đạt giải Nobel, từng có một nhân viên thí nghiệm người da trắng coi thường người Trung Quốc, một lần vì hiểu lầm Hạ Dương mà quát tháo con. Hạ Dương là đứa trẻ có lòng tự trọng cao và có cá tính mạnh, từ nhỏ đến lớn nào đã phải chịu đựng nỗi ấm ức thế này? Tuy nhiên, con đã nắm chặt tay thành nắm đấm, ngân ngấn nước mắt, cố gắng chịu đựng, lòng thầm thề rằng: Nhất định phải

cố gắng học cho tốt để người Trung Quốc được nở mày nở mặt. Dĩ nhiên, sau đó, Hạ Dương đã lựa chọn một hoàn cảnh phù hợp để xóa đi sự hiểu lầm của người này đối với con.

Rèn luyện khả năng đối phó với vấp váp, trắc trở, đồng thời cũng giúp trẻ rèn luyện khả năng tự kìm chế bản thân.

Hãy buông tay để con chúng ta được bay cao trên bầu trời giữa bốn mùa xuân hạ thu đông và giữa bao phong ba bão táp của cuộc đời!

Chỉ một cái bạt tai

Rất nhiều bậc cha mẹ cứ mỗi lần nổi cáu lại đánh con, nếu con phản kháng sẽ nói: "Tao sinh ra mày, lại không được phép đánh mày ư?". Đến khi trút hết giận, lại xót con, mua đồ chơi, mua quà, an ủi để bù đắp. Lòng tự trọng của con tựa như một món đồ sứ dễ vỡ, khi đã bị cha mẹ phá hỏng, rất khó có thể hàn gắn.

Người cha trẻ chở cậu con trai 5 tuổi bằng xe đạp quanh công viên.

"Xin chào, ông cháu[3]". Ông cụ quét dọn công viên vẫy tay với cậu bé ngồi sau gác ba ga. Rõ ràng là ông rất thích cậu bé mập mạp đó.

Không ngờ ông cụ chưa dứt lời, cậu bé đã mau miệng đáp: "Thế cháu làm ông nhé", rồi cười rất đắc ý...

"Bốp", cậu nhận một cái bạt tai khi vừa dứt lời. Sau đó là tiếng quát của người cha: "Cái thằng này, sao mà vô lễ thế!".

Nụ cười ranh mãnh trên môi cậu bé tắt ngấm, lập tức khóc hu hu. Cậu cảm thấy vô cùng xấu hổ, gục đầu xuống yên xe...

Đây là câu chuyện xảy ra 18 năm về trước. Cậu bé đó là Hạ Dương, người cha trẻ kia là chồng tôi.

Đây là lần duy nhất từ khi còn nhỏ cho đến bây giờ, Hạ Dương bị đánh. Cái tát này, nói như lời con là "làm con vô cùng mất mặt lúc đó", đồng thời cũng khiến suốt đời con không thể nào quên.

Trong giáo dục gia đình, chúng tôi luôn né tránh các phương pháp bạo lực. Chồng tôi và Hạ Dương luôn là bạn thân của nhau, chồng tôi cho rằng: "Đánh con là hành động chứng tỏ cha mẹ đã bất lực trong quá trình dạy dỗ con trẻ".

Khi lớn lên, Hạ Dương hỏi: "Tại sao lần đó cha lại tát con?".

Chồng tôi liền giải thích: "Quá giận mất khôn thôi".

Một người bạn của tôi sau lần đầu tiên gặp Hạ Dương liền hỏi tôi: "Chị dạy con thế nào mà thằng bé vừa hiểu biết vừa lễ phép?". Tôi liền cười và kể cho chị ấy nghe chuyện một cái bạt tai.

Chị liền nói: "Một cái bạt tai mà khiến con hiểu được phép lịch sự ư? Con trai tôi từ nhỏ đến lớn, không biết đã bị tát bao nhiêu cái mà vẫn trơ như đá, suốt ngày cãi mẹ leo lẻo, gặp người lớn chẳng bao giờ chịu chào hỏi gì cả".

Tôi lại cười: "Thế chắc là do bị đánh nhiều quá".

Thực ra, cái bạt tay này thực sự là ngoài ý muốn.

Hạ Dương là đứa trẻ hiểu phép tôn trọng, thân thiện, tin tưởng, biết giữ lời hứa trong quan hệ với mọi người, tuy nhiên, con cũng là một đứa trẻ có cá tính mạnh. Cá tính của con được hình thành trong môi trường gia đình chú trọng vai trò làm gương của cha mẹ, mong muốn đem lại cho con một tuổi thơ vui vẻ. Sự tôn trọng, lịch thiệp đối với người khác của Hạ Dương không phải bắt nguồn từ một cái tát, mà là bắt nguồn từ sự tôn trọng và lịch thiệp đối với con và với những người xung quanh của chúng tôi, là kết quả của sự giáo dục bằng lời nói và việc làm.

Tôi đã từng gặp một người mẹ trẻ, vừa đi vừa kéo đứa con trai chỉ tầm 5 - 6 tuổi trên đường vừa phát liên tiếp vào mông đứa trẻ. Cậu bé khóc to, còn người mẹ thì gầm lên: "Lần sau, còn dám làm thế

nữa không?”. Tôi không biết cậu bé này đã phạm lỗi gì, nhưng khi tôi can ngăn thì chị ấy đã nói một câu khiến tôi vô cùng sửng sốt: “Em phải giáo dục nó mới được!”.

Cái gọi là “giáo dục” mà người mẹ này lý giải chính là sự ngộ nhận quan điểm giáo dục sai lầm “yêu cho roi cho vọt” .

Rất nhiều bậc cha mẹ cứ mỗi lần nổi cáu lại đánh con, nếu con phản kháng sẽ nói: “Tao sinh ra mày, lại không được phép đánh mày ư?”. Đến khi trút hết giận, lại xót con, mua đồ chơi, mua quà, an ủi để bù đắp. Lòng tự trọng của con tựa như một món đồ sứ dễ vỡ, khi đã bị cha mẹ phá hỏng, rất khó có thể hàn gắn.

Mỗi đứa trẻ đều có một cá tính riêng. Cha mẹ cần hiểu đặc điểm phát triển tâm lý trong mỗi giai đoạn của trẻ, không nên đánh mắng trẻ khi trẻ phạm lỗi. Tôi cho rằng, dùng hành động tốt của chính mình để định hướng có thể tạo cho trẻ nền tảng phát triển phẩm chất đạo đức vững chắc.

Một cô bé vừa tròn 1 tuổi, nghe thấy mẹ hỏi cha “Mấy giờ rồi anh?” liền giơ tay trái của mình lên nhìn vào cổ tay. Cha mẹ của cô bé liền sửng sốt hỏi nhau: “Anh (em) dạy hả?”. Sau khi có được câu trả lời phủ định, họ liền vui mừng bế cô con gái lên, nói “Con thông minh quá, chẳng khác gì thần đồng”.

Thực ra, hành động đó của cô bé là bắt chước cha mẹ. Ngay từ khi còn rất nhỏ, trẻ đã bắt chước mọi hành động của cha mẹ, từ nói chuyện, mỉm cười, giận dữ đến đối nhân xử thế... Mọi lời nói, việc làm của cha mẹ trước mặt trẻ đều là tấm gương giáo dục cho trẻ, chúng có thể là mưa xuân giúp vạn vật sinh sôi nảy nở, cũng có thể là sấm sét mưa giông tàn phá ruộng vườn. Phương pháp khác nhau sẽ đem lại những kết quả không giống nhau.

Một người công nhân sau một ngày làm việc mệt mỏi, về đến nhà đều ngồi khoanh chân trên ghế sofa, uống ít bia cho tinh thần thoải mái. Khi uống bia, anh thích tung hạt lạc vào miệng. Một ngày kia, về đến nhà anh nhìn thấy cô con gái 5 tuổi của mình cũng đang ngồi khoanh chân trên ghế sofa, vừa uống nước ngọt

vừa tung lạc vào miệng. Giây phút đó, anh đã hiểu ra thế nào là sự "giáo dục bằng hành động" đối với con trẻ.

Trong gia đình, chúng ta thường nói chuyện một cách thoải mái, tùy tiện. Ở gia đình tôi, mặc dù cả ba người đều có thể nói ra mọi điều mình muốn, nhưng sẽ không nói những lời làm tổn thương đến lòng tự trọng của đối phương. Chúng tôi mong muốn dùng lời nói và hành động của mình để con mình trở thành một người biết tôn trọng người khác và có mối quan hệ xã hội tốt đẹp với mọi người.

Trong cuộc sống, tôi thường sử dụng những ngôn từ lịch sự như "cảm ơn", "mời", "xin lỗi"... đồng thời không nói to, không ra lệnh cho người khác. Do được thấm nhuần những ngôn từ này, trong quá trình giao tiếp với mọi người, so với bạn bè cùng trang lứa, Hạ Dương sử dụng nhiều lời nói xã giao lịch sự hơn. Vợ chồng tôi thích chia sẻ, có sách hay thích chia sẻ với mọi người; có đồ dùng gì tốt cũng muốn để mọi người dùng chung. Tôn trọng, tin tưởng, chia sẻ là những phẩm chất mà chúng tôi coi trọng nhất trong quá trình giao tiếp. Từ nhỏ Hạ Dương đã được cảm nhận và chịu sự ảnh hưởng lớn từ điều này.

Mỗi kỳ nghỉ, chỉ cần có thời gian là Hạ Dương luôn đến Học viện Anh Tài để tham gia các buổi nói chuyện khích lệ tinh thần thanh niên, chia sẻ kinh nghiệm học tiếng Anh, nói chuyện về những điều mắt thấy tai nghe về văn hóa phương Tây và các vấn đề khoa học thường thức... Con tích cực đưa văn hóa trường học, phong trào học tập, nghiên cứu ở trường đại học nổi tiếng thế giới vào cuộc sống của các sinh viên Học viện Anh Tài. Các thầy cô, sinh viên trong học viện đều rất quý mến con.

Trong tâm lý học có một thí nghiệm về định luật tăng cường - biến mất nổi tiếng. Định luật này chứng minh rằng, một số cái thuộc về bản năng, sau khi không được nhấn mạnh, tăng cường, sẽ suy thoái một cách tự nhiên thậm chí biến mất.

Uốn nắn những hành vi không tốt của trẻ, không phải chỉ đơn giản là giáo huấn một bài hoặc đánh một trận là xong. Biện pháp

chúng tôi áp dụng đối với Hạ Dương là nhấn mạnh ưu điểm, xóa mờ nhược điểm. Ví dụ, sau khi Hạ Dương vô lễ với cụ già, nhận một cái bạt tai, về đến nhà chồng tôi không kể với tôi chuyện đã xảy ra ở công viên trước mặt con, mà chỉ nói "đi chơi rất vui". Sau đó, chồng tôi mới kín đáo kể cho tôi nghe đầu đuôi câu chuyện, tôi cũng không tìm cơ hội để giáo huấn con theo kiểu như: "Đã nhớ cái tát của cha chưa? Con phải ghi nhớ bài học này nhé, lần sau không được làm như thế nữa". Xóa mờ, lãng quên những hành vi xấu; nhấn mạnh những hành động tốt, dùng hành vi và ý thức tốt để không ngừng bổ sung, làm phong phú tư duy của con, định hướng cho hành vi của con.

Một số bậc phụ huynh thường bắt những lỗi nhỏ của con rồi càu nhà càu nhàu, nhắc đi nhắc lại, còn khi con mắc lỗi lớn thì đánh đòn. Giống như vết thương chưa kịp đóng vảy nhưng bạn lại liên tục chạm vào nó khiến nó phục hồi rất chậm, thậm chí là khó khỏi hẳn, nhưng nếu bạn bôi lên loại thuốc mỡ có ích, nhẹ nhàng bảo vệ nó, nó sẽ khỏi rất nhanh. Nhưng làm như vậy không có nghĩa là không để tâm đến lỗi lầm của con, mà là sau khi đã chỉ ra cái sai hoặc đưa ra hình phạt một cách phù hợp, cần mờ hóa nó, giống như khi đã bôi lên một lớp thuốc mỡ, không nên liên tục mở ra xem nữa.

Ví dụ, khi Hạ Dương chủ động giúp đỡ các bạn ở ngoài, hoặc lễ phép với người già, hoặc làm một việc gì đó đáng được khẳng định, chúng tôi sẽ khen con nhiều lần: "Ôi, Hạ Dương, hôm nay con làm tốt quá, cha mẹ thật mừng vì con làm được như vậy!". Nếu trong nhà có người, hoặc bạn bè đến chơi, chúng tôi cũng tỏ vẻ vô tình – nhưng thực ra là cố ý khoe: "Hôm nay, Hạ Dương đã làm được một việc rất tốt…". Nhấn mạnh nhiều lần ưu điểm, hành vi sẽ trở thành thói quen, con trẻ sẽ trở thành người biết tôn trọng người khác, tốt bụng, lễ phép như bạn mong muốn.

Từ khi trẻ chào đời đến năm 7 tuổi, là giai đoạn quan trọng rèn luyện phẩm chất đạo đức, lúc này đây những cái mà trong lòng trẻ cho là "tốt" chính là những cái trẻ thích và muốn được như vậy. Vào lúc này, sự giáo dục, định hướng của cha mẹ đối với con phải dựa vào sở thích của con, nhấn mạnh nhược điểm, xóa mờ khuyết điểm,

dùng cái mà trẻ cần để thu hút trẻ không ngừng lặp lại những hành vi đúng đắn.

Ví dụ, Hạ Dương thích ăn kẹo, khi con có kẹo, để con được cảm nhận cảm giác biết chia sẻ, tôi liền nói với con rằng: "Hạ Dương, con cho các bạn kẹo đi, ngày mai mẹ sẽ mua cho con, mua nhiều hơn bây giờ". Con liền cho bạn. Ngày hôm sau, tôi đã thực hiện lời hứa của mình và luôn miệng khen ngợi hành động của con. Sau đó, tôi lại nói: "Hạ Dương, hay là con mang kẹo xuống cho ông bảo vệ ở dưới đi, ông trông nhà cho mọi người cả ngày cả đêm, vất vả quá! Cuối tuần mẹ sẽ đưa con đi công viên chơi đu quay".

Hạ Dương có vẻ tiếc rẻ, nhưng sau khi để dành phần cho mình, con vẫn tặng số kẹo còn lại cho cụ ông gác cửa. Niềm vui được khen ngợi còn lớn hơn cả vị ngọt khi ăn kẹo. Con lại một lần nữa cảm nhận được niềm vui khi biết chia sẻ với mọi người.

Hai lần, ba lần... thói quen tốt, phẩm chất biết chia sẻ đã được hình thành thông qua sự nhấn mạnh nhiều lần đó.

Chính vì thế, sau này, sau khi biết phương pháp giáo dục của tôi, Hạ Dương mới nói hóa ra là "trúng mưu" của mẹ.

Chúng tôi không giáo dục con làm một "ông cụ non ngoan ngoãn" từ nhỏ, cũng không dạy dỗ một đứa trẻ còn ít tuổi thành một người "hoàn mĩ về đạo đức", chúng tôi dựa vào đặc điểm tâm lý ở mỗi độ tuổi của con, tôn trọng cá tính của con, dùng phương pháp phù hợp để từng bước hoàn thành quá trình xây dựng phẩm chất, hành vi tốt.

Cha mẹ thường nói với con rằng: "Muốn làm một em bé ngoan thì 'không khóc', 'không ăn vạ', 'không ném đồ chơi', 'không đánh bạn'... Hàng loạt quy tắc đạo đức mà người lớn chúng ta cho là đúng đắn đã được rót vào đầu con trẻ nhiều lần, nhưng lại bỏ qua nhu cầu và khát vọng thực sự trong lòng trẻ.

Trẻ em cần niềm vui và trò chơi, cần sự kích thích mang tính thách thức phù hợp với độ tuổi của trẻ. Không nên dùng quyền uy của cha mẹ để phá hoại sự tự định hướng trong lòng con trẻ. Đến tuổi

dậy thì, trẻ mới bắt đầu xuất hiện suy nghĩ "vị tha" (vì người khác) coi những hành vi tốt là những điều có ý nghĩa nội tại, đáng để làm. Giai đoạn trước đó, những hành vi này được quyết định bởi mối quan hệ giữa trẻ với những người xung quanh.

Trong một lần gặp gỡ với các chị em, chúng tôi đã nói chuyện về giáo dục con, bàn luận vấn đề tại sao cha mẹ lại đánh trẻ, có một cô gái nét mặt lộ rõ vẻ u buồn. Cô nói, cô nhớ lại tuổi thơ của mình, mẹ cô thường xuyên đánh cô một cách vô duyên vô cớ. Mãi cho đến tận bây giờ cô mới biết, hóa ra mẹ cô đã nhìn nhận hành vi ở độ tuổi dậy thì của con bằng độ tuổi và tâm lý của bà ở tuổi mãn kinh, dĩ nhiên là trong mắt mẹ sẽ không còn "đứa con ngoan" nữa.

Cha mẹ dùng phương thức nào để đối xử với con trẻ và với những người xung quanh, con trẻ sẽ trở thành người như thế. Giống như việc nếu hạt giống bạn gieo là anh túc, thì bạn không thể thu hoạch được hoa hồng nở rộ; nếu bạn gieo thóc vàng, thì chắc chắn bạn sẽ có một mùa bội thu.

Để con được trưởng thành trong sự lựa chọn

Khi Hạ Dương còn nhỏ, mỗi lần mua đồ chơi, quần áo cho con, chúng tôi đều đưa con đi, để con tự lựa chọn. Ví dụ, đi mua đồ chơi, tôi sẽ nói với con rằng: "Hạ Dương, hôm nay con được mua hai món đồ chơi trị giá dưới 30 tệ". Tôi quan sát thấy con lưỡng lự trước sự lựa chọn có điều kiện này.

Một người mẹ nói với tôi rằng: "Chị thật sự ngưỡng mộ em, nhìn cậu con trai Hạ Dương của em, 22 tuổi đã bắt đầu tự lập về mặt kinh tế và tinh thần, không cần phải để vợ chồng em lo lắng gì nữa. Con trai chị mới thật là đáng buồn, trừ tiểu học là nó tự lên lớp, còn từ cấp hai, cấp ba, đều là vợ chồng chị bỏ ra nhiều tiền để chọn cho nó ngôi trường tốt nhất, ngay cả vào đại học cũng phải dựa vào các mối quan hệ. Năm thứ ba đại học, chị đã tìm cho nó một cơ quan tốt, sau đó tốt nghiệp, vợ chồng chị lo cho nó từ lấy vợ,

nhà cửa, thậm chí cả xe hơi cũng là chị mua. Hiện giờ hơn 30 tuổi đầu rồi mà chẳng hề có tinh thần trách nhiệm, không có chính kiến, trong công việc cũng không có gì nổi bật. Làm việc trong một cơ quan tốt, cạnh tranh gay gắt như vậy, sau này chị về hưu thì nó sẽ làm thế nào?".

Tôi liền cười nói: "Dần dần con sẽ lớn khôn thôi, chỉ cần chị buông tay ra".

Tôi ngại nên không nói ra những suy nghĩ thật trong lòng rằng: "Chị làm mẹ nhưng đã lấy danh nghĩa tình yêu để cướp đi mọi quyền phấn đấu của con rồi".

Tôi nhớ lại câu chuyện cậu bé chăn trâu và câu chuyện người hầu:

Một cậu bé chăn trâu, ngày nào cũng về nhà trong trạng thái mệt rã rời. Cậu đã hỏi người cha rằng: "Tại sao con trâu đó không chịu nghe lời con? Con luôn phải dùng lực để dắt nó đi". Người cha không nói gì. Ngày hôm sau, ông cùng cậu đi chăn trâu, ông dắt trâu đi một cách nhẹ nhàng, đến ngã rẽ hoặc chỗ nguy hiểm chỉ cần giật nhẹ dây thừng. Người cha liền nói với con trai: "Con phải hiểu tính nết của con trâu, không thể lôi nó đi theo ý của mình".

Một gia đình ở Anh có hai người hầu. Một người tên là Jord - phụ trách việc ăn uống của chủ nhân, một người tên là Rick - phụ trách việc dọn dẹp phòng làm việc, phòng ngủ. Hai người hầu đều rất trung thành với chủ. Jord biết rõ khẩu vị và thói quen ăn uống của chủ, không cần phải bữa nào cũng hỏi ý kiến chủ. Đến giờ ăn, anh lặng lẽ đứng bên cạnh, nhưng không bao giờ khuyên chủ nhân dùng bữa. Sau khi làm xong mọi việc, anh sẽ không nói gì nhiều mà âm thầm đi ra, và khi người chủ chỉ cần gọi một tiếng, anh lại nhanh chóng có mặt ngay. Còn người hầu tên Rick kia, dọn dẹp phòng làm việc, phòng ngủ của chủ vô cùng gọn gàng, sạch sẽ, nhưng anh ta thường làm theo ý mình, tự ý sắp xếp đồ dùng, sách vở của chủ vào vị trí anh ta cho là phù hợp nhất, còn liên tục nhắc nhở chủ nhân thời điểm nào cần dùng cái gì. Thậm chí, khi chủ nhân muốn một mình đọc sách một lát, anh ta cũng liên tục chạy vào hỏi: "Ngài có cần gì nữa không ạ?". Chẳng bao lâu, người chủ liền cho Rick

nghỉ việc, anh ta thấy vô cùng ấm ức: "Tôi tốt với ông ta như vậy, tại sao ông ta lại không thích tôi?".

Đối với trẻ độ tuổi nhi đồng, cha mẹ đừng coi con trẻ là con trâu dắt đi cho bằng được, cũng đừng coi mình như một người hầu trung thành để phục vụ con trẻ. Con trẻ có ít nhất 18 năm cần cha mẹ chăm sóc, trong quá trình này, hãy cho trẻ quyền lợi và cơ hội được phát triển tự do, độc lập và được lựa chọn.

Trên đường đời, con người sẽ có vô số ngã ba đường phải lựa chọn, không có bậc cha mẹ nào có thể mãi chọn giúp con.

Có thể nói, Hạ Dương lớn lên trong sự "giáo dục thả lỏng" của gia đình. Chúng tôi tôn trọng quyền lựa chọn của con, rèn cho con khả năng và lòng dũng cảm khi phải đối mặt với nhiều sự lựa chọn.

Khi Hạ Dương còn nhỏ, mỗi lần mua đồ chơi, quần áo cho con, chúng tôi đều đưa con đi, để con tự lựa chọn. Ví dụ, đi mua đồ chơi, tôi sẽ nói với con rằng: "Hạ Dương, hôm nay con được mua hai món đồ chơi trị giá dưới 30 tệ". Tôi quan sát thấy con lưỡng lự trước sự lựa chọn có điều kiện này. Lúc thì con cầm chiếc ô tô lên xem, lúc lại ngó mô hình siêu nhân, nâng lên đặt xuống mấy lần. Thực ra, tôi muốn con biết rằng đồng thời với lựa chọn là từ bỏ, sau khi quyết định từ bỏ thì bản thân phải tự chịu trách nhiệm. Tôi không thể dùng ngôn ngữ để nói với con về điều này, mà để con tự cảm nhận trong quá trình lựa chọn. Sau khi đã lựa chọn, tự mình phải chịu trách nhiệm về kết quả lựa chọn, con sẽ không vì không hài lòng mà hối hận và quay sang chỉ trích người khác.

Trong cuộc sống, có rất nhiều cơ hội giáo dục chỉ diễn ra trong tích tắc nhưng có thể giúp cha mẹ thực hiện mục đích giáo dục với con trẻ. Ý thức được điều này nên tôi đã nắm bắt được nhiều cơ hội như thế, để con tận hưởng được niềm vui trong cuộc sống mà không phát hiện ra mình đang bị "giáo dục", từ đó đạt được kết quả giáo dục có mục đích.

Có bậc phụ huynh sẽ thắc mắc, nếu con không chịu nghe lời thì sao? Thực ra, điều này còn phải xem con không chịu nghe lời trong

vấn đề gì. Nếu con thích chiếc áo màu đỏ, nhưng bạn lại bắt con mặc màu vàng; con thích học máy tính mà bạn lại bắt con học đàn piano... thì không phải con trẻ không chịu "nghe lời", mà là cha mẹ đã cướp đi quyền được lựa chọn của trẻ.

Khi còn nhỏ, Hạ Dương đã học võ thuật, mô hình hàng không, phóng viên nhí, MC nhí, tiếng Anh, máy tính... chỉ cần con có hứng thú là tôi sẽ cho con tham gia những lớp học này theo sự lựa chọn của con, mà không hề bắt ép. Cái mà tôi chú trọng con được rèn luyện những tố chất bên ngoài kỹ năng. Nếu con thích thì để con tham gia, nếu con không thích thì cho dù đã đóng tiền, tôi cũng không bắt ép con.

Khi Hạ Dương còn nhỏ, tôi cũng đã từng mong con học đàn, nhưng lúc đó con không thích, mỗi lần cô giáo dạy piano đến nhà, con thường chơi trốn tìm với cô. Vì thế tôi cũng không bắt ép con. Nhưng sau này lớn lên con đã nói với tôi rằng: "Con thấy chơi piano có thể bồi dưỡng tâm hồn, gửi gắm tình cảm, bày tỏ nỗi niềm. Bây giờ, con cũng thấy hối hận vì năm xưa không chịu học". Mặc dù tôi cũng cảm thấy tiếc cho con, nhưng tôi vẫn nói với con rằng: "Giờ con đã hiểu được lựa chọn chính là từ bỏ rồi đúng không? Chính vì thế mỗi lần lựa chọn ta đều phải thận trọng. Nếu đã lựa chọn thì phải tự chịu hậu quả". Hối hận cũng là một sự trải nghiệm, để con có cơ hội được trải nghiệm điều này cũng là một sự rèn luyện tố chất.

Tôi muốn dùng ba ý để khái quát quan niệm của tôi về sự "lựa chọn" của con đó là: Cho con cơ hội rộng rãi, đưa ra lời gợi ý và tôn trọng sự lựa chọn của con.

Dĩ nhiên, những sự lựa chọn này về mặt nguyên tắc không phải là vấn đề lớn, chính vì thế không cần thiết phải buộc con nghe theo gợi ý của chúng tôi. Con đường sau này con tự đi, chúng tôi không thể đi thay mà chỉ có thể bày tỏ rõ quan điểm của mình rồi cả nhà cùng thảo luận.

Hè năm 2006, khi phải đưa ra quyết định giữa việc học tiếp tiến sĩ và một công việc tốt tại một ngân hàng đầu tư nổi tiếng

thế giới với mức lương hậu hĩnh, con có phần lưỡng lự. Không phải bị mức lương hậu hĩnh đó lôi cuốn, mà là con cũng có ý định đi làm. Được làm việc với các nhà tài chính và lãnh đạo doanh nghiệp lớn của ngân hàng xuyên quốc gia, có thể tiếp xúc được với rất nhiều kiểu người và nhiều sự việc, tăng bề dày kinh nghiệm, đồng thời cũng rèn luyện năng lực cá nhân. Đây là một sự khởi đầu khá tốt cho con. Nhưng vợ chồng tôi đều muốn con học tiếp tiến sĩ, con mới 22 tuổi, là độ tuổi vàng để tiếp thu kiến thức. Hơn nữa, phòng thí nghiệm mà con học tiến sĩ có vị thế độc nhất vô nhị trong lĩnh vực khoa học sự sống của thế giới. Được làm việc, học tập với các nhà khoa học nổi tiếng, sẽ rất có ích cho sự bồi dưỡng tinh thần khoa học, nhân sinh quan, giá trị quan của con. Chúng tôi đã trao đổi với con suy nghĩ của cá nhân mình, con cũng đã tham khảo ý kiến nhiều người, cuối cùng lựa chọn đi học tiến sĩ trước, đây cũng là sự tích lũy vững chắc hơn cho cuộc đời con sau này. Chúng tôi cũng đã tôn trọng sự lựa chọn chuyên ngành của con ở bậc tiến sĩ.

Dù là những việc quan trọng hay việc nhỏ trong cuộc đời con, chúng tôi đều rất chịu khó lắng nghe ý kiến của con, chỉ ra cho con thấy nhân tố có lợi hoặc bất lợi, để con tự quyết định, đồng thời chúng tôi cũng nói với con rằng: “Con đã lựa chọn thì con cần nỗ lực vì sự lựa chọn của mình, đồng thời phải luôn có tinh thần chuẩn bị gánh vác mọi trách nhiệm từ quyết định lựa chọn này”. Dĩ nhiên nói như vậy, không có nghĩa là chúng tôi phủ định việc cha mẹ phản đối những sự lựa chọn không hợp lý hoặc có hại cho con trẻ. Có những sự lựa chọn mà cả cha mẹ và con đều không thể gánh chịu được hậu quả.

Lựa chọn đồng nghĩa với trách nhiệm.

Có câu nói nói rằng: “Cái quyết định chúng ta là ai không phải là khả năng của chúng ta, mà là sự lựa chọn của chúng ta”. Như vậy, một trong những mục đích quan trọng của giáo dục là dạy con trẻ sau này sẽ lựa chọn như thế nào.

Tôi thường nghe kể, một số bậc phụ huynh xảy ra xung đột với con vì sắp xếp cho con việc nọ việc kia. Ví dụ, một đứa trẻ không thích học đàn piano mà thích đi đá bóng, nhưng do bị cha mẹ ép nên

đành phải học đàn, kết quả trong lòng lúc nào cũng chỉ nghĩ về bóng đá; một bé gái thích mặc áo trắng, nhưng cha mẹ thích màu đỏ, nên đã mua cho cô bé chiếc áo đỏ, và tất nhiên là cô bé không thích. Có đứa trẻ thậm chí suốt đời không có cơ hội được lựa chọn, mọi việc đều nằm dưới sự kiểm soát của người có kinh nghiệm phong phú là cha mẹ, kết quả là để mất đi cơ hội phát triển và hoàn thiện bản thân, đồng thời cũng để mất cơ hội sẵn sàng nỗ lực vì sự lựa chọn của mình.

Một đứa trẻ muốn đi từ cảm tính tới lý trí, từ non nớt tới chín chắn, thì một bước đi quan trọng là học được cách lựa chọn. Tôn trọng quyền lợi lựa chọn của trẻ tức là tôn trọng khả năng tư duy và sự phán đoán của trẻ, hay cũng chính là tôn trọng tương lai của trẻ.

Người lớn đều biết rằng, cuộc sống của một người sau này có hạnh phúc hay không, có đạt được thành tựu lớn lao hay không, không hẳn là được quyết định bởi anh ta có thông minh, may mắn hay không, mà phụ thuộc rất nhiều vào việc anh ta có biết cách lựa chọn và nỗ lực vì sự lựa chọn này hay không.

Con trẻ không nhất thiết phải quá nghe lời

Một người khi bị phê bình và trách mắng thì thanh minh là một phản ứng rất tự nhiên. Nếu người lạ làm như thế với trẻ, có thể trẻ sẽ rất bực bội, nhưng chẳng mấy chốc trẻ lại coi như không có chuyện gì xảy ra. Nếu đó là người mà trẻ vừa gần gũi, vừa tôn trọng, đặc biệt nếu người mẹ mà đối xử với trẻ như vậy, trẻ sẽ rất tủi thân, ấm ức, nhiều lần như thế, trẻ sẽ trở nên thiếu tự tin.

Gia đình chúng tôi là một gia đình rất dân chủ. Tôi không coi việc Hạ Dương có nghe lời chúng tôi hay không là tiêu chuẩn đánh giá con có là một đứa trẻ ngoan hay không, chồng tôi cũng luôn đối xử với con như một người bạn. Chúng tôi biết mình không phải là cha mẹ đẻ của chân lý, cùng với sự lớn khôn của con, cần tạo cho con nhiều sự tự do hơn và quyền được làm chủ cuộc sống của mình.

Trên bàn ăn trong nhà hàng, một người mẹ gắp một miếng cá ngon cho cậu con trai 5 tuổi. Vừa bón cho con ăn, chị vừa nói: “Buổi trưa chẳng chịu ăn uống gì, cá ngon như thế này mà không ăn. Mẹ không tin là con lại ngang ngạnh như vậy!”.

Có vẻ như chị ấy muốn cạy mồm cậu bé ra.

Cậu bé chống cự, khóc: “Con không ăn, không ăn đâu…”.

Người mẹ mặt hầm hầm: “Không được, hôm nay không ăn hết chỗ cá này thì không xong”.

Lúc này, mọi người ngồi cùng bàn bắt đầu can ngăn: “Thôi, cháu nó không ăn thì chị đừng ép nó”. Nhưng người mẹ vẫn làm như không nghe thấy, giơ đôi đũa đang kẹp miếng cá lên gí sát vào miệng đứa trẻ vẫn đang ngậm chặt.

Đây là cảnh tượng tôi được tận mắt chứng kiến, và hình ảnh tương tự như thế này tôi cũng đã gặp nhiều lần.

Tôi nghĩ, trong điều kiện sống như hiện nay, so với việc con không ăn một bữa cá thì việc con có cảm giác mình được tôn trọng quan trọng hơn rất nhiều. Đói thì đòi ăn, khát thì đòi uống, đây là những việc mà ngay cả các con vật nhỏ hay trẻ sơ sinh đều biết đòi hỏi. Trách nhiệm của người mẹ là nên tìm hiểu rõ nguyên nhân tại sao trẻ không muốn ăn, chứ không phải nhét bằng được thức ăn vào miệng trẻ. Hành động này không những sẽ khiến trẻ mất vui trong bữa ăn, mà còn khiến tâm hồn bé nhỏ của trẻ bị tổn thương. Sự tổn thương này là do “hành vi không phải xuất phát từ tình yêu” gây ra mà là sự khống chế mang tính cưỡng ép lấy danh nghĩa tình yêu, bắt trẻ làm theo ý nguyện của cha mẹ.

Tôi biết một sinh viên 23 tuổi có cha mẹ rất thành đạt trong sự nghiệp, đặc biệt người mẹ của cậu có tính cách mạnh mẽ. Từ khi con trai còn nhỏ, chị đã rất lấy làm tự hào vì con trai chị rất nghe lời, ngay cả chuyên ngành đại học mà con học cũng là do mẹ đích thân chọn cho. Cuối cùng, cậu bỏ học về nhà với mẹ, không chịu đi đâu nữa, thậm chí một ngày không được gặp mẹ là cậu cũng cảm thấy không yên tâm.

Cậu sinh viên này đã quay về thời kỳ bú mẹ, mặc dù đã được cai sữa về mặt sinh lý, nhưng tâm lý của cậu vẫn chưa được cai sữa.

Tôi rất hiểu tâm trạng của những người mẹ luôn muốn làm thay mọi việc cho con. Tôi cũng đã từng thường xuyên nghĩ đến việc hay là giúp con một tay, nhưng mỗi khi Hạ Dương thốt lên một câu rằng: "Ôi, mẹ này..." thì tôi lại ý thức ra một điều, làm như thế sẽ là thừa.

Trong cuộc đời con trai, người mẹ mãi mãi có sự ảnh hưởng quan trọng. Phương thức giáo dục của người mẹ sẽ quyết định trực tiếp đến việc con trai sẽ trở thành một người như thế nào.

Khi nghe thấy các bậc phụ huynh nói với con rằng: "Im ngay, đừng có thanh minh gì nữa", "Con buộc phải nghe lời cha, đây là mệnh lệnh!"... tôi cảm thấy lo lắng thay cho những đứa trẻ đó. Bởi, nếu từ nhỏ bạn không cho con quyền và cơ hội được giải thích và thanh minh, không được cha mẹ tôn trọng, lớn lên rất có thể trẻ sẽ trở thành một người luôn khuất phục trước quyền uy, không dám đưa ra chính kiến của riêng mình.

Một người khi bị phê bình và trách mắng, thanh minh là một phản ứng rất tự nhiên. Nếu người lạ làm như thế với trẻ, có thể trẻ sẽ rất bực bội, nhưng chẳng mấy chốc trẻ lại coi như không có chuyện gì xảy ra. Nếu đó là người mà trẻ vừa gần gũi, vừa tôn trọng, đặc biệt nếu người mẹ mà đối xử với trẻ như vậy, trẻ sẽ rất tủi thân, ấm ức, nhiều lần như thế, trẻ sẽ trở nên thiếu tự tin.

Tôi thường nói với Hạ Dương rằng: "Con có quyền được thanh minh, nhưng cha mẹ cũng phải nói ra ý kiến của cha mẹ, con thử so sánh hai cách suy nghĩ xem cách nào hợp lý hơn". Phần lớn là ý kiến của chúng tôi được con tiếp nhận. Kể cả không được tiếp nhận, chúng tôi cũng không cảm thấy con đã mạo phạm đến "quyền uy" của mình. Nếu con dùng sự thành công của mình để chứng tỏ được rằng lời khuyên của chúng tôi là sai, thì chúng tôi cũng sẽ chúc mừng con và tự kiểm điểm lại mình; nếu con dùng thất bại của mình để chứng minh cho sự sai lầm của con, thì chúng tôi cũng không mỉa mai, phê bình con, mà để con tự suy nghĩ, lần

sau sẽ thận trọng xem xét lời khuyên của cha mẹ và suy nghĩ của chính mình.

Con trẻ có quyền được lên tiếng, không nên phê bình và trách mắng trẻ. Vì người phải chịu ấm ức sẽ rất ít khi kiểm điểm lại những lỗi lầm của mình, còn người bị cảm động sẽ dễ nhìn nhận lại mình hơn, đồng thời vì cảm động nên anh ta sẽ được tăng thêm lòng can đảm và sự tự tin, đồng thời khả năng tự kìm chế bản thân cũng được tăng cường. Có thể vì không chịu nghe lời mà con trẻ sẽ phải đối mặt với những vấp váp, nhưng đây cũng là cái giá phải trả cho sự trưởng thành, bài học có giá trị sâu sắc hơn kinh nghiệm. Dĩ nhiên, tiền đề của sự buông tay này là phải đảm bảo sự an toàn nhất định cho con trẻ.

Hãy cho trẻ được tự do hành động và phát ngôn nhiều. Cha mẹ càng tôn trọng trẻ thì trong một số việc lớn, trẻ mới chủ động suy nghĩ và càng biết "nghe lời" hơn.

Sau 12 tuổi, trẻ sẽ bước vào "thời kỳ nổi loạn". Lúc này, cha mẹ càng phải tôn trọng trẻ hơn. Trên thực tế, tôi cho rằng "thời kỳ nổi loạn" của trẻ chính là sự thức tỉnh ý thức bản thân và là thời kỳ trưởng thành của trẻ, đây là hiện tượng rất đáng để các bậc cha mẹ chúng ta vui mừng. Nhưng có bậc phụ huynh lại rầu rĩ vì sự thức tỉnh ý thức bản thân của con trẻ, nguyên nhân chủ yếu là do họ cho rằng trẻ "không chịu nghe lời" nữa, ngày càng thích làm theo ý mình. Sau đó, xung đột giữa cha mẹ và con cái cũng ngày càng nhiều.

Đối với một đứa trẻ đã có chính kiến và có năng lực, thì ngoan ngoãn "nghe lời" là một nỗi đau. Tôi luôn cho phép con có chính kiến của riêng mình, tôi thường xuyên tranh luận với Hạ Dương, nhưng sự tranh luận này không diễn ra trong tâm trạng bực bội. Tôi sẽ thảo luận với con những vấn đề bất đồng giữa con và chúng tôi trong sự bình đẳng, bình tĩnh. Làm như vậy cũng giúp con rèn được một thói quen, nếu có ý kiến bất đồng với người khác, thì phải trao đổi với mọi người một cách bình tĩnh, lý trí, chứ không hùng hổ tranh luận.

Trong quá trình trưởng thành của Hạ Dương, tôi không cảm nhận được rõ “thời kỳ nổi loạn” của con, cũng không cảm thấy tức giận vì con. Bởi, từ nhỏ chúng tôi đã quen với việc để con tự trình bày quan điểm của mình, sau khi đã hiểu quan điểm của con, chúng tôi sẽ trình bày ý kiến của chúng tôi. Chúng tôi chấp nhận những cuộc tranh luận mà tạm thời không ai thuyết phục được ai. Cho đến bây giờ những cuộc tranh luận như thế vẫn diễn ra trong gia đình tôi, có lúc chúng tôi tạm gác vấn đề sang một bên, có lúc con bị chúng tôi thuyết phục, nhưng cũng có lúc chúng tôi bị con thuyết phục. Đến giờ, chúng tôi phải thừa nhận rằng, đôi lúc con mắt nhìn nhận vấn đề của chúng tôi không sắc sảo bằng con, lúc ấy, chúng tôi sẽ rất khiêm tốn nghe con “giảng bài” về một vấn đề gì đó.

Tiếng nói của cha mẹ không phải là tiêu chuẩn chân lý, nhưng trong những vấn đề phi nguyên tắc thì cha mẹ phải nêu rõ lập trường quan điểm. Con trẻ chịu phục tùng, cũng là vì sau khi suy nghĩ ý kiến của cha mẹ, trẻ cho rằng ý kiến đó là đúng và chấp nhận phục tùng. Thông thường, kể cả những điều cha mẹ nói là chân lý, nhưng nếu bắt ép con trẻ phục tùng một cách hà khắc thì kết quả cũng thường không ra gì.

Không nên bịt miệng trẻ lại, hãy cho trẻ quyền được lên tiếng. Bằng sự bình đẳng, tôn trọng, chia sẻ, thấu hiểu, lắng nghe, kiến nghị, bạn sẽ nhìn thấy những điều khiến bạn cảm thấy phấn chấn ở đứa con yêu của mình.

Hãy ngồi xuống nói chuyện với con

Có người bạn hỏi tôi rằng: “Hạ Dương có xuất hiện giai đoạn nổi loạn ở tuổi dậy thì hay không chị?”. Thú thực là tôi chưa bao giờ nghĩ về vấn đề này. Vì cái gọi là nổi loạn ở độ tuổi dậy thì chính là quá trình con trẻ thoát khỏi “vòng kiểm soát”, tìm kiếm sự độc lập của cá nhân, mà ngay từ khi Hạ Dương còn nhỏ, tôi đã coi con là một cá thể độc lập cần được tôn trọng.

Một người mẹ quát tháo cậu con hơn 3 tuổi, còn liên tục gí ngón tay vào trán cậu bé. Người mẹ đứng còn cậu bé cúi đầu, không nhìn

thấy mẹ, mắt thì liếc về phía người qua đường.

Chắc là cậu bé đã phạm lỗi gì đó, dường như bản thân cậu cũng cảm thấy đuối lý, nhưng người mẹ vẫn chưa chịu buông tha: “Ngẩng đầu lên, nhìn mẹ xem nào”.

Giây phút nhìn thấy cảnh tượng này, tôi rất muốn nói với người mẹ đó rằng: “Chị hãy ngồi xuống để nói chuyện với con. Để một đứa trẻ bé như vậy ngửa mặt lên, nhìn vẻ mặt hầm hầm ở trên cao của mẹ, trẻ sẽ cảm thấy rất ức chế và sợ hãi”.

Khi Hạ Dương còn nhỏ, nếu muốn “giáo dục” con, tôi luôn ngồi xuống và kiên nhẫn nói chuyện, hiệu quả sẽ rất tốt.

Khi chuẩn bị làm mẹ, tôi đã đọc được một câu chuyện nhỏ từ cuốn sách tiếng Anh, tựa đề câu chuyện là *Hãy ngồi xuống để nói chuyện với con*, cho đến bây giờ tôi vẫn còn nhớ như in câu chuyện đó.

Trong đêm Noel, một người mẹ trẻ dắt cô con gái 5 tuổi đi dự tiệc. Khung cảnh rất náo nhiệt, đầy ắp đồ ăn ngon, còn có quà của ông già Noel nữa... Người mẹ vui vẻ chào hỏi bạn bè và dắt cô con gái đến hết góc này đến góc kia, và chị nghĩ rằng con gái sẽ rất thích. Nhưng cô bé lại khóc mấy lần, người mẹ bắt đầu bực bội dỗ dành con, nhưng sau nhiều lần, cô bé ngồi phịch xuống đất, hất cả giày đi.

Người mẹ giận dữ kéo con gái từ dưới đất lên, sau một hồi giáo huấn, chị liền ngồi xuống đi giày cho con. Trong khoảnh khắc ngồi xuống đó, chị đã sững sờ: Trước mắt chị chỉ toàn là mông và bắp chân người khác, chứ không phải là những nụ cười, đồ ăn ngon và hoa tươi rực rỡ như chị nhìn thấy ban nãy.

Khi ngồi xuống bằng chiều cao của con gái chị đã hiểu tại sao con gái không vui.

Tôi vốn là một người mẹ vui vẻ, dùng phương pháp giáo dục vui vẻ để dạy dỗ một cậu con trai vui vẻ. Tôi biết rằng, con trẻ dù nhỏ đến đâu cũng có một thế giới độc lập, ở đó có những gam màu rực

rỡ, có lòng tự trọng, có cả sự nhút nhát mà người lớn chúng ta không biết. Khi người lớn đứng ở trên cao nhìn xuống và gọi trẻ "Lại đây, mẹ sẽ nói cho con biết phải thế này thế kia...", trẻ nhỏ sẽ sợ hãi và lo lắng đến nhường nào? Khi một đứa trẻ phải ngửa mặt nhìn cha mẹ để lắng nghe và chịu đựng những lời chỉ trích không thấu hiểu của cha mẹ trong vòng khoảng mười mấy năm trời, trẻ sẽ có cảm nhận ra sao?

Thế giới của con trẻ cách thế giới của người lớn chúng ta bao nhiêu năm tháng. "Hãy ngồi xuống để nói chuyện với con" nghĩa là chúng ta dùng con mắt của trẻ thơ để nhìn vào thế giới của trẻ, như thế cha mẹ sẽ thấu hiểu và tôn trọng trẻ hơn.

"Hãy ngồi xuống để nói chuyện với con" mà tôi trình bày ở đây không chỉ là sự khác biệt về mấy chục centimet trong chiều cao, mà là khoảng cách giữa trái tim cha mẹ và con trẻ, là "mâu thuẫn" nảy sinh do khác biệt thế hệ.

"Ngồi xuống" không phải là về mặt hình thức, mà là đứng trên cùng một độ cao tâm lý, bằng thái độ và con mắt bình đẳng, chân thành, thân thiết, coi con trẻ là một người độc lập cần được tôn trọng.

Có người bạn hỏi tôi rằng: "Hạ Dương có xuất hiện giai đoạn nổi loạn ở tuổi dậy thì hay không?". Thú thực là tôi chưa bao giờ nghĩ về vấn đề này. Vì cái gọi là nổi loạn ở độ tuổi dậy thì chính là quá trình con trẻ thoát khỏi "vòng kiểm soát", tìm kiếm sự độc lập của cá nhân, mà ngay từ khi Hạ Dương còn nhỏ, tôi đã coi con là một cá thể độc lập cần được tôn trọng.

Khi con còn nằm trong nôi, tôi biết tại sao con khóc, tại sao con cười, tại sao con "a, a" với người lớn...

Khi con chập chững biết đi, tôi biết đôi chân rảo bước và đôi tay nhỏ xinh giang rộng đó đang khát khao được ôm thế giới như thế nào...

Khi con 3 tuổi, hai tay chống nạnh nói: "Con là người lớn rồi", tôi đã hiểu đó là lần đầu tiên trong đời con cảm nhận được sự "độc

lập" và sức mạnh của chính mình, tôi khích lệ và để con tự hào vì cảm giác này trong tâm hồn bé bỏng.

Khi 8 - 9 tuổi, con bày ra nhiều trò nghịch ngầm, tôi hiểu rằng nghịch ngợm và ngang ngạnh là niềm vui của mỗi đứa trẻ trong thuở ấu thơ, đem lại sự thay đổi về mặt sinh lý và tâm lý cho trẻ.

Dựa theo bản tính, tôn trọng cá tính, tôi không muốn ép con những cái mà mình cho là thích, hoặc mình cảm thấy quan trọng, mà là mong muốn ngồi xuống một cách bình đẳng, tìm hiểu con "đang cần gì". Trong gia đình chúng tôi, từ nhỏ tới lớn, con là một thành viên bình đẳng như cha mẹ. Con có thể đưa ra mọi suy nghĩ và ý kiến của con, chúng tôi cũng sẽ nói ra cách lý giải và lời kiến nghị của chúng tôi, chỉ thảo luận mà không cãi vã.

Trong lúc ăn cơm, xem tivi, chúng tôi và con luôn nói chuyện với nhau như người lớn đang ngồi chuyện trò, và cũng sẽ không giấu con việc trong nhà, để từ nhỏ con được tham gia vào thế giới người lớn, con sẽ có cảm giác được tín nhiệm. Bất kỳ ai khi được tín nhiệm đều sẽ chú ý đến hành vi, tiếng nói của mình, vì vậy, không nên giáo huấn con trẻ mà nên trao cho trẻ sự bình đẳng, tin tưởng.

Hiện tại, Hạ Dương đã cao hơn tôi rất nhiều, nhưng về mặt tâm lý, tôi vẫn "ngồi xuống" lắng nghe ý kiến và suy nghĩ của con. Sự lựa chọn về ngành học hay trong chuyện tình cảm... chúng tôi vẫn lắng nghe và thấu hiểu trong sự bình đẳng, tôn trọng.

Những câu chuyện nghe có vẻ rất hoang đường trong thuở ấu thơ của con chính là ký ức khó quên nhất trong quá trình trưởng thành của con. Nếu không có những ký ức đó, cuộc đời sẽ trống trải và lẻ loi biết bao...

Có một câu chuyện thế này:

Trên đường tan học về nhà, giữa trời tuyết bay lất phất, một cô bé 10 tuổi đã bọc một chú chó lạnh cóng, run rẩy vào áo khoác của mình và ôm về nhà. Người mẹ liền nghiêm mặt trách mắng, nhưng vẫn không ngăn cản được trái tim nhân ái của cô bé. Nhưng sáng hôm sau, trên đường đi học, cô bé đã nhìn thấy chú chó nhỏ

mà chiều tối hôm qua cô ôm về đã chết ở bên vệ đường. Hóa ra đêm hôm qua, sau khi con gái đã ngủ, người mẹ đã lén vứt chú chó nhỏ đó ra giữa trời tuyết trắng... Cô bé khóc mãi, suốt một tuần liền không chịu nói chuyện với mẹ.

Người mẹ đó không biết rằng, trong trái tim cô bé, những con vật nhỏ đó là người bạn không thể thiếu trong thuở ấu thơ của cô. Trong trái tim non nớt của cô bé, chú chó lông xù đáng yêu đó đem lại cho cô bé cảm giác lương thiện, yêu thương, nhân ái, cảm giác này sẽ mang lại lợi ích suốt đời cho cô bé.

"Hãy ngồi xuống để nói chuyện với con" chính là đứng trên phương thức tư duy và đặc điểm lứa tuổi của trẻ để thấu hiểu, bao dung những sự việc mà bạn không thể chấp nhận, đồng thời cũng đưa ra sự định hướng và giải quyết hợp lý, chứ không phải để trẻ sống trong nỗi đau bị "kiểm soát".

Gia đình là thiên đường tình yêu đầy ắp niềm vui của trẻ, là mảnh vườn màu mỡ để trẻ lớn khôn, cũng là sân huấn luyện để trẻ bước chân vào xã hội và tự lập trong cuộc sống. Hãy để trẻ mang theo một trái tim được thấu hiểu, được tôn trọng để bắt đầu hành trình cuộc đời của chính mình, điều này đồng nghĩa với việc trẻ được mang theo một tia nắng của sinh mệnh, sưởi ấm cho chính mình và sưởi ấm cho mọi người...

Nghệ thuật phê bình con

Con trẻ rất trong sáng, phạm lỗi thường là do tò mò, nghịch ngợm... Nếu con đã lớn mà phạm những sai lầm lớn có tính nguyên tắc thì cũng không thể dùng sự phẫn nộ, phê bình đơn giản là có thể giải quyết vấn đề. Cha mẹ nên kiểm điểm lại những sai sót của mình trong quá trình giáo dục con, cùng con tìm ra căn nguyên dẫn đến những sai phạm đó.

Một người bạn kể rằng, một lần cậu con trai 9 tuổi của chị cố tình ném chiếc điện thoại di động mẹ mới mua từ tầng ba xuống sân. Người mẹ bực lắm, nhưng vẫn cố nhịn. Chị bình tĩnh nói với

con rằng: “Con xuống nhặt lên đây đi đã”. Một lát sau, cậu bé tiu nghỉu đi lên nói: “Con xin lỗi mẹ. Tivi quảng cáo không đúng, nó vẫn bị vỡ”. Người mẹ cầm chiếc điện thoại hỏng mà khóc dở mếu dở.

Tôi nhớ lại, hồi nhỏ Hạ Dương cũng đã từng có những “thí nghiệm” tương tự. Cu cậu gạt chiếc radio từ trên bàn xuống đất vì muốn thí nghiệm bóng dẫn trong đó sẽ có thay đổi gì sau khi bị va đập. Dĩ nhiên là chiếc radio đã hỏng, nhưng tôi không phê bình con mà còn biểu dương con, chỉ có điều nhắc con sau này không phạm sai lầm tương tự nữa.

Nguyên tắc của tôi khi đối mặt với sai lầm mà con mắc phải là không phải mọi lỗi mà trẻ mắc đều sử dụng biện pháp phê bình để giải quyết. Phê bình là một nghệ thuật.

Sự trưởng thành của trẻ, xét về một ý nghĩa nào đó chính là quá trình không ngừng sửa chữa sai lầm. Cha mẹ cần cố gắng bình tĩnh đối mặt với những lỗi lớn lỗi nhỏ hoặc sai phạm mà trẻ mắc phải.

Từ nhỏ cho đến nay, mỗi lần Hạ Dương phạm lỗi, tôi đều rất bình tĩnh tìm hiểu vấn đề trước, sau đó nói: “Hạ Dương, con lại đây, chúng ta cùng nói chuyện”. Con biết câu nói này có nghĩa rằng chuẩn bị “chuyện trò” với con, và con cũng biết rằng, con sẽ không nhận được lời mắng mỏ hoặc chỉ trích vô cớ, tôi cũng sẽ không lôi ra những chuyện từ mùa quýt năm nào để kể tội con. Bằng sự bình tĩnh của mình, tôi sẽ nói cho con hiểu ra vấn đề, để con tự kiểm điểm lại bản thân trong sự bình tĩnh, chứ không làm con sợ.

Tôi là một người có cảm nhận về mục tiêu khá rõ nét, mỗi khi làm việc gì đều nghĩ mục đích cuối cùng của sự việc. Mỗi khi giận dữ vì lỗi lầm của trẻ, chúng ta nên nghĩ đến việc mục đích của việc trừng phạt trẻ là gì. Phê bình một đứa trẻ không phải để cha mẹ trút giận, mà là giúp trẻ nhìn nhận ra vấn đề và không phạm sai lầm nữa. Khi một sai lầm đã xảy ra, dù bạn nổi cáu đến đâu cũng không giải quyết được vấn đề gì. Lớn tiếng quát tháo chỉ khiến con trẻ càng sợ hãi, lo lắng hơn, thậm chí có thể khiến trẻ mắc thêm tật nói dối cha mẹ nếu sau này tiếp tục phạm lỗi. Bực tức có thể gây ra

nhiều sai lầm hơn, hò hét quát mắng không những không giải quyết được vấn đề, mà còn khiến mình bị ảnh hưởng đến sức khỏe. Có một người mẹ vì tức giận cậu con trai đá bóng, mấy lần không cẩn thận làm vỡ kính nhà hàng xóm mà đổ bệnh.

Có bậc phụ huynh nói: “Con tôi phạm lỗi nhưng nhất quyết không chịu thừa nhận, khiến tôi tức đến mức chỉ muốn...”. Tôi cho rằng, lúc này đây cha mẹ cần phải nhìn nhận lại thái độ của mình sau khi con trẻ phạm lỗi.

Thông thường, sau khi phạm lỗi, theo bản năng, trẻ sẽ cảm thấy sợ hãi và ăn năn và tâm lý tự ti xuất hiện. Lúc này, điều mà trẻ cần nhất là sự an ủi. Vậy nên, nếu cha mẹ không đợi trẻ lấy lại tinh thần sau sự vấp váp, mà lớn tiếng chỉ trích, quát mắng trẻ, thậm chí lôi hết cả những sai phạm mà trước đây trẻ đã mắc để “tổng kết”, sẽ khiến trẻ tự nhiên mất đi cảm giác ăn năn. Thời điểm con người cảm thấy ăn năn là thời điểm dễ tiếp thu góp ý của người khác nhất, nếu sự bực tức và lời phê bình của bạn xóa đi cảm giác ăn năn đó, có thể trẻ sẽ dùng những lời biện bạch vô lý để chống lại cha mẹ, bảo vệ bản thân, đây cũng là một phản ứng bản năng.

Chính vì vậy, khi bạn phê bình trẻ mà bị trẻ chống lại kịch liệt, tốt nhất bạn hãy tự kiểm điểm lại mình: Lời phê bình của mình có đúng hay không? Cách phê bình của mình có phù hợp hay không? Hiểu biết và thấu hiểu dễ dàng giúp chúng ta lựa chọn được phương pháp đúng đắn để giải quyết vấn đề, giáo dục con trẻ cũng là như vậy.

Thực ra, người lớn cũng như vậy, có người vợ nhìn thấy chồng về muộn trong tình trạng say khướt liền hậm hực vặn vẹo, tra khảo, kết quả đã khiến người chồng mất đi cảm giác áy náy; còn có một số người vợ vừa làm việc vừa cằn nhằn, khiến sự cảm kích của người chồng dành cho người vợ cũng bay mất tiêu. Trong quan hệ giữa con người với con người, cách phê bình không nghệ thuật dễ gây ra những xích mích không cần thiết, cần cố gắng né tránh.

Tôi dễ dàng bao dung những sai phạm của con vì tôi luôn đứng trên góc độ của con để nghĩ về nguyên nhân xảy ra sai phạm. Chính

vì thế, có thể nói, tôi chưa bao giờ thực sự bực bội vì sai phạm của con. Họ hàng của tôi cảm thấy tôi có phần “nuông chiều” con nhưng thực ra là tôi không nỡ làm tổn thương trí tò mò của con. Con trẻ rất trong sáng, phạm lỗi thường là do tò mò, nghịch ngợm… Nếu con đã lớn mà phạm những sai lầm lớn có tính nguyên tắc thì cũng không thể dùng sự phẫn nộ, phê bình đơn giản là có thể giải quyết vấn đề. Cha mẹ nên kiểm điểm lại những sai sót của mình trong quá trình giáo dục con, cùng con tìm ra căn nguyên dẫn đến những sai phạm đó.

Tôi nhớ khi còn nhỏ, Hạ Dương còn tháo hỏng cả chiếc radio. Hồi ấy phải mất mấy trăm tệ mới mua được chiếc radio nên đó cũng là món đồ khá đắt tiền, nhưng tôi không trách con, đằng nào thì đồ cũng đã hỏng, dù trách mắng thế nào cũng không thể lấy lại được. Tôi khích lệ con tìm ra nguyên nhân dẫn đến tình trạng hỏng hóc này, xem có sửa được hay không để con tiếp tục quá trình tìm tòi của mình. Giáo dục nhất thiết phải có tính mục đích, nếu phê bình cũng là một hình thức của giáo dục thì càng phải biết rằng sau khi phê bình, hiệu quả mà chúng ta cần là gì. Món đồ dù đắt tiền đến đâu cũng không quý bằng lòng tự trọng và óc sáng tạo của con. Đồ hỏng rồi còn có thể mua, dù không mua được thì cũng chỉ là mất một món đồ. Nhưng trẻ bị mất lòng tự trọng, sẽ làm ảnh hưởng đến sự tự tin của trẻ, thậm chí còn có thể ảnh hưởng xấu đến tương lai của trẻ. Tôi đã từng đọc được một câu chuyện như sau trong sách:

Một lần, một thầy hiệu trưởng nhìn thấy một học sinh nam ném đất vào bạn của cậu, thầy liền ngăn ngay cậu học sinh lại và bảo cậu sau giờ học lên văn phòng của thầy.

Nam sinh đoán chắc chắn mình sẽ bị phạt, sau khi tan học đã có mặt rất sớm và đợi trước cửa phòng làm việc của thầy hiệu trưởng. Thầy vẫn chưa về, cậu vô cùng thấp thỏm, bất an, cố gắng tìm ra lý do để thanh minh với thầy.

Một lát sau, thầy hiệu trưởng quay về, vừa nhìn thấy cậu, thầy liền lấy ngay ra một chiếc kẹo và đưa cho cậu rồi nói:

“Cái kẹo này thầy thưởng cho em vì em đến rất đúng giờ nhưng thầy đã đến muộn”.

Cậu học sinh đón lấy kẹo với vẻ hồ nghi. Không ngờ thầy hiệu trưởng lại móc ra chiếc kẹo khác và đưa cho cậu, nói: “Cái kẹo này cũng là thưởng cho em, vì khi thầy không cho em đánh bạn, em đã dừng lại ngay. Điều này chứng tỏ em rất tôn trọng thầy, thầy phải thưởng cho em”.

Cậu học sinh càng sửng sốt hơn, đôi mắt mở tròn.

Thầy hiệu trưởng lại móc ra cái kẹo thứ ba, nhét vào tay cậu học sinh và nói: “Thầy đã điều tra rồi, em ném đất vào những bạn trai đó là vì họ không tuân thủ luật chơi, bắt nạt nữ sinh. Điều này chứng tỏ em là một người chính trực, tốt bụng, thầy cần phải khen thưởng em”.

Cậu học sinh vô cùng cảm động, mắt bắt đầu ngân ngấn nước. Cậu nghẹn ngào nói: “Thầy... thầy... hãy đánh em hai cái đi! Em đã sai, người em ném đất không phải là người xấu, mà là bạn học của em!”.

Thầy hiệu trưởng liền mỉm cười một cách hài lòng. Sau đó, thầy rút tiếp ra chiếc kẹo thứ tư, đưa cho cậu học sinh cùng với một tờ giấy ăn và nói: “Lau nước mắt đi, chàng trai. Thưởng tiếp cho em một cái kẹo vì em đã nhận ra được khuyết điểm của mình! Tuy nhiên, thầy chỉ còn chiếc kẹo này nữa thôi, xem ra cuộc nói chuyện giữa chúng ta đã đến lúc phải kết thúc rồi”.

Cách phê bình này độc đáo biết bao! Có lẽ cậu học sinh đó sẽ mãi mãi không thể nào quên bốn chiếc kẹo này.

Tôi nghĩ, mục đích cuối cùng của giáo dục không phải là dạy mà chính là đạo lý này.

Trong quá trình trưởng thành của trẻ, nhiều lúc những sai phạm mà trẻ mắc phải không gây tổn thương nhiều cho trẻ, nhưng thái độ của người lớn đối với sự việc đó lại gây ảnh hưởng rất lớn đến trẻ.

Còn nhớ, khi Hạ Dương học cấp hai, đi học không chịu chú ý nghe giảng, còn chuyện trò, cười đùa với các bạn xung quanh, kết quả bị cô giáo phạt bằng cách cho con ngồi một mình ở bàn đầu tiên. Cô giáo đã gặp tôi để nói chuyện rất nghiêm túc, tôi phát hiện ra mấy ngày hôm đó, con về nhà trong trạng thái tinh thần rất sa sút. Có lẽ con nghĩ rằng, tôi sẽ coi việc này là chuyện lớn để phê bình con. Kết quả nằm ngoài sự dự đoán của con, trước hết, tôi đã để con cảm nhận được rằng tôi không quá coi trọng việc này, sau đó, an ủi con, để con lấy lại tinh thần, bình tĩnh trở lại, rồi phân tích cho con thấy cái lợi và cái hại của sự việc này.

Lúc đó con nói với tôi rằng, những nội dung mà cô giảng trên lớp con đã nắm được hết, nên mới không tập trung nghe giảng. Tôi liền nói với con rằng: “Con người sống trong môi trường tập thể hoặc một hoàn cảnh nhất định đều phải tuân thủ những quy tắc nhất định. Không thể vì hành vi của một cá nhân mà phá hoại những quy tắc này. Quy định trong giờ học là mọi người phải nghe thầy cô giảng bài, con nắm được bài rồi nhưng con cũng không thể làm ảnh hưởng đến việc nghe giảng của các bạn”. Sau đó, tôi liền nói đùa rằng: “Được ngồi một mình, không có ai nói chuyện, cô giáo ‘tạo điều kiện’ để con tập trung nghe giảng quá còn gì!”.

Kết quả là lần phạm lỗi này đã trở thành thời cơ giáo dục để tôi khích lệ con nỗ lực học tập, và con cũng đã nhanh chóng chuyển hóa tâm trạng sa sút khi phải “ngồi bàn đầu” thành sức mạnh.

Trong quá trình trưởng thành, trẻ khó tránh khỏi những hành vi chưa ổn trong học tập, trong cuộc sống và trong phẩm chất đạo đức, nếu không kịp thời uốn nắn sẽ kìm hãm sự phát triển của trẻ. Nếu cha mẹ nắm bắt được đặc điểm tâm sinh lý của trẻ, áp dụng một số biện pháp hiệu quả là có thể chuyển hóa khuyết điểm của trẻ thành ưu điểm. Giống như thầy hiệu trưởng trong câu chuyện trên, phê bình bắt đầu từ ưu điểm của trẻ.

Sai lầm nằm ở sự việc chứ không phải ở bản thân đứa trẻ. Một đứa trẻ dù nhiều khuyết điểm đến đâu cũng vẫn có thể tìm ra những điểm sáng khiến chúng ta tự hào về trẻ.

Ngay cả con trẻ mắc những lỗi lầm mang tính nguyên tắc, chúng ta cũng vẫn có thể dùng phương pháp nhẹ nhàng, kiên nhẫn và có hiệu quả để giải quyết vấn đề mà không cần đánh mắng. Tiếng trách mắng của cha mẹ càng nhỏ, trẻ sẽ càng chú ý lắng nghe. “Dạy” mà không “phạt” sẽ hiệu quả hơn là phê bình, trừng phạt đơn thuần. Con người vốn thích tiếp nhận sự khích lệ, an ủi, đồng thời về bản năng lại nảy sinh tâm lý đối địch và xung đột trước sự phê bình. Chính vì vậy, khi cha mẹ trách mắng trẻ, quan hệ giữa cha mẹ và con cái sẽ bị ảnh hưởng. Cha mẹ cần hiểu con đang ở trong giai đoạn phát triển như thế nào thì mới có thể có sự kỳ vọng hợp lý với trẻ. Như thế, sự phán đoán đối với những lỗi lầm mà trẻ mắc phải ở mỗi độ tuổi sẽ khá chính xác, và cũng sẽ có biện pháp phê bình tương ứng, thích hợp.

Tôi cho rằng, phê bình không phải là nổi cáu vô cớ, mà là chuyện trò, trao đổi, hé mở cánh cửa tâm hồn con trẻ, phạm lỗi gì thì nói chuyện đó, không nên không phân biệt lỗi lớn lỗi nhỏ mà luôn miệng chỉ trích trẻ, nếu không, cánh cửa tâm hồn con trẻ sẽ đóng lại với cha mẹ. Như thế, những lời khuyên nhủ dù đúng đắn, hiệu quả đến đâu cũng không thể thực hiện.

Cần nắm bắt thời cơ phê bình, khi con trẻ còn đang có ấn tượng sâu sắc về sai phạm của mình, cần kịp thời đưa ra lời phê bình mang tính gợi mở và có tính xây dựng.

Tôn trọng nhân cách của trẻ, kiên nhẫn lắng nghe lời thanh minh của trẻ, cho phép trẻ có sự suy nghĩ và phán đoán của riêng mình, nhưng phải nêu rõ nguyên nhân khiến trẻ bị phê bình. Đồng thời, cần để trẻ biết sau này cần làm gì để có thể tránh tái phạm sai lầm tương tự.

Không nên nhấn mạnh khuyết điểm của trẻ, lấy nhược điểm của trẻ ra so sánh với ưu điểm của đứa trẻ khác; không nên sỉ nhục, nặng lời với con trước mặt người khác. Cha mẹ cần tránh việc phê bình trẻ ở nơi công cộng hoặc trước mặt mọi người. Có thể nói nhỏ để chỉ ra cho trẻ thấy ngay lúc đó, hoặc cũng có thể đợi về nhà rồi kiên nhẫn nói chuyện với con.

Tuyệt đối tránh những lời phê bình nóng nảy, xốc nổi, không nên lôi lại chuyện cũ, không nên đánh trẻ. Lòng tin của trẻ là món quà vô cùng thiêng liêng, nếu bạn để con mất đi lòng tin đối với bạn thì bạn rất khó lấy lại được lòng tin đó.

Đây là một số trải nghiệm của tôi trong quá trình nuôi dạy Hạ Dương.

Chúng ta hãy dùng tấm lòng thấu hiểu để nhìn nhận về những lỗi lầm xuất hiện trong quá trình trưởng thành của trẻ. Trách nhiệm của cha mẹ là trong quá trình trưởng thành của con là cắt đi những nhành cây yếu ớt, có hại một cách thận trọng và kiên định giúp cây sinh trưởng mạnh mẽ, khỏe khoắn!

"Con là cậu bé rất cừ!"

Tôi đã từng phạm một sai lầm.

Có thời gian Hạ Dương rất mập, mỗi lần đến giờ ăn cơm, tôi lại nói với con rằng: "Hạ Dương, con mập lắm rồi đấy, đừng ăn quá nhiều nữa, mọi người sẽ trêu là Dương mập đó nha". Kết quả là trong một thời gian rất dài, Hạ Dương ngại gặp gỡ, giao lưu với mọi người, sợ bị gọi là "thằng mập".

Tôi thường nghe thấy một số bậc phụ huynh phàn nàn với người khác trước mặt trẻ rằng: "Cháu nhà chị giỏi giang thật đấy, con nhà em ấm a ấm ớ, học hành cũng chẳng ra gì, không thích giao tiếp, sau này chắc chẳng có hy vọng gì". Phụ huynh than vãn một cách tùy ý, nhưng những lời than vãn đó đã gây ra vết thương trí mạng đối với lòng tự trọng và tự tin của trẻ. Vì khi người mẹ nói với trẻ rằng: "Con là kẻ ngốc nghếch", trong tiềm thức, trẻ tự cho rằng mình rất tồi tệ, sau này làm sao trẻ có thể có đủ tự tin để dũng cảm đối mặt với các thách thức và gặt hái được thành công?

Một người bạn thân của tôi đã từng kể với tôi một câu chuyện. Chị có một cô con gái, hồi học lớp 3 có một lần giơ tay trả lời câu hỏi, cô giáo gọi cô bé đứng dậy trả lời, nhưng con lại quên mất câu trả lời.

Lúc này cô giáo liền nói: “Em có bị làm sao không đấy? Không biết mà còn giơ tay?”, khiến lòng tự trọng, sự tự tin của cô bé đã bị tổn thương nặng nề. Mẹ cô bé nói với tôi rằng, trong những tháng ngày tiếp theo của cuộc đời học sinh, cô bé không còn chủ động giơ tay phát biểu ý kiến nữa, và trong các hoàn cảnh khác, cô bé cũng không chủ động tích cực tham gia vào các hoạt động. Thực ra cô bé này mọi mặt đều khá ổn, nhưng chỉ vì một lần bị như vậy, đã ảnh hưởng rất xấu tới tâm lý con, ám ảnh này rất khó có thể xóa nhòa trong tâm trí, thậm chí sẽ bám theo con suốt đời.

Tôi nhớ đến cuốn sách *Tottochan - Cô bé bên cửa sổ*, tác giả Tetsuko Kuroyanagi suốt đời vẫn nhớ câu mà thầy hiệu trưởng Kobayashi nói với cô rằng: “Con là đứa trẻ rất cừ”.

Chính câu nói quý báu đó có thể thay đổi cuộc đời của Tottochan, điều khiến độc giả cảm động là, trong thời gian Tottochan học ở trường Tomoe, thầy hiệu trưởng Kobayashi thường xuyên nói với cô bé câu này: “Tottochan, con là đứa trẻ rất cừ”.

“Con là cậu bé (cô bé) rất cừ” là câu nói mà trẻ thích nghe nhất.

Cha mẹ sẵn sàng đem đến cho con mọi điều tốt đẹp nhất thế giới, tuy nhiên, bạn thử nghĩ kĩ xem có bao giờ chúng ta nói với con câu nói mà con thích nghe nhất này?

Con người thường thích được người khác yêu thương, thấu hiểu. Tâm hồn con trẻ trong sáng, dễ vỡ như pha lê, nên càng cần chúng ta giữ gìn và khích lệ. Đối với con trẻ, điều quan trọng là có tinh thần tự tin, tự trọng, tinh thần này tựa như rễ cây, ăn càng sâu, càng rộng vào lòng đất thì cây càng sai quả.

Bốn nguyên tắc giúp con trở nên tự tin

♦ Không nên nhắc đến nhược điểm của trẻ trước mặt người khác. Xóa mờ nhược điểm, nhấn mạnh ưu điểm.

♦ Nên bắt đầu từ những ưu điểm của trẻ để ngợi khen. Lúc cần phê bình vẫn phải phê bình, nhưng cần nắm bắt mức độ của việc phê bình. Ngợi khen và phê bình đều là nghệ thuật giáo dục, nếu

vận dụng tốt, trẻ sẽ dễ sửa chữa khuyết điểm, tâm trạng vui vẻ, sự tự tin và lòng tự trọng cũng vì thế mà được phát triển.

♦ Đối với một số hành động nực cười, không đúng của trẻ, không nên mỉa mai mà nhắc nhở trẻ thông qua những câu đùa hóm hỉnh.

♦ Khi trẻ không vui, hãy cho phép trẻ bày tỏ tâm trạng của mình, như thế có thể giúp trẻ bớt đi một số lo lắng, căng thẳng và cảm giác thất bại. Trong thời điểm trẻ phải trải qua những sự kiện quan trọng trong cuộc đời, sự lắng nghe và ủng hộ của cha mẹ mãi mãi chiếm vị trí quan trọng nhất trong trái tim trẻ.

Trong quá trình trưởng thành của Hạ Dương, về cơ bản là tôi dựa trên những nguyên tắc trên để thực hiện.

Hạ Dương là một đứa trẻ rất tự tin, nhưng sự tự tin này không phải sinh ra đã có mà được tích lũy mỗi ngày một chút từ khi còn nhỏ.

Tôi đã từng phạm một sai lầm.

Có một khoảng thời gian Hạ Dương rất mập, mỗi lần đến giờ ăn cơm, tôi lại nói với con rằng: “Hạ Dương, con mập lắm rồi đấy, đừng ăn quá nhiều nữa, mọi người sẽ trêu là Dương mập đó nha”. Kết quả là trong một thời gian rất dài, Hạ Dương ngại gặp gỡ, giao lưu với mọi người nữa, sợ bị gọi là “thằng mập”. Tôi đã nhận ra được sai lầm của mình, bèn đăng ký cho con tham gia một trại hè tiếng Anh. Một mặt, tôi muốn con được tiếp xúc với những người bạn mới, mặc khác, tôi biết tiếng Anh là thế mạnh của con. Sau khi trại hè kết thúc, Hạ Dương phấn khởi khoe: “Mẹ có biết thu hoạch lớn nhất của con lần này là gì không? Con không còn cảm thấy tự ti nữa”.

Thì ra tại trại hè tiếng Anh, Hạ Dương là học sinh nhỏ tuổi nhất, nhưng khả năng nói tiếng Anh của con lại không thua kém các anh chị lớn. Trong lễ bế mạc, con đã đảm nhận vai trò MC, vốn tiếng Anh lưu loát của con đã được thầy cô giáo và bạn bè khen ngợi.

Lời đánh giá không đúng của tôi là sự nhấn mạnh đối với nhược điểm của con, khiến con suýt mất đi sự tự tin. Tôi thấy may mắn

vì cuối cùng con đã dùng những ưu điểm của mình để lấy lại sự tự tin cho chính mình. Từ đó trở đi, tôi càng chú ý đến lời ăn tiếng nói của mình hơn.

Chịu khó phát hiện thế mạnh của con, biết cách sử dụng ưu điểm của con là "bí quyết" nhỏ mà tôi thường áp dụng trong quá trình nuôi dạy Hạ Dương. Bí quyết này có thể giúp bạn điều động tính tích cực của trẻ và thu được hiệu quả lớn lao.

Một số bậc phụ huynh thường để ý đến nhược điểm của trẻ và bỏ qua ưu điểm.

"Tại sao cha mẹ lại cứ nhìn chằm chằm vào điểm yếu của con?". Đây là câu nói mà trẻ rất muốn nói với cha mẹ.

Lý thuyết đa thông minh của giáo sư Howard Gardner có nói rằng, mỗi người đều có sự tổ hợp trí thông minh độc đáo của riêng mình, có đứa trẻ bán cầu não trái phát triển, có đứa trẻ bán cầu não phải phát triển. Tại sao Thế vận hội Olympic lại đưa ra nhiều giải thưởng như vậy? Đó là, do có người chạy nhanh, có người nhảy xa, có người dẻo dai, có người mạnh mẽ... Mỗi người có một đặc điểm riêng. Có phụ huynh yêu cầu con mình môn học nào cũng phải đạt điểm cao nhất, môn năng khiếu nào cũng phải nắm được; lúc nhảy cao thì phải cao nhất; lúc chạy thì phải nhanh nhất... Như vậy, chẳng khác gì thần thánh. Mỗi người đều có ưu điểm không giống người khác, bồi dưỡng và phát huy được ưu điểm này sẽ giúp trẻ tăng cường sự tự tin.

"Bạn muốn con trẻ trở thành người như thế nào thì hãy để trẻ tin tưởng rằng trẻ là người như thế".

Một lần, nhà tâm lý học Robert Rosenthal nổi tiếng của Mỹ - giáo sư của hai trường đại học California và Harvard đến nghiên cứu công tác giảng dạy ở trường tiểu học nọ. Một hôm, ông tuyên bố với lãnh đạo nhà trường rằng ông sẽ làm cuộc "trắc nghiệm xu thế phát triển trong tương lai". Rồi ông đưa cho hiệu trưởng và các giáo viên liên quan một bản danh sách "Những học sinh có triển vọng học giỏi nhất" và nói với giọng tán thưởng cứ như thật về các em học

sinh có tên trong bản danh sách đó. Ông dặn họ giữ kín chuyện này, nhằm tránh ảnh hưởng tới tính chính xác của kết quả trắc nghiệm.

Thực ra, Rosenthal chỉ tung ra một “Lời nói dối mang tính quyền uy” mà thôi, vì tên các học sinh trong danh sách ấy đều do ông tùy tiện nhặt ra mà không qua sự lựa chọn nào cả.

Tám tháng sau, kỳ tích đã xuất hiện: Tất cả các học sinh trong danh sách của Rosenthal đều có tiến bộ rõ rệt trong học tập, đạt thành tích xuất sắc trên tất cả các mặt.

Thành công của Rosenthal là ở chỗ các kết luận có tính quyền uy của ông đã khiến cho các em học sinh tự nhận thấy mình là người giỏi giang xuất chúng, qua đó chúng vô cùng phấn khởi và tự tin; trong học tập xuất hiện phong trào sôi nổi ganh đua, thúc đẩy các em phát huy tiềm năng của mình, ai cũng cố giành phần thắng.

Ai đó đã từng nói rằng, “Bản chất của giáo dục là khích lệ, cổ vũ, thức tỉnh”. Người nào biết cách cổ vũ và khích lệ học sinh thì người đó sẽ thành công. Rosenthal chẳng qua cũng chỉ làm đúng như thế mà thôi, nhưng vì ông là nhân vật có quyền uy trong giới học thuật nên lời nói của ông có sức nặng hơn người, do đó, tạo ra hiệu quả người ta gọi là hiệu ứng Rosenthal hoặc hiệu ứng Pygmalion[4]. Hiệu ứng này thông thường được gọi là “Hiệu ứng do sự kỳ vọng của giáo viên tạo ra”, khi đó các học sinh học tốt hơn trước chỉ vì chúng thấy mình được thầy cô kỳ vọng có thể làm được như thế.

Một cô bé nói với tôi rằng: “Mẹ cháu thường lấy khuyết điểm của cháu ra so sánh với ưu điểm của người khác. Có lần mẹ lấy một bài báo đưa tin về Hạ Dương ra nói với cháu rằng: Con người ta thì học Cambridge, con mình thì học trường dạy nghề, cháu tức quá liền cãi lại luôn: ‘Mẹ người ta còn là giáo sư nữa!’”.

Tôi nhớ đến một điều trong “Mười điều cấm kỵ khi dạy con” – Không nên lấy điểm yếu của con mình ra so sánh với điểm mạnh của đứa trẻ khác.

Ngày nay phần đông các bà mẹ đã tiếp nhận quan điểm “giáo dục khen ngợi” đối với con trẻ, nhưng hơn 20 năm về trước, quan niệm dạy con của hầu hết mọi người vẫn là phê bình nghiêm khắc. Thời kỳ ấy tôi may mắn vì đã đọc được lý thuyết giáo dục khen ngợi trong một cuốn sách và áp dụng vào quá trình thực tiễn dạy dỗ Hạ Dương.

Ngay từ khi con còn rất nhỏ đã cần áp dụng phương pháp giáo dục khen ngợi. Trẻ trong giai đoạn 8 - 18 tháng tuổi, các tế bào thần kinh trong quá trình phát triển tạo ra vô vàn liên kết, khi được khen ngợi, trẻ sẽ cảm thấy rất phấn chấn, rất nhiều vật chất hóa học ảnh hưởng đến hệ thống thần kinh trong đại não sẽ được phóng thích, tăng cường sự liên thông giữa các tế bào thần kinh. Trong quá trình trưởng thành của trẻ, nếu thường xuyên được khen ngợi, trẻ sẽ luôn luôn cảm thấy tự tin và vui vẻ. Đây là trạng thái tuyệt vời nhất trong cuộc sống của trẻ.

Ngôn ngữ và hành động khen ngợi của cha mẹ tựa như tia nắng ấm áp, đem lại cho trẻ sức mạnh vô biên. Một số người nổi tiếng khi nhớ lại sự thành công của họ đều có một điểm chung là khi còn nhỏ, họ thường được cha mẹ khen “Con rất cừ”, “Con rất thông minh”, “Chắc chắn sau này con sẽ rất giỏi giang”...

Khi còn nhỏ, Luciano Pavarotti - một trong ba giọng nam cao opera nổi tiếng nhất thế giới - thường xuyên được bà nội bế lên đùi và nói rằng: “Sau này chắc chắn con sẽ trở thành người nổi tiếng!”. Sau đó Luciano Pavarotti làm giáo viên dạy tiểu học, thỉnh thoảng ông cũng có hát vài bài, nhưng cha Luciano Pavarotti không ngừng khích lệ con trai, ông nói con trai mình rất có tiềm năng trong lĩnh vực ca hát. Sau khi thành danh, Luciano Pavarotti nói rằng: “Nếu như không có sự khích lệ của cha thì chắc chắn tôi sẽ mãi mãi không bao giờ được đứng trên sân khấu. Thầy giáo đã dạy dỗ tôi, nhưng câu nói của bà nội tôi đã giúp tôi đi tới thành công bằng lòng dũng cảm và sự tự tin của mình”.

Khi còn nhỏ, mỗi lần Hạ Dương đạt được thành tích tốt, hoặc làm được một việc gì đó khiến con hoặc tôi cảm thấy rất tự hào, tôi đều như “tổ chức họp báo”, khoe với tất cả bạn bè, người thân sự

"thành công" của con. Điều này giống như việc lấy kính phóng đại để phóng to ưu điểm của con, và khi khen ngợi nhất định phải khen trước mặt con, là lời khen có chủ ý.

Từ nhỏ chúng tôi đã tạo cho Hạ Dương môi trường nói tiếng Anh trong nhà nên khả năng nghe và nói tiếng Anh của con đều rất tốt, ngay từ khi học tiểu học đã thường xuyên nói chuyện với mẹ ở nhà bằng vốn tiếng Anh rất lưu loát, nhưng con không chịu nói tiếng Anh trước mặt mọi người.

Trong câu lạc bộ tiếng Anh mà tôi tổ chức có người nước ngoài, người Trung Quốc, đều là người lớn, chúng tôi thường gặp nhau để giao lưu, chuyện trò bằng tiếng Anh. Hạ Dương nấp sau lưng tôi, nghe cuộc đối thoại sôi nổi của chúng tôi, thỉnh thoảng lại thò đầu vào nói một hai câu tiếng Anh. Sau đó, mọi người liền sửng sốt hỏi: "Ấy, cậu bé này không những nghe hiểu cuộc nói chuyện bằng tiếng Anh của mọi người, mà còn nói tiếng Anh thạo thế nhỉ". Mọi người rất khen ngợi con, sau đó, tôi liền nói trước mặt mọi người rằng: "Hạ Dương nói tiếng Anh rất khá, con hoàn toàn có thể nói chuyện với người lớn rồi đấy". Sau đó, mọi người liền coi con là một thành viên của câu lạc bộ tiếng Anh.

Kể từ đó trở đi, dần dần con đã mạnh dạn nói tiếng Anh trước mặt mọi người, đồng thời càng nói càng lưu loát, càng nói càng tự tin. Sau đó con trở thành MC nhỏ tuổi nhất trong các chương trình tiếng Anh thường xuyên được tổ chức trong câu lạc bộ của chúng tôi và được mọi người rất yêu thích.

Trong tiết học tiếng Anh đầu tiên sau khi vào cấp ba, Hạ Dương đã tự giới thiệu mình bằng bài giới thiệu dài với vốn tiếng Anh lưu loát, khiến bạn bè trong lớp rất ấn tượng về con. Sau này, trải qua nhiều hoàn cảnh khác, con có cơ hội nói tiếng Anh trước mặt mọi người và ngày càng tự tin hơn. Sự tự tin này đã đặt nền tảng vững chắc để sau này con có thể dũng cảm đối mặt với kỳ thi của Cambridge, đối mặt với những thách thức mới và tham gia vào các tổ chức, tập thể mới.

Tôi có quen một người bạn là quân nhân, anh đã quen với việc thể hiện thái độ nghiêm túc và phê bình đối với các chiến sĩ trong quân ngũ, đồng thời còn mang thói quen này về nhà. Chính vì thế, con trai anh từ nhỏ tới lớn, cho dù đạt được thành tích gì, làm thế nào, anh đều luôn luôn nghiêm mặt. Kể cả trong lòng rất mừng vì thành tích của con, nhưng không bao giờ khen ngợi con một câu, đồng thời còn hay "bới lông tìm vết", khiến quan hệ giữa hai cha con rất căng thẳng. Sau khi tốt nghiệp cấp ba, cậu con trai không chịu thi đại học vì cảm thấy người cha luôn không hài lòng về mình, cậu bé nói muốn tự lập sớm. Tôi thấy thật tiếc cho một cậu bé rất có tiềm năng trong học tập như cậu.

Phương pháp giáo dục khen ngợi đối với con trẻ là một nghệ thuật, có mấy điểm tôi muốn chia sẻ như sau:

Kịp thời khích lệ: Khi con trẻ có những hành vi đáng khen, cha mẹ cần kịp thời khẳng định, thời gian càng sớm, hiệu quả càng tốt. Giống như phương pháp giáo dục bằng cách phê bình, nhất thiết phải được tiến hành khi trẻ có trải nghiệm, như thế có thể khiến trẻ có cảm giác được khen ngợi và để lại ấn tượng sâu sắc trong trẻ.

Biểu dương cần cụ thể, không nên nói những lời sáo rỗng không phù hợp với tâm lý của trẻ. Ví dụ, khi trẻ và một bạn nhỏ khác bị ngã cùng một lúc, con đỡ bạn nhỏ đó dậy, phụ huynh không thể chỉ nói: "Hôm nay con ngoan quá!", bởi đây là một lời khen không rõ ràng. Bạn có thể nói: "Hôm nay con đỡ bạn dậy, việc làm đó thật là đáng khen, mẹ rất mừng, sau này con cứ thế phát huy nhé, chơi với bạn phải quan tâm, giúp đỡ bạn". Những câu nói như vậy giúp con trẻ hiểu tại sao mình lại được khen.

Không nên đưa ra lời đánh giá tiêu cực như một thói quen khi khích lệ trẻ, ví dụ: "Lần này con thi khá lắm, nhưng phải nhớ sửa hẳn tật cẩu thả đi nhé". Thực ra, tâm hồn con trẻ rất nhạy cảm, sự khích lệ bằng thái độ chân thành mới được trẻ đón nhận. "Chắc chắn con đã phải bỏ ra rất nhiều thời gian và tâm huyết để làm việc này nên mới làm tốt như vậy!", "Cậu bé này giỏi thật đấy, vấn đề khó như thế mà vẫn giải quyết được, thật chẳng đơn giản chút nào", "Xem ra con rất có tiềm năng, lần sau chắc chắn con sẽ

làm tô´t hơn”. Những lời khen ngợi chân thành sẽ khiê´n con trẻ cảm thâ´y râ´t phâ´n châ´n.

Khích lệ câ`n dựa vào đặc điểm tính cách của trẻ. Đô´i với những trẻ hướng ngoại, không nên khen ngợi quá nhiê`u, khích lệ một cách phù hợp để trẻ không nảy sinh tâm lý tự kiêu; còn đô´i với những trẻ sô´ng nội tâm, câ`n kịp thời và khích lệ hê´t lòng, giúp trẻ tăng cường sự tự tin.

Có thể khích lệ vê` mặt tinh thâ`n hoặc vật châ´t. Câ`n tìm hiểu sở thích lớn nhâ´t của trẻ là gì, trẻ mong muô´n có được điê`u gì nhâ´t. Tôi thường mua mô hình máy bay, sách vở làm phâ`n thưởng cho Hạ Dương.

Khích lệ và giáo dục định hướng luôn đi liê`n với nhau, không thể chỉ có khích lệ mà không có giáo dục.

Mục đích căn bản của giáo dục không phải là truyê`n thụ hoặc ra lệnh cho đô´i phương tiê´p nhận một kiê´n thức, kỹ năng cụ thể, mà là từ sâu thẳm tâm hô`n kêu gọi ý thức bản thân của trẻ, để óc sáng tạo, cảm nhận vê` sự sô´ng, cảm nhận vê` giá trị của trẻ được thức tỉnh. Lòng tự tin và tự trọng của một đứa trẻ chính là động lực đâ`u tiên khởi động những công việc này.

Hãy bă´t đâ`u từ những điểm xuâ´t să´c nhâ´t của trẻ, để trẻ không cảm thâ´y tự ti dù đứng trước bâ´t kỳ ai, trong bâ´t kỳ tình huô´ng nào đê`u có lòng tin vào mình.

Đây là món quà tuyệt vời nhâ´t mà một người mẹ tặng cho đứa con yêu của mình!

Thường xuyên nói: “Con làm đi”

Khi thâ´y tôi dọn dẹp, lau chùi nhà cửa, Hạ Dương khi â´y mới 4 tuổi cũng đòi lau sàn nhà. Tôi liê`n đưa cây lau nhà cho con, nói: “Tô´t quá, con làm đi”. Con tha cây lau nhà đi khă´p nhà. Sau một hô`i “một nhát đê´n tai, hai nhát đê´n gáy” liê`n hả hê buông ra và

nói: “Con lau xong rồi”. Tôi liền khen: “Sạch quá” nhưng thực ra không lau còn sạch hơn!

Một cậu bé 6 tuổi đang chơi ghép hình logo, cậu không thể lắp các mảnh ghép theo sơ đồ đã được hướng dẫn nên phải thử hết lần này đến lần khác.

Mẹ cậu đang gọi: “Đến giờ ăn cơm rồi con!”.

Cậu dường như không nghe thấy, vẫn chăm chú với “công việc” của mình. Ồ, sắp hoàn thành rồi, còn 3 miếng ghép cuối cùng, cậu đang suy nghĩ để đặt chúng ở vị trí thích hợp nhất. Cậu bé có vẻ rất phấn khởi, cầm một miếng ghép với vẻ do dự...

Người mẹ liền bước đến nói: “Sắp xong rồi, mình ăn cơm đã con nhé”. Nói rồi chị liền cầm hai mảnh ghép cuối cùng lên: “Để mẹ giúp con” rồi đặt đúng vào vị trí. Cậu bé sững lại một lát rồi lập tức đẩy đổ ngay công trình mà mình vừa mất bao công sức gây dựng và bắt đầu ăn vạ.

“Ơ sao lại hư thế nhỉ? Mẹ giúp chứ có phá của con đâu...”.

Người mẹ vô cùng thắc mắc, nhưng tôi thì rất hiểu. Tôi nhớ lại một câu chuyện của Hạ Dương hồi nhỏ.

Hạ Dương thích lắp ráp đồ chơi, đó cũng là giai đoạn con 5 - 6 tuổi. Một buổi cuối tuần, con ngồi dưới đất, mất gần cả buổi chiều miệt mài lắp ráp tàu chiến, với hàng trăm chi tiết nhỏ, có chi tiết chỉ nhỏ như hạt gạo, con cứ tỉ mẩn lắp ráp như vậy... Thỉnh thoảng, con cũng tỏ vẻ sốt ruột, gãi đầu gãi tai. Bạn tôi muốn ra giúp con, nhưng tôi đã ngăn lại và nói: “Cứ để cho cu cậu làm”. Tôi muốn để con tận hưởng được niềm vui khi tự hoàn thành một công việc. Cuối cùng, con đã hoàn thành được chiếc tàu chiến với hàng trăm chi tiết. Con giơ thành quả khoe với mọi người với vẻ tự hào và vui sướng như vừa hoàn thành một công trình vĩ đại.

Tôi biết sau khi hoàn tất thành công một nhiệm vụ, con sẽ cảm thấy tự tin, phấn chấn, tự hào vì đạt được một thành tích...

Sự “thành công” mà một đứa trẻ được trải nghiệm không giống với sự thành công trong thế giới người lớn. Mỗi đứa trẻ đều có nhu cầu tâm lý muốn hoàn thành trọn vẹn một công việc, đây là phương thức để trẻ thực hiện giá trị của chính mình. Nhu cầu này của trẻ được đáp ứng khi tham gia vào các trò chơi và một số công việc mà trẻ có thể làm. Như vậy, cậu bé 5 tuổi ở câu chuyện lúc đầu giận dỗi vì bị mẹ cướp mất cơ hội để cậu “gặt hái” sự thành công.

Một đứa trẻ cũng rất muốn được khẳng định giá trị cá nhân.

Nếu chúng ta nắm bắt được nhu cầu tâm lý đó của trẻ thì nên buông tay để trẻ tự hoàn thành một công việc và được thỏa mãn vì điều đó, đồng thời giúp trẻ trở nên tự tin hơn.

Nhà giáo dục nổi tiếng người Italy, Maria Montessori, đã từng viết một trang nhật ký quan sát như sau:

Một hôm, các em bé trong trường mầm non xúm lại thành vòng tròn, vừa nói chuyện, cười đùa, vừa quan sát và chỉ trỏ xôn xao. Ở giữa có đặt một chậu nước, trong chậu có một số đồ chơi đang nổi trên mặt nước.

Lúc này, có một cậu bé 2 tuổi rưỡi đứng một mình ở vòng ngoài, có thể nhận thấy cậu cũng rất tò mò đối với đồ vật mà bạn bè đang xem. Nhưng cậu quá nhỏ, không đủ sức chen vào nên đành đứng ngoài ngó nghiêng. Đột nhiên, ánh mắt cậu dừng lại ở một chiếc ghế nhỏ, hy vọng lộ rõ trên khuôn mặt cậu. Cậu liền bước về chiếc ghế đó. Nhưng đúng lúc này, một thầy giáo bước đến và bế cậu lên cao, cao hơn đỉnh đầu các bạn bè khác, giúp cậu nhìn được chậu nước đặt ở giữa đám đông đó, rồi nói: “Nào, cậu bé đáng thương, hãy xem đi”.

Cậu bé đã nhìn thấy chậu nước, nhưng vẻ hân hoan, tò mò và mong chờ thể hiện trên khuôn mặt cậu lúc đầu khiến tôi cảm thấy rất thú vị đã bay biến mất tiêu.

Cậu bé trên mặc dù đã nhìn thấy đám đồ chơi nổi trên mặt nước, nhưng đã mất đi cơ hội dựa vào sức mạnh của mình để chinh phục chướng ngại vật, trải nghiệm sự thành công. Phải chăng những bậc

phụ huynh như chúng ta, trong lúc vô tình cũng giống người thầy giáo và người mẹ ở trên, để "lòng tốt" của mình cướp đi niềm vui để trẻ tự thực hiện công việc và trải nghiệm sự thành công của chính mình?

Khi cha Hạ Dương biên soạn sách, Hạ Dương cũng đòi biên soạn sách cùng cha, chồng tôi liền bế con đặt lên cổ mình và nói: "Được thôi, ta cùng biên soạn sách nhé". Hạ Dương vẫn chưa thấy thỏa mãn, nhất định đòi tự biên soạn. Tôi liền lấy giấy và bút cho con, con đã vẽ rất nhiều bức tranh chỉ có con mới hiểu, còn nhờ tôi viết chữ lên đó rồi đóng ghim đàng hoàng, cái mà con cần là được tham gia vào cả quá trình.

Khi tôi dọn dẹp, lau chùi nhà cửa, Hạ Dương khi ấy mới 4 tuổi cũng đòi lau sàn nhà, tôi liền đưa cây lau nhà cho con, nói: "Tốt quá, con làm đi". Con tha cây lau nhà đi khắp nhà. Sau một hồi "một nhát đến tai, hai nhát đến gáy", con liền hả hê buông ra và nói: "Con lau xong rồi". Tôi liền khen: "Sạch quá" nhưng thực ra không lau còn sạch hơn!

Chồng tôi dọn dẹp giá sách, con cũng đòi làm, nhưng không với được lên giá. Chồng tôi liền đưa những cuốn sách đã phân loại cho con cầm, bế con để con tự đặt lên giá. Hạ Dương cảm thấy rất tự hào vì đã giúp được cha một tay, mặc dù trên thực tế con chẳng giúp được gì thậm chí còn khiến sự việc rắc rối hơn.

Nhưng tôi cho rằng, ý nghĩa của việc để trẻ được tham gia quan trọng hơn so với hiệu suất làm việc của chúng ta. Mỗi nguyện vọng và hành động của trẻ đều cần được khích lệ, cho dù trẻ làm không tốt. Trẻ sẽ cảm thấy mình là một người rất có giá trị vì đã tự hoàn thành được một công việc hoặc giúp đỡ được cha mẹ.

Ở nhà, tôi thường nói với Hạ Dương rằng: "Hạ Dương, con ra giúp mẹ một tay". Để trẻ có cảm giác được người khác cần từ nhỏ, có thể rèn luyện đức tính chăm chỉ, thích giúp đỡ mọi người của trẻ. Nếu hành vi của mình được người khác đón nhận và tôn trọng, ngoài cảm giác tự hào, ta còn tự cảm nhận được trách nhiệm của chính mình. Đây cũng là cách để bồi dưỡng trẻ có trách nhiệm với gia đình và xã

hội. Chính vì những phẩm chất tâm lý được tích lũy dần dần từ nhỏ này nên ngày hôm nay, Hạ Dương mới có thể vui vẻ, nhiệt tình tham gia vào nhiều hoạt động xã hội của trường Đại học Cambridge như vậy.

Khi ở bên con, tôi thích nói: “Hạ Dương, con làm đi”, để con được nghe, để con được làm, để con được tham gia, để con tự phán đoán... Qua vô số lần “con làm đi” như vậy, khả năng phân tích, phán đoán và giải quyết vấn đề của Hạ Dương được từng bước nâng cao. Rất nhiều người đã nói: “Hạ Dương làm việc gì cũng như người lớn”, là do con đã từng nhiều lần được tham gia như một người lớn thực thụ.

Bạn hãy cho phép con trẻ dùng trí tuệ của mình, bằng sự nỗ lực của mình để phát huy năng lượng nội tại của mình, thực hiện những mục tiêu mà trẻ muốn thực hiện, điều đó sẽ đem lại cho trẻ “trải nghiệm đỉnh cao”. Trải nghiệm này có thể khích lệ trẻ làm nhiều việc hơn thông qua sự nỗ lực của bản thân, đồng thời trẻ sẽ cố gắng hết mình, tự hoàn thiện bản thân để làm cho thật tốt.

Tuy nhiên, có một số bậc phụ huynh lại thường chú ý đến kết quả của công việc. Tốt hay không tốt là điều được cha mẹ quan tâm hơn, trong khi những cái trẻ đạt được trong quá trình làm việc lại bị coi nhẹ. Khi lấy hết can đảm, hào hứng bắt tay vào thử nghiệm, có thể vận dụng đôi tay, khối óc và sức lực của mình để hoàn thành công việc mà trẻ có hứng thú, trẻ sẽ tìm được tài năng độc đáo và sự tin cho chính mình.

Xã hội hiện đại đã đặt ra yêu cầu cao hơn về khả năng tư duy độc lập, khả năng thích nghi với sự thay đổi, khả năng giao tiếp, khả năng phát triển, sáng tạo đối với trẻ em. Bất kỳ đứa trẻ nào cũng vậy, không thể chỉ dựa vào suy nghĩ hoặc học những kiến thức trong sách giáo khoa là có thể phát triển thành người tài toàn diện thích ứng với yêu cầu phát triển của xã hội. Trong quá trình tham gia và sáng tạo, trẻ sẽ được trải nghiệm cảm giác gặt hái sau nhiều nỗ lực. Những phẩm chất tâm lý được tích lũy trong quá trình này sẽ giúp trẻ dũng cảm đối mặt với các thách thức trên đường đời và có thể

phát huy tiềm lực của mình để đạt được mục tiêu mà mình mong muốn.

Tôi thường nghe thấy các bậc phụ huynh nói với con rằng: “Đi ra, đi ra chỗ khác, giúp gì mà giúp, toàn làm hỏng việc”, “Nào, thôi, con còn nhỏ, để mẹ làm giúp nhé...” mà không biết rằng những việc mà rất nhiều bậc phụ cho rằng trẻ không thể làm hoặc không nên tham gia lại chính là những việc mà trẻ đã có đủ khả năng thực hiện hoặc cần phải tham gia.

Khi chúng ta mong muốn có một đứa con thấu hiểu người khác, biết tiến biết lui, chúng ta hãy cho trẻ được tự chủ và độc lập, trao cho trẻ nhiệt huyết và trách nhiệm. Hãy bắt đầu từ việc nói rằng “Con làm đi” ngay từ khi trẻ còn nhỏ, bạn sẽ thấy, thì ra đứa con thân yêu của bạn không hề bé bỏng như bạn tưởng!

Tiết kiệm nhưng không bủn xỉn

Mặc dù cảm thấy rất xót khi tiêu tiền của con, nhưng tôi vẫn vui vẻ đón nhận. Giống như việc cho con được tự do lúc nhỏ, để con được cảm nhận niềm hạnh phúc khi cho đi...

Hạ Dương mặc một chiếc áo sơ mi cũ hơi chật, chân đi đôi giày thể thao bình thường, cười tươi đứng trước mặt người cô ruột và đồng nghiệp của cô.

Người bạn của cô liền khen: “Con cái nhà người ta lịch sự như thế, ăn mặc lại rất giản dị nữa”.

Người cô rất thương cậu cháu trai duy nhất này: “Mẹ cháu chẳng khác gì ngày xưa, không biết diện cho con. Giờ đã là tiến sĩ Cambridge rồi mà vẫn để con mặc thế này”. Người cô cảm thấy vô cùng tự hào về cháu! Cô mong muốn cậu cháu 22 tuổi này ăn mặc thời trang, trẻ trung như bao thanh niên hiện nay!

Nhưng cô đâu có biết, cháu trai cô mới trả lại siêu thị mấy chiếc áo hàng hiệu và đôi giày thể thao hàng hiệu mà tôi vừa mua

cho rồi nói: “Mặc được là được mà mẹ, cần gì phải cầu kì như vậy!”.

Chẳng lẽ đến chuyện ăn mặc cũng có nhân tố di truyền ư?

Tôi bảo hai cha con thật là “keo kiệt”, cả hai đều cười cười: “Cuộc sống đơn giản chính là một sự hưởng thụ”.

Cha Hạ Dương sẽ còn bổ sung thêm một câu để “thanh minh” cho mình: “Đừng nói là di truyền. Hồi nhỏ suốt ngày em cho Hạ Dương mặc quần áo cũ còn gì? Quen rồi nên thấy vô tư”.

Đúng vậy, tôi thừa nhận, trong vấn đề mặc của con, tôi không phải là người mẹ thực hiện tốt trách nhiệm. Hồi nhỏ, quần áo con mặc hầu hết đều là của anh họ cho, thậm chí con từng mặc quần áo của chị họ. Ngoài bộ quần áo mặc hôm mùng một Tết là mới thì, về cơ bản vẫn là xin quần áo của anh họ. Đến giờ xem lại những bức ảnh của con hồi nhỏ mới thấy rất hiếm khi thấy con mặc quần áo mới.

Quan điểm của tôi là, khi điều kiện kinh tế có hạn, mặc có thể xuề xòa một chút, nhưng chế độ ăn nhất định phải tốt; quần áo có thể không mới, nhưng thế giới mà con trẻ nhìn thấy nhất thiết phải mới.

Hồi ấy, điều kiện kinh tế không cho phép, tôi đã dành hết khoản tiền có hạn cho việc ăn, chơi và giáo dục. Vì không nhiều tiền nên tôi tiết kiệm bằng cách không coi trọng việc mặc. Tôi cho rằng chỉ cần mặc sạch sẽ, chỉnh tề là được. Khi ấy bản thân tôi cũng rất ít khi mua quần áo mới. Tôi muốn đảm bảo chế độ dinh dưỡng cho con, đảm bảo cơ hội giáo dục của con nên đành phải lựa chọn yếu tố mà mình cho là quan trọng hơn trong điều kiện kinh tế có hạn.

Mua đồ chơi, mua sách vở, xem phim, đi du lịch... tôi coi những hoạt động này là sự “đầu tư”, còn mặc là tiêu dùng. Trong bối cảnh kinh tế có hạn, dĩ nhiên là phải “đầu tư” trước, sau đó mới tính đến chuyện “tiêu dùng”.

Cô giáo của Hạ Dương hồi cấp hai nhớ lại rằng, hồi ấy Hạ Dương là học sinh ăn mặc xuề xòa nhất lớp. Thời gian đó, con theo học tại trường cấp 2 trực thuộc Đại học Công nghiệp Sơn Đông, bạn bè đều là con nhà thành phố, ăn mặc rất thời trang, lịch lãm. Cô giáo nói với các học sinh rằng: “Lớp chúng ta, nhà Hạ Dương có điều kiện kinh tế khá nhưng các em xem, bạn ấy có bao giờ ăn mặc quá cầu kỳ không?”.

Các cô giáo vẫn còn nhớ bình thường gần như Hạ Dương chỉ đi một đôi giày thể thao, hình như còn chẳng có thương hiệu. Chiếc quần nhung của con là chiếc quần các cô thấy quen mắt nhất. Một lần, khi con đổi chiếc quần mới, cô giáo phát hiện ra nó còn thủng một lỗ...

Cô giáo vừa cười vừa nhắc lại chuyện này, nhưng trong lòng tôi lại thấy xót xa.

Tôi biết, mặc dù những lời cô giáo nói có phần hơi quá, nhưng hồi ấy là thời điểm Học viện Anh Tài mới thành lập, tôi bận đến nỗi gần như không có thời gian chăm sóc gia đình. Đừng nói đến chuyện không có thời gian mua quần áo, giặt giũ cho Hạ Dương, mà ngay cả việc ăn uống của con vốn được tôi chú ý đến nhất cũng bị coi nhẹ, thường là con tự mua miếng bánh bao ở ngoài ăn cho xong bữa.

Cứ như vậy, trong thời điểm then chốt phát triển sự nghiệp, tôi không làm tròn trách nhiệm của mình ở nhiều mặt, nhưng lại vô tình rèn luyện cho Hạ Dương tính tự lập và khả năng chịu đựng khó khăn trong cuộc sống. Khi con mới sang Anh, một thời gian dài chỉ ăn bánh mỳ, một tháng gầy đi hơn 20 kg mà con vẫn kiên trì.

Khi Hạ Dương nghỉ hè về nước, tôi cũng chẳng có thời gian nấu bữa cơm ngon cho con ăn. Chính vì thế, sau khi con quay sang Anh, tôi tự trách mình đến nửa năm trời – “Tại sao bận đến nỗi không thể nấu cho con mấy món mà con thích?”. Sau đó lại mất nửa năm để hạ quyết tâm – “Đợi lần sau con về, dù bận đến đâu cũng phải dành thời gian đích thân nấu cơm cho con ăn”.

Nhưng mỗi lần con về nước, tôi vẫn chỉ có thể đưa con ra nhà hàng để bù đắp cho sự áy náy của tôi. Vì tôi cảm thấy thực sự phải mất rất nhiều thời gian mới có thể chuẩn bị được một bữa cơm ngon miệng. Cứ đến lúc ra nhà hàng gọi món là hai mẹ con lại bất đồng ý kiến. Tôi muốn tiết kiệm thời gian nên không để tâm đến chuyện tiết kiệm tiền bạc, muốn gọi nhiều món cho con ăn, còn con lại sợ tôi lãng phí, liền cự nự với tôi, tôi đành phải tôn trọng ý kiến của con.

Mỗi lần về nước tóc Hạ Dương đều rất dài. Tôi hỏi sao con ít cắt tóc thế, con liền đáp: “Mẹ có biết ở Anh mỗi lần cắt tóc đắt thế nào không?”. Vì sắp về nước nên con không muốn cắt tóc ở Anh, sau khi về việc đầu tiên là ra hiệu cắt tóc rồi mới đi gặp bạn bè.

Thực ra, tôi cũng rất muốn đưa con đi mua ít quần áo trong nước, dù gì cũng đã lớn rồi, con cần phải tham gia một số hoạt động xã hội, cũng phải có mấy bộ cho ra dáng. Nhưng nói kiểu gì con cũng không chịu đi, tôi hiểu, con vừa không muốn làm tôi phải mất thời gian, vừa thấy quần áo tôi mua cho con hơi đắt. Hôm đi Hồng Kông về, con mang về một chồng áo sơ mi và nói: “Giảm giá muốn mua bao nhiêu thì mua, tuyệt biết bao”. Lúc này, chồng tôi nói: “Thôi em cứ mặc kệ con đi, lo nhiều thế để làm gì?”.

Có lẽ, cha Hạ Dương nói đúng. Những thói quen được hình thành từ bé đã khiến Hạ Dương không so sánh chuyện ăn mặc với mọi người. Mặc dù khi thực tập ở Hồng Kông, con cũng đã từng có mức lương cơ bản là 5.000 USD/tháng, cũng đã từng được chứng kiến cuộc sống xa hoa, nhưng giản dị vẫn là đặc điểm của con. Tuy nhiên, hiện tại điều khiến tôi rất mừng là, trong các hoạt động xã hội ở trường Cambridge mấy năm qua, Hạ Dương đã hiểu được lễ nghi ăn mặc trong xã giao. Trong những hoàn cảnh chính thức, con cũng sẽ mặc comple chỉnh tề, nho nhã như một “gentleman” thực thụ. Hơn nữa, con còn học được cách dùng số tiền ít nhất để mua những món đồ có giá trị nhất.

Tôi nói: “Làm gì có chuyện hời như thế?”.

Hạ Dương liền đáp: “Mua hết những đồ cần dùng trong một năm vào dịp giảm giá, đặc biệt là những món bình thường đắt nhất, cái này gọi là có tầm nhìn xa trông rộng đó mẹ”.

Tôi không phải là người keo kiệt, nhưng thói quen và quan niệm giá trị bao năm qua đã quyết định quan niệm về hạnh phúc của tôi. Với tôi, hạnh phúc không phải là đeo vàng đeo bạc, mà là có cơ hội được làm những việc có giá trị hơn, được xã hội cần và thừa nhận.

Chúng ta cho phép con trẻ tiêu dùng một cách phù hợp, mong muốn con trẻ nâng cao con mắt thẩm mỹ cho mình, nhưng không nên để trẻ tiêu tiền vung tay quá trán. Tôi cho rằng, nếu cha mẹ chỉ cho con của cải vật chất và con trẻ lại là người thích tiêu xài hoang phí thì của cải dù nhiều đến đâu cũng vẫn là ít. Nhưng nếu trẻ là người sáng tạo, bao nhiêu tiền bạc cũng không thể mua được niềm hạnh phúc mà trẻ có được thông qua các hoạt động sáng tạo!

Về điểm này, các thành viên trong gia đình chúng tôi đều là những người sáng tạo đích thực, đều là người coi lao động là niềm vui.

Hạ Dương được chứng kiến chúng tôi là những con người sáng tạo, những con người biết cho; không hề nghĩ đến chuyện đòi hỏi ai, và đối với người thân cũng là chỉ thích đem lại niềm vui, không muốn thông báo chuyện buồn, dù gặp khó khăn đến đâu cũng không muốn người khác nhìn thấy; cho dù sức khỏe yếu hay gặp khó khăn trong công việc, chúng tôi đều chỉ báo cáo những thành tích mà mình đạt được chứ không thở ngắn than dài.

Con biết rằng, trong mỗi sự thu hoạch đều có bao tâm huyết của cha mẹ; con cũng biết rằng, một người văn minh thực sự sẽ không chìm đắm trong cuộc sống vật chất xa hoa, con coi tiết kiệm là một đức tính tốt, tận hưởng niềm vui của cuộc sống trong sự sáng tạo.

Con kể với tôi rằng, ở Cambridge, con đã được tận mắt chứng kiến những chủ nhân của giải Nobel đi xe đạp đi làm, tinh thần say

mê nghiên cứu khoa học của họ đã khiến họ có cái nhìn rất bình thường đối với cuộc sống kim tiền xa hoa.

Điều khiến tôi cảm thấy mừng là, Hạ Dương tiết kiệm nhưng không keo kiệt. Con biết cho đi. Mỗi lần về nhà, con đều dùng số tiền mình tiết kiệm được để mua quà cho mọi người.

Hè năm 2006, con thực tập ở Hồng Kông, tiền lương hàng tháng con không nỡ tiêu, nhưng đến khi mẹ sang Hồng Kông thăm, con đã đặt khách sạn năm sao gần bờ biển cho tôi, để tôi được thưởng thức những món đặc sản của Hồng Kông và những dịch vụ cao cấp...

Tôi hiểu tấm lòng của con, con muốn dùng khoản thu nhập đầu tiên của mình để mẹ được tận hưởng những thành quả mà con đã sáng tạo ra. Mặc dù cảm thấy rất xót khi tiêu tiền của con, nhưng tôi vẫn vui vẻ đón nhận. Giống như cho con được tự do khi còn nhỏ, để con được cảm nhận niềm hạnh phúc khi cho đi...

Mình làm mình hưởng là điều nhiều người mong muốn. Chúng tôi mong muốn con trai mình bằng sự nỗ lực của bản thân để tạo ra cuộc sống dư dả hơn, tinh tế hơn và có ý nghĩa hơn cho riêng mình.

Một lần, khi cô giúp việc theo giờ của gia đình là quần áo đã làm cháy chiếc áo sơ mi rất đẹp của chồng tôi. Tôi cũng hơi bực nên đã trách cô không cẩn thận. Đúng thời điểm Hạ Dương nghỉ hè ở nhà, con kéo tôi vào nhà vệ sinh, đóng cửa lại, dùng tiếng Anh "khuyên nhủ": "Dù là với người phục vụ thì cũng phải bảo vệ lòng tự trọng của họ chứ mẹ. Trước đó, mẹ không hướng dẫn cô ấy cách làm đúng, xong việc lại trách người ta không biết làm. Do mẹ không dặn kĩ từ trước, nên phải cho phép người ta phạm sai lầm chứ. Đồ đạc quan trọng hay lòng tự trọng của con người quan trọng? Trước đây mẹ từng nói với con, sao hôm nay mẹ lại không kìm chế được...".

Trong tích tắc đó, tôi vừa xấu hổ, vừa cảm động.

Con trai tôi thấu hiểu suy nghĩ, cảm nhận của người khác. Trong lòng con, hai chữ "tôn trọng" đã cao hơn tất cả. Và con đã đứng trên tầm cao hơn để phê bình lời ăn tiếng nói của tôi.

Đúng vậy, tôi đã nhiều lần nói với con rằng: “Trong mọi việc đều phải đứng trên lập trường của người khác để xem xét vấn đề; cần tôn trọng suy nghĩ của người khác; trao cho người khác những cái họ cần, làm những việc có giá trị đối với người khác...”.

Trong quá trình đối nhân xử thế hàng ngày, vợ chồng tôi luôn làm theo nguyên tắc đó. Lần này bị con trai bắt lỗi, tôi tâm phục khẩu phục.

Tôi rất mừng khi thấy hạt giống mà chúng tôi đã từng gieo đã đâm chồi nảy lộc...

Lần đó, Hạ Dương đã kể cho tôi nghe một câu chuyện con gặp khi thực tập ở ngân hàng đầu tư Hồng Kông.

Ngân hàng quy định, đi công tác phải ở khách sạn năm sao, vé máy bay cũng phải hạng nhất, bữa ăn nào cũng được trợ giá ở mức cao, về đều được ngân hàng thanh toán. Nhưng Hạ Dương lại có ý tốt muốn tiết kiệm. Đi công tác ở Bắc Kinh, con cũng đã quen, tối hôm đó không phải gặp khách hàng, cộng với việc con làm thêm giờ ở văn phòng đến hơn bốn giờ sáng, bảy giờ lại dậy, liền nghĩ bụng thôi tìm chỗ nào rẻ để ở cho xong. Kết quả con bị sếp mắng cho một trận té tát.

Lúc ấy, con cảm thấy rất ấm ức, nhưng ngay lập tức con đã đặt mình vào địa vị của sếp để suy nghĩ, có thể là mình vẫn làm việc theo thói quen của cha mẹ năm xưa, đi công tác cố gắng tiết kiệm tiền cho cơ quan; do chưa hiểu hết được bối cảnh ngành nghề và văn hóa doanh nghiệp của cơ quan tài chính cấp cao này. Nhập gia phải tùy tục, mình đã sơ ý không cân nhắc vai trò của mình trong các hoàn cảnh khác nhau.

Khi nhìn thấy một số điều, gặp một số sự việc không thể phán đoán một cách đơn giản là tốt hay không tốt, cho dù không chịu được, cho dù cảm thấy ấm ức nhưng Hạ Dương đều cố gắng đứng trên góc độ người khác để suy nghĩ, lý giải, người khác đang nói gì, dùng trí tuệ của mình để thấu hiểu một số việc.

Con nói: “Đằng sau cách làm việc của mỗi người đều có nguyên nhân. Một ông chủ dù là lấy mình làm gương cho người khác hay khích lệ, giám sát nhân viên, cũng đều phải dùng phương pháp sao cho có thể khiến người ta tâm phục khẩu phục. Khi làm chủ tịch Hội sinh viên khoa Sinh học trường Đại học Cambridge, con có thể hiểu được hoàn cảnh và trách nhiệm của người lãnh đạo; còn khi làm một sinh viên bình thường trong phòng thí nghiệm, một nhân viên bình thường trong ngân hàng đầu tư, con cũng cảm thấy cảm động khi được lãnh đạo tín nhiệm, khen ngợi, thấu hiểu, cảm thấy ấm ức khi bị trách mắng, phẫn nộ khi bị bắt ép. Trong các hoàn cảnh khác nhau, nếu đặt mình vào địa vị của đối phương để suy nghĩ vấn đề, rất nhiều việc có thể giải quyết một cách dễ dàng.

Tôi mừng vì con trai đã có thể đứng trên góc độ quốc tế, dùng văn hóa và cách hành xử quốc tế và tầm nhìn quy phạm để vượt ra khỏi lối tư duy ban đầu, đặt mình vào vị trí người khác để suy nghĩ và phán đoán vấn đề. Đây chính là kết quả mà chúng tôi mong chờ trong quá trình nuôi dạy con từ nhỏ.

Trong quá trình nuôi dạy Hạ Dương, chúng tôi không chỉ tập trung vào việc giúp con tích lũy kiến thức văn hóa, mà bằng lời nói và hành động của chính mình, chúng tôi đã thể hiện cho con thấy những mối quan hệ đúng đắn, tốt đẹp với những người xung quanh. Đồng thời cố gắng tạo dựng môi trường gia đình tự do, để con trẻ phát huy tối đa trí tuệ, cảm giác, sự quan tâm, quyết định và trí tưởng tượng của mình, phát triển chỉ số cảm xúc của mình, bồi dưỡng khả năng thấu hiểu tình cảm và nhu cầu đối với người khác.

Trong các buổi gặp gỡ, tụ họp với người thân, bạn bè, trong lúc chơi đùa với các bạn nhỏ, trước cửa lấy số trong bệnh viện, trong bàn ăn ở nhà hàng, trong trại hè, trên đường đi du lịch, trong phòng thu của đài phát thanh… chúng tôi đều để con trải nghiệm, cảm nhận sự tôn trọng, trí tuệ và tình yêu giữa con người với con người trong quá trình giao tiếp.

Tôi thường nói với Hạ Dương rằng: “Bên bàn ăn có mười người tham dự, con chỉ có một phần mười quyền phát ngôn. Còn lại là lắng nghe”.

Cho dù là với người trong nhà hay người ngoài, chúng tôi đều không bao giờ vạch ra cái xấu của họ trước mọi người, không mỉa mai họ trước mặt người khác.

Tôi nói với Hạ Dương rằng: “Bao dung là cái thiện. Không nên kỳ vọng quá cao vào người khác, bởi nhân vô thập toàn, chúng ta cần học hỏi những ưu điểm của họ, sử dụng ưu điểm đó. Một người có tấm lòng bao dung rộng lớn mới có được tập thể đồng đội đông đảo”.

Hạ Dương đã nhìn thấy chúng tôi làm thế nào để mình có được mối quan hệ thoải mái, vui vẻ với mọi người, và con cũng nỗ lực để làm được điều đó.

Người thân, bạn bè, nhân viên...

Tôn trọng, biết ơn, yêu thương...

Đường đời mỗi ngày một rộng, người đồng hành với mình cũng mỗi ngày một nhiều...

Khoảng cách giữa người với người về thành tựu và kiến thức không phải là quá lớn, phẩm chất đạo đức và khả năng giao tiếp xã hội, sức hút về mặt nhân cách lại là yếu tố then chốt quyết định sự thành công và hạnh phúc của một con người.

Khi Hạ Dương học lớp 9, một hôm, bạn bè trong lớp cùng đến nhà ăn cơm. Bé gái 5 tuổi con của cô giáo chủ nhiệm cũng đi cùng. Trong khi các bạn và cô vui vẻ bước qua một hàng rào chắn thì Hạ Dương lại chạy lại bế cô bé qua rào chắn. Cô chủ nhiệm nói: “Thật hiếm thấy cậu bé nào lại chu đáo như vậy”.

Năm học lớp 10, không hiểu kiếm được phần mềm GSP[4] ở đâu mà Hạ Dương đã sao ra đĩa, viết lời tặng rồi một buổi tối mang đến nhà cô giáo dạy Toán của con hồi cấp hai và nói với cô rằng: “Em còn nhớ khi giảng bài cô từng nói là học hình học phải để các hình chuyển động được, phần mềm này sẽ giúp các hình ảnh trở nên sinh động hơn cô ạ”. Và thế là cô Tạ đã trở thành giáo viên đầu tiên trong trường áp dụng bài giảng điện tử.

Cô giáo đã phải thốt lên rằng, thật hiếm thấy có học sinh nào lại chu đáo như vậy, đã ra trường rồi mà vẫn còn nhớ câu nói cô giáo từng giảng trên lớp và tạo điều kiện cho cô trong việc giảng dạy sau này.

Cô Hà dạy Hóa học là giáo viên dạy giỏi cấp quốc gia. Một lần Hạ Dương tặng cô một bộ đĩa về bài giảng của các giáo viên dạy giỏi cấp quốc gia môn Hóa học và nói: “Cô ạ, bộ đĩa này thu thập đầy đủ các bài giảng trên phạm vi toàn quốc, cô thử nghiên cứu xem”. Cô Hà liền nói: “Hạ Dương à, em không giống học trò của cô mà là người bạn của cô thì đúng hơn”.

Cô Hà rất quý Hạ Dương. Tôi biết có một lần, Hạ Dương đã tặng cho cô Hà một cái máy báo thức, con phát hiện ra rằng buổi trưa cô Hà ngủ trưa không yên tâm nên cần có cái đồng hồ báo thức có thể đánh thức cô đúng giờ. Nhưng con lại sợ tiếng tích tắc của đồng hồ ảnh hưởng đến giấc ngủ của cô, nên đã mua tặng cô một cái máy hẹn giờ hình chú bò ngộ nghĩnh.

Cho đến tận bây giờ cô Hà vẫn giữ cái máy hẹn giờ hình chú bò đó mặc dù nó đã hỏng. Cô nói, bao nhiêu năm qua, cô không còn gặp học sinh nào tình cảm như Hạ Dương.

Cô giáo tiếng Anh vẫn giữ bản kiểm điểm mà Hạ Dương viết bằng tiếng Anh. Hạ Dương là lớp phó phụ trách môn tiếng Anh của lớp, có một dạo thu bài tập về nhà của các bạn, khi cô giáo hỏi: “Cả lớp nộp đủ không em?”, Hạ Dương đáp “Dạ đủ ạ”. Nhưng thực ra, đã mấy lần Hạ Dương không nộp bài tập. Cô giáo phát hiện ra nhưng cũng không nói gì, mãi sau đó đã bắt tận tay và phê bình con. Ngày hôm sau, Hạ Dương nộp hết bài tập và kèm thêm bản kiểm điểm viết bằng tiếng Anh. Thấy Hạ Dương viết bản kiểm điểm khá chững chạc, cô giáo liền cười nói: “Anh chàng này muốn nói khéo với cô lý do không làm bài tập đây mà. Viết được cả bài luận tiếng Anh, thôi đành tha vậy!”.

Cô giáo nói chỉ số EQ của Hạ Dương quá cao, ngay cả cách thanh minh cũng rất trí tuệ và chân thành.

Con còn biết dùng sự hóm hỉnh để trả lời những câu hỏi không hóm hỉnh và cũng đạt được những hiệu quả bất ngờ.

Thời gian con thực tập ở ngân hàng đầu tư nổi tiếng thế giới tại Hồng Kông, giám khảo phỏng vấn yêu cầu mỗi thí sinh nêu ra nhược điểm lớn nhất của mình. Khi nghe câu trả lời của Hạ Dương: "Nhược điểm lớn nhất của tôi là mỗi khi làm việc thường quên giải lao", vị giám khảo liền mỉm cười tỏ ý khen ngợi.

Phóng viên đài truyền hình trung ương từng phỏng vấn con rằng: "Giả dụ sau này mẹ bạn và vợ bạn đều ngã xuống nước, nhưng bạn chỉ có thể cứu một người, vậy bạn sẽ cứu ai?". Hạ Dương thoáng nghĩ rồi đáp: "Nhất thiết phải làm theo nguyên tắc ư? Từ trước đến nay tôi luôn là một người làm việc không theo nguyên tắc. Lần này cũng vậy, tôi sẽ tìm cách cứu cả mẹ và vợ lên!".

Giao tiếp xã hội là hoạt động thể hiện được nhiều nhất trí tuệ, lòng nhân ái, trình độ tu dưỡng của một con người, khả năng đứng trên lập trường của đối phương để quan tâm đến nhu cầu của người khác. Người biết cho người khác cơ hội trong quá trình giao tiếp, bản thân cũng sẽ có được nhiều cơ hội hơn.

Khi ngôi trường Hạ Dương đã từng học đang chuẩn bị cho công tác đánh giá chất lượng dạy và học, muốn thu thập tài liệu, ảnh của những học sinh xuất sắc đã từng học tập tại trường để dán trong bảng danh dự, một số học sinh vì bận nên đã từ chối. Còn Hạ Dương thời điểm ấy đang bận chuẩn bị tài liệu cho phòng thí nghiệm, ngay hôm sau khi nhận được thư của cô chủ nhiệm, con đã gửi ảnh và thông tin cá nhân cho cô, đồng thời còn viết thư nói rằng nếu còn cần gì cô cứ nhắn, chỉ cần giúp được trường là con luôn sẵn sàng.

Trong quá trình sống với sinh viên các nước ở Đại học Cambridge, Hạ Dương có thể nhanh nhạy cảm nhận được những người bạn đến từ gia đình khác nhau, có nền văn hóa khác nhau được hưởng nền giáo dục như thế nào, cố gắng không để xảy ra xung đột với họ, nhưng cũng sẽ không mù quáng chạy theo. Chính vì

vậy, trong các hoạt động xã hội ở Cambridge, con luôn nhận được sự tôn trọng và ủng hộ của mọi người.

Từ năm 2004 đến năm 2006, con liên tiếp được bầu làm Chủ tịch Hội Sinh viên khoa Sinh học trường Đại học Cambridge. Đảm nhiệm vị trí này, con đã rất thành công trong việc tổ chức được một đội ngũ sinh viên đoàn kết, hợp tác. Con đã mời được rất nhiều nhà khoa học nổi tiếng như 6 chủ nhân của giải Nobel, cố vấn khoa học của chính phủ Anh, hơn 20 viện trưởng viện nghiên cứu, chủ nhiệm khoa, giáo sư... đến tham gia các buổi thuyết trình, tọa đàm. Hiện nay, con vẫn giữ được mối liên hệ với hơn 20 nhà khoa học là chủ nhân của giải Nobel.

Sự giáo dục của gia đình sẽ theo suốt cuộc đời mỗi người, nhưng nó không phải là nhân tố duy nhất ảnh hưởng đến cá tính. Môi trường mới, cuộc sống mới không chỉ tiếp tục tác động đến tính cách, con mắt thẩm mỹ mà còn kiểm tra chỉ số IQ của anh ta. Tuy nhiên, chúng ta cần tin rằng, những phẩm chất đọng lại trong trái tim mỗi đứa trẻ như tự trọng, tự tin, khiêm tốn, lịch sự, tốt bụng, hóm hỉnh sẽ trở thành nền tảng vững chắc để trẻ thích nghi với môi trường xã hội.

Trong thời gian nghỉ hè, Hạ Dương đã dùng số tiền làm thêm của mình để mua cho ông nội rất nhiều quà. Nhưng về nhà ông, nhìn thấy đôi tất của ông đã rách, con lại viện cớ có việc đi ra ngoài, mua mấy đôi tất cho ông.

Sau khi Hạ Dương trở lại Anh, tôi nhìn thấy trong tay cô giúp việc có trang giấy Hạ Dương ghi cho cô đầy đủ những món mà vợ chồng tôi thích ăn, và cả một số vấn đề cần chú ý. Còn đầu giường của tôi và ông xã cũng được dán một mảnh giấy ghi rõ: “Cha mẹ không nên quá bận rộn không nên để quá mệt, sức khỏe là trên hết”.

Làm cha mẹ ai cũng mong muốn con mình là một người biết sưởi ấm và trao sức mạnh cho người khác; là người đáng được tôn trọng, khiêm tốn, ôn hòa; là người biết thấu hiểu suy nghĩ của người khác và có thể chia sẻ, bảo vệ những cảm xúc đó của họ.

Tôi mong muốn con mình dần dần sẽ trở thành người như thế thông qua sự nỗ lực của bản thân...

Hãy biết làm chủ bản thân

Thực ra, Hạ Dương cũng đã từng là cậu bé có tính cách nóng vội. Hồi nhỏ, khi khát nước, con cuống lên đòi uống, vừa khóc vừa giành lấy cốc. Đôi lúc không có nước nguội hay nước ấm mà chỉ có nước nóng, tôi sẽ không như những người mẹ khác tìm mấy cái cốc hay bát rồi san đi san lại mấy lần hoặc bê lên thổi, vừa làm còn vừa dỗ con: "Có ngay đây, xong ngay đây".

Buổi sáng, tôi đưa cho Hạ Dương một cái kẹo rồi đặt một cái kẹo khác ở trước mặt con và nói: "Hạ Dương, hôm nay con chỉ được ăn một cái, nhưng nếu thèm quá thì con còn có thể ăn cái thứ hai, nhưng ngày mai sẽ không còn kẹo để ăn nữa. Nếu con không ăn thì ngày mai mẹ sẽ cho con hai cái".

Hạ Dương liền nghiêng đầu hỏi tôi: "Thế hôm nay con không ăn cái nào thì ngày mai mẹ cho con bốn cái đúng không?".

Tôi không biết phải nói gì.

Đây là câu chuyện xảy ra khi Hạ Dương hơn 4 tuổi, tôi đã dùng "thí nghiệm theo dõi quá trình trưởng thành" mà tôi đọc được để tăng cường khả năng làm chủ cảm xúc của con. Đến giờ nhắc lại câu chuyện này tôi vẫn trêu: "Con tham nhỉ!".

Hạ Dương là đứa trẻ hay nóng vội. Hồi còn đang ẵm ngửa, mỗi lần đói bụng, không được bú ngay là khóc toáng lên, không chịu đợi phút nào. Tôi nói: "Cậu nhóc này lớn lên phải cho học cách kìm chế bản thân, nóng tính quá".

Một lần tôi đã đọc được "thí nghiệm theo dõi quá trình trưởng thành" nổi tiếng trong một cuốn sách. Bắt đầu từ thập kỷ 1960, nhà tâm lý học Mitchell đã nghiên cứu theo dõi các em bé ở trường

mầm non thuộc trường Đại học Stanford từ khi 4 tuổi cho đến khi tốt nghiệp phổ thông trung học.

Thí nghiệm này được tiến hành trong một lớp học có khoảng mấy chục bé mới 4 tuổi, trước mặt mỗi bé đều được đặt một cái kẹo dẻo.

Cô giáo nói với các bé rằng, sau khi cô ra khỏi lớp, các em có thể ăn chiếc kẹo này, nhưng nếu bạn nào đợi được đến khi cô quay về mới ăn thì bạn đó sẽ được thưởng thêm một chiếc kẹo nữa.

Hay nói cách khác, đợi đến khi cô giáo quay lại sẽ được ăn hai cái kẹo liền!

Trước sự cám dỗ, những em bé nóng vội gần như không đợi được đến khi cô ra khỏi lớp đã cho kẹo vào miệng; một số em thì bắt đầu nhắm mắt lại hoặc gục đầu xuống cánh tay, thậm chí là chơi đùa với các bạn khác... để chống lại sự cám dỗ của viên kẹo trước mặt.

Cuối cùng, bọn trẻ đã có được hai cái kẹo, nhưng những gì chúng cảm nhận được trong quá trình này không chỉ là hai cái kẹo.

Khoảng 12 đến 14 năm sau, khi bước vào tuổi thanh niên, so với những đứa trẻ nóng vội, những em chống lại được sự cám dỗ đều tỏ ra tự tin hơn, có sức cạnh tranh hơn và hiệu suất làm việc cao hơn trên phương diện tình cảm, xã giao, và khi đối mặt với vấp váp trắc trở và sức ép, trẻ sẽ không sợ hãi, luống cuống hay suy sụp mà dễ chiếm được lòng tin của thầy cô và bạn bè.

Những đứa trẻ không kìm chế được bản thân trước sự cám dỗ, khả năng đối phó với vấp váp trắc trở, khả năng tự làm chủ bản thân khá kém, trước sức ép không biết phải làm gì, làm việc không quyết đoán, hiệu suất kém, sự tự tin và tinh thần trách nhiệm đều không cao.

Kết quả cuối cùng của thí nghiệm này cho thấy, ở một mức độ nào đó, khả năng làm chủ bản thân của trẻ sẽ quyết định tương lai cuộc đời trẻ.

Có người thắc mắc rằng: “Cha mẹ sinh con, trời sinh tính, làm sao thay đổi được?”. Tôi cho rằng, con người là con đẻ của môi trường, tính cách được hình thành và thay đổi trong quá trình không ngừng thích ứng với môi trường xung quanh.

Tôi tiếp nhận những cái không thể thay đổi và thay đổi những cái có thể thay đổi. Tôi tin rằng, phương pháp giáo dục và quan niệm của cha mẹ, bầu không khí trong gia đình, sẽ khiến tính cách của trẻ thay đổi dần dần. Cha Hạ Dương vốn là người nóng vội, nhưng do từ nhỏ được làm cán bộ lớp, cộng với những kinh nghiệm tích lũy trong bao năm qua, nên đã trở thành người hóm hỉnh, lạc quan, khả năng kìm chế cảm xúc rất tốt. Còn tôi vốn là một người hay đắn đo, băn khoăn trong quá trình giải quyết công việc, hiện tại cũng đã trở nên quyết đoán hơn.

Phương pháp giáo dục con của tôi về cơ bản là tôn trọng ý nguyện của con, dựa vào bản tính của con để phát triển, chính vì thế, tự do trong sự “buông thả” đã khiến con có phần thích làm theo ý mình. Tôi cảm thấy, phương pháp giáo dục tốt là cho con một bầu trời tự do bao la, để con thoải mái trưởng thành, đồng thời cũng kịp thời cắt tỉa những cành lá nghiêng vẹo.

Con trẻ rất háo hức khám phá thế giới vì quá nhiều thứ chưa được trải nghiệm bao giờ khiến con tò mò và rất khát khao có được. Vừa mua một bộ đồ chơi, con lại muốn có bộ thứ hai; vừa ăn hết một thanh socola, lại đòi thêm thanh thứ hai... Sự đòi hỏi này không phân biệt thời gian, hoàn cảnh.

Bề ngoài thì thấy con trẻ “không nghe lời”, nhưng căn nguyên vẫn nằm ở phía cha mẹ.

Hồi nhỏ, khi cùng con đi mua đồ chơi tôi sẽ để con tự lựa chọn, nhưng sau khi đã mua trong phạm vi tôi cho phép, con sẽ vừa ngó vừa nói: “Mẹ ơi, con chỉ xem chứ không đòi đâu, lần sau sẽ mua”. Tôi có thể nhận thấy, con đang kìm chế ham muốn của mình!

Không phải từ khi sinh ra Hạ Dương đã là cậu bé ngoan ngoãn, mà đó là một thói quen được hình thành dần dần trong quá trình giáo

dục tùy cơ bằng phương pháp “đợi chút nhé”.

Thực ra, Hạ Dương cũng đã từng là cậu bé có tính cách nóng vội. Hồi nhỏ, khi khát nước, con cuống lên đòi uống, vừa khóc vừa giành lấy cốc. Đôi lúc không có nước nguội hay nước ấm mà chỉ có nước nóng, tôi sẽ không như những người mẹ khác tìm mấy cái cốc hay bát rồi san đi san lại mấy lần hoặc bê lên thổi, vừa làm còn vừa dỗ con: “Có ngay đây, xong ngay đây”. Tôi sẽ nói với con rằng: “Đừng vội, con cứ đợi một lát...”. Con vẫn rối rít nhưng không sao cả hãy để con chờ đợi. Lần sau, tôi vẫn nói với con như vậy, lần sau nữa, vẫn như vậy. Lặp đi lặp lại nhiều lần sẽ hình thành thói quen. Như tôi vẫn nói “Muốn rèn được một thói quen tốt thì phải lặp lại hai mươi mốt lần”.

Một ngày hè nọ, tôi chở Hạ Dương đi chơi bằng xe đạp. Khi đi qua một quán ăn nhỏ gần ga, nhìn thấy tấm biển ghi “Khoai tây chiên” con liền đòi ăn. Tôi không mang tiền nhưng con không chịu, cứ đòi ăn ngay. Thực ra, tôi có quen bà chủ quán ăn, tôi có thể nói với bà cho tôi nợ, lần sau sẽ mang trả. Nhưng vì không muốn đáp ứng ngay yêu cầu có phần ngang ngạnh này của Hạ Dương và cũng là để con rèn tính nhẫn lại, tôi liền nói: “Thôi được, vậy mình về nhà lấy tiền rồi quay lại ăn nhé”.

Tôi nhễ nhại mồ hôi sau khi đạp xe về nhà lấy tiền rồi quay lại, nhưng để Hạ Dương có 40 phút chờ đợi, tôi cảm thấy cũng xứng đáng. Hiện tại, Hạ Dương vẫn còn ấn tượng về kỉ niệm này, con cười nói: “Sao hồi ấy mình lại đòi hỏi ghê thế nhỉ!” mà đâu biết lại bị mẹ “chơi xỏ” lần nữa.

Kéo dài thời gian giữa suy nghĩ và hành động sẽ giúp con người tăng cường khả năng làm chủ bản thân. Ở một số người, khả năng kìm chế hành động khá kém, chỉ suy nghĩ thoáng qua, nông nổi đã hành động ngay, như thế sau này khó tránh khỏi sai sót khi làm việc.

Các bạn nhỏ chơi đùa với nhau khó tránh khỏi mâu thuẫn; con người chung sống với nhau cũng khó tránh khỏi xích mích. Từ nhỏ đến lớn, tôi luôn giáo dục Hạ Dương rằng, khi con phẫn nộ, đầu tiên nhất định phải cố gắng bình tĩnh trở lại, cho dù chính bản

thân mình bị tổn thương. Chỉ cần sự tổn thương mà đối phương gây ra cho mình không còn thì hãy dùng lời nói để giải quyết vấn đề chứ không trả đũa. Khi cảm thấy bực một ai đó, tốt nhất thử nghĩ xem: “Tại sao anh ta lại làm như vậy? Tôi muốn tạo mối quan hệ tốt đẹp, nhưng tại sao lại như thế?”. Nghĩa là cần làm rõ nguyên nhân “Tại sao anh ta lại như vậy”, chứ không phải ẩu đả hoặc quát tháo cho hả giận rồi thôi.

Hiện tại, Hạ Dương có khả năng kìm chế bản thân khá tốt.

Trước sự phân biệt chủng tộc và hiểu lầm của người da trắng trong phòng thí nghiệm, vì theo đuổi mục tiêu của mình mà con đã nắm chặt tay thành nắm đấm, kìm chế cơn giận và sau đó đã khéo léo xóa bỏ sự hiểu lầm này.

Trước lời chỉ trích vô tình như tát nước vào mặt của lãnh đạo ngân hàng đầu tư, con đã kìm chế được những ấm ức, đặt mình vào địa vị của họ và đặt câu hỏi: “Tại sao anh ấy lại như vậy?”.

Đứng trước sự cám dỗ của cuộc sống vật chất xa hoa và một số hiện tượng xấu, con sẽ không tò mò “thử xem”.

Học cách tự làm chủ bản thân, con đường mình đi sẽ trở nên bằng phẳng hơn.

Cám dỗ có mặt ở khắp mọi nơi, dục vọng cũng có thể nảy sinh trong bất cứ thời điểm nào. Sốc nổi sẽ khiến con người không thể đứng trên góc độ rộng hơn để xem xét vấn đề. Biết cân bằng và tiết chế, sẽ giúp con người có được hạnh phúc và sự hài hòa trong cuộc sống.

Cần học cách chờ đợi, học cách kìm chế, học cách nhẫn nại. Bởi đây là sợi dây dẻo dai của sinh mệnh, nó sẽ giúp con người giữ vững sức mạnh để tiến lên giữa muôn vàn khó khăn, hiểm trở.

Sức mạnh của lòng tin

Đó là một hộp giấy rất bình thường, không có khóa. Mấy năm đã trôi qua, nhưng tôi chưa bao giờ tò mò mở ra xem. Mặc dù không ai biết, nhưng tôi muốn giữ lời hứa với con. Đây là sự thấu hiểu sâu sắc trong tâm hồn giữa chúng tôi.

Năm 2004, sau khi hoàn thành tour thuyết trình ở các trường đại học thuộc sáu thành phố như Thanh Đảo, Diêm Đài... ở tỉnh Sơn Đông, Hạ Dương và năm sinh viên của Đại học Cambridge đã quyết định tự bỏ tiền đi du lịch Tây An và Đôn Hoàng.

Lúc đầu, đã thống nhất với công ty du lịch là 3.000 tệ một người, nhưng sau đó Hạ Dương lại mặc cả xuống còn 2.800 tệ, như thế mỗi người sẽ được trả lại 200 tệ.

Hạ Dương liền nảy ra một ý định và đem ra bàn bạc với tôi: "Con muốn dùng số tiền mà công ty du lịch trả lại để mua quà cho các bạn nhưng sẽ không để họ biết là công ty du lịch trả lại tiền. Như thế có phải rất hay không mẹ?".

Tôi nói chuyện nghiêm túc với con trai: "Tuyệt đối không nên làm như vậy. Đây là vấn đề nhân phẩm. Con không nên vì 200 tệ mà để mất đi lòng tin, được cái nhỏ, mất cái lớn. Khôn ngoan làm lợi cho mình, sau này ai dám tin con nữa?".

Hạ Dương cũng ý thức được ý định này thực sự không ổn, con đã gửi lại tiền công ty du lịch hoàn trả cho năm người bạn, và khi các bạn về nước, con đã lấy tiền của mình mua quà tặng các bạn.

Chữ tín là nguồn vốn quan trọng nhất trong cuộc đời mỗi con người. Vợ chồng tôi luôn dùng chữ tín để giành được sự thành công trong sự nghiệp. Trong quá trình giáo dục Hạ Dương, tôi cũng luôn lấy lòng tin làm nền tảng để bồi dưỡng những phẩm chất tốt cho con.

Tôi rất hiểu cảm giác không được người khác tin tưởng buồn tủi và đau khổ như thế nào.

Tôi còn nhớ vào năm 1995, tôi xin nghỉ làm giảng viên ở một trường đại học công lập, từ chối lời mời của trường học ở Anh, từ

chối công việc hấp dẫn với đãi ngộ rất tốt ở Châu Hải, để đến các trường mầm non liên hệ hợp tác mở lớp dạy tiếng Anh. Nhưng khi tôi cầm danh thiếp đến văn phòng hiệu trưởng một trường mầm non, hiệu trưởng lật qua lật lại tấm danh thiếp, và liên tục ngẩng đầu lên nhìn tôi bằng ánh mắt hoài nghi.

Sau đó, cô ấy nói một câu: “Chị không phải lừa chúng tôi đó chứ?”.

Lần đầu tiên trong đời bị người khác không tin tưởng như vậy, cảm giác này đến giờ tôi vẫn không thể nào quên.

Lúc đó, tôi thầm hạ quyết tâm: Nhất định phải dùng chữ tín lấy danh cho giáo dục tư thục.

Giữ chữ tín là khởi điểm lập nghiệp của chúng tôi. Cho đến ngày hôm nay, Học viện Anh Tài đã có gần 1.000 giáo viên, nhân viên, gần 30.000 sinh viên, giữ chữ tín cũng là một trong trong những phương châm làm việc quan trọng của chúng tôi.

Tháng 6 năm 1998, Học viện Anh Tài đang trong giai đoạn mới phát triển, phải thuê địa điểm và ký túc xá của trường khác; trong lúc gặp khó khăn nhất về tài chính, nhân viên đã phải huy động toàn bộ số tiền tiết kiệm của mình và tiền tiết kiệm của cha mẹ dành cho lúc về già. Bằng sự chân thành của mình, chúng tôi đã tuyển chọn hiền tài ở khắp nơi, rất nhiều giáo sư, chuyên gia... đã đến Học viện Anh Tài...

Do có hiệu ứng “người nổi tiếng” của các giáo sư đầu ngành đến từ các trường đại học có tiếng tăm, công tác tuyển sinh trong năm đầu tiên của học viện đã đạt được những kết quả đáng mừng. Lúc đó, số thí sinh đăng ký lên tới gần 4.000 người, để đảm bảo chất lượng giảng dạy, quản lý, chúng tôi chỉ tuyển 720 chỉ tiêu. Trong khi, các trường khác đều đang mở rộng chỉ tiêu tuyển sinh, thì Học viện Anh Tài không tuyển sinh nữa. Chúng tôi phải giữ lời hứa, trong hoàn cảnh trường chưa đủ điều kiện để nhận nhiều sinh viên như vậy, nên tuyển ít còn hơn tuyển ồ ạt.

Nhờ có phương châm hoạt động đúng đắn coi trọng chất lượng mà Học viện Anh Tài mới giành được nhiều danh hiệu như “Đơn vị tiên tiến coi trọng kỷ luật và chữ tín toàn quốc”, “Đơn vị được tín nhiệm nhất tỉnh Sơn Đông”...

Lòng tin là nguồn tài sản đáng quý. Chúng tôi chân thành nên mới được bạn bè tin tưởng, nhân viên một lòng đi theo, sinh viên và phụ huynh mới dám gửi gắm tương lai cho chúng tôi...

Tôi thường nói với Hạ Dương: “Gieo nhân nào, gặt quả nấy”.

Đến giờ con vẫn nhớ câu chuyện về người câu cá tài ba mà tôi đã từng kể.

Một cậu bé đến năm 11 tuổi đã câu cá rất giỏi. Một buổi tối nọ, trăng thanh gió mát, cậu cùng với mẹ đến hồ câu cách nhà không xa.

Lúc buổi câu cá chưa bắt đầu, cậu bé gắn mồi và thử quăng lưỡi câu ra giữa hồ.

Đột nhiên, cần câu nặng trĩu. Cậu vội thu dây, một chú cá vược vừa to vừa đẹp được kéo lên. Trước đó, cậu chưa bao giờ câu được con cá to như vậy.

Một tiếng nữa mới đến giờ được phép câu cá.

“Con thả nó xuống đi”. Người mẹ nói với cậu con trai.

“Đừng mẹ ơi, mình sẽ không câu được con nào to như thế đâu”. Cậu bé cuống đến phát khóc, nhưng nét mặt người mẹ vẫn bình thản và kiên định.

Cậu biết mình phải thả chú cá này. Cậu từ từ gỡ lưỡi câu ra, chú cá vược đó uốn mình rồi bơi ra giữa hồ.

Hơn 30 năm sau, cậu bé đó đã trở thành một kiến trúc sư tài ba của Mỹ. Vị kiến trúc sư này vẫn thích câu cá, nhưng ông không câu được con cá nào to như con cá của tối hôm đó nữa. Tuy nhiên suốt đời ông luôn biết ơn mẹ, vì ông chưa bao giờ buông thả bản thân dù

không bị người khác theo dõi. Bằng sự chăm chỉ và chữ tín của mình, ông vẫn có được con cá lớn trong cuộc sống, đó là sự nghiệp thành công và mối quan hệ tốt đẹp với mọi người.

Chữ tín là vốn lập thân của mỗi con người. Nếu không coi trọng chữ tín, Học viện Anh Tài sẽ không phát triển được như ngày hôm nay, cuộc đời tôi cũng sẽ không đặt chân lên được không gian rộng như thế này.

Tháng 12 năm 2006, tôi đến Đài truyền hình Trung ương để tham gia Lễ trao giải cho mười người mẹ kiệt xuất của Trung Quốc, ban tổ chức yêu cầu mỗi người mẹ mang cho con mình một món quà, tôi liền mang một hộp giấy nhỏ đến trường quay.

Hạ Dương đưa cho tôi hộp giấy đó trước khi sang Anh. Con nói với tôi rằng: "Mẹ đừng xem nhé. Trong này toàn là thư từ bạn bè gửi cho con thôi".

Đó là một hộp giấy rất bình thường không có khóa. Mấy năm đã trôi qua, nhưng tôi chưa bao giờ vì tò mò mà mở ra xem. Mặc dù không ai biết, nhưng tôi muốn giữ lời hứa với con. Đây là sự thấu hiểu sâu sắc trong tâm hồn giữa chúng tôi.

Sau đó, con mang từ Anh về một hộp nhỏ nữa, bên trong cũng là vật dụng riêng tư của con, có thể còn có cả những bí mật của tuổi trẻ! Tôi cất chúng đi và giữ lời hứa không mở ra xem.

Hạ Dương hiểu cha mẹ luôn tôn trọng và giữ lời hứa với mọi người. Cho dù là đứng trước tiền bạc và lợi ích, cũng sẽ không để mất sự thành thực và tốt bụng khi làm người, vì đó đồng nghĩa với việc để mất đi tâm hồn.

Trong hành lang văn phòng của Học viện Anh Tài có treo rất nhiều tấm biển ghi lại những câu chuyện đậm chất triết lý, trong đó có một câu chuyện như sau:

Thế kỷ thứ IV, tại Italy, có một người thanh niên tên là Pisia bị kết án tử hình. Người thanh niên này là một đứa con có hiếu, mấy ngày trước khi bị hành hình, Pisia khẩn thiết cầu xin quốc

vương cho về nhà để thăm người mẹ già sau này không thể gặp mặt nữa. Quốc vương cho phép nhưng với điều kiện Pisia phải tìm một người ngồi tù thay anh ta. Người bạn của Pisia tên là Damon đã đến, Pisia ra khỏi nhà giam và lên đường về nhà thăm mẹ.

Thời gian hành hình đã tới, Pisia vẫn chưa quay lại, Damon đã bị áp giải ra pháp trường, trước khi lệnh tử hình được đưa ra, người ta nghe thấy có một giọng nói: "Hãy đợi một lát, tôi đã trở về!".

Damon mỉm cười, anh tin bạn mình. Phát lệnh quan rất cảm động, khẩn cầu quốc vương lùi thời gian hành hình. Được nghe kể về nghĩa khí và trọng chữ tín của hai người bạn đó, quốc vương đã miễn tội chết cho Pisia và cử anh làm đại thần tư pháp, cử Damon làm đại thần phụ trách lễ nghi trong triều, giúp đỡ quốc vương cai quản quốc gia.

Từ đó trở đi, họ đã dùng sự chân thành và chữ tín để trị vì đất nước bước vào thời kỳ cực thịnh huy hoàng nhất trong lịch sử.

Đây chính là sức mạnh của lòng tin.

Chúng tôi mong muốn được gửi gắm nguồn tài sản quý giá nhất này vào ngân hàng tinh thần của con trẻ.

Chương 5
Tình cha tựa núi Thái Sơn

Hai mươi hai năm qua, người đàn ông đeo cặp kính cận nặng, thích du lịch, thám hiểm ấy đã đem lại cho tôi và con trai muôn vàn tia nắng ấm. Từ khi quen biết đến khi làm bạn với nhau, từ lúc còn trẻ đến thuở trung niên, bằng sự thẳng thắn, hóm hỉnh, lạc quan, cương nghị và niềm vui của mình, anh đã tiếp thêm sức mạnh cho tôi và có công lao không nhỏ trong sự trưởng thành của con trai.

Buổi sáng mùa thu của 22 năm về trước, trong ánh nắng chan hòa, dễ chịu, chồng tôi dùng xe đạp ba gác chở tôi và con trai từ bệnh viện về nhà. Trên đường tôi mở hé chăn ra, để đứa con trai bé bỏng vừa mới chào đời của tôi được tắm mình trong tia nắng đầu tiên. Giây phút ấy, tôi đã ngửi thấy mùi nắng, mùi sữa thoang thoảng, đó là hương vị thuần khiết nhất, dễ chịu nhất của cuộc đời...

Hai mươi hai năm qua, người đàn ông đeo cặp kính cận nặng, thích du lịch, thám hiểm đó đã đem lại cho tôi và con trai muôn vàn tia nắng ấm. Từ khi quen biết đến khi làm bạn với nhau, từ lúc còn trẻ đến thuở trung niên, bằng sự thẳng thắn, hóm hỉnh, lạc quan, cương nghị và niềm vui của mình, anh đã tiếp thêm sức mạnh cho tôi và có công lao không nhỏ trong sự trưởng thành của con trai.

Cha con như anh em

Mỗi lần Hạ Dương ăn kem, chồng tôi lại giả vờ rất thèm, rất muốn ăn, để Hạ Dương cho cha ăn trước. Cha liền cắn cả miếng to, Hạ Dương thì ngửa đầu lên ngoan ngoãn chờ đợi, mãi cho đến khi que kem chỉ còn lại một miếng nhỏ, cha mới trả lại cho Hạ

Dương. Thực ra hồi đó Hạ Dương đâu có biết, cha sợ con ăn nhiều kem không tốt cho đường ruột và dạ dày.

Một người bạn của tôi đã nhiều lần kể cho tôi nghe chuyện lần đầu tiên chị gặp Hạ Dương. Lúc ấy, chị đến văn phòng của chồng tôi và gặp Hạ Dương ở đó, con vỗ vai cha và nói: "Đồng chí, chuyện đồng chí vừa nói, tối ta lại bàn tiếp nhé". Sau đó, chồng tôi liền xoa đầu Hạ Dương đáp: "Ok" rồi trịnh trọng giới thiệu: "Đây là con trai tôi".

Chị bạn sửng sốt: Đây là hai cha con ư? Họ chẳng khác gì bạn bè.

Thực ra trong gia đình chúng tôi, ba chúng tôi là ba người bạn thân. Ngoài một số vấn đề nghiêm túc, chồng tôi dạy dỗ và giúp đỡ con với tư cách của người cha, còn phần lớn là hai cha con như hai người bạn bằng vai phải lứa, rất thân thiết. Hạ Dương thường gọi trực tiếp tên cha, chồng tôi cũng thường nói với con rằng: "Người anh em, ra xem xem chuyện này là thế nào?".

Một lần, chúng tôi đi taxi đi chơi, trên đường đi cả ba người nói chuyện rôm rả, lúc xuống xe Hạ Dương gọi: "Cha mẹ nhanh lên". Lái xe tròn mắt vì ngạc nhiên: "Hóa ra là một gia đình mà tôi cứ tưởng là bạn bè".

Nhà văn Phong Tử Khải đã từng nói rằng: "Tôi cho rằng trong các mối quan hệ giữa con người với con người trên thế gian, tự nhiên nhất, hợp lý nhất là bạn bè. Tình cảm vua tôi, cha con, anh em, vợ chồng... sẽ trở nên tự nhiên và hợp lý nhất nếu coi đó là tình bằng hữu chân thành".

Hai cha con Hạ Dương giống như hai người bạn. Lúc Hạ Dương vẽ tranh, cha cũng vẽ cùng; hai cha con cùng chạy "một, hai, một, hai" dưới mưa; thỉnh thoảng ở trong nhà nghe thấy có người hát: "Bạn từ đâu tới, người bạn của tôi, tựa như chú bướm, bay vào nhà tôi...", Hạ Dương liền chạy vội ra đón cha, hai cha con lại bắt đầu "đùa cợt" với nhau... Cho đến bây giờ, Hạ Dương cũng thường gọi thẳng tên cha bằng tiếng Đức Châu.

Tình yêu của người cha bao gồm khả năng thưởng thức và thấu hiểu con trẻ một cách bình đẳng, xét về bản chất, tình yêu này được chuyển hóa từ bản tính thích chơi đùa với trẻ. Cha Hạ Dương là người rất thích đùa những trò trẻ con. Có lúc vợ chồng tôi và Hạ Dương cùng lên cầu thang, chồng tôi sẽ đi nhanh hơn, thoắt cái đã không thấy đâu, chắc chắn là lại nấp ở chỗ nào đó để dọa người khác! Đặc biệt là khi công việc của chúng tôi áp lực, chồng tôi càng hay dùng những trò đùa trẻ con này để giải tỏa sức ép, xoa dịu bầu không khí trong gia đình. Tôi vốn là người sống rất nội tâm, tiếp xúc với người khác thường e dè, nhưng sống với chồng, tâm hồn cũng trở nên bay bổng và tự do hơn.

Bạn bè nói với tôi rằng: “Trước đây có nghe nói anh nhà chị vui tính, lạc quan nhưng chưa được gặp. Quen nhau lâu mới được ‘lĩnh giáo’ thực sự. Sống với những người như thế mà còn không thấy vui thì đúng là phải xem lại bản thân mình”.

Hồi Hạ Dương còn nhỏ, chồng tôi thường công kênh con lên đỉnh đầu rồi đặt xuống vai. Khi Hạ Dương biết đi rồi, cứ có thời gian anh lại đưa con đi “thám hiểm” bằng xe đạp. Trên đường đi, anh sẽ nói với Hạ Dương đủ mọi chuyện thiên văn, địa lý. Hạ Dương vẫn còn nhớ, vừa ngồi trên xe đạp, lúc thì cha hát, lúc lại nói chuyện cho nghe, nhưng không như mẹ hay kể truyện cổ tích, những chuyện cha kể đều “có thật trong lịch sử”.

Anh đưa Hạ Dương đi thám hiểm, đi tìm những thứ mới lạ con chưa gặp bao giờ như ao chuôm, chuồng lợn, trại chăn nuôi bò sữa ở nông thôn, ngõ ngách, công viên, các điểm vui chơi giải trí ở thành phố...

Khi Hạ Dương còn nhỏ, chúng tôi cùng đi xem phim, cha Hạ Dương luôn là người đề xướng tích cực. Anh luôn nói với mọi người bằng giọng điệu đầy bí ẩn, khiến ai cũng bất ngờ: “Đi xem phim chứ nhỉ?”.

Ba người ngồi trên chiếc xe đạp hào hứng đến rạp chiếu phim là giây phút vui vẻ nhất trong ký ức của chúng tôi.

Cho đến tận bây giờ, Hạ Dương vẫn nói đùa rằng hồi nhỏ bị rơi vào bẫy của “mẹ lười” và “cha tham ăn”. “Mẹ lười” ở đây dùng để chỉ tôi cố tình không làm thay cho con một số việc mà để con tự làm, rèn luyện khả năng tự lập cho con; còn “cha tham ăn” là chỉ mỗi lần Hạ Dương ăn kem, chồng tôi lại giả vờ rất thèm, rất muốn ăn, để Hạ Dương cho cha ăn trước, cha liền cắn cả miếng to, Hạ Dương thì ngẩng đầu lên ngoan ngoãn chờ đợi, mãi cho đến khi que kem chỉ còn lại một miếng nhỏ, cha mới trả lại cho Hạ Dương. Thực ra hồi đó con trai đâu có biết, cha sợ con ăn nhiều kem không tốt cho đường ruột và dạ dày.

Khi còn đang làm giảng viên trong trường đại học, chồng tôi thường đi tham gia các đợt biên soạn giáo trình, sách vở ở khắp nơi trên cả nước, mỗi lần đi thường đưa cả Hạ Dương đi, Hạ Dương chẳng khác gì “cái đuôi” bám theo, đi khắp từ Bắc vào Nam. Có lúc, cha họp trong phòng, Hạ Dương thì cầm một cái ghế ra ngồi đợi trước cửa phòng hội nghị, họp xong liền theo cha đi thăm thú danh lam thắng cảnh, trải nghiệm phong tục tập quán, con người, cảnh đẹp của các vùng đất.

Nghỉ hè hay nghỉ đông, gia đình chúng tôi sẽ cùng “đi ngàn dặm đường”. Chồng tôi chuyên nghiên cứu trong lĩnh vực lịch sử, những nơi mà anh đưa hai mẹ con tôi đi, thường là những vùng đất giàu giá trị lịch sử văn hóa... Mỗi khi đặt chân đến một vùng đất, anh lại kể cho Hạ Dương nghe những câu chuyện lịch sử nhân văn, và chúng tôi lại cùng trao đổi, tranh luận, bày tỏ quan điểm của riêng mình...

Những vùng đất mà anh đưa Hạ Dương đến nhiều hơn và xa hơn những nơi mà tôi đưa con đi, sự giáo dục và định hướng của anh đối với con cũng rất khác tôi.

Thời điểm ấy, cạnh trường đại học mà anh dạy có một sân tập bắn, những lúc rỗi rãi, anh thường một mình đến đó nhặt vỏ đạn mang về làm đồ chơi cho Hạ Dương. Thỉnh thoảng anh cũng đưa Hạ Dương đến đó và giảng giải cho con nghe về vũ khí, chiến tranh.

Sự giáo dục đối với con trai không giống với con gái, người cha là người có ảnh hưởng sâu sắc đối với cá tính, thế giới quan của con trai, định hướng để con quan tâm đến chính trị, thể thao... mang tinh thần cạnh tranh, mạnh mẽ của nam giới vào thế giới của con.

Anh không phải là người cha nghiêm nghị, khiến con trẻ nhìn thấy là sợ nem nép, anh đã giấu tình yêu sâu nặng của người cha vào những trò chơi với con, dùng sự bình đẳng và chia sẻ để truyền cho con những tình cảm và phẩm chất mà một người đàn ông cần có.

Cha nói đã làm được ba việc

Nếu nói cách giáo dục của tôi đối với Hạ Dương là sự dạy dỗ tùy cơ chi tiết, tỉ mỉ trong cuộc sống; thì tình yêu và sự giáo dục của chồng tôi đối với con là thông qua những trò chơi để hình thành nên một quy tắc hiệu quả.

Một số cuốn sách về nuôi dạy con trai nói rằng, nếu một người cha bỏ ra nhiều tâm huyết khi con trai còn nhỏ thì sau này sẽ thu hoạch được nhiều điều hơn.

Sự thu hoạch này không chỉ là xây dựng được mối quan hệ cha con tốt đẹp, mà điều quan trọng hơn là, sau 5 tuổi, con trai sẽ xuất hiện sức mạnh khiến con khát khao rời xa thế giới của người mẹ và bước vào thế giới của người cha. Qua người cha, trẻ sẽ học được về cơ thể của đàn ông, cảm nhận được tinh thần của nam giới, học được cách dùng phương thức của đàn ông để giải quyết các mối quan hệ với mọi người, dần dần bản lĩnh nam giới của trẻ sẽ khá ăn khớp với yêu cầu của xã hội.

Một số cậu bé khi bước vào tuổi dậy thì, quan hệ với cha mẹ sẽ trở thành "đối địch", nhưng giữa Hạ Dương và chúng tôi lại luôn giữ vững sự ăn ý chân thành, tôn trọng lẫn nhau. Ngay từ khi con còn nhỏ, chúng tôi đã thường xuyên tổ chức các buổi "nói chuyện trên giường" vào sáng ngày nghỉ cuối tuần. Chủ nhật không phải đi làm, Hạ Dương liền leo lên giường chúng tôi, nằm giữa cha và mẹ.

Chuyện trò, tâm sự, bàn bạc cách giải quyết một số vấn đề, nói những suy nghĩ thật trong lòng mình, bao gồm sự "giáo dục", thậm chí "phê bình" của chúng tôi đối với Hạ Dương cũng được tiến hành trong bầu không khí này.

Hiện tại mỗi đợt nghỉ hè, thỉnh thoảng vào sáng sớm cuối tuần, Hạ Dương vẫn có thói quen trèo lên giường chúng tôi.

Nhân cách và tâm lý lành mạnh của cha mẹ cùng với bầu không khí gia đình ấm cúng, an toàn là những nhân tố rất quan trọng trong quá trình nuôi dạy con. Một gia đình chỉ có sự trách móc, phàn nàn, cãi vã, chắc chắn sẽ không phải là một môi trường giáo dục tốt.

Nếu nói người mẹ là bến cảng thì người cha chính là hoa tiêu dẫn đường cho những chuyến đi xa của con.

Có một nhà văn phương Tây đã từng phỏng vấn gần 10.000 nam giới về mối quan hệ của họ với cha mình, kết quả trên 90% số người trả lời rằng dường như quan hệ cha con của họ rất xa cách, rất khó có tiếng nói chung khi nói chuyện, thậm chí không có gì để nói.

Một số người nói: "Con trai gần với mẹ, xa cách cha". Tôi không cho là như vậy. Một cô bé 14 tuổi nói: "Câu hỏi ngớ ngẩn nhất mà người lớn hỏi trẻ con là gần cha hay gần mẹ?".

Cô bé nói cũng rất có lý, tình cảm ruột thịt đâu có chuyện xa gần? Thái độ của con trẻ đối với cha mẹ chính là tấm gương phản chiếu từ thái độ của cha mẹ đối với con.

Sự "thiếu vắng" hình bóng của người cha trong quá trình trưởng thành của con trai gây ra những trở ngại trong quá trình giao lưu tình cảm giữa hai cha con. Sau 5 tuổi, bé trai mong muốn được từ sự dựa dẫm về mặt tình cảm đối với người mẹ bước về thế giới của người cha – thế giới của người đàn ông trưởng thành mà trẻ luôn ngưỡng mộ. Trẻ khát khao được ở bên người cha nhiều hơn, khát khao này sẽ ngày càng mãnh liệt khi trẻ càng gần tuổi dậy thì.

Trong giai đoạn phát triển quan trọng của cuộc đời con trai, nếu người cha không tích cực tham gia vào quá trình trưởng thành của trẻ thì giữa hai cha con họ khó có thể hình thành nên sự ăn ý trong tâm hồn. Đến khi trẻ bước vào tuổi dậy thì hoặc trẻ gặp rắc rối, người cha mới quản thúc, giáo dục trẻ, thì ảnh hưởng của người cha với con rất nhỏ đồng thời cũng dễ xảy ra xung đột với con trai.

Chính vì thế, trong giai đoạn phát triển quan trọng của cuộc đời con trai, người cha nên dành nhiều thời gian cho con và ở bên con. Sự tham gia tích cực vào công việc dạy dỗ con trai sẽ giúp con trở thành một cậu bé mạnh mẽ, rắn rỏi hơn.

Nhờ có tình bạn bình đẳng, chân thành với cha, Hạ Dương đã có được một sức mạnh nội tại. Luồng sức mạnh đó chỉ có người cha mới có thể trao được cho con.

Có người bạn nói rằng: “Hạ Dương giỏi tiếng Anh là do mẹ dạy; chị Dương Văn có hàng tá lý thuyết nuôi dạy con, còn anh đã làm được những gì?”.

Cha hạ Dương liền đáp: “Tôi chỉ làm được ba việc cho Hạ Dương: Trao cho con sự lạc quan, hóm hỉnh; nghị lực dẻo dai và tinh thần khám phá thế giới”.

Thực ra, trong quá trình trưởng thành của con trai, đâu phải chỉ có thể dùng vài từ ngữ đơn giản để khái quát những điều cha Hạ Dương đã làm?

Khi Hạ Dương vừa mới chào đời, công việc của chồng tôi không quá bận, đi làm và tan sở đúng giờ. Tã lót của Hạ Dương hầu như đều do anh giặt, để tôi có thời gian chăm sóc con. Sau khi hết giờ làm việc, cha Hạ Dương vừa bê một chậu đồ bẩn to vừa ngân nga hát, đi ra sân giặt giũ, giặt xong lại đem đi phơi. Hồi ấy, chúng tôi ở trong khu tập thể của cơ quan, chỗ nào cũng có đồng nghiệp và lãnh đạo của anh, nhưng anh vẫn nói: “Giặt tã là công việc chân tay, cha có thời gian thì giặt có vấn đề gì đâu?”.

Năm ấy, 12 cuốn sách mà cha Hạ Dương biên soạn được hoàn thành trong quá trình thường xuyên phải kiệu Hạ Dương trên vai do

con đòi “biên soạn sách với cha”.

Khi Hạ Dương hơn 1 tuổi, vào đúng đợt cai sữa cho con trai, tôi phải tham gia khóa bồi dưỡng ở tỉnh khác, con trai tối nào cũng nhớ mẹ, nửa đêm chồng tôi lại bế con, giả vờ xuống sân tìm mẹ, ngó nghiêng một lát thì Hạ Dương lại ngủ, lên nhà đặt xuống giường con lại tỉnh, lại đòi xuống sân tìm, một lần, hai lần, ba lần... Cho đến khi không còn đủ sức lên xuống cầu thang nữa. Nuôi con những năm đầu đời vất vả, có sự chia sẻ của chồng, tôi mới có nhiều thời gian để nghiền ngẫm các cuốn sách nuôi dạy con, mới có thời gian tham gia các khóa đào tạo thường xuyên, mày mò phương pháp dạy tiếng Anh cho thiếu nhi.

Nửa năm tôi đi học ở Thượng Hải, Hạ Dương còn đang rất nhỏ, một mình anh ở nhà chăm con.

Tôi còn nhớ chúng tôi cùng lên tàu ở ga Đức Châu, anh đưa Hạ Dương đi Tế Nam, giữa chừng xuống tàu. Tôi một mình ngồi tàu đến Thượng Hải, trên đường nước mắt rơi lã chã, vừa thương con, vừa thương chồng.

Thực ra tôi biết, anh sẽ vất vả, nhưng anh sẽ dùng cách của riêng anh để cho Hạ Dương nhiều điều hơn.

Năm tôi đi học ở Anh, Hạ Dương sống với bà ngoại. Năm đó, cha Hạ Dương cũng đi học ở nơi khác. Chỉ cần có thời gian là anh lại cố gắng về nhà với con. Lúc ấy, anh cũng nhận được thư mời của Anh sang nghiên cứu lịch sử Chiến tranh thế giới thứ hai. Nhưng anh nghĩ rằng tôi không ở nhà, con rất khát khao tình cảm của người cha, hơn nữa anh đã hứa với Hạ Dương hè đến sẽ đưa con đi du lịch, anh không thể thất hứa với con, nên anh đã từ bỏ cơ hội sang Anh, một mình đưa con đi du lịch dịp nghỉ hè.

Một người sau khi đã hứa thì không thể tùy tiện thất tín. Anh đã dùng phương pháp giáo dục làm gương để dạy con điều này. Từ nhỏ đến lớn, anh luôn nói là làm, lời hứa quý hơn vàng. Nếu nói cách giáo dục của tôi đối với Hạ Dương là sự dạy dỗ tùy cơ chi tiết, tỉ mỉ trong cuộc sống; thì tình yêu và sự giáo dục của cha Hạ Dương đối

với con là thông qua những trò chơi để hình thành nên một quy tắc hiệu quả.

Chính vì thế, khi bước vào tuổi dậy thì, Hạ Dương không những không có bất kỳ biểu hiện nổi loạn nào mà ngược lại còn dễ dàng tiếp thu một số gợi ý và ý kiến của cha và có thể chuyện trò và tâm sự với cha như bạn bè. Có được điều này là bởi trong những năm tháng trước đó, giữa hai cha con đã có sự gắn bó về mặt tâm hồn từ lâu.

Mối quan hệ bình đẳng giữa người cha và con trai dĩ nhiên không chỉ được thể hiện ở việc con có thể trực tiếp gọi tên cha còn người cha thì thân mật vỗ vai con. Chồng tôi sẽ không nói với con bằng giọng ra lệnh mà luôn chuyện trò với con như một người bạn bằng vai phải lứa, cùng thảo luận một số vấn đề quan trọng, liên quan đến sự phát triển của con.

Hè năm 2006, khi Hạ Dương liền một lúc nhận được giấy gọi nhập học tiến sĩ của trường Đại học Cambridge và giấy thông báo tuyển dụng với mức lương hậu hĩnh của ngân hàng, anh đã vỗ vai con một cách rất tự hào và nói rằng: “Người anh em rất cừ đấy!”. Nhưng đồng thời anh cũng đưa ra lời khuyên của mình: “Học tiến sĩ là chuyện cả đời, đến phòng thí nghiệm hàng đầu thế giới xem người ta nghiên cứu khoa học thế nào, học hỏi tinh thần nghiên cứu khoa học quên mình của các thầy, đây là trải nghiệm hiếm có đấy người anh em”.

Tôi cho rằng, người mẹ có vai trò lớn trong các trí tuệ nhỏ, người cha có vai trò lớn trong các trí tuệ lớn, cả hai yếu tố này đều không thể thiếu. Trong quá trình nuôi dạy Hạ Dương, vợ chồng tôi đã bổ sung điều đó cho nhau.

Bổ sung cho nhau ở đây nghĩa là sự bổ trợ trong vai trò, tôi là mẹ, tỉ mỉ, kiên nhẫn với con; ông xã là cha, luôn luôn lạc quan, hóm hỉnh, vui tính, trong cuộc sống dẫn dắt con đi khám phá sự vật mới, làm những việc mà con trai thích làm.

Chúng tôi không có sự phân công nhưng lại phối hợp rất ăn ý, về cơ bản hầu như không bao giờ xảy ra xung đột trong quan điểm giáo dục trước mặt con. Khi con lớn, chúng tôi sẽ có ba quan điểm khác nhau, ai nói có lý nhất thì người đó là đúng nhất. Khi quan điểm của tôi và chồng không thống nhất với nhau, Hạ Dương sẽ đóng vai trò trọng tài, đi tìm câu trả lời đúng đắn trong quá trình thảo luận, thậm chí là tranh luận.

Phương châm của Học viện Anh Tài chúng tôi là "vững bước đi lên, tiến cùng thời đại", cha Hạ Dương tin rằng tinh thần này cũng sẽ có sự ảnh hưởng đối với Hạ Dương. Câu mà anh nói nhiều nhất với con là: "Cho dù gặp bất cứ chuyện gì cũng phải kiên cường. Không có Hỏa Diệm Sơn nào không thể vượt qua".

Anh đã dùng đôi tay ấm áp, mang theo sức mạnh và sự cương nghị, dẫn dắt Hạ Dương từ cậu bé non nớt trở thành người thanh niên chín chắn!

Trong cuộc đời trọn vẹn của một đứa trẻ, làm sao có thể thiếu tình yêu sâu nặng của người cha!

Kể cả trong quá trình mở trường tư thục sau này, sức ép công việc càng ngày càng lớn, chồng tôi vẫn kiên trì đi họp phụ huynh cho con mà không bỏ một buổi nào. Anh nói: "Vừa là để nắm bắt tình hình của con ở trường, đồng thời cũng thể hiện sự tôn trọng đối với thầy cô".

Hiện tại, ngàn dặm xa xôi, anh vẫn thường xuyên liên lạc với con bằng tin nhắn, Hạ Dương cũng sẽ dặn dò cha như dặn một người bạn: "Cha nhớ chú ý nghỉ ngơi, đừng làm việc quá sức!".

Trong một chương trình truyền hình trực tiếp, người dẫn chương trình hỏi tôi rằng: "Trong mắt chị, thế nào là người bạn đời lý tưởng?". Tôi liền đáp: "Là người có chí tiến thủ và rất ôn hòa, yêu thương con và thấu hiểu tôi, luôn đem lại niềm vui cho những người xung quanh...". Chưa dứt lời, người dẫn chương trình liền hỏi tiếp: "Tôi có cảm giác rằng người mà chị nói chính là Viện trưởng Hạ nhỉ?".

Tôi liền đùa rằng: “Bao nhiêu năm qua, chính vì ấn tượng của tôi đối với anh ấy không thay đổi cho nên đến bây giờ, chúng tôi vẫn chưa chia tay nhau”. Khán giả ồ lên cười và tôi cũng bật cười.

Yêu con xin hãy buông tay ra

Tôi cũng khát khao cuộc sống con cháu đề huề, quấn túm bên nhau, nhưng trong lòng tôi luôn có một sứ mệnh thôi thúc tôi từ bỏ một số thứ để gánh vác những trọng trách khác. Chính vì vậy, trên con đường đồng hành cùng con trai, chúng tôi đã có được hạnh phúc của riêng mình trong sự “từ bỏ”.

Nhớ con, tôi liền nói với chồng: “Chỉ mong Hạ Dương học hết ba năm tiến sĩ rồi về nhà với mình...”. Chưa nói dứt câu, chồng tôi liền ngắt lời: “Vậy mà cũng gọi là chuyên gia giáo dục! Thế thì khác gì gà mẹ chỉ thích ủ con trong đôi cánh? Cứ để con lựa chọn bầu trời của con chứ đừng gây sức ép!”.

Tôi chợt tỉnh ngộ.

Tôi nhớ lại năm xưa khi Hạ Dương lựa chọn đi du học, tôi không muốn xa con nên vẫn do dự không biết có nên để con đi du học hay không. Nhưng mẹ tôi nói với tôi rằng: “Chỉ cần việc đó tốt cho tương lai của con thì người làm mẹ không nên quan tâm đến cảm nghĩ của mình”.

Có người mẹ nào lại không muốn đứa con yêu của mình ở bên cạnh mình? Dõi theo bóng con đi xa, mẹ cảm thấy rất lưu luyến, nhưng nhiều hơn thế là niềm vui trong lòng.

Yêu con xin hãy buông tay ra. Khi Hạ Dương còn nhỏ, tôi đã chuẩn bị bằng cách dùng “tình yêu vươn xa” để con tự lập bước vào xã hội.

Tôi nhớ lại hình ảnh tôi đã gặp ở nơi mình đã từng sống trong thời gian trước...

Một chàng trai cao to xách rau và thức ăn đi bên cạnh người mẹ. Đó là hàng xóm một thời ở gần nhà chúng tôi. Cậu bé đó bằng tuổi

Hạ Dương, mẹ cậu nói với tôi rằng cậu đã tốt nghiệp đại học, nhưng vì không muốn con trai đi xa nên chị lại để con quay về sống với mình.

Tôi biết, kể từ khi chập chững biết đi, mẹ cậu đã rất ít khi buông tay cậu ra. Trong 22 năm, chị đã dắt con trai đi trên con đường hạnh phúc của mình, cùng ăn cơm, cùng đi chợ, cùng đi dạo... Con trai mãi mãi nằm trong tầm nhìn của mẹ.

Có thể chị thấy hạnh phúc vì có cậu con trai cao ráo ở bên. So với chị, có phải tôi đã để con trai đi quá xa hay không? Tuy nhiên, từ ngày con chào đời, điều mà tôi luôn làm là sớm để con rời xa tôi và đi tìm bầu trời bay lượn cho riêng mình. Tôi đưa con từ Đức Châu đến Chu Hải, từ Chu Hải về Tế Nam, từ Tế Nam ra nước ngoài, bước chân chưa bao giờ ngơi nghỉ. Gần con thì ít mà xa con thì nhiều, đó là cái giá mà ba chúng tôi phải trả cho cuộc sống và mục tiêu mà mình đã lựa chọn.

Tôi cũng khát khao cuộc sống con cháu đề huề, quấn túm bên nhau, nhưng trong lòng tôi luôn có một sứ mệnh thôi thúc tôi từ bỏ một số thứ để đi gánh vác những trọng trách khác. Chính vì vậy, trên con đường đồng hành cùng con trai, chúng tôi đã có được hạnh phúc của riêng mình trong sự "từ bỏ".

Cho đến tận bây giờ, có hai lần dõi theo bóng con khi Hạ Dương đi xa khiến tôi không thể nào quên.

Một lần là khi tôi chuẩn bị sang Anh, tôi đưa con đến trường, con không hề ngoái đầu nhìn lại mà đi thẳng vào lớp. Chiếc bóng bé nhỏ đó đã theo tôi suốt hai năm trời ở Anh. Chính chiếc bóng đó đã thôi thúc tôi phải tranh thủ từng giây từng phút ở nước ngoài, khắc phục mọi khó khăn để nghiên cứu phương pháp dạy tiếng Anh cho thiếu nhi. Trong thời gian đó, bạn bè tôi đều đã lo giúp cho tôi hộ chiếu sang Pháp du lịch, nhưng vì muốn tham gia cuộc hội thảo quốc tế về tiếng Anh cho thiếu nhi, tôi đã từ bỏ cơ hội đi chơi. Lúc ấy, trong đầu tôi luôn hiện lên bóng dáng bé nhỏ của con trai, tôi tự nhủ rằng: "Mình phải đem lại tình yêu rộng lớn hơn cho cái bóng bé nhỏ đó".

Nhiều khi nhớ nhà, nhớ con da diết, cảm thấy thực sự không thể chịu nổi! Tôi lang thang trên đường phố yên tĩnh của Anh và hát thầm: “Cuộc đời vốn nhiều khổ nạn, thêm một nỗi khổ thấm gì! Hãy vững bước đi về phía giấc mơ, dù sai ta cũng không hối tiếc...”.

Lần thứ hai là lần đầu tiên Hạ Dương sang Anh, vợ chồng tôi tiễn con ra sân bay. Một đứa trẻ mới 17 tuổi mà tôi đã bắt đầu thả cho bay thế này ư? Ở sân bay tôi căn dặn, nhắc nhở con mọi điều, trong lòng cảm thấy vô cùng lưu luyến, không nỡ rời xa. Đó thật sự là một nỗi dày vò khó có thể miêu tả bằng lời. Ở cổng soát vé, con ngoái đầu lại mỉm cười vẫy tay tạm biệt chúng tôi rồi bước nhanh về cửa ra máy bay.

Trong tích tắc ấy, nhìn theo chiếc bóng cao lớn đó, nước mắt tôi đã rơi lã chã. Trên đường từ Bắc Kinh về Tế Nam, xe chạy sáu tiếng đồng hồ, nước mắt tôi cũng rơi sáu tiếng.

“Hãy đưa ra sự lựa chọn có lợi cho mục tiêu sống của con, để con thực hiện ý nguyện lựa chọn của chính mình”. Đây là sự lựa chọn thống nhất của hai vợ chồng tôi, mặc dù lưu luyến, nhưng cũng cảm thấy mừng cho con.

Thực ra, trên đường đời của chính mình, chúng tôi cũng phải từ bỏ trong quá trình lựa chọn, lựa chọn trong sự từ bỏ. Trong một số thời điểm quan trọng của cuộc đời, vì những mục tiêu xa hơn, chúng tôi đã phải từ bỏ rất nhiều thứ mà người ngoài khó có thể thấu hiểu.

Trung bình 6 năm chồng tôi chuyển công tác một lần, anh đều chuyển vào thời điểm mọi người cho rằng không nên từ bỏ, để lựa chọn sự khởi đầu có tính thử thách hơn. Tôi cũng đã trải qua mấy lần từ bỏ, cùng nắm tay anh để theo đuổi giấc mơ của riêng mình.

Năm ấy, khi từ Anh trở về, rất nhiều người hỏi tôi rằng: “Tại sao chị lại về?”. Khi tôi từ bỏ công việc với mức thu nhập cao ở Chu Hải trở về Sơn Đông, gần như tất cả mọi người đều không thể lý giải: “Tại sao chị lại về đó?”. Trên con đường đời của tôi, mấy lần

từ bỏ theo lý trí đều là vì giấc mơ mở trường học của mình, dạy dỗ nhiều trẻ hơn.

Có người hỏi tôi rằng: “Chị không cảm thấy mệt hay sao?”.

Tôi liền đáp: “Được giải phóng năng lượng ở nơi có giá trị nhất là niềm vui của tôi”.

Số phận của con người không phải do ông trời sắp đặt, mà là kết quả của sự lựa chọn và phấn đấu của chính bản thân mình.

Cha tôi và em trai tôi đã từng nói với tôi rằng: “Đừng để mình mệt quá, nhớ chú ý nghỉ ngơi”. Nhưng người chồng rất hiểu tôi lại nói rằng: “Cô ấy không chịu được cảnh nhàn rỗi. Nếu chịu được nhàn rỗi thì năm xưa cô ấy đã không thi đại học, cũng không làm nhiều việc như vậy”.

Bằng tấm lòng thấu hiểu tôi, anh đã đồng hành với tôi trên con đường phấn đấu, mặc dù, vì điều đó mà tôi không thể chăm sóc anh một cách chu đáo.

Muốn có thu hoạch thì phải biết hy sinh. Rất nhiều vụ mùa thu hoạch trong đời, hôm nay nhìn thấy có vẻ rất thuận buồm xuôi gió, nhưng thực ra lại phải đánh đổi bằng rất nhiều điều nuối tiếc...

Giữa trưa ngày đông, Hạ Dương một mình đứng dưới gốc cây hòe già của trường, áo phong phanh, cắn miếng bánh kếp, run rẩy, nước mũi chảy ròng ròng.

Trưa hè nóng bức, sau khi tan học, Hạ Dương đến trường tôi dạy học, thấy tôi và các đồng nghiệp bận rộn không có phút nào được nghỉ ngơi, con đợi mẹ đến hơn một giờ chiều vẫn chưa được ăn cơm, đành ôm bụng đói đến trường.

Chúng tôi bận đến mức ba ngày rồi không mua đồ ăn, lục lọi hồi lâu mới lôi ra được hai củ khoai tây, cả nhà vui vẻ làm một bữa cơm “giảm béo”.

Đâu phải chỉ là nuối tiếc, mà nhiều lúc còn là nỗi đau.

Nhưng cả ba chúng tôi đều không vì những điều này mà oán trách lẫn nhau, ngược lại vì càng khó khăn mà càng thông cảm cho nhau hơn, đặc biệt là Hạ Dương và chồng tôi, giữa bao vất vả, luôn cố gắng tạo ra niềm vui bằng sự lạc quan, hóm hỉnh của mình.

Đây chính là một phần của cuộc sống, ngọt ngào đắng cay mới là cuộc đời.

Tôi thích Thái Cực Đồ truyền thống của Trung Quốc, bởi trong đó thể hiện cấu trúc vật chất và quy luật vận động của hai mặt âm dương đối lập, bổ sung cho nhau đồng thời cũng bao hàm một triết lý của cuộc đời: Sự hài hòa sinh ra cái đẹp và sức mạnh.

Chồng tôi thường nói với con: "Thành công không đắc chí, thất bại không nản lòng". Khi vấp váp, trắc trở, tôi cũng sẽ tự nhủ với mình rằng: Vật cực tất phản, bĩ cực thái lai. Nếu là lúc hết sức vui mừng thì phải biết rằng sẽ còn có chuyện không vui đang đợi bạn; nếu là lúc vô cùng chán chường cũng sẽ có niềm hy vọng mới xuất hiện. Bởi vậy, hãy điều chỉnh tâm trạng của mình, cố gắng tới mức tối đa để làm tốt công việc của ngày hôm nay.

Không có cuộc sống hoàn mĩ, chỉ có cuộc đời mà bạn mong muốn.

Nếu là sự lựa chọn của chính mình thì hãy tình nguyện hy sinh vì sự lựa chọn đó – chỉ cần người tôi được hạnh phúc, và tôi đủ sức để làm những điều mình muốn làm.

Tôi đã từng hỏi cha Hạ Dương rằng: "Trong quá trình trưởng thành của Hạ Dương, vợ chồng mình không để lại điều ám ảnh gì xấu cho con đúng không anh? Em đã phải xa con khi sang Anh học, liệu chuyện này có ám ảnh gì đến con không?".

"Con biết em vì chuyện học hành, trong thời điểm này cần phải đưa ra sự lựa chọn, đây không phải là điều ám ảnh mà là một tấm gương". Người đàn ông này luôn đưa ra lời an ủi thấu hiểu tôi nhất.

Trong sự “từ bỏ”, chúng tôi đã có được cuộc đời mà mình mong muốn.

Tôi rất thích nghe bài hát: *Em là người hạnh phúc, anh là người vui vẻ*

Những bước chân anh đi luôn có em dõi theo, con đường dù khó đi cũng chẳng hề quản ngại...

Em vô cùng hạnh phúc, anh luôn thấy yêu đời, vì em phải hy sinh nhiều hơn nữa anh vẫn thấy xứng đáng

Được đồng hành cùng anh, là điều may mắn cho em; con đường hạnh phúc em qua, có anh luôn dìu dắt.

Trong 22 năm, con đường trưởng thành của tôi và con trai có “Tình thân bên trái, tình bạn bên phải, điểm tô cho con đường này tỏa ngát hương thơm”(Tôi mượn câu thơ của Băng Tâm để miêu tả).

Vì có tình yêu nên mới có mọi thứ như ngày hôm nay.

Tràn đầy hạnh phúc, những tháng ngày sớm tối bên nhau

Tràn đầy hạnh phúc, đông hè có nhau

Tràn đầy hạnh phúc, cùng đón mặt trời mọc

Tràn đầy hạnh phúc, không còn thấy lẻ loi.

Ôn lại thuở hàn vi, tương lai không bao giờ kết thúc

Mong bạn tung cánh bay xa hơn

Trong ký ức sâu thẳm, có lời chúc phúc chân thành nhất của tôi.

Xin tặng bài hát *Tràn đầy hạnh phúc* cho những người đã đồng hành với tôi - con trai, người bạn đời, người thân, bạn bè của tôi, và tất cả những người bạn đồng nghiệp đã cùng tôi lập nghiệp, phát triển Học viện Anh Tài.

Xuân đã đến rồi, trong vườn trường rực rỡ sắc xuân là bóng dáng tràn đầy sức sống của 20.000 sinh viên học viện Anh Tài. Dường như tôi đã nhìn thấy Hạ Dương đang mỉm cười với tôi...

Tôi muốn nói rằng: “Cùng cố gắng nhé con, một ngày mới lại bắt đầu...”.

Chương 6
Cha mẹ đóng vai phụ trong quá trình trưởng thành của con

Thực tế cho thấy, trẻ em dùng tâm lý của chính mình để chỉ đường dẫn lối cho người dạy dỗ trẻ nắm bắt được quy luật xây dựng tinh thần của nhân loại. Bản thân mỗi đứa trẻ chính là một "người thầy" cần mẫn và giỏi giang.

Thời gian dành cho con dù ít nhưng chất lượng

Tôi là một bà mẹ trẻ đang làm việc ở công ty nước ngoài, con tôi mới được 7 tháng tuổi, sau khi hết thời gian nghỉ sinh con, tôi rất bật rộn vì phải đi làm, còn thường xuyên phải đi công tác, con phải gửi cho bà nội trông. Rất nhiều sách giáo dục nói trước tuổi lên 3, con trẻ rất cần sự quan tâm, gần gũi của người mẹ, nhưng tôi lại không thể dành nhiều thời gian cho con, công việc, con cái, gánh nặng hai đầu khiến tôi luôn cảm thấy lo lắng, tự trách mình không thể phân thân. Tôi rất ngưỡng mộ chị vì chị rất thành công trong sự nghiệp và trong việc nuôi dạy con. Xin hỏi chị làm thế nào mới có thể đảm nhận tốt cả hai vai trò?

Quan tâm đến con, thời gian dù ít nhưng chất lượng

Tôi rất thấu hiểu cảm giác của một người phụ nữ có công việc bận rộn sau khi làm mẹ.

Trước 3 tuổi, trẻ rất cần có mẹ ở bên vì đó là thời gian quan trọng để con cảm nhận được sự an toàn. Việc bên con lúc này không nhất thiết phải quá dài, nhưng cần phải chất lượng. Dù mỗi tuần chỉ có một ngày được ở bên con, nhưng nếu trong ngày này, người

mẹ tận tâm hết lòng lắng nghe con, quan tâm đến con, chuyện trò tỉ tê với con, để con cảm nhận được rằng tình yêu của mẹ luôn dành cho con thì vẫn có thể tiếp cho con nguồn năng lượng hiệu quả.

Có thể, một số bà mẹ có thời gian ở bên con rất dài, nhưng không tập trung, suốt ngày chỉ thích cằm ràm, ca thán, không biết cách lắng nghe để thấu hiểu con trẻ, đôi lúc còn bực bội, nổi cáu, thì chỉ làm lãng phí thời gian của bản thân và con.

Tôi quen một người mẹ có cậu con trai 3 tuổi, cô ấy là lãnh đạo chủ chốt của một công ty nước ngoài. Khi con trai chưa đầy 5 tháng tuổi, cô ấy đã phải đi làm; bé đầy 8 tháng tuổi, cô ấy và chồng thường xuyên phải đi công tác. Tuy nhiên, cô ấy là một người phụ nữ rất yêu đời, vui tính, biết cách sắp xếp công việc và nhanh chóng giải quyết được mâu thuẫn giữa công việc cá nhân và công việc gia đình. Cô ấy đón mẹ đẻ đến ở cùng với mình, thuê người giúp việc theo giờ, và cô ấy luôn luôn bận rộn, bận rộn nhưng ngăn nắp, việc nào ra việc ấy, tìm được điểm cân bằng giữa công việc và gia đình. Chỉ khi người mẹ luôn sống trong tâm trạng vui vẻ, yêu cuộc sống thì mới có thể truyền tải tới con cảm giác hạnh phúc đó. Chính vì thế, cậu con trai 3 tuổi của cô ấy hiện tại rất kháu khỉnh, thông minh, bản thân cô ấy cũng nhận được rất nhiều lời khen do đạt được những thành tích nổi bật trong công tác.

Cách cô ấy làm là: Dù bận đến đâu, mỗi tuần cũng dành ra một ngày để ở bên con; dù đi công tác xa đến đâu, hàng ngày cô ấy đều nói chuyện với con qua điện thoại, bất luận con hiểu hay không, nhưng cô ấy vẫn muốn để con cảm nhận được rằng mẹ vẫn theo sát bên con. Khi ở bên con, cô ấy tắt hết điện thoại di động, quên công việc, loại trừ mọi sự ảnh hưởng bên ngoài, để mình có một ngày trọn vẹn dành cho con. Như thế, con trẻ rất thỏa mãn vì đã có thể cảm nhận được sự an toàn thông qua việc "ở bên có chất lượng" của người mẹ.

Người mẹ này rất ít khi tỏ ra băn khoăn vì chuyện con cái và chuyện công việc, gặp vấn đề gì, cô ấy sẽ giải quyết ổn thỏa vấn đề đó, không bao giờ tỏ ra trăn trở vì những việc trước mắt không thể làm. Tôi cũng nhiều lần chia sẻ với các bà mẹ trẻ một số cảm

nghĩ của mình rằng, khi bạn cảm thấy bận rộn đến mức dù mọc thêm ba đầu sáu tay cũng không thể làm hết việc thì bạn hãy phân chia công việc ra thành hai cấp độ: Việc quan trọng và việc buộc phải làm. Con người chỉ có một bộ óc, hai bàn tay, đừng làm "siêu nhân", người muốn làm "siêu nhân" sẽ dễ mắc chứng lo lắng và luôn phải sống trong sự bực bội, bất an. Khi làm việc, đừng nghĩ đến chuyện con ở nhà thế nào, đi học ra sao; khi ở bên con, không nên nghĩ đến công việc. Tuy nhiên, có thể hai yếu tố này sẽ cuốn vào nhau ở một thời điểm, lúc này bạn hãy bình tĩnh, không nên sốt ruột, đừng để tinh thần của mình ảnh hưởng đến bản thân và người khác. Hãy xác định rõ ràng đâu là việc quan trọng, đâu là việc thứ yếu bởi lo lắng hay sốt ruột không những ảnh hưởng đến năng suất công việc, mà tâm trạng này còn dễ khiến các vấn đề rối lên như một mớ bòng bong.

Người ta vẫn thường nói "sống với thực tại", nghĩa là chúng ta cần tập trung vào con người và công việc ở trước mắt, tĩnh tâm lại có thể giúp bạn giải quyết các công việc một cách tốt hơn, hiệu quả hơn. Nói thì dễ nhưng làm lại rất khó, nhưng để cuộc sống được trôi qua một cách bình lặng, phụ nữ chúng ta cần có ý thức rèn giũa để có được khả năng này.

Một người mẹ không đổ lỗi cho hoàn cảnh, không than thân trách phận, độc lập trong kinh tế, tinh thần luôn vui vẻ, yêu đời sẽ là tấm gương giáo dục tốt cho con. Tôi nghe thấy không ít người mẹ than thở rằng: "Công việc đã bù đầu còn phải lo lắng chuyện con cái, thật mệt mỏi". Trên thực tế, những câu nói như thế này là một sự "tự kỷ ám thị", nói nhiều lần, không mệt mỏi cũng thành ra mệt mỏi. Phụ nữ cần có khả năng phán đoán, đã lựa chọn thì không nên oán trách, phàn nàn mà nên sống một cách vui vẻ. Bận rộn nhưng vẫn vui vẻ là một khả năng cần học hỏi.

Tôi luôn cho rằng, trong cuộc sống, người phụ nữ phải đảm nhận hai vai trò, để có thể làm tốt điều đó thì người phụ nữ phải vất vả hi sinh rất nhiều, nhưng chính điều đó mới khiến cho cuộc sống của họ ý nghĩa hơn.

Khi mẹ ở nhà nội trợ

Tục ngữ có câu "Nhìn trẻ lên 3 là biết tuổi về già". Tâm lý học coi trước năm 3 buổi là thời kỳ quan trọng để trẻ hình thành tính cách, các nhà giáo dục học cho rằng 0 - 6 tuổi là giai đoạn quan trọng để dạy dỗ trẻ. Theo chị, điều quan trọng trong giáo dục gia đình là gì? Với trẻ ở độ tuổi nào thì sự ảnh hưởng của giáo dục gia đình có vai trò quan trọng nhất? Trước đây tôi làm quản lý trong một doanh nghiệp nước ngoài, hiện tại tôi nghỉ ở nhà nội trợ để chăm sóc hai bé trai sinh đôi 1,5 tuổi. Nhiều lúc tôi cũng cảm thấy rất đắn đo, không biết có nên nghỉ việc để ở nhà chăm con hay không. Theo chị phụ nữ có nên ở nhà nội trợ hay không?

Có thể đứng trên góc độ này để đặt câu hỏi về sự ảnh hưởng của giáo dục gia đình đối với con trẻ chứng tỏ em là một người mẹ chịu khó suy nghĩ. Thắc mắc của em sẽ giúp em đồng hành với con một cách hiệu quả và trưởng thành cùng con.

Giai đoạn trẻ 0 - 3 tuổi, người lớn rất khó thấu hiểu tâm lý trẻ. Trong thời gian này, người nuôi dưỡng gần như không thể trực tiếp giáo dục trẻ, chính vì thế, các trường mầm non thường tuyển sinh trẻ từ 3 tuổi trở lên. Tuy nhiên, trong thời kỳ này, trẻ có một luồng sức mạnh bí ẩn, tính sáng tạo của luồng sức mạnh này rất lớn, nó thôi thúc trẻ xây dựng thế giới tinh thần cho riêng mình một cách vô thức thông qua môi trường xung quanh. Bạn thấy đó, trong giai đoạn ẵm ngửa trẻ vẫn mở mắt học nói ê a, rồi dần dần học được các động tác, thường xuyên bắt chước hành động của người lớn, nheo mắt, ho... Trong quá trình nô đùa, trẻ đã học được những cái mà trẻ nhìn thấy và cảm nhận được khi đến với thế giới này. Tiếng mẹ đẻ và hành vi của người chăm sóc đều để lại ấn tượng sâu sắc trong tâm trí trẻ.

Đây không phải là kết quả của sự dạy dỗ từ cha mẹ mà là kết quả của sự học hỏi một cách vô thức của trẻ. Tuy nhiên, sau 3 tuổi, trẻ sẽ hoàn toàn có ý thức và có thể hoàn thiện chính mình thông qua hành động của bản thân. Chính vì vậy, trước năm 3 tuổi, trong quá trình nuôi dạy trẻ, cha mẹ chủ yếu vẫn đóng vai "người cung cấp" và

“người làm gương”. Chúng ta tạo môi trường tốt cho sự trưởng thành của trẻ, không nóng vội, để luồng sức mạnh bí ẩn trong con người trẻ phát huy được vai trò chủ đạo trong quá trình trẻ trưởng thành và không bị thế giới của người lớn cản trở. Như thế, trẻ sẽ có tâm lý phát triển khỏe mạnh và đi kèm với đó là một tính cách tốt.

Ý nghĩa của việc người mẹ ở nhà nội trợ

Ở một giai đoạn nào đó, niềm hạnh phúc của người phụ nữ là có thể tự do lựa chọn cuộc sống phù hợp với hoàn cảnh hiện tại của mình. Đây cũng là biểu hiện cho thấy người phụ nữ ấy có quyền được lựa chọn. Gia đình là tế bào của xã hội, bạn có thể dùng sự chăm chỉ và trí tuệ của mình để đem lại cho con yêu và người thân của mình một tổ ấm tuyệt vời cũng là một cống hiến lớn. Xét về điểm này, người mẹ nội trợ vừa là “người làm gương”, “người cung cấp”, vừa là “người giáo dục”. Vậy ai dám nói là không có giá trị lớn lao?

Đương nhiên, trong quá trình nuôi dạy và ở bên con, bản thân bạn cũng cần không ngừng học tập, giữ mối liên hệ và sự tương tác với xã hội, với mọi người xung quanh, bởi điều này cũng rất có ích cho việc hỗ trợ bạn tạo cho con trẻ một môi trường trưởng thành phong phú hơn. Đồng thời, khi con đã lớn, không cần sự ở bên sát sao của bạn nữa, bạn sẽ có đủ năng lực để tìm một công việc mới và không cảm thấy mình bị tụt hậu so với xã hội.

Đối với bạn, ngày này mặc dù vẫn còn khá sớm, nhưng kết quả muốn có được phải dựa vào quá trình. Trưởng thành cùng con, không chỉ đơn thuần là cha mẹ đồng hành cùng con, mà còn là sự trưởng thành và lĩnh ngộ của cha mẹ trong quá trình này.

Mỗi người mẹ đều yêu con mình bằng cả tấm lòng, nhưng đôi khi tình yêu mà chúng ta trao cho con chưa chắc đã phải là cái con cần. Nếu chúng ta chỉ dựa vào cảm giác và sự tưởng tượng của mình để trao gửi, thì tình yêu này còn có thể trở thành rào cản trong quá trình trưởng thành của con.

Chính vì thế, nếu yêu con thật lòng, chúng ta hãy trở thành những con người chịu khó khiêm tốn học hỏi để hiểu con hơn, khi đó

tình yêu này mới có thể nuôi dưỡng cho sự trưởng thành lành mạnh của con.

Cha mẹ chỉ đóng vai phụ trong quá trình trưởng thành của con

Tôi mới có thai nên tâm lý cũng khá căng thẳng. Hiện tôi đang đọc một số cuốn sách về chăm sóc sức khỏe phụ nữ mang thai và rất nhiều sách về vấn đề thai giáo. Không hiểu tại sao, càng đọc tôi càng cảm thấy lo lắng "Nuôi một đứa con sao mà phức tạp đến vậy?". Chưa nói đến chuyện đi học mầm non hay tiểu học, chỉ riêng chuyện giáo dục sớm cũng đã khiến một người mẹ trẻ hoa mắt. Rốt cuộc giáo dục sớm là gì? Nội dung bao gồm những gì?

Cha mẹ chỉ đóng vai phụ trong quá trình trưởng thành của con

Chúng ta nên "giáo dục" như thế nào đối với một em bé sơ sinh chưa hiểu gì? Sự "giáo dục này" mang ý nghĩa nội hàm sâu xa hơn. Trong giai đoạn trẻ mới chào đời, giáo dục là sự tạo điều kiện để trẻ có thể phát triển nguồn sức mạnh tinh thần vốn có. Vai trò của cha mẹ là "người cung cấp". Cha mẹ là người tạo ra môi trường trưởng thành cho trẻ nhưng chỉ đóng vai phụ trong quá trình này.

Trên thực tế, trẻ em dùng tâm lý của mình để chỉ đường dẫn lối cho người nuôi dạy trẻ nắm bắt được quy luật xây dựng tinh thần của nhân loại. Bản thân mỗi đứa trẻ chính là một "người thầy" cần mẫn và giỏi giang. Tiếng mẹ đẻ chính là ngôn ngữ mà trẻ sẽ học trước năm 2 tuổi, và sau này khi trẻ lớn lên, dù áp dụng phương pháp giáo dục siêu việt đến đâu cũng không thể dạy cho trẻ thông thạo một ngoại ngữ hơn tiếng mẹ đẻ. Tuy nhiên, trẻ học tiếng mẹ đẻ một cách vô thức trong môi trường sống của trẻ, mọi người xung quanh nói như thế nào, trẻ sẽ học như thế. Nếu những người gần gũi với trẻ hàng ngày nói hai thứ tiếng khác nhau, có thể đứa trẻ này sẽ đồng thời tiếp nhận thông tin của hai loại ngôn ngữ, đến thời kỳ

bùng nổ ngôn ngữ, có thể trẻ sẽ đồng thời nói hai thứ tiếng. Giáo dục sớm chính là con đường giống như phương pháp học ngôn ngữ.

Trong 3 năm đầu đời, cần dùng lượng kiến thức lớn nhất để kích thích trẻ. Những điều trẻ học được một cách vô thức trong giai đoạn này giống như một hạt giống nảy mầm trong đất, rễ ăn sâu vào tiềm thức của trẻ và tạo ra những phản ứng hóa học tinh thần. Đến khi trẻ bước vào giai đoạn học tập một cách có ý thức, sự tích lũy này có thể sẽ ảnh hưởng rất lớn tới trẻ. Và trong những năm tháng đầu đời, trẻ sẽ trải qua một giai đoạn hết sức cần thiết do nguồn năng lượng tiềm ẩn sinh ra. Nguồn năng lượng này có thể giúp trẻ trưởng thành, giúp trẻ hình thành tính cách của mình trong môi trường xung quanh. Tầm quan trọng của giáo dục từ sớm cũng nằm ở đó.

Giáo dục sớm chủ yếu tập trung huấn luyện giác quan

Các nhà nghiên cứu về sinh lý đại não cho biết, con người có khoảng 16 tỷ tế bào não, con số này suốt đời không thay đổi, tuy nhiên điều đó không có nghĩa rằng, con người sinh ra đần độn hay thông minh là điều đã được số phận an bài. Mấy năm đầu sau khi chào đời, trọng lượng, thể tích của não sẽ không ngừng gia tăng với tốc độ rất nhanh cùng với sự gia tăng của các mạch máu não và lượng máu phục vụ cho sự hoạt động của não. Ngoài ra, do các kích thích từ thế giới bên ngoài ngày càng phong phú, tế bào và giữa các tế bào cũng tạo ra, phát triển và phân hóa ra rất nhiều đường dẫn truyền thần kinh để đối phó với sự tiếp nhận phức tạp hơn. Sự kích thích trong ba năm đầu đời càng nhiều, sự sinh ra và phát triển này sẽ càng tốt.

Nhà giáo dục học người Ý, Maria Montessori, chủ trương “giáo dục sớm” chủ yếu tập trung vào việc huấn luyện giác quan. Bà cho rằng, công việc học tập của nhân loại được bắt đầu từ các giác quan, bàn tay nhỏ bé của trẻ tiếp xúc với các vật thể, đôi chân nhỏ xinh đá đi đá lại... đều là quá trình cảm nhận từ cụ thể đến trừu tượng. Năm xưa, quá trình giáo dục sớm của tôi đối với con trai cũng bắt đầu từ 5 phương diện này, trong cuộc sống hàng ngày, tôi luôn cố gắng để con được tiếp xúc với các đồ vật cụ thể. Ví dụ, tôi cho

con bóp nát quả cà chua là để con cảm nhận được cảm giác mềm mềm, lạnh lạnh trong quá trình bóp, để con nhìn thấy hạt và nước trong ruột quả chảy ra, ngửi thấy mùi của quả cà chua, như thế trong đầu con sẽ tưởng tượng ra quả cà chua từ cụ thể đến trừu tượng. Đây chính là quá trình đưa kiến thức về cà chua vào đầu con, và cũng chính là quá trình giáo dục sớm.

Con trẻ học hỏi trong quá trình trải nghiệm, nếu chỉ nói cho trẻ biết khái niệm "cà chua" mà trẻ không được tiếp xúc với thực tế, trẻ sẽ không có sự nhận thức trực quan về sự vật này, cũng không hình thành được khái niệm trừu tượng. Từ cụ thể đến trừu tượng là sự nâng cao khả năng tư duy, là một quá trình diễn ra tuần tự.

Đối với trẻ sơ sinh, giáo dục sớm chính là kích thích ngũ quan của trẻ. Trẻ sơ sinh đã có thể cảm nhận độ ẩm, độ ướt, cảm giác mềm, cứng của đồ vật. Do đó, mẹ không nên quấn chặt bé mà để chân tay bé được hoạt động tự do và cảm nhận thế giới bên ngoài. Trẻ sơ sinh có vị giác rất tinh, thích vị ngọt, không thích vị mặn. Trong thời điểm thích hợp có thể tạo cho trẻ những kích thích vị giác khác nhau sẽ khiến cho ký ức vị giác của trẻ được phong phú hơn. Một điều đáng nói là, trong giai đoạn này không nên để trẻ hình thành thói quen thích ăn đồ ngọt, nếu không trẻ sẽ không thích tiếp nhận những mùi vị khác.

Trong khi thị giác của trẻ sơ sinh còn rất hạn chế thì vị giác đã rất phát triển. Chỉ sau mấy ngày được bú mẹ, trẻ đã có thể phân biệt được mùi cơ thể người mẹ và rất thích những đồ vật có mùi sữa mẹ. Chính vì thế, mẹ nên thường xuyên cho trẻ ngửi mùi của các loại thực phẩm, điều này giúp ích cho việc nâng cao khả năng phân biệt mùi vị của trẻ.

Trẻ sơ sinh còn thích những hình ảnh có đường nét rõ ràng, có màu sắc tươi tắn, thích ngắm khuôn mặt có sự biến đổi cảm xúc, ngoài ra còn có thể ghi nhớ những gì trẻ nhìn thấy, do đó, cha mẹ nên thường xuyên thay đổi các đồ vật mới mẻ để thu hút sự chú ý của trẻ. Về thính giác, khi vừa mới chào đời, không những trẻ nghe được tiếng động mà còn phân biệt được âm thanh, điều này chứng tỏ khi chào đời trẻ đã hoàn thành sự kết nối dây thần kinh thị giác và

thính giác. Trẻ thích nghe giọng nói của mẹ, thích tiếng nhạc êm tai, không thích những âm thanh ồn ào. Do đó, cha mẹ nên nói chuyện nhiều với trẻ, để trẻ được nghe nhiều giai điệu du dương. Đây chính là giáo dục sớm.

Người mẹ cần học cách tiếp nhận những suy nghĩ tiêu cực

Con gái tôi 4,5 tuổi, bình thường chỉ có một mình tôi chăm cháu, nhưng tôi cũng vẫn phải đi làm. Vì công việc nên mỗi tháng chồng tôi chỉ được về nhà một lần, con gái rất bám cha. Tôi rất lo lắng sự vắng mặt của người cha sẽ ảnh hưởng không tốt tới quá trình trưởng thành của con, cảm giác lo lắng này ngày càng rõ nét hơn, đến mức gần đây tôi thường xuyên nổi cáu vô cớ khi thấy con rất bướng bỉnh, thường xuyên cãi lại mẹ.

Cùng là phụ nữ, tôi rất thấu hiểu nỗi vất vả của người mẹ vừa bận công tác, vừa phải nuôi con, cũng hiểu được cảm giác lẻ loi, trống trải của người phụ nữ khi phải xa chồng. Tuy nhiên, đây cũng là giai đoạn thử thách nghị lực dẻo dai và ý chí của người phụ nữ.

Trước hết, bạn cần đối mặt với một thực tế: Con vẫn phải chăm, việc không thể bỏ, tính chất công việc của chồng không thể thay đổi. Vậy phải làm thế nào đây? Lo lắng, nổi cáu... không những không giải quyết được vấn đề mà chỉ khiến tình hình trở nên phức tạp hơn.

Chính vì vậy, điều đầu tiên cần làm là thay đổi một cách vô thức và có ý thức về tâm trạng của mình. Sức mạnh của vô thức là vô cùng lớn lao, khi sự vô thức chưa được ý thức đến, muốn thay đổi gần như là không thể. Chỉ khi bản thân bắt đầu ý thức được rằng, vấn đề nằm ở mình và có mong muốn cũng như lòng can đảm để đối mặt thì sự thay đổi mới có thể xảy ra.

Sau một ngày làm việc vất vả, trong đêm khuya , bạn có thể tự hỏi mình: “Con gái cần sự có mặt của người cha hay bản thân mình cần

sự có mặt của người chồng? Sự vắng mặt của người chồng ảnh hưởng nhiều đến con gái hay bản thân mình hơn?”. Dĩ nhiên, dù là con gái hay người vợ đều cần tình cảm ấm áp của người cha và người chồng, nhưng con gái mới chỉ là một đứa trẻ, người vợ là người đã trưởng thành. Điều quan trọng là bản thân bạn biết phát hiện ra những suy nghĩ tiêu cực của mình, có đủ khả năng để xóa bỏ và có sức mạnh để đón nhận sự không trọn vẹn của cuộc sống, có thể sống một cách vui vẻ trong sự không trọn vẹn đó. Tôi nghĩ, đây là một trong những tố chất cần có ở một người mẹ chín chắn. Chỉ những bậc cha mẹ chín chắn biết chấp nhận nỗi vất vả và khiếm khuyết trong cuộc sống, mới có thể xây dựng mối quan hệ tốt đẹp với con cái, và cũng chỉ trong mối quan hệ tốt đẹp giữa cha mẹ và con cái, trẻ mới có được một nhân cách khỏe mạnh.

Người mẹ có thể có suy nghĩ tiêu cực

Một gia đình có mô hình trọn vẹn và mối quan hệ tốt đẹp được tạo dựng bởi cha, mẹ và con. Mỗi tháng chồng bạn về nhà mấy ngày, con gái của bạn rất bám cha, gia đình bạn có mô hình trọn vẹn và mối quan hệ giữa cha mẹ và con về cơ bản có tốt đẹp không? Tôi không biết mối quan hệ giữa hai vợ chồng bạn thế nào, nhưng việc con gái cãi lại bạn có thể chỉ là sự “nổi loạn” tự nhiên trong quá trình trưởng thành của con, cũng có thể có các lý do khác, ví dụ liên quan đến thái độ của bạn đối với những điều mà con thích, những con người mà con quý mến. Con gái cãi mẹ cũng là điều bình thường, điều này chứng tỏ trong lòng cô bé tiềm ẩn nguồn năng lượng rất lớn, dám phản đối sự “quyền uy” của mẹ. Nó là biểu hiện cho thấy cô bé có nhân cách độc lập và tâm lý khỏe mạnh. Hơn nữa, trong cuộc sống, quan hệ giữa mẹ và con gái cũng thường xuyên như vậy, cãi lại dăm ba câu rồi lại thân thiết như thường, không nên quá lo lắng. Điều cần quan tâm hơn là sự ảnh hưởng của những cơn “bốc hỏa” của bạn đối với con.

Mệt mỏi, những rắc rối trong công việc, chu kỳ sinh lý của cơ thể... đều ảnh hưởng đến tâm trạng của chúng ta. Những bậc phụ huynh chín chắn sẽ không mang những điều phiền muộn, bực bội của thế giới người lớn về nhà và trút giận lên đầu con trẻ. Suy nghĩ của trẻ rất trong sáng, dù là một ánh mắt, một động tác nhỏ cũng

khiến chúng cảm nhận được sự thay đổi trong tâm trạng của cha mẹ. Trước năm 6 tuổi, về cơ bản trẻ không biết phân tích, phán đoán nguyên nhân dẫn đến sự thay đổi thất thường trong tính khí của cha mẹ, nhưng điều mà trẻ trực tiếp cảm nhận được là những tâm trạng đó. Trẻ sẽ sợ hãi, tự trách bản thân, cảm thấy mình không ngoan, thiếu cảm giác an toàn, đặc biệt là sự ảnh hưởng đối với đứa trẻ dưới 3 tuổi lại càng lớn.

Trong lúc tâm trạng không vui, cha mẹ nên thẳng thắn trao đổi với con về những suy nghĩ trong lòng mình chứ không nên "giận cá chém thớt" hoặc cố gắng giấu kín. Cho dù bạn che giấu thế nào thì một đứa trẻ nhạy cảm vẫn hoàn toàn có thể cảm nhận được tâm trạng trong lòng cha mẹ. Để trẻ biết được rằng, mỗi người đều có lúc buồn bã, chán chường, hãy thẳng thắn nói với người xung quanh rằng "Hôm nay tôi không được vui" hoặc "Câu chuyện vừa nãy khiến tôi rất bực mình", như thế mọi người – bao gồm con trẻ thấu hiểu bạn hơn. Thẳng thắn và bình tĩnh nói ra suy nghĩ của bạn sẽ giúp trẻ hiểu được rằng cha mẹ, những người vốn rất mạnh mẽ cũng có những lúc buồn chán, mệt mỏi. Từ đó, trong quá trình trưởng thành, trẻ sẽ biết cách tiếp nhận và xử lý những suy nghĩ tiêu cực có thể xuất hiện ở bản thân.

Cha mẹ cần cho phép mình có những giây phút bực bội, tiêu cực, chán chường rồi trút bày tâm sự bằng cách tự giải quyết: Tìm một nơi không có ai để khóc một trận thỏa thích, tìm một vật để xả stress mà không làm tổn thương đến người khác và bản thân, hoặc tìm một người biết lắng nghe, nhưng không nên để những suy nghĩ tiêu cực của mình ảnh hưởng đến cuộc sống bình yên của họ. Nếu thực sự không thể giải tỏa được đầu óc, bạn hãy tìm đến sự giúp đỡ của chuyên gia tâm lý.

Vượt qua chính mình

Người cha có thể bù đắp sự "vắng mặt" của mình do công việc bận rộn bằng sự đồng hành có chất lượng. Nhưng với vai trò là người phụ nữ, trong bối cảnh không thể thay đổi được hoàn cảnh thực tế, làm thế nào để không lo lắng vì sự vắng mặt của người chồng cũng là điều rất quan trọng.

Nghiên cứu tâm lý học cho thấy, một người mẹ bất an và một người cha vắng mặt sẽ nuôi dạy nên một đứa trẻ gặp trở ngại về tâm lý. Có thể sự lo lắng, bất an của người mẹ bắt nguồn từ sự vắng mặt của người cha. Tuy nhiên, những người mẹ không thể vì lý do này mà đầu hàng, không chịu vượt qua chính mình.

Các bà mẹ nên tự điều chỉnh lại cách yêu con của mình. Có một ví dụ giúp phụ nữ nhìn nhận lại điểm khác biệt giữa mình với những người cha trong quá trình nuôi dạy con. Một người cha đưa đứa con 2 tuổi ra một bãi cỏ chơi, đứa trẻ bị ngã, người cha không cuống quýt chạy ra đỡ đứa bé như người mẹ mà chỉ nhìn con, để đứa trẻ tự đứng dậy. Lúc này, nếu ở bên cạnh, rất có thể bà mẹ sẽ trách: “Anh trông con kiểu gì vậy? Con ngã mà cũng không chịu ra đỡ nó”. Thực ra chính sự “không đỡ” của người cha trong lúc này mới “nâng đỡ” được cho con lòng can đảm và khả năng đối mặt với những khó khăn trong cuộc sống sau này.

Tình yêu của người mẹ rất vĩ đại, nhưng đôi khi bản năng lại chiến thắng lý trí. Chính vì thế, đôi lúc tình yêu của người mẹ cần được “tự điều chỉnh”. Đặc biệt là đối với những đứa trẻ trên 3 tuổi, cần cho trẻ một không gian độc lập phù hợp, tôn trọng ý kiến và suy nghĩ của trẻ, buông tay ra một chút, con trẻ không mệt, bản thân mình cũng thoải mái. Đừng để tình yêu quá quấn quýt trở thành chướng ngại vật trên bước đường trưởng thành của trẻ.

Một người mẹ có tinh thần ổn định, bình tĩnh đối mặt với các vấn đề thường sẽ nuôi dạy được những đứa con điềm đạm. Con trẻ nhìn sắc mặt của người mẹ và trưởng thành, bạn hãy tưởng tượng xem, một khuôn mặt sáng nắng, chiều mưa, trưa gió nhẹ và một khuôn mặt với nụ cười điềm tĩnh trên môi, đâu là ánh mặt trời trong gia đình?

Trong gia đình, người mẹ luôn phải gánh vác trách nhiệm nuôi dưỡng nhiều hơn, đây là điều tự nhiên, cũng là quy luật bất thành văn trong xã hội, không thể thay đổi một sớm một chiều. Đặc biệt trong bối cảnh văn hóa truyền thống phương Đông, dù trong xã hội hiện đại như hiện nay, phụ nữ cũng vẫn gánh vác nhiều trách nhiệm hơn trong gia đình. Sự ảnh hưởng của người mẹ đối với đứa

con cũng sẽ lớn hơn và sâu sắc hơn. Chính vì thế, người mẹ càng cần phải vượt qua sự hạn chế của bản thân để gánh vác trách nhiệm này một cách bền bỉ, thoải mái và lý trí hơn. Sẽ rất khó để làm được điều này, tuy nhiên, vì con và vì bản thân, chúng ta buộc phải phát hiện ra những tồn tại của bản thân, tự lĩnh hội và thoát ra khỏi những lo lắng, bất an. Làm được như thế thì không những đem lại cho con trẻ tình yêu vô tư, mà còn giúp cuộc sống của chính mình được vui vẻ, lành mạnh!

Con trẻ là người dẫn đường chỉ lối cho cha mẹ

Tôi là một người mẹ rất bận rộn với công việc, con gái tôi năm nay đã 4 tuổi, trong quá trình nuôi dạy con, tôi thấy ngày càng phải đối mặt với nhiều băn khoăn, muốn học hỏi và được định hướng, nhưng quỹ thời gian lại quá ít ỏi, không thể đọc được nhiều sách hoặc tham gia một số khóa bồi dưỡng. Điều này khiến tôi thực sự sốt ruột. Tôi luôn mong mỏi có một cuốn sách có thể hướng dẫn một cách trực quan và có hệ thống phương pháp nuôi dạy con cho các bà mẹ, tựa như cuốn sách dạy nấu ăn, gặp vấn đề gì sẽ giải quyết vấn đề đó. Chị là một người mẹ và người phụ nữ thành đạt, đồng thời lại là chuyên gia giáo dục, tôi rất đồng tình với quan điểm nuôi dạy con trong cuốn sách Mẹ luôn đồng hành cùng con. Tôi thực sự mong chị có thể đưa ra một số ví dụ cụ thể hơn.

Làm mẹ cần tập trung vào "công việc"

Con trẻ chính là cuốn sách về sự sống đòi hỏi cha mẹ phải có một quá trình đọc hiểu công phu. Bản thân trẻ chính là người dẫn đường chỉ lối cho cha mẹ trong quá trình cha mẹ nuôi dạy con, chỉ có điều chúng ta luôn phải đứng trên góc độ của trẻ để tìm hiểu tâm lý và nhu cầu của trẻ.

Tôi không đồng tình với việc các bà mẹ trẻ tay cầm cuốn sách nuôi dạy con theo kiểu "thực đơn", bê nguyên xi kinh nghiệm và phương pháp nuôi dạy con của các bà mẹ khác để áp dụng vào con

mình. Đây không phải là “thuốc chữa bách bệnh” mà chỉ cần có triệu chứng tương tự là ai dùng cũng được. Chúng ta đang đối mặt với một sự sống độc đáo có tâm hồn phong phú, có động lực trưởng thành mạnh mẽ, có mật ngữ của riêng mình. Bởi thế, không phương pháp khái quát nào có thể áp dụng với mọi đứa trẻ, ta chỉ có thể học hỏi chứ không nên bứng trồng. Tôi đồng tình với việc trước khi làm mẹ, phụ nữ cần trải qua “khóa bồi dưỡng” đặc biệt, để trở thành một người phụ nữ chín chắn về mặt tâm lý, tính tình ổn định, kiên nhẫn, không nóng vội. Người mẹ nên tìm đọc một số tác phẩm kinh điển về giáo dục trẻ em và tâm lý học trẻ em, tìm hiểu và học hỏi phương châm giáo dục gia đình đúng đắn, nhận thức và tìm hiểu những tố chất mà một người mẹ cần phải có, chuẩn bị chu đáo cho sự chào đời của đứa con yêu.

Rất nhiều người mẹ có một công việc tốt, khả năng học tập và lựa chọn của họ rất tốt, khiến họ có nhận thức đầy đủ về vai trò của “người mẹ” trước khi sinh con, đồng thời lại chịu khó học hỏi để mình có đầy đủ những tố chất cơ bản của người mẹ. Chính vì thế, họ có thể nuôi dạy con một cách khoa học.

Trong cuốn *Mẹ luôn đồng hành cùng con* này, tôi chia sẻ với độc giả một số quan điểm khiến tôi cảm thấy tâm đắc và coi nhẹ việc đưa ra những ví dụ cụ thể.

Nếu dùng quỹ thời gian có hạn để tìm hiểu những bí mật về sự trưởng thành của con thì tôi khuyên bạn nên đọc cuốn *Secret of Childhood* (Bí ẩn trẻ thơ) và *The Absorbent Mind* (Trí tuệ thẩm thấu) của nhà giáo dục vĩ đại người Ý Maria Montessori. Tuy nhiên, người đọc cần tập trung nghiền ngẫm những tinh túy trong đó thì mới có thể biến chúng thành nguồn dinh dưỡng nuôi dạy đứa con yêu của bạn!

Chúc bạn luôn cảm nhận được niềm vui trong quá trình làm mẹ!

Sự quyền uy của cha mẹ không thể hiện ở vẻ mặt nghiêm nghị

Con trai tôi năm nay 3 tuổi, thời gian gần đây cháu rất hay bài xích cha, việc gì cũng chỉ thích theo mẹ, không cho cha tham gia. Hiện tượng này có bình thường không ạ? Cha cháu thường xuyên phải đi công tác, mặc dù mỗi lần về nhà, anh cũng tìm đủ mọi cách "lấy lòng" con, nhưng con vẫn tỏ ra khá xa cách. Xin hỏi chị người cha phải làm gì để không bị "vắng mặt" trong quá trình nuôi dạy con? Người cha nên làm gì mới có thể tạo dựng được sự quyền uy trước mặt con trẻ?

Thời gian dành cho con dù ít nhưng có chất lượng

Trong giai đoạn 0 - 3 tuổi, trẻ cần mẹ nhiều hơn. Mẹ cho trẻ bú mớm, sự dịu dàng, tận tâm của người mẹ khiến người mẹ có vai trò quan trọng hơn người cha trong giai đoạn phát triển này của đứa trẻ. Do đó, ở thời kỳ này, thông thường mối quan hệ giữa đứa trẻ và người cha thường khá xa cách, thậm chí có trẻ còn muốn độc chiếm mẹ.

Sau tuổi lên 3, trẻ bắt đầu có hứng thú với thế giới bên ngoài. Trẻ bắt đầu bám theo cha vì trẻ thích thế giới phong phú hơn mà người cha có thể mang đến. Đến khi ngoài 5 tuổi, tình yêu của người cha có thể giúp đứa trẻ dần dần tách khỏi người mẹ và giúp trẻ phát triển tự lập hơn. Thông thường, người mẹ luôn chu đáo, không dám buông con ra nhiều. Vai trò quan trọng của người cha trong quá trình trưởng thành của trẻ là không để tình yêu tự nhiên, mạnh mẽ của người mẹ nuốt chửng khả năng tự lập của đứa trẻ.

Nếu chỉ vì người cha không thể ở bên con thường xuyên mà gọi đó là sự "vắng mặt" thì hiện nay có bao nhiêu người cha không "vắng mặt" trong quá trình trưởng thành của con? Muốn giải quyết vấn đề cần tiến hành trên hai phương diện: Một là, người cha cần dành cho con quãng thời gian có chất lượng. Dành thời gian có chất lượng cho con nghĩa là thời gian bên con ngắn hay dài không quan trọng, mà quan trọng nhất là có tranh thủ được quãng

thời gian hữu hạn đó để truyền tải tình yêu của người cha cho con trẻ không.

Đối với những người cha phải sống xa nhà, đi công tác liên miên, không thể ở bên con hàng ngày, thì tốt nhất nên chuyện trò với con qua điện thoại hoặc máy tính, để con trẻ cảm nhận được sự quan tâm của người cha. Với từng lứa tuổi của con, người cha dùng các phương pháp khác nhau để chuyện trò với trẻ sẽ rất có ích cho sự phát triển của trẻ.

Có những người cha dù không phải sống xa nhà, nhưng công việc bận rộn, về đến nhà chơi với con mà vẫn không thể hiện tốt vai trò làm cha của mình, vừa chơi đùa với con, vừa trả lời điện thoại liên tục, trong khi khó khăn lắm con trẻ mới có được thời gian ở bên cha. Lúc này, trẻ sẽ rất sợ công việc sẽ cuốn cha đi, trẻ sẽ cảm thấy rất không yên tâm. Còn có một số người cha, mặc dù cũng ngồi chơi với con, nhưng lại không biết cách chơi, không biết "ngồi xuống" nói chuyện hoặc đùa nghịch với trẻ mà vẫn nói với trẻ bằng ngôn ngữ hoặc vẻ mặt của giám đốc, giáo viên, công chức... Tôi cho rằng, một người đàn ông dù đóng vai trò gì trong xã hội, về đến nhà, đứng trước mặt đứa con yêu, anh ta vẫn là một người cha bình thường có thể đem lại cho con cảm giác ấm áp và an toàn.

Người cha nên dùng sự bình đẳng để tôn trọng con trẻ

Vậy uy quyền của người cha ở đâu? Thông thường, sau 5 tuổi, trẻ sẽ thích chơi với cha hơn, vì mẹ có rất nhiều quy tắc: Ăn cơm, rửa chân, đi ngủ... Mẹ luôn muốn trẻ phải làm thế nọ, thế kia, còn cha thường không cắt ngang hứng thú của trẻ. Trong giai đoạn này, mối quan hệ giữa người cha và đứa con là cùng chơi. Vì vậy, người cha không cần giáo huấn trẻ, đến khi hai cha con đã trở thành hai người bạn thân thiết, sự giáo dục của người cha mới đạt được hiệu quả và không bị trẻ chống đối.

Theo quan niệm truyền thống, sự quyền uy của cha mẹ được thể hiện ở việc con trẻ phải luôn luôn nghe lời cha mẹ, cha mẹ luôn luôn đúng. Tôi vẫn nói rằng, các bậc phụ huynh không phải là cha đẻ

và mẹ đẻ của chân lý, vậy tại sao chúng ta lại bắt trẻ luôn phải nghe lời chúng ta?

Con đường lý tưởng nhất để tạo dựng sự quyền uy cho mình là biết cách tôn trọng người khác. Con trẻ là một cá thể hoàn chỉnh, những người làm cha làm mẹ như chúng ta buộc phải thừa nhận luồng sức mạnh nội tại trong trẻ, tự giác coi mình đóng vai phụ trong quá trình trưởng thành của trẻ, làm như vậy không những sẽ không giảm đi sự quyền uy của cha mẹ, mà còn được trẻ tin tưởng và tôn trọng hơn. Khi chúng ta đã thuyết phục được mình rút khỏi vị trí chủ chốt trong "giáo dục", cam tâm đóng vai phụ trong quá trình trưởng thành của trẻ thì tình yêu của chúng ta đối với con trẻ mới có giá trị hơn.

"Giúp đỡ một cách phù hợp", "cho con một cách phù hợp", sự quyền uy của cha mẹ không thể hiện vẻ mặt nghiêm túc, không phụ thuộc vào chức quyền cao hay thấp, không phụ thuộc vào sự giàu nghèo mà thể hiện ở việc có thể dùng sự bình đẳng để tôn trọng nhu cầu trưởng thành của trẻ, giúp đỡ trẻ một cách phù hợp chứ không làm thay toàn bộ.

Tôn trọng ông bà nhưng cần giữ vững nguyên tắc

Con gái tôi 1,5 tuổi, rất bướng bỉnh, việc gì không được theo ý là ăn vạ, thậm chí vừa khóc vừa giậm chân. Con đòi rắc ruốc xuống nền nhà, không cho rắc là khóc. Rất nhiều lần con đòi món đồ gì đó, chỉ đưa chậm một chút thôi là lại cuống lên. Nếu đó là hành động khóc lóc đòi hỏi vô lý thì tôi sẽ không dỗ dành, cháu khóc một hồi là chán rồi nín. Nhưng chúng tôi không có nhà riêng mà phải ở chung với cha mẹ, các cụ thấy cháu khóc là sốt ruột, chúng tôi lại không thể nói gì với cụ trước mặt con trẻ, nói riêng thì cụ cũng không nghe. Thực sự tôi không biết phải làm thế nào? Tôi muốn hỏi con trẻ như vậy có đáng lo không ạ?

Tôn trọng người già nhưng cần giữ vững nguyên tắc

Qua những gì bạn kể, tôi thấy bạn là một người mẹ biết cách giải quyết khi phải đối mặt với sự đòi hỏi vô lý của con, hiện tại vấn đề là làm thế nào để có quan điểm thống nhất với ông bà.

Khi phương pháp giáo dục của bạn không thống nhất với ông bà, bạn không gây xung đột với các cụ trước mặt con trẻ là đúng. Không những cần tránh sự mâu thuẫn với ông bà, mà cũng không nên để trẻ học cách đối nhân xử thế không khéo léo của người mẹ. Điều quan trọng hơn là, nếu để trẻ phát hiện ra rằng, vì trẻ mà giữa bạn và ông bà xảy ra trục trặc, trẻ sẽ mâu thuẫn về mặt tâm lý, trong lòng có nhiều khúc mắc. Bởi một đứa trẻ ở độ tuổi này vẫn chưa hiểu đúng sai, phải trái. Nếu vì trẻ mà cha mẹ và ông bà mâu thuẫn với nhau thì việc uốn nắn những hành vi chưa ổn của trẻ sẽ càng khó khăn hơn.

Vấn đề nào cũng có tính hai mặt của nó. Sống chung với ông bà sẽ giúp trẻ cảm nhận được tình thân ấm áp và biết cách cư xử với mọi người, nhưng các quan điểm giáo dục khác nhau cũng sẽ dẫn đến sự mâu thuẫn giữa người lớn. Lúc này, cách giải quyết và thái độ của cha mẹ có vai trò rất quan trọng. Nếu vợ chồng bạn chỉ có thể sống với ông bà thì tôi khuyên bạn nên kiên nhẫn chuyện trò với các cụ, bạn cũng có thể mời ông bà tham gia một số buổi học về giáo dục trẻ em, không đòi hỏi các cụ phải thay đổi quan điểm, mà chỉ mong cụ hiểu được phương pháp nuôi dạy của bạn. Còn khi không có mặt bạn, ông bà vẫn chiều cháu thì bạn cũng không nên lo lắng quá, chỉ cần bạn giữ vững nguyên tắc của mình thì vẫn sẽ giải quyết được ổn thỏa vấn đề.

Cho phép con trẻ bày tỏ tình cảm

Đằng sau sự nổi cáu, cãi lại, ngang ngạnh của trẻ là một tâm hồn đầy sức sống bị kìm chế. Trẻ gặp càng ít trở ngại trong quá trình hoạt động thì số lần khóc của trẻ càng ít. Nếu người nuôi dạy trẻ tỏ ra bực bội, dọa nạt hoặc nuông chiều trẻ khi trẻ khóc, trẻ sẽ trở nên nhút nhát hoặc ngang ngạnh hơn. Thông thường những đứa trẻ thích khóc và thích cười đều là trẻ giàu cung bậc cảm xúc, người giàu cung bậc cảm xúc thì nguồn năng lượng của sinh mệnh cũng sẽ dồi dào. Con gái bạn 1,5 tuổi đã biết vừa khóc vừa giậm chân, điều này

chứng tỏ trong cơ thể cô bé có một nguồn năng lượng dồi dào, tuyệt đối không nên kìm chế hay mắng mỏ. Khi cô bé nổi cáu, chỉ cần ở một phạm vi an toàn thì cứ để con thỏa sức trút bày cảm xúc. Bạn có thể mỉm cười và nói với con rằng: “Con cứ đứng đây khóc nhé, khóc đủ rồi mẹ sẽ quay lại”, rồi đi làm việc của mình. Hãy để con khóc thoải mái. Trong lúc con khóc, bạn đừng tức giận, cũng đừng trợn mắt, càng không nên nói với mọi người rằng “Bác xem, em thực sự bó tay với con bé này, tất cả chỉ tại ông chiều quá đâm sinh hư”.

Bạn cần kiên nhẫn trước hành động khóc lóc của con, không nên vừa thấy con khóc đã dỗ và đáp ứng những đòi hỏi của con. Nếu bản thân đứa trẻ không bị bắt ép, không ốm đau bệnh tật nhưng động chút xíu lại khóc thì hành động khóc đó thường là do thói quen hoặc tính tình ngang bướng. Phương pháp để uốn nắn và ngăn ngừa thói quen này là cố gắng không nổi cáu, mặc cho trẻ khóc thế nào cũng làm ngơ. Trong tình huống trẻ không biết, hãy dùng một đồ vật nào đó để thu hút sự chú ý của trẻ, đánh lạc hướng trẻ. Điều cần chú ý là, thái độ làm ngơ của người lớn phải kiên định hơn sự ngang ngạnh của trẻ, như thế chiến thuật dùng việc khóc để “đe dọa” của trẻ không đạt được mục đích, dần dần trẻ sẽ không còn giở “chiêu bài” này nữa.

Sau khi trẻ đã bình tĩnh trở lại, nếu muốn uốn nắn hành vi của trẻ, cũng không nên giảng giải nhiều đạo lý đúng sai, bởi trẻ chưa đầy 3 tuổi, chưa hình thành được sự nhận thức lý trí đối với sự vật bên ngoài, mà chủ yếu dựa vào cảm giác bên trong và hành động một cách vô thức. Không nên nói “Vừa nãy bé khóc lóc ăn vạ là không hay đâu nhé”, bởi như thế sẽ nhấn mạnh ký ức không vui trong trẻ. Lúc này, cha mẹ chỉ cần chỉ ra đâu mới là hành vi tốt, yêu cầu trẻ cố gắng làm em bé ngoan như thế, hiệu quả sẽ tốt hơn nhiều. Con trẻ tựa như một tờ giấy trắng, cha mẹ cố gắng vẽ lên tờ giấy này những hình ảnh đẹp, tư duy của trẻ sẽ phát triển đúng hướng, tích cực. Hãy gợi ý cho con trẻ dùng ngôn ngữ để bày tỏ suy nghĩ của mình. Bạn có thể nói: “Nói cho mẹ biết tại sao vừa nãy con lại rắc ruốc xuống sàn nhà?".

Đối với những đứa trẻ giàu cảm xúc, cha mẹ nên thường xuyên đưa trẻ ra ngoài tham gia một số hoạt động ngoài trời. Sau 3 tuổi, có

thể để trẻ tham gia một sô´ hoạt động tập thể như múa hát, giúp trẻ có chỗ xả nguô`n năng lượng dô`i dào đó. Hãy thử xem, bạn sẽ thâ´y tính khí của trẻ sẽ trở nên thuâ`n hơn.

Chương 7
Những rắc rối trong quá trình trưởng thành

"Giai đoạn nhạy cảm với tính trật tự" đã đến

Con gái tôi 2 tuổi, bình thường con rất ngoan, được mọi người rất quý mến. Có điều tính tình con thay đổi thất thường, lúc vui lúc buồn. Phút trước còn cười nói khúc khích, phút sau đã quay sang giận dỗi, khóc lóc, khiến cả nhà không biết đường nào mà lần. Sau khi tìm hiểu thì mới biết vì một số lý do mà mọi người cho là rất "giời ơi" như đồ chơi bị đổ, ga trải giường không phẳng phiu. Có lúc tôi cởi bộ quần áo bẩn con đang mặc trên người và thay sang bộ sạch thì con cũng khóc, đến khi tôi mặc lại cho bộ cũ mới thôi... Trước đây con rất ngoan, tại sao bây giờ lại thành ra như vậy? Tôi không biết phải làm thế nào. Do con quá nhạy cảm hay trẻ trong độ tuổi này đều như vậy?

Bí mật của "giai đoạn nhạy cảm với tính trật tự"

Những hiện tượng bất thường này ở trẻ có thể là do "giai đoạn nhạy cảm với tính trật tự" đã đến. Cảm giác đối với tính trật tự của trẻ không giống với người lớn, ở một giai đoạn nào đó, nó là một nhu cầu tâm lý hết sức quan trọng đối với trẻ.

Nhà thực vật học, nhà di truyền học người Hà Lan, Hugo de Friz (1848 - 1935), đã phát hiện ra tính nhạy cảm của một số động vật trong cuộc sống, còn nữ tiến sĩ y học đầu tiên trong lịch sử Ý - nhà giáo dục học vĩ đại nhất của thế kỷ XX, Maria Montessori, trong quá trình quan sát trẻ em cũng phát hiện ra sự tồn tại của giai đoạn

nhạy cảm với tính trật tự ở trẻ và vận dụng nó trong giáo dục trẻ em. Ở một giai đoạn trưởng thành, trẻ chỉ chuyên tâm vào một sự vật trong môi trường và không chịu chấp nhận sự vật khác, đây được gọi là giai đoạn nhạy cảm. Trong giai đoạn nhạy cảm, trẻ sẽ "có hứng thú đặc biệt với một hành vi và lặp lại không chán, cho đến khi đột nhiên xảy ra một cơ chế nào đó do sự lặp lại này thì thôi". Trong giai đoạn này, trẻ rất cần môi trường được quy định chính xác, chỉ trong môi trường như thế, trẻ mới phân loại được tri giác của mình, sau đó mới có thể hình thành nên khái niệm chân thực để tìm hiểu môi trường và biết cách ứng phó với môi trường. Nếu lúc này sự yêu thích tính trật tự của trẻ bị cản trở hoặc tính trật tự bị thay đổi, trẻ sẽ cảm thấy không thích nghi và nổi cáu chính là phản ứng thể hiện sự không thích nghi.

Trong cuốn *The Absorbent Mind* (Trí tuệ thẩm thấm), Maria Montessori đã từng đưa ra một ví dụ liên quan đến tính trật tự ở trẻ em. Một đứa trẻ 1,5 tuổi đòi học múa với đứa trẻ 3 tuổi, đến khi cô giáo chuẩn bị dạy thì tự nhiên cô bé lại nổi cáu, không chịu học nữa. Hơn nữa, cô bé lại nhắc đi nhắc lại hai từ "phòng khách" và "móc treo". Maria Montessori phát hiện ra rằng, nguyên nhân khiến cô bé cáu giận là vì cô giáo dạy múa để chiếc mũ xuống dưới ghế sofa, trong khi cô bé cho rằng mũ phải được treo lên móc. Lúc ấy, cô bé đã quên nhu cầu học múa mà chỉ yêu cầu thay đổi trạng thái không phù hợp, không có trật tự của chiếc mũ mà thôi. Đến khi cô giáo dạy múa treo chiếc mũ lên móc treo, cô bé lại bình tĩnh trở lại và bắt đầu học. Qua ví dụ này, có thể thấy, yêu cầu cơ bản đối với sự trật tự của trẻ trong thời kỳ nhạy cảm với tính trật tự mạnh mẽ hơn yêu cầu ở các mặt khác.

Trẻ là người rất coi trọng tính trật tự

Một cô bé bình thường rất ngoan nhưng chỉ vì đồ chơi bị đổ hoặc ga trải giường không phẳng phiu mà giận dỗi, khóc lóc, có thể là do vấn đề thời kỳ nhạy cảm đó gây ra. Mỗi đứa trẻ có một biểu hiện khác nhau trong thời kỳ đặc biệt này, tuy nhiên chúng ta có thể khẳng định rằng, trẻ em nhận thức môi trường xung quanh thông qua trật tự của đồ vật và lấy đó để lý giải mối quan hệ của trẻ với môi trường. Trong cuốn *Secret of Childhood* (Bí ẩn trẻ thơ), Montessori

viết: “Một đặc điểm ở trẻ em là rất coi trọng tính trật tự. Một đứa trẻ 1,5 tuổi hoặc 2 tuổi có thể chỉ rõ một số đồ vật, thậm chí chúng đã có được khả năng này từ rất sớm, nhưng không được mọi người chú ý. Trẻ muốn môi trường xung quanh mình có tính trật tự”. Trẻ không thể sống trong môi trường bị đảo lộn. Sự đảo lộn này đã làm ảnh hưởng đến trẻ, khiến trẻ trở nên cáu kỉnh. Trẻ sẽ dùng những tiếng hét tuyệt vọng để thể hiện sự đau khổ của mình, thậm chí sẽ dùng cách lăn ra ốm để bày tỏ sự lo lắng, bất an của mình.

Đây này là một thời kỳ quan trọng và bí ẩn trong quá trình trưởng thành của trẻ. Người lớn chúng ta đều cho rằng bản thân trẻ mới là người thiếu trật tự, không ngăn nắp, làm sao chúng thích sự ngăn nắp được? Trên thực tế, môi trường mà trẻ sống không phải là môi trường của riêng trẻ, mà là môi trường do người lớn kiểm soát. Chính vì thế, nếu trật tự môi trường bên ngoài này xảy ra xung đột với nhu cầu trật tự nội tại của trẻ, những đứa trẻ chưa biết nói sẽ xuất hiện hành động khóc lóc, ăn vạ vô cớ. Nguồn sức mạnh bí ẩn trong trẻ đã gặp trở ngại trong thế giới người lớn, tính nhạy cảm của trẻ được thể hiện qua hình thức nổi cáu.

Montessori còn lấy ví dụ về một cô bảo mẫu người Anh. Do công việc nên cô bảo mẫu này phải đi xa một thời gian, không thể chăm lo công việc cho gia đình mà cô giúp việc được, cô đã tìm một người giúp việc hoạt bát thay thế. Tuy nhiên, khi tắm cho trẻ, người giúp việc mới này không thể làm cho đứa trẻ nín khóc, đứa trẻ rất ghét và xa cách người này. Khi cô bảo mẫu kia quay trở về, đứa trẻ lại ngoan ngoãn trở lại. Cô bảo mẫu này phát hiện ra rằng, hóa ra người giúp việc mới đã có cách tắm cho trẻ khác với mình, đó là: Để tay trái gần đầu trẻ, tay phải gần chân trẻ, trong khi cô lại làm ngược lại. Qua đó có thể thấy, con trẻ trong giai đoạn nhạy cảm với tính trật tự, có khả năng quan sát và cảm nhận sắc sảo biết bao! Nến không có sự quan sát và thấu hiểu tinh tế đối với trẻ, hay nói cách khác nếu không hiểu trẻ trong giai đoạn nhạy cảm với tính trật tự này sẽ rất khó nắm bắt hoạt động tâm lý của trẻ, rất khó có phương pháp hiệu quả để giải quyết vấn đề hay khóc, hay giận dỗi của trẻ.

Bạn hãy thử xem có thể bước vào tâm hồn của cô con gái bé bỏng mới 2 tuổi này không? Tôi nghĩ, nếu làm được, bạn sẽ không còn

cảm thấy khó hiểu về sự thay đổi tính khí thất thường của con trẻ nữa.

Độ nhạy cảm ở mỗi đứa trẻ là khác nhau, môi trường sống mà mỗi bậc cha mẹ tạo dựng cho con trẻ và phương thức gửi gắm tình yêu của họ dành cho trẻ cũng không giống nhau, rất khó có một quy chuẩn chung để giải quyết những vấn đề này. Tuy nhiên, nếu đã hiểu được nguyên nhân khiến trẻ nổi cáu, giận dỗi, thì chúng ta sẽ có thể giải quyết vấn đề này một cách nhẹ nhàng, bình tĩnh.

Đối với trẻ nhỏ không nên giảng giải đạo lý, bước đầu tiên cần làm là giải quyết tinh thần cho trẻ. Ví dụ, con trẻ nằng nặc đòi mặc bộ quần áo bẩn đó, bạn nên bày tỏ sự thông cảm, thấu hiểu với yêu cầu của trẻ, có thể nói "Mẹ biết con rất thích bộ quần áo bẩn này, mẹ nghĩ rằng đã đến lúc phải giặt nó, nhưng nếu con thực sự thích thì mẹ sẽ vẫn để con mặc". Không nên dùng suy nghĩ của mình để yêu cầu trẻ phải thế này, không được thế kia, mà cần đưa ra định hướng quan trọng trong những thời điểm quan trọng, đây luôn là phương châm giáo dục của tôi. Những đứa trẻ lớn lên trong sự tôn trọng sẽ học được cách tôn trọng, những đứa trẻ lớn lên trong những lời chỉ trích sẽ học được cách phê bình. Đây cũng là trách nhiệm của cha mẹ - người đóng vai trò là "người làm gương".

Lưu ý: *Thời kỳ nhạy cảm ở trẻ em gồm các giai đoạn sau: Từ 1 đến 4 tuổi là giai đoạn nhạy cảm với tính trật tự; từ lúc chào đời đến năm 6 tuổi là giai đoạn nhạy cảm với động tác; từ lúc 2 tháng tuổi đến khi 8 tuổi là giai đoạn nhạy cảm với ngôn ngữ. Montessori cho rằng, giai đoạn nhạy cảm xuất hiện trong môi trường nhất định, khi môi trường trùng khớp với nhu cầu bên trong của trẻ, trẻ sẽ từng bước hình thành nên cá tính của mình với một nhịp điệu ổn định. Nhịp điệu ổn định này phải dựa vào bản năng nội tại của trẻ. Nếu một số yếu tố nào đó gây trở ngại cho sự phát huy tác dụng của bản năng nội tại này, trong giai đoạn nhạy cảm, trẻ sẽ có những phản ứng gay gắt như ngang bướng và ăn vạ để bày tỏ suy nghĩ của mình. Trên thực tế, ăn vạ chứng tỏ nhu cầu nội tại của trẻ không được thỏa mãn, thể hiện tâm lý căng thẳng của trẻ.*

Nhu cầu không được thỏa mãn chỉ sự thỏa mãn của môi trường đối với sự trưởng thành về mặt tâm lý của trẻ, khác với sự nổi cáu của trẻ do không được thỏa mãn về mặt vật chất sau này. Hai yếu tố này có sự khác biệt về mặt bản chất.

Tâm lý không muốn xa con của mẹ

Con gái tôi mới 10 tháng tuổi, rất bám mẹ. Cứ đến 8 giờ sáng, tôi chuẩn bị đi làm, con lại bắt đầu khóc, tôi dỗ dành một lát thì nín, đến khi tôi chuyển con cho bác giúp việc thì con lại khóc. Lúc đi, tôi đã cố gắng không để con nhìn thấy, nhưng bác giúp việc nói không nhìn thấy mẹ, con lại khóc. Hiện tại, cứ đến giờ đi làm tôi lại cảm thấy căng thẳng, ngồi ở cơ quan mà lòng nóng như lửa đốt. Tôi phải làm sao đây?

Tự tìm biện pháp giải quyết vấn đề trong hoàn cảnh của mình

Những điều bạn nói khiến tôi cũng cảm thấy căng thẳng, tôi có thể cảm nhận được nỗi lo lắng, sốt ruột của một bà mẹ trẻ. Tôi không biết tính chất công việc của bạn như thế nào, nhưng tôi biết sức ép trong công việc thời hiện đại là một thách thức lớn đối với các bà mẹ trẻ. Các vấn đề về con cái và công việc dễ khiến người phụ nữ cảm thấy sốt ruột, lo lắng, họ cần điều chỉnh tâm trạng cho phù hợp với hoàn cảnh.

Trước hết, người mẹ cần điều chỉnh tâm lý mâu thuẫn, lo lắng giữa việc đi làm trở lại sau kỳ nghỉ thai sản và nuôi con bằng cách chuẩn bị tốt về mặt tinh thần rằng mình phải gánh vác hai trọng trách trên vai, hai là tìm kiếm phương án có thể hỗ trợ cho mình. Như thế mới có thể đem lại cho trẻ tình yêu và cảm giác an toàn. Khi con chưa đầy 1 tuổi, mẹ dành cho con tình yêu nhiều đến bao nhiêu cũng không thừa, không sợ chiều quá trẻ sinh hư. Bình thường chỉ cần có thời gian, mẹ nên cố gắng ở bên trẻ, dành cho trẻ nhiều nụ hôn và sự bế bồng, ôm ấp. Chỉ cần khả năng tự lập của trẻ vẫn đang trong quá trình phát triển, trẻ sẽ không bao giờ thỏa mãn với tình yêu của người mẹ. Cha mẹ càng trao nhiều tình yêu cho

trẻ khi trẻ còn nhỏ, trẻ càng dễ tách khỏi cha mẹ và độc lập từ sớm. Những đứa trẻ thuở ấu thơ không được hưởng nhiều tình yêu, lớn lên không những sẽ không biết cách thương yêu người khác, mà con trở thành người chỉ biết “đòi hỏi tình yêu”.

Mẹ cần gửi gắm trẻ cho một người biết cách chăm sóc và yêu quý trẻ, như thế, khi mẹ đi làm, trẻ sẽ không cảm thấy mất an toàn. Cho dù là người giúp việc hay ông bà trông trẻ, mẹ đều phải nói cho họ biết thói quen, giờ giấc ăn ngủ, chơi đùa và sở thích của trẻ khi được mẹ chăm sóc. Vì trẻ đang ở trong giai đoạn nhạy cảm với tính trật tự, nên nếu bị thay đổi, trẻ sẽ cảm thấy khó chịu, sợ hãi. Khi trẻ và bác giúp việc chơi với nhau, mẹ cũng nên tránh đi một lát, dần dần để trẻ quen với việc ở một mình bên bác giúp việc.

Bạn có thể rèn cho trẻ thói quen khi mẹ vắng nhà ngồi chơi với bác giúp việc hoặc người khác, như thế trẻ sẽ không dồn hết mọi sự chú ý vào mẹ. Sự vắng mặt tạm thời của mẹ lúc này đều tốt cho mẹ và con, tuy nhiên, bạn không nên lẳng lặng bỏ đi. Rất nhiều bà mẹ sợ con khóc nên đã trốn đi, như thế sẽ khiến con trẻ cảm thấy rất bất an. Bạn hãy nói cho trẻ biết mẹ phải đi đâu, bao giờ mẹ về, kể cả khi trẻ không có khái niệm về thời gian, nhưng trẻ vẫn cảm nhận được. Sau khi mẹ ra khỏi nhà, cũng có thể để bác giúp việc tiếp tục nói những lời an ủi này, để trẻ cảm thấy yên tâm.

Khi rời xa trẻ, mẹ cần chia tay một cách nhanh chóng, không nên do dự, không nên thể hiện sự lo lắng, bất an, áy náy trước mặt trẻ, nếu không trẻ sẽ cảm thấy việc mẹ đi vắng là chuyện có thể thương lượng, hoặc trẻ sẽ nghĩ rằng chỉ cần mình òa khóc là mẹ sẽ ở lại. Còn có một số bà mẹ khi tạm biệt trẻ trong lúc trẻ đang nô đùa vui vẻ, không quan tâm đến sự vắng mặt của mẹ, người mẹ còn cố tình thể hiện sự lưu luyến bằng cách ôm ấp, nâng niu một hồi, khiến trẻ cũng “cảm động” lây. Đơn giản chỉ cần nói “tạm biệt” với trẻ, có thể thơm trẻ một cái, nhưng không nên nấn ná mà cần rời khỏi nhà một cách nhanh chóng, vui vẻ, thản nhiên, như thế con trẻ cũng sẽ cảm thấy thoải mái.

“Trò chơi bám mẹ” của trẻ

Con gái tôi hơn 2 tuổi nhưng việc gì cũng muô´n mẹ giải quyê´t hộ, mỗi lâ`n gặp vâ´n đê` gì không xử lý được là lại gọi “mẹ ơi”, ngay cả khi có vâ´n đê` con hoàn toàn có thể tự làm được. Đây là thời điểm câ`n bô`i dưỡng khả năng tự giải quyê´t vâ´n đê` của trẻ đúng không chị? Theo chị, nên bô`i dưỡng như thê´ nào thì phù hợp?

“Trò chơi bám mẹ” của trẻ

Hai tuổi là một thời kỳ quan trọng trong giai đoạn phát triển đâ`u tiên ở trẻ, trẻ đã có khả năng diễn đạt bă`ng ngôn ngữ và biê´t đi. Ở thời điểm này, bé nhà bạn “việc gì cũng đòi nhờ mẹ giải quyê´t giúp, gặp chuyện gì không xử lý được, đâ`u tiên là gọi ‘mẹ ơi’, ngay cả khi đó là những vâ´n đê` con hoàn toàn có thể tự giải quyê´t. Điê`u này không đô`ng nghĩa với việc khả năng tự lập của con kém, có thể đôi khi đó còn là “trò chơi” của con! Con vẫn chưa hê´t giai đoạn bám mẹ, trẻ từ 2 đê´n 5 tuổi đê`u muô´n mẹ thuộc vê` riêng mình một cách vô thức. Trẻ không còn dùng tiê´ng khóc để bày tỏ nguyện vọng của mình mà phát hiện ra ră`ng, chỉ câ`n dùng ngôn ngữ là có thể gọi người khiê´n trẻ cảm thâ´y an toàn nhâ´t và tin tưởng nhâ´t đê´n, khả năng này khiê´n trẻ vô cùng bâ´t ngờ và sử dụng một cách râ´t thích thú. Nê´u phát hiện ra ră`ng trong quá trình này, trẻ không tỏ ra sợ hãi hay bâ´t an mà râ´t tùy ý, thoải mái, thì theo tôi bạn không câ`n thiê´t phải cả nghĩ như vậy, hãy coi đó như một phương thức hành vi của trẻ. Bạn hãy đô´i xử với con một cách bình thường, câ`n làm gì vẫn cứ làm, như thê´, thông thường trẻ sẽ không xuâ´t hiện điê`u gì bâ´t thường vê` tính cách.

Hãy để con nghe thâ´y lời đáp

Dĩ nhiên, dù đó là “trò chơi bám mẹ” của trẻ, dù bạn muô´n rèn luyện khả năng tự lập cho con thì tôi vẫn cho ră`ng, khi con gọi mẹ, người mẹ nhâ´t thiê´t phải để con nghe thâ´y lời đáp, để trẻ cảm nhận được sự quan tâm của người mẹ đô´i với hành động của mình. Quá trình này chính là đô`ng hành cùng con. Có lẽ ý nghĩa của sự đô`ng hành này còn quan trọng hơn cả việc để con trở thành người tự lập. Không nên cho ră`ng việc của con trẻ là vô nghĩa, đô´i với trẻ em,

tất cả mọi việc đều có ý nghĩa. Chỉ khi "có mặt ở mọi nơi mọi lúc", bạn mới có thể quan sát trong lời gọi của trẻ, việc nào trẻ tự làm được, việc nào trẻ cần sự giúp đỡ của bạn. Không thể vì "bồi dưỡng" khả năng tự giải quyết vấn đề của trẻ mà nói "Con tự giải quyết đi" khiến trẻ òa khóc và nói mình không làm được, rồi bỏ cuộc. Đôi khi có thể trẻ chỉ cần mẹ tham gia vào quá trình này mà không cần mẹ động tay giúp đỡ. Con trẻ ngây thơ không ý thức được vấn đề này do ai giải quyết, trong tiềm thức của trẻ, cá nhân trẻ và mẹ là một.

Trong quá trình từng bước tách khỏi cha mẹ và trở thành một cá thể độc lập của trẻ, dĩ nhiên còn có các nhân tố như cha mẹ không làm thay trẻ nhiều việc khi trẻ còn nhỏ, không quá nuông chiều, chủ động bồi dưỡng ý thức tự lập cho trẻ. Tuy nhiên, tôi cho rằng, thực ra nguồn sức mạnh lớn nhất khiến trẻ trở thành một con người độc lập chính là đem lại cho trẻ cảm giác an toàn và tình yêu. Tất cả mọi đứa trẻ trong quá trình trưởng thành đều phải trải qua các giai đoạn như nhau, đều có nhu cầu tâm lý tương tự, chỉ có điều hình thức biểu hiện khác nhau mà thôi. Cô bé 2 tuổi thường xuyên nhờ mẹ giúp đỡ vì mẹ là người con tin tưởng nhất, là người đem lại cảm giác an toàn cho cô bé nhất, nếu trong lúc con cần mà mẹ kịp thời đáp lại, kịp thời hỗ trợ thì con sẽ luôn cảm thấy an toàn.

Chính vì thế, không nên nói "Trẻ con thì biết cái gì", không nên cho rằng "Việc của trẻ con có gì là quan trọng", càng không nên nói "Đi ra chỗ khác chơi, không thấy mẹ đang bận sao". Trong trẻ có một "phôi thai tinh thần" mà chúng ta không thể nhìn thấy bằng mắt, cần tình yêu và sự quan tâm của chúng ta. Nếu thời gian của bạn cho phép, hãy cố gắng "chơi" với con trò chơi đầy ắp hạnh phúc này!

Nói dối ở mỗi độ tuổi tiềm ẩn những vấn đề khác nhau

Con gái tôi 3,5 tuổi, thường xuyên nói dối. Ví dụ, rõ ràng là con ăn kẹo, tay còn đang dính bê bết, nhưng khi tôi nhẹ nhàng hỏi: "Có phải con lại ăn kẹo không?", con lại mím môi chối: "Mẹ ơi, không

phải con ăn đâu, bạn Tiểu Phi ăn đấy (Tiểu Phi là bé nhà hàng xóm)". Phát hiện ra lọ hoa của nhà bị vỡ, tôi liền hỏi bác giúp việc tại sao lại vỡ, bác giúp việc nói con làm vỡ trong lúc nô đùa, nhưng con lại vừa khóc vừa đánh bác giúp việc và nói: "Không phải con, bác làm vỡ chứ". Tôi thực sự không biết phải làm gì trước tình trạng này của con.

Dạy cho con phân biệt tính chân thực và sự tưởng tượng

Mỗi lần nghe bạn bè kể chuyện con nói dối, tôi lại nhớ đến cảnh trong một bộ phim nước ngoài: Một buổi sáng, trong ngày Lễ Phục sinh, mẹ phát hiện ra đầu của chú rối làm bằng socola cho ngày lễ này đã không cánh mà bay, chỉ thấy miệng cậu con trai 3 tuổi dính đầy socola, hai tay cậu giấu ra sau lưng, vừa nuốt vừa nhìn mẹ và nói: Không phải con ăn socola đâu nhé.

Dường như, vừa mới biết nói là trẻ đã bắt đầu nói dối. Rõ ràng con làm vỡ bát, nhưng con lại cãi: "Mẹ ơi, con không làm vỡ bát đâu". Người lớn thấy rõ là con đang nói dối, nhưng thực tế là con đang nói nên "nguyện vọng" trong lòng mình, con nghĩ: "Mình thật mong mình không làm vỡ bát!". Nhà tâm lý học người Thụy Sĩ, Jean Piaget, phát hiện ra rằng, trẻ dưới 4 tuổi đều coi việc cha mẹ có vui hay không là tiêu chuẩn để đánh giá sự đúng sai của mình. Trẻ cho rằng mẹ vui là đúng, không vui tức là sai. Trước hết, cha mẹ cần dựa vào độ tuổi của trẻ và đưa ra sự đánh giá khách quan về việc làm của trẻ. Khi làm vỡ bình hoa hay ăn kẹo, trẻ nghĩ mẹ sẽ không vui, trẻ không biết từ "hối hận" có nghĩa là gì, trẻ tưởng tượng ra rằng mình không ăn sau đó nói con không ăn. Việc trẻ nói dối không liên quan đến vấn đề phẩm chất của trẻ mà là do trẻ không phân biệt được mối quan hệ giữa tính chân thực và sự tưởng tượng.

Đối với những đứa trẻ dưới 4 tuổi, khi phát hiện ra trẻ nói dối, không nên áp dụng biện pháp giáo dục đạo đức hay trừng phạt mà cần giúp trẻ nhận thức ra được rằng thế nào là "giả bộ". Có thể thông qua trò chơi để nói cho trẻ biết đâu là thật, đâu là giả. Ví dụ, mẹ giả vờ làm yêu quái, bé sợ khiếp đảm, sau đó nói với trẻ rằng đó là giả; hoặc sử dụng các hình ảnh hoạt hình trên tivi, hoặc trong lúc kể chuyện cho trẻ nghe, giúp trẻ phân biệt tính chân thực và sự tưởng

tượng. Cha mẹ còn phải làm gương, con trẻ thích bă´t chước những người mà chúng quý mê´n. Nê´u đi chơi công viên mà cha mẹ không mua vé vào cổng hoặc khai man chiê`u cao, sẽ làm gương xâ´u cho trẻ. Trẻ còn nhỏ, không phân biệt được đâu là những lời nói dô´i cô´ ý, đâu là những lời xã giao của người lớn, cha mẹ không nên để trẻ chứng kiê´n những hành vi khiê´n trẻ nảy sinh ảo giác này. Ngoài ra, không nên dùng phương pháp tìm hiểu sự thật để nhă´c trẻ nói dô´i, ví dụ hỏi trẻ: "Bé ngoan, có phải hôm nay bé làm hỏng hộp trang điểm của mẹ không?", dĩ nhiên là trẻ sẽ đáp một cách ngây thơ ră`ng: "Không phải con đâu ạ". Và thê´ là trẻ đã trở thành đứa trẻ vừa làm hỏng hộp đô` trang điểm vừa nói dô´i. Nê´u người mẹ khẳng định trực tiê´p ră`ng: "Bé ngoan, con làm hỏng hộp đô` trang điểm của mẹ rô`i. Lâ`n sau, con đừng nghịch nữa nhé, làm hỏng là phải mâ´t tiê`n mua đâ´y", có thể con trẻ sẽ cảm thâ´y bâ´t an, nhưng không đê´n mức phải nói dô´i sau câu hỏi của mẹ. Râ´t nhiê`u lúc, thói quen của cha mẹ sẽ rèn cho trẻ thói quen, thói quen tô´t và thói quen xâ´u đê`u được hình thành trong sự lặp lại liên tục, 21 lâ`n sẽ đạt kê´t quả. Chính vì vậy, các bậc phụ huynh câ`n hê´t sức chú ý không để lời nói và hành động vô tình của mình ảnh hưởng xâ´u tới sự phát triển của trẻ.

Khi lớn dâ`n, trẻ sẽ dùng lời nói dô´i để tránh một sô´ ră´c rô´i hoặc bảo vệ sự riêng tư của mình. Chính vì vậy, ở mỗi độ tuổi, nói dô´i bao hàm các vâ´n đê` khác nhau.

Cha mẹ câ`n kỳ vọng và phạt con một cách hợp lý

Không nên đưa ra những yêu câ`u phi thực tê´ đô´i với trẻ. Một bà mẹ từng hỏi tôi tại sao con chị â´y lại nói dô´i, rõ ràng là bài thi được 76 điểm, nhưng lại nói 96 điểm. Tôi liê`n hỏi người mẹ đó: "Chị có quy định con phải thi được bao nhiêu điểm không?", người mẹ đó liê`n trả lời: "Môn Toán cháu học không tô´t, tôi quy định điểm thi không được dưới 95". Con trẻ không đạt được theo yêu câ`u của mẹ, rô`i lại sợ bị mă´ng nên đành phải nói dô´i.

Câ`n phải uô´n nă´n hành vi nói dô´i với những trẻ lớn, tuy nhiên không nên coi hành vi này là sự phản bội đô´i với cha mẹ mà nổi trận lôi đình, bởi có khi trẻ nói dô´i vì muô´n bảo vệ mình. Trách nhiệm

của các bậc phụ huynh là để trẻ học được cách bảo vệ mình tốt hơn là nói dối. Có câu nói rằng: "Một lời nói dối phải dùng một trăm lời nói dối khác để che giấu", dùng thực tế để trẻ hiểu rằng, nói thật sẽ không gây ra hậu quả gì xấu, còn nếu nói dối, trẻ sẽ tạm thời tránh được một số rắc rối, nhưng sẽ gặp nhiều điều phiền phức hơn ở phía sau. Hãy để trẻ tự gánh chịu hậu quả do việc nói dối đem lại trong thời điểm thích hợp, điều này rất có ích cho việc giúp trẻ không còn tùy tiện nói dối nữa.

Cha mẹ cần có biện pháp trừng phạt thích hợp đối với lỗi lầm mà trẻ mắc phải, nhưng không nên nghiêm khắc đến mức để trẻ cam tâm tình nguyện lựa chọn biện pháp nói dối để đối phó, như thế sẽ khiến trẻ hình thành nên thói quen nói dối. Cha mẹ cần biết tại sao con trẻ lại che giấu sự thật, nguyên nhân khiến trẻ nói dối có phải là do vì sợ người lớn tức giận, không yêu trẻ nữa không? Nếu vì thái độ của người lớn trước những lỗi lầm của trẻ mà trẻ nói dối thì các bậc phụ huynh cần phải kiểm điểm lại mình: Có phải bạn không thể chấp nhận bất kỳ thông tin xấu nào từ trẻ? Có phải bạn có sự phản ứng gay gắt nào đó khiến trẻ sợ hãi? Nếu có thì cha mẹ chính là người đã đặt nền móng nói dối cho trẻ, giữa cha mẹ và con đã xuất hiện cuộc khủng hoảng lòng tin. Nếu con trẻ biết người lớn sẽ giải quyết một cách phù hợp hành vi lệch lạc của chúng, đồng thời có thể phối hợp với nhu cầu của trẻ thì rất có thể tình hình nói dối sẽ được cải thiện.

Khen ngợi tính thật thà quan trọng hơn trừng phạt việc nói dối. Dựa vào độ tuổi của trẻ để lựa chọn các hình thức biểu dương khác nhau. Không nên chỉ nói với trẻ rằng "Con là một em bé rất thật thà" mà cần biểu dương hành vi cụ thể của trẻ, càng cụ thể thì trẻ càng biết rõ đâu là những hành vi tốt, khả năng tuân thủ những hành vi này cũng càng lớn, ví dụ, mẹ có thể nói: "Con dũng cảm nhận con đã làm vỡ lọ hoa này, con là một em bé rất thật thà. Tối nay mẹ sẽ làm món bí ngô ngào đường mà con thích ăn nhất cho con", đồng thời kể lại hành vi thành thật của trẻ cho mọi người trong nhà nghe, nhấn mạnh hành động đó với trẻ.

Nếu hành vi và sự giáo dục của cha mẹ không có vấn đề gì, nhưng trẻ vẫn nói dối như một thói quen không chịu sửa, thì cần

phải nhờ đến sự giúp đỡ của chuyên gia tâm lý. Những đứa trẻ này rất biết cách dàn dựng ra các câu chuyện, không phân biệt được tính chân thực và ảo tưởng, nên cần có sự giúp đỡ đặc biệt.

Nuôi dạy một đứa con thành thật, tốt bụng là nguyện vọng của mỗi bậc cha mẹ, tuy nhiên cũng không nên kỳ vọng ngay từ khi chào đời trẻ đã có được rất nhiều phẩm chất tốt. Phẩm chất thật thà được hình thành một cách dần dần, không dựa vào sự thuyết giáo mà phải trải qua một quá trình trưởng thành mới có được. Chúng ta hãy dùng tình yêu khoa học, kiên nhẫn nhìn nhận về khuyết điểm có thể xuất hiện ở mỗi đứa trẻ. Dưới sự tưới nhuần của ánh nắng, làn mưa và sự tôi luyện của phong ba bão táp, một cây non mới có thể phát triển thành cây đại thụ vững chãi.

Lưu ý: *Một số chuyên gia đã tiến hành cuộc điều tra với các nhóm trẻ ở độ tuổi từ 6 đến 9 và phát hiện trong nhóm trẻ 6 tuổi, chưa đầy 20% trẻ phân biệt được tính chân thực và sự tưởng tượng; trong nhóm trẻ 7 tuổi, kể cả che giấu được sự việc bằng lời nói dối thì trẻ vẫn cảm thấy bất an; tất cả các trẻ 9 tuổi trở lên đều hiểu được thế nào là sự chân thực, thế nào là hư cấu. Hay nói cách khác, khi trẻ đã phân biệt được hiện thực và tưởng tượng, trẻ sẽ hiểu thế nào là nói dối. Chỉ đến khi 12 tuổi, trẻ mới bắt đầu có thể đứng trên góc độ mới để lý giải vấn đề thành thật.*

Tính tình ôn hòa cũng là thế mạnh

Tôi là một người mẹ có tính tình ôn hòa, không thích tranh giành với ai trong mọi chuyện. Tôi phát hiện ra rằng, so với các bạn bè khác, tính tình của con gái tôi cũng quá ôn hòa thậm chí có phần hơi mềm yếu, đôi lúc còn bị các bạn ghê gớm bắt nạt. Dĩ nhiên, tôi mong muốn con gái là một người dịu dàng, nhưng sự cạnh tranh gay gắt trong xã hội hiện đại lại khiến tôi rất mâu thuẫn, tôi rất lo với tính cách này, khi lớn lên con sẽ bị thiệt thòi. Tôi muốn hỏi chị rằng có nên bồi dưỡng cho con tính cách mạnh mẽ hiếu thắng hay không?

Ôn hòa là đức tính tốt

Tôi không cho rằng người có tính cách ôn hòa lại không có sức cạnh tranh, còn người mạnh mẽ, hiếu thắng nhất định sẽ giành chiến thắng. Cây mây dẻo dai và gang thép cứng rắn, mỗi cái có một thế mạnh riêng. Tôi không biết tính cách ôn hòa của bạn có khiến bạn bị thiệt thòi trong quá trình đối nhân xử thế hay không, nhưng theo tôi được biết, hầu hết mọi người vẫn thích những người có tính cách ôn hòa, còn những người mạnh mẽ, hiếu thắng thường khiến người khác sợ. Bạn thử xem trên thế gian này, người ôn hòa hạnh phúc hay người mạnh mẽ hiếu thắng hạnh phúc?

Trước hết, bạn phải khẳng định tính cách ôn hòa của mình là một phẩm chất tốt. Nếu con gái bạn ôn hòa được như bạn, đồng thời lại biết đối nhân xử thế thì sẽ không bao giờ phải chịu thiệt thòi trong bất cứ xã hội nào. Ngoài ra, bạn có thể quan sát và thấy rằng, so với thế hệ trước thì những người thuộc thế hệ 8X, 9X mặc dù đều là con một, nhưng tính tình của họ ngày càng bao dung, ôn hòa. Vì so với những thế hệ sinh trước thập kỷ 1980, những người thuộc thế hệ sau sinh ra và lớn lên trong đời sống vật chất ngày càng phong phú, xã hội ngày càng mở cửa, không phải gánh chịu nhiều sự thiếu thốn, vất vả. Đời sống vật chất phong phú, lại là con một, trẻ không phải lo lắng đồ dùng trong nhà bị đứa trẻ khác cướp đi, không cần phải vắt óc nghĩ cách giành lại đồ chơi, không ghen tị, không có những suy nghĩ tiêu cực đọng trong tiềm thức của trẻ.

Thông thường sau khi đã được thỏa mãn, con người sẽ không vì sự chiếm hữu mà nảy sinh tà niệm. Chính vì thế, thế giới mà con gái bạn phải đối mặt trong tương lai đã là xã hội của 20 năm về sau. Bạn hãy thử so sánh thời đại chúng ta đang sống và thời đại của 20 năm về trước, mọi phương diện đều thay đổi lớn biết bao! Không ai dám khẳng định xã hội được hợp thành bởi những con người ngày càng được thỏa mãn, sự cạnh tranh gay gắt theo kiểu hiếu thắng có còn là trào lưu chính hay không. Nhưng một điều có thể khẳng định là, trong một xã hội đời sống vật chất ngày càng phong phú, trình độ văn minh ngày càng cao, sức mạnh của văn hóa và sự ấm áp của tình người ngày càng được con người coi trọng. Tiền bạc, quyền lực - những cái được xã hội hiện đại coi là tiêu chí của sự "thành công", đến lúc đó có còn là mục tiêu theo đuổi của mọi người nữa

hay không là điều hiện tại không ai dám khẳng định. Bởi thế, không nên vì lo lắng về những cái chưa nhìn thấy trong tương lai mà giáo dục con gái trở thành người có tính cách hiếu thắng. Biết đâu tính cách ôn hòa của con gái bạn lại chiếm ưu thế trong xã hội tương lai!

Chúng ta hãy cùng cầu nguyện và nỗ lực, mong rằng con trẻ của chúng ta có được môi trường sinh tồn tuyệt vời.

Từng bước tích lũy năng lượng cho con

Dĩ nhiên, nếu cảm thấy tính cách của con gái bạn khá mềm yếu thì bạn cũng có thể thử áp dụng phương pháp sau:

Tìm ra điểm mạnh nhất của con gái để con thể hiện thế mạnh của mình trong quá trình chơi với các bạn nhỏ, giúp con trở nên tự tin hơn. Năm xưa tôi đã áp dụng biện pháp này với Hạ Dương để khích lệ con tiến bộ.

Cho con tiếp xúc với nhiều bạn bè cùng trang lứa, cố gắng để con bạo dạn cùng chơi với các bạn, để con được rèn luyện mình trong tập thể. Vì tính cách của trẻ được thể hiện khá rõ nét trong trò chơi và đời sống thường nhật, con trẻ thích bắt chước, để con được chơi với các bạn mạnh dạn, con sẽ dạn dĩ theo, làm một số việc bình thường con không dám làm một mình, bắt chước nhiều sẽ hình thành nên một phần trong tính cách của mình.

Cha mẹ tuyệt đối không nên chỉ trích trẻ khi trẻ tỏ ra nhút nhát, ngại ngùng. Không nên nhấn mạnh nhược điểm của trẻ, mà chú ý bảo vệ lòng tự trọng cho trẻ.

Khích lệ trẻ nói to, mạnh dạn bày tỏ suy nghĩ của mình. Khi trẻ nhút nhát, gặp khó khăn trong việc diễn đạt, cha mẹ không nên sốt ruột gây sức ép mà cần khích lệ, định hướng cho trẻ. Bạn cũng có thể khích lệ con mời một số bạn nhỏ có cùng tính cách đến một địa điểm rộng, cùng tổ chức hoạt động tập thể, tạo cho con trẻ một không gian tự do, thoải mái. Cha mẹ có thể ở bên định hướng, sau khi khích lệ các bé hoạt động tích cực thì tránh đi, để trẻ thoải mái nô đùa.

Không nên làm hết mọi việc hộ trẻ, để trẻ tự tay làm những việc thuộc khả năng của trẻ, như thế sẽ khơi dậy được lòng nhiệt tình ở trẻ, đồng thời giúp trẻ cảm nhận được những thành tích của mình trong quá trình làm việc, cảm nhận được sự tự tin. Nguồn năng lượng trong trẻ sẽ được tích lũy dần dần trong quá trình này, sau đó, cô bé nhút nhát đó sẽ trở thành một người phụ nữ trí tuệ, tự tin, lạc quan, dũng cảm. Đây dường như là con đường ắt phải kinh qua của mỗi con người để có được sự chín chắn và sự tự tin.

Hãy tin tưởng vào bạn và con gái của bạn!

Hãy để khiêm nhường và bao dung thay thế sự quyền uy và nghiêm khắc

Con trai tôi chỉ một tháng nữa là tròn 3 tuổi, hiện tại khi nói chuyện với cha mẹ lúc nào con cũng cho thêm từ "không", rất ngang ngạnh, còn nắm chặt bàn tay thành nắm đấm, thể hiện rõ tính bạo lực. Có lúc nếu không thuyết phục nổi, có khi cu cậu còn xông đến đánh cả cha mẹ. Liệu có phải bản tính của con rất nổi loạn không? Nghe nói con trẻ nổi loạn trong độ tuổi dậy thì, vậy mà con mới 3 tuổi đã có tình trạng thích chống đối. Xin hỏi chị làm thế nào để có thể cùng con trải qua giai đoạn này một cách bình an?

Nguyện vọng của con trẻ xung đột với suy nghĩ của người lớn

Đọc những gì bạn miêu tả mà tôi phải bật cười. Chắn chắn cậu bé "hung hăng" này có một thế giới tình cảm rất phong phú và nguồn năng lượng trong nội tâm cũng rất dồi dào! Nếu đọc hiểu được thì mẹ sẽ không giận con nữa. Vì thấu hiểu nên cảm thông, vì cảm thông nên sẽ yêu. Đây là bài học bắt buộc của các bậc phụ huynh chúng ta.

Trong quá trình trưởng thành của trẻ có một số giai đoạn then chốt, nhưng tôi không cho rằng nhất thiết phải có sự xuất hiện

của thời kỳ nổi loạn và chống đối. "Chống đối" là từ dùng để chỉ hành vi của con trẻ sau khi nảy sinh xung đột với cha mẹ. Nếu không có sự xung đột thì làm sao có chống đối và nổi loạn? Không phải con trẻ sai, cũng không phải chúng ta đã làm sai, mà là vì phương thức tư duy của chúng ta và con trẻ không giống nhau, khiến hai bên không hiểu nhau. Dù sao con trẻ vẫn còn rất nhỏ, con trẻ không biết cách bày tỏ rõ ràng suy nghĩ và tình cảm của mình, vậy chỉ còn cách là cha mẹ khiêm tốn bước vào thế giới của trẻ để học hỏi, cố gắng thấu hiểu trẻ để tâm hồn trẻ hấp thu được nhiều cái có ích cho sự trưởng thành và sự phát triển tâm lý của trẻ. Tuy nhiên, cha mẹ lại thường đặt mình ở vị trí quyền uy, cho rằng con trẻ buộc phải tuân thủ quy tắc của thế giới người lớn, và thế là, khi đã có được năng lực hành vi và ý thức tự chủ nhất định, trẻ muốn thoát khỏi sự trói buộc của các "quy tắc" đó, nói "không" cũng là điều hết sức bình thường.

Đặc điểm của trẻ lên ba là tự cảm thấy mình đã là người lớn, có thể tự đi, tự nhảy, có thể sờ mó những cái trẻ thích, thích bắt chước người lớn quét nhà, giặt quần áo, rót nước... Nhưng người lớn lại nghĩ trẻ còn quá nhỏ, sợ rằng một số thứ sẽ bị trẻ làm vỡ hoặc phá hỏng, sợ trẻ không được an toàn, vì thế đã ngăn cản và cấm đoán trẻ. Người lớn dùng thế mạnh của họ, lấy lý do yêu con để kiểm soát môi trường trưởng thành của con, ép con thích nghi với trật tự môi trường mà người lớn tạo dựng nên bằng phương thức tư duy của mình. Và thế là, nguyện vọng của con liền xung đột với suy nghĩ của người lớn. Kết quả của sự xung đột này thường là, người lớn cho rằng trẻ "không nghe lời", "nổi loạn". Nhưng trên thực tế, đây chính là nguyện vọng "làm việc" của trẻ, người lớn không thể lý giải tầm quan trọng của "công việc" này đối với trẻ, nên đã dùng lối tư duy của người lớn để "kiểm soát" trẻ.

Đằng sau sự nổi cáu, kháng cự, ngang ngạnh của con trẻ là một tâm hồn bị kiềm chế. Lúc này, cha mẹ giận dữ với trẻ, giảng giải lý lẽ cho trẻ, thậm chí giáo huấn nghiêm khắc với trẻ, sẽ khiến tâm hồn trẻ xa cách chúng ta, thậm chí còn để lại vết thương tâm lý cho trẻ trong những năm đầu đời. Theo sự phân tích của các chuyên gia thần kinh, ở độ tuổi từ 1 đến 3, nếu những trạng thái bình thường của trẻ như phẫn nộ, buồn bã, phá phách, xả giận... bị cha mẹ kìm

hãm quá mức, lớn lên, tính cách của trẻ sẽ dễ trở nên khép kín, trầm lặng. Vì vậy, nếu yêu con thực sự thì cần thay đổi sự định hướng và kiềm chế không khoa học, thích gì làm nấy của người lớn chúng ta đối với con trẻ, dùng sự khiêm nhường và bao dung thay thế sự quyền uy và nghiêm khắc, để thế giới nội tâm của mình có một sự thay đổi căn bản, đứng trên góc độ của trẻ thấu hiểu thế giới con trẻ, thấu hiểu đặc điểm tâm lý ẩn sau hành vi của trẻ.

Định hướng và giải quyết một cách bình tĩnh, hợp lý

Dĩ nhiên, đối với những thái độ quá khích của trẻ như chửi bậy, đánh bạn, vẫn cần có cách giải quyết hợp lý. Không nên mắng mỏ, ngăn cản, quát mắng khiến con trẻ nhớ lâu hơn, khiến chúng cho rằng đây là biện pháp tốt để thu hút sự chú ý của người lớn, bắt ép họ phải làm theo ý mình. Bạn nên xử lý một cách bình tĩnh, khi trẻ nói bậy không nên đếm xỉa đến trẻ, cho đến khi trẻ không nói nữa thì thôi; một cách làm khác là nhanh chóng đánh lạc hướng trẻ, để trẻ bị phân tán sự chú ý, không tập trung vào vấn đề đó nữa.

Đối với những trẻ chưa đầy 3 tuổi thì việc giảng giải lý lẽ khá khó khăn, vì chúng chưa hình thành sự nhận thức lý trí đối với sự vật bên ngoài mà chủ yếu là dựa vào cảm giác của cá nhân để hành xử một cách vô thức. Không nên nói "Bé ngoan không nên nói bậy, như thế là rất xấu", làm vậy sẽ khiến trẻ nhớ lâu hơn. Bạn có thể nói hành vi nào là hành vi tốt, định hướng như vậy sẽ hiệu quả hơn.

Cha mẹ xung đột với con vì câu "Tất cả là muốn tốt cho con"

Con trai tôi 5,5 tuổi, từ khi cháu lên 2 tôi đã bắt đầu cảm nhận được rằng cháu rất thích chống đối lại mẹ. Con luôn có chính kiến của mình, chuyện gì cũng thích tự làm nhưng toàn làm hỏng. Chính vì thế, hai mẹ con thường xuyên xảy ra mâu thuẫn. Đọc cuốn sách chị viết tôi thấy hình như chị và con chẳng bao giờ xảy ra xung đột. Tôi rất muốn biết trong lúc ở bên con, chị đã xóa bỏ mâu thuẫn với con như thế nào?

Nhìn nhận lại bản chất của tình yêu

Rất nhiều bạn bè hỏi tôi rằng: “Làm thế nào để xóa bỏ những mâu thuẫn và xung đột trong quá trình đồng hành với con?”. Có người bạn còn tỏ ý nghi ngờ khi tôi nói: “Tôi không cảm nhận được thời kỳ nổi loạn và chống đối của con trai tôi”. Còn nhớ, đài truyền hình trung ương từng định làm một chương trình, nhất định bảo tôi phải kể ra chi tiết về sự mâu thuẫn và xung đột trong quá trình nuôi dạy con, tôi đã rất cố gắng nhưng không thể nào nhớ ra được. Cuối cùng, đạo diễn cho rằng nếu không có mâu thuẫn và xung đột thì chương trình này sẽ không hấp dẫn, hơn nữa, hiện nay những mâu thuẫn và xung đột giữa cha mẹ và con đã trở thành vấn đề phổ biến mà các bậc phụ huynh phải đối mặt, không có mảng này thì không thu hút được khán giả.

Một người mẹ vốn là kế toán trưởng của một công ty quốc doanh lớn phàn nàn với bạn mình rằng: “Con gái tớ ở nhà nói chuyện với con mèo giọng ngọt như mía lùi, thấy tớ đi làm về liền quay sang nói: ‘Kẻ thù, con đi chơi đây’. Trời đất ơi, mình ngày ngày phục dịch nó, thế mà giờ lại trở thành kẻ thù của nó?”.

Tự do vốn là niềm hạnh phúc lớn lao nhất của con người, một đứa trẻ bị tình yêu của cha mẹ làm cho nghẹt thở, kết quả cuối cùng thường là xảy ra xung đột và chống đối. Cuốn sách có tên *Tất cả là vì con* đã liệt kê ra một số quy tắc giáo điều độc hại trong gia đình, lấy sự phục tùng của con trẻ làm tiêu chuẩn chủ yếu. Khi con trẻ căn cứ vào sự chỉ thị của người lớn để suy nghĩ và hành động, khi chúng khiêm tốn, dễ thương, không ích kỷ, biết nghĩ cho người khác thì chúng sẽ là những “em bé ngoan”. Trong những gia đình này, cha mẹ là chủ nhân của con trẻ, con trẻ cần “có tai mà không có miệng”, không được phép có nguyện vọng và hành động của riêng mình. Sự đúng sai trong hành vi của trẻ phụ thuộc vào sự phán quyết và trừng phạt của “quan tòa” là cha mẹ, nhưng những sai phạm của cha mẹ lại có thể không bị trách cứ. Sự quản lý của cha mẹ đối với con trẻ thường khiến trẻ đánh mất cá tính, hạn chế sự tự lập của trẻ. Tình yêu của cha mẹ dành cho con, hoặc là nuông chiều quá trớn, nhấn chìm năng lực của trẻ; hoặc là hà khắc, lạnh lùng đến mức làm tổn thương lòng tự trọng của trẻ. Gia đình khiến con người

bị tổn thương, tình yêu khiến con bị tổn thương. Có tinh thần trách nhiệm nhưng chưa chắc đã biết yêu, có gia đình nhưng chưa chắc đã ấm áp. Mối quan hệ giữa cha mẹ và con rất mong manh, cái nhìn của con trẻ đối với cha mẹ do cha mẹ dạy dỗ mà ra. Các bậc phụ huynh chúng ta thực sự phải xem xét lại mình: Kết quả của tình yêu tại sao lại biến thành sự thù hận?

Cha mẹ đều cho rằng mình đang yêu con một cách rất vô tư, con trẻ cũng rất yêu cha mẹ mình, tuy nhiên, giữa những người yêu nhau thường xảy ra xung đột và mâu thuẫn, vấn đề nằm ở đâu? Bản tính của nhân loại vốn là: Có yêu sẽ có hận, có cống hiến sẽ có đấu tranh, có tôn trọng sẽ có đố kỵ... Đối với cha mẹ, thầy cô và những người nuôi dạy mình, trẻ đều có hai thái độ, chúng ta cần phải chấp nhận tình cảm mâu thuẫn vừa yêu lại vừa hận này của trẻ, đồng thời cần thể hiện thái độ bình tĩnh, không chỉ trích đối với sự mâu thuẫn này của trẻ, như thế có thể truyền tải tới trẻ một thông điệp rằng: "Tình cảm này được cha mẹ thấu hiểu", thì tự đáy lòng, con trẻ sẽ cảm nhận được tình yêu vô tư thực sự của cha mẹ.

Cố gắng né tránh sẽ tốt hơn cố gắng xóa bỏ mâu thuẫn

Ở phần đầu của cuốn *Mẹ luôn đồng hành cùng con*, tôi đã đề cập đến vấn đề "mối quan hệ lý tưởng nhất giữa cha mẹ và con là quan hệ bạn bè...". Có lẽ hiện tại, sự mâu thuẫn và xung đột giữa cha mẹ và con cái quá phổ biến, làm thế nào để hóa giải sự xung đột này đã trở thành nhu cầu của rất nhiều bậc phụ huynh. Nó không giống sự lây lan của một căn bệnh nào đó, dùng thuốc là có thể giải quyết vấn đề. Vấn đề mâu thuẫn trong quan hệ giữa cha mẹ và con cái xuất hiện trong các gia đình khác nhau, các bậc phụ huynh khác nhau và những đứa trẻ khác nhau, nguyên nhân, sự việc khiến hai bên xảy ra xung đột cũng khác nhau, chỉ có thể phân tích cụ thể từng vấn đề cụ thể. "Bác sĩ" tốt nhất vẫn là bản thân cha mẹ.

Tôi cho rằng, quan trọng là làm thế nào để né tránh xung đột chứ không phải là hóa giải xung đột. Để làm được điều này cần sự thay đổi trong quan niệm của cha mẹ. Cha mẹ không phải là cha mẹ

đẻ của chân lý. Thấu hiểu nhu cầu của trẻ ở mỗi độ tuổi, thấu hiểu là tiền đề quan trọng nhất để hai bên có thể chuyện trò, chia sẻ với nhau mọi khúc mắc. Những hành vi “lập dị” xuất hiện trong quá trình trưởng thành của con trẻ được tôi lý giải là hành vi bình thường xuất hiện trong độ tuổi của con, vì thấu hiểu nên mới biết cảm thông, mới có sự chia sẻ, chuyện trò cởi mở. Cha mẹ không phải là sự hóa thân của quyền uy và chân lý, mà chỉ là người bạn thân thiết nhất của con. Mối quan hệ như vậy khiến trẻ không cảm thấy mình đang bị kiểm soát, cha mẹ cũng không cảm thấy bực bội vì sự quyền uy của mình không được tôn trọng, hai bên bình đẳng và luôn vui vẻ với nhau. Phương châm này không những phát huy tác dụng trong quá trình chúng tôi giải quyết mối quan hệ với con trẻ, mà còn rất hiệu quả đối với rất nhiều mối quan hệ khác, đặc biệt là quan hệ thân mật.

Chương 8
Nhịp điệu trưởng thành

Về cơ bản, trẻ sống trong môi trường mà nhu cầu của người lớn đóng vai trò chủ yếu, nhưng chưa chắc đã thích hợp với nhịp điệu trưởng thành của trẻ.

Quan trọng hơn sự tiết kiệm là tính sáng tạo của trẻ

Con trai tôi năm nay 4 tuổi, tôi rất mong rèn cho cháu thói quen biết tiết kiệm, nhưng khi tôi nói với cháu điều này, dường như cháu không hề có khái niệm gì. Đặc biệt là thường xuyên xảy ra tình trạng tôi đã nấu xong cơm, nhưng con vẫn đòi nằng nặc mẹ đưa ra ngoài ăn tiệm. Theo chị, làm thế nào mới rèn được cho con thói quen tiết kiệm?

Thói quen cần được rèn giũa từ nhỏ

Hiện tại, trẻ em được sống trong thời đại vật chất đầy đủ, không hề biết cảm giác quần áo rách rồi lại vá để mặc là gì, cũng không biết cảm giác phải chia sẻ chút đồ ăn ít ỏi của mình với anh chị em là gì, hơn nữa cha mẹ hoặc ông bà cũng thường ra tiệm ăn cơm. Những cái hiện tại trẻ nhìn thấy khác với những gì chúng ta thấy hồi nhỏ. Năm xưa, chúng ta hình thành nên khái niệm "tiết kiệm" là vì nhìn thấy cha mẹ chúng ta chi tiêu tằn tiện, có đồ ăn ngon thì phải ăn dè, quần áo thường mặc lại của anh chị, ngắn rồi lại cho các em, nói gì đến chuyện ra nhà hàng ăn uống. "Tiết kiệm" không phải là một từ, mà là hành vi làm gương của cha mẹ. Con trai tôi sinh sau thập kỷ 80, khi đó đồng lương của chúng tôi cũng không cao, khoản thu nhập có hạn đều được tôi dành cho các hoạt động chi tiêu có ích cho sự trưởng thành của con, ví dụ, đảm bảo chế độ dinh dưỡng cho con, mua rất nhiều sách vở, đi du lịch... Chính

vì thế, con nhìn thấy chúng tôi tiết kiệm trong chuyện mua sắm quần áo, với con, “tiết kiệm” không phải là một khái niệm, mà là thực tế mà con trải nghiệm trong cuộc sống, thói quen tiết kiệm nhờ đó mà được hình thành.

Trẻ em có thể tiếp thu tri thức, khả năng tự học của trẻ được quyết định bởi môi trường mà người lớn tạo dựng cho trẻ, bao gồm hành vi của người lớn. Làm gương là biện pháp giáo dục tốt nhất, dạy trẻ bằng lời nói sẽ đạt kết quả không cao bằng hành động.

Nếu điều kiện cho phép, ra nhà hàng ăn cơm không hẳn là một sự lãng phí, cũng có thể đưa trẻ đến trải nghiệm ở một số cửa hàng đồ ăn nhanh, sạch sẽ, vệ sinh (dĩ nhiên hiện tại vệ sinh ăn uống vẫn chưa thể khiến chúng ta hoàn toàn yên tâm, nên cẩn thận trọng khi lựa chọn). Con trẻ thích môi trường trong nhà hàng đông người, nhộn nhịp, đây là một sự kích thích của một môi trường mới mẻ, sự kích thích này rất có ích cho sự trưởng thành của trẻ.

Nếu thực sự không thể ra nhà hàng, có thể dùng biện pháp khác để “đối phó” với trẻ, ví dụ, nói với trẻ rằng: “Mình ở nhà ăn cơm rồi mẹ sẽ đưa con đến một nơi thú vị hơn”. Nơi đó phải thật sự thú vị. Người lớn đã nói là phải thực hiện. Nếu không, sau này trẻ sẽ không tin nữa. Cha mẹ cần chú ý tạo dựng lòng tin trong trẻ, trẻ càng tin tưởng cha mẹ thì mối quan hệ giữa cha mẹ và con sẽ càng khăng khít, phương pháp giáo dục càng có hiệu quả.

Quan trọng hơn sự tiết kiệm là tính sáng tạo của trẻ

Chúng ta luôn luôn mong muốn mọi phẩm chất tốt đẹp của nhân loại tập trung ở đứa con yêu của mình. Rất nhiều bậc phụ huynh chỉ tập trung giáo dục về tư tưởng cho trẻ, dùng suy nghĩ của người lớn để uốn nắn hành vi của trẻ nhưng lại coi nhẹ những hành vi chịu sự ảnh hưởng của các quy luật tự nhiên. Hành vi của người lớn là sự phản ánh đối với tư tưởng của họ, tuy nhiên sự lựa chọn của con trẻ thường do luồng sức mạnh trong con người trẻ chi phối. Khi rèn giũa một thói quen hoặc bồi dưỡng một khả năng nào đó cho trẻ, chúng ta khiến tác dụng của luồng sức mạnh trong con người trẻ và sự phát triển khả năng tập trung và nghị lực của trẻ sẽ bị hạn chế.

Hiện nay, ở thành phố xuất hiện rất nhiều thanh niên “NEET”[1], bản thân họ không dám đối mặt với sự cạnh tranh áp lực trong xã hội, không dám một mình gánh vác trách nhiệm trong cuộc sống, mà “trở về thuở ấu thơ”, quay về nhà sống chung với cha mẹ. Thực ra, trong xã hội hiện đại, việc ra nhà hàng dùng cơm hay không không phải là tiêu chuẩn duy nhất đánh giá con người có phẩm chất tốt hay không, giống như việc con trẻ thời nay không nhất thiết phải mặc quần áo vá mới được coi là giản dị, chất phác.

Mặc dù ở bất cứ thời đại nào tiết kiệm luôn là một đức tính tốt, nhưng do đời sống vật chất kinh tế được cải thiện, tiêu chuẩn về sự tiết kiệm cũng đã có nhiều thay đổi. Trước đây, bỏ ra chục tệ đi ăn bữa cơm ở nhà hàng đã là xa xỉ rồi, hiện tại mấy chục tệ cũng chỉ ăn được bữa ăn nhanh. Chính vì vậy, mọi quan niệm của phụ huynh chúng ta cũng cần phải thay đổi theo sự phát triển của xã hội. Gọi người mang cơm hộp đến đã trở thành lối sống của rất nhiều thanh niên, nhưng người già lại cho rằng “nấu ăn ở nhà rẻ biết bao”. Đây chính là sự xung đột trong lối sống giữa hai thế hệ khác nhau, trong tương lai, chúng ta cũng không cần thiết ép buộc con trẻ có lối sống tiết kiệm như chúng ta. Điều quan trọng hơn cả là trẻ có thể trở thành một người biết tự lực cánh sinh. Thông qua sự phấn đấu của mình, nếu trẻ thực sự có đủ khả năng để sống một cuộc sống sung túc thậm chí xa hoa, chỉ cần trẻ không tiêu tiền như rác, không xa xỉ, lãng phí, thì có một cuộc sống vật chất phong phú, chất lượng cao là điều mà mỗi chúng ta đều mơ ước. Các bậc phụ huynh cũng không cần thiết phải bắt con trẻ phải kế thừa các quan niệm giá trị của chúng ta.

Với con trẻ, “thú vị” mới “có ý nghĩa”

Con tôi 5 tuổi, thường xuyên ở nhà tưởng tượng ra một số thứ, ví dụ con thích máy xúc, liền tưởng tượng mọi thứ thành máy xúc, còn lôi cả sách vở xuống, xếp thành một hàng dài dưới đất, chơi một cách vô cùng thích thú và nói là “sửa đường”. Tôi muốn con làm một số việc có ý nghĩa, giúp ích cho sự phát triển trí tuệ như nghe nhạc, đọc sách... Xin hỏi tôi nên gợi mở cho con như thế nào?

Với con trẻ, “thú vị” mới “có ý nghĩa”

Ở nhà con trẻ tưởng tượng mọi thứ thành máy xúc, còn lôi cả sách vở xuống, xếp thành một hàng dài dưới đất, “sửa đường” một cách vô cùng thích thú, đáng lẽ cha mẹ phải vui mới đúng. Vì điều này chứng tỏ đây là cậu bé giàu trí tưởng tượng, thích “làm việc”, nguồn sức mạnh tiềm ẩn trong trẻ đang được đánh thức.

Mỗi sinh mệnh khi chào đời đều mang theo toàn bộ thông tin tự nhiên. Tâm hồn có thể tiếp thu tri thức và khả năng tự học của con trẻ cần dựa vào sự định hướng của các thông tin tự nhiên, đánh thức lòng nhiệt tình, ham học và nguồn trí tuệ trong trẻ. “Làm việc” là con đường để trẻ học hỏi, trẻ sử dụng tri giác quen thuộc nhất, tự nhiên nhất để cảm nhận và nhận thức thế giới bên ngoài. Người lớn thì thấy nhạt nhẽo, vô vị, nhưng đối với con trẻ, đó là một hoạt động đầy tính sáng tạo, không những thú vị mà còn có ý nghĩa, chính vì thế trẻ mới chơi rất hăng say, miệt mài. Lúc này, cha mẹ tuyệt đối không nên ngăn cản trẻ, không nên dùng quan niệm giá trị của người lớn để đánh giá, chỉ trích, càng không nên trách mắng con trẻ làm nhà cửa bừa bộn rồi bắt trẻ thu dọn hết đồ đạc.

Có ý nghĩa và thú vị là sự đánh giá của chúng ta đối với một sự việc. Trẻ nhỏ dùng giác quan và tri giác tự nhiên để cảm nhận thế giới, trẻ được học hỏi và trưởng thành trong quá trình làm những việc thú vị. Đây là điều không thể thiếu trong quá trình trưởng thành của trẻ, là ngọn nguồn của trí tưởng tượng và óc sáng tạo của trẻ.

Tạo ra môi trường hỗ trợ trẻ “làm việc”

Cho trẻ đọc sách hay nghe nhạc đều tốt, tuy nhiên cần tuân thủ quy luật trưởng thành tự nhiên của trẻ. Bản năng đầu tiên của trẻ sơ sinh là không cần sự giúp đỡ của người khác, trẻ thích tự làm việc, không thích bị người khác ngăn cản, bị ngăn cản sẽ khóc, nổi cáu. Điều này cho thấy, ngay từ khi mới chào đời, trẻ đã muốn thông qua hành vi của mình để tìm kiếm sự độc lập trong cơ thể và trong suy nghĩ. Nếu người lớn chúng ta cho trẻ sự tự do và độc lập, trẻ sẽ trở thành một người yêu lao động, hào hứng miệt mài.

Muô´n trẻ đọc sách, nghe nhạc hay rèn luyện khả năng sáng tạo, phương pháp tô´t nhâ´t là tạo môi trường cho trẻ. Để trẻ đọc sách không phải là lâ´y ra một cuô´n sách đọc cho trẻ nghe bă`ng được, mà là tạo ra môi trường, trong nhà có sách, cha mẹ làm gương cho con bă`ng cách ham đọc sách, mới có thể khiê´n trẻ hứng thú với việc đọc sách.

Thê´ hệ sinh ở thập kỷ 50 đê´n thập kỷ 80 của thê´ kỷ XX đê`u được lớn lên trong nê`n giáo dục truyê`n thô´ng và phương pháp giáo dục gia đình truyê`n thô´ng, từ nhỏ đã được dạy dỗ bă`ng nhiê`u khái niệm, thường bị yêu câ`u làm những việc có ý nghĩa mà coi nhẹ râ´t nhiê`u niê`m hứng thú hoặc ý nguyện của riêng mình, thì trong quá trình đạt được một sự thành công nào đó, ít nhiê`u cũng để mâ´t đi cơ hội trải nghiệm những niê`m vui tự nhiên, giản dị của chính mình.

Làm thê´ nào để tìm sự cân bă`ng giữa quy luật trưởng thành tự nhiên của con người và trật tự của xã hội nhân loại, làm thê´ nào để có thể không thiên vị bên nào trong quá trình nuôi dạy con là điê`u mà mỗi bậc phụ huynh chúng ta đê`u phải học. Chúng ta mong muô´n đứa con yêu của mình là một người có tâm hô`n hài hòa, biê´t tận hưởng niê`m vui và niê`m hạnh phúc của cuộc sô´ng, là một người biê´t cô´ng hiê´n cho xã hội và dùng sức lao động của mình để tạo dựng nên cuộc đời tràn ngập niê`m vui. Vậy hãy bă´t đâ`u từ việc để trẻ được độc lập, tự do làm những việc mà trẻ thích.

Bă`ng tâ´m lòng thâ´u hiểu, chúng ta hãy mỉm cười và đô`ng hành cùng con...

Mỗi người đều có tài năng bẩm sinh và cá tính riêng

Tôi là mẹ của một cậu con trai năm nay 10 tuổi, do thâ´t bại trong giáo dục con mà thành tích học tập của con trai tôi râ´t bình thường, con cũng không có sở trường gì đặc biệt, ở lớp cũng bị cô

giáo lãng quên. Điều này khiến con rất tự ti, thậm chí không muốn đi học. Tôi phải làm gì bây giờ?

Mỗi người đều có năng khiếu và cá tính riêng

Trước hết, tôi rất muốn nói với bạn rằng "đứa trẻ có thành tích học tập bình thường, không có sở trường gì đặc biệt" này không hẳn là không có điểm gì đặc biệt. Về tư tưởng, bạn không nên cho rằng mình đã thất bại trong quá trình giáo dục con, không nên để con trẻ nghĩ rằng "Mình thật sự không ra gì, hãy nhìn xem, ngay cả người mẹ yêu mình nhất cũng phải thừa nhận mình như vậy". Hơn nữa, một cậu bé 10 tuổi, chỉ vì thành tích học tập bình thường, không có sở trường gì đặc biệt, bị cô giáo lãng quên thì sao có thể nói là "giáo dục sai lầm"? Rốt cuộc chúng ta đang dùng tiêu chuẩn gì để đánh giá con trẻ? Đây là vấn đề rất đáng để các bậc phụ huynh và giáo viên suy nghĩ.

Sự giáo dục tốt chính là phát hiện năng khiếu bẩm sinh của trẻ và bồi dưỡng năng khiếu đó, để trẻ cảm nhận sự thành công. Công ty tư vấn The Gallup Organization nổi tiếng của Mỹ đã từng công bố một bản báo cáo cho thấy, mỗi người đều có tài năng bẩm sinh. Không gian trưởng thành lớn nhất của mỗi con người nằm ở việc anh ta phát hiện ra khả năng lớn nhất của mình và phát huy được tối đa khả năng đó trong niềm say mê. Dù là phụ huynh hay giáo viên thì đều cần cố gắng phát hiện cá tính và tài năng bẩm sinh đó, tùy từng đứa trẻ để gợi mở, dạy dỗ, dùng phương pháp giáo dục cá tính hóa để thích nghi với sự phát triển đa nguyên hóa của xã hội thông tin.

Chính vì thế, với tư cách là người mẹ, bạn nên tin tưởng rằng con trai bạn cũng có năng khiếu và cá tính như bao đứa trẻ khác, chỉ có điều cần định hướng và phát triển. Với trường hợp này, tôi cho rằng bạn nên có nhiều cuộc trao đổi với giáo viên, nhờ giáo viên cùng quan tâm đến con, khích lệ con. Tìm ra ưu điểm của con và nhấn mạnh ưu điểm đó, gạt bỏ điểm yếu của con, thì ưu điểm này sẽ giống như một điểm tựa, giúp con trở nên tự tin hơn.

Con người thích được người khác yêu và thấu hiểu. Tâm hồn con trẻ trong sáng, dễ vỡ như pha lê rất cần sự bảo vệ của chúng ta. Đối với trẻ, điều quan trọng là cần có sự tự tin, tinh thần tự tôn trọng mình, tinh thần này tựa như rễ cây, ăn càng sâu càng rộng, trái sẽ càng căng mọng hơn.

Bảo vệ lòng tự trọng và sự tự tin cho trẻ

Trong quá trình nuôi dạy con trai, tôi luôn luôn chú ý bảo vệ lòng tự trọng và sự tự tin cho con. Có mấy điều cần chú ý tôi muốn chia sẻ với bạn, mong rằng nó cũng có ích cho việc giúp bạn tạo dựng sự tự tin cho con.

Thứ nhất, không nên nhắc đến những điều khiến con trẻ cảm thấy áp lực trước mặt người khác. Không nên nói “Thằng bé này chẳng có năng khiếu gì, không có gì nổi bật, em sốt ruột vô cùng”... mà cần xóa mờ nhược điểm của trẻ, nhắc nhiều đến ưu điểm của trẻ. Biết cách phát hiện và không ngừng củng cố mọi điểm tốt ở trẻ.

Thứ hai, bắt đầu từ ưu điểm của trẻ để biểu dương. Dĩ nhiên, lúc cần phê bình cũng phải phê bình, tốt nhất là phê bình một lần, biểu dương ba lần, theo tỉ lệ 1:3, trẻ sẽ dễ sửa chữa khuyết điểm, đồng thời tâm trạng vui vẻ, sự tự tin và lòng tự trọng cũng vì thế mà tăng lên.

Thứ ba, đối với một số hành vi nực cười hay hành động sai trái của trẻ, cha mẹ không nên châm biếm, mỉa mai mà hãy nhắc nhở trẻ bằng những câu đùa chân tình, hóm hỉnh.

Thứ tư, khi trẻ không vui, cha mẹ cho phép trẻ bày tỏ tâm sự, xả stress, như thế có thể giảm bớt một số cảm giác lo lắng, căng thẳng và chán chường cho trẻ. Khi trẻ trải qua những sự kiện quan trọng trong cuộc đời, sự lắng nghe và ủng hộ của cha mẹ mãi mãi chiếm vị trí quan trọng nhất trong trái tim trẻ.

Mục đích căn bản của giáo dục gia đình không phải là truyền thụ hoặc tiếp nhận một tri thức hay kỹ năng cụ thể nào đó, mà là đánh thức ý thức tự ngã của trẻ trong tâm hồn sâu thẳm, để óc sáng tạo,

cảm giác vê` sinh mệnh và giá trị được thức tỉnh hoàn toàn, và sự tự tin, lòng tự trọng của một đứa trẻ chính là nguô`n động lực khởi động những điê`u này.

Hãy để trẻ không bao giờ cảm thâ´y tự ti dù đứng trước ai, để trong tình huô´ng nào trẻ cũng có lòng tin với chính mình. Đây là nguô`n sức mạnh căn bản để trẻ sinh tô`n một cách độc lập trong tương lai, mà các bậc phụ huynh chính là người đặt nê`n móng cho nguô`n sức mạnh này.

Khắc phục tật lề mề của con

Con gái tôi 8 tuổi, râ´t chậm chạp, làm việc gì cũng lê` mê`, làm bài tập cũng vậy. Bình thường tôi mâ´t râ´t nhiê`u công sức để giảng giải cho con hiểu thời gian quý giá như thê´ nào, nhưng cũng không ăn thua. Xin hỏi chị làm thê´ nào để nâng cao năng suâ´t làm việc cho con, để con có thể nhanh nhẹn hơn?

Chậm chạp là biểu hiện bình thường ở trẻ em

Thời đại chúng ta đang sô´ng diễn ra với nhịp điệu nhanh và sôi động, mỗi người đê`u mong muô´n làm việc với năng suâ´t cao, mỗi bậc phụ huynh đê`u mong muô´n con mình học tập đạt hiệu quả cao, biê´t quý trọng thời gian. Nhịp sô´ng nhanh chi phô´i cuộc sô´ng của chúng ta nên chúng ta cảm thâ´y "chậm" là một rào cản.

Thực ra, nê´u thê´ giới này thực sự chậm lại được thì chưa chă´c đã là điê`u tô`i tệ với nhân loại.

Nói như thê´ không có nghĩa ră`ng chậm chạp, lê` mê` là tô´t, mà chỉ muô´n nói ră`ng, khi sô´t ruột vê` vâ´n đê` của trẻ, cha mẹ câ`n thoát ra khỏi ý kiê´n phán đoán chủ quan của mình để đứng trên một góc độ rộng hơn quan sát, phân tích và giải quyê´t vâ´n đê`.

Tôi không rõ tình tính lê` mê` của con gái bạn cụ thể là thê´ nào. Thông thường, những người nhanh nhẹn trong công việc luôn cảm thâ´y người khác làm chậm. Do đó, khi quan sát và phán đoán các

vấn đề của con, trước hết bạn cần quan sát nhịp sống của mình. Nếu nhịp sống và công việc của bạn nhanh, mà bạn lại lấy mình ra để đánh giá sự nhanh chậm trong công việc của con thì có thể bạn đã trầm trọng hóa vấn đề ở cháu.

Về cơ bản, trẻ sống trong môi trường mà nhu cầu của người lớn đóng vai trò chủ yếu, tuy nhiên chưa chắc đã thích hợp với nhịp điệu trưởng thành của trẻ. Do đó, các nhà tâm lý học cho rằng, nếu nhịp sống của cha mẹ quá nhanh, mà lại yêu cầu trẻ phải thích nghi với nhịp sống nhanh này sẽ ảnh hưởng đến sự phát triển về tâm lý của trẻ. Mỗi cá nhân đều có nhịp sống của riêng mình, nó là một đặc trưng nội tại của con người. Khi nhịp sống của người khác gần với chúng ta, chúng ta sẽ rất vui; khi buộc phải thích ứng với nhịp sống của người khác, chúng ta sẽ cảm thấy không thoải mái. Môi trường sống của trẻ em về cơ bản là do người lớn kiểm soát, sự thấu hiểu và thông cảm của người lớn mới là nguồn sức mạnh thực sự giúp trẻ trưởng thành, nếu bị người lớn can thiệp quá sâu, "kỷ luật và tính trật tự nội tại" trong trẻ sẽ bị phá vỡ, có thể sẽ khiến trẻ trở nên xốc nổi hoặc biếng nhác, uể oải. Thực ra, chậm chạp vốn là biểu hiện bình thường của trẻ em, trẻ có thể hành động một cách cẩn thận, có trật tự, là bắt nguồn từ việc trẻ có kỷ luật nội tại, cá nhân trẻ tự kiểm soát được hành vi của mình mà không bị người khác chi phối. Có thể trong cơ thể con gái bạn có một luồng sức mạnh trật tự nội tại rất mạnh mẽ, khiến cô bé có thể giữ vững nhịp điệu trưởng thành tự nhiên của mình, chống lại sự ảnh hưởng từ nhịp sống nhanh của mẹ.

Người lớn chúng ta luôn đề cao "hiệu suất tối đa", thường chú ý đến mục đích nội tại trong hành vi. Điều này khiến chúng ta thường xuyên vận dụng phương pháp trực tiếp nhất, cố gắng đạt được mục đích của mình trong thời gian ngắn nhất. Do đó, khi nhìn thấy con trẻ làm một số việc không hiệu quả hoặc vô cùng ấu trĩ, chúng ta đều cảm thấy rất sốt ruột, chỉ muốn dùng khả năng của người lớn để làm hộ trẻ cho xong ngay lập tức và thật trơn tru, trọn vẹn. Ví dụ, trẻ ngồi buộc dây giày, bàn tay lóng ngóng lần từng chút một, người mẹ đứng bên cạnh bắt đầu sốt ruột: "Sao mãi chưa buộc xong vậy? Đơn giản lắm cơ mà!", thế rồi người mẹ liền ngồi ngay xuống thoăt thoắt mấy động tác là thắt xong cho con.

Không tôn trọng sự nỗ lực của con đồng nghĩa với việc cướp đi cảm nhận về sự thành công của trẻ. Nếu người mẹ bình tĩnh theo dõi con "làm việc" một cách từ tốn và có trật tự, đồng thời tỏ ý tôn trọng, khen ngợi con: "Buộc dây giày là một thách thức không nhỏ đối với đôi tay đó con nhé", thì có ích biết bao cho trẻ!

Trong tiềm thức, người lớn luôn muốn ngăn cản trẻ tiến hành những hoạt động nhìn có vẻ chậm chạp, lóng ngóng, nhưng bản thân trẻ lại rất thích những thứ vụn vặt hoặc không mang nhiều ý nghĩa.Quá trình dường như rất lề mề này lại hàm chứa toàn bộ công sức và lòng nhiệt tình của trẻ.

Rất nhiều gia đình xuất hiện cảnh tượng sau: Trẻ đang chậm rãi mặc quần áo, rửa tay hoặc làm những việc mà trẻ thích, người lớn muốn trẻ làm nhanh lên một chút, nhưng trẻ không chịu "nghe lời", người lớn liền bực bội làm ào một cái là xong cho trẻ. Kết quả là trẻ vừa la khóc vừa giận dỗi. Nguyên nhân là nhịp điệu của người lớn đã cản trở trẻ hoàn thành "công việc" của mình, nổi cáu là biểu hiện của sự phản kháng vì bản năng "làm việc" theo nhịp điệu của trẻ không được người lớn thấu hiểu.

Nếu trẻ ngoan ngoãn để "nhịp sống nhanh" của cha mẹ len lỏi vào cuộc sống của trẻ, có thể trẻ sẽ kìm chế lòng nhiệt tình của mình đối với công việc, dần dần trở nên "uể oải". Khi cảm thấy động tác của trẻ chậm chạp, cha mẹ luôn tìm cách can thiệp, dùng hành vi giúp đỡ của mình để làm thay trẻ. Thực tế sự "giúp đỡ" này chính là cướp đi cơ hội trưởng thành dựa vào sự tự nỗ lực của trẻ. Trong tiềm thức trẻ sẽ không chịu nghe lời và tiếp tục "chậm" đi, chờ đợi sự "giúp đỡ" nhanh gọn của cha mẹ. Do đó, người lớn chúng ta cần có sự thay đổi quan niệm về sự nhanh chậm trong thế giới của con trẻ.

Giúp con sử dụng quỹ thời gian một cách hiệu quả

Mỗi bậc phụ huynh đều mong muốn con mình biết quý trọng thời gian, học hành giỏi giang, xuất sắc hơn người, nhưng do đặc điểm của độ tuổi, khả năng tự làm chủ bản thân của trẻ chưa tốt, nên

nếu xác định con có tật lề mề thật sự thì sau khi tìm hiểu nguyên nhân, bạn có thể áp dụng một số biện pháp sau:

Thứ nhất, khi trẻ làm việc, bạn hãy bàn bạc với trẻ và đề ra một mục tiêu thời gian phù hợp, để trẻ tự quyết định làm công việc này đòi hỏi bao nhiêu thời gian mới có thể hoàn thành, sau đó giúp trẻ tính lùi thời gian, đôn đốc trẻ hoàn thành công việc trong thời gian đã định. Nhiều lần như thế, trẻ sẽ hình thành nên khái niệm về thời gian khi làm việc, dần dần không cần sự nhắc nhở của người khác nữa.

Thứ hai, rèn khả năng tập trung cho trẻ. Rất nhiều trẻ suốt ngày ngồi trước bàn học nhưng vẫn không thể hoàn thành bài tập đúng giờ, hầu hết là do làm việc không tập trung. Khả năng tập trung của một người không phải sinh ra đã có, mà cần được bồi dưỡng dần dần. Bạn bè thân thiết của tôi đều biết, mặc dù sau khi đi học, thành tích học tập của con trai tôi rất tốt, nhưng gần như tôi không phải bỏ ra quá nhiều thời gian để đôn đốc con học hành. Một điều rất quan trọng là tôi đã có ý thức rèn khả năng tập trung cho cháu từ trước đó. Khả năng tập trung của một đứa trẻ cần được bồi dưỡng từ nhỏ, ví dụ, trẻ đang chăm chú xếp hình, nghịch cát thì cha mẹ không nên "quấy rối" trẻ bằng hình thức giúp đỡ. Để trẻ tự mình hoàn thành "công việc" sẽ rất có lợi cho việc rèn khả năng tập trung cho trẻ. Từ nhỏ đã hình thành nên thói quen này, sau này trẻ mới có thể chăm chú nghe giảng trên lớp, tan học chuyên tâm hoàn thành bài tập về nhà. Thói quen và tố chất tâm lý tập trung này có vai trò rất quan trọng trong việc sử dụng thời gian một cách hiệu quả, và đây cũng là nền tảng để trẻ thành công trong tương lai.

Thứ ba, những đứa trẻ lề mề quá mức hoặc hiệu suất sử dụng thời gian không cao, có thể để trẻ dựa vào sở thích, đặc điểm cá nhân, xây dựng một thời gian biểu. Tự sắp xếp ổn thỏa quỹ thời gian cho mình là một trong những tiêu chí đánh dấu sự chín chắn của một con người, sau khi trẻ đã có khả năng tự lập nhất định, cha mẹ hãy cho trẻ quyền được sắp xếp thời gian biểu cho mình một cách phù hợp. Một đứa trẻ đang say sưa xem bộ phim hoạt hình yêu thích, phụ huynh bực bội tắt tivi và ra lệnh: "Đi làm bài tập mau!", trẻ miễn cưỡng ngồi vào bàn học nhưng tâm trạng rất không vui, hiệu suất

sử dụng thời gian cũng không thể cao được. Nhưng nếu có một thời gian biểu, khi trẻ không làm chủ được bản thân mà ngồi xem tivi, cha mẹ nhắc nhở, trẻ cũng sẽ không chống đối, hiệu quả làm bài tập cũng sẽ tốt hơn. Tuy nhiên, phụ huynh không nên lập thời gian biểu thay con mà cần dựa trên tiền đề tôn trọng nguyện vọng của trẻ thì mới có thể đạt hiệu quả cao.

Mỗi đứa trẻ đều có đặc điểm riêng, mỗi bậc phụ huynh đều phải là người hiểu con mình nhất. Tôi tin rằng bạn sẽ dựa vào đặc điểm của con yêu, song song với việc đảm bảo cho sự phát triển lành mạnh về tâm lý của con, bạn sẽ giúp con giành được nhiều "thời gian hiệu quả" trong cuộc chạy đua với thời gian.

Thay đổi nhận thức về khái niệm "học tập"

Con trai tôi trước đây vốn rất ham học, nhưng đến năm lớp 8, con không còn tỏ ra hứng thú với việc học và thường xuyên nói với vẻ rất chán chường rằng: "Học những cái này làm gì, cũng chỉ là để đối phó với thi cử mà thôi", thành tích học tập của con sa sút. Vợ chồng tôi rất sốt ruột, nặng nhẹ đều đã nói hết rồi nhưng vẫn không ăn thua. Vậy tôi phải làm gì để cải thiện tình trạng này?

Tạo môi trường để con tìm thấy niềm vui trong học tập

Thực ra, mỗi đứa trẻ trong quá trình học hành đều sẽ xuất hiện tình trạng "chán chường" nói trên, các bậc phụ huynh không nên sốt ruột vì như thế cũng không giải quyết được gì. Điều quan trọng là phải tìm ra được nguyên nhân khiến trẻ mất hứng thú với việc học, sau đó giúp trẻ điều chỉnh lại tâm trạng, kích thích lòng ham học của trẻ.

Trung học cơ sở là một giai đoạn khá quan trọng trong quá trình trưởng thành của trẻ, có rất nhiều yếu tố khiến trẻ mất đi hứng thú với việc học. Chương trình học ngày càng khó lên, sẽ khiến trẻ chùn bước trước việc học; đồng thời lúc này trẻ bước vào tuổi dậy thì, sinh lý và tâm lý cũng đều có những thay đổi rõ nét, trẻ sẽ thường xuyên có sự thay đổi tâm trạng thất thường. Ngoài ra, ở giai đoạn

này, các mối quan hệ giao tiếp xã hội của trẻ cũng được bắt đầu, niềm hứng thú và sở thích của trẻ cũng ngày càng phong phú hơn. Điều quan trọng là cha mẹ không nên sốt ruột mà cần làm người bạn thân thiết của con, cùng con đối mặt với thời kỳ đặc biệt này.

Tò mò và ham học hỏi vốn là bản tính của mỗi đứa trẻ, như vậy học tập đáng lẽ cũng sẽ là một sở thích được trẻ đón nhận. Vậy tại sao có đứa trẻ lại xuất hiện tình trạng chán học? Cha mẹ không nên bắt ép con trẻ bằng những biện pháp cứng rắn hay nhẹ nhàng, mà trước hết cần tìm hiểu nguyên nhân bằng tấm lòng thấu hiểu trẻ, sau đó cùng trẻ giải quyết vấn đề. Đây là nguyên tắc quan trọng khi giải quyết các vấn đề của trẻ, đối với vấn đề cụ thể cần có sự phân tích cụ thể.

Các chuyên gia tâm lý cho rằng, nếu trước đó con trẻ “ham học” thì đó chỉ là sự ngoan ngoãn do bị bắt ép chứ không phải vì trẻ cảm nhận được niềm vui trong học tập, không phải bắt nguồn từ nguồn động lực nội tại của trẻ. Như thế, động lực học tập của trẻ rất dễ bị ảnh hưởng bởi các nhân tố bên ngoài và suy yếu. Tiểu học là thời kỳ quan trọng để trẻ coi học tập là sở thích và niềm vui, nếu ở tiểu học, cha mẹ và giáo viên chỉ chú ý đến thành tích học tập của trẻ thì đến giai đoạn trung học cơ sở, trẻ rất khó phát triển được một phương thức học tập thích nghi với môi trường mình đang theo học, tình trạng chán học vì thế mà cũng nảy sinh. Muốn để trẻ học tập một cách vui vẻ ở giai đoạn trung học, điều quan trọng là trước năm 15 tuổi cần để trẻ có niềm say mê và sở thích phong phú, đồng thời làm được một số “công việc” trên cơ sở những sở thích này. Nếu ở giai đoạn tiểu học trẻ không có được niềm vui từ quá trình học tập thì đến năm 14, 15 tuổi, khi sức ép của việc học hành tăng lên, trẻ sẽ rất dễ rơi vào tình trạng chán học.

Hiện nay, trẻ phải chịu sức ép học hành rất lớn, nhà trường và giáo viên đều nhấn mạnh tầm quan trọng của việc học và thành tích thi cử. Thực ra, không có đứa trẻ nào là không muốn thành tích cao. Cha mẹ cần có sự gợi mở hợp lý, giảm bớt áp lực cho trẻ, cố gắng không nên chỉ chú ý vào điểm số và thứ hạng của trẻ, mà phải quan tâm đến quá trình học tập, suy nghĩ của trẻ và vấn đề làm thế nào để có được một phương pháp học tập hiệu quả.

Hệ thống kiến thức và những kỹ năng sinh tồn của chúng ta chủ yếu có được trong thời kỳ học đại học, còn tiểu học và trung học là thời kỳ bồi dưỡng lòng yêu thích việc học tập và phương pháp học tập có hiệu quả. Chính vì vậy, ở bậc tiểu học và trung học, không nên để trẻ mệt mỏi quá độ, cần dựa vào bản tính ham chơi của trẻ để định hướng, gợi mở, chơi mà học, học mà chơi, để trẻ cảm nhận được niềm vui và sự thành công trong học tập.

Học tập không phải là công việc của trẻ, cũng không phải là gánh nặng của trẻ, chúng ta hãy thay đổi nhận thức về khái niệm "học tập", tạo cho trẻ một môi trường học tập khiến trẻ cảm thấy vui vẻ. Làm được điều này đồng nghĩa với việc bạn đã lắp cho trẻ một "động cơ" ham học.

Mất hứng thú là khởi nguồn của hứng thú mới

Thế kỷ XIX ở Đức có một thần đồng tên là Karl Witte, năm 8 tuổi cậu đã tinh thông 6 ngôn ngữ: Đức, Pháp, Ý, La tinh, Anh và Hy Lạp; đồng thời am hiểu lĩnh vực động vật học, vật lý học, hóa học, đặc biệt là giỏi toán học. Năm 10 tuổi, Karl Witte vào học đại học, 14 tuổi nhận được bằng tiến sĩ triết học, 16 tuổi được nhận bằng tiến sĩ luật học và được bổ nhiệm là giáo sư luật học trường Đại học Berlin. Năm 23 tuổi cho ra đời cuốn Sai lầm của Dante, cuốn sách giá trị để nghiên cứu về Dante. Sau đó, Karl Witte đã dành trọn cuộc đời còn lại để giảng dạy trong các trường đại học nổi tiếng của Đức, truyền bá tư tưởng và trí tuệ của ông. Chính nhà khoa học này khi còn nhỏ cũng đã từng không có hứng thú với việc học. Sự định hướng và khích lệ của người cha đối với Karl Witte là một sự gợi ý rất tốt cho chúng ta.

Một thời gian, cha Karl Witte phát hiện ra cậu không có hứng thú với việc học hành và thường ngồi thẫn thờ cầm sách. Cha cậu không trách mắng mà chỉ hỏi tại sao cậu lại không tập trung. Karl Witte nói: "Trước đây con rất có hứng thú với việc học, nhưng gần đây trong đầu luôn có một câu hỏi ám ảnh con, mình học nhiều thứ như

thế để làm gì? Học nghề mộc có thể làm đồ gỗ, học rèn có thể rèn nông cụ, nhưng con học nhiều ngôn ngữ và thơ ca như vậy thì để làm gì?". Thấy con trai hỏi vậy, cha của Karl Witte rất mừng vì con trai ông đang suy nghĩ vấn đề ở góc độ sâu hơn, và đây chính là cơ hội để ông giáo dục tùy cơ đối với con. Trước tiên, ông đã khẳng định suy nghĩ của con trai rồi trả lời rất hóm hỉnh rằng: "Nếu không có toán học thì sau này làm sao con có thể tính toán xây nhà hết bao nhiêu vật liệu? Không có văn học sẽ không có những kiến thức thẩm mỹ, làm sao con có thể xây được một ngôi nhà đẹp? Con trai, con hãy nhớ rằng, thơ ca, văn học, hội họa, âm nhạc, triết học đều là những sản phẩm trí tuệ của nhân loại, là những tinh hoa tuyệt vời nhất trên thế gian này. Con có thể không làm nhà ngoại giao, dịch giả, nhưng nếu con nắm được những kiến thức này để làm thợ mộc, thì ngôi nhà mà con làm sẽ đẹp biết bao!".

Nghe đến đây, ánh mắt sáng ngời của Karl Witte lộ rõ vẻ vui mừng, những thắc mắc trong lòng đã hoàn toàn được tháo gỡ. Cha Karl Witte đã gợi mở cho nhu cầu nội tại cho con trẻ, nguồn sức mạnh bắt nguồn từ nội tâm này sẽ hiệu quả và lâu dài hơn rất nhiều so với sự phê bình, giáo huấn, khích lệ, trừng phạt.

Chúng ta hãy đặt một giả thiết, giả dụ khi nhìn thấy con trai không tập trung, cha Karl Witte liền phê bình con ngay: "Tại sao đang yên đang lành lại không thích học nữa? Thật đúng là chẳng ra sao cả, suốt ngày đầu óc chỉ để đi đâu. Không có chí tiến thủ gì cả? Cho con học hành là để con đi làm thợ mộc, thợ rèn ư? Tập trung học hành đi, còn suy nghĩ vẩn vơ cha sẽ đánh gãy chân đó". Lúc này đây hiệu quả sẽ thế nào? Không những mất đi cơ hội tốt để giáo dục con trẻ, mà còn làm tổn thương lòng tự trọng của con, ngay cả lòng đam mê hiểu biết của con trẻ cũng bị bóp chết.

Đứng trên góc độ mới nhìn nhận tính hiếu động của trẻ

Con trai tôi năm nay 8 tuổi, vô cùng nghịch ngợm, ở nhà thường làm vỡ đồ đạc, chơi với bạn bè cũng thường xuyên làm bạn khóc,

nhưng vây quanh con vẫn có một nhóm trẻ, cứ như là ông tướng vậy. Cách dạy con của vợ chồng tôi không giống nhau, tôi thì thiên về hòa bình, nhưng chồng tôi thì rất nghiêm khắc, đôi lúc còn dùng "vũ lực" để giải quyết vấn đề, nhưng hiệu quả rất thấp, chính vì thế chúng tôi thường hay xảy ra tranh cãi. Tôi muốn hỏi chị nên làm gì đối với những đứa trẻ tinh nghịch? Làm thế nào vợ chồng tôi mới có thể thống nhất trong cách dạy con?

Quan sát tính tình của trẻ từ góc độ gia đình

Thông thường cha mẹ dễ chấp nhận những đứa con phục tùng, lệ thuộc hơn là những đứa trẻ hiếu động, nghịch ngợm, tò mò, thích khám phá các sự vật. Tôi cho rằng, chính ở những đứa trẻ này lại tiềm ẩn nhiều tiềm năng phát triển. Trước hết cha mẹ không nên dùng những từ đánh giá như "quỷ sứ", "rắc rối" hay dùng bạo lực đối với những đứa trẻ như vậy, sẽ khiến trẻ càng chống đối và nổi loạn, thậm chí trẻ sẽ dùng những hành vi cố tình để đáp trả sự nỗ lực của cha mẹ. Thực ra, cái mà con trẻ chống lại không phải là cha mẹ, mà là "quyền lực" được cha mẹ sử dụng. Ở một mức độ nhất định, một số hành vi của trẻ chịu sự ảnh hưởng bởi nhân tố tính cách của cha mẹ. Nếu ngay từ khi trẻ chào đời, cha mẹ đã coi trẻ là một con người hoàn chỉnh để tôn trọng, chuyện trò rủ rỉ chứ không dùng những biện pháp thể hiện quyền lực như đánh chửi, quát mắng để ảnh hưởng tới con trẻ, hành vi của trẻ cũng sẽ ít mang khuynh hướng bạo lực và xốc nổi.

Nếu đứng trên góc độ gia đình để quan sát tính tình của đứa trẻ chứ không chỉ nhìn nhận bản thân đứa trẻ, có thể cha mẹ sẽ có sự đánh giá khách quan hơn. Bạn có thể để ý xem chồng bạn và những cháu trai khác trong gia đình bạn khi ở độ tuổi này thì thế nào. Có thể trong gia tộc của bạn từng có một cậu bé nghịch ngợm hơn con trai bạn, xem xem hiện tại anh ấy thế nào, tốt hay không tốt, thành đạt hay không thành đạt. Nếu tình hình của anh ấy rất ổn thì bạn hãy hỏi cha mẹ của anh ấy đã làm những gì, làm thế nào để một đứa trẻ tinh nghịch trở về với quỹ đạo bình thường. Dĩ nhiên tiền đề là có mối quan hệ huyết thống.

Phương pháp giáo dục khác biệt có thể tạo cho trẻ nhiều cơ hội trưởng thành hơn

Còn về vấn đề phương pháp giáo dục của cha và mẹ giống nhau hay không thì tôi cho rằng không đáng ngại. Hai người có phương pháp giáo dục khác nhau, có thể bổ sung cho nhau. Nếu quan niệm giáo dục cơ bản không giống nhau cũng không sao cả, chỉ cần hai người ủng hộ nhau, không chỉ trích nhau thì cũng sẽ không xảy ra xung đột và mâu thuẫn ở con trẻ. Mẹ nhẹ nhàng, cha nghiêm khắc, cha mẹ sẽ hỗ trợ cho nhau. Chỉ sợ người mẹ nói: "Tính cách này của con chẳng khác gì cha", người cha thì nói: "Cha thấy con được mẹ chiều nên sinh hư, cha phải chỉnh đốn lại". Từ sự khác biệt của cha mẹ, trước hết con trẻ sẽ thấy họ không đoàn kết, không thống nhất, con trẻ bị kẹp giữa hai luồng sức mạnh, chắc chắn trong lòng sẽ cảm thấy bất an, thắc mắc.

Cha mẹ không nên cho rằng chỉ có những đứa trẻ ở độ tuổi dậy thì mới có tình trạng xung đột, nổi loạn, "phôi thai tinh thần" của con trẻ có được là nhờ sự phát triển của "phôi thai thể xác". Kể từ giây phút chào đời, trẻ đã có hoạt động tâm lý. Sự không thống nhất trong phương pháp nuôi dạy con của cha mẹ sẽ gây ra các vấn đề do "bất đồng ý kiến". Vấn đề này rất nghiêm trọng, để thống nhất được ý kiến, có những cặp vợ chồng xảy ra tranh cãi và xung đột, như thế không những không thể đem lại cho trẻ sự nuôi dạy tốt hay những cái trẻ cần, mà còn khiến con trẻ cảm thấy mâu thuẫn trong lòng và không biết phải theo ai.

Ngược lại, nếu cha mẹ, mỗi người duy trì một phương pháp giáo dục, mặc dù khác biệt nhưng lại bổ sung cho nhau, thì sự giáo dục mang tính khác biệt này sẽ đem lại cho trẻ nhiều cơ hội trưởng thành hơn là cả hai người đều có phương pháp giáo dục giống nhau.

Khi con trẻ nhắc đến mẹ, người cha liền nói: "Mẹ là mẹ, mẹ dạy dỗ con thế nào cha không can thiệp, cha dạy con theo cách của riêng mình" (Tiền đề là phương pháp giáo dục này phải khoa học). Nếu con trẻ nói với mẹ về cha, người mẹ cũng sẽ nói: "Cha là đàn ông, cha dạy dỗ con theo cách của phái mạnh, con phải tiếp thu, hiện tại con còn nhỏ, lớn lên con sẽ là phái mạnh". Lúc này đây, khác biệt

chính là một hợp lực. Quan trọng là phải xem hai vợ chồng phối hợp với nhau thế nào.

Sự trưởng thành của con trẻ là một quá trình trường kỳ và phức tạp, có rất nhiều nhân tố ảnh hưởng đến con trẻ, ở mỗi giai đoạn cũng không hẳn tất cả đều theo ý muốn của chúng ta. Hãy cho phép trẻ có một chút nổi loạn và không trọn vẹn, qua được bước này, có thể cậu "quỷ sứ" khiến bạn phải lo lắng, buồn rầu sẽ trở thành một chàng trai tốt khiến bạn tự hào.

Hãy tin vào con yêu của bạn, trong quá trình trưởng thành luôn có phép màu xảy ra!

Con trẻ là vị khách hỏi đường, nên cần kiên nhẫn và khéo léo

Cậu con trai lên 3 của tôi dường như tò mò với tất cả mọi thứ, lúc nào cũng hỏi "Tại sao, tại sao", có rất nhiều câu hỏi thậm chí không thể trả lời. Khó khăn lắm mới tìm ra được một câu trả lời thích hợp cho con thì con luôn tiếp thêm một câu "Tại sao", khiến tôi chỉ muốn phát điên. Tôi biết con đang ở trong độ tuổi tò mò và muốn tìm hiểu về thế giới, chính vì thế tôi cũng luôn cố gắng trả lời mọi câu hỏi con đưa ra, nhưng hàng ngày con hỏi liên tục hết câu này đến câu khác khiến tôi cũng cảm thấy khó chịu. Xin hỏi tôi nên làm gì với con ạ?

Con trẻ là vị khách hỏi đường, nên cần kiên nhẫn và khéo léo

Trẻ vô cùng tò mò trước thế giới lạ lẫm này, những lời thắc mắc kỳ quái là một phương thức để trẻ khám phá thế giới. Với cha mẹ và con trẻ, quá trình này đều rất quý giá. Cùng với sự trưởng thành của trẻ, những câu hỏi này sẽ dần dần biến mất.

Cho đến bây giờ nhớ lại những câu hỏi của con trai hồi nhỏ, cảm giác hạnh phúc chỉ người mẹ mới có vẫn còn vương vấn trong tôi.

“Mẹ ơi, tại sao con mèo không đi giày hả mẹ?”, “Mẹ ơi, tại sao con chó không đi học mẫu giáo ạ?”, “Mẹ ơi, tại sao hoa lại không có chân tay?” “Mẹ ơi, tại sao xe hơi lại có bánh ạ?”, “Mẹ ơi, ai đã đào hai cái lỗ trên mũi của mình ạ?”, “Mẹ ơi, tại sao cá không đi được trên đất?”, “Mẹ ơi, tại sao cha lại có râu ạ?”. Ngày ấy tôi cũng phải hết sức kiên nhẫn mới không bực mình trước những câu hỏi này của con!

Con trẻ là vị khách hỏi đường. Đối với trẻ con, đặt câu hỏi là một việc hết sức bình thường. Môi trường sống cũng như các dòng thông tin đều do người lớn kiểm soát. Trẻ vừa chào đời, thậm chí khi còn đang ở trong bụng mẹ, chúng ta đã chuyện trò với trẻ. Nhưng những cái mà trẻ nghe thấy, tiếp xúc đều rất xa lạ, tính tò mò từ đó mà nảy sinh. Trong tâm lý học, thường gọi giai đoạn con trẻ thích đặt câu hỏi là “thời kỳ thắc mắc”. Ở giai đoạn này, nếu cha mẹ có thể dựa vào mức độ phát triển và khả năng lý giải của trẻ để trả lời các câu hỏi mà trẻ đưa ra, đồng thời phát hiện được dụng ý thực sự của các câu hỏi thì trả lời câu hỏi sẽ biến thành một cơ hội rất tốt để cha mẹ giáo dục trẻ, truyền thụ kiến thức cho trẻ. Vì khi hỏi “Tại sao?”, trong lòng trẻ có sự ham hiểu biết mãnh liệt, động lực học hỏi bên trong dồi dào, việc tiếp nhận các thông tin cũng sẽ tốt hơn.

Thông thường trẻ từ 2 đến 3 tuổi sẽ chỉ vào các sự vật xung quanh và hỏi tên chúng, ví dụ “Đây là cái gì”, “Kia là cái gì”, đây được gọi là “thời kỳ thắc mắc đầu tiên”. Còn trẻ từ 4 đến 5 thường dùng câu hỏi “Thế nào?”, “Tại sao?” để hỏi những câu hỏi sâu hơn, đây được gọi là “thời kỳ thắc mắc thứ hai”.

Nguyên tắc và kỹ xảo trả lời câu hỏi của trẻ

Mặc dù các câu hỏi của trẻ hết sức kỳ quái, nhưng động cơ để trẻ đưa ra lời thắc mắc chủ yếu gồm sáu yếu tố sau: Một là, xuất phát từ sự quan tâm tới một sự vật nào đó; hai là, mong muốn tạo dựng chủ đề cho người lớn; ba là, xuất phát từ sự tò mò của mình; bốn là, xuất phát từ niềm vui của việc học ngôn ngữ; năm là, muốn thông qua các câu hỏi để thu hút sự chú ý của người lớn; sáu là, do trong lòng có điều gì ấm ức muốn chống đối. Các câu hỏi mà con trẻ đưa ra thường liên quan đến các sự vật sau: Các loài sinh

vật, các loại dụng cụ cơ khí, sự biến đổi của thiên nhiên, cuộc sống gia đình, thiên thể khí tượng...

Cha mẹ không nên sử dụng những ngôn từ non nớt để trả lời con trẻ mà cần dùng ngôn ngữ quy phạm để dạy trẻ tên gọi của các đồ vật và sự vật. Cha mẹ trả lời thắc mắc của trẻ sẽ giúp trẻ phát triển khả năng ngôn ngữ và tính hiếu kỳ. Trẻ không hiểu cũng vẫn cần làm như vậy, vì trẻ học nói thông qua mô phỏng và lắng nghe.

Không nên cho rằng câu hỏi của con trẻ rất ấu trĩ nên chỉ cần trả lời đại khái cho xong, cũng không nên vội vàng truyền thụ cho trẻ quá nhiều kiến thức, nhất là những kiến thức trẻ chưa thể hiểu được. Câu trả lời của cha mẹ cần phù hợp với sự phát triển trí tuệ của trẻ, dùng những từ ngữ trẻ có thể hiểu được để giải đáp, không nên quá phức tạp, nếu không sẽ ảnh hưởng đến sự hào hứng trong việc đặt câu hỏi của trẻ.

Khi giải đáp thắc mắc, không nên nói những kiến thức mà cha mẹ không chắc chắn hoặc không hiểu. Cố gắng trả lời ngay những câu hỏi của trẻ, nếu chưa trả lời được ngay, cần thẳng thắn thừa nhận với trẻ rằng: “Vấn đề này mẹ cũng không hiểu”, sau đó cùng trẻ đọc sách, tra cứu. Trẻ nhỏ không hiểu cũng không sao, được cùng cha mẹ trải nghiệm cảm giác giở sách, nhìn vẻ chăm chú của cha mẹ trong quá trình tra cứu, trẻ sẽ học được cách tìm hiểu kiến thức và cảm nhận được niềm vui từ hoạt động này.

Tranh thủ bản tính tò mò và ham hiểu biết của trẻ để dạy trẻ phương pháp quan sát sự vật, đồng thời cố gắng dùng các kiến thức đúng đắn để giải thích mọi thắc mắc của trẻ, đặc biệt là khi trẻ hỏi đến vấn đề nhạy cảm liên quan đến giới tính, không nên bịa ra một câu trả lời để đối phó cho xong chuyện.

Thử thảo luận vấn đề với trẻ, có thể không nói cho trẻ biết ngay đáp án, để tăng cường khả năng suy nghĩ độc lập của trẻ. Đồng thời cần dựa vào niềm hứng thú của trẻ, dạy cho trẻ biết một số cách để tìm kiếm câu trả lời cho thắc mắc của mình, rèn luyện khả năng khám phá và mở rộng phạm vi quan tâm cho trẻ.

Dĩ nhiên, thông thường ngay từ đầu trẻ đã đưa ra rất nhiều câu hỏi, đặc biệt là khi trẻ muốn thu hút sự chú ý của người lớn, muốn chọc tức cha mẹ, muốn né tránh hoàn cảnh nào đó. Nếu là để né tránh những việc mà người lớn yêu cầu trẻ làm, trẻ sẽ hỏi luôn miệng rằng "Tại sao con phải đi ngủ giờ này ạ?", "Tại sao con không được động vào cái đó?" lời yêu cầu của bạn cần đơn giản, rõ ràng, rằng: "Con phải lên giường đi ngủ vì đã đến giờ đi ngủ". Nếu trẻ liên tục dùng câu hỏi "Tại sao?" để quấy nhiễu, thu hút sự chú ý mẹ thì bạn cứ lẳng lặng làm việc của mình mà không thèm đếm xỉa đến trẻ, không cần dỗ dành, cũng không bật cười mà nhắc lại yêu cầu ban đầu và cũng cần chuẩn bị trước về mặt tinh thần không nổi cáu với trẻ. Bạn cũng có thể giới hạn thời gian trẻ được đặt câu hỏi. Ví dụ, nói với trẻ rằng: "Con còn năm phút nữa. Trong năm phút này hỏi gì cũng được, năm phút sau mẹ cần được nghỉ ngơi. Chuẩn bị nhé, bắt đầu...".

Một ngày nào đó con trẻ sẽ lớn khôn, những câu hỏi "Tại sao?" chắc chắn sẽ theo sự trưởng thành của con và trở thành chìa khóa để con mở cánh cửa thế giới mới. Và nó cũng trở thành ký ức ấm áp của các bậc cha mẹ...

Không nên hạ thấp, phê bình bạn của con trước mặt trẻ

Con trai tôi năm nay 9 tuổi, trước đó rất nghe lời, không bao giờ chạy đi chơi xa, chỉ chơi loanh quanh gần nhà, học cũng khá tốt. Kể từ năm ngoái, sau khi nhà hàng xóm có đứa con trạc tuổi cháu chuyển đến, ngày nào cháu cũng thích chơi đùa với các bạn và lần nào cũng về nhà rất muộn, có lúc vợ chồng tôi phải đi tìm khắp nơi. Sau đó chúng tôi chuyển nhà, nhưng ngày nào con cũng vẫn quay về khu nhà cũ tìm đám bạn đó để chơi. Tối nào chúng tôi cũng phải đi tìm con về nhà ngủ, và con cũng thường xuyên lén đi chơi, quát không nghe, đánh cũng không giải quyết được. Con cũng không học hành chăm chỉ như trước đây, cô giáo phàn nàn có phần lười hơn. Hiện tại, tôi phát hiện ra rằng thỉnh thoảng con còn nói

dối, nhưng tôi vẫn chưa thể hiện là mình biết con nói dối mà chỉ trao đổi với chồng mà thôi.

Tôi rất lo con sẽ học những tính xấu của đám trẻ bên ngoài nhưng cũng không biết phải làm gì, dù sao thì cũng không thể nhốt con ở nhà không cho đi chơi được. Tôi cần phải làm gì bây giờ?

Thấu hiểu con trẻ bằng nhiều hình thức

Tôi rất hiểu sự lo lắng của bạn, nhưng khi 8, 9 tuổi là lúc trẻ thích tụ tập, thích chơi các bạn, đây là nhu cầu rất bình thường. Cứ sau giờ ăn tối các ngày cuối tuần, sân khu nhà tôi ở tụ tập rất đông các cháu trai ở độ tuổi này, trong khi 3, 4 năm trước đó, chúng chỉ thích bám theo cha mẹ mình, gặp nhau có khi còn không chào hỏi!

Một thực tế mà các bậc phụ huynh không thể không thừa nhận là từ độ tuổi đó trở đi, khả năng tự lập của trẻ càng ngày càng cao, ngày càng xa rời vòng tay cha mẹ. Chúng ta buộc phải cho phép và khích lệ trẻ đi kết giao với bạn bè mới, có sự lựa chọn độc lập và không gian tự do của riêng mình.

Dĩ nhiên, điều này không có nghĩa là để mặc trẻ mà phải có cách quản hợp lý. Để làm được điều này, cha mẹ phải hiểu đặc điểm của trẻ, sau đó tiến hành "giáo dục tùy cơ" một cách phù hợp. Nếu răn dạy hay giáo huấn, chắc chắn trẻ sẽ không muốn tiếp thu. Đây là một nghệ thuật, đòi hỏi cha mẹ giải quyết được các vấn đề khác nhau ở những đứa trẻ khác nhau. Đây là một nguyên tắc cơ bản trong quá trình nuôi dạy con. Tôi cho rằng cha mẹ nên dùng phương pháp Đông y để đối mặt với các vấn đề của trẻ (quan sát, ngửi, hỏi han, bắt mạch), chứ không nên dùng phương pháp Tây y (đau đâu trị đó).

Chính vì thế, trước hết phải tìm hiểu những đặc điểm tâm lý, suy nghĩ của trẻ ở độ tuổi này như trẻ chơi với ai, trong quá trình chơi với những người bạn đó, trẻ đã có được những niềm vui gì... Cha mẹ cần phải biết những vấn đề này, nhưng không phải tra khảo để

biết mà cần có nghệ thuật chuyện trò với con. Qua lời miêu tả của bạn, tôi có thể cảm nhận được rằng con trai bạn trước đây là một đứa trẻ khá ngoan, không biết môi trường sống mà bạn tạo ra cho con có phong phú hay không? Có đủ mối liên hệ với bên ngoài hay không? Một cậu bé 9 tuổi sau khi gặp những người bạn và sự việc có thể đem lại cho cậu những điều thú vị mà cuộc sống trước đây không có thì chắc chắn cậu sẽ dễ đi chơi quên cả đường về.

Cần thông qua các con đường khác để tìm hiểu tình hình trẻ chơi với các bạn, bao gồm hoàn cảnh gia đình, cách chơi để phán đoán đối phương có phải là đứa trẻ ngoan hay không, không nên hạ thấp, phê bình bạn bè của con trước mặt trẻ. Có thể tìm hiểu qua người khác hoặc nói chuyện với con về chuyện chơi đùa của bọn trẻ, để trẻ cảm nhận được rằng, bạn rất có hứng thú với những trò chơi của trẻ chứ không phản đối, như thế bạn mới nắm bắt được tình hình thực tế.

Xây dựng những quy tắc cần tuân theo

Quy tắc hành vi của trẻ bắt đầu được huấn luyện khi trẻ khoảng 2 tuổi, trong thời kỳ này, sự định hướng của người lớn giúp trẻ từng bước hình thành một trật tự tự nhiên trong quá trình ăn uống, chơi đùa, vệ sinh, ngủ... Sự khích lệ của cha mẹ đối với những việc mà trẻ làm đều giúp ích cho việc tăng cường khả năng tự làm chủ bản thân của trẻ, nếu để lỡ thời kỳ quan trọng hình thành quy tắc thì sự "quản giáo" sau này sẽ rất vất vả. Nếu trước đó, quy tắc của cha mẹ quá hà khắc, trẻ sẽ làm một em bé ngoan, nhưng cũng không hình thành được sự ràng buộc về mặt nguyên tắc bên trong. Đến năm 9 tuổi, trẻ đã nắm được những kỹ xảo làm thế nào để được thỏa mãn những đòi hỏi và làm thế nào để đối phó với người lớn, thì việc đánh mắng trẻ không những không hiệu quả, mà còn khiến trẻ càng ngang ngạnh và chống đối quyết liệt hơn. Trẻ cần có bạn chơi, tuyệt đối không nên dùng quan điểm của người lớn để hạn chế bạn chơi của trẻ, bạn có thể học theo phương pháp chuyển nhà của mẹ Mạnh Tử, nhưng không nên can thiệp quá sâu. Con trẻ nói dối cha mẹ thường là do trẻ cảm thấy những việc mà mình làm sẽ bị cha mẹ phản đối, hoặc mặc dù cha mẹ không phản đối nhưng cũng không tán đồng với những suy nghĩ của trẻ. Chính vì thế, đánh mắng hay

nhốt trẻ ở nhà cũng không phải là cách để giải quyết vấn đề, biện pháp tốt nhất là khuyên nhủ.

Tham gia nhiều hơn vào các hoạt động của trẻ, mở mang thế giới cho trẻ

Dĩ nhiên là cha mẹ không thể để mặc con trẻ, cho trẻ chơi với bất kỳ đứa trẻ nào mà không có sự lựa chọn. Những đứa trẻ ngoan cùng chơi với nhau cũng chưa chắc giúp trẻ ngày càng tốt hơn, huống chi là đứa trẻ có những thói xấu? Trong cuốn sách giáo dục của mình, Karl Witte đã từng nói: "Thói quen của đứa trẻ ngoan rất khó có thể ảnh hưởng tới đứa trẻ hư, trong khi thói quen của đứa trẻ hư lại nhiễm sang đứa trẻ ngoan rất nhanh. Đây là do thói quen tốt trong học tập của trẻ cần sự nỗ lực và tự làm chủ bản thân, còn thói xấu lại không cần bất kỳ sự nỗ lực nào vẫn có thể nhiễm". Ông đã từng cho con trai mình lựa chọn hai cô bé là con nhà có giáo dục để chơi, con trai ông và hai cô bé này chơi đùa rất vui, nhưng không lâu sau ông phát hiện ra rằng con trai mình bắt đầu nói dối và bướng bỉnh, ngoài ra còn mắc thêm tật kiêu căng. Sau khi quan sát quá trình chơi của đám trẻ, Karl Witte đã phát hiện ra rằng, hóa ra chuyện gì hai cô bé kia cũng đều nhường nhịn con trai ông, cuối cùng Karl Witte liền bỏ thời gian ra chơi với con, kết quả lại tuyệt hơn vì ông đã tìm ra những trò mà con trai thích chơi. Chính vì thế, đối với trường hợp của con bạn, bạn có thể bàn bạc với chồng, tìm một số việc cùng làm với con, cùng con tham gia vào quá trình đó nhằm phân tán sự chú ý của con đối với những người bạn kia; đồng thời trong quá trình này, con có thể cảm nhận được sự đồng hành của cha mẹ, từ đó có thể coi cha mẹ như những người bạn.

Ngoài ra, nên cố gắng để trẻ tiếp xúc với những con người khác nhau và thế giới khác nhau, phân tán sự chú ý của trẻ, cho trẻ tham gia nhiều hoạt động hơn, mở mang kiến thức, trẻ sẽ không quá tập trung vào một người bạn hay một đám bạn. Trước đây, trong quá trình nuôi dạy con, tôi thường xuyên dùng phương pháp "bày mưu" để uốn nắn một số vấn đề con gặp phải trong quá trình trưởng thành. Ví dụ, phát hiện ra con bắt đầu quý mến một bạn gái khi bước vào tuổi dậy thì, tôi liền lẳng lặng đưa con tham gia nhiều hoạt động xã giao hơn, làm quen với nhiều người, với nhiều bạn gái hơn.

Nếu phát hiện ra nhóm bạn mà con chơi gây ra những ảnh hưởng không tốt cho quá trình trưởng thành của con, cha mẹ cũng không nên hạ thấp, phê bình bạn của trẻ trước mặt trẻ mà hãy nghĩ cách để tìm một công việc khiến trẻ rất có hứng thú để phân tán sự chú ý của trẻ, đưa trẻ đi làm quen với nhiều người bạn hơn, có nhiều tình bạn mới hơn.

"Bày mưu" luôn có mối liên hệ với tình yêu chân thành. Cho dù là để gợi mở tiềm năng hay uốn nắn một số hành vi nào đó của trẻ, đều phải dựa vào đặc điểm tâm lý và tính các của trẻ, mới có thể "âm thầm bồi dưỡng tính cách tốt cho trẻ".

Giúp đỡ không đúng cách ảnh hưởng đến khả năng tự lập của trẻ

Con gái tôi 10 tuổi, rất thông minh, nhưng khả năng tự lập rất kém. Không nói đến chuyện ăn uống, sinh hoạt trong nhà, ngay cả cặp sách cũng phải nhờ đến mẹ thu dọn giúp. Xin hỏi tôi phải làm gì?

Giúp đỡ không đúng cách ảnh hưởng đến khả năng tự lập của trẻ

Đọc câu hỏi của bạn, tôi nghĩ chắc chắn bạn là một người mẹ rất nhanh nhẹn, hay làm, cô con gái thông minh mới nghĩ "A, mẹ mình việc gì cũng làm được, việc gì cũng có thể làm giúp mình, mình lười chút cũng không sao". Bạn phải biết rằng, con trẻ vốn rất tinh ranh!

Trong cuộc sống có rất nhiều việc trẻ có thể tự làm, chỉ có điều do bên cạnh có người để dựa dẫm, hoặc sự giúp đỡ hoặc rèn giũa không đúng cách của người lớn đã làm ảnh hưởng đến khả năng tự giải quyết vấn đề của trẻ.

Chắc bạn đã được nghe kể về câu chuyện của hồ ly mẹ rồi đúng không? Hồ ly mẹ vốn rất yêu con, một ngày kia đột nhiên

không cho hồ ly con vào nhà nữa, nó vừa cắn vừa đuổi hồ ly con như phát điên, đuổi hết đàn con ra khỏi nhà là để hồ ly con học cách sống tự lập.

Còn có một câu chuyện xảy ra với con của người bạn tôi, cô con gái của chị đã 12 tuổi, một hôm chị thực sự không còn thời gian về nhà nấu cơm cho con, liền bảo con ở nhà có những gì, nấu nướng thế nào, kết quả cô bé rất không vui, luôn miệng thoái thác: “Con không biết nấu, con không ăn nữa”. Người bạn tôi liền nói: “Thế thì con cứ việc nhịn đói”. Sau đó, chị tính toán thời gian để con đã “đói mềm” rồi mới về nhà. Kết quả ngoài món sườn chua ngọt mà mẹ đã nấu từ trước, cô con gái chị còn tự chế biến thêm được món trứng sốt cà chua, một cốc sinh tố, một bát cơm (mua ở cửa hàng về) và đang ngồi vừa ăn ngon lành, vừa nghe nhạc.

Bạn xem, khả năng tự lập của trẻ có được nhờ “bắt ép”. “Tự lập” là từ dùng để chỉ thông qua sự nỗ lực của bản thân, không cần sự giúp đỡ của người khác mà có thể làm tốt công việc. Mục tiêu nuôi dạy con cuối cùng của chúng ta chính là như vậy.

Chính vì thế, tôi cho rằng trước hết bạn nên suy nghĩ: Từ khi con còn nhỏ, có phải bạn đã làm thay một cách vô tình hay hữu ý rất nhiều việc con có thể tự làm hay không? Từ ăn cơm, ngủ, chơi đùa... có phải mọi hoạt động của con được tiến hành theo sự sắp đặt của người lớn? Nếu con lớn lên trong môi trường như vậy thì việc cô bé đã 10 tuổi mà vẫn không muốn tự làm những việc mình có thể làm được là điều rất dễ hiểu.

Hãy rèn cho trẻ thói quen tự giải quyết vấn đề

Kể từ khi biết điều khiển các bộ phận trên cơ thể như tay biết cầm đồ, chân biết bước, trẻ đã bắt đầu thích “làm việc”. Khái niệm “làm việc” ở đây là nhu cầu trưởng thành bên trong của trẻ, không cần người lớn yêu cầu, trẻ vẫn sẽ làm một cách tự giác. Những đứa trẻ trên 2 tuổi thường bắt chước người lớn. Bạn lau nhà, trẻ cũng đòi cầm cây lau nhà; bạn rửa bát, trẻ cầm đũa; bạn nhặt rau, trẻ ngồi cạnh nhặt hộ... Trong thế giới động vật, chúng ta rất ít khi nhìn thấy khi một con thú nhỏ gặp khó khăn trong quá trình

làm một việc gì đó, mẹ con thú nhỏ sẽ giúp nó giải quyết vấn đề. Tuy nhiên, khi trẻ gặp vấn đề gì, chúng ta lại thường thấy rằng, trẻ chưa cần đến sự giúp đỡ, cha mẹ đã chạy đến giúp rồi. Thực ra, nếu không có sự giúp đỡ chủ động của người lớn, trẻ sẽ đều cố gắng tự giải quyết, chỉ khi thực sự không còn cách nào, trẻ mới nhờ đến người lớn. Lúc này, trẻ có một nhu cầu nội tại, sự "giúp đỡ" của cha mẹ sẽ trở thành trợ lực giúp trẻ giải quyết vấn đề. Nếu cha mẹ nói "Mình cùng giải quyết nhé", trẻ sẽ chăm chú theo dõi và học cách giải quyết vấn đề của người lớn, ngoài ra còn có thể sử dụng phương pháp của người lớn một cách sáng tạo, đây cũng là cơ hội tốt để rèn cho trẻ thói quen tự giải quyết vấn đề. Cha mẹ không thể vì "bồi dưỡng" khả năng tự giải quyết vấn đề của trẻ mà nói với trẻ rằng "Con tự tìm cách đi", trẻ sẽ khóc và nói rằng mình không làm được. Do còn quá nhỏ nên trẻ không ý thức được rằng vấn đề này do ai giải quyết, trong tiềm thức của trẻ, mình và mẹ là một. Quá trình để trẻ tự làm một mình hoặc mẹ giúp trẻ làm chính là quá trình trẻ tách dần khỏi mẹ và để trẻ ngày càng tự lập hơn.

Chính vì thế, cần có ý thức rèn cho trẻ thói quen tự giải quyết vấn đề. Việc này cần bắt đầu từ khi trẻ còn rất nhỏ, đang có mong muốn được "làm việc". Khi trẻ chập chững biết đi và vấp ngã, nếu không có gì nguy hiểm thì không nên đỡ trẻ, để trẻ tự đứng dậy; khi trẻ có thể cầm đồ ăn bằng tay, không nên vì sợ bẩn quần áo mà cầm thay cho trẻ; khi trẻ biết tự đi dép nhưng đi dép trái, không nên vội uốn nắn ngay... Sau khi trẻ đã lớn hơn, bạn càng phải buông tay ra để trẻ tự nghiên cứu, tìm tòi biện pháp giải quyết vấn đề, quá trình này sẽ giúp ích cho trẻ suốt đời. Những đứa trẻ một thời gian dài không tự giải quyết vấn đề, sau này lớn lên dễ mất đi khả năng và sự tự tin khi phải đối mặt với những vấn đề khó, trẻ sẽ giải quyết vấn đề bằng cách trút giận, nổi cáu, phá phách chứ không phải dùng trí tuệ để giải quyết, kết quả là thường làm hỏng việc. Còn những đứa trẻ một thời gian dài có khả năng tự giải quyết vấn đề, sau này lớn lên gặp vấn đề khó, trẻ sẽ biết mình có giải quyết được vấn đề này hay không, sự tự tin của trẻ giúp trẻ có thể bình tĩnh đối mặt với vấn đề mà không nổi cáu hay phá phách. Việc rèn giũa thói quen này là một quá trình thực tiễn,

làm mẫu thông qua hành động sẽ có hiệu quả hơn là chỉ giáo huấn suông.

Để trẻ cảm nhận niềm vui từ sự nỗ lực của bản thân

Bất kỳ mối quan hệ nào khi đã hình thành đều có thể nảy sinh quán tính. Từ nhỏ con đã quen với việc mẹ là người chăm sóc, vậy mẹ có thể thử thay đổi vai trò của mình một cách âm thầm mà không để trẻ biết, ví dụ, thường xuyên để trẻ giúp mẹ làm một số việc, nếu trẻ không chịu, bạn chỉ nói nhẹ nhàng rằng: “Thế tại sao việc gì con cũng nhờ mẹ giúp?”. Khi đó, tự trẻ sẽ phải suy nghĩ, đến khi nhờ mẹ giúp trẻ sẽ không cảm thấy việc đó là điều hiển nhiên nữa.

Bạn còn có thể cố tình làm sai, để trẻ tự chỉnh lại. Ví dụ, khi thu dọn sách vở cho con, bạn cố tình để quên vở bài tập, để trẻ đến lớp và “mất mặt” một lần, như thế trẻ sẽ không còn ỷ lại vào sự giúp đỡ của mẹ. Cho dù về đến nhà trẻ vui hay không, bạn cũng đều phải thành khẩn “nhận lỗi”. Mẹ mắc lỗi mấy lần như thế, một ngày nào đó trẻ sẽ bực bội nói: “Thôi, con không nhờ mẹ nữa, để con tự làm vậy”. Vậy là, mục đích đã đạt được rồi. Gia đình là vườn năng lượng, nguồn năng lượng của mẹ giảm đi, nguồn năng lượng tự lập của trẻ sẽ được tăng cường.

Cần để trẻ cảm nhận được niềm vui từ sự nỗ lực của bản thân. Cố gắng để trẻ tự hoàn thành công việc của mình, cha mẹ không can thiệp quá nhiều tức là đã cho trẻ một không gian độc lập, như thế sẽ kích thích được tính sáng tạo của trẻ. Không nên đáp ứng mọi đòi hỏi của trẻ mà cần giữ vững nguyên tắc. Nếu mọi đòi hỏi đều được đáp ứng một cách đơn giản, trẻ sẽ không cảm nhận được niềm vui của sự nỗ lực do mình bỏ ra, dần dần trẻ sẽ coi sự giúp đỡ và sự cống hiến của cha mẹ là điều đương nhiên, tính ỷ lại vì thế mà nảy sinh. Cần phải để trẻ cảm nhận được niềm vui do bỏ sức lao động mà trẻ mới có được cái mình muốn.

Dĩ nhiên, cũng không nên để xảy ra tình trạng thái quá bất cập, vì muốn rèn tính tự lập cho trẻ mà bắt trẻ làm rất nhiều việc đáng lẽ phải để người lớn làm, cũng không nên giao quá nhiều việc cho trẻ, vì song song với việc rèn luyện cho trẻ ý thức tự lập và khả năng tự lập,

trẻ còn cần có thời gian để chuẩn bị cho cuộc sống tương lai của mình, đây là quyền lợi của trẻ.

Trẻ ở mỗi độ tuổi đều có nỗi sợ hãi riêng

Con gái tôi năm nay 6 tuổi nhưng rất nhút nhát, trời tối không dám ra ngoài, đi với mẹ cũng phải túm chặt lấy mẹ; tối đến không dám ở nhà một mình dù chỉ là một lát; nước sôi cũng không dám ra tắt bếp gas, làm việc gì cũng rụt rè. Tôi rất lo tính cách nhút nhát này không có lợi cho sự trưởng thành sau này của con. Làm thế nào để có thể giúp con trở nên dũng cảm hơn?

Trẻ ở mỗi độ tuổi đều có nỗi sợ hãi của riêng mình

Đối với nhiều đứa trẻ, 6 tuổi là độ tuổi phải đối mặt với rất nhiều nỗi sợ hãi. Sợ bóng tối, sợ ma, sợ sấm chớp, sợ ngủ một mình, sợ cha mẹ bỏ lại một mình... Nhưng khi trẻ lớn khôn hơn, một số nỗi sợ hãi sẽ mất đi, nhưng một số vẫn đặc biệt nghiêm trọng ở một độ tuổi nào đó. Chính vì thế, cha mẹ cần quan tâm và định hướng cho con trong vấn đề này.

Trẻ ở tất cả các độ tuổi đều có nỗi sợ hãi của riêng mình. Ví dụ, trẻ 2 tuổi rất dễ sợ những âm thanh lớn, cũng chính từ lúc này, trẻ dần dần ý thức được sự tồn tại xã hội của mình. Sau khi đã lớn hơn, trẻ dần dần thoát khỏi một số nỗi sợ hãi, nhưng lại phải đối mặt với nỗi sợ hãi mới. Ví dụ, có một cô bé rất bạo dạn, đến năm 8 tuổi tự nhiên lại không dám ở nhà một mình, nguyên nhân là do cô luôn nghe thấy trong nhà có âm thanh bất thường, mấy tháng sau lại không sợ nữa. Thông thường, trẻ 8, 9 tuổi sẽ ít nỗi sợ hãi hơn, trẻ 10 tuổi bắt đầu thể hiện ra nhiều sự tự tin hơn. Tuy nhiên, có một số nỗi sợ hãi thuở ấu thơ vẫn ám ảnh trẻ dù đã đến tuổi trưởng thành. Chính vì thế, cha mẹ cần giúp trẻ có được sự tự tin, khắc phục nỗi sợ hãi, để nỗi ám ảnh mạnh mẽ những năm đầu đời không bám theo trẻ trong những năm tháng sau này.

Tìm hiểu nguyên nhân khiến trẻ sợ hãi

Trước hết, cha mẹ cần suy nghĩ xem mọi người trong nhà có dùng các sự vật khác dọa trẻ để ngăn chặn các hành vi nghịch ngợm của trẻ hoặc để trẻ chịu nghe lời hay không? Nghiên cứu của các nhà tâm lý học giáo dục đã chứng minh được rằng: Người lớn thường dọa dẫm trẻ là nguyên nhân chủ yếu khiến trẻ trở nên quá nhút nhát trong quá trình trưởng thành. Ví dụ, khi trẻ nghịch ngợm, bướng bỉnh, người lớn sẽ dùng các từ ngữ như “chú công an”, “con ma”, “ông ba mươi”... để dọa nạt trẻ, khiến trẻ nảy sinh tâm lý sợ hãi đối với sự vật mà người lớn nhắc đến. Cách dọa nạt để trẻ bớt nghịch ngợm và chịu nghe lời này không có lợi cho sự phát triển tâm lý của trẻ, khiến tinh thần trẻ luôn ở trong trạng thái căng thẳng và sợ hãi. Sau đó, trẻ không những cảm thấy sợ hãi trước các “đạo cụ” mà người lớn thường đem ra để dọa nạt trẻ, mà còn tỏ ra sợ hãi trước rất nhiều sự vật khác như sấm chớp, lửa, bóng tối, các con vật nhỏ, thậm chí là bông, cỏ...

Một số bậc phụ huynh quá nuông chiều con, sợ con bị tổn thương trong quá trình tiếp xúc với các sự vật mới, thường xuyên hạn chế các hoạt động của con trẻ hoặc làm thay trẻ những việc mà trẻ hoàn toàn có thể tự làm. Ví dụ, con trẻ có thể tự bê cốc uống nước, nhưng người lại viện vào các cớ như “Không cẩn thận chẳng may lại làm vỡ cốc sẽ đứt tay hoặc làm ướt quần áo” rồi bê cốc hộ trẻ; trẻ giẫm lên ghế để với các đồ vật đặt ở trên cao, cha mẹ thường sợ con ngã rồi làm thay... Dần dần, trẻ sẽ trở nên nhút nhát, e dè, việc gì cũng không dám làm, không dám thử.

Còn có một số bậc cha mẹ thường phê bình trẻ quá nghiêm khắc, khiến trẻ trở nên mất tự tin, vô hình trung lại nhấn mạnh tính “nhút nhát” của trẻ. Trẻ sợ làm sai bị trách mắng, không dám thử sự vật mới, làm việc gì cũng rón rén thì sao có thể trở nên dũng cảm được?

Ngoài ra bản thân cha mẹ cũng cảm thấy sợ hãi trước một sự vật nào đó, thường xuyên thể hiện nỗi sợ hãi đó trước mặt con trẻ khiến tâm trạng này ảnh hưởng đến trẻ. Ví dụ, một người mẹ rất sợ sâu róm, nhìn thấy sâu róm là hét lên thất thanh, co rúm người lại, kết quả là phản ứng của con gái chị khi nhìn thấy sâu róm cũng giống hệt mẹ. Một người mẹ mặc dù rất sợ sâu róm, nhưng vì muốn để

con gái không sợ, chị đã cố gắng kìm chế nỗi sợ hãi của mình, chỉ vào con sâu róm và nói: “Con nhìn xem, nó hiền lắm”. Kết quả là sau này lớn lên, con gái chị không hề sợ sâu róm.

Một số nguyên tắc giúp trẻ không quá sợ hãi

Có một vài nguyên tắc cơ bản để nỗi sợ hãi của trẻ không phát triển đến mức không thể kiểm soát. Trước hết, cần xác định nỗi sợ hãi đó có tương xứng với độ tuổi của trẻ hay không. Mỗi nỗi sợ hãi đều có đặc trưng riêng của nó. Không nên coi nhẹ nỗi sợ hãi của trẻ mà cần tìm hiểu từng biểu hiện của trẻ đối với nỗi sợ. Rất nhiều trẻ từ 3 đến 6 tuổi sợ bóng tối, nhưng nếu sợ đến mức đêm không dám ngủ, không dám rời mẹ nửa bước thì cần phải hết sức quan tâm.

Ngoài ra, trước sự sợ hãi của trẻ không nên tỏ ra quá sửng sốt hay quá thờ ơ. Cho dù người lớn cảm thấy thế nào, đều cần quan tâm đến cảm nhận của trẻ. Có thể nói “Mẹ biết con sợ”, nhưng không nên nói “Sao mà như con nít vậy?”, “Không bỏng được đâu, sao con nhát gan thế?”. Bạn bực bội là trẻ sẽ giấu đi vẻ cảnh giác của mình, nhưng cảm giác sợ hãi đó vẫn không mất đi. Dĩ nhiên, cũng không nên thể hiện quá nhiều sự thông cảm, an ủi, quan tâm. Khi trẻ tỏ ra sợ hãi, bạn không nên ôm ngay trẻ vào lòng và dỗ dành liên hồi, như thế sẽ khiến trẻ cảm thấy mối nguy hiểm thực sự tồn tại. Bạn có thể điềm nhiên làm mẫu cho trẻ thấy. Ví dụ, trẻ không dám tắt bếp, mẹ có thể tắt một cách bình thản và nói với con rằng: “Mẹ biết là con sợ, nhưng con xem mẹ làm có sao đâu?”. Đồng tình với cảm giác của trẻ, nhưng thông qua sự thực tiễn của mẹ, để trẻ thấy được sự “sợ hãi” của mình thực sự là một sự tồn tại trong ảo giác. Không cần thiết phải nói “Tất cả đều là con tự tưởng tượng ra, không có như vậy đâu”, mà hãy để trẻ nhìn thấy bạn làm là đủ rồi. Lúc này, so với những lời thuyết giáo của người lớn, cảm nhận của trẻ sẽ giúp trẻ trải nghiệm được nhiều hơn, nếu nói nhiều, lại gây cản trở cho quá trình tự trải nghiệm của trẻ. Những đứa trẻ bị giáo dục lý thuyết quá nhiều thì khả năng cảm nhận thế giới hiện thực đều khá yếu, đây chính là nguyên nhân.

Bạn cũng có thể chơi những trò chơi vui vẻ với trẻ vào buổi tối khi đã tắt điện. Bóng tối khiến rất nhiều người lớn cũng cảm thấy sợ hãi, rất ít người vì sự lý trí, phán đoán, tinh thần và lòng dũng cảm mà thoát khỏi được cảm giác sợ hãi này. Cảm giác không thể dựa vào lý trí để gạt bỏ, mạnh hơn lý trí là bản năng. Khi chơi cần vui vẻ, tốt nhất là có nhiều người tham gia. Ví dụ chơi trốn tìm, tắt hết đèn trong nhà, để trẻ trốn đi. Trong bóng tối, cần để trẻ nghe thấy tiếng nói chuyện và tiếng cười của người lớn, như thế sẽ giúp trẻ cảm thấy yên tâm khi trốn trong bóng tối, khiến trẻ chỉ vui vẻ nghĩ đến trò chơi và dần dần thoát khỏi cảm giác sợ bóng tối.

Khi trẻ tỏ ra sợ hãi, không nên dùng những câu nói đơn giản như "Làm một em bé dũng cảm" để giáo huấn trẻ. Đồng tình với nỗi sợ của trẻ, cùng trẻ cảm nhận môi trường và sự vật khiến trẻ cảm thấy sợ hãi, dần dần xóa đi cảm giác sợ sệt trong lòng trẻ, giúp trẻ trở nên can đảm hơn.

Sợ do không biết

Có một nguyên nhân tự nhiên dẫn đến nỗi sợ bóng tối, là do không hiểu biết về sự vật và sự biến đổi của môi trường xung quanh. Bóng tối khiến con người không cảm nhận được một cách chính xác cự ly, dễ phán đoán nhầm kích thước, vị trí của đồ vật, đồng thời còn tưởng tượng những sự vật không nhìn thấy thành mối nguy hiểm. Con người luôn cảm thấy thiếu an toàn trước những sự vật chưa biết. Chỉ khi đã nhìn thấy rõ ràng và biết kích thước, vị trí của đồ vật xung quanh, con người mới từ bỏ sự cảnh giác, nỗi sợ hãi, căng thẳng trong tâm trí mới mất đi. Chỉ có sự vật mới có thể gợi mở trí tưởng tượng cho chúng ta, do đó bạn hãy đưa trẻ đến nhiều nơi có bóng tối. Ví dụ, các công nhân xây dựng thường xuyên làm việc trên các tòa nhà cao tầng nên không mắc chứng sợ độ cao; người thường xuyên tiếp xúc với bóng tối, sẽ không sợ bóng tối.

Mọi nỗi sợ hãi đều do không biết mà ra. Chỉ cần cha mẹ chú ý đến cách giáo dục của mình, trẻ càng lớn khôn và mỗi ngày một hiểu biết hơn về thế giới này, dần dần trẻ sẽ thoát khỏi được ảo giác "sợ hãi", thoát khỏi cảm giác mềm yếu của mình. Sự lớn khôn của

trẻ được diễn ra trong quá trình không ngừng sửa chữa những nhược điểm, không ngừng khắc phục nỗi sợ hãi. Chỉ cần có cái nhìn đúng đắn về điều này, sớm muộn gì con yêu của chúng ta sẽ trở thành một con người tự lập, quả cảm, kiên định.

Rèn cho trẻ thói quen ngủ riêng

Con trai tôi năm nay 6 tuổi, từ nhỏ chỉ ngủ với mẹ. Vì cha cháu đi công tác nhiều nên từ nhỏ cháu rất bám mẹ. Cha về nhà con cũng không chịu ngủ một mình mà bắt cha ngủ riêng. Tôi cho cháu ngủ riêng nhưng cháu luôn tìm ra lý do để quay trở lại giường cha mẹ. Tại sao có những đứa trẻ có thể ngủ riêng một cách dễ dàng trong khi con trai tôi lại khó khăn như vậy? Xin hỏi có cách nào để giải quyết vấn đề này không?

Quan tâm đến sự "tách biệt tâm lý" giữa trẻ và người mẹ

Thông thường lên 5 tuổi là thời kỳ tách biệt tâm lý giữa trẻ và mẹ. Trẻ yêu mẹ nhưng đã không còn bám riết, niềm hứng thú của trẻ từ vòng tay của mẹ dần dần từ gia đình chuyển sang xã hội, trường mầm non, và cũng bắt đầu thích chơi đùa với cha. Vì mẹ thường xuyên quan tâm đến trẻ, có thể do mẹ đặt ra quá nhiều quy tắc, thường xuyên càm ràm, càu nhàu, trong khi sự thoải mái, ít nói của người cha lại cho trẻ một không gian tự do rộng hơn.

Có thể là do khi tầm 2 tuổi, con trai bạn chưa phân tách khỏi mối quan hệ gần gũi với mẹ, đồng thời do cha cháu thường xuyên vắng nhà, mối quan hệ thân mật với cha cũng không được gây dựng. Thông thường, khi trẻ 2 tuổi, người cha sẽ trở thành người có vai trò quan trọng đối với trẻ. Trước năm 2 tuổi, trẻ có một sự quyến luyến tự nhiên đối với mẹ, đây là điều hết sức bình thường. Nếu để trẻ tự lập quá sớm, có thể sẽ khiến trẻ thiếu cảm giác an toàn. Tầm 2 tuổi trở đi đã có thể để trẻ tự ngủ riêng, để trẻ không còn quá quyến luyến, bám riết mẹ. Tuy nhiên, từ lúc chào đời con trai bạn đã ngủ với mẹ, việc ngủ riêng khiến trẻ cảm thấy bất an, bực bội khi phải xa mẹ. Chính vì thế, trước khi giải quyết vấn đề ngủ riêng của trẻ, cần phải quan tâm đến những cảm xúc

này ở trẻ. Đầu tiên phải giải quyết tâm trạng, sau đó mới giải quyết vấn đề.

Đã đến thời điểm tách khỏi mẹ nhưng trẻ không thể tách, trẻ sẽ không phát triển được nhiều mối quan hệ, như mối quan hệ thân mật với cha, thậm chí ngại tiếp xúc, chơi đùa với các bạn nhỏ khác.

Tôi đã từng chứng kiến có người mẹ nói về cậu con trai 9 tuổi rằng: “Chị xem con người ta nô đùa vui vẻ, con em cứ bám riết lấy mẹ”. Người mẹ đó nói trước mặt con như vậy, sẽ khiến đứa trẻ lại càng “bám riết” mẹ hơn; hơn nữa từ vẻ mặt và lời nói của chị, tôi cảm nhận được rõ sự lo lắng của chị, cảm thấy chị rất không yên tâm về đứa con của mình. Người mẹ đó không ý thức được rằng, rất có thể sự “bám riết” mẹ của con trai chị liên quan đến cách dạy con của chị. Tôi cảm thấy người mẹ đó quan tâm quá nhiều đến con, cho dù nói chuyện với ai, chỉ cần có con ở bên, ánh mắt chị luôn nhìn đứa trẻ, coi đứa trẻ 9 tuổi như em bé 1 tuổi, miệng thì không ngừng thuyết giáo...

Thực tế là đứa trẻ này bị “tình yêu” của người mẹ kiểm soát, nhìn thì có vẻ như con trẻ rất cần được gần gũi với người mẹ, nhưng thực ra lại là bản thân người mẹ mong muốn được gần gũi với con. Nếu người mẹ không buông hẳn tay ra, đứa trẻ sẽ rất khó tách biệt khỏi mối quan hệ gần gũi với mẹ, rất khó có sự tự lập thực sự về tâm lý và hành vi, như không dám ngủ một mình, ngã trong những hoàn cảnh không đáng phải ngã, không thể chơi một mình với các bạn, không chơi được một mình với cha...

Tôi phát hiện ra rằng, những bậc cha mẹ khi con còn nhỏ không quan tâm nhiều đến con, cảm thấy mình có lỗi với con thì lại càng khó buông tay ở thời điểm con cần phải tự lập. Thực tế cho thấy, sự quan tâm và giúp đỡ quá đà sẽ làm trì hoãn sự tách biệt bình thường giữa con cái và cha mẹ. Rất nhiều đứa trẻ khi không thể tự lập, cha mẹ chỉ tìm nguyên nhân ở trẻ, rồi tìm ra mọi cách để giáo dục trẻ. Thực ra cha mẹ phải hiểu rằng “một bàn tay không thể vỗ thành tiếng”, cha mẹ tách dần trẻ ra, khỏi mối quan hệ thân mật đối với mình, tự nhiên trẻ sẽ phát triển được khả năng tự lập và khả năng giao tiếp với người khác. Vì trẻ có khả năng tự học rất tốt,

khả năng này được quyết định bởi môi trường, còn cha mẹ chính là người tạo dựng trực tiếp môi trường trưởng thành cho trẻ.

Thử mấy biện pháp nhỏ

Còn về vấn đề làm thế nào để trẻ chịu ngủ riêng, mỗi đứa trẻ một hoàn cảnh khác nhau, điều quan trọng là mẹ cần dựa vào tình hình của con mình để điều chỉnh biện pháp cho phù hợp. Không nên cho rằng, trẻ đã 6 tuổi thì phải thế nọ thế kia, nếu từ nhỏ trẻ chưa từng có trải nghiệm tự lập, thì việc rèn giũa đối với trẻ cũng chỉ có thể bắt đầu từ trạng thái của một đứa trẻ, bắt đầu từ đầu, để trẻ dần dần hình thành được thói quen trong sự trải nghiệm. Chỉ có điều việc rèn giũa “đứa trẻ lớn” sẽ khó khăn hơn so với “đứa trẻ nhỏ”, đòi hỏi cha mẹ phải động não nhiều hơn.

Thông thường có thể bắt đầu tập cho trẻ ngủ riêng từ khi 2 tuổi. Việc tập này không đơn thuần là tập ngủ riêng mà quan trọng hơn vẫn là rèn luyện khả năng tự lập trong cuộc sống hàng ngày. Nếu ban ngày trẻ khắc phục được nỗi sợ hãi của việc tự lập thì tối đến trẻ sẽ không cảm thấy quá sợ dù không ngủ với mẹ, như thế cũng dễ tập cho trẻ ngủ riêng hơn.

Khi đang ngủ một mình mà trẻ tỉnh giấc gọi mẹ, tốt nhất mẹ nên đến bên giường trẻ ngay để vỗ về trẻ, để trẻ biết rằng bạn ở ngay bên trẻ, bạn không cách trẻ quá xa. Trước khi đi ngủ không nên để trẻ có những hoạt động quá mạnh, không nên kể chuyện ma hay những câu chuyện có tình tiết đáng sợ, nếu không thần kinh trẻ sẽ rơi vào trạng thái hưng phấn, căng thẳng, khó ngủ. Ngoài ra, còn có thể đặt bên gối trẻ đồ vật mà trẻ thích nhất (gối ôm, gấu bông...), để trẻ không cảm thấy lẻ loi.

Nếu điều kiện cho phép, có thể lắp một đèn ngủ có ánh sáng dịu mắt trong phòng ngủ của trẻ, để trẻ không cảm thấy sợ hãi khi nửa đêm tỉnh giấc mà không nhìn thấy các sự vật xung quanh. Hai tiếng đồng hồ trước khi trẻ đi ngủ tốt nhất không nên để trẻ uống quá nhiều nước, tạo cho trẻ thói quen đi tiểu trước khi đi ngủ, tránh nửa đêm sợ đi vệ sinh, ảnh hưởng đến chất lượng giấc ngủ.

Lần đầu tiên trẻ tự ngủ riêng, mẹ cần khen ngợi, biểu dương trẻ, để trẻ cảm thấy ngủ một mình là điều rất đáng tự hào, dần dần, trẻ sẽ thấy ngủ riêng là điều rất bình thường.

Hãy trút bỏ cảm giác lo lắng, hãy buông tay ra, bạn sẽ thấy cô bé, cậu bé vốn khiến chúng ta luôn phải trăn trở mới chỉ chập chững biết đi kia đã có khả năng tự lập và óc sáng tạo rất lớn. Trẻ sáng tạo ra thế giới mới, chúng ta đứng sau lưng trẻ với niềm tự hào và chúc phúc cho hành trình đi xa của trẻ...

Gia đình là sân tập đầu tiên để trẻ học hỏi các mối quan hệ xã hội

Con trai tôi đang học lớp ba, là một cậu bé tốt bụng, thành tích học tập cũng không tồi, nhưng không hiểu tại sao không hòa đồng với tập thể lắm. Con đều bị trượt trong các cuộc bỏ phiếu bình bầu như học sinh ba tốt, cán bộ lớp. Điều này không chỉ ảnh hưởng đến tinh thần của con, mà tôi cũng sốt ruột lây. Tôi muốn hỏi chị cần phải làm gì trong trường hợp này?

Gia đình là sân tập đầu tiên để trẻ học hỏi các mối quan hệ xã giao

Tôi rất hiểu tâm trạng của bạn, tôi biết bạn sốt ruột vì mối quan hệ giữa con trai và bạn bè cùng lớp cháu. Tuy nhiên, mọi sự việc xuất hiện ở trẻ khiến bậc làm cha mẹ chúng ta lo lắng đều không phải hình thành trong một sớm một chiều, cũng không phải là nguyên nhân của cá nhân trẻ. Kể từ khi chào đời, trẻ đã mang theo những nội dung mà trẻ được học hỏi, trải nghiệm do môi trường đem lại để hình thành nên tính cách của mình. Tôi không biết mối quan hệ giữa các thành viên trong gia đình bạn như thế nào, nhưng cần nhớ, gia đình là sân tập đầu tiên để trẻ học hỏi các mối quan hệ xã giao. Khi tìm hiểu các vấn đề xuất hiện ở trẻ trong phương diện này, các bậc phụ huynh còn phải tỉnh táo xem xét cách đối nhân xử thế của mình có ảnh hưởng gì đến trẻ hay không.

Nói như vậy không có nghĩa là cách làm của cha mẹ có vấn đề, chỉ có điều sự xem xét này sẽ giúp chúng ta phân tích được một cách chính xác hơn vấn đề của trẻ, từ đó tìm ra cách giải quyết vấn đề hiệu quả hơn.

Tôi tin rằng, một đứa trẻ có thành tích học tập tốt và tốt bụng chỉ cần có sự hướng dẫn đúng đắn, chắc chắn sẽ nhanh chóng chiếm được sự tin yêu của bạn bè. Sự tốt bụng và lòng nhân ái của con người cần có hình thức biểu đạt phù hợp mới có thể được người khác cảm nhận thấy. Một người được người khác yêu quý và ủng hộ, chắc chắn phải là một người biết dùng hành động và sự nỗ lực của riêng mình để có được sự tôn trọng của mọi người.

Gợi ý con nhìn nhận lại bản thân

Con trẻ không được bạn bè ủng hộ, chắc chắn trong lòng sẽ cảm thấy buồn bực, chán nản. Cha mẹ cần đón nhận và bày tỏ sự thấu hiểu, thông cảm với những suy nghĩ này của con. Sau khi con đã bình tĩnh trở lại, cha mẹ cần nói với con rằng không nên vì bạn bè không bỏ phiếu cho mình mà oán người nọ, trách người kia. Thái độ của mọi người đối với mình là một tấm gương phản chiếu, chỉ khi thông qua sự thay đổi bản thân, mới có thể thay đổi được cái nhìn của người khác đối với mình. Bạn hãy coi mình như một người bạn tri kỷ của con, giúp con phân tích nguyên nhân khiến con không được lựa chọn, giúp con nhìn thẳng vào các vấn đề liên quan đến các mối quan hệ xã giao của mình. Tiếp theo sẽ gợi mở, định hướng để con "có duyên" trong quá trình đối nhân xử thế hơn.

Còn nhớ hồi nhỏ, con trai tôi chơi với các bạn và xảy ra mâu thuẫn, tôi liền nhẫn nại nghe con kể lại từ đầu câu chuyện với tâm trạng ấm ức, tôi không bình phẩm, không vội "dăn dạy" hay gợi mở. Sau khi đã hiểu rõ nguyên nhân sự việc, tôi liền bảo con nghĩ về nguyên nhân khiến mâu thuẫn nảy sinh, tại sao những đề nghị đó của mình không được các bạn chấp nhận? Làm thế nào mới có thể để các bạn chấp nhận yêu cầu của mình? Từ đó, con học được cách tự kiểm điểm lại mình khi gặp khó khăn, như thế con mới tiếp thu được những ý kiến của cha mẹ, sự "giáo dục tùy cơ" mới có thể tiến hành.

Hồi nhỏ con trai tôi cũng nói: “Con làm thế là vì các bạn ấy, tại sao các bạn ấy lại không chịu nghe? Đáng ghét quá”, “Con mất công như vậy, tại sao các bạn ấy không hiểu?”. Khi đó, tôi rất bình tĩnh nghe con xả giận, vì chỉ khi ở bên cha mẹ, con mới được thoải mái bày tỏ nỗi lòng như vậy. Cha mẹ hãy bình tĩnh quan sát con mình. Nếu cha mẹ cũng “bực bội” như con thì rất khó có thể tiến hành “giáo dục tùy cơ” một cách bình tĩnh, khách quan với con. Sau khi con đã trút hết giận và bình tĩnh trở lại, hãy nói ra suy nghĩ của mình về sự việc này. Ví dụ, để con thử nghĩ lại con đã dùng cách gì để thể hiện sự tốt bụng, nhã ý của mình? Nên làm thế nào để người khác vui vẻ đón nhận? Sự tốt bụng của con người được thể hiện thông qua một số việc tốt, nhưng đó không phải là sự a dua, nịnh bợ người khác, làm thế nào để có thể giữ lòng tự trọng cho mình đồng thời lại bảo vệ lòng tự trọng cho người khác? Cha mẹ còn có thể lấy ra một số ví dụ mà mình đã trải qua trong quá trình đối nhân xử thế hàng ngày, tuy nhiên chỉ nên khái quát mà thôi, không nên thuyết giáo dài dòng, kết quả sẽ khiến con mất đi quá trình tự kiểm điểm lại mình thông qua sự việc này. Chỉ khi biết nhìn nhận lại bản thân, con người mới có thể trưởng thành một cách thực sự.

Những tố chất căn bản giúp con hòa đồng với tập thể

Sự phát triển tính cách và sự hòa nhập với xã hội của một đứa trẻ không thể tách khỏi mối quan hệ giữa con người với con người. Muốn đánh giá một cách tương đối toàn diện khả năng xã hội, giá trị hành vi của một đứa trẻ, cũng không thể tách khỏi sự tác động qua lại với người khác, chính vì thế mới nói mối quan hệ với mọi người là yếu tố đánh giá sự thành công của một con người.

Làm thế nào để một người được một tập thể yêu quý và đón nhận?

Trước hết đó phải là một người biết yêu bản thân. Một người không thể chung sống hài hòa với chính mình thì rất khó có thể chung sống hài hòa với người khác. Những người luôn có hành vi gò bó, ít nói ít cười, cho dù tốt bụng đến đâu thì người khác cũng rất khó cảm nhận. Tính cách lạc quan, yêu đời, hóm hỉnh là kỹ năng xã

giao rất có giá trị, những kỹ năng này không thể học được qua sách vở mà đó là hơi ấm được tỏa ra từ trái tim con người.

Đồng thời người đó cần phải biết cách yêu người khác, biết chia sẻ niềm vui với mọi người, biết đứng trên địa vị của người khác để suy nghĩ mọi vấn đề, có được vị trí trong tập thể.

Biết yêu tập thể, bao gồm nguồn tài sản chung và thành tích của tập thể, như thế anh ta sẽ trở thành một người được đón nhận trong tập thể.

Trên đây là những tố chất cơ bản để một người có thể hòa đồng với tập thể và được tập thể đón nhận, tôn trọng. Những tố chất này không thể chỉ trong thời gian ngắn là trẻ sẽ có được, mà cần có sự tích lũy dần dần trong quá trình trưởng thành của trẻ, được tích lũy nhờ các mối quan hệ trong thực tiễn, là kết quả của một quá trình rất dài. Chính vì thế, muốn con trở thành một người như vậy, chúng ta cần quan tâm đến quá trình trưởng thành của con.

Dĩ nhiên, hiện tại cũng cần rất nhiều thời gian mới có thể rèn luyện cho con đầu óc tổ chức, lãnh đạo. Có thể giúp con có được kỹ năng này nhờ sự tăng cường đầu tư trong thời gian ngắn, tuy nhiên nếu con trẻ không có được những tố chất cơ bản để thiết lập mối quan hệ với mọi người thì cũng rất khó duy trì được hiệu quả lâu dài. Những tố chất cơ bản của con người được rèn giũa, tích lũy sau khi trải qua rất nhiều sự việc, sự trải nghiệm.

Tôi cho rằng, một đứa trẻ tốt bụng, có cách thể hiện sự tốt bụng của mình một cách thích hợp, mạnh dạn bày tỏ suy nghĩ của mình, không kiêu căng nhưng đồng thời lại biết thực hiện ý tưởng của mình một cách nghệ thuật sẽ luôn được tập thể ủng hộ và đón nhận.

Hãy để trẻ tự làm! Chỉ cần chúng ta gieo những hạt giống bình đẳng, thấu hiểu, chân thành, giữ chữ tín, phóng khoáng, hóm hỉnh vào trái tim con trẻ, một ngày nào đó những hạt giống này sẽ nảy mầm và phát triển thành cánh rừng che chở cho cuộc đời trẻ. Ở đó, bạn sẽ nghe thấy những âm thanh vui vẻ và ấm áp của những tình bạn chân thành.

Làm thế nào giúp con có khiếu ăn nói?

Con tôi mới 8 tháng tuổi. Hai vợ chồng tôi đều không có khiếu ăn nói, tôi rất muốn sau này lớn lên con có tài diễn thuyết, nhưng sợ con bị ảnh hưởng gene di truyền của cha mẹ. Nghe nói, người có khả năng ngôn ngữ đều phải rèn luyện từ nhỏ. Tôi muốn hỏi chị làm thế nào để bồi dưỡng khả năng này cho con từ khi con còn rất nhỏ?

Trẻ học ngôn ngữ một cách vô thức

Trước hết, tôi muốn nói rằng việc phát âm các ngôn ngữ được kế thừa từ đời này sang đời khác, có tính liên tục, nhưng bản thân ngôn ngữ không di truyền như gene.

Hành vi ngôn ngữ của trẻ chịu ảnh hưởng của thính giác. Nếu cha mẹ đứa trẻ là người Anh, tiếng mẹ đẻ là tiếng Anh, nhưng trẻ sinh ở Trung Quốc, mọi người xung quanh đều nói tiếng Trung thì ngôn ngữ mà đứa trẻ nói chắc chắn là tiếng Trung. Trong cơ thể trẻ có một cơ chế ngôn ngữ đặc biệt, cơ chế thần kỳ này giúp cơ thể trẻ có một "giáo viên" rất tốt, bản thân trẻ cũng là một học sinh chăm chỉ, chỉ cần thế giới người lớn không cản trở trẻ, trẻ sẽ học tốt ngôn ngữ.

Trước hết, hãy tìm hiểu đặc điểm học ngôn ngữ của trẻ em. Cơ chế tâm lý học ngôn ngữ của trẻ em được bắt đầu trong trạng thái hoàn toàn vô thức của đại não, sau khi phát triển sẽ trở thành một phần của đại não. Từ khi chào đời đến năm 2 tuổi, mắt thường chúng ta không nhìn thấy nhưng lượng công việc bên trong cơ thể của trẻ lại rất lớn. Bạn sẽ phát hiện ra rằng, ở một thời điểm nào đó trẻ sẽ xuất hiện khả năng phát ra các âm tiết, sau đó khả năng này sẽ kéo dài mấy tháng mà không có sự thay đổi; một thời gian nữa trôi qua, trẻ lại biết nói một hai từ đơn, sau đó dần dần lại không tiến bộ nữa. Đột nhiên một ngày nọ, trẻ sẽ nói với mẹ câu đơn giản rồi bắt đầu như một con vẹt, ai nói gì cũng bi bô bắt chước. Lên 5, 6 tuổi, khả năng diễn đạt ngôn ngữ của trẻ đã rất rõ ràng.

Tạo ra môi trường, dựa theo niềm hứng thú của trẻ

Đối với các hành vi liên quan đến ngôn ngữ của trẻ em và biểu hiện của những hành vi này, Montessori đã có những miêu tả theo từng giai đoạn: Khoảng 4 tháng tuổi, trẻ đã bắt đầu bị thu hút bởi cái miệng phát ra tiếng. Trẻ rất chú ý đến các động tác của miệng người lớn khi nói chuyện với trẻ, trẻ đang quan sát rất tỉ mỉ và bắt chước. Một năm sau khi trẻ chào đời, cha mẹ cần chuyện trò mặt đối mặt nhiều với trẻ. Quan sát trẻ đang quan tâm đến vấn đề gì, cha mẹ sẽ nói với trẻ những cái liên quan đến hoàn cảnh mà trẻ đang có mặt, không nên nói đến những cái không có liên quan, vì đó thực sự là "đàn gảy tai trâu". Đối với những cái không nhìn thấy, không trải nghiệm được, trẻ sẽ không có cảm giác. Một số cha mẹ vì muốn rèn luyện khả năng ngôn ngữ cho trẻ mà sử dụng cách bật băng đĩa, phương pháp này không thích hợp lắm với trẻ ở giai đoạn này. Khi trẻ vừa nhận biết được sự vật, có thể dạy trẻ tên các sự vật và người mà trẻ nhìn thấy, cảm nhận được, dạy trẻ bằng âm điệu nhẹ nhàng, rõ ràng như, "cha", "mẹ", "hoa", "cỏ", "bóng đèn", "chú mèo"... Khi dạy những điều này, cần để trẻ nhìn thấy, sờ thấy sự vật và con người đó, trẻ mới tập trung học. Mặc dù, có lúc trẻ phát âm không rõ ràng, nhưng cha mẹ vẫn cần khích lệ trẻ, kích thích hứng thú cho trẻ, không nên đi ngược với niềm hứng thú của trẻ, bắt ép trẻ học ngôn ngữ. Trẻ từ 0 đến 1 tuổi chủ yếu vẫn dùng ngôn ngữ hình thể để giao lưu với người khác, ở giai đoạn này, trẻ học ngôn ngữ một cách âm thầm, chúng ta không thể nhìn thấy bằng mắt thường. Việc người lớn cần làm là không nên gây cản trở cho quá trình tự nhiên này.

Sau 1 tuổi, trẻ đã hoàn thành được giai đoạn học tập tiềm thức, mặc dù vẫn chưa thoát khỏi trạng thái bi bô học nói, nhưng những điều trẻ nói đã thể hiện rõ mục đích. Điều này chứng tỏ trẻ học ngôn ngữ trong trạng thái vô thức, từng bước đạt tới trạng thái có ý thức. Trẻ ngày càng có hứng thú với việc học ngôn ngữ, người lớn nói gì, trẻ sẽ bắt chước theo, vô cùng ngộ nghĩnh. Montessori đã từng kiến nghị mở một trường học đặc biệt cho trẻ từ 1 đến 1,5 tuổi. Trong thời kỳ này, để trẻ được tiếp xúc nhiều với mẹ, với người lớn, với xã hội; để trẻ luôn được nghe thấy các cuộc nói chuyện có phát âm chuẩn, nội dung rõ ràng. Trẻ em rất có nguyện vọng được giao lưu với thế giới xung quanh, khi nói chuyện với trẻ, người lớn cũng

giúp trẻ tổ chức ngôn ngữ, không nên nói “ngôn ngữ trẻ em” như “măm măm”, “bặp bặp”, mà cần tuân thủ các quy tắc ngữ pháp. Cha mẹ thao thao bất tuyệt chưa chắc đã có lợi cho việc học ngôn ngữ của trẻ, chỉ cần có sự chuyện trò chân thành, toàn tâm toàn ý, cho dù không nói nhiều, trẻ cũng vẫn cảm nhận được sự quan tâm, chia sẻ và tình yêu hết mực của cha mẹ. Còn những kỹ xảo thuyết trình thì giai đoạn này chưa cần phải học.

Tạo cho trẻ tối đa cơ hội sử dụng ngôn ngữ

Có người bạn đã từng hỏi tôi rằng, liệu có thể cho trẻ học cùng một lúc hai ngôn ngữ hay không? Mỗi đứa trẻ đều học ngôn ngữ, cú pháp, quy tắc ngữ pháp trong môi trường của riêng chúng, cho dù đơn giản hay phức tạp. Nếu trong thời kỳ then chốt này trẻ tiếp xúc với hai ngôn ngữ, ví dụ cha mẹ mỗi người nói một thứ tiếng, thì khả năng sáng tạo của trẻ sẽ cho phép trẻ đồng thời học hai thứ tiếng. Đây là sự học hỏi rất tự nhiên, học hỏi có môi trường.

Khoảng 2 tuổi, khi thời kỳ bùng nổ ngôn ngữ của trẻ bắt đầu, cần phải để trẻ sử dụng ngôn ngữ, sau đó trẻ mới có thể dùng các câu đúng cấu trúc ngữ pháp để diễn đạt suy nghĩ của mình. Lúc này, cha mẹ cần tạo cho trẻ tối đa cơ hội sử dụng ngôn ngữ. Ví dụ, sau khi kể xong chuyện cho trẻ, mẹ có thể bảo trẻ kể lại câu chuyện vừa nghe cho cha mẹ nghe và khích lệ trẻ. Được nghe kể chuyện, vốn từ của trẻ sẽ phong phú hơn, việc kể lại câu chuyện giúp trẻ củng cố khả năng ngôn ngữ của mình.

Sự phát triển ngôn ngữ của trẻ cần có sự ủng hộ của môi trường, chủ yếu là từ những người sống cùng với trẻ. Rất nhiều trẻ mặc dù cơ quan ngôn ngữ phát triển bình thường, nhưng đến năm 3 tuổi vẫn dùng một số từ ngữ của trẻ ở độ tuổi bé hơn, thực chất đây là một sự kìm hãm của môi trường đối với cơ chế ngôn ngữ của trẻ. Khi tâm lý trẻ bị tổn thương và gặp trở ngại, khiến trẻ không thể diễn đạt được mạch lạc điều mình muốn nói. Rất nhiều người lớn nói chuyện khó khăn, phần lớn là do nguyên nhân tâm lý và nguyên nhân tâm lý này hầu hết bắt nguồn từ thuở ấu thơ.

Trong quá trình nuôi dạy con, râ´t nhiê`u bậc phụ huynh đã chú ý đê´n tâ`m quan trọng của ngôn ngữ, tuy nhiên lại không hiểu nhiê`u vê` quá trình và đặc điểm học ngôn ngữ của trẻ. Hy vọng ngày càng có nhiê`u bậc phụ huynh tạo cho trẻ môi trường và phương pháp khoa học, giúp trẻ phát triển ngôn ngữ, để nguô`n năng lượng học ngôn ngữ tiê`m ẩn của trẻ được phát huy cao độ.

Đừng bắt ép trẻ trở thành "ông cụ non" hiểu phép lịch sự

Con trai tôi năm nay 7 tuổi, hô`i nhỏ râ´t thích nói chuyện, nhà có khách đê´n chơi lúc nào con cũng hớn hở thông báo, còn nói những câu râ´t ngây thơ trước mặt khách khiê´n mọi người vui vẻ. Nhưng kể từ khi đi học lớp 1, nhà có khách con không chịu chào hỏi, cũng không thích nói chuyện với ông bà ở nhà nữa. Tôi đưa con đê´n các buổi gặp gỡ với bạn bè, con chỉ cúi đâ`u nâ´p sau lưng tôi, chào các cô chú với vẻ râ´t miễn cưỡng. Tôi thực sự lo lă´ng, không biê´t có phải con mă´c chứng tự kỉ hay không? Xin hỏi có cách nào để cho con trở nên sôi nổi hơn không?

Đừng bă´t ép trẻ trở thành "ông cụ non" hiểu phép lịch sự

Sự trưởng thành của con trẻ là một quá trình, nhưng quá trình này không phải luôn diễn ra suôn sẻ như mong muô´n của cha mẹ mà thường xuyên gặp tră´c trở, thậm chí ở một thời điểm nào đó còn có vẻ như tụt lùi. Đây là điê`u hê´t sức bình thường.

Chính vì thê´, cha mẹ không nên nghiêm trọng hóa vâ´n đê` xảy ra với trẻ, cũng không câ`n thiê´t phải quá lo lă´ng, nhiê`u khi đó chỉ là vâ´n đê` mang tính tạm thời trong quá trình trưởng thành. Điê`u mà cha mẹ có thể làm là giúp trẻ không biê´n vâ´n đê` mang tính tạm thời thành vâ´n đê` bám theo trẻ suô´t đời.

Trong quá trình trưởng thành, tự nhiên trẻ tỏ ra ít nói là điê`u râ´t bình thường, đặc biệt là bé trai. Cha mẹ thường kỳ vọng đứa con nói chuyện như khướu của mình vẫn sẽ mau mô`m mau miệng như hô`i

nhỏ, nhưng trẻ không còn là “em bé ngoan” như ngày trước nữa. Điều này có thể sẽ khiến cha mẹ cảm thấy lo lắng, thất vọng, thậm chí nhiều khi còn cảm thấy mất mặt. Tuy nhiên, đây chính là khởi điểm cho sự trưởng thành của trẻ, là biểu hiện của việc trẻ bắt đầu suy nghĩ. Chỉ là trẻ không chịu chủ động nói chuyện, không chịu để cha mẹ đóng vai là người gợi ý, bắt trẻ nói chuyện một cách bị động. Có thể, trẻ đang muốn bắt chước người đàn ông chín chắn, thể hiện sự trầm mặc của mình chứ không còn là cậu bé nhí nhố nữa.

So với người lớn, thế giới của trẻ vẫn còn rất hữu hạn. Những điều chúng ta cảm thấy rất tự nhiên trong phương diện xã giao, lễ nghi thì trẻ lại cảm thấy vừa không hào hứng, xa lạ. Đứa trẻ 7 tuổi không còn chỉ sống trong thế giới của riêng mình, trẻ đã có thể phân biệt hiện thực và sự tưởng tượng, nhưng rất nhiều sự vật trong đời sống vẫn khiến trẻ cảm thấy xa lạ, chính vì thế có thể trẻ sẽ trở nên thận trọng và ít nói hơn, khiến cha mẹ - những người vốn quen với sự hoạt bát, lanh lợi, đáng yêu của trẻ thắc mắc không biết có phải trẻ có vấn đề gì hay không. Cha mẹ cần cho phép trẻ có quãng thời gian như vậy, không nên vì thể diện của mình mà bắt ép trẻ chào hỏi, chuyện trò với người trẻ không quen biết. Trẻ không có hứng thú với những phép tắc lễ nghi của thế giới người lớn, chỉ cần bạn phát hiện ra rằng, trẻ vẫn nói luôn miệng với những người mà trẻ quý mến về những sự việc mà trẻ có hứng thú thì chứng tỏ trẻ không có vấn đề gì.

Nhắc nhở, khích lệ phù hợp

Nói như vậy không có nghĩa là cha mẹ không cần đưa trẻ đến các buổi gặp gỡ xã giao, mà ngược lại, nếu trẻ không phản đối thì cố gắng đưa trẻ đi, nhưng cần tôn trọng biểu hiện của trẻ. Khi trẻ không muốn chào hỏi, không nên đứng trước mặt người khác và nói “Cháu nhà em nhát lắm, hay e thẹn bác ạ”. Dù trẻ ngại ngùng thật, nhưng nếu bạn nói như vậy, lần sau trẻ sẽ không muốn đi cùng bạn nữa. Bạn có thể nói với bạn bè rằng: “Lần đầu cháu gặp bác, lát nữa cháu sẽ nói đủ chuyện với bác cho mà coi”. Tìm một cái cớ cho trẻ trước khi trẻ lên tiếng cũng là một sự khích lệ.

Rất nhiều bậc phụ huynh đưa con đến các buổi gặp gỡ xã giao, để trẻ đứng trước nhiều người, khiến trẻ khó xử và không thoải mái. Không nên nhắc nhở trẻ, không để trẻ trở thành tâm điểm thu hút sự chú ý của mọi người, trẻ càng cảm thấy thoải mái, thì sự ít nói của trẻ trước mặt mọi người sẽ giảm đi.

Khi nhà có khách hoặc khi đưa trẻ đi tham gia các buổi gặp gỡ xã giao, cha mẹ có thể nêu ra điều mình mong muốn, nói rằng hy vọng ít nhất trẻ có thể chào hỏi hoặc mỉm cười với mọi người. Nói rõ sự kỳ vọng của mình, là cách dạy trẻ hiểu phép tắc lễ nghi. Dĩ nhiên bạn còn có thể đưa ra một số biện pháp cụ thể, phạt khéo hoặc khích lệ trẻ, ví dụ nếu trẻ không chịu chào hỏi những người bạn thường xuyên gặp mặt, bạn sẽ nói: “Lần sau con không được ăn bánh ngọt mà cô A mang đến đâu đấy”. Nếu trẻ chào hỏi, tạm biệt lịch sự với mọi người, cuối tuần bạn có thể đưa trẻ đi chơi công viên nước. Nếu trẻ làm được thực sự, bạn hãy vỗ vai trẻ và nói: “Con trai, con cừ lắm! Vừa nãy con thực sự rất giống một chàng trai đã trưởng thành, rất lịch lãm, phong độ”.

Mỗi bậc cha mẹ đều mong muốn con yêu của mình trở thành người vẹn toàn, tuy nhiên, nhân vô thập toàn, có ai là không mắc khuyết điểm trên đường đời? Hãy bình thản đối mặt và cho phép con yêu của chúng ta có những khuyết điểm trong quá trình trưởng thành, bởi nhờ có những khuyết điểm đó mà chúng ta mới có thể trưởng thành cùng con.

Giấu đi một nửa tình yêu, bồi dưỡng cho trẻ khả năng đối mặt với khó khăn

Con trai tôi năm nay 9 tuổi, cháu rất thông minh nhưng nhạy cảm quá. Con làm sai việc gì, người lớn không dám phê bình, tôi chưa nói được nửa câu con đã hoặc là khóc, hoặc phản ứng kịch liệt bằng cách thanh minh. Ngoài ra khả năng đối mặt với vấp váp, khó khăn của con cũng rất kém, chỉ cần gặp chút thất bại là ủ dột, chán nản. Tôi muốn hỏi chị làm thế nào để rèn luyện cho con khả năng đối mặt với khó khăn?

Quá trình quyết định kết quả

Có một câu chuyện như sau:

Một đôi vợ chồng tuổi đã khá cao mới sinh được cậu con trai. Cậu bé này từ nhỏ đã được sống trong sự nâng niu của cha mẹ và ông bà nội, rất ngoan, rất nghe lời, nhưng rất yếu đuối. Hồi nhỏ cậu làm sai việc gì, cha mẹ đều không dám nặng lời. Lớn lên đi làm, chàng trai này cũng nhút nhát, yếu đuối, chỉ sợ làm sai bị lãnh đạo phê bình, việc gì cũng đợi lãnh đạo phân công, không dám chủ động thử nghiệm. Kết quả sau một lần sai sót trong công việc, vì không có đủ can đảm bù đắp khuyết điểm do mình gây ra đã xin nghỉ việc ở nhà, không muốn đi xin việc nữa. Cuối cùng, vợ anh ta đã xin ly hôn và nhận nuôi con, còn anh ta thì suốt ngày ở nhà thở ngắn than dài, thậm chí còn khóc, trong khi vẫn là thanh niên trai tráng 30 tuổi.

Nhìn con trẻ từ một sinh linh bé bỏng trở thành một người lớn có đủ khả năng chịu trách nhiệm trước mọi việc mình làm là niềm vui lớn lao của cha mẹ. Tuy nhiên, trưởng thành là quá trình không thể đảo ngược của trẻ, mà quá trình quyết định kết quả. Để lỡ cơ hội vàng giáo dục trẻ, khi đứng trước nỗi đau của con, cha mẹ cũng chỉ có thể bất lực thở dài.

Cha mẹ cần phải biết rằng, vấp váp và trắc trở là bài học con buộc phải trải qua. Trên con đường đời của trẻ, mọi thứ không thể đều thuận buồm xuôi gió, sự thành công của cuộc đời thường đi liền với những khó khăn gian nan, vấp váp trắc trở. Dưới sự dẫn dắt của cha mẹ, có thể đứa con yêu của chúng ta sẽ vượt qua một ngọn núi cao, giữa đường phố nhộn nhịp con có thể qua đường bình an vô sự, có thể sau khi gây họa, chúng ta sẽ xin lỗi và bù đắp cho con... Nhưng chúng ta không thể dắt con đi suốt cuộc đời, con buộc phải tự mình gánh chịu thất bại và đối mặt với khó khăn có thể gặp bất cứ lúc nào. Trẻ còn phải hiểu được rằng, một lần thất bại lại phải đứng dậy và bước tiếp, thậm chí còn phải biết rằng, lúc nào cần tiếp tục cố gắng, lúc nào có thể từ bỏ và bắt đầu lại từ đầu. Để có được vốn trí tuệ này, trẻ rất cần sự giáo dục về bài học thất bại ngay từ nhỏ của cha mẹ.

Tìm ra căn nguyên

Hành vi, lời nói, cá tính của trẻ là một tấm gương phản chiếu của cha mẹ. Trẻ là một trang giấy trắng, chúng ta là người vẽ nét màu đầu tiên vào cuộc đời trẻ. Chính vì vậy, đối với vấn đề xuất hiện ở trẻ, trước hết các bậc phụ huynh cần kiểm điểm lại phương pháp nuôi dạy của mình, tiếp theo là tìm ra biện pháp giải quyết.

Hãy giúp trẻ từ những việc nhỏ nhất.

Tại sao khi làm sai việc gì, bị người khác chỉ trích thì trẻ lại khóc? Tại sao lại vội vã thanh minh? Do trẻ cảm thấy sợ hãi hay lòng tự trọng quá cao? Đâu là nguyên nhân khiến các vấn đề này xuất hiện? Cha mẹ chúng ta thường chỉ để ý đến vấn đề xuất hiện ở trẻ mà coi nhẹ bản chất đằng sau vấn đề.

Dễ nản lòng, hay khóc, đây là sức ép tâm lý mà trẻ cảm nhận được khi không thực hiện được mục tiêu đã định. Khi trẻ xuất hiện vấn đề này, trước hết phải tìm ra căn nguyên.

Bạn thử nghĩ xem, có phải do bình thường bạn chăm sóc trẻ quá kỹ lưỡng hoặc quá khiêm khắc với trẻ hay không? Nếu chăm sóc quá kỹ lưỡng, trẻ sẽ trở thành bông hoa trong nhà kính, không chịu được phong ba bão táp; nếu quá nghiêm khắc, sẽ khiến trẻ luôn ở trong trạng thái căng thẳng, sợ hãi, đề phòng, phản ứng bản năng của trẻ là nhạy cảm, thanh minh. Do trẻ quá mệt mỏi? Khi ở trạng thái quá mệt mỏi, con người dễ cảm thấy sự việc khó giải quyết, mất kiểm soát suy nghĩ. Do gánh nặng của trẻ quá lớn? Sức ép quá lớn khiến trẻ chán nản. Sức ép của trẻ đến từ bên ngoài hay bên trong? Cha mẹ đặt quá nhiều kỳ vọng vào trẻ, thầy cô yêu cầu quá cao với trẻ, hoặc bản thân trẻ không hiểu rằng có thể nhờ đến sự giúp đỡ của người khác, có khuynh hướng theo đuổi chủ nghĩa hoàn mỹ (Tôi cho rằng người theo chủ nghĩa hoàn mỹ thường sống căng thẳng, khó tìm kiếm được niềm vui cho riêng mình), đều dễ khiến con người cảm thấy gánh nặng trong lòng.

Chúng ta mong muốn đứa con yêu của chúng ta, luôn "khỏe mạnh" cả về thể chất và tâm hồn? Dành cho trẻ quá nhiều tình

yêu, không cho trẻ cơ hội rèn luyện; dành cho trẻ quá nhiều sự vấp váp, sẽ để lại vết thương trong lòng trẻ. Chính vì thế, khả năng đối phó với vấp váp thực sự được rèn giũa trong tình yêu và sự tôi luyện.

Giấu đi một nửa tình yêu

Khi con trẻ đối mặt với vấp váp, hãy tin vào khả năng của trẻ, không nên làm thay mà hãy để trẻ học được cách tự khích lệ mình, đồng thời dùng phương pháp ám thị tích cực, khuyến khích trẻ chiến thắng vấp váp. Trẻ có cơ hội đối mặt một cách tự nhiên với những xung đột và thách thức, có cơ hội trải nghiệm và chinh phục vấn đề gặp phải, trẻ mới có được khả năng đối mặt với khó khăn tự nhiên. Dạy cho con cách câu cá chứ không phải cho con xô cá. Cha mẹ không nên cho rằng trẻ còn nhỏ, có rất nhiều việc cần sự giúp đỡ của cha mẹ. Thực ra, trong hoàn cảnh không chịu sự ảnh hưởng của ngoại lực mà chúng ta tác động, khả năng sinh tồn của trẻ có thể còn vượt trên cả sự tưởng tượng của chúng ta. Chính vì thế, không nên tùy tiện giúp đỡ trẻ mà nên cho trẻ nhiều cơ hội tự giải quyết vấn đề, để trẻ tự trải nghiệm, dù thất bại hay thành công đều có ích cho tố chất tâm lý của trẻ. “Giấu đi một nửa tình yêu”, đứng ở sau lưng trẻ, cho phép trẻ thất bại, chia sẻ sự thành công với trẻ, nâng cao lòng can đảm cho trẻ, từ góc độ ý chí và lòng tự tin, rèn luyện cho trẻ khả năng đối phó với vấp váp.

Khi con trẻ khóc hoặc tức giận, hãy để trẻ nói ra suy nghĩ của mình. Điều này sẽ khiến trẻ làm rõ mọi vấn đề, hiểu được điều gì khiến trẻ cảm thấy bực bội, đồng thời học được cách đưa ra những phản ứng phù hợp.

Bồi dưỡng một đứa trẻ có tố chất tâm lý khỏe mạnh cũng quan trọng như việc bồi dưỡng một đứa trẻ có sức khỏe tốt, cả hai đều là nền móng để trẻ đối mặt với cuộc đời. Trong sự tự lập, mạnh mẽ, trẻ mới có thể trở thành một người dám gánh vác trách nhiệm, dám đối mặt với vấp váp, trắc trở, luôn có lòng tin vào cuộc sống!

Nói sao cho trẻ chịu nghe?

Con trai tôi năm nay 5 tuổi, lúc nào cũng coi lời mẹ nói như cơn gió thoảng qua, bất kể mẹ dặn làm gì, con chỉ hờ hững đáp một vài câu, rồi để đấy không làm. Tôi rất bực mình, nhưng dù nói thế nào con vẫn không chịu sửa, làm thế nào để có thể thay đổi thái độ thờ ơ, không tập trung và không chịu nghe lời của con?

Tại sao trẻ “không chịu nghe lời”

Đây cũng là vấn đề mà rất nhiều bà mẹ phải đối mặt.

Trước hết hãy tìm hiểu một số nguyên nhân khiến trẻ không chịu nghe lời.

Nếu cha mẹ không chịu lắng nghe trẻ nói, trẻ cũng sẽ thờ ơ trước lời của bạn. Bề ngoài trẻ chỉ ậm ờ cho qua chuyện, không tập trung, không chịu chuyện trò, tâm sự với bạn.

Cha mẹ có quá nhiều câu hỏi và lời khuyên đối với trẻ. Ví dụ một món đồ trong nhà tự nhiên bị hỏng, bạn liền hỏi con: “Con có dám khẳng định không phải con làm hỏng không?”. Trẻ đã lỡ tay làm hỏng đồ chơi, cha mẹ liền nói: “Đã nói với con bao nhiêu lần rồi, không được thả pin vào nước, con cứ không chịu nghe”. Những bậc cha mẹ thông minh thì cần chịu khó dùng tai, bớt dùng miệng! Con trẻ thích được lắng nghe, không thích nghe những lời cằm ràm, đây vốn là bản tính của con người, cần tôn trọng trẻ.

Bình thường cha mẹ chuyện trò với con, nếu không chấp nhận hoặc thừa nhận cảm xúc của trẻ, trẻ cũng sẽ không tiếp nhận lời nói và gợi ý của cha mẹ.

Cha mẹ không đồng tình với cảm xúc của trẻ. Khi trẻ thể hiện cảm xúc mạnh mẽ của mình về một sự việc nào đó với cha mẹ, nếu cha mẹ không có phản ứng hoặc phản ứng quá gay gắt, trẻ sẽ cảm thấy khó chịu trong lòng. Nếu cha mẹ nói: “Việc này mà cũng đáng phải khóc hả?”, “Việc này mà con cũng không làm được à, mẹ thật sự thất vọng đấy”, thì lần sau trẻ sẽ không trút bày tâm sự với cha mẹ nữa.

Một số bậc cha mẹ còn hay hứa suông với trẻ cho qua chuyện. Ví dụ, hứa với trẻ cuối tuần đưa trẻ đi chơi ngoại ô, nhưng cuối cùng

lại có việc đành phải hủy bỏ kế hoạch. Mặc dù có lý do rất chính đáng, nhưng nếu gặp quá nhiều lần như vậy, trẻ sẽ không tin tưởng vào cha mẹ nữa.

Cha mẹ thường coi hiện tượng trẻ không để ý đến điều mình nói là sự coi thường đối với quyền uy của mình, cho rằng phạt nặng chính là bảo vệ sự quyền uy cho mình. Họ đâu biết rằng, tôn trọng mới được tôn trọng lại, yêu mới được yêu lại.

...

Có thể còn rất nhiều nguyên nhân, cha mẹ không nên để mắt đến vấn đề của trẻ mà còn cần phải kiểm điểm lại mình, như thế sẽ không còn cảm thấy bực bội trước sự “không nghe lời” của trẻ nữa.

Cần chuyện trò nhiều hơn với con

Tôi đã từng gặp một cảnh tượng như sau:

Người mẹ: “Ai bỏ sữa lên giường thế này? Bẩn quá đi thôi. Có phải con làm không? Tại sao không cất vào tủ lạnh?”.

Cậu bé vẫn mải chơi, cười nói, như không nghe thấy gì. Người mẹ lại cao giọng hơn: “Mẹ bực lắm rồi đấy. Tại sao con không chịu nghe mẹ dặn gì cả? Coi thường lời mẹ phải không? Lại đây, úp mặt vào tường ngay”.

Cậu con trai lắc lư cái đầu, dường như cố tình “chọc giận” mẹ, có thể là người mẹ đã nhiều lần “gầm” lên với cậu như vậy nên cậu không còn lấy làm lạ, coi như đang “đùa” với mẹ.

Người mẹ rất tức giận, túm ngay cậu con trai “ngang ngạnh” và phát một cái vào mông, đẩy cậu xuống ghế sofa. Cậu con trai nhìn mẹ bằng ánh mắt phẫn nộ và ấm ức. Cuộc đối thoại kết thúc trong bầu không khí rất căng thẳng.

Chúng ta hãy thử thay đổi cách đối thoại xem sao?

Người mẹ: “Ai đặt sữa trên giường ấy nhỉ? Uống xong sữa không cất vào tủ lạnh là hỏng đấy, con mang sữa cất tủ lạnh đi”.

Có thể cậu bé sẽ làm ngay, cũng có thể chỉ ậm ờ “vâng” cho qua chuyện, nhưng ít nhất cậu đã nghe thấy và không chống lại hoặc né tránh.

Người mẹ: “Mẹ đang bận nấu cơm, con mau thu dọn hộp sữa trên giường đi, nếu giúp mẹ dọn cơm nữa thì thật là tốt quá. Nhanh tay lên!”.

Lúc này, ít nhất đứa trẻ sẽ làm việc đầu tiên hoặc làm việc thứ hai, lúc ăn cơm trẻ sẽ yên tĩnh hơn rất nhiều. Không tin bạn cứ thử xem.

Tóm lại là cảnh tượng người mẹ tức tối và khiến con trẻ khóc sẽ không xuất hiện.

Tạo dựng bầu không khí gia đình mà các thành viên tôn trọng lẫn nhau, bồi dưỡng cho trẻ tinh thần cùng nhau hợp tác giữa con cái và cha mẹ có vai trò hết sức quan trọng. Cha mẹ không thể dựa vào việc giảng giải điều hay lẽ phải để dạy con trẻ điều này mà là trẻ dùng phương thức có thể cảm nhận trong đời sống thường nhật và dần dần hình thành nên thói quen. Khi nói chuyện, cha mẹ cần chú ý miêu tả, cung cấp cho trẻ nhiều thông tin chứ không nên chỉ trích, trách móc đơn giản kiểu “Con không thấy mẹ đang bận à? Đồng chí ơi, con mà ra tay giúp mẹ thu dọn cái bàn thì tốt biết mấy?” hoặc “Ai bật đèn trong nhà vệ sinh vậy? Sao chẳng bao giờ chịu tắt cả”.

Con trẻ không thích nghe những lời thuyết giáo và giải thích dài dòng, cha mẹ nói ra suy nghĩ của mình và nhắc nhở trẻ một cách chân thành, trẻ sẽ sẵn sàng đón nhận hơn, ví dụ “Con tắt đèn nhà vệ sinh đi nhé, mẹ không muốn cuối tháng phải nộp quá nhiều tiền điện đâu”, “Hôm nay mẹ rất mệt, con trai giúp mẹ rút quần áo ngoài ban công vào nhé. Mẹ sẽ nấu các món ngon cho con thưởng thức”.

Chịu khó lắng nghe con nói, xây dựng quy tắc tương ứng

Khi trẻ nói thao thao bất tuyệt, cha mẹ cố gắng dừng việc đang làm và thể hiện thái độ lắng nghe. Nếu thực sự không dừng được,

bạn nên vừa làm vừa dùng các từ như “ừ”, “à”, “vậy hả”, để trẻ biết bạn đang nghe trẻ nói, hoặc nói với trẻ rằng: “Con đợi một lát, để mẹ dọn xong bếp rồi nói tiếp nhé, để xem mẹ có giúp được con cái gì không”. Có lúc trẻ chỉ muốn được tâm sự, cha mẹ chịu khó lắng nghe, trẻ cảm thấy đã được đón nhận, trong lòng cũng không cảm thấy bức xúc nữa. Dĩ nhiên, trẻ cũng đáp đền cha mẹ bằng hành động nghe lời.

Nếu cha mẹ làm được điều đó mà trẻ vẫn coi lời cha mẹ như “cơn gió thoảng qua”, không chịu nghe theo thì cha mẹ cũng có thể bàn bạc với trẻ, đề ra một phương án phạt hợp lý đối với vấn đề của trẻ. Ví dụ, trẻ luôn để xe đạp của mình trong phòng khách, mặc dù cha mẹ đã nói với trẻ nhiều lần, yêu cầu trẻ để xe trong phòng riêng, nhưng trẻ vẫn coi như không nghe thấy gì, nếu như vậy cha mẹ có thể khóa xe của trẻ lại đồng thời nói rằng trong vòng một tháng trẻ không được đi xe, để trẻ ý thức được rằng trẻ buộc phải trả giá cho hành động của mình.

Ở thời điểm thích hợp, còn có thể để trẻ cảm nhận được sự “áy náy” bởi đôi khi áy náy dễ khiến con người rút kinh nghiệm hơn. Ví dụ, bảo trẻ quét nhà nhưng trẻ lại chạy đi chơi, còn khi trẻ nhờ cha mẹ giúp, bạn có thể giúp trẻ, nhưng cũng có thể nói với trẻ rằng: “Con biết không, hôm qua mẹ nhờ con quét nhà con lại không hề giúp mẹ, mẹ rất buồn. Nhưng khi con cần mẹ giúp, mẹ sẽ rất sẵn lòng”. Như vậy, chắc chắn trẻ sẽ phải suy nghĩ.

Đôi khi ở bên con phải có những cuộc “đấu trí” thực sự! “Tính toán”, “mưu kế”, rất nhiều kỹ xảo được đan xen trong tình yêu, nhưng lại không hề để lại dấu vết, nuôi dưỡng tâm hồn trẻ, xây dựng “ngân hàng tinh thần” cho trẻ, tích lũy cho trẻ “kho báu” giúp ích cho trẻ suốt đời!

Dạy trẻ cách đối mặt với tâm trạng tiêu cực

Con gái tôi đang học lớp 7, thành tích học tập tương đối khá, tuy nhiên con lại thường xuyên mang chuyện bực bội từ trường về nhà, ví dụ bài thi làm không tốt, xích mích với bạn, trận đấu thể thao

của lớp bị thua... Về nhà con sẽ xả stress, không ăn cơm, khó tính, thậm chí còn la hét với cả mọi người trong gia đình. Tôi rất sốt ruột vì chuyện này và bực mình với con. Xin hỏi chị có cách nào giải quyết ổn thỏa vấn đề này không?

Cho phép trẻ xả stress

Gặp tình huống này, cha mẹ không nên tức giận, đừng cho rằng hành vi của trẻ nhằm vào cha mẹ. Những lúc như thế này, cha mẹ là người được trẻ tin tưởng, trẻ cần sự thấu hiểu và khoan dung của người thân.

Hầu hết trẻ em, thậm chí bao gồm rất nhiều người lớn đều không biết cách xử lý những suy nghĩ tiêu cực của cá nhân. Người ta thường trút bày sự chán nản, phẫn nộ, ấm ức của mình ở địa điểm và với người mà họ cho là an toàn nhất. Gia đình là mái ấm mà trẻ cảm thấy an toàn nhất, cha mẹ là người mà trẻ tin tưởng nhất, trẻ mang những suy nghĩ tiêu cực về nhà, cáu giận với cha mẹ cũng không có gì là lạ.

Trước hết, cha mẹ cần giữ bình tĩnh, để trẻ biết rằng cha mẹ thấu hiểu nỗi phiền muộn của trẻ, đồng tình với suy nghĩ của trẻ. Tuyệt đối không nên dùng hình thức phạt, hay bực bội với trẻ, cho rằng trẻ vô duyên vô cớ nổi cáu ở nhà. Bởi sự thực là trẻ cảm thấy đau khổ, muốn được thả lòng, trút bày nỗi lòng, cha mẹ bực tức hoặc trừng phạt trẻ thì chẳng khác gì đổ thêm dầu vào lửa.

Muốn để một đứa trẻ học được cách xử lý vết thương chứ không phải xả stress với những người vô tội xung quanh là điều khá khó khăn. Phụ huynh cần hết sức kiên nhẫn, cùng trẻ đối mặt, đây là một cơ hội rất tốt để giúp trẻ chú ý đến tâm hồn sâu thẳm của mình. Vì trên chặng đường đời rất dài, mặc dù chúng ta rất muốn bảo vệ trẻ tránh khỏi những tổn thương trong cuộc sống hiện thực, nhưng trong cuộc sống có rất nhiều điều không thể kiểm soát. Chính vì thế, cần để trẻ hiểu được rằng khi gặp sự việc chỉ có thể làm chủ hành vi và phản ứng của mình, không nên để ảnh hưởng đến những người xung quanh, cần dùng phương thức hợp lý để trút bày

những suy nghĩ tiêu cực trong lòng, giúp mình cảm thấy dễ chịu hơn.

Thói quen có được nhờ sự rèn giũa, không phải nhờ giáo dục. Cha mẹ làm gương cho trẻ trong vấn đề làm chủ bản thân là cách giúp trẻ xây dựng và rèn được thói quen giải quyết suy nghĩ, tâm trạng của cá nhân, nói được nhưng phải làm được.

Dạy con cách tự an ủi

Chúng ta hãy giả thiết như sau: Con trẻ tan học về nhà, vẻ mặt rất bực bội, mẹ hỏi chuyện gì đã xảy ra, cô bé liền cáu kỉnh gắt: "Con đã bảo mẹ cứ kệ con cơ mà, bực quá!", sau đó hậm hực vứt đôi dép giữa đường đi, ném cặp sách xuống giường rồi kêu la tiếp: "Vẫn chưa nấu cơm ạ, con đói lắm rồi đây này". Thực tế thời điểm này vẫn còn cách giờ ăn cơm khá xa! Lúc này, tôi đoán thông thường bà mẹ nào cũng sẽ nổi cáu. Nhưng các mẹ nhất định phải nhớ rằng, con đang muốn chọc cho bạn tức để làm giảm cơn bực của con, để con được xả giận một bữa. Chính vì thế bạn hãy kìm chế nỗi bực bội và chủ động hỏi: "Hình như hôm nay con có vẻ không vui cho lắm, chắc chắn đã xảy ra chuyện gì ở trường. Nếu con sẵn lòng, mẹ rất muốn nói chuyện với con xem có giúp được gì cho con không. Nếu con không muốn kể với mẹ, thì con có thể gọi điện thoại cho bạn bè, hoặc viết vào nhật ký, như thế con sẽ cảm thấy thoải mái hơn, hoặc cũng có thể xả giận vào cái gối của con". Khi bạn nói những điều này, có thể con sẽ tỏ ra rất bực bội, nhưng bạn hãy mỉm cười và nói: "Con không có cách nào để kiểm soát suy nghĩ và cách làm của người khác, giống như hiện tại mẹ không thể làm con vui lên được, nhưng mẹ có thể không xuất hiện trước mặt con nữa, như thế mẹ con mình sẽ không cãi nhau. Tuy nhiên, con hãy cất cặp sách, dép vào đúng vị trí của chúng, mẹ ra ngoài một lát đây". Sau đó, bạn ra siêu thị gần nhà một lát, mặc dù không tâm sự được với con gái, nhưng đã tránh được cuộc tranh cãi, điều quan trọng nhất là, bạn dùng hành động của mình để làm mẫu cho con: Khi mình cảm thấy buồn bực thì nên xả stress như thế nào mới hợp lý để tìm ra cách tự an ủi mình.

Ai cũng có những giây phút bực mình, chán chường. Nếu những suy nghĩ tiêu cực này không được xử lý đúng đắn sẽ ảnh hưởng đến

mối quan hệ của chúng ta với những người xung quanh. Khi trẻ xuất hiện tình trạng này, cha mẹ cần để trẻ biết rằng, bất luận bực bội, buồn chán đến đâu cũng không nên trút giận một cách vô cớ lên đầu người khác, trẻ có thể tìm kiếm sự thấu hiểu và ủng hộ của người thân bằng phương thức hợp lý, tuy nhiên không thể "muốn làm gì thì làm". Nếu ở nhà trẻ học được quan niệm này, thì trẻ sẽ biết cách tôn trọng suy nghĩ người khác trong quá trình giao tiếp.

Chương 9
Trưởng thành cùng con

Trưởng thành là quá trình diễn ra trong suốt cuộc đời. Con trẻ cần trưởng thành, cha mẹ cũng cần trưởng thành. Cha mẹ cần trưởng thành cùng con trong những tháng năm nuôi dạy con.

Phát hiện và bồi dưỡng năng khiếu cho con

Con trai tôi đang học lớp 3, rất nhiều bạn trong lớp con có năng khiếu như vẽ tranh, chơi đàn, chơi cờ tướng, đá bóng... và đều giành được rất nhiều giải thưởng. Còn con tôi tuy học khá ổn, nhưng không có năng khiếu gì. Mỗi lần đi họp phụ huynh hoặc nghe các phụ huynh khác nói chuyện con họ được giải nọ giải kia, tôi thấy rất hụt hẫng vì con mình không xuất sắc, đồng thời lại rất sốt ruột khi thấy con không có năng khiếu gì, sợ con tự ti. Tôi cũng đã đăng ký rất nhiều lớp năng khiếu cho con, nhưng cháu đều không kiên trì, hiện tại tôi lại đăng ký lớp Toán Olympic và con vẫn đang theo khá tốt. Xin hỏi chị nếu trẻ không có năng khiếu thì cần làm gì? Làm thế nào mới có thể phát hiện năng khiếu của trẻ?

Tâm trạng của mẹ ảnh hưởng đến con

Một người mẹ có cậu con trai 13 tuổi đã từng hỏi tôi câu hỏi tương tự. Trong suốt cả tiếng đồng hồ ngồi bên chị, gần như chúng tôi không thể trao đổi vấn đề, vì chị không thể tĩnh tâm lắng nghe lời người khác mà chỉ chìm đắm trong dòng suy tư của mình, nói về cảm nghĩ của mình. Chị nói với tôi rằng chị rất hối hận vì hồi nhỏ không cho con học đàn, học vẽ, con lớn rồi mà khả năng tự lập cũng không cao, khả năng vận động cũng không tốt, không rắn rỏi. Tóm lại, chị cảm thấy con mình không bằng con người khác.

Tôi quan sát người mẹ ấy và thấy chị không phải là người lạc quan, yêu đời, mỗi khi mỉm cười, nụ cười cũng không toát lên niềm vui rạng rỡ, dường như người lúc nào cũng căng như dây đàn, khiến người ở gần chị cũng cảm thấy rất mệt. Tôi cố tình chuyển sang chủ đề gia đình và công việc của chị, không ngờ chị lại than thở với tôi công việc bận thế nào, sức ép lớn đến đâu, chồng chị quá bận rộn, một mình chị vật lộn với con vất vả ra làm sao... Cuối cùng tôi hỏi chị: “Lẽ nào hiện tại chị cảm thấy con mình rất kém? Con không có mặt nào khiến chị hài lòng ư?”, người mẹ này liền đáp: “Cháu rất tự giác trong học tập, thành tích cũng không tồi, ở trường cũng là một học sinh ngoan”.

Như vậy, về cơ bản tôi đã nắm được người mẹ này là một người rất hay lo lắng, ngay cả khi đối mặt với chuyện bình thường, cô ấy cũng sẽ cảm thấy mệt mỏi, phiền muộn hơn người khác. Điều này có lẽ là do bản thân người mẹ không ý thức được rằng, có thể cô ấy cũng được một người mẹ hay lo lắng nuôi dạy, đó không phải lỗi của cô ấy, tuy nhiên điều này sẽ ảnh hưởng đến con. Đây là sự “di truyền giữa các thế hệ trong gia đình”, chính vì vậy, cha mẹ phát hiện ra những điểm yếu của mình và tự trưởng thành là một nền tảng quan trọng giúp con có thể phát triển một cách tốt nhất. Tôi không thể tưởng tượng, một cậu bé 13 tuổi bị mẹ coi là không có thế mạnh, luôn phải sống trong tâm trạng lo lắng của mẹ thì sao có thể học tập, sinh hoạt một cách thoải mái và tự tin được?

Tôi thấy lo lắng trước vấn đề của người mẹ khi thấy con người ta được giải, mẹ cảm thấy hẫng hụt, chán nản; chỉ chú ý đến điểm yếu của trẻ, cảm thấy con mình không được giỏi giang; sốt ruột vì con mình không có sở trường gì đặc biệt; sợ con mình tự ti... Vì chưa gặp bạn độc giả này nên tôi không biết vì trẻ có vấn đề nên mẹ phải lo lắng như vậy hay do sự lo lắng thái quá của mẹ mà trẻ từ không có vấn đề thành có vấn đề? Nếu trong lòng người mẹ luôn cảm thấy nuối tiếc và không hài lòng với cuộc sống hiện tại thì cô ấy sẽ thể hiện sự hụt hẫng này một cách vô tình hay hữu ý trong quá trình nuôi dạy con, nhìn bề ngoài tưởng là yêu con, nhưng thực tế lại là một sự kiểm soát, mong muốn một cách vô thức rằng, thông qua việc nuôi dạy con thành người giỏi giang để bù đắp cho sự thiếu tự tin trong lòng. Ở đây tôi chỉ muốn nói đến cảm giác và

suy nghĩ của mình, hy vọng bạn chỉ vì "mong con thành tài" quá nên mới sốt ruột mà thôi. Tuy nhiên, trước hết tôi vẫn khuyên chị ấy nên điều chỉnh tâm trạng lo lắng của mình, nhìn nhận lại nguyên nhân khiến mình phiền muộn, sau đó hãy bàn đến vấn đề "năng khiếu".

Phát hiện và đánh thức niềm đam mê của trẻ

Tôi cho rằng, năng khiếu không thể có được bằng cách gò ép, mà được phát triển trên cơ sở của niềm đam mê. Cha mẹ cần chú ý đánh thức niềm đam mê của trẻ, rồi dựa vào niềm đam mê đó để bồi dưỡng một cách phù hợp mới có thể tìm thấy sở trường đích thực của trẻ. Có thể, trong lúc cha mẹ hết sức lo lắng tìm kiếm và phát triển sở trường cho trẻ thì trẻ đã đang phát huy tối đa tài năng và trí tuệ của mình ở một phương diện nào đó rồi, chỉ có điều cha mẹ không biết cách hoặc không đứng trên góc độ của trẻ để phát hiện một cách nghiêm túc mà thôi. Chính vì thế, khi yêu cầu trẻ phải đạt được những thành tích trọn vẹn, bản thân cha mẹ phải thoát ra khỏi tư duy người lớn, coi trẻ là một con người hoàn chỉnh để tôn trọng và tìm hiểu niềm say mê, thế mạnh của trẻ. Trên cơ sở này mới có thể nói đến việc giáo dục và định hướng cho con trẻ.

Trong quá trình nuôi dạy con, tôi luôn chú ý bồi dưỡng nhiều niềm hứng thú cho con, không cố định niềm hứng thú của con ở một phương diện nào đó. Thông qua nhiều sự trải nghiệm trong các lĩnh vực thiên văn, địa lý, sinh học, thực vật, cầm kỳ thi họa, để con tìm ra lĩnh vực mình có hứng thú nhất, sau đó giúp con khắc phục mọi khó khăn để duy trì niềm đam mê này. Cái gọi là "sở trường" là một năng khiếu bẩm sinh có ở con trẻ. Trong tám loại hình trí thông minh gồm toán học, ngôn ngữ, nghệ thuật âm nhạc, thể thao, giao tiếp... mỗi trẻ sẽ có một sở trường riêng, chỉ cần tài năng của trẻ trên phương diện này không bị kìm hãm, phát triển bình thường, kể cả không giành được giấy khen, chứng nhận hay giải thưởng gì lớn, thì trong tương lai trẻ vẫn sẽ tìm được cho mình cơ hội phát triển bằng sở trường của chính mình. Như vậy, làm sao có thể vì thế mà nói trẻ không phải là một người giỏi giang?

Tinh thần của mẹ ảnh hưởng đến con

Hiện nay, rất nhiều bậc phụ huynh đặt mục tiêu bồi dưỡng "năng khiếu" cho trẻ dựa trên các cấp độ, giấy chứng nhận, bằng khen, để được cộng điểm trong các kỳ thi vào cấp hai, cấp ba. Trước sức ép trong ngành giáo dục, từ lợi ích và thực tế trước mắt là điều có thể lý giải, tuy nhiên xét về lâu dài, "năng khiếu" được phát triển từ sự không tôn trọng niềm say mê của trẻ, bắt ép trẻ sẽ không có lợi cho cuộc đời trẻ. Ý nghĩa đích thực của giáo dục nằm ở chỗ thúc đẩy tinh thần trẻ phát triển trong niềm vui, niềm đam mê, giúp trẻ trở thành một con người khỏe mạnh, phát triển toàn diện, có khả năng thích nghi tốt với xã hội. Nếu mẹ sợ trẻ tự ti, chứng tỏ trong lòng mẹ cũng cảm thấy tự ti, đây là một sự ám thị đối với trẻ, trẻ cũng sẽ đồng thuận với suy nghĩ này và dùng hành động để thích ứng với sự đồng thuận này một cách vô thức.

Không nên gửi gắm quá nhiều kỳ vọng vào trẻ, hãy tự hào vì bạn có một đứa con bình thường và khỏe mạnh!

Không nên bịt kín mắt trẻ trong thời đại công nghệ thông tin

Con trai tôi đang học lớp năm, cứ về nhà là con ngồi xem tivi mãi, chuyển hết kênh này đến kênh khác, ham vô cùng. Xin hỏi chị nên hạn chế thời gian con xem tivi như thế nào để con tập trung hơn cho việc học?

Không nên bịt kín mắt trẻ trong thời đại công nghệ thông tin

Tivi là một loại hình truyền thông quan trọng ảnh hưởng đến đời sống của trẻ là điều tất yếu. Đối với trẻ trong thời hiện đại, thông tin báo chí là "bầu không khí xã hội" mà chúng không thể tách rời, sự ảnh hưởng của các phương tiện này đối với lối sống, thái độ sống và khuynh hướng giá trị của trẻ là vô cùng lớn. Chính vì thế, trước hết các bậc phụ huynh phải có sự nhìn nhận đúng đắn về vấn đề này. Sự ảnh hưởng của tivi đối với trẻ không phải là tốt tuyệt đối, cũng không hẳn là xấu tuyệt đối. Trẻ thích tivi là điều

tất yếu, và nếu trẻ ham tivi quá mức thì cần có sự định hướng đúng đắn của các bậc cha mẹ.

Tôi thường nói: “Không nên bịt kín mắt trẻ và khép chặt cánh cửa để trẻ quan sát thế giới”. Từ trước đến nay, tôi luôn đề cao nguyên tắc giáo dục ba mở: Mở ra ngoài sách vở, mở ra tự nhiên, mở ra xã hội. Chính vì thế, tôi cho rằng xem tivi hay chơi game ở mức độ phù hợp cũng là một cách học của trẻ. Không nên cho rằng chỉ đọc sách, làm bài tập mới là học, trẻ sẽ nhìn thấy, nghe thấy những sự vật mình không được tiếp xúc trong cuộc sống thường nhật. Cuộc sống của con người ở các vùng đất khác nhau, thế giới động vật kỳ diệu, vũ trụ bao la và xã hội... là thế giới rực rỡ và phong phú. Xem tivi có thể mở rộng vốn từ cho trẻ. Các phương tiện truyền thông đại chúng bao gồm tivi là “bữa ăn phụ dinh dưỡng” cần thiết trong quá trình trưởng thành của trẻ, mặc dù có lẫn tạp chất, nhưng cũng không thể vì thế mà bỏ ăn. Sự giáo dục đối với trẻ cần tiến hành một cách lập thể, đa chiều, cha mẹ nên cố gắng mở ra nhiều cánh cửa cho trẻ, bao gồm lợi dụng các phương tiện truyền thông hiện đại, đưa một thế giới đa nguyên và lượng thông tin phong phú đến với trẻ.

Đánh lạc hướng sự chú ý của trẻ

Các chương trình truyền hình lôi cuốn trẻ cũng sẽ làm giảm khả năng suy nghĩ của trẻ. Trẻ rất dễ bắt chước các nhân vật có khả năng phi thường trong tivi, tiếp thu ưu điểm và cả nhược điểm của họ, thậm chí bắt chước các hành vi bạo lực của họ, điều này ảnh hưởng rất xấu đến những đứa trẻ tính cách sốc nổi, khả năng làm chủ bản thân kém.

Nếu trẻ ham tivi quá mức như chỉ cần có thời gian là ngồi xem tivi không nhúc nhích, chương trình nào cũng xem, không có sự lựa chọn, còn liên tục ăn vặt... thì cha mẹ cần tìm cách đánh lạc hướng sự chú ý của trẻ. Vì xem tivi là sự tiếp nhận bị động, hình ảnh thay đổi liên tục, không cho trẻ quá nhiều thời gian để suy nghĩ và đặt câu hỏi, dần dần sẽ cản trở khả năng tư duy chủ động của trẻ. Hơn nữa, nếu xem tivi trong thời gian quá dài, khiến thời gian tham gia các hoạt động khác của trẻ bị giảm đi, ảnh hưởng đến việc trẻ học hỏi

những kinh nghiệm có ích thông qua các hoạt động này. Nếu ham xem tivi quá, niềm hứng thú với việc đọc sách của trẻ sẽ bị giảm đi, thậm chí không thích đọc sách nữa.

Nếu có thời gian, cha mẹ có thể cùng con xem một số chương trình tivi, kịp thời nắm bắt nội dung mà trẻ xem, vừa xem vừa thảo luận, đây cũng là một cách "giáo dục tùy cơ".

Ngoài ra, nếu trẻ thích xem tivi, cha mẹ có thể biến tivi thành phần thưởng. Ví dụ, có thể nói với trẻ "Con ra ngoài chạy nhảy nửa tiếng, mẹ sẽ cho con xem tivi một tiếng", "Mau làm xong bài tập, con sẽ được xem tivi 30 phút".

Tạo cho trẻ nhiều cơ hội tham gia các hoạt động mở mang kiến thức như dã ngoại, khám phá thiên nhiên, tham gia một số hoạt động xã hội, ra hiệu sách mua sách, đọc sách, rèn thói quen ham đọc sách... Như thế cuộc sống của trẻ sẽ trở nên phong phú, trẻ sẽ không say mê tivi nữa.

Cha mẹ phải làm gương cho trẻ. Nếu hàng ngày cha mẹ cũng dành rất nhiều thời gian cho việc xem tivi mà không có sự lựa chọn thì e rằng sẽ khó kiểm soát được thời gian xem tivi của trẻ. Cha mẹ cần cùng con thống nhất thời gian xem tivi một cách hợp lý, dựa vào sở thích để lựa chọn, xem tivi một cách có chọn lọc, có tiết chế.

Mỗi bậc cha mẹ hiểu con, yêu con đều sẽ biết cách dùng phương pháp khoa học hơn để con được phát triển lành mạnh trong cuộc sống phong phú của mình.

Lưu ý: Rất nhiều bậc phụ huynh khi trẻ đang xem rất hào hứng liền tắt tivi đột ngột, cách làm này không những không thể đánh lạc hướng trẻ, mà còn khiến trẻ cảm thấy ức chế, dù con miễn cưỡng đi đọc sách thì hiệu quả của việc đọc cũng không cao. Khi tâm trạng bị ức chế, khả năng tiếp thu kiến thức của con người rất hạn chế. Để giải quyết vấn đề này, ngay từ đầu phụ huynh có thể ký "bản cam kết" với con trẻ, trong bầu không khí thoải mái hạn chế thời gian xem tivi của trẻ, quy định thời gian và nội dung chương trình trẻ xem hàng ngày. Nếu trẻ vi phạm "bản cam kết",

bạn không cần nổi cáu, tự trẻ sẽ cảm thấy áy náy, lúc này một sự định hướng phù hợp cho trẻ sẽ phát huy hiệu quả.

Không nên nói suông rằng "Đánh bạn là xấu"

Con trai tôi năm nay 5 tuổi, rất hoạt bát, nhưng có một vấn đề là khi chơi với các bạn, chỉ cần có chút gì không vừa ý là đánh bạn. Lần nào con chơi với bạn, tôi cũng lo canh cánh, chỉ sợ con lại đánh bạn khóc. Tôi thực sự không biết phải làm thế nào.

Không nên nói suông rằng "Đánh bạn là xấu"

Cô con gái 2 tuổi chơi búp bê với em bé nhà hàng xóm và bị em bé giành lấy, cô bé liền đẩy em ngã vì chưa biết chủ động chia sẻ món đồ mà mình thích với người khác; cậu con trai 5 tuổi trở thành "thủ lĩnh trẻ con", rất thích thể hiện sự giỏi giang, mạnh mẽ của mình, để chứng minh điều này liền đi bắt nạt các bạn khác... Vì chuyện này mà cha mẹ đã phải nghĩ rất nhiều cách, tuy nhiên, cùng với sự trưởng thành của trẻ, dần dần dưới sự giúp đỡ của người lớn, cô bé và cậu bé kia cũng đều học được cách sống thân thiện với người khác.

Một đứa trẻ đang phát triển theo hướng tự lập, có cá tính thì không thể có ý kiến thống nhất với người khác trong mọi vấn đề, tồn tại sự khác biệt là điều bình thường, tuy nhiên, nếu có sự khác biệt hoặc không hài lòng là dùng vũ lực để giải quyết vấn đề thì thực sự cần sự quan tâm và định hướng của người lớn.

Khi trẻ thể hiện thái độ rất ngang ngạnh, thô bạo, cha mẹ phải xem đối tượng mà trẻ chơi cùng, phân tích nguyên nhân, sau đó kiên nhẫn định hướng, không nên chỉ nói suông rằng "Đánh bạn là xấu". Nguyên nhân hay đánh bạn ở mỗi trẻ sẽ khác nhau. Có trẻ do thiếu kỹ năng giao tiếp, không đánh thì không biết chơi với bạn thế nào; có trẻ muốn dùng "quả đấm" để tạo dựng sự quyền uy cho mình; một số trẻ là do cảm thấy bực bội, không làm chủ được bản thân...

Đây sẽ là thời điểm vàng để cha mẹ "giáo dục tùy cơ" và dạy cho con trẻ kỹ năng giao tiếp và quan hệ với người khác.

Còn nhớ hồi nhỏ, con trai tôi chơi với bạn, đám trẻ cũng thường xuyên có sự va chạm, cãi nhau, đánh lộn, lần nào tôi cũng gợi ý cho con thử suy nghĩ xem, tại sao các bạn không nghe theo lời đề nghị của con, dạy con cách đứng trên lập trường của người khác để xem xét vấn đề. Tôi nói với con rằng, nếu trong tập thể có người đánh con, làm tổn thương đến con, chỉ cần đối phương không tiếp tục hành động thì cần dùng lời nói để giải quyết vấn đề, chứ không phải thể hiện bằng phản ứng đáp trả; khi giận một người, trước khi nắm chặt tay thành nắm đấm cần tự hỏi mình rằng "Tại sao mình lại làm như vậy?", kìm chế cơn giận trong đầu chứ không phải dùng hành động ẩu đả, chửi rủa để xả giận, bởi như thế chỉ khiến cho sự việc càng tồi tệ hơn. Khi nói những điều này đều là thời điểm xảy ra sự việc, không phải thuyết giáo từ trước, cũng không phải là những lời phê bình sau khi sự việc kết thúc, rất tùy cơ. Giống như việc người mẹ không dạy con gái nấu cơm trong phòng làm việc vậy.

Con trẻ là tấm gương phản chiếu của cha mẹ

Cha mẹ thường không ý thức được hành vi của mình ảnh hưởng thế nào đến trẻ. Khi trẻ thể hiện ra một số hành vi có vấn đề, cha mẹ cũng cần kiểm điểm lại một số hành động và lời nói của mình trước mặt con trẻ. Theo điều tra, hầu hết cha mẹ của những đứa trẻ có những hành vi "bạo lực" đều ít nhiều tỏ ra nóng nảy, phẫn nộ khi giải quyết các mối xung đột với con hoặc người khác. Có một đứa trẻ sau khi phạm lỗi, cha mẹ thường xuyên quát mắng thậm chí còn đánh trẻ mấy cái. Làm như thế trẻ sẽ hiểu rằng, dường như cách phản ứng trước sự xung đột, bất hợp lý là nổi cáu thậm chí đánh người, vô hình trung trẻ đã học được "phương pháp" giải quyết vấn đề và xung đột sai lầm. Ngoài ra, cũng có thể do không có khả năng trút giận và phản kháng trước cha mẹ nên trẻ sẽ dùng "vũ lực" để trút sự thô bạo và cơn giận phải chịu đựng từ cha mẹ lên bạn bè cùng trang lứa thậm chí ít tuổi hơn. Mặc dù, cách giải quyết này giữa các đứa trẻ chưa gây ra hậu quả nghiêm trọng, nhưng

khi đã trở thành thói quen sẽ ảnh hưởng đến các mối quan hệ giao tiếp của trẻ.

Trước hết cha mẹ cần bồi dưỡng cho con tâm thế tốt cũng như thái độ và phương thức giải quyết vấn đề, xung đột. Khi cảm thấy việc mà trẻ làm khiến mình bực bội, bạn nhất định phải bình tĩnh lại, vì thái độ của cha mẹ đối với trẻ sẽ ảnh hưởng trực tiếp đến thái độ của trẻ đối với người khác. Tuy nhiên, cha mẹ cần thể hiện rõ quan điểm của mình trước việc trẻ làm, có thể nghiêm khắc với trẻ, nhưng không nổi cáu, giận dữ hay quát tháo. Vì khi đã nổi cáu, bạn rất khó có thể tiến hành sự giáo dục tùy cơ đối với trẻ, cần coi mỗi lần phạm lỗi của trẻ là cơ hội tốt dạy dỗ trẻ.

Không nên dùng biện pháp trừng phạt để giải quyết vấn đề của trẻ nhỏ. Định hướng đúng đắn, nêu rõ phương thức có thể vận dụng khi giải quyết xung đột và sự bất đồng, hoặc giúp trẻ liệt kê ra các phương pháp có thể giải quyết tranh cãi. Ngoài ra, còn có thể ghi lại những hành vi của con, lập thành bảng và treo ở vị trí dễ nhìn trong nhà, một bên có thể là biểu dương, một bên là cần rút kinh nghiệm. Cùng con đề ra mục tiêu khả thi giảm thiểu số lần đánh bạn và có biện pháp khen thưởng mà con thích, biểu dương chân thành và thưởng khi con tiến bộ. Nếu trẻ vẫn đánh bạn thì cần có sự trừng phạt phù hợp, có thể hạn chế các hoạt động của con như một ngày không được xem tivi hoặc hủy bỏ kế hoạch cho con sang nhà bạn chơi vào cuối tuần.

Dĩ nhiên, tiền đề của mọi phương pháp này là trước hết cha mẹ phải là một tấm gương sáng.

Thời niên thiếu, mỗi người đều xảy ra tranh cãi, giận dỗi trong quá trình chơi với bạn, những sự xung đột nhỏ là chướng ngại vật đầu tiên của con trẻ trong quá trình tiếp xúc với mọi người, nếu có sự định hướng phù hợp, dần dần trẻ sẽ tiến bộ và ngày càng chững chạc hơn, các chàng trai điềm đạm và thiếu nữ e ấp cũng sẽ xuất hiện trước mặt chúng ta.

Hãy cho phép con “phạm lỗi”

Con trai tôi đang học lớp hai, rất hay phạm lỗi, bị thầy cô và bạn bè gọi là “vua phạm lỗi”. Hôm thì con làm vỡ kính của bạn (con nói là sửa hộ bạn, chẳng may lại làm vỡ), hôm thì làm bẹp cốc uống nước của bạn (con nói bạn đó bắt nạt con nên con mới giẫm lên). Có lần con còn giấu cả sách của thầy giáo đi (con nói thầy giáo đó rất hay phê bình con, con cố tình làm thế để thầy cáu). Trước đây con là cậu bé rất ngoan, dù ở nhà hay ở trường mầm non đều rất tuân thủ kỷ luật. Từ nhỏ được ông bà – đều là giáo viên về hưu - chăm sóc, vợ chồng tôi cũng rất nghiêm khắc với cháu. Tôi rất thắc mắc, con trai tôi có vấn đề thật hay là do cháu đang ở độ tuổi ẩm ương? Tại sao bạn bè cháu không xuất hiện tình trạng này?

Phạm lỗi là một nhu cầu tâm lý của trẻ

Trước đây, khi còn nhỏ chúng ta luôn được giáo dục rằng “không được phạm lỗi”, thậm chí một số sai sót rất bình thường trong quá trình trưởng thành của trẻ cũng bị gán cho những “tội danh” rất nghiêm trọng, trở thành nỗi ám ảnh đeo bám theo trẻ suốt đời. Còn nhớ, khi tôi còn nhỏ, một bạn trai cùng lớp với tôi rất nghịch ngợm đã lấy phấn đỏ tô lên mắt hình vị lãnh tụ vẽ trên đường. Kết quả cậu bạn đã bị toàn trường phê bình, hủy bỏ mọi tư cách tham gia bình chọn các danh hiệu ở trường, nêu tên trước toàn trường, tuyên bố cậu là “học sinh hư”, bạn bè cũng không dám chơi với cậu nữa. Từ đó trở đi, tính cách của cậu bé mới 8, 9 tuổi này trở nên vô cùng lập dị. Đó là chuyện xảy ra ở đầu thập kỷ 70 của thế kỷ XX tại Trung Quốc. Tôi nghĩ, hiện tại nếu con trẻ phạm lỗi này, chắc chắn giáo viên và nhà trường sẽ không xử lý như vậy.

Con trẻ được lớn lên trong quá trình không ngừng phạm sai lầm và sửa chữa khuyết điểm. Rất khó có thể tưởng tượng một đứa trẻ từ nhỏ đến lớn không phạm lỗi thì lớn lên sẽ trở thành người như thế nào!

Các nhà tâm lý học cho rằng, phạm lỗi là một nhu cầu tâm lý của trẻ. Thông qua những sai sót, trẻ sẽ nắm được mối quan hệ với thế

giới bên ngoài hoặc những người xung quanh, từ đó có được khả năng "miễn dịch" với sai lầm trong sự trải nghiệm cá nhân. Con người cũng như các con thú nhỏ, thông qua trò chơi rèn luyện khả năng tấn công và phòng ngự, sự tàn nhẫn và lòng nhân ái, tóm bắt và né tránh để có được khả năng sinh tồn. Trách nhiệm của người lớn là đứng bên cạnh chờ đợi, cho phép trẻ được rèn luyện như vậy, đồng thời định hướng cho trẻ không phạm sai lầm lớn hơn trong quá trình này.

Con trai bạn từ nhỏ được ông bà nội vốn là giáo viên về hưu chăm sóc, hai vợ chồng bạn cũng rất nghiêm khắc với con. Có thể tưởng tượng ra rằng, bốn người lớn giám sát, bảo vệ, dạy dỗ một "đứa trẻ ngoan", sống trong môi trường như thế, e rằng con có rất ít cơ hội được phạm sai lầm. Tuy nhiên vừa đến trường, thoát khỏi sự giám sát chặt chẽ của gia đình, "đứa trẻ ngoan" này sẽ tìm cơ hội để trải nghiệm quyền được phạm sai lầm của mình bằng những hành động nông nổi, từ đó có thể trưởng thành hơn. Khi còn nhỏ, trẻ không có cơ hội phạm những cái lỗi cần phạm, lớn lên rất có thể sẽ phạm những sai lầm ấu trĩ mà trẻ em thường mắc phải.

Để con có được khả năng "miễn dịch" qua những lỗi lầm

Trong quá trình sống với cha mẹ, tiếp xúc với thầy cô, ngoài việc cảm nhận được tình yêu và sự quan tâm, trẻ cũng sẽ trải nghiệm được sự kiểm soát và bắt ép, cũng sẽ cảm thấy phẫn nộ, chống đối, ghen tị, ghét bỏ... Những cảm giác tiêu cực này đều cần cơ hội thể hiện ra, để trẻ có được sự trải nghiệm về những suy nghĩ này, học được cách kiềm chế. Vậy thì, phạm lỗi chính là cơ hội để trẻ xả stress, nếu định hướng đúng đắn, trẻ sẽ học được các kiềm chế và có được "sức đề kháng". Giấu sách của thầy giáo, làm bẹp cốc uống nước của bạn, thể hiện quá trình trẻ đang học hỏi kỹ năng điều hòa mối quan hệ với thầy cô và bạn bè. Sự học hỏi này sẽ giúp ích cho trẻ trong tương lai.

Tôi có quen một người bạn gái, từ nhỏ đến lớn đều là "cô bé ngoan", nghe lời cha mẹ, thầy cô, tốt với tất cả mọi người, không đối đầu với ai. Khi đi làm cũng rất nỗ lực làm tốt công việc của mình, đối xử với đồng nghiệp rất thân thiện, cố gắng né tránh

mọi sự tranh chấp về lợi ích, thậm chí từ bỏ một số quyền lợi hợp lý của mình. Khi vấp phải sự đãi ngộ không công bằng, cô ấy sẽ không đấu tranh đòi quyền lợi, sẽ không điều hòa mối quan hệ giữa sự đối đầu và sự phục tùng, nỗi bực bội của cô ấy không được xả một cách hợp lý, cuối cùng đã đổ bệnh. Cuối cùng cô ấy nhận thức được rằng, từ nhỏ đến lớn cô ấy là một người không dám phạm sai lầm, không có cơ hội xả stress, trong lòng chất chứa bao nỗi ức chế, khó chịu, chán chường. Sai lầm của cô ấy nằm ở chỗ sống mấy chục năm mà không phạm sai lầm nào, cũng không có được cách giải quyết mối quan hệ đúng đắn giữa bản thân với bên ngoài hoặc với những người khác.

Mỗi đứa trẻ đều sẽ bắt nạt người khác và bị người khác bắt nạt, qua đó có thể học được cách tự bảo vệ mình. Có một số sai lầm khá nghiêm trọng, nhìn sẽ thấy rất bực, nhưng lại có ích đối với trẻ. Cha mẹ tuyệt đối không nên tìm cách bảo vệ để trẻ không mắc lỗi, nhưng sau khi trẻ đã mắc lỗi lại nỗ lực xử lý và gánh chịu hậu quả thay trẻ. Có thể thông qua việc để trẻ gánh chịu sự trừng phạt nghiêm khắc và sức ép của xã hội, học được cách dự đoán hậu quả của hành vi, điều này giúp trẻ học được cách điều hòa mối quan hệ giữa sự ham thích tấn công và môi trường, dần dần chuyển hành vi tấn công sang phạm vi tích cực, an toàn (như thể thao, thi đấu). Những dấu ấn trải nghiệm trưởng thành này giúp trẻ tìm thấy phương pháp ứng phó phù hợp nếu sau này phải đối mặt với môi trường phức tạp. Phạm lỗi là một thể hiện của năng lượng tâm lý, người có năng lượng tâm lý yếu, ngay cả một sai sót nhỏ cũng không dám mắc.

Không nên đưa ra sự phê phán "đúng sai về mặt đạo đức" đối với sai phạm của trẻ

Khi trẻ phạm lỗi, cha mẹ không nên trừng phạt quá nặng và đưa ra những lời phê phán đúng sai về mặt đạo đức. Dù đứa trẻ lớn đến đâu, nếu phạm lỗi mà đánh mắng, nạt nộ nghiêm khắc, đều sẽ để lại vết thương tâm lý lớn cho trẻ. Sự trải nghiệm của trẻ đối với lỗi lầm không những không có được "sức miễn dịch", mà sức đề kháng còn suy giảm, tương lai khi phải một mình đối mặt với cuộc sống, khả năng phòng ngự và sinh tồn của trẻ cũng suy yếu.

Những lỗi mà con bạn mắc phải có cái xuất phát từ ý tốt, có cái là cố tình phạm lỗi, ngoài ra còn là sự chống đối và tò mò, về cơ bản không phải là đã biết mà cố tình phạm lỗi, làm hại người khác để đem lại cái lợi cho mình. Đối với những lỗi lầm này, phê bình, trách mắng đều không phải là cách hay, mà cần giúp trẻ chuyển hóa các nhân tố bất lợi, tiêu cực trong quá trình "phạm lỗi" thành nhân tố có lợi, tích cực, hợp lý. Giúp trẻ phân tích động cơ của hành vi: Động cơ tốt nhưng do không có kinh nghiệm nên mắc lỗi, trước hết cần biểu dương, sau đó phân tích nguyên nhân khiến trẻ mắc lỗi, giúp trẻ tìm ra phương pháp đúng đắn. Cho phép trẻ chuộc lỗi sau khi mắc lỗi sẽ giúp hành vi mắc lỗi của trẻ trở nên có ý nghĩa và có giá trị.

Con trẻ không nhất thiết phải nghe lời

Con tôi năm nay 11 tuổi, kết quả học tập tương đối ổn, phẩm chất đạo đức cũng tốt, chỉ có điều rất bướng bỉnh, không chịu nghe lời. Bảo cháu học đàn piano, cháu lại thích học đánh trống; bảo cháu chơi tennis, thì cháu lại mê trượt băng; mời một gia sư dạy vẽ tranh sơn dầu cho cháu thì cháu lại thích vẽ tranh biếm họa... Tôi rất sốt ruột, con nhỏ như thế mà đã chỉ thích làm theo ý mình, không hề chịu nghe theo sự gợi ý của cha mẹ, sau này làm sao có thể thành công được? Theo chị với những đứa trẻ như vậy thì nên áp dụng biện pháp gì?

Con trẻ không nhất thiết phải nghe lời

Tôi thường được phụ huynh đặt câu hỏi tương tự, hơn nữa dường như rất nhiều bậc cha mẹ khổ sở vì chuyện "con trẻ không nghe lời thì phải làm sao". Tôi liền trả lời: "Con trẻ không nhất thiết phải nghe lời". Đây không phải là câu nói đùa, mà là một phương châm giáo dục mà tôi tuân thủ bấy lâu nay. Trong mắt rất nhiều bậc phụ huynh, cụm từ "không nghe lời" mang hàm nghĩa xấu, nhưng cha mẹ không phải là cha mẹ đẻ của chân lý, khi nhấn mạnh con trẻ phải nghe lời cha mẹ, chúng ta có suy nghĩ rằng: Mọi ý thức và hành vi của chúng ta có thật sự là đúng đắn 100% không? Chúng ta có dựa

trên đặc điểm độ tuổi của trẻ tại thời điểm đó để suy nghĩ vấn đề không?

Tôi đã nhiều lần nghe thấy các bậc phụ huynh phàn nàn: “Dạo này, tôi thật sự không biết phải dạy thằng bé (con bé) nhà tôi như thế nào, không chịu nghe lời”, “Thật đau đầu về cháu tôi, nó có rất nhiều ý tưởng, nhưng chọn học ngành gì đều không chịu nghe lời người lớn”...

Các bậc phụ huynh luôn áp đặt ý thích của mình cho trẻ chứ không chịu “hạ mình” một cách bình đẳng để tìm hiểu “con cần cái gì”, “con thích cái gì”. Thực ra, kể từ giây phút chào đời, trẻ đã là một cá thể độc lập khác với chúng ta. Trẻ mang trong mình gene của chúng ta, nhưng trẻ có tinh thần, tình cảm, sở thích và niềm đam mê của riêng mình. Dĩ nhiên, những yếu tố này sẽ chịu sự ảnh hưởng của cha mẹ, nhưng sự ảnh hưởng của cha mẹ đối với trẻ cũng cần phải tạo ra dựa trên tiền đề “lựa theo bản tính, tôn trọng cá tính”.

Nghiên cứu tâm lý học cho thấy, con người ở thời kỳ nhũ nhi đã bắt đầu hình thành nên ý thức cá thể độc lập, sự dạy dỗ bằng mệnh lệnh mạnh mẽ của cha mẹ sẽ ảnh hưởng đến khả năng phán đoán độc lập, sở thích, ý nguyện, sự theo đuổi của người đó. Chính vì vậy, cha mẹ coi trẻ là một thành viên bình đẳng với mình, lắng nghe ý tưởng và suy nghĩ của trẻ, sau đó cha mẹ nói rõ sự lý giải và lời gợi ý của mình, chỉ gợi ý, không bắt ép, như thế sẽ không khiến trẻ xảy ra hiện tượng chống đối cha mẹ, trẻ cũng sẽ dễ tiếp thu lời gợi ý của cha mẹ hơn.

Niềm say mê là người thầy tốt nhất

Tôi không bao giờ coi việc con trẻ có chịu nghe lời tôi hay không là tiêu chuẩn phán đoán trẻ có phải là đứa con ngoan hay không, mà tôi sẽ bỏ qua yêu cầu của mình và nhìn nhận một cách khách quan những việc mà trẻ làm có ích cho sự trưởng thành của trẻ hay không. Năm xưa, tôi cũng đã đăng ký cho con rất nhiều lớp ngoại khóa, nhưng rất nhiều lớp nếu con không có hứng thú học thì tôi cũng không bắt ép con học nữa. Con thích đá bóng, thích học lớp lắp ráp mô hình máy bay, thậm chí còn thích chơi tú lơ khơ, tôi đều để con

được thỏa theo niềm say mê. Bởi vì, niềm say mê là người thầy tốt nhất. Chúng ta luôn muốn con trẻ làm những việc có ý nghĩa, có giá trị, nhưng ta đâu có biết rằng trẻ vẫn thích làm những việc mà trẻ cảm thấy thú vị hơn. Cũng chỉ có những việc khiến trẻ cảm thấy thú vị thì trẻ mới có thể làm một cách kiên trì và chuyên tâm, như thế kết quả cuối cùng mới có thể có ý nghĩa và có giá trị. Các bậc cha mẹ không có quyền, cũng không có khả năng để xác định bồi dưỡng trẻ thành nhạc sĩ hay họa sĩ, trách nhiệm của chúng ta là bồi dưỡng trẻ thành một người khỏe mạnh cả về thể chất và tâm hồn. Còn sau này trẻ trở thành nhà gì, làm nghề gì, vẫn phải để trẻ tự lựa chọn.

Con trai bạn có kết quả học tập khá tốt, phẩm chất đạo đức tốt, tôi cho rằng bạn thực sự nên cho con nhiều quyền lợi dân chủ hơn, tôn trọng sự lựa chọn và suy nghĩ của con. Giống như một cái cây non, đáng lẽ được sinh trưởng một cách tự nhiên và tươi tốt, sum suê, nhưng lại có người cho rằng sao trông nó lại không giống với cái cây mà tôi tưởng tượng nhỉ? Và thế là đã căn cứ vào ý nguyện của mình để cắt tỉa lá cành, trạng thái sinh trưởng tự nhiên của cây non đã bị thay đổi. Ví dụ, trẻ không thích học piano thì cứ cho trẻ học đánh trống; trẻ không thích học vẽ tranh sơn dầu thì vẽ tranh biếm họa cũng rất tốt. Trẻ có sự lựa chọn của riêng mình chứ không phải đi làm việc gì xấu, cần tôn trọng niềm say mê và sở thích của trẻ.

Trẻ "nổi loạn" vì ý thức tự ngã được đánh thức

Sau 12 tuổi, trẻ bước vào "thời kỳ nổi loạn", lúc này, cha mẹ càng phải tôn trọng trẻ hơn. Trên thực tế, tôi cho rằng "thời kỳ nổi loạn" của trẻ chính là giai đoạn ý thức tự ngã của trẻ được đánh thức, trẻ sẽ càng trưởng thành hơn, đây là hành vi mà phụ huynh chúng ta thấy vui mới phải. Nhưng vẫn có nhiều bậc phụ huynh cảm thấy buồn khổ vì ý thức tự ngã của trẻ được đánh thức, nguyên nhân chủ yếu là do họ cho rằng trẻ "không chịu nghe lời" và ngày càng thích làm theo ý mình. Thực tế cho thấy, những đứa trẻ "quá nghe lời" hoặc "quá ngoan ngoãn" thường có trí tuệ không tồi, nhưng khả năng tự phán đoán, suy nghĩ độc lập và óc tư duy, sáng tạo của trẻ thường khá chậm chạp. Dân gian có câu "Trẻ ranh mãnh là đứa trẻ khôn", ý nói

những đứa trẻ có chủ trương, khả năng phán đoán của riêng mình và không sợ quyền uy là đứa trẻ có cá tính phát triển mạnh nhất.

Phụ huynh thường nạt nộ con em mình rằng: “Câm mồm ngay, đừng có thanh minh nữa”, “Con buộc phải nghe lời cha, đây là mệnh lệnh”... Tôi thực sự thấy lo lắng cho những đứa trẻ đó. Nếu ngay từ nhỏ những lời giải thích và thanh minh này không được cha mẹ tôn trọng, lớn lên rất có thể trẻ sẽ trở thành một con người không có chính kiến, dễ khuất phục trước sự quyền uy, không dám làm theo ý mình. Tôi thường nói với con trai rằng: “Con có quyền được giải thích, nhưng con có thể so sánh ý kiến của cha mẹ với suy nghĩ của con xem cái nào hợp lý hơn”. Kết quả thường là ý kiến của chúng tôi được con chấp nhận. Ngay cả thỉnh thoảng con không chấp nhận thì chúng tôi cũng không cho rằng con đã mạo phạm sự “quyền uy” của mình. Nếu con có thể dùng sự thành công của mình và chứng minh được rằng lời gợi ý của chúng tôi có vấn đề thì chúng tôi sẽ chúc mừng con và kiểm điểm lại bản thân, nếu con dùng sự thất bại của mình để chứng minh rằng con đã sai thì chúng tôi cũng sẽ không mỉa mai, phê bình con, để con tự suy nghĩ, lần sau con sẽ thận trọng xem xét ý kiến của mình và lời gợi ý của cha mẹ hơn.

Cho phép con có quan điểm riêng và bạn cũng có thể tranh luận với con, nhưng sự tranh luận này không nên diễn ra trong bầu không khí giận dữ, bực bội. Bạn có thể thảo luận với con những vấn đề mà hai bên bất đồng về quan điểm trong không khí rất bình đẳng, thoải mái, đây cũng là một cách làm mẫu để con rèn được một thói quen. Sau này, khi bước chân vào xã hội, nếu con có ý kiến bất đồng với người khác, con sẽ để mình được sống trong hoàn cảnh đó một cách vô thức, biết cách giao lưu, trao đổi với người khác chứ không cãi vã một cách vô lý.

Lời nói của cha mẹ cũng không phải là tiêu chuẩn của chân lý, nhưng trong các vấn đề mang tính nguyên tắc, cần nêu rõ lập trường, quan điểm của cha mẹ. Trẻ chịu nghe theo cũng là vì sau khi đã suy nghĩ về ý kiến của chúng ta, trẻ cho rằng ý kiến đó là đúng đắn và đồng ý nghe theo. Thông thường, kể cả những điều cha mẹ nói là chân lý, nhưng nếu bắt ép trẻ phải phục tùng, kết quả thường không được như mong muốn.

Hãy tôn trọng con trẻ, trong thế giới bé nhỏ của trẻ có rất nhiều thứ mà chúng ta không thể nắm bắt. Điều mà chúng ta có thể dành và nên dành cho con là tia nắng, không khí và nguồn nước mát của tình yêu.

Cha mẹ cần điều chỉnh bản thân trong thời kỳ con “nổi loạn tuổi dậy thì”

Con trai tôi năm nay 16 tuổi, thường xuyên một mình đóng kín cửa phòng, cũng không biết cháu làm gì trong đó. Nếu tôi mở cửa thì cháu sẽ hỏi với giọng rất bực bội rằng: “Mẹ làm gì vậy?”. Bình thường cháu rất thích cự nự, luôn coi mình là đúng, ham chơi game, mỗi lần chơi là quên trời quên đất. Tôi cũng đã nói cháu nhiều, cháu liền giận dỗi đóng sầm cửa rồi bỏ đi đâu đó. Thỉnh thoảng cha cháu còn nói được mấy câu, nhưng cha cháu tinh thần không ổn định, lúc vui thì rất tốt với con, không vui thì mặt mày hằm hằm. Hiện tại vấn đề lớn nhất là cháu đã nghiện chơi game, điểm số sụt giảm, rất thích chống đối cha mẹ. Tôi phải làm gì đây?

Gia đình dễ làm tổn thương con người

Một cậu bé 16 tuổi, dù xét về mặt sinh lý hay tâm lý thì cũng đều đang trải qua một điểm mốc rất quan trọng. Đây là thời kỳ bước ngoặt từ tâm thái của một đứa trẻ chuyển sang tâm thái của một người trưởng thành, đó chính là “thời kỳ nổi loạn”.

Ở giai đoạn này, trẻ chưa tự lập được nhưng vẫn khát khao được tự lập, chưa tạo dựng được cho mình các mối quan hệ xã hội, nhưng vẫn mong muốn có tình bạn của riêng mình... Sự che chở của cha mẹ và mái ấm gia đình đã không thể thỏa mãn ước mơ được bay cao của chàng thanh niên 16 tuổi. Tuy nhiên, ở thời kỳ này, hầu hết cha mẹ vẫn coi trẻ là một đứa trẻ, vẫn chưa muốn buông tay ra, để trẻ có thể thỏa sức phát huy tài năng của mình ở một thế giới khác nằm ngoài gia đình. Vậy là, chỉ thích làm theo ý mình, cố chấp, coi mình luôn

đúng dường như chính là cách giải phóng năng lượng tâm lý của trẻ trước những phản ứng và lời phê bình của cha mẹ.

Chính vì thế, ở giai đoạn này, thái độ của cha mẹ và sự thấu hiểu tâm lý đối với con trẻ có vai trò hết sức quan trọng.

Tôi đã từng gặp một cậu bé 17 tuổi và cha mẹ cậu. Một người bạn nhờ tôi xem có thể giúp cậu bé này chuyện trò với cha mẹ cậu được hay không, vì đã gần một tháng cậu bé không nói chuyện với cha mẹ, nguyên nhân là do cha cậu đã tịch thu máy chơi game, mẹ cậu đã đọc trộm nhật ký của cậu. Cậu đã chỉ vào mẹ và nói rằng “Vô cùng bỉ ổi”. Lúc ấy, tôi đã cảm nhận được sự căng thẳng thực sự trong mối quan hệ của gia đình có ba thành viên này, người cha cố gắng kìm chế sự phẫn nộ, nét mặt người mẹ lộ rõ vẻ đau đớn và tuyệt vọng, cậu con trai thì hết sức bực bội, hậm hực, chủ yếu nhằm vào mẹ, thậm chí còn liên tục chỉ tay vào mẹ nói: “Mẹ nói lại lần nữa xem nào, mẹ nói linh tinh, mẹ có biết không? Mẹ có hiểu không? Mẹ thì hiểu gì chứ?”. Lúc ấy, nhìn vẻ tuyệt vọng, đau đớn của chị, tôi thực sự cảm nhận được tâm trạng của một người mẹ trong giây phút đó. Tuy nhiên, người mẹ vẫn bị giam cầm trong lối tư duy của mình, chỉ trách con trẻ không có chí tiến thủ, không chịu phấn đấu; người cha thì hút thuốc, thỉnh thoảng lại chen vào một câu để nói đỡ cho người mẹ, nhưng có thể cảm nhận được rằng, ông cũng cảm thấy thực sự bất lực. Có thể tưởng tượng ra các thành viên trong gia đình này bình thường quan hệ, chuyện trò với nhau như thế nào.

Tôi biết một cuộc nói chuyện không thể giải quyết được vấn đề của một gia đình, nhưng tôi cảm nhận được sâu sắc rằng: Gia đình vừa là mái ấm che chở cho con người, đồng thời cũng có thể là nơi gây tổn thương nhiều nhất cho con người. Tình yêu bao la của cha mẹ đã bồi dưỡng cho con trẻ lòng yêu thương, phẩm chất lương thiện, nhưng đồng thời cũng sẽ vì sự kiểm soát một cách vô thức, quyền lực và tự coi mình là trung tâm mà khiến trẻ nảy sinh tâm lý chống đối và nổi loạn.

Lời nói của cha mẹ có vai trò “điêu khắc” trong lòng trẻ

Khi gặp khó khăn trong vấn đề chuyện trò với con, hầu hết các bậc phụ huynh luôn cảm thấy rất đau đớn và sốt sắng đi tìm kiếm sự giúp đỡ của giáo viên, bạn bè hoặc bác sĩ tâm lý để giáo dục con trẻ. Tuy nhiên, khi đối mặt với vấn đề của con, liệu có mấy bậc phụ huynh có thể kiểm điểm lại mình và con đã chia sẻ tình cảm, chuyện trò, trao đổi thông tin như thế nào? Tôi có một người bạn là chuyên gia tâm lý chuyên tư vấn về vấn đề trưởng thành của thanh thiếu niên, chị mở Văn phòng Chuyện trò với con. Tôi hỏi chị rằng: “Chị nghĩ chuyện trò với con trẻ có giải quyết được vấn đề căn bản không?”. Chị liền cười và đáp: “Nếu tôi nói là 'chuyện trò với mẹ' thì có mấy người mẹ chịu đến? Phải là cha mẹ đưa trẻ đến rồi mình mới có thể chuyện trò với cha mẹ của chúng”.

Tôi thường nghe thấy các bậc cha mẹ chỉ trích con rằng: “Con xem con lớn bằng ngần này rồi mà sao vẫn còn thiếu suy nghĩ như vậy?”, và rất nhiều bậc phụ huynh khi phê bình con mình đều sử dụng một số câu từ mang tính phủ định. Khi những thông tin trong các câu từ mang tính khẳng định hoặc phủ định đạt đến một lượng nhất định, trẻ sẽ nội hóa những câu từ này trong tiềm thức của mình, dần dần phát triển thành những hành vi mà cha mẹ ủng hộ hay phản đối, ví dụ, người mẹ thường nhắc “Đừng chơi game nữa, chơi suốt ngày suốt đêm như vậy sẽ ảnh hưởng đến học hành đấy”. Các bà mẹ thường có khuynh hướng dùng những lời thuyết giáo có hàm ý bực bội hoặc dài dòng để kiểm soát con trai, trong khi con trai lại thường cần nhiều không gian độc lập của riêng mình hơn con gái để thử nghiệm, chứng tỏ bản thân, nếu quản giáo quá nhiều sẽ khiến chúng cảm thấy mình không được tin tưởng. Những lời nhắc nhở, phàn nàn này nếu nói quá nhiều sẽ khiến trẻ chống đối, trừng phạt người mẹ bằng cách nghiện chơi game. Dùng cách nổi loạn để bảo vệ sự độc lập của mình, cuối cùng thiết lập mối quan hệ thân mật mang tính trưởng thành với cha mẹ.

Chính vì vậy, đôi khi vấn đề xuất hiện không nhất thiết là điều xấu đối với mối quan hệ trong gia đình, có thể trẻ thông qua các hành vi này một cách vô thức để gợi mở ra mô hình hành vi mới giữa các thành viên trong gia đình, tái tạo lại mô hình có lợi cho sự trưởng thành của mỗi cá nhân trong gia đình. Thông thường, những đứa trẻ có mối xung đột càng lớn với cha mẹ thì lại càng dựa dẫm vào

cha mẹ về tâm lý. Những bậc cha mẹ thông minh sẽ cho phép con trẻ đồng thời xuất hiện hai tâm lý chống đối và dựa dẫm, cho trẻ một không gian độc lập. Chỉ cần thế giới mà trẻ khám phá, xây dựng vẫn an toàn, không khác biệt nhiều so với giá trị quan, tín ngưỡng của cha mẹ thì không nên can thiệp quá nhiều. Thế giới của chúng ta và thế giới của trẻ không thể giống nhau hoàn toàn, hãy để trẻ được làm chính mình. Có thể đến khi trưởng thành thực sự, trẻ lại trở thành chính bạn.

Thay đổi mô hình quan hệ

Hiện nay việc cha mẹ quá coi trọng thành tích học tập và coi nhẹ các nhu cầu tâm lý khác của trẻ là nguyên nhân xung đột giữa cha mẹ và con cái, dẫn đến các vấn đề trong hành vi của trẻ. Hầu hết, các bậc phụ huynh bề ngoài thì mong muốn trẻ ngày càng chín chắn, trưởng thành hơn, nhưng trong lòng lại muốn trẻ suốt đời đều ngoan ngoãn nghe lời. “Con phải nghe lời nhé, chịu khó học hành”, “Ngoan nhé, đừng mải chơi”, “Nhớ nhé, tan học phải về nhà đúng giờ”... Khó có thể tưởng tượng, một người đến già chỉ biết ngoan ngoãn nghe lời sẽ phát triển như thế nào?

Hãy thử xem, người mẹ từ bỏ tình yêu “mang tính kiểm soát”, cố gắng dùng các câu từ mang tính chất bàn bạc, thương lượng để chuyện trò với con trai, người cha chịu khó cùng con tham gia một số hoạt động mà con có hứng thú, hai vợ chồng không trách móc, đổ lỗi cho nhau trước mặt con; cha mẹ - đặc biệt là người cha - phải giữ bình tĩnh trong thái độ; khi chuyện trò với con cần tôn trọng con, kể cả khi quan điểm hai bên bất đồng, cũng không nên để xảy ra xung đột; ngay cả khi con làm những chuyện khiến cha mẹ giận dữ, cũng phải kiềm chế cơn giận của mình. Giận dữ là một tâm trạng rất phức tạp, các cảm giác thất vọng, buồn lòng, bị từ chối hoặc ngượng ngùng đều có thể gây ra cơn giận, tâm trạng này liên quan đến cơ thể, suy nghĩ và ý chí của con người. Chính vì vậy, trong lúc giận dữ, bạn có thể kiềm chế bản thân để xem xét lại nguyên nhân khiến mình giận dữ, bày tỏ sự thất vọng, buồn lòng hoặc ngượng ngùng của mình, cố gắng dùng các câu trần thuật chứ không nên tùy ý trút giận. Nếu không, không những không giải

quyết được vấn đề gì mà còn ảnh hưởng đến mối quan hệ giữa cha mẹ và con cái.

Bạn không nên nói một cách cứng nhắc rằng: “Nào, chúng ta nói chuyện nhé", mà hãy nói: “Mẹ không muốn bị tách khỏi cuộc sống của con nên rất mong thỉnh thoảng mẹ con mình lại có vài phút để chuyện trò, tâm sự, để mẹ biết con có vấn đề gì khó khăn cần sự giúp đỡ của mẹ”. Nếu trẻ chống đối cũng không sao, cha mẹ kiên trì, trẻ sẽ không cảm thấy khó chịu vì phương thức này và dần dần sẽ mở lòng với cha mẹ.

Ngoài ra, bạn có thể khuyến khích trẻ đưa bạn về nhà chơi. Như thế cha mẹ sẽ hiểu rõ hơn về các hoạt động của con trẻ, tìm hiểu cách chơi với bạn của con, tôn trọng bạn bè của con, bạn bè của con cũng sẽ có lời nhận xét tốt về cha mẹ trước mặt trẻ, điều này cũng giúp ích cho việc cải thiện mối quan hệ giữa cha mẹ và con cái. Sau khi đã thay đổi mối quan hệ, có thể vấn đề của trẻ cũng sẽ được giải quyết một cách dễ dàng.

Bạn hãy tin rằng tình yêu sẽ tạo ra phép màu!

Trẻ cần được cảm nhận một thế giới chân thực

Con tôi mới 3 tuổi, cha cháu đã tải rất nhiều trò chơi phù hợp với con vào ipad cho con chơi như trò tô màu, ghép hình... Hiện tại con thường ôm ipad chơi, như thế có được không chị? Tôi vẫn nghe nói là trẻ dưới 3 tuổi nên hạn chế xem tivi, vì điều này mà bình thường chúng tôi gần như không bật tivi, ngay cả chương trình thời sự cũng không được xem, hiện tại con đã lớn hơn, không biết đã được xem chưa? Có thật là xem tivi sẽ ảnh hưởng không tốt đến sự trưởng thành của con hay không?

Trẻ cần được cảm nhận một thế giới chân thực hơn thế giới ảo

Mới đây, tôi rất bất ngờ khi nghe nói có một lớp ở trường tiểu học nọ trang bị cho mỗi học sinh một chiếc ipad. Trong thời đại công nghệ thông tin như hiện nay, bất kỳ ai trong số chúng ta đều không thể tách rời khỏi sự ảnh hưởng của chúng đối với cuộc sống của con người – kể cả các em bé 3 tuổi. Không ai có thể biết ngành khoa học điện tử phát triển như vũ bão sẽ làm thay đổi cuộc sống của chúng ta như thế nào trong tương lai? Mỗi chúng ta và con em chúng ta đều không thể chối từ.

Cá nhân tôi không phản đối việc để trẻ tiếp xúc với các sản phẩm điện tử, bao gồm tivi. Chỉ cần không có những tác hại như bức xạ, ảnh hưởng đến sức khỏe, sản phẩm điện tử mang lại cho trẻ một thế giới thần kỳ, rực rỡ sắc màu, chắc chắn sẽ có tác dụng thúc đẩy trí não trẻ phát triển. Được trực tiếp chơi các trò chơi như tô màu trên đó, được trực tiếp nghe những câu chuyện hấp dẫn, não bộ của trẻ sẽ nhận được nhiều kích thích tích cực.

Tuy nhiên, sự kích thích này không thể quá độ, không thể coi chúng là đồ chơi bất ly thân. Vì một chiếc ipad dù tiện lợi đến đâu, đáp ứng được nhiều nhu cầu của con người trong thời đại thông tin đến đâu thì nó vẫn chỉ là một thế giới ảo, cái mà nó hiển thị và cung cấp đều là những hình ảnh, màu sắc, âm nhạc và ngôn ngữ ảo. Trong khi hiện nay tư tưởng giáo dục mà các nhà giáo dục học, xã hội học, tâm lý học hiện nay đều chủ trương: Trẻ em cần cảm nhận mọi cái được trao gửi một các tự nhiên trong thế giới chân thực. Trẻ cần thông qua sự cảm nhận của năm giác quan để thiết lập mô hình các tri giác này trong não bộ. Nếu sử dụng quá nhiều các yếu tố như âm nhạc, hình ảnh có sẵn của nhân loại – bao gồm cả ngôn ngữ để kích thích trẻ, trực tiếp dùng các khái niệm như ngôn ngữ để nói với trẻ về ngôi nhà, cây xanh, nói với trẻ rất nhiều kiến thức nhân văn, trao cho trẻ một kết quả tri thức cá nhân hóa, sẽ khiến trẻ bị "già đi", sẽ khiến sự hiểu biết của trẻ về các sự vật bên ngoài trở nên hạn chế, bó hẹp.

Thiên thiên đã chuẩn bị cho mọi sinh mệnh những thông tin đa dạng, phong phú như cá tôm bơi lội dưới nước, chim chóc bay lượn trên bầu trời, đại dương mênh mông, núi non trùng điệp, vũ trụ bí ẩn... Những sự tồn tại này chân thực và hết sức đa dạng, giúp kích

thích khứu giác, thị giác, vị giác của trẻ, sẽ tự nhiên và có độ ảnh hưởng lớn hơn nhiều so với các kiến thức có trong tivi. Thiên nhiên hùng vĩ, hoang sơ sẽ giúp trẻ lưu giữ những giây phút vui vẻ, thoải mái và để lại ấn tượng sâu sắc trong trẻ, chính vì thế, khi trẻ còn nhỏ, cho dù thế nào cũng phải cố gắng đưa trẻ trở về với thiên nhiên. Trước năm 2 tuổi, sự kích thích và giáo dục của văn hóa nhân loại đối với trẻ không nên chiếm quá tỉ lệ 25%, phải có 75% được trải qua trong tự nhiên. Sau năm 2 tuổi, có thể gia tăng tỉ lệ tiếp xúc với các hoạt động nhân văn xã hội một cách phù hợp, nhưng cũng không nên chỉ bó hẹp trong một lĩnh vực. Cố gắng đưa trẻ vào cuộc sống chân thực, quan sát vạn vật thay đổi trong bốn mùa, chứng kiến sự giao lưu về ngôn ngữ và tiếp xúc giữa con người với con người, cùng các bạn nhỏ nô đùa, đùa nghịch với các thú cưng, côn trùng... Để cơ thể, giác quan, cảm giác và thể lực của trẻ đều được rèn luyện. Một giờ đồng hồ được nô đùa mồ hôi nhễ nhại thậm chí người dính đầy bùn đất sẽ đem lại cho trẻ rất nhiều thứ có ích với trẻ suốt đời, thậm chí những cái đó còn có ích hơn cả ba giờ đồng hồi ngồi chơi điện tử trong một không gian sạch sẽ.

Kiểm soát thời gian xem tivi, chơi ipad của trẻ

Tivi, ipad, máy vi tính đều là những sản phẩm được trẻ em sống trong thời đại công nghệ thông tin yêu thích và không thể thiếu, nhưng trước 2 tuổi, cố gắng để trẻ tiếp xúc càng ít càng tốt. Sau 3 tuổi, có thể cho trẻ xem một số chương trình thiếu nhi phù hợp, tiếp xúc một cách có tiết chế một số nội dung phù hợp với độ tuổi của trẻ trong ipad. Điều quan trọng là cần bồi dưỡng cho trẻ khả năng tiết chế, tự kìm chế của trẻ, cha mẹ không thể buông xuôi việc "giám sát", nhưng không nên càm ràm và cấm đoán, bắt ép trẻ. Sau 3 tuổi, trẻ đã bắt đầu có ý thức bản thân và yêu cầu độc lập khá mạnh, lúc này nếu không tìm được phương thức giao lưu hiệu quả với trẻ, sẽ không có lợi cho việc thiết lập mối quan hệ hài hòa giữa cha mẹ và con cái.

Các bậc phụ huynh cần tìm hiểu sự ảnh hưởng của các màn hình điện tử như tivi đối với sự phát triển thị lực của trẻ sơ sinh và trẻ nhỏ. Tốc độ chuyển đổi nhanh của các hình ảnh trên tivi sẽ làm rối loạn khả năng tập trung của trẻ, khiến trẻ khó tập trung vào một việc nào

đó. Xem tivi còn là một trải nghiệm mang tính bị động, khiến trẻ hình thành nên một mô hình hoạt động đại não “thiếu sức sống”, một số trẻ nếu một thời gian dài chỉ bó hẹp trong các hoạt động trí tuệ bị động, dễ mất đi khả năng cảm nhận và suy nghĩ đối với sự vật, dần dần, phản ứng tư duy có thể sẽ chậm đi.

Hiện tại tivi là “sát thủ gây mâu thuẫn” trong rất nhiều gia đình. Sau giờ ăn tối đến lúc trước khi đi ngủ là thời gian quan trọng để cha mẹ và con cái chuyện trò với nhau, là thời điểm để cha mẹ và con cùng vui chơi. Nếu để trẻ xem tivi cùng cha mẹ thì có nghĩa rằng đã đưa “kẻ thứ ba” vào quấy rối, điều này sẽ ảnh hưởng không tốt cho sự phát triển về cơ thể và tâm lý của trẻ. Cha mẹ có thể cùng trẻ lựa chọn những chương trình tivi mà cả hai bên đều thích xem, hoặc cùng lựa chọn trò game, chủ động tham gia vào những trò mà trẻ có hứng thú. Không nên coi tivi là đồ chơi để trẻ giết thời gian. Trẻ dưới 6 tuổi, thời gian xem tivi mỗi ngày không nên quá nửa tiếng đồng hồ.

Tóm lại, tivi chỉ là một công cụ giải trí của chúng ta, không chỉ trẻ em, ngay cả người lớn nếu suốt ngày chỉ dán mắt vào tivi thì cũng là điều bất thường. Tuy nhiên, cũng không cần thiết phải gần như cả ngày không xem tivi, ngay cả chương trình thời sự cũng không xem, bởi trong thời đại tivi đã trở thành công cụ trực tiếp nhất để truyền tải thông tin, chúng ta không thể hoàn toàn từ chối nó và đẩy nó ra khỏi cuộc sống của gia đình và con trẻ. Quyền chủ động nằm trong tay chúng ta, nếu biết cách lợi dụng tivi thì nó sẽ không ảnh hưởng tốt đến cuộc sống của chúng ta cũng như đến sự phát triển lành mạnh của trẻ.

Khéo chọn đồ chơi cho con

Con gái tôi mới gần 2 tuổi, ở nhà con có rất nhiều đồ chơi, một số do bạn bè, người thân tặng, một số do ông bà mua cho, nhưng cứ đến cửa hàng đồ chơi là con lại đòi mua thêm. Tôi rất muốn biết nên chọn đồ chơi như thế nào cho con? Đồ chơi có tầm quan trọng gì trong cuộc sống của trẻ?

Cha mẹ là "đồ chơi" tốt nhất của con

Trẻ em thời nay thật hạnh phúc, có đủ mọi loại đồ chơi song hành với thuở ấu thơ. Tuy nhiên, các bậc phụ huynh cần hiểu rằng, so với mọi loại đồ chơi, món "đồ chơi" khiến trẻ thích và say mê nhất vẫn là cha mẹ, bạn chính là "đồ chơi" tốt nhất của con!

Trẻ cần thời gian được chơi riêng với cha mẹ và không bị yếu tố nào chi phối. Chỉ có cha mẹ mới có thể chuyện trò, bày tỏ những tình cảm đặc biệt với trẻ, trẻ rất cần những cảm giác an toàn từ cha mẹ, cần xây dựng mối quan hệ thân mật suốt đời với cha mẹ! Đây chính là những điều mà ngay cả các món đồ chơi trẻ em rực rỡ sắc màu, tạo hình ngộ nghĩnh nhất cũng không thể thay thế.

Nói như vậy không có nghĩa là phủ định tầm quan trọng của đồ chơi trong thuở ấu thơ của trẻ. Chỉ muốn nói rằng với tiền đề cha mẹ có đủ thời gian ở bên trẻ, sau đó mới nói đến ý nghĩa của đồ chơi đối với con trẻ và phương pháp lựa chọn đồ chơi của cha mẹ.

Đồ chơi không phải là "bạn chơi" để trẻ giết thời gian

Hơn 20 năm về trước, khi con trai tôi còn nhỏ, thị trường đồ chơi không phong phú, đa dạng như hiện nay. Trong điều kiện kinh tế có hạn, tôi đã thỏa mãn tới mức tối đa sự hiếu kỳ của con đối với đồ chơi, ngoài ra, tôi cũng lợi dụng đồ chơi để kích thích trí não con phát triển thông qua rất nhiều hoạt động, có thể nói là vô cùng hữu ích. Hiện tại trẻ em thành phố không có cơ hội được nghịch đất sét, đào tổ kiến, trèo cây, chơi xích đu..., đồ chơi đều là các vật thể cụ thể mô phỏng hình ảnh thực tế, có thể thỏa mãn nguyện vọng thao tác, đùa nghịch của trẻ, rèn luyện sự khéo léo và khả năng động não cho trẻ. Khoa học hiện đại khiến cách chơi đồ chơi cũng đa dạng hơn, tạo hình, âm thanh, màu sắc đều có thể thu hút sự chú ý, niềm say mê của trẻ, kích thích lòng ham muốn chơi trò chơi của trẻ. Chính vì thế, không nên cho rằng, đối với trẻ, đồ chơi là "bạn chơi" để trẻ giết thời gian. "Công việc hàng ngày" của trẻ chính là chơi đùa, đồ chơi không chỉ đem lại cho trẻ tuổi thơ với muôn vàn trải nghiệm và niềm vui vô tận, mà còn có rất nhiều vai trò gợi mở tiềm ẩn.

Trẻ ở độ tuổi khác nhau có nhu cầu khác nhau về đồ chơi

Trẻ từ 0 đến 1 tuổi cần kích thích các giác quan. Xúc giác, thị giác, thính giác... đều là các giác quan khá nhạy cảm, có thể lựa chọn một số đồ chơi lúc lắc, có âm thanh. Trên xe đẩy của trẻ treo một số đồ chơi quay tròn, đồ chơi chuyển động sẽ thu hút sự chú ý của trẻ, kích thích thị giác và thính giác của bé. Mẹ còn có thể thông qua âm thanh phát ra từ đồ chơi, xoay lắc đồ chơi để khích lệ trẻ lẫy, lật, bò, đứng, thậm chí là bước đi.

Từ 1 đến 2 tuổi, trẻ bắt đầu tập đi. Bạn có thể bổ sung thêm một số đồ chơi kéo đẩy, bóng, đáp ứng nguyện vọng được bám, leo, ném, nhảy của trẻ, giúp trẻ giữ được cân bằng trong mỗi bước đi. Hình dạng và màu sắc của đồ chơi gỗ xếp hình có thể bước đầu gợi mở, phát triển trí tuệ cho trẻ, bạn cũng có thể cho trẻ chơi, nhưng chất liệu phải an toàn, không gây tổn thương cho trẻ. Tôi không kiến nghị cho trẻ ở độ tuổi này tiếp xúc với quá nhiều đồ chơi có tiếng nói, từ ngữ hoặc những bài hát thiếu nhi có giai điệu đơn giản. Vì đây là giai đoạn quan trọng để trẻ học ngôn ngữ thông qua môi trường, người thầy dạy ngôn ngữ vỡ lòng tốt nhất là sự giao lưu giữa cha mẹ với trẻ và giữa trẻ với những người xung quanh, để trẻ từng bước hình thành khả năng biểu đạt ngôn ngữ trong sự mô phỏng.

Từ 2 đến 4 tuổi là thời kỳ khả năng lý giải ngôn ngữ của trẻ phát triển thêm một bước, ở thời điểm này, bạn có thể mua cho trẻ một số đồ chơi về từ vựng có tạo hình đơn giản, màu sắc tươi sáng, hình ảnh lớn, để trẻ từng bước làm quen với môi trường chữ viết. Kiểu dáng, tạo hình đồ chơi của trẻ ở độ tuổi này có thể đa dạng, để trẻ được sờ nắm, tiếp xúc, được cảm nhận các cảm giác khác nhau, tăng cường sự phát triển toàn diện cho não bộ. Ngoài ra, những đồ chơi lắc lư như ngựa gỗ, xích đu... vừa có thể rèn luyện khả năng cân bằng, khả năng phối hợp nhịp nhàng của các cơ quan trên cơ thể cho trẻ, đồng thời cũng đem lại cho trẻ những khoảnh khắc thú vị, luôn luôn là những món đồ chơi mà trẻ thích nhất.

Từ 4 đến 6 tuổi, trẻ đã hình thành được ý thức phán đoán và tính cách của riêng mình, rất nhiều trẻ ở giai đoạn này thích chơi đồ

hàng, thường là các bé gái kéo các bé trai vào chơi cùng. Thú bông, búp bê Barbie... thường được trẻ nhân hóa, coi là “con”, còn trẻ thì đóng vai “cha”, “người lớn”. Cung cấp cho trẻ những đồ chơi để đáp ứng nhu cầu trên phương diện này của trẻ, sẽ bồi dưỡng cho trẻ khả năng tự lập và giao tiếp, thúc đẩy chỉ số EQ của trẻ phát triển.

Trẻ từ 6 tuổi trở lên, tính cách cơ bản đã định hình, trẻ bắt đầu tiếp xúc với thế giới bên ngoài gia đình, bạn bè, thầy cô sẽ trở thành một phần quan trọng trong cuộc đời trẻ, cha mẹ cần chú ý phát triển các niềm say mê cho trẻ, cố gắng lựa chọn nhiều đồ chơi cho trẻ. Các đồ chơi về hội họa, âm nhạc, phát triển trí tuệ, đồ chơi ngoài trời đều có thể thỏa mãn trí tò mò và giúp mở mang tầm nhìn cho trẻ. Các loại đồ chơi như cầu trượt, leo cầu thang, đùa nghịch trên cát... đều có thể rèn luyện thể chất, tâm lý cho trẻ, tăng cường khả năng cân bằng, giao tiếp cho trẻ.

Trưởng thành là một quá trình. Đối với con trẻ, những con người và sự vật đã từng đồng hành với trẻ đều sẽ để lại ấn tượng sâu sắc trong cuộc đời trẻ. Mái tóc mềm mại của mẹ, bàn tay ấm áp của cha, chú chó bông dễ thương, cánh diều bay lượn trên không trung, cầu trượt, rubic, mặt nạ đã từng khiến trẻ vừa la hét vừa cười rộn rã là ký ức của cha mẹ, đồng thời cũng là kho báu của trẻ. Hãy giấu tình yêu khoa học vào các đồ chơi và tặng cho con yêu của chúng ta, đây là cái mà trẻ cần, cũng là cái mà cha mẹ cần!

Có nên theo học lớp giáo dục sớm hay không?

Con tôi đã 2 tuổi, con rất nghịch và hiếu động. Hàng ngày con ở nhà với cô giúp việc, trong khu tôi ở trẻ con cũng ít, không chịu ra ngoài chơi nhiều, cảm giác cháu ngày càng cáu kỉnh hơn. Tôi rất băn khoăn không biết có nên đăng ký cho con học lớp giáo dục sớm hay không? Các bậc phụ huynh khác đều rất nhiệt tình tham gia các chương trình giáo dục sớm. Xin hỏi nếu con không theo lớp này thì có bị tụt hậu không?

Con trẻ cần nhiều thông tin để được kích thích

Không chỉ các bé, kể cả là chú chó nhỏ nếu suốt ngày bị nhốt ở nhà, không có bạn chơi, tính tính cũng ngày càng cáu bẳn hơn. Dĩ nhiên, tính tình cáu bẳn có thể cũng còn có nguyên nhân khác. Tuy nhiên, nếu hàng ngày có đủ lượng hoạt động là rất quan trọng đối với trẻ, đặc biệt là những trẻ hiếu động, nhất định phải đưa trẻ đi chơi nhiều hơn.

Nếu môi trường gia đình trẻ sống khá khép kín, bình thường cũng không có cơ hội chơi với các bạn nhỏ, điều kiện kinh tế cho phép thì cũng có thể cho trẻ tham gia vào các chương trình giáo dục sớm. Ít nhất, trong các lớp học này có rất nhiều bạn nhỏ, có cô giáo hướng dẫn trẻ chơi, trẻ sẽ cảm nhận được một xã hội nhỏ, được tiếp xúc với bạn bè cùng trang lứa, cũng có lợi cho sự phát triển tính cách của trẻ. Vấn đề hiện nay là rất nhiều chương trình giáo dục sớm có sự ngộ nhận về cái gọi là "phát triển trí tuệ càng sớm càng tốt". Rất nhiều sản phẩm giáo dục sớm nhằm vào não trái, hay nói cách khác là những nội dung thuộc phạm trù nhân văn và xã hội, phát triển trí tuệ của trẻ, là cách giáo dục "dục tốc bất đạt" chứ không phải nhằm vào não phải.

Khi trẻ còn nhỏ, giúp trẻ tiếp nhận sự kích thích của các loại thông tin, rất có ích cho sự phát triển não phải của trẻ. Đặc biệt là âm nhạc, vũ đạo, hội họa, kịch sẽ giúp trẻ phát triển các cảm giác về hình thể tự nhiên, màu sắc, chất liệu, để tâm hồn trẻ được phát triển. Tùy theo độ tuổi của trẻ mà tạo cho trẻ đủ lượng thông tin để kích thích, nếu trẻ có năng khiếu bẩm sinh ở một lĩnh vực nào đó, đến một độ tuổi nhất định, sẽ bộc lộ ra. Không nên cố định hóa niềm say mê của trẻ, chỉ cần trẻ có hứng thú với một vấn đề gì đó thì nên khích lệ trẻ. Khi trẻ bắt đầu chuyển hướng sang vấn đề khác thì chứng tỏ sự kích thích này đã hoàn thành và lại cho phép trẻ trải nghiệm niềm hứng thú mới. Cách "giáo dục sớm" này không mang tính vụ lợi của người lớn, không gây sức ép cho trẻ, mà là những hạt giống nhỏ gieo xuống mảnh đất sinh mệnh của trẻ, đến một thời điểm nhất định sẽ nảy mầm một cách tự nhiên. Tôi cho rằng, đây là ý nghĩa của giáo dục sớm chứ không phải sử dụng quá nhiều

kiến thức đã được “nhân tạo” để kích thích trẻ, biến trẻ thành các “ông cụ non”.

Có một câu chuyện như sau:

Một người đi đường tốt bụng nhìn thấy có một con nhộng đang quằn quại để chuẩn bị biến thành bướm, thấy thương con nhộng quá nên người đi đường này liền đến tách tổ kén giúp con nhộng. Kết quả là nhộng đã kết thúc được nỗi đau lột xác đầy khó khăn, nhưng không thể biến thành bướm được nữa.

Bất kỳ sự trưởng thành của sinh mệnh nào cũng đều có quy luật tự nhiên của nó, sự giúp đỡ không phù hợp đồng nghĩa với việc chấm dứt quá trình trưởng thành của sinh mệnh này. Nếu không tuân theo quy luật trưởng thành tự nhiên của trẻ thì việc áp dụng các chương trình giáo dục sớm cũng sẽ biến thành một trở ngại cản trở quá trình trưởng thành của trẻ.

Bên cạnh bạn có nguồn tài nguyên giáo dục sớm

Thực ra, hoạt động giáo dục sớm trước năm 3 tuổi, nếu lựa chọn chương trình đúng đắn cũng là rất tốt, nhưng nếu bạn không chắc chắn về chương trình này thì cũng không nhất thiết phải đăng ký cho con theo. Trong cuộc sống thường nhật cũng bao hàm rất nhiều nguồn tài nguyên giúp trẻ trưởng thành về mặt ý thức, phát triển óc thẩm mĩ, trí tưởng tượng. Khi con trai còn nhỏ, tôi không cho cháu theo chương trình giáo dục sớm nào, tôi dành nhiều thời gian để kể chuyện cho con nghe, đưa con đi du lịch. Khi kể chuyện tôi lựa chọn những cuốn sách có hình ảnh, màu sắc tươi sáng, một bức tranh, một dòng chữ, có bức thậm chí chỉ có một chữ, đây là cách để trẻ “nhận mặt chữ một cách tổng thể”. Du lịch cũng không nhất thiết là bỏ tiền để tham gia vào các tour du lịch, dùng xe đạp chở con, đi loanh quanh trong các ngõ hẻm trong thành phố, ra ngoại ô ngắm núi ngắm sông, quan sát sự thay đổi của bốn mùa, tranh thủ lúc trẻ trải nghiệm những vấn đề này, giảng giải cho trẻ một số kiến thức có liên quan, đây cũng là cách giáo dục sớm.

Mỗi bậc phụ huynh, mỗi gia đình đều tiềm ẩn rất nhiều hệ thống thông tin, cha mẹ cần học được cách biến những thông tin này thành nguồn tài nguyên nuôi dạy con, tìm kiếm một phương thức gợi mở trí tuệ tốt trong chính gia đình mình, đồng thời kết hợp với các phương thức khác mà trẻ thích thú và dễ tiếp nhận, tôi cảm thấy đây cũng là một phương pháp giáo dục sớm rất kinh tế, rất thích hợp với trẻ ở độ tuổi lên hai.

Không theo chương trình giáo dục sớm không có nghĩa rằng con trẻ sẽ tụt hậu, nhưng nếu coi trọng hoạt động giáo dục sớm đối với trẻ, trao cho trẻ tình yêu khoa học, chắc chắn sẽ giúp trẻ học hỏi được nhiều điều có ích, đây là điều không thể phủ nhận.

Cần có cái nhìn đúng đắn về "khả năng tập trung" của trẻ

Con tôi hiện tại 3,5 tuổi, cô giáo dạy mầm non của con phản ánh rằng con làm việc gì cũng không tập trung, ví dụ, vừa tô màu vừa chơi, lúc nào cũng là người hoàn thành cuối cùng. Trong giờ học con cũng rất hiếu động. Tôi biết và cũng rất muốn con sửa thói xấu này, nhưng hiệu quả không rõ rệt. Vậy làm thế nào mới có thể rèn cho con khả năng tập trung trong công việc?

Khả năng tập trung hữu ý và vô thức

Con gái của bạn tôi 3 tuổi, cũng vừa đi học mẫu giáo, cô giáo cũng phàn nàn với chị ấy rằng trong lớp cháu ngồi không yên, không tập trung, chị ấy cũng lo lắng không biết con có mắc chứng tăng động không, bèn nhờ tôi cùng chị quan sát cháu.

Hôm đó, tôi mang đến một cái hộp đã được niêm phong, bên trong có đặt một món đồ chơi là chú chim cánh cụt hoàng đế, ngoài ra còn có một đồ chơi nhỏ khác mà tôi mua cho cháu. Khi nhìn thấy bé, tôi liền chào trước: "Đoàn Đoàn à, hôm nay cô mang đến cho con một vị khách bí ẩn. Hiện tại bạn ấy đang ngủ trong chiếc hộp này, à đúng rồi, bạn ấy cũng mang đến cho con một món quà

nhỏ, lát nữa bạn ấy tỉnh giấc, chúng mình sẽ mời bạn ấy ra nhé?". Sau đó, tôi liền thấy cô bé nhìn chăm chú chiếc hộp trong tay tôi bằng ánh mắt tò mò, tôi vừa theo dõi những thay đổi ở bé, vừa len lén lấy tay cào nhẹ đáy hộp, để nó phát ra tiếng động rồi nói: "Người bạn bí ẩn này vừa từ Nam Cực trở về, bạn ấy phải đi một quãng đường rất dài nên rất mệt và ngủ thiếp đi rồi...". Rồi tôi kể cho cháu nghe về câu chuyện chú chim cánh cụt hoàng đế. Suốt nửa tiếng đồng hồ, bé lắng nghe rất chăm chú, không hề nghịch ngợm, tay còn mân mê chiếc hộp đã bị niêm phong đó, kiên nhẫn chờ đợi vị khách kia tỉnh giấc... Tôi và mẹ cô bé liền nhìn nhau cười hiểu ý: Chẳng có gì phải lo lắng cả, đứa trẻ chăm chú nghe kể chuyện được như thế thì làm sao có thể có vấn đề về khả năng tập trung hay mắc chứng tăng động được? Quan trọng là nội dung mà trẻ học ở trên lớp có khiến trẻ cảm thấy hứng thú hay không mà thôi.

Khả năng tập trung của con người được chia thành tập trung hữu ý và tập trung vô thức. Sự tập trung hữu ý đòi hỏi trẻ phải ở một độ tuổi nhất định mới có thể duy trì trong một thời gian khá dài. Trẻ ở độ tuổi nhỏ thì chủ yếu tập trung một cách vô thức, sự tập trung hữu ý thường rất ngắn ngủi, có thể chỉ kéo dài mười mấy phút thậm chí là ngắn hơn. Chính vì vậy, bạn cần cho phép trẻ có sự tập trung hữu ý không thể duy trì trong một thời gian dài, cho phép trẻ nghịch ngợm luôn tay luôn chân. Đồng thời, với đặc điểm tâm lý của trẻ, bạn cần tận dụng tối đa sự tập trung vô thức của trẻ, để chúng chuyển hóa thành thế mạnh phát triển trí tuệ thời kỳ đầu của trẻ. Bạn cũng có thể lợi dụng trí tò mò của trẻ để thu hút sự tập trung vô thức này và tăng cường khả năng tập trung hữu ý cho trẻ.

Các nhân tố ảnh hưởng đến khả năng tập trung của trẻ

Thông thường, có những nhân tố sau ảnh hưởng đến khả năng tập trung của trẻ: (1) Phương diện sinh lý: Do đại não của trẻ phát triển chưa hoàn thiện nên khả năng làm chủ cảm xúc còn chưa tốt. Đây là điều bình thường, chỉ cần có phương pháp nuôi dạy phù hợp, khi lớn khôn hơn, hầu hết các trẻ đều rèn được khả năng tập trung. (2) Phương diện bệnh lý: Tổ chức não bị tổn thương nhẹ và một số bất thường khác trong hệ thần kinh cũng có thể gây ra chứng

tăng động ở trẻ, chủ yếu được biểu hiện ở việc không tập trung, quá hiếu động, bướng bỉnh, xốc nổi, tinh thần không ổn định, xuất hiện hành vi bất thường, gặp khó khăn trong học tập. Cấu trúc hoặc chức năng của sợi thần kinh bất thường có thể gây ra chứng rối loạn co giật ở trẻ, ngoài các dấu hiệu như chớp mắt liên tục, cau mày, tru miệng, hắng giọng, ngoáy cổ, nhún vai, xoải cánh tay, đá chân, cũng thường đi kèm theo triệu chứng không tập trung. Ngoài ra, những đứa trẻ có sự bất thường về thính giác hoặc thị giác cũng bị ngộ nhận là lơ đãng, không tập trung, không có ý thức học. Những tình huống này cần phải được trị liệu dưới sự hướng dẫn của bác sĩ chuyên khoa mới có thể cải thiện. (3) Phương diện ăn uống và môi trường: Bánh kẹo, các đồ uống chứa cafein hoặc chứa phẩm màu nhân tạo, thực phẩm chứa chất bảo quản... đều kích thích tinh thần của trẻ, ảnh hưởng đến sự tập trung. Ngoài ra, môi trường ô nhiễm gây tình trạng nhiễm độc chì cũng sẽ bị ảnh hưởng. Điều này yêu cầu cha mẹ phải chú ý đến việc ăn uống và môi trường của trẻ. (4) Phương diện gia đình: Thái độ nuôi dạy và thói quen sinh hoạt trong gia đình có ảnh hưởng rất lớn đến hành vi của trẻ, đồng thời cũng là nhân tố quan trọng nhất ảnh hưởng đến trẻ, ví dụ: Cha mẹ có phương pháp giáo dục không thống nhất khiến trẻ không biết phải theo ai, không có tính nhất quán; nuông chiều quá mức sẽ dung túng cho trẻ, khiến trẻ chỉ thích làm theo ý mình, không chịu nhẫn nại, không có khái niệm kiềm chế bản thân, khắc phục khó khăn, làm việc cũng khó tĩnh tâm làm đến cùng; mua quá nhiều sách hoặc đồ chơi cho trẻ, các yếu tố kích thích bên ngoài quá nhiều, vừa chơi với ô tô đồ chơi, vừa tìm đồ chơi khác, thay đổi liên tục, đồ chơi chỉ có thể thu hút trẻ trong một thời gian ngắn, trẻ không thể cảm nhận được niềm hứng thú phát huy trí tưởng tượng và óc sáng tạo trong quá trình chơi; gia đình có quá nhiều hoạt động, không thể tạo cho trẻ một môi trường yên tĩnh, cuộc sống lúc nào cũng diễn ra trong bầu không khí sôi động, ồn ào.

Nếu con trẻ không có các nguyên nhân trên thì thông thường khả năng tập trung sẽ không có vấn đề gì đáng lo ngại.

Rèn khả năng tập trung cho trẻ

Việc rèn khả năng tập trung cần bắt đầu từ khi trẻ còn nhỏ. Một em bé 1, 2 tuổi ngồi xổm dưới đất, tập trung hết sức để đưa một khối gỗ hình trụ vào hộp gỗ thả hình, ngoài ra còn có các hình khối khác, hết lần này đến lần khác, thái độ "làm việc" chăm chú đó là trạng thái mà người lớn chúng ta rất ít khi có. Sau khi hoàn thành "công việc", vẻ thỏa mãn, thoải mái và phấn chấn đó của trẻ tựa như vừa hoàn thành được một công việc rất vĩ đại. Hãy tạo cho trẻ nhiều cơ hội như thế sẽ rèn được khả năng tập trung cho trẻ.

Khi phát hiện ra con yêu của mình đang chăm chú theo dõi chú cá, đàn kiến hoặc một món đồ chơi mà trẻ rất có hứng thú, chúng ta cố gắng không nên cắt đứt dòng suy nghĩ của trẻ bởi trí tò mò của trẻ thôi thúc trẻ rèn luyện và kéo dài thời gian tập trung. Nếu lúc này bạn can thiệp vào thì đồng nghĩa với việc trẻ sẽ phải chuyển hướng chú ý sang vấn đề khác, điều này sẽ ảnh hưởng đến khả năng tập trung của trẻ. Những đứa trẻ dễ chuyển hướng chú ý, không tập trung được lâu vào một việc như thế này, kể cả sau này lớn lên, học hành, làm việc cũng rất dễ phân tâm, sau này đi học nghe giảng trên lớp sẽ không thể tập trung, kết quả học tập sẽ không đạt được như mong muốn.

Khi còn nhỏ, đôi lúc trẻ yêu cầu người lớn kể đi kể lại một câu chuyện, người lớn cảm thấy đã kể rất nhiều lần rồi, tại sao vẫn đòi nghe? Đây chính là đặc điểm của trẻ nhỏ, trẻ muốn được trải nghiệm nhiều lần những cái mà trẻ có hứng thú, cho đến khi nào trẻ không tò mò nữa thì thôi. Do đó, chúng ta không nên từ chối trẻ, chỉ cần trẻ thích nghe thì bạn hãy kể cho trẻ, đây cũng là một hình thức rèn khả năng tập trung cho trẻ.

Muốn để trẻ tập trung làm một việc gì đó lâu, người lớn không nên bắt ép trẻ, mà cần để trẻ biết tại sao phải làm như vậy, kích thích nguyện vọng làm công việc này ở trẻ. Một người mẹ và con của chị gieo một hạt đậu và đặt trên bậc cửa sổ. Người mẹ nói với cậu bé rằng: "Chẳng bao lâu nữa hạt đậu này sẽ nảy mầm và ra lá xanh, nếu con nhìn thấy hạt đậu nảy mầm thì nhớ nói cho mẹ biết". Người mẹ này đã giao nhiệm vụ cho con trẻ như vậy, để hoàn thành

nhiệm vụ mẹ giao, ngày nào bé cũng đến bên cửa sổ và quan sát hạt đậu, sự quan sát này cũng là một cách rèn luyện.

Ngoài ra, khi rèn khả năng tập trung cho trẻ, bạn cần dựa vào đặc điểm của trẻ nhỏ để lựa chọn địa điểm, bầu không khí, nội dung phù hợp, để trẻ tiếp nhận sự giáo dục vui vẻ trong môi trường mà trẻ có hứng thú.

Tôi luôn cho rằng, giáo dục con trẻ là phương pháp giáo dục rèn cho trẻ những thói quen và hành vi tốt, sự giáo dục này không thể đi ngược với đặc điểm tâm sinh lý của trẻ theo kiểu nhổ mạ thúc lớn, và cũng không thể thoải mái, tự nhiên, bỏ lỡ những cơ hội giáo dục tốt có thể nắm bắt trong quá trình trưởng thành của trẻ. Sự trưởng thành của trẻ là một quá trình rất dài, từng vòng từng vòng một, nhưng đồng thời cũng là một quá trình rất ngắn ngủi, cũng giống như việc gieo hạt, nắm bắt được thời cơ thì chắc chắn sẽ có một vụ mùa bội thu.

Trường mầm non trong ký ức của một nhà khoa học đạt giải Nobel

Con tôi đang học lớp mẫu giáo lớn ở trường mầm non và chuẩn bị bước vào lớp một, nhưng con chưa nhận được nhiều mặt chữ, cũng không chăm học hành. Bảo con ngồi học thì chỉ được 30 phút là không ngồi yên được nữa, lúc thì chơi cái này, lúc lại nghịch cái kia, ở trường mầm non con cũng không học được mấy kiến thức. Tôi băn khoăn với tình trạng như thế, khi vào lớp một, con có theo kịp được các bạn hay không? Xin hỏi chị trẻ nên học những kiến thức gì ở trường mầm non?

Trường mầm non trong ký ức của một nhà khoa học đạt giải Nobel

Năm 1988, 75 nhà khoa học đạt giải Nobel đến tụ hội ở Paris để tham dự một hội nghị quan trọng. Trong thời gian diễn ra hội nghị, phóng viên tờ báo nọ của Pháp đã phỏng vấn một nhà khoa học

rằng: “Xin hỏi ngài đã học được những kiến thức mà ngài cho là quan trọng nhất ở trường đại học nào và phòng thí nghiệm nào?”. Nhà khoa học liền mỉm cười và đáp: “Tôi đã học ở trường mầm non”. Vị phóng viên kia liền sững lại rồi hỏi tiếp: “Ngài đã học được những gì ở trường mầm non?”. Nhà khoa học liền chậm rãi đáp: “Ở trường mầm non, tôi đã học được rất nhiều điều. Ví dụ, chia cho bạn một nửa số đồ ăn mình có; không lấy những cái không phải của mình; đồ dùng để gọn gàng, ngăn nắp; trước khi ăn phải rửa tay; mắc lỗi phải xin lỗi; sau khi ăn trưa phải nghỉ ngơi; chú ý quan sát thế giới xung quanh. Tóm lại những điều mà tôi học được là như vậy”. Tất cả mọi người có mặt ở đó đều vỗ tay nhiệt liệt trước câu trả lời của nhà khoa học.

Đây chính là những nhận thức của một nhà khoa học đạt giải Nobel trước vấn đề nên học gì ở trường mầm non.

Trường mầm non là điểm đến đầu tiên của trẻ khi bước chân vào xã hội, việc cần thiết nhất mà trường mầm non cần làm là bồi dưỡng cho trẻ thói quen, năng lực và niềm say mê. Ở độ tuổi này, trẻ em không hiểu những thuyết giáo về đạo đức vì chúng sẽ kìm chế sự phát triển tự do của trẻ; việc học tập của trẻ là một khái niệm rất rộng chứ không chỉ là sự truyền thụ kiến thức cụ thể nào đó. Dùng phương pháp mà trẻ cảm thấy có hứng thú để định hướng niềm say mê cho trẻ, tăng cường khả năng tập trung cho trẻ sẽ quan trọng hơn là nhồi nhét kiến thức để trẻ biết chữ, biết làm toán.

Quan trọng hơn học kiến thức là biết tự lập

Trường mầm non là bước chuẩn bị tốt cho trẻ tâm thế trước khi bước vào lớp một, nhưng không nhất thiết bắt trẻ phải viết được bao nhiêu chữ, làm toán nhanh hay chậm, mà quan trọng hơn là để trẻ học được cách sống tự lập, thích nghi được với cuộc sống tập thể.

Trước hết, trẻ cần được rèn luyện sức khỏe, hình thành nề nếp sinh hoạt tốt, dạy cho trẻ về cơ bản có thể tự lập. Trong giờ giấc sinh hoạt, dần dần điều chỉnh đồng hồ sinh học cho trẻ để trẻ thích nghi với thời gian học tập, nghỉ ngơi của trường tiểu học mà trẻ sẽ theo học.

Ở trường, trẻ sẽ học tập theo lớp, chính vì vậy, trẻ buộc phải học được cách hoạt động cùng tập thể, học được cách hợp tác với bạn. Hãy dạy cho trẻ cách chơi với bạn, bày tỏ được rõ ràng ý kiến của mình. Để bồi dưỡng cho trẻ tinh thần trách nhiệm đối với tập thể, nên tổ chức một số trò chơi đòi hỏi tinh thần hợp tác, để rèn luyện cho trẻ. Có thể để trẻ tham gia các buổi trực nhật, làm việc nhà, như quét nhà, lau nhà, dọn dẹp phòng riêng của mình, trước giờ ăn cơm dọn mâm, kê ghế...

Làm tốt những việc này, thì chắc chắn kể từ ngày đầu tiên đi học, trẻ sẽ trưởng thành với một tốc độ khiến chúng ta vô cùng kinh ngạc. Sự nghiệp học hành thực sự của trẻ sẽ bắt đầu từ giây phút này!

Đừng dùng quan niệm đạo đức của người lớn để đánh giá con trẻ

Con gái tôi 3 tuổi, con thường xuyên giành đồ của người khác nhưng lại không chịu nhường đồ của mình cho mọi người. Kể cho con nghe chuyện "Khổng Dung nhường lê"[1]*, muốn con học được cách biết nhường nhịn, chia sẻ với mọi người, không nên ích kỷ, nhưng con lại nói: "Con thích quả to cơ, con muốn nhận quả to". Khi đi mẫu giáo, có lúc tôi phát hiện ra cháu còn "lấy trộm" đồ của bạn về nhà, bảo với con không nên lấy đồ của bạn, nhưng con vẫn rất có hứng thú với đồ của các bé khác. Tôi rất đau đầu, không biết làm sao mới có thể giúp con sửa tật xấu này?*

Khổng Dung nhường lê và Bạn John tranh táo

Nói đến chuyện *Khổng Dung nhường lê*, tôi lại nhớ đến câu Khổng Dung mới đọc được. Khổng Dung là cháu đời thứ 20 của Khổng Tử, nhưng năm 43 tuổi, vì muốn bảo toàn tính mạng của mình mà lại bỏ rơi vợ. Câu chuyện này ít được mọi người biết đến. Khổng Dung vì trung thành với nhà Hán mà đắc tội với Viên Thiệu, giữ đất bị quân đội của Viên Thiệu truy đuổi. Vì sợ bị ảnh hưởng đến tiếng tăm luôn là người điềm đạm, bình tĩnh trong mọi hoàn

cảnh, Khổng Dung vẫn cố gắng giả bộ uống rượu ngâm thơ không để tâm đến chiến sự. Cho đến khi quân đội của Viên Thiệu[2] phá thành, Khổng Dung mới trốn đi dưới sự yểm hộ của thân tín, còn người vợ và hai con trai của Khổng Dung đã phải bỏ mạng. Như vậy, điều mà Khổng Dung nhường được cũng chỉ là quả lê đó mà thôi.

Chuyện này có thật hay không, tôi chưa khảo chứng được, nhưng có một điểm có thể khẳng định là: Một người từ nhỏ được giáo dục trở thành "đứa trẻ ngoan luôn biết nhường nhịn một cách vô tư", sau khi trưởng thành chưa chắc đã là một đấng nam nhi sống có tình có nghĩa. Dĩ nhiên, điều này không có mối liên hệ tất yếu với câu chuyện *Khổng Dung nhường lê*.

Tình cảm nguyên thủy của con người lấy bản thân làm trung tâm. Một đứa trẻ 4 tuổi đạo đức và lý trí còn đang ở trong thời kỳ ngủ đông sao có thể khắc phục được dục vọng độc nhất vô nhị bẩm sinh của nhân loại – vị kỷ, hay nói theo một nghĩa rộng hơn là sự ích kỷ, để có hành động vĩ đại thà mình chịu thiệt nhưng vẫn phải nhún nhường? Đã từng có người đặt ra câu hỏi rằng, lúc đó Khổng Dung nhường lê có phải là do biết mình không thể tranh được với các anh chị, nên đã đành phải nhận quả nhỏ dù không muốn như thế, lại còn được cha mẹ khen ngợi? Tuy không đồng tình nhưng tôi cũng cảm thấy quan điểm này không phải là không có lý. Nếu đúng như một cháu bé tuổi còn nhỏ mà đã biết giấu lòng mình để lấy lòng người khác, giả tạo và quá khéo như vậy thì đứa trẻ này "già dặn" và "sành sỏi" tới mức đáng sợ. Chúng ta thích sự "ích kỷ" tự nhiên, thẳng thắn của con trẻ, đồng thời cũng nên cho phép sự tồn tại của tính vị kỷ này, chỉ có điều làm thế nào để định hướng cho nó có mối quan hệ có lợi với người khác và thế giới.

Phương Tây có câu chuyện *Bạn John tranh táo*. Chuyện kể về một người rất thành đạt trong cuộc sống tên là John. Khi còn nhỏ, một ngày nọ, mẹ John cầm 3 quả táo không bằng nhau, John và các em đều tranh quả to. Mẹ liền giơ quả táo chín mọng và to nhất lên cao rồi nói: "Các con đều có quyền nhận được quả táo to ngon nhất này, nhưng chỉ có một quả, ta phải làm sao đây? Chúng ta cùng thi nhé, mẹ sẽ chia thảm cỏ trước nhà ra thành ba phần, ba anh em các con mỗi người cắt một phần, ai cắt nhanh nhất, gọn nhất thì

quả táo này sẽ thuộc về người đó. Kết quả là John làm nhanh nhất và gọn nhất, cậu đã nhận được quả táo to.

Khổng Dung nhường lê và *Bạn John tranh táo* thể hiện sự khác biệt trong chủ trương và phương pháp giáo dục của phương Đông và phương Tây, rất khó có thể dùng một vài lời để phân tích cái được và cái mất của cách giáo dục này. Tuy nhiên, trong thời đại tôn trọng nhân tính như hiện nay, chúng ta nên nhìn nhận lại vấn đề "lịch sự", "quên mình" vẫn thường răn dạy con trẻ.

Hành động "lấy trộm" của trẻ thể hiện nhu cầu của nội tâm

Cha mẹ phát hiện ra trẻ lấy đồ của người khác, không nên lập tức cho rằng trẻ có hành vi "trộm cắp", nghiêm khắc tra hỏi và xử phạt nặng, vì hầu hết trẻ em không phải vì ăn trộm mà đi lấy đồ của người khác, chỉ là do trong lòng khát khao có món đồ đó, "Cái đó con không có", "Cái đó con thích", "Con muốn có"... Niềm mong mỏi này thôi thúc trẻ có hành vi "lấy". Thực ra, trong lòng trẻ có thể vẫn chưa có khái niệm đồ dùng đắt tiền hay không, giống như Jean-Jacques Rousseau[3] đã từng nói: "Một đứa trẻ thà là để mất một trăm đồng tiền vàng chứ không chịu nhường một miếng bánh ngọt cho người khác".

Dĩ nhiên, khi trẻ lấy đồ của người khác, cha mẹ cũng không nên thể hiện thái độ dửng dưng, cho rằng hành vi của trẻ không có vấn đề gì, thậm chí còn nghĩ là trẻ khôn ngoan, lấy đồ của người khác tức là đem cái lợi về cho mình. Trong cuộc sống thường nhật, cha mẹ cần làm gương cho con trong lời nói và việc làm, kịp thời "giáo dục tùy cơ" đối với con trẻ, gợi mở cho trẻ biết "quyền sở hữu" của mình. "Đây là đồ của con", con có quyền sử dụng và sắp xếp; "Đó là đồ của người khác", không được tùy ý lấy về làm của mình.

Trẻ nhỏ không có khái niệm "tôi" - "bạn", không biết phân biệt quyền sở hữu của bạn, quyền sở hữu của trẻ, chỉ có cảm giác trẻ thích và cần đồ vật đó mà thôi. Không nên nói với trẻ rằng: "Sao con lại có thể lấy trộm đồ của người khác như thế? Như thế là không ngoan đâu". Đây là lời chỉ trích, không phải lời dạy dỗ, sẽ

khiến trẻ cảm thấy áp lực trong tâm lý. Trẻ sẽ đồng thuận với quan niệm “mình không phải là em bé ngoan”. Nếu trẻ lấy đồ chơi của bé khác, cha mẹ có thể nói với trẻ rằng: “Đây là đồ của bạn, con phải được bạn cho phép mới có thể mượn về chơi, nếu bạn không đồng ý thì con không được lấy”.

Hãy cho phép trẻ được sở hữu riêng một số món đồ

Một cậu bé nhìn thấy đồ chơi của chị họ và rất muốn mình cũng có. Nhưng chị họ không có nhà, bác gái liền nói: “Đây là đồ của chị con, chị ấy không đồng ý thì bác cũng không thể cho con mượn được, con có thể hỏi chị ấy xem. Nếu chị vẫn còn dùng thì bác sẽ mua cái khác cho con được không?”. Cậu bé liền gật đầu rồi nói: “Sao mẹ con không đợi con đồng ý mà tùy tiện tặng đồ của con cho người khác nhỉ?”. Bác gái liền cười nói: “Thế thì bảo với mẹ con là từ sau phải tôn trọng quyền sở hữu của con”. Cậu bé liền nở nụ cười, như đã hiểu ra vấn đề.

Quá trình này là dùng một hình thức mà trẻ có thể cảm nhận để giảng giải cho trẻ hiểu về khái niệm “quyền sở hữu cá nhân”. Sau khi trưởng thành, trẻ vừa có thể bảo vệ “quyền tự do cá nhân” của mình, đồng thời cũng biết tôn trọng “quyền sở hữu cá nhân” của người khác.

Tinh thần chính nghĩa đầu tiên của con người bắt nguồn từ việc người khác đối xử với chúng ta như thế nào chứ không phải là ta đối xử với người khác như thế nào. Một đứa trẻ thích đồ của người khác, chưa được sự đồng ý của chủ nhân đã mang về nhà mình, cha mẹ không nên thuyết giáo một cách đơn giản, yêu cầu trẻ phải “thảo”, “vì người khác”, mà cần để trẻ hiểu được khái niệm tài sản. Muốn cho trẻ hiểu được khái niệm này thì buộc phải cho trẻ quyền sở hữu riêng một số món đồ.

Ở giai đoạn chưa hiểu rõ các vấn đề, trẻ chưa có khái niệm về sự tồn tại của tinh thần và mối quan hệ với xã hội, cần cố gắng dùng những sự vật mà trẻ có thể cảm nhận để tác động đến trẻ. Để trẻ cảm nhận được quyền sở hữu của người khác thông qua việc mình có quyền lợi của riêng mình. “Đây là món đồ của riêng con”, món

đồ thuộc sở hữu của trẻ đó sẽ giúp trẻ ý thức được rằng thời gian, sức lao động, nhân cách mà trẻ bỏ ra vì món đồ này được mọi người tôn trọng. Giáo dục không thể đảo ngược, có quyền lợi ắt phải có trách nhiệm. Chúng ta không thể nói đến trách nhiệm trước rồi nói đến quyền lợi sau. Nói với trẻ rằng: “Nếu em búp bê của con bị bạn khác lấy đi, con có giận không? Đồ chơi của bạn Minh bị con lấy đi, chắc chắn bạn ấy sẽ rất buồn đấy”. Đạo lý “từ bụng ta suy ra bụng người” rất dễ được trẻ tiếp nhận, vì trẻ đã trải nghiệm được điều đó.

Nếu cha mẹ phát hiện ra trẻ lấy đồ của bạn, trẻ sợ, không dám thừa nhận rằng mình đã lấy mà nói dối “Bạn ấy cho con”... Cha mẹ không nên dùng biện pháp trừng phạt để bắt trẻ khai thật, có thể nói thẳng và dứt khoát với trẻ rằng: “Mẹ biết là con đã lấy đồ của bạn, lấy đồ của bạn thì phải trả lại cho bạn nhé!”.

Sau khi trẻ biết mình đã làm sai, tốt nhất hãy để trẻ tự đi trả đồ cho bạn, cha mẹ không nên ôm đồm lỗi cho trẻ, thay trẻ gánh vác trách nhiệm, như thế sẽ khiến trẻ mất đi tinh thần trách nhiệm. Nếu trẻ còn nhỏ, cha mẹ cần đưa trẻ đi trả cùng. Lúc này đây, hãy dạy trẻ cách dùng những lời nói lịch sự: “Xin lỗi bạn, chưa được sự đồng ý của bạn mà tớ đã mang đồ của bạn về nhà chơi, bây giờ tớ gửi lại bạn. Bạn cho tớ xin lỗi nhé”.

Nếu món đồ mà trẻ lấy đúng là cái mà trẻ cần thì cha mẹ thể đáp ứng mong muốn của trẻ. Nhưng bạn cần nói với trẻ rằng: “Sau này nếu con muốn có món đồ gì, cha mẹ cảm thấy hợp lý thì chắc chắn sẽ mua cho con. Nhưng con phải nhớ, không phải đồ của mình, không được sự đồng ý của người khác thì không được lấy”. Nếu thực sự không thể đáp ứng mong muốn của trẻ thì cần kiên nhẫn giảng giải cho trẻ hiểu lý do, cũng không nên vì muốn trẻ vui mà tùy tiện hứa hẹn nhưng lại không giữ lời.

Nếu con người không biết yêu bản thân thì sẽ rất khó có thể yêu người khác. Nếu con người không hiểu được “quyền sở hữu cá nhân” của mình thì rất khó tôn trọng “quyền sở hữu cá nhân” của người khác. Chúng ta mong muốn gửi gắm phẩm chất rộng lượng, vị tha, chính đại quang minh trong kho báu tinh thần của nhân loại

vào thế giới tinh thần của con trẻ, đây là một quá trình tự nhiên và trường kỳ. Trong quá trình này, trước hết phải tôn trọng sự “ích kỷ” tự nhiên trong nhân tính của trẻ, tôn trọng sự “ích kỷ” của người khác mới có thể đưa lòng “vị tha” mang tính xã hội vào tâm hồn đã được thỏa mãn đó.

Sự giáo dục của cha mẹ không nên chỉ dừng lại ở lời nói mà còn phải thể hiện trong hành động. Chỉ khi được thấm nhuần một cách tự nhiên trong cuộc sống thường nhật, trẻ mới có thể rèn được thói quen trong tâm hồn, chứ không phải chỉ đơn thuần là thói quen trên tay.

“Con nhà nghèo” tự ti là do cha mẹ

Con tôi đang học lớp 7, trong lớp của cháu rất nhiều gia đình giàu có, cha mẹ có chức quyền. Gia đình tôi điều kiện kinh tế bình thường, chồng tôi ốm bệnh, đồng lương của tôi phải lo cho cả gia đình. Con cũng không đua đòi gì, thành tích học tập trong lớp cũng không tồi, nhưng mỗi lần họp phụ huynh hoặc tham gia hoạt động gì đó trong lớp, tôi cảm thấy rất áy náy với con, cũng sợ con vì thế mà nảy sinh tâm lý tự ti. Theo chị làm thế nào để giúp con tránh được tâm lý này trong trường?

Suy nghĩ của con trẻ không giống với suy nghĩ của người lớn

Tôi có thể hiểu tâm trạng của một người mẹ muốn mang lại cho con điều kiện vật chất tốt. Tuy nhiên, tôi cho rằng vấn đề này thực sự không phải là vấn đề giáo dục con, mà là vấn đề của bản thân cha mẹ.

Hiện tại xã hội tồn tại khoảng cách về giàu nghèo, có thể nói, kể từ khi trẻ đi học mầm non, đã có ý thức giai tầng tiềm ẩn. Quần áo các bé mặc, đồ chơi các bé chơi, xe cha mẹ sử dụng, môi trường sống đều có sự khác biệt lớn. Đây đều là những vấn đề rất thực tế trong đời sống của chúng ta. Thế giới của con trẻ cũng là một xã hội thu nhỏ, ngay từ khi còn rất nhỏ trẻ đã giao lưu, so sánh, những

đứa trẻ có điều kiện gia đình không khá giả ngay từ nhỏ đã biết "nhà tớ nghèo", những đứa trẻ có điều kiện tốt cũng rất tự hào vì "nhà tớ giàu". Người lớn cũng nhìn thấy sự khác biệt giữa các trẻ này, lo ngại trẻ sẽ vì nghèo mà tự ti. Thực ra, suy nghĩ của trẻ em không giống với suy nghĩ của người lớn, con mắt quan sát thế giới cũng khác với chúng ta. Trẻ sẽ so sánh với nhau, nhưng khi chơi đùa với nhau, hầu hết trẻ sẽ không quan tâm đến sự cách biệt giàu nghèo, mà quan tâm đến sự thỏa mãn về tình cảm và có chung sở thích. Cá biệt có một số trẻ vì "giai tầng" mà nảy sinh tâm lý tự kiêu hoặc tự ti, thông thường không phải là vấn đề của trẻ, mà là vấn đề của cha mẹ, hay nói cách khác là tâm thế của cha mẹ đã được phản ánh và thể hiện ở trẻ.

"Con nhà nghèo" tự ti là do cha mẹ

Bản thân giáo dục là biện pháp để tạo ra sự bình đẳng giữa con người với con người. Nghe nói người ta phát minh ra đồng phục là để xóa bỏ sự kỳ thị trong nhà trường, để trẻ con nhà giàu và con nhà nghèo khi đã bước vào cổng trường sẽ quên đi hoàn cảnh gia đình của mình. Mặc đồng phục vào, đứa trẻ nào cũng bình đẳng như nhau. Trẻ rất dễ có được suy nghĩ đó, nhưng vấn đề là các phụ huynh đã đưa các vấn đề bất bình đẳng, quyền lực và cửa sau theo bước chân trẻ vào cổng trường.

Đây thực sự là điều bi ai của giáo dục. Chỉ cần cha mẹ không rót ý thức bất bình đẳng này vào đầu trẻ bằng hình thức này hay hình thức khác, vẻ tự nhiên, ngây thơ giữa các trẻ sẽ thuần hóa sự khác biệt do khoảng cách giàu nghèo đem lại.

Sự tự ti ở trẻ con nhà nghèo không phải bắt nguồn từ bản thân trẻ, mà bắt nguồn từ cha mẹ. Sự tự tin của một đứa trẻ không phải được thiết lập trên cơ sở vật chất đầy đủ, nó bắt nguồn từ sự thỏa mãn về tình yêu và tình cảm mà cha mẹ dành cho trẻ. Sự truyền tải tinh thần trong nội bộ gia đình luôn luôn dễ dàng và phổ biến. Nếu cha mẹ thường xuyên nhìn trẻ bằng con mắt sợ vì gia đình không giàu có mà ảnh hưởng đến trẻ, thì đứa trẻ đó sẽ bị ảnh hưởng một cách vô thức, dần dần cũng trở nên tự ti. Đây chính là sự ám thị về mặt tâm lý. Thường là những chuyện mà cha mẹ càng

quan tâm, càng lo ngại về con thì trẻ càng dễ gặp vấn đề trong phương diện đó. Cha mẹ nói với trẻ rằng: “Con ạ, mình không sợ nghèo, chỉ cần con học tốt là được, sau này có khi các bạn ấy cũng chẳng bằng mình đâu!”, nghe thì có vẻ như đang khích lệ để con tự tin hơn, nhưng trên thực tế là đang nhắc con về sự cách biệt giàu nghèo giữa con và các bạn bè khác trong lớp và nhấn mạnh sự cách biệt này.

Có một số việc vốn không nghiêm trọng, nhưng sự quan tâm và nhấn mạnh của người lớn đã khiến trẻ phải quan tâm, từ đó hình thành nên vấn đề.

Trẻ cần hơn cả là tình cảm sâu sắc và sự khích lệ lâu dài

Một thành phố đã từng tổ chức một cuộc điều tra xã hội trên quy mô lớn với học sinh cấp hai và tiểu học, kết quả điều tra cho thấy, trẻ gia đình giàu có và trẻ gia đình kinh tế khó khăn không có sự khác biệt lớn trong các phương diện như thích ứng với việc học hành, khả năng làm chủ cảm xúc... Trong trường hợp hoàn cảnh kinh tế gia đình khó khăn, trẻ vẫn giữ được tâm thế tốt, khả năng làm chủ cảm xúc tốt. Chính vì thế, so với điều kiện kinh tế, tình cảm và sự quan tâm của người thân trong gia đình đóng vai trò quan trọng hơn với sự phát triển tâm lý của học sinh cấp một và cấp hai.

Tôi có quen một người bạn xuất thân bần hàn ở nông thôn, hiện tại là một nhà nghiên cứu khoa học rất thành đạt, tinh thần vui vẻ, tính tình nhẹ nhàng, tự tin nhưng không tự phụ. Từ nhỏ đến lớn, gia đình anh ấy khó khăn đến mức người bình thường khó có thể tưởng tượng. Nhưng mẹ anh ấy là một người phụ nữ nông thôn tốt bụng, nuôi con bằng sự giản dị, chất phác, không phàn nàn, than khổ, trao cho con tình yêu thương và tiếng cười trong cảnh bần cùng. Mỗi dịp tết đến, con cái gia đình khác có quần áo mới để mặc, đồ ăn ngon để ăn, mẹ anh thì luôn giặt sạch sẽ quần áo cho các con, làm sủi cảo không có thịt rồi nói với con: “Người khác ăn thịt nhưng mình cũng không thèm, cơm dẻo canh ngọt là ngon nhất rồi”. Anh nói: “Dường như anh chưa bao giờ thấy mẹ anh nói nhà anh nghèo, có lẽ là do một mình bà chịu hết cái nghèo đó rồi biến thành tiếng cười và tình yêu thương dành cho anh em anh”.

Nhưng cũng có một cô gái khác gia cảnh khá, cha là cán bộ chức vụ khá cao trong quân đội, mẹ là kỹ sư trưởng ở một doanh nghiệp nhà nước lớn, trước năm 3 tuổi sống với ông bà nội, sau khi đi học về sống với cha mẹ. Trong quá trình trưởng thành luôn bị cha mẹ giáo huấn, chê trách, lớn lên khả năng đối mặt với vấp váp, khó khăn rất kém, nhút nhát, không tự tin, gặp trở ngại lớn về mặt tâm lý.

Có thể thấy, điều quý giá nhất mà cha mẹ dành cho con trẻ không phải là điều kiện vật chất xa xỉ mà là tình thân sâu sắc và sự khích lệ, ủng hộ lâu dài.

Mỗi bậc phụ huynh đều mong muốn đem lại những điều tốt nhất cho đứa con yêu của mình, tuy nhiên, trong những điều tốt nhất này, sự đảm bảo về nhu cầu vật chất là không thể thiếu, nhưng trẻ chỉ cần có các nhu yếu phẩm phục vụ cho sinh hoạt là đủ. Trẻ không có những đòi hỏi xa hoa như người lớn, cái mà trẻ cần nhất mãi mãi là sự thỏa mãn về mặt tình cảm, là tình yêu thấu hiểu và sự ủng hộ của cha mẹ. Ở những gia đình giàu có, những yếu tố này chưa chắc đã có đủ, ở gia đình nghèo chưa chắc đã thiếu, chúng không thể mua được bằng tiền bạc. Sự tự tin, lạc quan, chí tiến thủ của trẻ được sinh ra trên những nền tảng này.

Chương 10
Hãy làm người trợ tá đắc lực giúp con trong học tập

Đôi lúc ở bên con, thực sự bạn phải "đấu trí đấu dũng"! Rất nhiều "mưu kế" và sự "tính toán" được hội tụ trong tình yêu, nhưng lại nuôi dưỡng tâm hồn trẻ mà không để lại dấu vết gì, hãy xây dựng "ngân hàng tinh thần" cho trẻ, tích lũy cho trẻ nguồn "tài sản" để trẻ được hưởng lợi suốt đời.

Đừng phó thác trẻ cho các lớp học thêm hè

Con tôi năm nay học lớp 6, thành tích học tập trong lớp của con rất bình thường, tôi muốn đăng ký cho con mấy lớp học thêm trong hè, nhưng hiện tại các trung tâm dạy thêm tràn lan, không biết phải lựa chọn thế nào?

Học thêm khi "hổng kiến thức"

Hiện nay, rất nhiều bậc phụ huynh tranh thủ kỳ nghỉ hè đăng ký cho con đi học ở các lớp học thêm bởi suy nghĩ con người ta đều đi học, nếu con mình không đi tụt hậu thì làm sao? Cũng chính thế mà các trung tâm dạy thêm khá phát triển, khiến kỳ nghỉ hè của trẻ mất đi ý nghĩa thực sự của nó.

Tôi cho rằng, chỉ khi trẻ bị hổng kiến thức trong chương trình học mới cần đi học thêm trong kỳ nghỉ hè: Sự hổng kiến thức này là do một số nguyên nhân như ốm phải nghỉ học, một giai đoạn nào đó học tập không nghiêm túc, khiến nội dung đã học ở phần trước và phần sau không khớp được với nhau, từ đó ảnh hưởng đến việc học ở bước tiếp theo của trẻ, lúc này đây sẽ phải "học bù". Có thể mời gia sư, đi học thêm ở các trung tâm, cũng có thể mời cô giáo dạy môn học đó phụ đạo cho trẻ, cố gắng sớm "vá" lại mảng kiến thức đang

bị hổng, giúp trẻ theo được nội dung giáo viên giảng trên lớp, không nên để lỗ hổng càng ngày càng lan rộng.

Tuy nhiên việc học thêm này cần nhằm vào mục tiêu rõ ràng, dựa vào tình hình của trẻ để giải quyết, không thể có lớp nào là đăng ký lớp đó, vừa gây áp lực cho trẻ, vừa tốn tiền, đồng thời cũng không thể đạt được hiệu quả tốt.

Tôi không tán đồng việc trong kỳ nghỉ hè, cha mẹ đăng ký học thêm cho con mình mặc dù cháu có thành tích học tập tốt. Thành tích học tập tốt của học sinh là một trong những nội dung để bồi dưỡng tố chất tổng hợp cho trẻ nhưng không phải là duy nhất. Một đứa trẻ thành tích học tập tốt hay kém là một nhân tố tổng hợp, tôi không chủ trương để con trẻ dành hết mọi thời gian và công sức cho việc học mấy cuốn sách giáo khoa. Thực ra với một đứa trẻ bình thường, chỉ cần "ở lớp chăm chú nghe giảng, về nhà nghiêm túc hoàn thành bài tập" thì về cơ bản sẽ nắm vững được các nội dung trong chương trình. Quan trọng là rất nhiều trẻ do không thực hiện được hai yêu cầu này nên dần dần bị tụt hậu.

"Ba mở" đối với trẻ

Tôi chưa bao giờ đăng ký cho con tham gia các lớp học thêm học các nội dung trong sách giáo khoa như Ngữ văn, Toán..., tuy nhiên điểm thi của con đều rất tốt. Nguyên nhân là do ngay từ khi con còn nhỏ, tôi đã chú ý bồi dưỡng khả năng tập trung và khả năng tự học cho con, trên lớp chú ý nghe giảng, tan học nghiêm túc hoàn thành bài tập về nhà, thành tích của con nhờ đó mà được đảm bảo, thời gian còn lại – bao gồm cả nghỉ hè, nghỉ đông, con sẽ "đọc ngàn cuốn sách, đi ngàn dặm đường, giao lưu với ngàn người".

Mong rằng các bậc phụ huynh không nên chỉ chú ý đến các lớp học thêm trong kỳ nghỉ, chỉ cần trẻ không bị hổng kiến thức thì bạn có thể thử nghiệm "ba mở" đối với trẻ - mở ra ngoài chương trình học, mở ra tự nhiên, mở ra xã hội.

Để trẻ có cơ hội được đọc nhiều sách hơn, trong quá trình đọc ngàn cuốn sách, tư duy của trẻ sẽ được mở mang, trẻ sẽ nhìn thấy

một thế giới và nhân sinh phong phú hơn; hòa mình với thiên nhiên, trẻ sẽ cảm nhận được những giai điệu sinh mệnh kỳ diệu, tuyệt vời của giới tự nhiên, làm phong phú tâm hồn và sự hiểu biết cho trẻ; mở rộng phạm vi sống cho trẻ, tăng cường cho trẻ cơ hội tiếp xúc, giao lưu với những người xung quanh. Nếu có thể, hãy cho trẻ tham gia càng nhiều hoạt động xã hội càng tốt, được kích thích trên nhiều phương diện khác nhau, chứ không phải bầu trời của trẻ chỉ bó hẹp trong một số người, một số sự việc và một số môi trường. Tôi nghĩ, cách sắp xếp trong kỳ nghỉ hè như thế này có thể sẽ có ích cho trẻ hơn.

Trẻ biết chơi mới biết học

Con trai tôi đang học lớp 3, ham chơi, rất thông minh, thành tích học tập bình thường. Lần nào đến nghỉ hè, cha mẹ muốn đăng ký lớp học thêm cho con nhưng con không chịu. Ở phần 1 của cuốn sách này, Hạ Dương có nói: "Em là đứa trẻ lớn lên qua các trò chơi, nhưng lại ham học hơn bạn bè cùng trang lứa". Xin hỏi làm thế nào mới có thể để con trẻ được chơi nhưng lại đảm bảo được thành tích học tập?

"Bắt con làm" và "con muốn làm"

Có một câu chuyện kể rằng:

Có một ông cụ sống ở góc quảng trường chất đầy thùng sắt phế liệu. Nhóm học sinh tiểu học nọ ngày ngày đi học, tan học đều đi qua quảng trường, mỗi lần đi qua đều đá vào các thùng sắt đó để tạo ra những tiếng ồn rất khó chịu và lấy đó làm niềm vui. Ông cụ mắc bệnh tim nên không chịu được âm thanh đó. Một ngày nọ, ông liền gặp đám trẻ và nói với chúng: "Ông rất thích nghe tiếng các cháu đá thùng, từ nay trở đi, mỗi ngày ông cho các cháu 1 đồng, các cháu cứ đá thật mạnh vào nhé". Đám trẻ rất phấn khởi, đá càng hăng say hơn. Trong lúc chúng đá, ông cụ liền trốn đi chỗ khác. Một tuần sau, ông cụ lại gặp đám trẻ và nói: "Hiện tại ông đang gặp khó khăn về kinh tế, mỗi ngày chỉ có thể cho các cháu 5 hào thôi". Đám học sinh mặc dù không vui lắm, nhưng vẫn tiếp tục

đá thùng vì nghĩ dù gì có tiền vẫn hơn là không có. Lại một tuần nữa trôi qua, ông cụ nói với đám trẻ: "Hiện tại ông thật sự khó khăn, không thể trả tiền đá thùng cho các cháu nữa, nhưng ông vẫn muốn hàng ngày được nghe các cháu đá thùng". Đám trẻ bực bội từ chối luôn. Vậy là ông lão lại được quay về với những ngày tháng yên ổn.

Ông cụ vì đã khéo léo biến động cơ đá thùng của nhóm học sinh từ việc tìm niềm vui thành hoạt động tạo ra thu nhập. Khi trẻ đã có được niềm vui thì động lực của chúng rất mạnh mẽ và kéo dài, ông không thể kiểm soát. Nhưng ông lại có thể kiểm soát tiền bạc, sau khi đám trẻ đá thùng vì muốn có tiền, chỉ cần ông không cho tiền nữa, chúng sẽ không chịu đá nữa.

Sự khác biệt của "bắt con làm" và "con muốn làm" là ở đây. Học tập cũng vậy, làm thế nào để có thể biến cái "bắt con học" của cha mẹ thành cái "con muốn học" của trẻ thì trẻ sẽ vừa được chơi, vừa đảm bảo được niềm say mê học tập.

Gìn giữ "động cơ tự nhiên" cho trẻ trong học tập, trẻ biết chơi mới biết học

Tôi đã từng nhìn thấy một cô bé chừng 5 tuổi đang xây nhà cho búp bê trong vườn hoa một cách vô cùng chăm chú, mồ hôi nhễ nhại nhưng rất hào hứng. Người mẹ lặng lẽ đứng bên cạnh cô bé. Thiết nghĩ, nếu lúc này người mẹ kêu la hoặc bắt ép cô bé thì liệu bé có chơi say sưa như thế không?

Mỗi con người bẩm sinh đã có lòng đam mê học tập mạnh mẽ. Em bé mấy tuổi hào hứng lục tủ lục bàn, vẽ linh tinh trên tường... Trẻ đang làm gì vậy? Trẻ đang làm những việc mà trẻ có hứng thú, đó cũng là "học". "Chơi cũng là một cách học". Tôi cho rằng "học" không chỉ dừng lại ở việc chăm chú nghe giảng trên lớp, mà còn bao gồm mọi sự giáo dục phù hợp với nhu cầu phát triển của trẻ mà cha mẹ có thể cung cấp cho trẻ. Và đó cũng chính là ba câu "Đọc ngàn cuốn sách, đi ngàn dặm đường, giao lưu với ngàn người", bao gồm những kiến thức và sự suy nghĩ mà trẻ không thể được trải nghiệm trong sách vở nhưng lại có thể học hỏi trong quá trình chơi. Như thế

có thể giữ được niềm hứng thú trong học tập cho trẻ, khiến lòng ham học và trí tò mò của trẻ không bị mai một.

Trong quan niệm giáo dục của chúng ta, chúng ta luôn muốn "uốn nắn" trẻ nghịch ngợm và hiếu động mà đâu biết rằng trong quá trình trưởng thành, sự ngây thơ, óc sáng tạo và niềm hứng thú với học tập của trẻ đã bị mất đi vì sự "uốn nắn" này. Từ học vì có hứng thú biến thành học vì cha mẹ, vì thầy cô, thậm chí là vì thi cử. Chính những bậc phụ huynh mong muốn con mình ham học đã biến thành ông cụ thông minh trong câu chuyện nói trên: Dùng mục đích mang tính vụ lợi để thay thế động cơ tự nhiên của con trẻ. Chỉ có điều, ông cụ trong câu chuyện trên thu được là cái mà ông mong muốn, còn kết quả mà phụ huynh có được là hoàn toàn trái với nguyện vọng.

Hứng thú là động lực không bao giờ suy kiệt của mọi vấn đề. Tính tò mò, ham hiểu biết bẩm sinh của trẻ là "động cơ tự nhiên" để trẻ học hỏi và mày mò nghiên cứu, là luồng sức mạnh giúp trẻ nhiệt tình trong việc học. Nếu động cơ của việc học tập không bắt nguồn từ đó mà trở thành "bắt con học" thì chỉ cần thoát khỏi sự giám sát của cha mẹ và thầy cô, hoặc kỳ thi đã kết thúc, động lực học tập của trẻ cũng tụt lùi ngay. Giống như nhóm học sinh bị cắt tiền trong câu chuyện trên, không có sự "ủng hộ" từ bên ngoài, sẽ không chủ động, nhiệt tình làm nữa.

Ham chơi vốn là bản tính của trẻ. Tôi cho rằng bạn là một người mẹ biết tôn trọng con và cũng rất hiểu con, mặc dù cũng lo lắng, nhưng vẫn có thể tôn trọng sự lựa chọn của con khi con không chịu đi học thêm, rất nhiều bà mẹ không làm được điều này. Theo tôi, khi con còn đang học tiểu học, cha mẹ không nên quá coi trọng thành tích học tập của trẻ mà cần chú ý đến cảm nhận của trẻ trong học tập, trong những lĩnh vực trẻ đặc biệt có hứng thú, định hướng cho trẻ mở rộng vốn kiến thức, "học tập" bằng nhiều hình thức và nội dung khác nhau, trong đó có việc chơi hết mình.

Lên cấp hai, cha mẹ cần quan tâm đến việc làm thế nào để trẻ có phương pháp học tập hiệu quả, chú ý nhiều hơn đến quá trình học tập của trẻ chứ không phải chỉ chú ý đến điểm số. Những cái

đem lại lợi ích suốt đời cho trẻ không chỉ là kiến thức trong sách vở, giáo dục tố chất có vai trò quan trọng hơn. Theo tôi, giáo dục tố chất vừa là sự tiếp nhận kiến thức, đồng thời cũng là quá trình bồi dưỡng năng lực học tập, để sau khi được trải nghiệm, thực tiễn các sự việc trong niềm vui và niềm hứng thú vô bờ, trẻ sẽ tích lũy được những tố chất giúp ích cho trẻ suốt đời: chăm chú, nghiêm túc, biết khắc phục khó khăn, kiên trì, biết vượt qua nghịch cảnh, thành thực... là những phẩm chất tốt đẹp của văn hóa nhân loại.

Chúng ta không nên chỉ dừng lại ở mục tiêu duy nhất là điểm cao, trường tốt, mà quan tâm hơn đến những phẩm chất giúp ích cho trẻ suốt đời được tích lũy sau những trò chơi. Những phẩm chất này không phải là điểm số, mà là khả năng tư duy, phán đoán, óc sáng tạo được hình thành trong quá trình trẻ học kiến thức và phát triển lành mạnh, là sự giáo dục toàn diện để trẻ có một cơ thể khỏe mạnh, nụ cười rạng rỡ, đầu óc trí tuệ, khả năng ứng dụng và tâm hồn cao thượng.

"Học tập là một khái niệm rộng", "trẻ biết chơi mới biết học". Nô đùa có thể gieo hạt giống hạnh phúc, vui tươi vào trái tim trẻ, và hạt giống đó sẽ nảy mầm, phát triển mạnh mẽ trong bốn mùa của cuộc đời trẻ.

Chứng căng thẳng trong thi cử

Con gái tôi năm nay 15 tuổi, bình thường kết quả học tập của con không tồi, nhưng cứ đến trước kỳ thi lại tỏ ra hết sức căng thẳng, đôi lúc điểm thi rất tệ, bản thân con rất sốt ruột, tôi vừa thương con vừa lo lắng. Bình thường tôi cũng rất dễ căng thẳng, ví dụ ngày hôm sau có việc gì đó thì đêm ngủ trằn trọc, nghĩ rất nhiều về chuyện đó, đặt ra mọi tình huống để chuẩn bị trước về mặt tinh thần. Không biết sự căng thẳng của con gái tôi có phải là do bị ảnh hưởng từ mẹ hay không? Trong phần một của cuốn sách, chị có viết "biết cách thi cử cũng là một tố chất", xin hỏi chị tố chất này được rèn luyện như thế nào?

Muốn con thay đổi, mẹ cần thay đổi trước tiên

Có thể sự căng thẳng, lo lắng của con gái bạn có liên quan đến bạn. Con gái luôn gần gũi với mẹ, dễ có sự đồng cảm sâu sắc trong suy nghĩ, tính cách cũng có nhiều điểm tương đồng, mẹ truyền cho con tính hay lo cũng là điều dễ hiểu. Đặc biệt trước năm 6 tuổi, rất nhiều hành vi và tâm trạng của trẻ có được thông qua sự mô phỏng, nếu khi còn nhỏ mẹ là người gần gũi nhất với trẻ, thì trẻ đã hình thành nên trạng thái tâm lý gặp việc gì đó là căng thẳng một cách vô thức. Con gái bạn 15 tuổi, có thể trong cuộc sống hiện tại của cô bé, thi cử là vấn đề con quan tâm nhất, do đó, hiện tại chứng lo lắng trước thi cử là một mô hình phản ánh của tâm lý cô bé với sự vật bên ngoài.

Muốn con thay đổi, trước tiên mẹ cần thay đổi. Thông thường, đến tuổi trung niên, tâm lý rất khó thay đổi, nhưng vì con, bạn có thể thay đổi thái độ của bản thân đối với chuyện thi cử, đây cũng là ý nghĩa của việc trưởng thành cùng con. Có thể từ sự việc này, bạn sẽ bắt đầu quá trình "tự lột xác" cho mình. Trước năm 18 tuổi, chỉ cần môi trường thay đổi, những thông tin kích thích trẻ thay đổi thì trẻ sẽ rất dễ thay đổi. Vì con, bạn cần hạ quyết tâm và nhanh chóng thay đổi tính hay lo của mình, như thế mới không để tình trạng này lan rộng trong gia đình.

Trước hết cha mẹ không nên quá coi trọng vấn đề thi cử, không nên tạo ra bầu không khí căng thẳng trong gia đình, đừng luôn miệng nhắc con: "Sắp thi rồi đấy, con phải ngủ sớm đi", "Sắp thi rồi đấy, đừng mải chơi nữa", "Gần thi rồi, nhớ ăn uống cho cẩn thận, chú ý dinh dưỡng con ạ"... Sự căng thẳng của trẻ thường là sự phản ánh từ cha mẹ. Cha mẹ truyền tải sự lo lắng, căng thẳng trong suy nghĩ của mình thông qua sự quan tâm quá mức đối với những hành vi có liên quan đến trẻ. Trẻ sẽ tiếp nhận được tín hiệu tâm trạng như cha mẹ đang có, đồng nghĩa với việc nhấn mạnh điểm yếu của trẻ. Bạn càng lo con căng thẳng trong thi cử, càng quan tâm đến kỳ thi của con thì con càng cảm thấy lo lắng và mất tự tin, con càng dễ biến những điều mình lo lắng thành hiện thực.

Lúc này, cha mẹ không nên giúp con theo ý nguyện của mình. Vì người mẹ mắc tính hay lo thường lại một lần nữa truyền tải tâm trạng lo lắng thông qua hình thức "giúp đỡ" con với "ý tốt". Mẹ chỉ

cần điều chỉnh tâm trạng lo lắng của mình trước vấn đề con căng thẳng trước kỳ thi, bình thản đối mặt với sự căng thẳng của trẻ thì sẽ không gây ra tình trạng đổ thêm dầu vào lửa.

Khi người mẹ cảm thấy con đang lo lắng trước kỳ thi, cũng không nói trước mặt con những câu như: “Con đừng căng thẳng, sao đêm qua con ngủ muộn thế? Có phải lại lo lắng không?”. Vì người mẹ nhìn con gái bằng ánh mắt thể hiện sự căng thẳng, lo lắng của mình nên con sẽ bị ám thị và kết quả biểu hiện ra chính là dáng vẻ mà người mẹ nhìn thấy. Các nhà tâm lý học kiến nghị, đối với những đứa trẻ hay căng thẳng trước kỳ thi, cha mẹ có thể bày tỏ sự thông cảm trước những lo lắng của con: “Căng thẳng là tốt, con xem trước khi thi đấu, các vận động viên đều căng thẳng chuẩn bị. Trước bất kỳ cuộc thi nào, căng thẳng mới giúp con người tập trung được sức mạnh và trí tuệ của mình, điều động nguồn năng lượng trong cơ thể, mới có thể đạt được thành tích thi đấu cao hơn ngày thường”. Cùng con thể hiện sự đồng thuận về tâm lý căng thẳng, như thế, tâm lý này sẽ không trở thành rào cản nữa.

Có một câu nói nói rằng: “Vị anh hùng đích thực là sau khi nhận rõ được bản chất của cuộc sống hiện thực vẫn yêu cuộc sống hết mình”. Tôi thấy người dũng cảm và thông minh đích thực là người biết thẳng thắn thừa nhận nhược điểm của mình và có thể dũng cảm khắc phục nhược điểm đó. Biết đồng thuận với tâm trạng tiêu cực, cũng là cách để khắc phục tâm trạng này. Sự thay đổi của bản thân người mẹ cũng là như vậy, bạn hãy thử xem.

Tố chất là kết quả của sự tích lũy lâu dài

Hầu hết những đứa trẻ lo lắng, căng thẳng trước kỳ thi đều vì sợ kết quả thi không cao. Là cha mẹ, bạn nên chú ý nhiều hơn đến quá trình học hàng ngày của trẻ, không nên quan tâm quá mức đến kết quả điểm số.

“Biết thi cử cũng là một tố chất”, tố chất này là kết quả của sự tích lũy lâu dài, không phải nhờ kỹ xảo nào đó mà có được. Quan tâm đến quá trình học tập hàng ngày chính là xây dựng tố chất thi cử cơ bản nhất. Nền giáo dục của chúng ta không phải là đào tạo

"thí sinh" mà là đào tạo "học sinh", đào tạo những con người có trí tuệ.

Học tập là một quá trình, quá trình này không chỉ là quá trình tích lũy các kiến thức trong sách vở, mà còn có sự học tập đa dạng hóa, đa cấp độ trong cuộc sống thường nhật. Cha mẹ không nên hạn chế trẻ "đọc linh tinh", tôi cho rằng, việc đọc sách ngoài giờ học nhiều sẽ bồi dưỡng khả năng lý giải, mở rộng vốn kiến thức cho trẻ, đồng thời cũng giúp trẻ liên hệ được với những kiến thức học ở trường.

Chăm chú nghe giảng trong giờ học, không học vẹt, biết cách ghi chép là những yếu tố rất quan trọng ảnh hưởng đến thành tích học tập của trẻ. Tôi còn nhớ trong vở ghi bài của Hạ Dương năm xưa thường xuyên có những vấn đề lớn nhỏ được viết bằng nhiều màu mực. Hôm sau con mang những câu hỏi này đi hỏi thầy cô, bạn bè. Quá trình suy nghĩ và đặt câu hỏi chính là quá trình rèn luyện khả năng tổng hợp vấn đề của trẻ, sự gợi mở và định hướng của thầy cô ở thời điểm này sẽ giúp trẻ vỡ lẽ ra được nhiều vấn đề.

Bình thường sau khi tan học, con cần hoàn thành bài tập một cách nghiêm túc, hiệu quả, không nên để mất quá nhiều thời gian vào bài tập, không làm những bài tập vô nghĩa. Một hiện tượng tồn tại hiện nay là trẻ bị giao quá nhiều bài tập, chiếm hết cả thời gian chơi và đọc sách của trẻ.

Biết cách thi cử không phải là ôn trúng tủ, đoán trúng đề, mà là "đắc đạo" thực sự. "Đạo" ở đây là khả năng tổng hợp các kiến thức. Hiện nay, đề thi đại học cũng ngày càng quan tâm đến tố chất tổng hợp của học sinh, tập trung nhiều hơn đến việc khảo sát khả năng vận dụng kiến thức tổng hợp và phản ứng nhạy bén của học sinh. Chính vì vậy, chúng ta cũng cần có sự thay đổi nhận thức đối với quan niệm tố chất học tập.

Khi con không được thầy cô đánh giá cao

Con gái tôi đang học lớp 8, Ngữ Văn, Ngoại ngữ đều học khá tốt, nhưng môn Toán là khó khăn lớn nhất đối với con, 10 câu thường con chỉ làm đúng một nửa. Trong một kỳ thi khảo sát chất lượng của quận, môn Toán con chỉ được 45 điểm[1]*, trước mặt bạn bè trong lớp, thầy giáo đã phê bình con gay gắt vì đã kéo thành tích của lớp đi xuống, thầy còn bảo "Cô không thể học được đâu", "Tôi nghĩ sau này cô không thể thi đỗ trường nào". Con rất buồn, tôi cũng rất bực với thầy, nhưng lại không dám gặp thầy để góp ý, sợ sau này thầy càng gây khó dễ cho con hơn.*

Khích lệ con bằng sở trường của con

Cùng là mẹ, tôi rất thấu hiểu tâm trạng hiện tại của bạn. Trước hết, bạn không nên sốt ruột, càng không nên thể hiện trước mặt con tâm lý lo lắng của bạn. Tâm lý là yếu tố rất dễ "truyền nhiễm", vốn trẻ đã bị áp lực vì điểm thi không cao và bị thầy giáo phê bình, nếu lúc này đây bạn lại thể hiện tâm lý lo lắng, bất an về chuyện của trẻ sẽ khiến trẻ cảm thấy vô cùng áy náy, và sức ép do sự "áy náy" này gây ra sẽ càng lớn hơn. Làm như thế không những không giải quyết được vấn đề gì mà còn khiến tình hình tồi tệ thêm.

Tôi nghĩ, bạn có thể thử áp dụng thái độ "thưởng thức", dùng ưu điểm của con để khích lệ con tự tin. Môn Ngữ văn, Ngoại ngữ con học tốt, có thể là con có thế mạnh trong các môn nghệ thuật, ngôn ngữ, bạn hãy dùng "sở trường" của con để giúp con xóa đi cảm giác chán nản do "sở đoản" gây nên. Đồng thời bạn hãy nói với con rằng, sự phê bình của thầy giáo đã làm tổn thương lòng tự trọng của con, tuy nhiên qua đó cũng có thể nhận thấy sự quan tâm của thầy đối với con, chứ không nên cùng con thể hiện thái độ bực bội đối với thầy giáo. Phương thức tư duy đứng trên góc độ khác để lý giải sự tổn thương mà người khác gây ra cho mình cũng là một hình thức giáo dục "làm gương" tốt giúp con giải quyết các vấn đề sau này. Như thế, bạn sẽ cùng con đối mặt với khó khăn bằng thái độ lạc quan, thẳng thắn và lý trí, truyền tải đến con tâm lý tích cực, tôi tin rằng tâm trạng buồn bã của cháu sẽ có sự thay đổi.

Tăng cường trao đổi với giáo viên

Tôi cho rằng, bạn nên có buổi nói chuyện với thầy giáo của con, thẳng thắn trao đổi với thầy về tâm trạng của cháu. Có thể thái độ của thầy về vấn đề này còn quan trọng hơn cả thái độ của bạn. Bạn có thể nói với thầy rằng rất thấu hiểu tâm trạng sốt ruột của thầy đối với việc thành tích học tập của con không tốt, thầy cũng là vì lo cho con. Bạn nói như vậy sẽ giúp thầy tiếp nhận điểm yếu của con về mặt tâm lý, khắc phục được tâm lý "thực dụng" trong công tác giảng dạy và xem xét lại thái độ của mình đối với con gái bạn. Mặc dù, về nguyên tắc giáo dục, chúng ta yêu cầu các thầy cô giáo cần có sự đối xử công bằng với tất cả các học sinh, nhưng theo bản năng, thầy cũng sẽ quý mến những học sinh học giỏi, nhân tính vốn là như vậy, chúng ta buộc phải chấp nhận nhược điểm của nhân tính. Sự tiếp nhận và thấu hiểu về mặt tình cảm sẽ giúp ích cho việc giải quyết rất nhiều vấn đề.

Sau đó, bạn sẽ cùng thầy tìm ra nguyên nhân khiến thành tích môn Toán của con kém, nếu là do bị hổng kiến thức thì có thể bổ sung kiến thức cho con một cách phù hợp; nếu đúng là do khả năng tư duy logic của con tương đối yếu thì bạn có thể nhờ thầy giáo không nên nhấn mạnh điểm yếu này của con trước mặt con mà tập trung vào thế mạnh của con, giúp con trở nên tự tin hơn, kích thích động lực học tập của con, nỗ lực một cách tối đa để khắc phục điểm yếu của mình.

Thực ra, mỗi con người đều có điểm yếu và điểm mạnh, quan trọng là làm thế nào để có thể phát huy thế mạnh, khắc phục điểm yếu cho mình. Howard Gardner đã đưa ra lý thuyết đa thông minh. Ông cho rằng, con người có tám dạng thông minh cơ bản: ngôn ngữ, logic - toán học, hình ảnh - không gian, âm nhạc, cảm xúc vận động, quan hệ giao tiếp, nội tâm, quan sát thiên nhiên. Bạn thử xem các nhân vật nổi tiếng trong các lĩnh vực khác nhau trong lịch sử như Winston Churchill[2], Mozart, Picasso, A.Einstein, Michel Jordan[3], Martin King[4] và cả Platon, ai "thông minh" hơn? Lý thuyết đa thông minh của Howard Gardner dạy chúng ta nên đứng trên góc độ mới để nhìn nhận về vấn đề "kém thông minh" và "thông minh", từ đó thay đổi quan điểm của chúng ta trước đây khi cho rằng chỉ

những đứa trẻ học giỏi Toán, Vật lý, Hóa học mới được gọi là thông minh.

Bạn cũng có thể cùng con thảo luận về vấn đề này, con sẽ có sự đánh giá tỉnh táo và tự tin vào mình, tìm được thế mạnh thực sự cho mình.

Tôi nghĩ, nếu làm như vậy, tâm lý lo lắng và sốt ruột của bạn về với con cũng sẽ giảm bớt được phần nào.

Đằng sau tâm lý hiếu thắng của trẻ

Con gái tôi đang học lớp 3, thành tích học tập khá tốt nhưng lại rất hiếu thắng. Thi không được 100 điểm, con về nhà là khóc, khuyên nhủ cũng không chịu nghe, mấy ngày liền tâm trạng rất buồn bực. Đứa cháu con em trai tôi thì lại hoàn toàn ngược lại, thi tốt hay thi kém đều như nhau, mẹ cháu nói: "Con xem chị con thi không đạt 100 điểm quyết không chịu lùi bước, con cứ an phận thế này thì sau này làm sao cạnh tranh được với xã hội?", cháu chỉ cười hiền lành, không hậm hực, không ngại ngùng. Tôi cảm thấy rất mâu thuẫn, vừa thấy mừng vì con có chí tiến thủ, nhưng cũng rất lo sau này con sẽ không chịu đựng được khi gặp phải thất bại, tôi cũng thích vẻ bình thản, điềm nhiên của cháu tôi. Xin hỏi chị làm thế nào để bồi dưỡng cho con khả năng đối mặt với vấp váp trắc trở, vừa biết chấp nhận chiến thắng, vừa biết chấp nhận sự thất bại?

Hiểu rõ yếu tố tâm lý đằng sau sự hiếu thắng của trẻ

Câu hỏi của bạn khiến tôi nhớ lại một cảnh tượng mà tôi được chứng kiến trước đây: Một cậu bé 6 tuổi chơi cờ với ba, cuối cùng cậu bé đã thua, thua rất không "quân tử", đầu tiên là trều môi rồi bật khóc, người cha liền nói một câu: "Con trai gì mà mít ướt thế, chơi tiếp chứ việc gì phải khóc?", cậu bé đó liền hất bàn cờ lên. Cha cậu khóc dở mếu dở, còn tôi với tư cách là người làm công tác giáo dục lại có rất nhiều suy nghĩ.

Không có cuộc đời nào chỉ có thắng mà không có thua, sự thắng thua mà trẻ gặp trong học tập, trong các cuộc thi sẽ còn được lặp lại rất nhiều trong cuộc đời sau này của trẻ. Mặc dù, người có khả năng cạnh tranh chưa chắc là người có tính hiếu thắng, nhưng dù gì thì hiếu thắng là một biểu hiện của chí tiến thủ, cũng không phải là xấu. Do đó, có thể khẳng định rằng, con gái bạn là một cô bé cầu tiến trong học tập, bạn không phải đôn đốc, nhắc nhở cháu trong việc học hành, trước hết cần khẳng định chí tiến thủ và sự tự giác phấn đấu của cháu, sau đó mới dần dần điều chỉnh tâm lý hiếu thắng cho cô bé, tăng cường khả năng vượt qua vấp vấp, trắc trở cho cô bé.

Trước đây, chúng ta thường dùng tiêu chuẩn giá trị truyền thống để đánh giá trẻ, khích lệ tính hiếu thắng của trẻ, cố gắng giành vị trí thứ nhất, cho rằng như thế mới có tinh thần cạnh tranh, coi nhẹ yếu tố tâm lý đằng sau sự hiếu thắng của trẻ.

Dục vọng muốn thành công trong xã hội ngày càng lan rộng đã khiến ý thức cạnh tranh, sự giỏi giang, xuất sắc trở thành một trạng thái cực đoan ở một thời điểm nào đó. Thế giới người lớn đầy rẫy sự cạnh tranh, thành công cũng bị cha mẹ phản chiếu một cách vô thức trong thế giới của con trẻ. Kể cả trong những trò chơi và thú vui rất đỗi bình thường, cũng bị đưa vào ý thức cạnh tranh phân chia cấp độ, bình chọn. Sở thích và các trò chơi giải trí góp phần bồi dưỡng tâm hồn, niềm vui học tập và tinh thần khám phá đã biến thành một sức ép sinh tồn trong trạng thái cạnh tranh. Đây gần như là điều rất bình thường trong môi trường sống của chúng ta hiện nay.

Trẻ em là sản phẩm của môi trường. Về cơ bản, tính tình của một con người trước năm 3 tuổi đã được hình thành. Ở thời điểm đó trẻ là một tâm hồn có sức thẩm thấu, thẩm thấu mọi thứ của môi trường để trưởng thành. Thông thường, đằng sau sự hiếu thắng tiềm ẩn sự yếu đuối và cảm giác thiếu an toàn. Một người luôn cảm nhận được sự an toàn, nội tâm có sức mạnh mới có thể bình thản đối mặt với sự thắng thua. Chính vì vậy, muốn thay đổi cá tính hiếu thắng, chỉ thích thắng cuộc không muốn chịu thua của trẻ cần

phát hiện và thay đổi cách yêu con của cha mẹ và môi trường phát triển của trẻ chứ không chỉ dựa vào những lời thuyết giáo.

Cần có sự phản ứng phù hợp trước kết quả thắng thua của trẻ

Trong mấy năm đầu mới đi học, dường như hầu hết các trẻ đều không vui vẻ chấp nhận thất bại. Không phải chỉ một vài ngày là học được cách đối mặt với sự thắng thua với thái độ quân tử, trước hết cha mẹ cần xem xem bản thân mình có thể trở thành tấm gương tốt là người cạnh tranh quân tử hay không? Bạn có vui vẻ thấu hiểu và đón nhận con dù con thắng cuộc hay thua cuộc hay không? Sự làm gương của cha mẹ và những phản ứng phù hợp của cha mẹ đối với chuyện thắng thua của trẻ có vai trò rất quan trọng trong việc giảm thiểu sự căng thẳng cho con trong quá trình cạnh tranh.

Khi trẻ còn nhỏ, bạn có thể thi với con qua các trò chơi. Thông qua trò chơi để trẻ nhìn thấy và hiểu được những biểu hiện nào trong quá trình thi đấu là phù hợp. Cha mẹ có thể đóng vai người thắng cuộc, cũng có thể đóng vai người thua cuộc. Nhìn thấy vẻ ấm ức hoặc thấy con khóc, bạn không nên như người cha ở trên nói: “Con trai sao mà kém thế”, mà có thể nói: “Khá đấy, lần này cha đã thắng con, nhưng cha phát hiện ra rằng con rất có tiềm năng, ván sau con sẽ có hy vọng thắng cha đấy”. Khi đóng vai người thua cuộc, bạn hãy vui vẻ bắt tay con và nói: “Chúc mừng con, đúng là con rất xuất sắc. Ta sẽ chơi một ván nữa nhé”. Thông qua những cuộc đọ sức giao hữu như thế này, người lớn đã thể hiện thái độ làm gương cho trẻ trong việc đối mặt với sự thắng thua.

Nếu trong quá trình chơi, mỗi lần thua con lại khóc hoặc hất bàn cờ lên, cha mẹ cần từ chối chơi với trẻ, để trẻ biết rằng xã hội này không phải dành cho riêng trẻ, những phẩm chất như biết ơn, kính trọng, khoan dung sẽ giúp trẻ tôn trọng điểm mạnh và điểm yếu của mỗi con người mà trẻ đang đối mặt, bao gồm bản thân trẻ. Sự ảnh hưởng âm thầm của cha mẹ đối với trẻ khi còn nhỏ sẽ đi theo trẻ suốt cuộc đời.

Nếu trẻ có biểu hiện ấm ức, cay cú khi thua cuộc, cha mẹ không nên phủ định tâm trạng của trẻ. Không nên nói: “Thì cũng chỉ là không được 100 điểm thôi mà? Sao phải buồn như thế? Lần sau thi cho tốt là được chứ sao”. Giọng điệu đó sẽ khiến trẻ càng buồn bực hơn. Muốn giải quyết vấn đề, trước hết phải giải tỏa tâm lý, sự giải tỏa này không thể dựa vào những lời thuyết giáo, đặc biệt đối với trẻ nhỏ, trước hết phải bày tỏ sự cảm thông với suy nghĩ đó, ví dụ nói: “Mẹ rất hiểu con buồn vì bài thi không được 100 điểm, con nói cho mẹ nghe xem con nghĩ bài nào làm không được tốt?”. Như vậy, trẻ sẽ nói ra một số suy nghĩ về bài thi, trút bày nỗi lòng tức là trẻ đã suy nghĩ lại vấn đề của mình. Người lớn không cần để ý đến những tình tiết về bài thi, mà chủ yếu thể hiện thái độ lắng nghe trẻ nói, để trẻ cảm nhận được rằng bạn rất hiểu trẻ. Đến khi tâm trạng ấm ức, buồn chán của trẻ đã được giải tỏa, người lớn cần nói với trẻ nguyên tắc thi đấu, người thua cuộc trong trận đấu không nên sầm mặt giận dữ, người thắng cuộc cũng không nên dương dương tự đắc, khoe khoang thể hiện, lúc này đây trẻ sẽ dễ tiếp thu những điều bạn nói.

Những đứa trẻ được lớn lên trong sự khen ngợi thường rất quan tâm đến sự đánh giá của người khác đối với mình, tính hiếu thắng của trẻ cũng là biểu hiện cho thấy trẻ muốn được người khác khẳng định. Chính vì vậy, cha mẹ còn phải chú ý đến mọi hành vi, lời nói trong đời sống hàng ngày, không nên biểu dương, khen ngợi con trẻ quá lời, mà cần có những lời đánh giá phù hợp thực tế về một sự việc cụ thể. Đồng thời cần định hướng cho trẻ bước ra khỏi gia đình, chú ý nhiều hơn đến ưu điểm của người khác, giúp trẻ có được thái độ tự trọng và khiêm tốn đúng đắn, cần có sự nhận thức tỉnh táo về địa vị của mình trong tập thể, trong xã hội. Như thế, trẻ có thể nhìn nhận một cách khách quan về sự thất bại và điểm yếu của mình.

Thông qua các hành vi trong cuộc sống thường nhật để truyền tải quan niệm giá trị mà chúng ta muốn trẻ tiếp nhận, đây là sự giáo dục mưa dầm thấm lâu và là con đường hiệu quả nhất.

Vì sao con chán học?

Con tôi đang học cấp ba, không thi vào được trường công lập nên học trường dân lập. Tuy nhiên trong giờ học, con nghe giảng mà không hiểu bài, đọc sách lại thấy đau đầu, bài kiểm tra gần như nộp giấy trắng, không muốn đi học, tôi vô cùng sốt ruột. Xin hỏi chị có biện pháp nào để cải thiện tình hình này không?

Tìm hiểu nguyên nhân khiến trẻ chán học

Tôi không biết tình hình học tập của con bạn giai đoạn tiểu học, cấp hai như thế nào, lên cấp ba, tôi nghĩ tình trạng này không phải mới xảy ra một thời gian ngắn, chắc chắn là có nguyên nhân khá phức tạp, e rằng không thể chỉ dựa vào kỹ xảo là có thể uốn nắn ngay lập tức. Chính vì vậy, tôi nghĩ vợ chồng bạn không nên nổi cáu, rầu rĩ, càng không nên trút bực lên đầu con. Vì cách giải quyết vấn đề này không những không hiệu quả, mà còn làm sự việc trầm trọng thêm.

Hiện nay, tình trạng trẻ chán học khá phổ biến. Chúng tôi đã từng tổ chức một cuộc điều tra và thấy tỉ lệ trẻ chán học ở học sinh cấp hai lên tới trên 75%. Không chỉ những em có thành tích học tập kém chán học, mà thậm chí những em có thành tích ở tốp đầu trong lớp cũng bắt đầu chán học. Tại sao khi chưa bước chân vào cổng trường, trẻ đều khát khao được học tập trong đó, suốt ngày quấn chân cha mẹ đòi mua cặp sách, bút chì, nhưng đến khi thực sự bước chân vào đó (gồm cả trường mầm non), trẻ lại trở nên chán học? Đây không phải là vấn đề của một đứa trẻ, cũng không phải vấn đề của một gia đình. Nó liên quan đến việc nền giáo dục của chúng ta sẽ đào tạo ra thế hệ như thế nào cho tương lai của nước nhà, liên quan đến niềm hạnh phúc, niềm vui của cuộc đời mỗi đứa trẻ, rất đáng để những người làm công tác giáo dục như chúng ta phải suy nghĩ.

Chế độ giáo dục của chúng ta từ xưa đến nay luôn chạy theo thành tích. Cha mẹ, thầy cô, và cả bản thân con em chúng ta đều coi điểm thi là tiêu chuẩn quan trọng để đánh giá sự giỏi kém của học sinh. Dĩ nhiên, thi cử là một hình thức kiểm tra quan trọng, nhưng nó

không phải là tiêu chuẩn duy nhất. Nếu chỉ đơn thuần nhấn mạnh điểm số mà coi nhẹ quá trình học tập, thì việc học sẽ biến thành một sức ép và gánh nặng. Khi không thể chịu được sức ép và gánh nặng đó, trẻ sẽ nảy sinh tâm lý chán học thậm chí xuất hiện hành vi né tránh.

Ngay từ ngày mới chào đời, trẻ đã rất tò mò và muốn khám phá thế giới này, đây là nguồn động lực nguyên thủy để chúng ta đọc sách, học tập, là gốc rễ của niềm hứng thú. Khi trí tò mò và óc khám phá này bị mất đi vì một nguyên nhân nào đó, việc học tập của trẻ sẽ trở nên bị động. Cho dù là sự kỳ vọng của cha mẹ hay sự nghiêm khắc của thầy cô, những quy tắc và sự trói buộc bên ngoài đều rất khó có thể gợi lại nguồn động lực nguyên thủy nhiệt tình với việc học của trẻ. Sự khác biệt giữa động lực "bắt con làm" và "con muốn làm" là rất lớn.

Chính vì vậy, tôi nghĩ trước hết bạn hãy thử tìm hiểu nguyên nhân khiến con chán học, tìm hiểu suy nghĩ chân thực và khó khăn của trẻ, sau đó mới có thể giúp trẻ phục hồi nguồn động lực nguyên thủy đối với học tập. Học là một công việc vất vả, tuy nhiên đối với những đứa trẻ có trí tò mò và óc khám phá mạnh mẽ thì công việc vất vả này vẫn là một niềm vui. Giống như việc muốn để cỗ máy chạy thì trước hết bạn phải giải quyết vấn đề trục trặc trong động cơ thì mới có thể giải quyết vấn đề một cách căn bản.

Trẻ chán học thường có mấy nguyên nhân:

Một là, trẻ bị hổng kiến thức, trẻ không thể hiểu nội dung bài giảng trên lớp, lúc này nếu không kịp thời bổ sung kiến thức "vá" lỗ hổng cho trẻ, trẻ sẽ ngày càng đuối hơn, cuối cùng, trẻ đành phải bỏ cuộc. Cha mẹ, thầy cô cần kiên nhẫn phân tích nguyên nhân khiến trẻ hổng kiến thức, do trẻ không biết cách nghe giảng trên lớp hay khả năng lý giải của trẻ không theo kịp với tiến độ bài giảng của thầy cô? Hoặc là trẻ lười nhác, sợ mệt? Nguyên nhân khác nhau, phương pháp giải quyết cũng sẽ khác nhau. Nhưng điều căn bản nhất vẫn là kích thích động lực học tập ở trẻ.

Hai là, sự cám dỗ từ bên ngoài, như sự ảnh hưởng của các điểm vui chơi ngoài trường, nghiện game online... Điều này đòi hỏi cha mẹ càng phải quan tâm hơn đến thế giới tinh thần của trẻ, thu hút trẻ quay về với việc học kiến thức.

Ba là, cha mẹ yêu cầu quá cao, bình thường chỉ quan tâm đến điểm số mà coi nhẹ quá trình học của con, bắt ép trẻ học quá đà, khiến trẻ cảm thấy không đạt được mục tiêu, đành phải bỏ cuộc.

Bốn là, trường học tồn tại sự cạnh tranh nặng nề bất hợp lý, khiến sức ép trong việc học hành của trẻ quá lớn, cuối cùng đành phải bỏ cuộc.

Năm là, khả năng trí tuệ của trẻ thực sự không thể hoàn thành chương trình học bình thường ở trường. Bạn hãy thử tìm thế mạnh khác ở trẻ, ví dụ tài năng thể thao, nghệ thuật, giao tiếp. Tôi tin rằng sẽ có một kỹ năng trẻ có năng khiếu nhất, lấy điểm mạnh bù cho điểm yếu, ít nhất sẽ không khiến trẻ mất đi sự tự tin của mình trong những năm tháng đẹp nhất của cuộc đời. Tôi nghĩ có thể điều này sẽ có sự ảnh hưởng quan trọng, lâu dài hơn đối với cuộc đời trẻ so với việc học kiến thức của trẻ.

Đương nhiên, còn có các nguyên nhân khác nữa, vì môi trường sinh hoạt, học tập của mỗi đứa trẻ là khác nhau, trạng thái tâm lý không giống nhau, cùng một nguyên nhân nhưng độ ảnh hưởng ở mỗi đứa trẻ cũng không giống nhau, chính vì thế không thể khái quát được hết, những nhân tố khá phổ biến này chỉ để bạn tham khảo, phân tích nguyên nhân chán học của con.

Nhiều con đường để dẫn tới thành Rome

Khi trẻ mới bước vào tiểu học, cha mẹ cần bồi dưỡng cho trẻ niềm hứng thú, sở thích trên nhiều phương diện để giảm bớt sức ép trong việc học hành cho trẻ. Đồng thời, cần rèn cho trẻ thói quen học tập tốt. Khi đưa ra yêu cầu cho trẻ hoặc cùng trẻ đề ra mục tiêu học tập, cần nắm bắt năng lực của trẻ, không nên gây sức ép quá lớn mà cần khích lệ, giúp đỡ trẻ nhiều hơn, hạn chế trách mắng, phàn nàn. Như thế, nguồn động lực nguyên thủy ham hiểu

biết, khám phá của trẻ sẽ không bị tổn thương, và dĩ nhiên cũng sẽ không xuất hiện hiện tượng chán học.

Khi trẻ gặp vấn đề gì đó, đương nhiên các bậc phụ huynh đều lo lắng, song song với việc tìm kiếm biện pháp tích cực giúp trẻ giải quyết vấn đề, chúng ta cũng phải tin rằng, con người ai cũng có con đường đi riêng của mình, bài thi nộp giấy trắng không có nghĩa là không còn đường sống. Bạn không nên nghĩ rằng điều tôi nói là lời an ủi sáo rỗng, với tư cách là một người làm công tác giáo dục, tôi biết rất rõ thực ra mỗi đứa trẻ đều có tiềm năng của riêng mình, chỉ có điều ngành giáo dục của chúng ta tạm thời chưa thể khai thác hết tiềm năng của mỗi đứa trẻ, mà dùng điểm số là thước đo quan trọng đánh giá năng lực của trẻ.

Tôi có quen một người bạn, anh phát hiện ra con trai mình thực sự không có hứng thú với các môn học như Toán, Vật lý, Hóa học, nhưng lại rất khéo léo trong việc chế tạo đồ dùng, và thế là anh đã quyết định thay đổi mục tiêu vào đại học của con, gạt bỏ mọi sức ép từ phía gia đình, bạn bè, đưa con đến học ở một trường điểm dạy nghề ở tỉnh khác. Mấy năm sau, con anh đã là một kỹ sư cao cấp của một doanh nghiệp lớn, lương hơn 100.000 tệ một năm, thu nhập và niềm vui của cậu bé vì được làm công việc mình yêu thích không hề kém với những người bạn học đại học hay nghiên cứu sinh của cậu.

Bạn có thấy không, chỉ cần chịu khó, nỗ lực, có rất nhiều con đường dẫn đến thành Rome! Bạn cũng nên khích lệ con như vậy. Lòng tin đối với cuộc sống tương lai cũng là nguồn động lực nguyên thủy giúp con nỗ lực đó bạn!

Điểm số không phải là tiêu chuẩn duy nhất đánh giá con trẻ

Con trai tôi đang học lớp 8, cháu rất chăm chỉ nhưng thành tích học tập lúc nào cũng đứng ở giữa lớp trở xuống, học thêm, mời gia sư cũng không giải quyết được vấn đề gì. Cô giáo của con có nói

riêng với tôi rằng con không thông minh, được như hiện nay đã lã rất tốt rồi. Cha cháu cũng nói: “Thôi em đừng trăn trở nữa, con tiến bộ được từng nào hay từng đó, có phải con nó không cố gắng đâu!”. Nhưng tôi vẫn rất sốt ruột, đối với những đứa trẻ không thông minh thì mình nên làm gì để nâng cao thành tích học tập cho con?

Cần có cái nhìn toàn diện về đứa con của bạn, điểm số không phải là tiêu chuẩn đánh giá duy nhất

Các nhà tâm lý học Mỹ chỉ ra rằng: Nếu chỉ dựa vào kết quả học tập để lựa chọn ra những đứa trẻ thông minh, giỏi giang thì e rằng có tới 70% số trẻ có khả năng sáng tạo độc đáo bị loại.

Con số này liệu có khiến cho người mẹ đang mang nặng tâm lý sốt ruột này nhẹ lòng hơn một chút không? Thú thực, tôi không cho rằng việc nâng cao điểm số của con quan trọng đến mức nào, điều quan trọng là đứa trẻ phải sống trong sự kỳ vọng của cha mẹ có tâm trạng như thế nào? Rốt cuộc cậu bé bị cô giáo cho là không thông minh, để cha mẹ phải sốt ruột vì thành tích học tập của cậu là một người như thế nào?

Tôi không hiểu về năng lực của cậu bé này, càng không dám kết luận làm thế nào mới có thể nâng cao thành tích cho cậu – một học sinh “không thông minh”. Tôi cho rằng, trước hết cha mẹ cháu cần thoát ra khỏi sự quan tâm sát sao đến kết quả học tập của con và có sự nhìn nhận lại một cách toàn diện đối với đứa con của mình.

Nhà giáo dục người Liên Xô, Vasyl Olexandrovych Sukhomlynsky (1918 - 1970), cho rằng: Không hiểu con mình, không hiểu sự phát triển trí tuệ của con, tư duy, niềm say mê, sở thích, tài năng, năng khiếu, khuynh hướng của con thì không thể bàn đến chuyện giáo dục. Hiện nay, một số trường học yêu cầu cha mẹ đưa con đi kiểm tra chỉ số IQ, có trường còn dùng khăn đỏ, khăn xanh để phân biệt học sinh giỏi và học sinh kém, thậm chí có trường còn dùng vở bài tập với các màu sắc khác nhau đỏ, vàng, xanh để “kì thị”... Sự phân loại học sinh của nhà trường đã khiến tâm lý của các con rất nặng nề, đáng lẽ giáo dục gia đình phải bù đắp những khiếm khuyết cho

giáo dục nhà trường. Nhưng trên thực tế, sự quan tâm đến thành tích của rất nhiều bậc phụ huynh không hề thua kém nhà trường, thậm chí còn nặng nề hơn cả giáo viên, trong khi lại không coi trọng việc rèn luyện các kỹ năng khác cho con trẻ. Nếu các bậc cha mẹ chúng ta cũng bị thành tích, điểm số "dắt mũi", coi nhẹ phát triển kỹ năng trên nhiều phương diện cho trẻ, coi nhẹ sự phát triển lành mạnh về tình cảm và tâm lý của trẻ thì sự thông minh của đứa trẻ đó có thể sẽ bị tàn lụi.

Hãy cho trẻ nhiều sân chơi phát triển khả năng của mình

Lý thuyết đa thông minh của Howard Gardner chứng minh rằng, không có người nào là mười phân vẹn mười, cũng không có người nào là hoàn toàn bất tài. Thành tích, điểm số không phải là tiêu chuẩn duy nhất đánh giá học sinh. Bài kiểm tra năng khiếu trong một cuộc thi nào đó cũng không thể tùy ý đưa ra lời kết luận hồ đồ về tương lai của học sinh. Cha mẹ và thầy cô cần tạo cho trẻ sân chơi để trẻ phát triển, thể hiện tài năng của mình, để trẻ trải nghiệm được niềm vui của sự thành công.

Họa sĩ vẽ tranh biếm họa, người Đài Loan, Thái Chí Trung, có câu nói rằng "Mỗi người đều có thể dùng cần câu cơm của mình để kiếm miếng ăn", quan trọng là cần sớm tìm ra chiếc cần câu cơm này. Lớp 8, Thái Chí Trung đã gửi tác phẩm mình vẽ cho một nhà xuất bản ở Đài Bắc, hè năm lớp 8 nhận được giấy thông báo tuyển dụng của họ, ông bèn mang theo 200 Đài tệ và một chiếc va li lớn một mình đến Đài Bắc. Ông chủ nhà xuất bản nhìn thấy Thái Chí Trung đứng lọt thỏm sau chiếc va li cồng kềnh mà vô cùng sửng sốt, không ngờ người vẽ những tác phẩm khiến ông có ấn tượng vẫn chỉ là một đứa trẻ. Trong năm năm làm việc ở nhà xuất bản, Thái Chí Trung đã tự học hết hết các môn trong chương trình học của khoa mỹ thuật trường đại học. Sau đó, Thái Chí Trung đến xin việc tại nhà xuất bản Quang Khởi – một nhà xuất bản nổi tiếng trong lĩnh vực sản xuất các chương trình truyền hình. Đối phương yêu cầu "tốt nghiệp đại học ngành có liên quan", Thái Chí Trung bất chấp yêu cầu, vẫn đến thi, kết quả đã đánh bại 29 sinh viên tốt nghiệp đại học và được nhà xuất bản Quang Khởi tuyển dụng. Ông nói: "Tôi không có bằng cấp nhưng năng lực lại rất mạnh".

Mỗi đứa trẻ đều là một thiên tài, chỉ có điều cha mẹ không biết mà thôi. Hãy để trẻ tìm ra phương pháp học tốt cho mình, tìm ra công việc mà mình thích làm nhất rồi kiên trì đi theo sẽ rất hiệu quả.

Đầu bếp hàng đầu nước Anh Jamie Oliver – người được mệnh danh là "Beckham của ngành ẩm thực thế giới" – hồi nhỏ lớn lên ở ngôi làng nhỏ Clavering thuộc hạt Essex của Anh, cha mẹ anh kinh doanh một quán bar kiêm nhà hàng khá nổi tiếng ở đó. Từ khi 8 tuổi Jamie Oliver đã đứng trong bếp gọt vỏ khoai tây hoặc tách vỏ đậu giúp các đầu bếp. Năm 11 tuổi, anh đã tự chọn được nguyên liệu để nấu món canh rất ngon. Năm 16 tuổi, Jamie Oliver đã tin rằng niềm say mê của mình đối với nghệ thuật nấu ăn không phải là sự cao hứng nhất thời của tuổi trẻ, và thế là anh đã bỏ học và theo học tại Học viện ẩm thực Westminster, hoàn thành khóa học đào tạo chuyên ngành ở đó rồi tiếp tục sang Pháp học sâu hơn. Năm Jamie Oliver 19 tuổi, đài truyền hình BBC đã cho ra mắt chương trình *The Naked chief* với sự tham gia chính của Jamie Oliver. Chương trình này không phải tổ chức ở một nhà bếp được xây dựng trong trường quay mà chân thực hơn. Nhờ có phong cách rất khoáng đạt, nét mặt tự nhiên, thoải mái và sức cuốn hút rất thời thượng của mình, Jamie Oliver đã trở thành "Beckham trong giới ẩm thực" nổi tiếng toàn cầu. Ngoài ra, các cuốn sách dạy nấu ăn của Jamie Oliver cũng trở thành sách bán chạy trên thế giới, được dịch sang 21 thứ tiếng; chương trình truyền hình do công ty của anh sản xuất được trình chiếu ở hơn 40 quốc gia. Anh còn sở hữu 18 doanh nghiệp tư nhân ở Anh.

"Xuất sắc" hay "thành công" của một người chính là sử dụng thế mạnh của mình để làm những việc mà người bình thường không làm được.

Có thể bạn sẽ nói, ví dụ khiến người ta rất tâm phục khẩu phục, nhưng chúng ta rất khó làm được điều đó, ai dám mạo hiểm? Thà cứ thi đại học, học ngành gì thì học, tốt nghiệp không xin được việc thì vẫn yên tâm hơn là không học đại học. Đúng vậy, thi đại học đã làm thay đổi số phận của bao thế hệ. Nhưng bao nhiêu năm qua, "học thuyết bằng cấp là số một" cũng đã bộc lộ rất nhiều bất

cập, một kỳ thi đã kìm hãm niềm say mê và sở thích của rất nhiều con người, từ đó cũng kìm hãm tính sáng tạo của xã hội và sự trưởng thành của những nhân tài đầy cá tính?

Hãy tin rằng mỗi đứa trẻ đều là một thiên tài, chỉ cần có con mắt tinh tế và tình yêu của cha mẹ và thầy cô để phát hiện ra điều đó. Khi thượng đế khép cánh cửa này của con em chúng ta, chắc chắn ngài sẽ mở ra cánh cửa khác ở một khu vực nào đó. Tại đó, có những tia nắng ấm áp mà cuộc đời trẻ cần, cũng có những kỹ năng và thế mạnh trẻ cần phải có để có thể sinh tồn trong tương lai.

Phụ lục

Dương Văn trong mắt tôi

Trong phòng làm việc của gia đình chị, giá sách chứa đầy sách, dưới đất sách chồng thành tầng.

Dương Văn rút từ trong đống sách ra một cuốn tạp chí khích lệ ý chí dành cho nữ giới, chỉ vào dòng chữ "khích lệ ý chí" và nói: "Đây là loại sách mà mình thích đọc từ nhỏ" rồi mỉm cười.

Chị mím môi cười, thủ thỉ chuyện trò vô cùng gần gũi.

Tôi đã làm phóng viên 20 năm, quen rất nhiều người, được chứng kiến rất nhiều chuyện, nhưng người phụ nữ tên Dương Văn với lối chuyện trò rủ rỉ này đã khiến tôi phải nhìn nhận lại chặng đường đời mà mình đã đi qua và giá trị cuộc đời của người phụ nữ, gồm cả vốn trí tuệ và nghệ thuật làm mẹ. Nếu không được tiếp xúc gần gũi, không ai có thể cảm nhận được trong trái tim người phụ nữ nhỏ bé, dịu dàng này có luồng sức mạnh và trí tuệ lớn như thế nào!

(1)

Ngày 22 tháng 12 năm 2006, chị đứng trên sân khấu của Đại lễ đường Nhân Dân để đón nhận danh hiệu đặc biệt dành cho một người mẹ - "Mười người mẹ kiệt xuất nhất Trung Quốc". Giữa tấm huy chương vàng, chiếc cúp pha lê trong suốt và những bó hoa tươi thắm, người phụ nữ đến từ quê hương Khổng – Mạnh, vùng đất trọng lễ nghi này nở một nụ cười đầy hạnh phúc và khiêm nhường.

Giây phút ấy, tôi ngồi dưới sân khấu và suy nghĩ mông lung.

Đây chính là cô gái năm xưa lăn lộn trên cầu thăng bằng và xà lệch, hai bàn tay bị tróc hết da mà vẫn kiên trì tập luyện ư?

Đây là cô thợ may 17 tuổi, vì muốn học bổ túc chương trình mà giữa đêm mưa trời tối đen như mực, một mình băng qua nghĩa địa, tự véo cổ tay mình và nhủ thầm “Mình nhất định phải thi đỗ đại học” đó ư?

Đây chính là giảng viên đại học hết lòng vì công việc, vì muốn dạy tốt một lớp mà để mình mệt đến nỗi bị đau tim ư?

Đây chính là người mẹ vì muốn con được tận mắt chứng kiến một thế giới chân thực, bất kể ngày hè nóng bức hay đêm đông giá rét, đưa con đi “du lịch” khắp nơi ư?

Đây chính là cô lưu học sinh năm xưa, vì muốn con trai mình và hàng triệu trẻ em Trung Quốc mau chóng được học tốt tiếng Anh mà lang thang thang trên các đường phố ở Anh, ăn tạm miếng bánh mì nguội ngắt, uống chai nước lạnh, lùng khắp các chợ sách cũ, miệt mài học tập ở trường Đại học Nottingham của Anh ư?

Đây chính là người sáng lập ra trường đại học dân lập, dù đang sốt cao vẫn bước cao bước thấp giữa công trường ngổn ngang khi xây dựng khu trường mới, được 20.000 sinh viên gọi là “người mẹ viện trưởng” ư?

...

Chính là chị!

Là người phụ nữ với cái tên Dương Văn đã theo đuổi giấc mơ của chính mình giữa muôn vàn biến đổi.

Là người phụ nữ với cái tên Dương Văn sáng tạo ra hạnh phúc và huy hoàng trong cuộc đời bình dị của một người phụ nữ.

Là người phụ nữ với cái tên Dương Văn hơn 8.000 ngày đêm đồng hành cùng con trai.

Tôi đã từng thắc mắc: Một người phụ nữ nhỏ bé, dịu dàng như vậy đã dựa vào nguồn sức mạnh nào để thay đổi số phận của mình hết lần này đến lần khác?

Không phải vì ông trời ưu ái cho chị, cũng không phải vì chị có tài năng đặc biệt, mà là ý chí kiên nhẫn và nghị lực dẻo dai của chị, sự chân thành và bao dung của chị đã giúp chị gặt hái được thành công. Ngay cả khi làm mẹ, chị cũng nghiêm túc và rắn rỏi hơn người khác, chị nói “làm mẹ cũng là một nghề”.

Tôi nghĩ, tấm huy chương vàng và chiếc cúp pha lê là phần thưởng lớn nhất dành cho “nghề làm mẹ” của chị trong 22 năm qua, cũng là phần thưởng lớn nhất cho 22 năm phấn đấu của chị.

Cuộc sống, sự nghiệp, gia đình chị mĩ mãn đến mức khó tin, nhưng đích thực là chị đã sở hữu được tất cả những điều đó.

Cậu con trai Hạ Dương lạc quan, thông minh, sau khi tốt nghiệp Trinity College, Đại học Cambridge đã từ bỏ cơ hội vào làm việc ở ngân hàng đầu tư nổi tiếng với mức lương hậu hĩnh và vào học tiến sĩ tại phòng thí nghiệm sinh học hàng đầu thế giới. Năm 2009, qua cuộc bầu cử dân chủ của toàn thể sinh viên Đại học Cambridge, Hạ Dương được lựa chọn là đại diện nghiên cứu sinh duy nhất của Ủy ban chủ nhiệm học thuật trường Đại học Cambridge (General Board of the Faculties); khi trường Đại học Cambridge kỷ niệm 800 năm ngày thành lập trường, nhà trường đã lựa chọn 800 người, mỗi người viết một bức thư kín gửi cho thế hệ sau, 800 bức thư này được nữ hoàng Anh đích thân niêm phong trong thư viện của Đại học Cambridge, 100 năm sau mới được mở ra. Lá thư của Hạ Dương là một trong số đó.

Những điều này rất đáng để một người mẹ tự hào và vui mừng!

Cuối năm 2006, Dương Văn vinh dự nhận được danh hiệu “Mười người mẹ kiệt xuất nhất của Trung Quốc”, chồng chị cũng nhận được danh hiệu lao động “Phát triển quê hương” của tỉnh Sơn Đông. Anh chị như hai bánh xe của một cỗ xe cùng tiến về phía trước. Trong hơn 30 năm quen nhau và làm bạn với nhau, luôn có một sức mạnh khiến họ như những vận động viên chạy tiếp sức bền bỉ, gây dựng sự nghiệp ngày một lớn mạnh, trái tim cũng ngày càng gần nhau hơn.

Chị đã chuyện trò rất lâu với tôi, tất cả đều khiến tôi sửng sốt. Làm mẹ, làm vợ, gây dựng sự nghiệp... Ở con người chị, tôi nhìn thấy vốn trí tuệ và sự sáng tạo của một người phụ nữ hiện đại, đồng thời cũng nhìn thấy sự hiền hậu và tốt bụng của một người phụ nữ truyền thống.

Tôi nửa đùa nửa thật nói với chị rằng: “Chẳng ai ngờ chị lại là 'cha đẻ' của phương pháp dạy tiếng Anh cho trẻ em Trung Quốc!”. Lần này chị không khiêm tốn mà cười và khẽ nhíu mày nói: “Đúng vậy! Sau này trong lịch sử dạy tiếng Anh cho trẻ em Trung Quốc, các con sẽ gọi mình là bà Dương Văn!”.

Tôi biết chị không hổ danh về điều đó.

Năm xưa, chị sang Anh học tập và nghiên cứu phương pháp dạy tiếng Anh cho trẻ em, trở thành hội viên Trung Quốc đầu tiên của Hiệp hội giáo viên quốc tế giảng dạy tiếng Anh cho thiếu nhi; bộ sách *Tiếng Anh cho trẻ em* do chị chủ biên đã được giảng dạy liên tục hơn 10 năm ở mấy trăm trường mầm non trên toàn quốc; “Phương pháp dạy tiếng Anh trực quan cho trẻ em” của chị được đưa vào danh sách mười cách dạy ngoại ngữ của Trung Quốc đương đại; cuốn *Phương pháp giảng dạy tiếng Anh cho trẻ em* do chị viết đã lấp chỗ trống cho lĩnh vực dạy tiếng Anh cho trẻ em của Trung Quốc; và môn học *Phương pháp dạy tiếng Anh cho trẻ em* do chị giảng dạy được bình chọn là môn học tiêu biểu cấp quốc gia của Bộ giáo dục Trung Quốc. Đây cũng là môn học tiêu biểu cấp quốc gia đầu tiên của trường đại học dân lập trên toàn quốc. Hai năm trở lại đây, chị còn giành được danh hiệu nhà giáo ưu tú cấp quốc gia duy nhất của các trường đại học dân lập trên toàn quốc và chuyên gia phụ trách lực lượng giảng viên đại học tiêu biểu cấp quốc gia... tôi biết, ở các trường đại học nổi tiếng, số giảng viên cùng lúc nhận được những danh hiệu này cũng không nhiều.

Chuyên ngành Giáo dục trước tuổi đi học của Học viện Anh Tài Sơn Đông đã trở thành chuyên ngành kiểu mẫu, tiêu biểu cấp tỉnh. Trong trường đại học dân lập với 20.000 sinh viên như Học viện Anh tài Sơn Đông, có 1/10 sinh viên học ngành Giáo dục trước tuổi đi học và sẽ trở thành những giáo viên dạy tiếng Anh cho trẻ em được đào

tạo bài bản. Học viện Giáo dục trước tuổi đi học của Học viện Anh Tài cũng đã trở thành cơ sở đào tạo đội ngũ giáo viên dạy tiếng Anh cho trẻ em có quy mô lớn nhất trên cả nước.

Tôi đã được tận mắt chứng kiến buổi chị dạy tiếng Anh cho các bé, nhìn vẻ hóm hỉnh, nhanh nhẹn, vui vẻ, rất trẻ con đó của chị, tôi không thể liên hệ với hình ảnh vốn ít nói, điềm đạm của chị trong ngày thường. Trong đĩa CD Tiếng Anh trẻ em mà chị biên soạn, một mình chị đảm nhận nhiều vai diễn, tất cả đều rất đáng yêu, hoạt bát. Chẳng trách năm xưa từ Anh về nước, khi làm giáo viên dạy tiếng Anh cho trẻ em ở Chu Hải, các bé rất yêu quý chị, mỗi lần nhìn thấy chị đi qua đi lại, các bé bám lấy lan can vừa nhảy vừa reo hò: “Miss Yang! Miss Yang!”. Ngay cả các chú vẹt nuôi trong trường mầm non cũng biết gọi “Miss Yang”.

Con trai giỏi giang, vợ chồng hạnh phúc, sự nghiệp thành đạt, có rất nhiều người bạn chân thành... Người phụ nữ ấy là người như thế nào? Chị đã dùng “ma lực” gì để dệt quãng thời gian của cuộc đời mình thành chiếc cầu vồng rực rỡ đó, để mình có được cuộc đời tràn đầy hạnh phúc và ấm áp như vậy?

(2)

“Ngày hôm nay của mỗi chúng ta đều là kết quả của sự lựa chọn và tích lũy của ta trong quá khứ”. Câu nói mà chị hay nói này đã phản ánh được rất đúng đường đời của chị.

Hiện tại, Dương Văn là người phụ nữ thành đạt trong sự nghiệp, giành được rất nhiều vinh dự - Học viện Anh Tài Sơn Đông mà chị sáng lập với hơn 20.000 sinh viên, gần 1.000 giáo viên, nhân viên; là ngôi trường dân lập đầu tiên của tỉnh Sơn Đông đào tạo sinh viên ở bậc đại học, đã được bình chọn là “Học viện kỹ thuật nghề nghiệp xuất sắc của Trung Quốc”, “Tổ chức dân lập tiên tiến toàn quốc”, “Đơn vị tiên tiến coi trọng kỷ luật và chữ tín toàn quốc”...

Cá nhân chị được trao tặng rất nhiều danh hiệu như “Mười người mẹ kiệt xuất nhất Trung Quốc”, “Phụ huynh dạy con vì nước, nuôi con bằng đức”, “Nhà giáo dục xuất sắc tỉnh Sơn Đông”,

“Người phụ nữ lập nghiệp kiệt xuất toàn quốc”... Năm 2005, gia đình mà chị dày công vun đắp, giành được danh hiệu “Gia đình văn minh toàn quốc”. Chị còn là người tham gia hoạt động rước đuốc trong Thế vận hội Olympic 2008, là đại diện phụ nữ duy nhất của tỉnh Sơn Đông tham gia vào cuộc mít-tinh kỷ niệm 60 năm quốc khánh Trung Quốc tổ chức tại Bắc Kinh.

Những dòng chữ này có thể khiến độc giả cảm thấy khô khan, hình thức, nhưng đối với Dương Văn, lại là những nét chấm phá đặc sắc của cuộc đời chị.

Có thể, những danh hiệu này quá chói lóa, nếu đứng trước vầng hào quang này để nhìn một con người, bạn sẽ cảm thấy chói mắt. Nhưng dưới ánh hào quang này, Dương Văn lại biết rất rõ “mình là ai”.

Khi tốt nghiệp đại học, chị hào hứng mang bằng tốt nghiệp ra khoe với mẹ và nói: “Mẹ ơi, con thành tài rồi”. Mẹ chị liền nghiêm mặt nói: “Con thành tài thế nào? Hiện tại con đã làm được gì đâu!”. Mẹ chị tốt nghiệp phổ thông trung học năm 1958, thi đỗ đại học nhưng gia đình không có điều kiện để theo học. Bà đã gửi gắm những ước mơ không thể thực hiện của cô nữ sinh có chí hướng ở thời đại đó vào cô con gái của mình.

Dương Văn nói: “Tôi rất may mắn vì đã sinh ra gặp thời”.

“Làm những việc có sự chuẩn bị”, “làm những việc có giá trị hơn”, “lựa chọn bằng lý trí”, người phụ nữ vốn rất lý trí, tỉ mỉ này gánh vác sứ mệnh yêu thương trên vai, đưa ra rất nhiều sự lựa chọn khác với người bình thường trong rất nhiều hoàn cảnh và trong vô vàn sự từ bỏ.

Chị nói: “Một người muốn làm chủ cuộc đời của mình cần không ngừng tăng cường khả năng yêu thương”. Yêu con trai, yêu người thân, yêu sự nghiệp, yêu người mà mình muốn trao gửi tình yêu.

Tình yêu đã khiến chị không ngừng tiến bước...

Thực ra, hiện tại chị hoàn toàn có thể hưởng một cuộc sống an nhàn và đầy đủ, có thể bay sang Anh thăm con trai hoặc ở nhà thưởng trà tỉa hoa, nhưng đó không phải là cuộc sống mà chị mong muốn.

Chị nói: “20.000 sinh viên, gần 1.000 giáo viên và nhân viên, được ở bên đại gia đình này mới là hạnh phúc nhất”.

Đã từng có người thắc mắc rằng: “Sao chị ấy không biết mệt nhỉ? Lúc nào cũng quay như chong chóng”.

Tôi đã từng nhìn thấy chị trong trạng thái mệt mỏi đến cực độ. Vì có quá nhiều việc, cũng vì chị là người luôn cầu toàn trong công việc.

Người chồng và con trai nói đùa rằng chị có ba cái ngốc – bận sẽ không ngủ, mời khách đi ăn cơm mình ăn không no, xem tivi khóc mắt sưng húp.

Không ngủ thì làm gì? Không dừng tay vì bận những việc gì? Bao năm qua, từ một cô thợ may, chị trở thành chủ tịch hội đồng quản trị của một trường đại học với 20.000 sinh viên, trong lĩnh vực học thuật cũng đạt được những thành tựu quan trọng, còn nuôi dạy con trai thành người, trong khi trách nhiệm và tình yêu đối với người thân cũng không vì thế mà từ bỏ. Chị không phải là thần thánh, vậy chỉ còn cách là phải bỏ ra nhiều mồ hôi và công sức hơn thôi.

Khi còn làm công nhân trong nhà máy dệt và chuẩn bị thi đại học, chị vừa ăn cơm vừa đọc sách, đến nỗi có con côn trùng rơi vào bát cơm, ăn vào miệng cũng không biết, khiến cha chị bực quá phải la lớn; khi học đại học, chị vừa xếp hàng trong nhà ăn vừa đọc sách, kết quả không biết cặp lồng lạc đi đâu mất; hơn 20 năm sau khi tốt nghiệp đại học, chị chưa bao giờ dừng việc học. Chị vào Đại học Thanh Hoa, Đại học Bắc Kinh, Đại học Phúc Đán học MBA, EMBA, lúc nào cũng đi đêm về đêm, trời sáng lại đến học viện làm việc... May mà có sức khỏe do thời trẻ chịu khó luyện tập thể thao, bao nhiêu năm qua chị vẫn chống chọi được.

Còn một nguyên nhân nữa là do trong cơ thể những con người say mê theo đuổi giấc mơ của mình luôn có một dòng nhiệt huyết, dòng nhiệt huyết này có thể phóng thích ra nguồn năng lượng khổng lồ cho cuộc sống của họ.

Tại cuốn lịch bàn trên bàn làm việc của Dương Văn, tôi nhìn thấy chị viết rằng: *Hãy để cuộc đời có ý nghĩa hơn! Mỗi tiếng đồng hồ đều là duy nhất. Vun trồng = Thu hoạch.*

Đây là châm ngôn của một người phụ nữ 46 tuổi này.

Chị luôn dùng đơn vị ngày để tính toán độ dài của cuộc đời. Chị nói: “Kể cả làm việc đến năm 80 tuổi thì cũng còn hơn 30 năm nữa, tính ra cũng chỉ có hơn 10.000 ngày”. Thời gian làm việc hiệu quả của con người rất ngắn ngủi, chính vì vậy, chị thường ăn sáng trên xe, trang điểm trên xe, sắp xếp lịch trình một ngày làm việc trên xe. Chị gọi đây là “Biến thời gian thành quãng thời gian có giá trị”.

...

Nếu buộc phải tìm ra một nhược điểm của Dương Văn thì đó chính là chị quá tằn tiện với quỹ thời gian của mình.

Nhưng những năm qua, trong cuộc chạy đua với thời gian, chị đã cùng người chồng của mình vượt trăm núi ngàn khe, dẫn theo cậu con trai bước tới đỉnh cao của cuộc đời...

(3)

Những tháng ngày ở bên Dương Văn, tôi thường nghĩ, một người phụ nữ có thể đi xa được như vậy trên đường đời, chắc chắn chị phải từ bỏ rất nhiều thứ, đồng thời cũng phải mang theo rất nhiều điều. Tôi muốn tìm kiếm những thứ đó trên con người chị.

Một điều có thể khẳng định là chị không phải là người phụ nữ nhiều lời, thích phàn nàn, kêu ca. Giá muối tăng, giá xăng giảm, nhà A thế nọ, nhà B thế kia... không nằm trong phạm vi quan tâm của chị. Như lời chị nói là: “Mình không quan tâm đến những cái mà

mình không thể thay đổi, cũng không quan tâm đến những cái thuộc về đời tư của người khác".

Chị là người có mục tiêu sống rất rõ ràng, dễ quên đi quá khứ. Chị cười nói: "Mặc dù lãng quên đồng nghĩa với phản bội, nhưng không quên đồng nghĩa với giậm chân tại chỗ". Để thực hiện mục tiêu cao hơn, chị không có thời gian ngoái đầu nhìn lại.

Một người có cuộc sống mới sẽ mãi mãi không bao giờ đắm chìm trong quá khứ, vì ở phía trước, sẽ luôn luôn có những thứ tràn đầy sức sống và giàu kịch tính giúp cuộc sống của họ trở nên phong phú.

Chị đã mấy lần từ bỏ cuộc sống mà trong mắt người khác đã rất trọn vẹn, ổn định để theo đuổi mục tiêu cao hơn, để thực hiện giấc mơ của mình, chị đã biến nỗi vất vả thành niềm vui.

Câu châm ngôn khiến chị rất tâm đắc là: "Hối hận về những việc trong quá khứ và lo lắng cho những chuyện trong tương lai đều là sự lãng phí đối với cuộc đời". Trong hơn hai năm sống gần chị, tôi gần như chưa bao giờ nghe thấy chị nói: "Nếu chuyện đó không xảy ra như thế thì tốt biết bao", "Sao hồi đầu mình lại không làm như thế nhỉ?", "Anh bảo nếu xảy ra chuyện đó thì phải làm thế nào?"...

Chị còn nói: "Trái tim anh chứa được bao nhiêu người thì anh có thể dẫn đầu một tập thể với từng ấy con người, làm được từng ấy công việc".

Một lần, một phụ huynh nghèo khổ từ tỉnh xa đến Học viện Anh Tài, nước mắt lưng tròng xin Dương Văn nhận con chị vào học. Dương Văn đã tìm hiểu tình hình và quyết định miễn tất cả học phí cho học sinh này. Người mẹ kia vô cùng cảm động, liền quỳ sụp xuống đất, hồi lâu không chịu đứng dậy. Trong tích tắc đó, trái tim Dương Văn cũng rớm lệ. Năm 2003, Dương Văn đã một lần quyên góp 500.000 tệ để các nữ sinh nghèo vượt khó trên toàn quốc được thực hiện giấc mơ vào đại học. Tám năm qua, chị đã miễn giảm hơn 4 triệu tệ học phí cho các sinh viên nghèo vượt khó. Từ năm

2008, chị lại thành lập "Quỹ mười người mẹ kiệt xuất của Trung Quốc", mỗi năm dành ra hơn 2 triệu tệ để khen thưởng cho các sinh viên nghèo học giỏi. Hiện tại, chị đang xây dựng quỹ khuyến học của Học viện Anh Tài Sơn Đông để giúp nhiều sinh viên nghèo học giỏi được hỗ trợ hơn.

Dĩ nhiên, không thể chỉ dùng cụm từ nhân hậu và rộng lượng để miêu tả về những hành động này, trong đó còn có trách nhiệm và tình yêu như người mẹ của một nhà giáo dục.

Chị là mẹ của một đứa con, chị cũng là người bạn - người mẹ của hàng chục nghìn đứa trẻ.

Một người phụ nữ dịu dàng đã dùng sự phấn đấu của mình để kể với chúng ta một câu chuyện đẹp như truyện cổ tích – Làm mẹ rất trí tuệ, làm vợ rất hạnh phúc, trong sự nghiệp cũng rất thành công, cậu con trai, người chồng và bản thân chị đều nỗ lực làm chính mình một cách tốt nhất.

Dương Văn đã thực hiện được cuộc sống mà bao người phụ nữ hằng ước mơ.

Chỉ có chị là biết rõ nhất, rốt cuộc chị đã làm những gì mà được số phận ban tặng cho món quà hậu hĩnh như vậy!

Tôi quyết định lên kế hoạch xuất bản một cuốn sách, thuyết phục người phụ nữ vốn rất khiêm nhường này viết lại câu chuyện mà chị đã đồng hành cùng con trai chị. Tôi tin rằng, những điều đã ảnh hưởng sâu sắc đến tôi cũng sẽ khiến những người bạn như tôi - mong muốn cuộc đời của mình có được hạnh phúc, mong muốn đứa con yêu của mình được thành tài – học hỏi được nhiều kinh nghiệm.

Chị đã từng nói rằng, hạnh phúc trong cuộc đời chị không phải là cuộc sống vật chất xa hoa hưởng lạc, cũng không chỉ là để con trai mình trở thành người có ích cho xã hội. Chị mong muốn mình là một người mẹ có tình yêu bao la, một người phụ nữ của thời đại mới có thể cống hiến cho xã hội, một người có thể chia sẻ sự thành công và tình yêu cho xã hội.

Tôi liền khuyên chị rằng: “Thế thì chị chia sẻ với mọi người một lần nữa đi. Viết những trải nghiệm trên chặng đường đời mà chị đã đi qua, những điều tâm huyết trong quá trình nuôi dạy con thành một cuốn sách để chia sẻ nhiều hơn với mọi người”.

Nhưng mãi cho đến khi cầm bút, chị vẫn luôn hỏi tôi rằng: “Liệu mình có làm được không nhỉ? Chia sẻ những cái đó với mọi người có ích gì không?”. Vẻ lo lắng, thấp thỏm đó giống như một cô bé đang phải đón nhận một “nhiệm vụ” vô cùng khó khăn.

Tôi liền mỉm cười.

Tôi biết, đây chính là chị, một con người luôn trăn trở với mọi công việc dù là rất nhỏ.

Lộc Tuyết

Có thể học theo phương pháp dạy con này

- Cảm nghĩ sau khi đọc cuốn sách *Mẹ luôn đồng hành cùng con* -

Mấy năm trước có một cuốn sách rất “hot” tên là *Em phải đến Havard học kinh tế*, lúc ấy tôi đang có một cô con gái đến tuổi bắt đầu phải dạy dỗ, cũng như bao bà mẹ mong muốn đứa con yêu của mình trở thành người có ích cho xã hội, tôi đã mua cuốn sách này về và đọc ngấu nghiến. Đọc xong có cảm nhận là, chắc chắn tôi không thể học tập phương pháp giáo dục được đưa ra trong cuốn sách này. Vì con gái tôi đã tuyên bố: “Con không phải là đứa trẻ ngoan như Lưu Diệc Đình, con không thể chịu được phương pháp 'giáo dục tố chất' như thế”. Con gái tôi lớn lên trong sự tôn trọng của tôi, cô bé luôn có một không gian phát triển chân thực và tự do.

Mới đây đọc được cuốn sách *Mẹ luôn đồng hành cùng con* của tác giả vừa được đón nhận danh hiệu sáng giá “Mười người mẹ kiệt xuất nhất Trung Quốc”, tôi liền đọc một mạch, đọc xong có cảm giác như được gặp tri âm. Ngày hôm sau gặp đứa cháu vừa được làm cha, tôi liền đưa ngay cho cháu cuốn sách này và nói: “Hai vợ

chồng đọc kỹ cuốn sách này đi, phương pháp dạy con này hoàn toàn có thể học được...”.

Năm 2003, cậu học sinh có thành tích học tập xuất sắc tên là Hạ Dương đã cùng lúc được sáu trường đại học ở Anh gọi nhập học, cậu đã lựa chọn Trinity College có tiếng tăm nhất, thực lực mạnh nhất của trường Đại học Cambridge. Hè năm 2006, cậu thanh niên ấy, một tay cầm giấy gọi nhập học tiến sĩ của phòng thí nghiệm hàng đầu thế giới của Đại học Cambridge, một tay cầm giấy thông báo tuyển dụng của ngân hàng xuyên quốc gia nổi tiếng quốc tế với mức lương hậu hĩnh, bắt đầu sự lựa chọn mới của cuộc đời cậu. Và khi mọi người hỏi cha mẹ của cậu bé: “Tại sao thành tích học tập của cháu lại tốt như vậy”, câu trả lời mà họ có được lại là “không học”, “không quản”; còn cậu thì nói “Cháu là đứa trẻ được lớn lên trong quá trình “chơi”.

Đây là lời nói đùa hay là sự thật? Cuốn *Mẹ luôn đồng hành cùng con* này cho chúng ta thấy rằng: Có thể vừa “trưởng thành trong niềm vui”, đồng thời vừa đạt “thành tích học tập xuất sắc”.

Đây không chỉ là một cuốn sách, mà còn là tình yêu của một người mẹ đối với con trai, là kết tinh của sự phấn đấu hết mình của một người phụ nữ, đồng thời cũng là một cuốn sách phóng sự về giáo dục tố chất thực thụ.

Tác giả của cuốn sách đã từng là cô thợ may. Trong 30 năm trời, bằng sự nỗ lực không ngừng của mình, chị đã trở thành người sáng lập ra trường đại học dân lập với hơn 20.000 sinh viên, là một trong mười người mẹ kiệt xuất nhất Trung Quốc. Những thành tích mà chị đã đạt được nhiều không kể hết.

Chị nói: “Tôi yêu con trai mình, nhưng không muốn hi sinh thân mình, mà mong muốn được trưởng thành cùng con; tôi yêu con trai mình, nhưng không muốn chỉ là ngọn nến soi sáng con đường cho con, mà còn muốn ngọn nến của cuộc đời mình trở nên rực rỡ, tươi sáng”.

Nhìn lại quá trình chị nuôi dạy con trai Hạ Dương, ngoài việc cảm phục sự nghiêm túc, hết mình của một người mẹ trong công việc giáo dục, tôi còn khâm phục trước trí tuệ nuôi dạy con của chị. Chị đã tổng kết ra “Mười điều cấm kị” trong quá trình nuôi dạy con cho mình.

Tôi cho rằng, đây là tình yêu tuyệt vời nhất của một người mẹ dành tặng cho đứa con thân yêu của mình.

Giáo dục là một bộ môn nghệ thuật. Mỗi bậc phụ huynh đều mong muốn con mình thành công trong học tập, trong sự nghiệp và trong cuộc đời, nhưng chỉ có nguyện vọng thôi thì chưa thể đủ. Trong các phương pháp giáo dục gia đình thành công đều bao gồm những kĩ xảo và trí tuệ của những bậc làm cha làm mẹ. Dương Văn là một nhà giáo dục giỏi, một người phụ nữ giỏi việc nước, đảm việc nhà. Đọc sách của chị, độc giả sẽ cảm thấy đây không chỉ là học tập một phương pháp nuôi dạy con, mà còn là một sự nhìn nhận lại về quan điểm giáo dục.

Người mẹ này trước hết đã lấy mình làm tấm gương cho con trai. Từ những dòng chữ trong cuốn sách có thể thấy rằng, đằng sau sự thành công của cậu con trai là một người mẹ giàu nghị lực, có chí tiến thủ. Vượt qua bao khó khăn vất vả, đứng trước thành công chị không bao giờ tự mãn, đứng trước khó khăn chị không bao giờ lùi bước. Tinh thần này như mưa dầm thấm lâu ảnh hưởng đến cậu con trai đang trong quá trình trưởng thành. Sự khích lệ về mặt nhân cách của cha mẹ là phương pháp giáo dục chỉ số EQ tốt nhất cho con.

Mẹ luôn đồng hành cùng con là những ghi chép xuất phát từ thực tiễn nuôi dạy con của một người mẹ trong cuộc sống, những phương pháp giáo dục khoa học được gắn vào những câu chuyện trí tuệ, đọc sẽ cảm thấy vô cùng hấp dẫn, thú vị. Và mỗi câu chuyện nhỏ đó đều do chị dày công dàn dựng, độc giả rất sẵn sàng bước vào sự “ám thị” mà chị đã bày ra từ trước, tán thưởng và đón nhận một cách rất tự nhiên các phương pháp và quan điểm giáo dục của chị.

“Cha mẹ phải là người có nhân cách vẹn toàn và tích lũy được kho báu tinh thần trong cuộc đời của chính mình”. Dương Văn – người

phụ nữ hòa nhã, dễ gần, có con mắt trí tuệ đã dùng tình yêu khoa học và vô tư của mình để gây dựng cho mình và con trai một cuộc đời rực rỡ. Đọc sách của chị, chúng ta sẽ biết cần phải mang đến cho con trẻ một không gian trưởng thành như thế nào!

Lý Tú Trâm

(Theo *Sơn Đông buổi tối*)

Thay lời kết

Chuyên mục *Dương Văn nuôi dạy con* đã từng khiến đường dây nóng trong chương trình phát thanh của chúng tôi luôn luôn bận, quan điểm giáo dục con của chị cũng đã khiến một người mẹ như tôi học hỏi được rất nhiều điều bổ ích. Tôi muốn chia sẻ với nhiều bạn đọc hơn những vấn đề này bằng một hình thức khác, do đó kế hoạch xuất bản cuốn sách *Mẹ luôn đồng hành cùng con* đã ra đời.

Từ chuyên mục *Dương Văn nuôi dạy con* năm 2005 đến cuốn sách *Mẹ luôn đồng hành cùng con* năm 2007, một thế giới tràn ngập tình yêu đã mở ra trước mắt tôi. Điều khiến tôi mừng hơn là, nhờ có cuốn sách này mà phương châm giáo dục của chị Dương Văn đã nhận được sự đồng thuận của rất nhiều độc giả. Cho đến nay, *Mẹ luôn đồng hành cùng con* đã tái bản 20 lần, được bình chọn là cuốn sách bán chạy nhất của Nhà xuất bản Trung Tín năm 2007, là một trong mười cuốn sách về giáo dục gia đình bán chạy nhất ở Trung Quốc năm 2007; được mấy chục website hàng đầu của Trung Quốc như dangdang.com, sohu.com, xinhuanet.com, people.com.cn... đăng tải toàn bộ nội dung hoặc trích đoạn; độc giả để lại rất nhiều lời bình để chia sẻ những điều mình tâm đắc trong quá trình đọc; các tờ báo lớn của Trung Quốc như *Giáo dục Trung Quốc, Tuần báo giáo dục, Sơn Đông buổi tối*, chương trình *Đọc sách* của Đài Truyền hình Hà Bắc... lần lượt giới thiệu, bình sách; độc giả trên khắp cả nước liên hệ với chúng tôi bằng nhiều phương thức khác nhau... Trong hơn 3 năm, không biết chúng tôi đã nhận được bao nhiêu nghìn cú điện thoại, hồi âm bao nhiêu email cho độc giả, cảm nhận được bao nhiêu niềm vui và niềm hạnh phúc của độc giả.

Một người mẹ trẻ ở Bắc Kinh vừa khóc qua điện thoại vừa nói: "Tôi nhìn thấy cuốn sách này trong một hiệu sách gần trường con trai, chỉ trong một đêm đã đọc xong. Cảm thấy vô cùng đau đớn, không ngờ tình yêu của tôi đã hại con. Tôi muốn đưa con về Tế

Nam để nhờ các chị giúp tôi sửa lại những sai lầm mà tôi đã phạm phải trong quá trình nuôi dạy con”. Sau đó, chúng tôi đã trở thành bạn thân, nhiều lần trao đổi với nhau nghệ thuật nuôi dạy con và học hỏi được ở nhau rất nhiều điều bổ ích. Một kỷ niệm khó quên nữa là sau khi xảy ra trận động đất lớn ở Tứ Xuyên, tôi tham gia đội cứu hộ tình nguyện và có mặt ở Thành Đô, một người mẹ vốn là độc giả cũ đang sống ở Thành Đô đã đưa con gái đến gặp tôi, cô bé thông minh 6 tuổi đó nói: “Con phải cảm ơn cô Dương Văn, cô bảo 'Chơi cũng là học' nên mẹ con đã cho con chơi rồi”. Tôi liền mỉm cười, lòng cảm thấy rất hạnh phúc vì một cuốn sách đã làm thay đổi một người mẹ, vì một cô bé có được tuổi thơ tràn ngập tiếng cười và tự do...

Rất nhiều kỷ niệm đáng nhớ đã dệt nên quãng thời gian 3 năm đầy ý nghĩa đối với tôi.

Nguyện vọng của bản thân nhận được sự đồng thuận của mọi người là điều hạnh phúc biết bao. Hôm nay cuốn sách này được tái bản, giúp chúng tôi có duyên kết giao với nhiều người bạn hơn. Giống như trong lời tựa, chị Dương Văn có viết: “Hy vọng cuốn sách này tựa như bức tường vọng âm sẽ nhận được sự đồng cảm của đông đảo độc giả. Để chúng ta dùng kinh nghiệm và bài học của nhau cùng tháo gỡ những khó khăn, vướng mắc trong quá trình nuôi dạy con, để chúng ta trở thành những bậc phụ huynh biết cách yêu thương”.

Mong rằng đọc xong cuốn sách này quý vị sẽ thấu hiểu thế giới của con trẻ hơn; qua đó các con sẽ có những năm tháng hạnh phúc, tràn ngập niềm vui hơn!

Lộc Tuyết

Tế Nam, xuân 2013